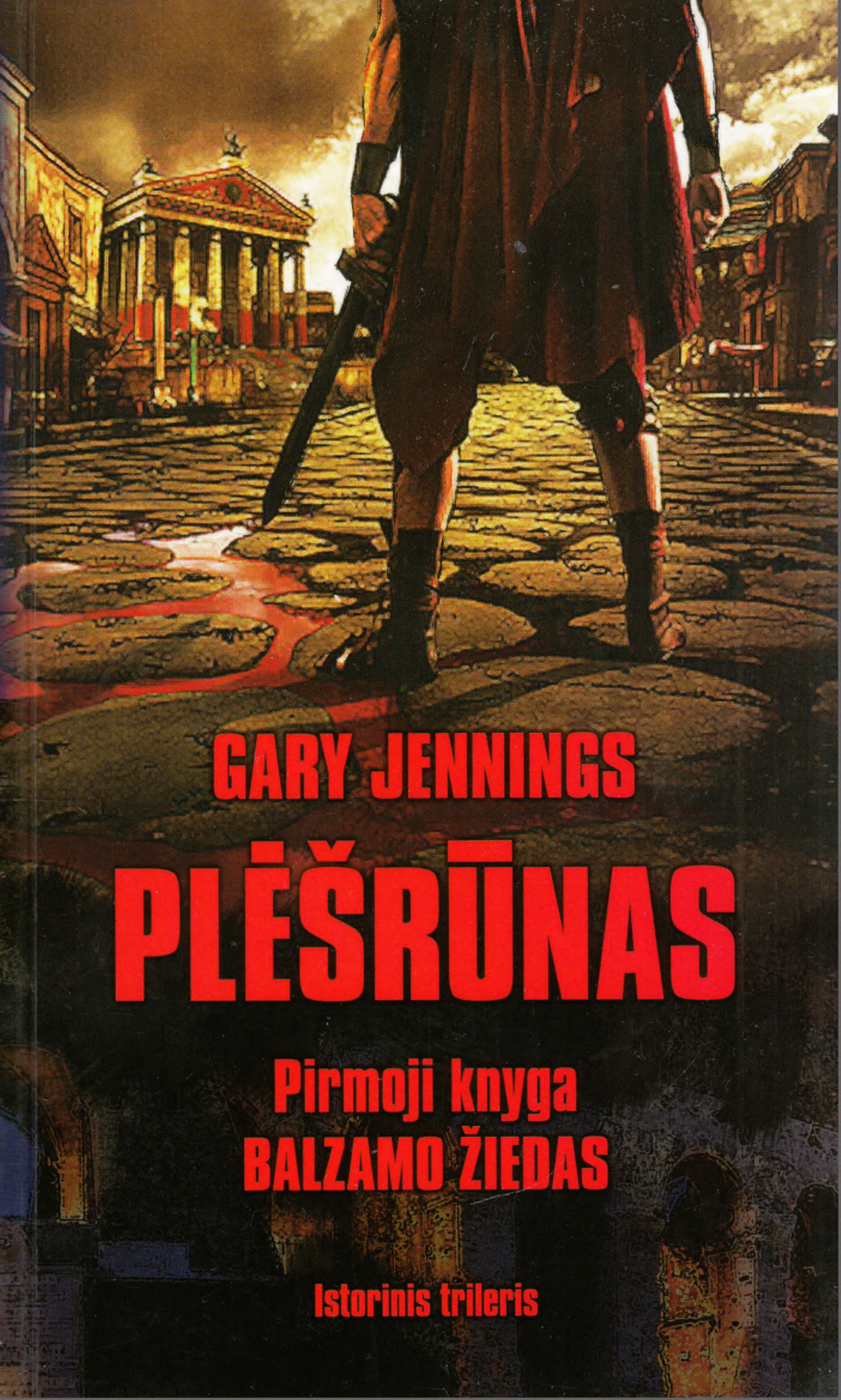

GARY JENNINGS
PLĖŠRŪNAS
Pirmoji knyga
BALZAMO ŽIEDAS
Istorinis trileris

GARY JENNINGS

PLĖŠRŪNAS

Pirmoji knyga

BALZAMO ŽIEDAS

Iš anglų kalbos vertė
Donatas Masilionis

Istorinis trileris

Kaunas 2013

UDK 821.111(73)-31
Je-84

Versta iš:
Gary Jennings, Raptor: –
New York, Bantam Books, 1973

ISBN
978-9955-787-26-6
978-9955-787-25-9

Skiriu Džoisei

N o u s   r e v e n o n s   t o u j o u r s
À   n o s   p r e m i e r s   a m o u r s
(Visada prisimename savo pirmąją meilę – pranc.)

Mirtingasai,
Tu pats metei burtus ieškodamas ne Saugumo, o Laimės.
Niekada per daug nesidžiauk, kai ji tave atves į puikias pergales;
niekada neliūdėk, kai ji tave atves į bėdą.
Atmink, mirtingasai, jei laimė kada nors sustotų,
ji nebūtų laimė.
-BOECIJUS, 524 m.

VERTĖJO PASTABA*

Nors Torno pasakojimas prasideda tradiciniu gotų stiliumi – „Skaityk šias runas“ – iš tiesų jis beveik visas parašytas sklandžia ir aiškia lotynų kalba. Tik vienur tai kitur Tornas įterpė vardą ar frazę „senąja“ gotų ar kuria nors kita kalba. Tų laikų romėnų alfabetas nepajėgė perteikti tokių gotų garsų kaip „kh“, tad Tornas juos rašė gotiškai, o šie rašmenys iš dalies buvo kilę iš runų. Šiuos žodžius pateikiau šiuolaikine romėnų abėcėle, tikėdamasis, jog skaitytojas pajus, kaip jie buvo tariami: pavyzdžiui, *Balsan Hrinkhen*, „Balzamo žiedas“ – slėnio, kuriame prabėgo Torno vaikystė, pavadinimas.

Sklandų, ištisinį, be tarpų Torno pasakojimą savo nuožiūra suskirsčiau į skirsnius ir skyrius. Kad būtų jį lengviau skaityti, kai kurias vietas išskyriau kursyvu, tekstą suskirsčiau pastraipomis ir sudėjau skyrybos ženklus, kurie to meto rankraščiuose arba nebuvo vartojami, arba buvo dedami atsitiktinai. Taip pat leidau sau dar vieną dalyką. Daugelyje vietų, kur Tornas vartoja lotynišką žodį barbarus arba jo gotiškąjį atitikmenį gasts, verčiau jį „svetimšalis“. Torno laikais beveik visos tautos, gentys ir klanai vieni kitus vadino barbarais, tačiau šis epitetas – išskyrus tuos atvejus, kai buvo sakomas kaip atviras įžeidimas, – paprastai neturėjo žiaurios, laukinės prasmės, kurią jam teikiame dabar. Šiame tekste žodis „svetimšalis“ dažniau įgyja tokią prasmę.

---

*Iš tiesų tai yra autoriaus pastaba, nes romanas sumanytas kaip gotų kalba parašyto rankraščio vertimas. – *Vertėjo į lietuvių kalbą pastaba.*

Tuo metu, kai gimė Tornas, penktajame amžiuje po Kristaus, Europos žemėlapis buvo sienų, kurios kilnodavosi dėl tautų migracijos, karų, naujų valstybių atsiradimo ar vienos valstybės atitekimo kitai, kratinys. Tačiau skaitytojui tereikia prisiminti, kad gotai – galingiausia iš kelių germanų tautų – tuo metu buvo padalyti į Vakarų Europoje gyvenančius vestgotus ir ostgotus, gyvenančius Rytuose. Romos imperija taip pat buvo padalyta į rytinę ir vakarinę. Kiekvieną dalį valdė atskiras imperatorius, ir rytinės dalies valdovas savo sostinę buvo įkūręs „naujoje Romoje" – Konstantinopolyje.

Nežinia, kiek metų Tornas rašė šią kroniką, tačiau ji baigiasi 526-aisiais po Kristaus. Daugelis šiame rašinyje minimų miestų, miestelių bei vietovių yra ir šiandien, tik vadinasi kitaip. Tačiau, žinoma, nemažai jų išnyko nuo žemės paviršiaus. Tad siekdamas nuoseklumo nusprendžiau palikti visus vietovardžius tokius, kokie jie buvo Torno laikais. Skaitytojų patogumui pateikiama geografinių vardų rodyklė, kurioje išvardytos iki mūsų dienų išlikusios vietovės ir jų dabartiniai pavadinimai.

Genamas smalsumo pats nuvykau ieškoti vietovės, kuri pirmiausia minima tekste – Balzamo žiedo – ir kuri, pasak Torno, buvo Burgundijos karalystėje, tarp Vezontijaus ir Lugdunumo (dabar šie miestai yra Prancūzijoje ir vadinami Bezansonu bei Lionu). Ir ten iš tiesų radau Balzamo Žiedą, Juros kalnuose, netoli Šveicarijos sienos. Stebina tai, kad slėnis stačiais šlaitais ir jo apačioje esančios kaskados, olų labirintai, mažytėlaitis kaimas su dviem vienuolynais per penkiolika šimtmečių išliko beveik tokie patys, kaip juos aprašė Tornas. Dar nuostabiau, kad vietovės prancūziškas pavadinimas išliko toks pat: *Cirque de Baume.*

Šiame slėnyje tebesiveisia plėšrūs paukščiai, kuriais taip žavėjosi Tornas – *juika-bloth* – „kovoju už kraują". Tai ereliai siaubėjai, kuriuos kitose Prancūzijos vietovėse vadina *l'aigle brunâtre*, tačiau *Cirque de Baume* gyventojai juos va-

dina *l'aigle Jean-Blanc* – ir aš manau, kad tai yra iškraipytas gotiškas *juika-bloth* pavadinimas. Šie paukščiai yra labai vertinami, nes, kaip pasakoja Tornas, jie medžioja tik roplius, tarp jų ir nuodingąsias gyvates. Turint galvoje Torno ypatingą ir paradoksišką prigimtį, buvo įdomu sužinoti, kad *Cirque de Baume* gyventojai nesutaria, kuris paukščių – patinas ar patelė – yra nuožmesnis plėšrūnas.

BALZAMO ŽIEDE

1

Skaityk šias runas! Jas parašė Tornas manamavis ne diktuojant mokytojui, o savais žodžiais.

Klausykite manęs, gyvieji, kurie radote šiuos lapus, parašytus tada, kai aš, taip pat kaip ir jūs, buvau gyvas. Tai tikras pasakojimas apie praėjusius laikus. Gali būti, kad šie lapai gulėjo kaupdami dulkes taip ilgai, kad jūsų dienomis senieji laikai prisimenami tik menestrelių dainose. Tačiau *akh*! Kiekvienas menestrelis kišasi į apdainuojamą pasakojimą jį iškraipydamas arba padailindamas, kad sužavėtų savo klausytojus, įsiteiktų patronui, valdovui ar Dievui – arba kad apšmeižtų savo patrono, valdovo, Dievo priešus – tol, kol tiesą užgožia melagystės šydas, veidmainiška panegirika ir pramanytas mitas. Todėl siekdamas, kad būtų žinoma tiesa apie mano meto įvykius, surašiau juos čia be gražbyliavimų, šališkumo ar baimės būti nubaustas.

Bus geriausia, jei pradėsiu pasakydamas vieną dalyką apie save, tiesą, kurią net mano laikais žinojo nedaugelis. Tu, kuris skaitai šias eilutes, ar būtum vyras, moteris ar eunuchas, privalai suprasti, kad aš buvau visai kitoks nei tu, kitaip didžioji dalis to, ką privalau vėliau papasakoti, tau bus nesuprantama. Ilgai ir kankindamasis svarsčiau, kaip man paaiškinti savo ypatingą prigimtį – kad neatstumčiau tavęs kilus pasišlykštėjimui ar nepriversčiau šaipytis iš paniekos – tačiau tiesos nenuslėpsi. Todėl, norėdamas padėti tau suprasti, kuo aš skiriuosi nuo visų kitų žmonių, nesugalvojau geresnio būdo nei papasakoti, kaip aš pats tai suvokiau.

Tai atsitiko mano vaikystėje dideliame apvaliame slėnyje, vadinamame *Balsan Hrinkhen*. Tuo metu man buvo gal dvylika metų, ir aš vienuolyno virtuvėje mazgodavau indus, o virėju buvo brolis Pėteris. Jis buvo kilęs iš Burgundijos ir išoriniame pasaulyje vadinamas Viljomu Robė. Brolis Pėteris buvo vidutinio amžiaus, stambus, dusulingai kvėpavo, o jo veidas buvo toks raudonas, kad mirtinai baltos spalvos tonzūrą, išskustą viršugalvyje, buvo galima lengvai supainioti su baltos drobės kepure, užmaukšlinta ant žilstančių rausvų plaukų. Kadangi šis vienuolis tik neseniai prisijungė prie mūsų, jis buvo šventojo kankinio Damijono vienuolyno sąrašo gale, todėl buvo paskirtas virėju, nes šių pareigų kiti vienuoliai vengė. Pėteris žinojo, kad kiti broliai niekada nerizikuos užsukti į virtuvę tuo metu, kai jis gamina maistą, nes jiems ten gali tekti atlikti kokį nors atstumiantį darbą. Tad Pėteris jautėsi saugus ir nelaukė jokių staigmenų, kai pakėlė mano palaidinį, ėmė glamonėti užpakalį ir šiurkščia burgundiška tarme prabilo senąja kalba:

– *Akh*, vaikine, turi patrauklų užpakaliuką. Tiesą sakant, tavo veidas taip pat gana dailus, kai būna švarus.

Šiek tiek suglumau, kad jis taip familiariai mane liečia, tačiau Pėterio žodžiai įžeidė labiau. Žinoma, mazgodamas indus išsitepdavau virtuvės suodžiais ir pelenais. Tačiau dažniausiai – kadangi dažnai eidavau padūkti į netoli esančias kaskadas ir buvau vienintelis visame slėnyje, kuris iš karto nusivilkdavo visus drabužius – buvau kur kas švaresnis nei Pėteris ar kuris kitas brolis, o gal net švaresnis už abatą.

– Kad ir kaip ten būtų, ši tavo kūno dalis švari, – tęsė Pėteris tebeglamonėdamas mano užpakalį. – Mano paskutinysis berniukas, Terencijus, daug ko iš manęs išmoko. Štai, vaikine, pažvelk.

Atsisukęs išvydau, kad jis pakėlė savo storo maišinio audeklo apdaro priekį. Pėteris neparodė nieko, ko nebūčiau matęs anksčiau. Kadangi šešių mėnesių senumo žmogaus

šlapimas yra geriausia trąša vynuogėms ir vaismedžiams, dar viena mano pareiga buvo dukart per metus galiniame *dortuare** sukauptą skystį supilstyti į kibirus. Tad dirbdamas esu matęs, kaip broliai šlapinasi. Tačiau, tiesa, niekada nebuvau matęs, kad vyro šlapinimosi vamzdelis būtų stačias, didelis, stangrus ir tarsi raudonas gumbas, koks tuo metu buvo Pėterio. Tik vėliau sužinojau, kad šioje būsenoje esantis vyro organas lotyniškai vadinamas *fascinum*, iš kur kilo žodis „žavėti“** .

Pėteris įkišo ranką į virtuvinę puodynę su žąsies taukais murmėdamas: „Pirmiausia šventasis patepimas“ ir gausiai ištepė jais savo standų daiktą, kuris suspindo raudonai, tarsi būtų padegtas iš vidaus. Apstulbęs ir spėliodamas, kas bus toliau, leidausi Pėterio nuvelkamas prie didžiulio ąžuolinio kelmo, kurį virėjai naudojo mėsai kapoti, tada brolis mane surietė, kad pilvu atsigulčiau ant kaladės.

– Ką darai, broli? – paklausiau, kai jis užvertė palaidinį man ant galvos ir apgraibomis bandė praskėsti sėdmenis.

– Ša, berniuk. Parodysiu naują meldimosi būdą. Įsivaizduok, kad klūpi klauptuose.

Jo rankos sparčiai šmižinėjo mano kūnu, ir viena jų nuslydo toliau mano tarpukoju. Tai, ką Pėteris ten rado, jį labai nustebino.

– Tebūsiu aš prakeiktas!

Manau, taip jam ir atsitiko. Vyras jau seniai miręs, ir jei Dievas, kuriam brolis apsimetinėjo tarnaująs, yra teisingas, Pėteris visus tuos metus turėjo kiūtoti pragare.

– Ak, tu gudrus apgavike, – tarė jis šiurkščiai nusijuokdamas ir prikišdamas burną man prie ausies. – Tačiau kokia laiminga staigmena man! Esu apsaugotas nuo Sodomos nuodėmės. – Tai sakydamas jis ranka nukreipė savo fascinum

---

*Išvietė vienuolyno bendrame miegamajame – *Vert. past.*

**Angl. *fascinate*. – *Vert. past.*

į tą vietą, kurią rado. – Ar gali taip būti, jog nė vienas brolis neįtarė, kad vienuolyne yra maža sesutė? Negi aš pirmasis tai pastebėjau? *Ja*, esu pirmas! O Dieve, ten dar tebėra plėvė! Dar niekas nėra paragavęs šio vaisiaus!

Nors žąsies taukai sutepė jo daiktą, ir jis nesunkiai įsiskverbė, pajutau veriantį skausmą ir protestuodamas suklykiau.

– Ša... ša, – šnopavo Pėteris. Dabar jis buvo mane užgulęs, o apatinė jo kūno dalis daužėsi į mano šlaunis, ir tas daiktas slankiojo pirmyn ir atgal mano viduje. – Tu išmoksi... naują... Valdovo garbinimo... būdą.

Pamaniau, kad man kur kas labiau patinka senas, įprastas būdas.

– *Hoc est enim corpus meum...* – skandavo Pėteris šnopuodamas. – *Caro corpore Christi...* Aa-aak! Še! *Šee-ee-ee*!

Jis nusipurtė visu ūgiu. Viduje pajutau šiltą srovelę ir pamaniau, kad Pėteris bjauriai nusišlapino manyje. Tačiau kai jis pasitraukė, iš manęs nelašėjo vanduo. Tik tada, kai vėl atsistojau stačias, pajutau, kad drėgmė teka mano šlaunų vidine puse. Valydamasis skudurėliu pastebėjau, kad skystis – jame buvo truputis mano kraujo – yra klampus ir perlo baltumo, tarsi brolis Pėteris iš tiesų manyje būtų palikęs Komuniją, kuri ten ištirpo. Tad neturėjau jokio pagrindo netikėti brolio tvirtinimu, jog susipažinau su nauju Komunijos priėmimo būdu, ir buvau truputį sutrikęs, kad Pėteris pasidalijo šia paslaptimi su manimi.

– Būk atidus, – griežtai paliepė jis atgavęs kvapą, švariai nusišluostęs vėl normaliai subliuškusį vamzdelį ir padoriai susitvarkęs savo apdarą. – Berniuk – ir toliau tave vadinsiu berniuku – tu kažkokiu apgaulingu būdu susikūrei patogią padėtį čia, tarp šventojo Damijono brolių. Patarčiau apie tai niekam nesakyti ir nerodyti.

Jis nutilo, ir aš linktelėjau.

– Labai gerai. Tada ir aš niekam neatskleisiu tavo paslapties, kad esi apsišaukėlis. Jeigu! – perspėdamas jis iškė-

lė pirštą. – Jeigu nė žodeliu neprasitarsi apie mūsų slaptas maldas. Mes jas ir toliau kartosime, tačiau apie jas nevalia kalbėti už virtuvės sienų. Ar sutinki, jaunasis Tornai? Mano tylėjimas mainais už tavo tylėjimą.

Nelabai supratau, į ką mainau savo tylėjimą, tačiau, atrodo, brolis Pėteris buvo patenkintas, kai sumurmėjau, kad niekada su niekuo neaptarinėsiu mūsų slaptų maldų. Ir laikiausi duoto žodžio, niekada nepasakydamas nė vienam vienuoliui ar pačiam abatui, kas vykdavo virtuvėje du ar tris kartus per savaitę vidurdieniais, kai Pėteris būdavo baigęs virti vidudienio valgį – vienintelį karštą dienos patiekalą – ir prieš mums kartu nunešant maistą vienuoliams ant stalų vienuolyno valgomajame.

Po poros persmeigimų pastebėjau, kad man nebeskauda. Dar po kelių kartų man tai tapo įkyru ir nuobodu, tačiau pakenčiama. Ir tada atėjo metas, kai mes su broliu Pėteriu pastebėjome, jog nebereikia žąsies taukų, kad jam būtų lengviau į mane įsiskverbti. Ta proga Pėteris patenkintas sušuko:

– *Akh*, brangus mažas urvelis pats sudrėksta! Jis kviečia mane vidun!

Jis tik tiek ir tepastebėjo: ta vieta man sudrėkdavo laukiant, kad būsiu badomas. Manau, mano kūnas išmoko išvengti diskomforto. Tačiau pastebėjau, kad šios maldos man darė dar vieną poveikį – ir tai mane vertė dar labiau stebėtis ir suglumti. Dabar maldos sužadindavo tą pačią mano kūno dalį, kurią naudojo brolis Pėteris, priversdamos ją pakilti ir sustandėti kaip Pėteriui. Be to, patyriau naują pojūtį: kažkokį nenumaldomą būtinumą, neskausmingą, panašų į alkio pojūtį, tačiau geidžiau ne maisto.

Tačiau Pėteris niekada to nesuvokė. Jis visada atlikdavo tą konkretų aktą, palenkęs mane į priekį virš mėsos kapojimo kaladės, ir visada skubėdavo įeiti į mane iš užpakalio. Jis nė karto nepažvelgė, nepalietė ranka ir nė karto nesuvokė, kad aš tarp kojų turiu ne tik pailgą skylutę. Visą pavasa-

rį ir didžiąją vasaros dalį kartu dalyvavau – arba tiksliau, kenčiau – tose maldose. Ir tada, vasaros pabaigoje, mus su Pėteriu užklupo pats abatas.

Kartą tėvas Klementas įėjo į virtuvę prieš pat valgio metą, kur rado Pėterį, apžergusį mane ir pumpuojantį. *Liufs Guth!*, – sušuko abatas, kas senąja kalba reiškia „Dieve švenčiausias!", kai Pėteris atšoko nuo manęs. Tada abatas sustaugė: *Invisan unsar heiva-gudei!,* tai yra „mūsų šventuose namuose!" Galiausiai jis tiesiog riaumote suriaumojo: *Kalkinassus Sodomiza!* Tuo metu abato žodžiai man nieko nereiškė, tačiau prisiminiau, kad kartą juos girdėjau iš Pėterio lūpų. Spėliodamas, kodėl abatas yra toks susikrimtęs dėl mūsų maldų, tiesiog gulėjau nejudėdamas su apdaru, atsmauktu iki pat kaklo.

– Ne, ne! – šaukė apimtas siaubo Pėteris. – *Nist, Nonnus Clement, nist Sodomiza! Ni allis*!

– *Im ik Blinda, niu?** – paklausė abatas.

– Ne, tėve Klementai, – inkštė Pėteris. – Ir kadangi jūs nesate aklas, maldauju pažvelgti štai čia. Čia nebuvo nieko sodomiška, šventasis broli. *Akh, ja*, aš nusidėjau. Ja, gėdingai pasidaviau pagundai. Tačiau pažvelkite, šventasis Klementai, į tą klastingą, ilgai slėptą daiktą, kuris mane sugundė.

Abatas rūstingai pažvelgė į Pėterį, tačiau apėjo mane. Nesunku buvo atspėti, į kurią mano kūno vietą rodė Pėteris, nes tėvas Klementas vėl aiktelėjo:

– *Liufs Guth*!

– *Ja*! – šventeiviškai pritarė Pėteris. – Galiu tik dėkoti *liufs Guth*, kad šis apgavikas berniukas-mergaitė, slapukaujanti Ieva, uždraustu vaisiumi sugundė tik mane, niekingą naujoką ir *pedisequus*. Ačiū *liufs Guth*, kad ji neįviliojo į spąstus garbingesnių brolių ar...

---

*Gal manai, kad aš aklas. –Tariama gotų kalba. – *Vert. past.*

– *Slaváith*! – kapotai nutildė jį abatas. – Tyliau! – Ir timptelėjo mano palaidinį, kad uždengtų apnuogintą kūną, nes prie virtuvės durų susirinko ir smalsiai pro jas spoksojo keli vienuoliai, kuriuos priviliojo šauksmai. – Eik į miegamąjį, Pėteri, ir lauk prie savo gulto. Tavimi užsiimsiu vėliau. Broli Babilai, broli Stefanai, ateikite čia ir nuneškite šias lėkštes bei ąsočius ant valgyklos stalų. – Abatas atsisuko į mane. – Tornai, sūnau – ee, mano vaikeli – eime su manimi.

Tėvo Klemento patalpos tebuvo vienas kambarėlis. Jis buvo atskirtas nuo vienuolių bendro miegamojo, tačiau toks pat niūrus ir asketiškas. Atrodė, jog abatas yra sutrikęs ir nežino, ką man pasakyti, tad iš pradžių jis ilgai už mane pasimeldė, matyt, laukdamas įkvėpimo. Tada pakilo nuo savo kaulėtų senų kelių ir pamojo, kad aš taip pat atsistočiau, kurį laiką manęs klausinėjo ir tada pasakė, ką darys su manimi dabar, kai paaiškėjo mano „paslaptis". Dėl to mes abu gerokai nuliūdome, nes vienas kitą buvome labai pamilę.

Kitą dieną mane nuvedė – lydėjo pats tėvas Klementas, kuris padėjo nešti nedidelę mano mantą – į tolimąjį slėnio pakraštį, į šventojo Damijono seserų įstaigą, šventosios atgailaujančios Pelagijos vienuolyną. Jame buvo susibūrusios skaistuolės ir našlės, paaukojusios savo gyvenimą vienuolystei.

Tėvas Klementas pristatė mane senai abatei, motinai Eterėjai, kuri gerokai apstulbo, nes dieną dažnai mane matydavo dirbantį šventojo Damijono vienuolyno laukuose. Abatas buvo priverstas paprašyti nuvesti mus į atskirą celę ir liepė man pasilenkti pirmyn ta pačia poza, kurios taip dažnai reikalaudavo brolis Pėteris, tada, nusukęs akis, pakėlė mano apdarą, kad abatei parodytų apatines mano kūno dalis. Ji apstulbusi šūktelėjo – vėl gotiškai – „*Liufs Guth*" ir pati timptelėjo palaidinį uždengdama mano kūną. Tada ji

gana karštai lotyniškai pasitarė su abatu, tačiau per tyliai, kad aš pajėgčiau ką nors išgirsti. Pokalbis baigėsi tuo, kad buvau priimtas į moterų vienuolyną ir įgijau tą patį statusą, kuriuo mėgavausi vyrų vienuolyne: kandidatės į vienuoles, atliekančios visus pagalbinius darbus.

Apie laiką, praleistą šventosios Pelagijos vienuolyne, papasakosiu vėliau. Kol kas pakaks pasakyti, kad daugelį savaičių dirbau, meldžiausi ir vykdžiau nurodymus, kol vieną šiltą ankstyvo rudens dieną susidūriau su vyrų vienuolyno brolio Pėterio antrininke.

Tik šį kartą asmuo, pakišęs ranką po mano palaidiniu, glamonėjęs mano sėdmenis ir gyręs dailią figūrą, buvo ne mėsingas Burgundijos vienuolis. Tiesa, sesuo Deidamija taip pat buvo burgundietė, tačiau daili ir patraukli sesutė novicija – tik keleriais metais vyresnė už mane – kuria iš tolo jau senokai žavėjausi. Visai nesipriešindavau, kai Deidamija mane glamonėdama apsimesdavo, kad jos ranka netyčia nuslysta toliau, o žavus pirštelis įlenda į pailgą plyšį, kuriuo naudodavosi Pėteris. Ir labai panašiai kaip Pėteris ji sakydavo:

– Aaak, tu labai trokšti meilės, mažoji sesute, tiesa? Tavo toji vieta yra pastebimai įkaitusi, sudrėkusi ir tvinkčioja.

Mes buvome vienuolyno tvarte, į kurį tik ką iš ganyklos melžti atvedžiau keturias karves, o sesuo Deidamija atėjo nešina pieno kubiliuku. Neklausiau, ar tądien ją atsiuntė man padėti pamelžti karves, nes buvo labai panašu, kad ji pasiėmė kubiliuką tik tam, kad pateisintų savo apsilankymą ir galėtų mane nuošaliai pakalbinti.

Ji palengva priėjo man iš priekio, nedrąsiai kilstelėjo mano palaidinį ir tarsi klausdama leidimo tarė:

– Niekada nesu mačiusi kitos moters visiškai be drabužių.

Dusliu balsu jai atsakiau:

– Aš taip pat.

Kilstelėjusi palaidinį kiek aukštėliau ji droviai pasiūlė:

– Tu pirma parodyk.

Jau pasakojau, kaip Pėterio dėmesys kartais manyje sukeldavo trikdančius fizinius pokyčius. Dabar galiu pasakyti, kad nuo intymaus sesers Deidamijos rankos prisilietimo ta pati mano kūno dalis pritvinko kraujo ir pasistojo. Nežinojau kodėl, tačiau truputį sutrikau, kad sesuo tai gali pamatyti. Tačiau man nespėjus paprieštarauti Deidamija visiškai pakėlė mano palaidinį.

– *Gudisks Himins*! – šnopuodama ištarė ji ir išplėtė akis. Šie žodžiai senąja kalba reiškė „o dangau!", ir aš sau mintyse pasakiau, kad buvau teisus nenorėdamas jai rodyti savo kūno – galiu apstulbinti mergaitę. Taip ir atsitiko, tačiau nežinau, dėl kokios priežasties. – *Oh vái*! Visada įtariau, kad man, kaip moteriai, kažko trūksta. Dabar tai žinau.

– Ką? – paklausiau.

– Tikėjausi, kad mes... tu ir aš... galėsime pasidžiaugti viena kita, kaip mačiau darant seseris Agnę ir Taisę. Turiu galvoje, naktį. Aš jas sekiau. Jos bučiuoja viena kitą į lūpas, rankomis glosto visą kūną ir trinasi... na, tomis kūno dalimis... viena į kitą, tada jos dejuoja, juokiasi ir kūkčioja, tarsi tai teiktų didžiulį džiaugsmą. Ilgai spėliojau, kodėl tai joms teikia malonumą. Tačiau negalėjau pamatyti. Jos niekada visiškai nenusirengdavo.

– Sesuo Taisė už mane kur kas gražesnė, – vos pajėgiau išspausti, nes gerklėje įstrigo gumulas. – Gal tau būtų geriau kreiptis į ją, o ne į mane? – Labai stengiausi išsaugoti savitvardą, tačiau tai padaryti buvo sunku. Deidamija vis dar laikė pakėlusi palaidinį ir spoksojo į mane. Oras vėsino kūną, tačiau aš labiausiai jaučiau pulsuojančią šilumą, kylančią nuo susikaupusio Deidamijos žvilgsnio.

– *Oh vái*! – vėl sušuko Deidamija. – Nori, kad būčiau įžūli su seserimi Taise? Ne, aš to negalėčiau! Ji yra vyresnė... ir jai suteikta skraistė... o aš – tik nepritytyrusi kandidatė. Šiaip ar taip, matydama tave galiu įsivaizduoti, ką ji ir sesuo Agnė daro naktimis. Jei visos kitos moterys turi tokį daiktą...

– O tu jo neturi? – kimiu balsu paklausiau.

– *Ni allis*, – nusiminusi atsakė Deidamija. – Nenuostabu, kad visada jausdavausi nevisavertė.

– Leisk pažiūrėti, – paprašiau.

Dabar ji nenorėjo rodyti, tačiau aš priminiau:

– Vyresnioji sese, sakei, kad parodyčiau pirma, ir aš parodžiau. Dabar tu taip pat privalai parodyti.

Tad Deidamija paleido mano palaidinį, drebančiais pirštais atrišo virvę ir atskleidė savo šiurkštaus audinio apdaro priekį. Padidėjęs mano daiktas kyšojo labai pastebimai.

– Atkreipk dėmesį, – droviai tarė sesuo Deidamija, – bent jau čia esu pakankamai normali. Pačiupinėk. – Ji paėmė mano ranką ir pridėjo prie tos vietos. – Šilta, drėgna ir plačiai išsižiojusi, taip kaip ir tavo, sese Torn. Įkišusi į ją mažą moliūgą ar dešrą ten net galiu pajusti tam tikrą malonumą. Tačiau čia turiu tik mažytį gumbelį. Jis stovi panašiai kaip ir tavasis – ar jauti? – ir žaisdama su juo taip pat pajuntu malonumą. Tačiau jis toks nereikšmingas, ne didesnis už karpą ant nonos Eterėjos smakro. Visai ne kaip tavo. Jis vos matomas.

Ir ji sušniurkščiojo.

– Na, – tariau ją guosdamas, – aš apie savo daiktą neturiu plaukų. Ir neturiu šitų dalykų, – pasakiau rodydamas į krūtis, kuriose taip pat styrojo dailūs rausvi gumbeliai.

– *Akh*, – numojo ranka Deidamija. – Tai tik todėl, kad tu, sese Torn, vis dar esi vaikas. Spėju, tau dar nebuvo pirmųjų menstruacijų. Tu pradėsi seserintis anksčiau nei sulauksi mano amžiaus.

– Ką tai reiškia?

– Seserintis? Na, kai ištinsta krūtys. Taip pat atpažinsi menstruacijas, kai jos įvyks. Tačiau tu jau turi tai, – Deidamija palietė mano daiktą, ir jis energingai pakilo, – o aš jo niekada neturėsiu. Kaip ir įtariau, nesu visavertė moteris.

– Mielai, – pasiūliau, – patrinčiau savo daiktą į tavąjį, jei manai, kad tai tau suteiktų džiaugsmo, kurį patiria kitos seserys.

– Ar tikrai tą padarytum, brangi mergaite? – nekantraudama paklausė ji. – Galbūt aš galėčiau pajusti malonumą tau jo nesuteikdama. Štai. Čia švarūs šiaudai. Gulkime ant jų. Taip tą daro Taisė ir Agnė.

Tad mes atsigulėme ir išsidriekėme, po kelių nerangių bandymų rasti tinkamą pozą galiausiai priglaudėme savo nuogus kūnus vieną prie kito, ir aš pradėjau trinti tą savo kūno dalį į jos aną vietą.

– A-a-a-ak, – sudejavo Deidamija šnopuodama taip pat kaip Pėteris. – Tai... labai malonu.

– *Ja*, – sumykiau aš.

– Tegul... tegul jis įlenda vidun.

– *Ja*.

Man nereikėjo nieko daryti ranka. Daiktas įlindo pats. Deidamija kažką padrikai šūkaliojo, jos kūnas trūkčiojo, o rankos įnirtingai mane glamonėjo. Tada kažkas jos viduje, mano viduje, mūsų abiejų viduje susitvenkė ir tarytum sprogo. Kai tai atsitiko, mes kartu su Deidamija džiaugsmingai surikome, ir malonūs pojūčiai nuslūgo virsdami spindulinga ir laiminga ramybe, kuri taip pat buvo labai maloni. Nors atrodė, kad mano padidėjusios kūno dalies primygtini troškimai buvo patenkinti, ir ji vėl susitraukė iki normalaus dydžio, tačiau liko Deidamijos viduje. Jos plyšio membranos ir toliau švelniai virpėjo, tarsi bandydamos praryti mano daiktą, todėl aš buvau tvirtai ją apsikabinęs. Tos pačios švelnios konvulsijos sklido mano kūnu, nors mano plyšys neturėjo ko laikyti.

Tik tada, kai mudu visiškai nurimome, Deidamija prabilo drebančiu balsu:

– *Aaak... thags. Thags izvis, leitils svistar*. Buvo neįtikėtinai malonu.

– Ne, ne... *thags izvis, svistar* Deidamija, – atsakiau. – Man taip pat buvo nuostabu. Esu labai patenkintas, kad nusprendei tai padaryti su manimi.

– *Liufs Guth!* – staiga sušuko ji nusijuokdama. – Dabar esu kur kas šlapesnė nei prieš tai. – Ji pačiupinėjo save, tada palietė tą pačią mano vietą. – Tu nė iš tolo tiek nesudrėkai kaip aš. Kas čia iš manęs sunkiasi?

Truputį drovėdamasis atsakiau:

– Manau, vyresnioji sese, šį skystį turėtum laikyti Komunija, tik suskystinta. Man aiškino, kad tai, ką mes tik ką padarėme, yra tik intymesnis Komunijos priėmimo būdas.

– Tu taip sakai? Kaip nuostabu! Kur kas maloniau už sužiedėjusią duoną ir rūgštų vyną. Nenuostabu, kad seserys Taisė ir Agnė tą taip dažnai daro. Jos yra nepaprastai dievotos. Ir ši miela substancija ištryško iš tavęs, mažoji sese? – Jos laimingas veidas staiga vėl apniuko. – Aš to negaliu padaryti, nes esu netobula. Tu būtum patyrusi dvigubai didesnį malonumą...

Norėdamas neleisti jai vėl gailėtis dėl savo netobulumo, pakeičiau temą.

– Sese Deidamija, jei šis Komunijos priėmimo būdas tau teikia pasitenkinimą, gal tau vertėtų tiesiog daryti tai su vyru, *niu*? Vyrai turi net didesnius...

– *Akh*, ne! – pertraukė ji mane. – Iki šiol nebuvau susipažinusi su moters kūnu. Todėl kad mūsų šeimoje daugiau nebuvo mergaičių, o motina mirė mane gimdydama, ir aš neturėjau draugių, su kuriomis galėčiau žaisti. Tačiau turėjau brolių ir mačiau juos be drabužių. *Ugh*! Sese Torn, tau pasakysiu: vyrai bjaurūs. Jie plaukuoti, išsipūtę ir diržingi tarsi didysis laukinis jautis *úrus*. Tu teisi sakydama, kad ten – ta vieta – gana didelė. Tačiau ji vulgari ir siaubinga. O jos apačioje tabaluoja bjaurus susiraukšlėjęs sunkus odos kapšas. *Ugh*!

– Tiesa, – sutikau. – Aš taip pat jį mačiau pas kitus vyrus ir spėliojau, ar ir man toks užaugs.

– *Thags Guth*, niekada, – užtikrino mane Deidamija. – Truputį plaukų čia, *ja*, žavios krūtys čia, *ja*, bet tik ne siaubingas kapšas su akmenimis. Žinai, – tęsė ji, – eunuchai taip pat neturi to kapšo, kaip ir mes, mergaitės.

– Aš to nežinojau, – pasakiau. – O kas yra eunuchas?

– Vyras, kuriam nupjauti akmenys, paprastai, vaikystėje.

– *Liufs Guth*! – sušukau. – Nupjauti? Kodėl?

– Kad negalėtų būti vyras šia prasme. Kiti tai patys pasidaro sąmoningai, net tada, kai jau būna suaugę. Sakoma, kad didysis Bažnyčios mokytojas Origenas pats sau atėmė vyriškumą, kad mokant moteris ar vienuoles jų moteriškumas neblaškytų dėmesio. Daugelį vergų jų šeimininkai pavertė eunuchais, kad jie galėtų aptarnauti namų moteris nekeldami pavojaus šių moterų skaistybei.

– Moteris niekada negultų su eunuchu?

– Žinoma, ne. Kokiu tikslu? Tačiau aš – net jei mane suptų tarnai, kurie yra tikri ir augaloti vyrai – niekada, niekada nesugulčiau su vyru. Net jei pavyktų numalšinti pykinimą, kurį kelia vien tik mintis apie tai, negalėčiau to padaryti. Suguldama su tavimi, mažoji sese, priimu šventą Komuniją. Tačiau suguldama su vyru suteršćiau savo nekaltybę, o ją aš paskyriau tik Dievui, kad galėčiau gauti nuometą, kai sulauksiu keturiasdešimties. Ne, niekada nesugulsiu su vyru.

– Tada džiaugiuosi, kad esu moteris, – tariau. – Kitaip net nebūčiau niekada tavęs sutikęs.

– O ką jau ir kalbėti apie sugulimą su manimi, – pridūrė Deidamija palaimingai šypsodamasi. – Ir mes privalome tą daryti dažnai, sese Torn.

Mes taip ir darėme, labai dažnai, ir išmokėme vienas kitą įvairių pamaldumo būdų – apie tą galima daugiau papasakoti, tačiau padarysiu tai vėliau. Tuo tarpu mes su Deidamija taip apsvaigome vienas nuo kito, kad tapome apgailėtinai neapdairūs. Kartą, pačioje žiemos pradžioje, mus buvo apėmusi tokia ekstazė, kad nepastebėjome, kaip prisiartino visur kaišiojanti savo nosį sesuo Eliza. Mes jos nepastebėjome tol, kol ji, tikriausiai kurį laiką stebėjusi mus atvėpusiu žandikauliu, grįžo su abate ir rado mus vis dar susipynusius.

– Matote, nona? – piktdžiugiškai paklausė sesuo Eliza.

– *Liufs Guth!* – suspiegė motina Eterėja. – *Kalkinassus*! – Jau žinojau, kad šis žodis reiškia sanguliavimą, o tai yra mirtina nuodėmė. Skubiai susitvarkiau savo palaidinį ir apimtas sielvarto susigūžiau, tačiau Deidamija ramiai susisiautė į savo apdarą ir atkirto:

– Tai ne *kalkinassus*, nona Eterėja. Galbūt mes pasielgėme neteisingai priiminėdami šventą Komuniją darbo metu, tačiau...

– Šventą Komuniją?!

– ... tačiau nepadarėme jokios nuodėmės. Nėra jokio pavojaus skaistybei, kai viena moteris sugula su kita. Esu tokia pat skaisti, kokia buvau, lygiai kaip ir mažoji sesė Torn.

– *Slaváith*! – sumaurojo motina Eterėja. – Kaip drįsti taip kalbėti? Argi jis skaistus?

– Jis? – tarsi aidas pakartojo suglumusi Deidamija.

– Pirmą kartą matau šio apsimetėlio priekį, – lediniu balsu pareiškė abatė. – Tačiau, atrodo, tu, dukra, esi gerai su juo susipažinusi. Negi gali paneigti, kad tai yra vyriškas dalykas? – Ir abatė parodė į mano daiktą neprisiliesdama prie manęs rankomis; ji paėmė lazdelę ir ja pakėlė mano palaidinio kraštą. Visos trys moterys skirtinga veido išraiška apžiūrinėjo mano intymias kūno dalis, ir tik *Liufs Guth* žino, ką tuo metu bylojo mano veidas.

– Jis – vyras, – maivydamasi pareiškė sesuo Eliza.

Deidamija pradėjo mikčioti.

– Tačiau ... tačiau Torn neturi... ee...

– Jis turi pakankamai, kad neginčijamai būtų vyras! – amtelėjo abatė. – O tu, suklaidinta dukra, esi niekinga sanguliautoja.

– *Oh vái*, dar blogiau, nona Eterėja, – aimanavo vargšė Deidamija, apimta nuoširdžios nevilties. – Esu kanibalė! Šio apsimetėlio apgauta aš prarijau žmogaus vaikų kūnus.

Dvi moterys priblokštos ir nustebusios pažvelgė į Deidamiją. Tačiau, nespėjusi išsamiau paaiškinti, Deidamija apalpo ir tarsi negyva krito ant žemės. Aš žinojau, ką ji norėjo pasakyti, tačiau nors ir visas virpėjau, man pakako proto nesisiūlyti paaiškinti. Po kurio laiko sesuo Eliza tarė:

– Nona Eterėja, jei šis – šis asmuo – yra jis, kaip jis galėjo patekti į šventosios Pelagijos vienuolyną, *niu*?

– Iš tiesų, kaip? – niūriai pritarė abatė.

Tad vėl mane ir mano negausią mantą nutempė per platų slėnį atgal į šventojo Damijono vienuolyną. Ten abatė paliepė vienuoliui uždaryti mane priestate, kad negirdėčiau jos barnio su abatu. Tačiau vienuolis turėjo kitų reikalų ir paliko mane be priežiūros, tad aš išsmukau iš priestato, pritūpiau po abato patalpos langu ir ėmiau klausytis. Jie kalbėjosi labai garsiai ir šįkart nesisaugojo, kalbėjo ne lotyniškai, o senąja kalba.

– ... drįsote man tai atvesti, – riaumojo abatė, – ir pateikti kaip mergaitę?

– Jūs ją priėmėte kaip mergaitę,– atšovė abatas, tačiau nelabai rėksmingai. – Matėte viską, ką mačiau aš, ir jūs esate moteris. Ar galima mane kaltinti už tai, kad rimtai žiūriu į savo celibato įžadus, *niu*? Kad esu šventikas, niekada nebuvęs tėvu jokiam sūnėnui? Kad mačiau neapsirengusias moteris tik jų ligos ar mirties patale?

– Na, dabar abu žinome, kas tai yra, Klementai, ir ką su tuo privalome daryti. Pasiųskite vienuolį atvesti čia tai.

Nuskubėjau atgal į priestatą, kad galėtų mane atvesti, o galvoje sumišimas buvo persipynęs su siaubu. Per paskutiniuosius metus mane visaip vadino, tačiau pirmą kartą buvau pavadintas „tai".

Taip buvau išvarytas iš abiejų vienuolynų, man buvo įsakyta palikti *Balsan Hrinkhen* slėnį ir daugiau niekada čia nesirodyti. Kaip per konfidencialų pokalbį prieš išvykstant man paaiškino tėvas Klementas, buvau išvarytas už nuodė-

mes, tačiau abatas prisipažino, kad net jis pats negali rasti bažnytinio šių nuodėmių įvardijimo. Man buvo leista pasiimti asmeninius daiktus, tačiau abatas perspėjo, kad neimčiau jokio abiejų vienuolynų turto – tačiau tada jis maloniai įdėjo man į delną monetą, visą sidabrinį solidą.

Galiausiai abatas man pasakė, kas esu, ir prisipažino, kad jaučiasi labai nelaimingas būdamas priverstas tai padaryti. Jis pasakė, kad esu sutvėrimas, senąja kalba vadinamas *manamaviu*, „vyru-mergaite" – lotyniškai tai vadinama *androgenus*, o graikiškai *arsenothélus*. Aš nebuvau nei berniukas, nei mergaitė, o ir vienas, ir kitas, vadinasi, nei tas, nei ta. Manau, kad kaip tik tada nustojau būti bet kokiu vaiku ir labai suaugau.

Nepaisydamas abato perspėjimo išeidamas pasiėmiau du dalykus, kurie, griežtai kalbant, nebuvo mano, ir vėliau apie juos papasakosiu. Tačiau pasiėmiau tai, kas, kaip vėliau paaiškėjo, turėjo ilgalaikę vertę – žinojimą, nors tada nesuvokiau, koks jis vertingas – kad per visą likusį gyvenimą netapsiu kito žmogaus meilės auka. Kadangi nebuvau vyras, niekada tikrai negalėsiu mylėti moters. O kadangi nebuvau moteris, niekada tikrai negalėsiu mylėti vyro. Manęs niekada nesaistys jokie pančiai, alinantis švelnumas ar žlugdanti meilės tironija.

Aš buvau Tornas, *manamavis*, ir visi Dievo sukurti vyrai ir moterys man bus tik grobis.

2

Sakiau, kad man buvo „galbūt" dvylika metų, kai brolis Pėteris pirmą kartą pakėlė mano palaidinį. Tiksliau negaliu nusakyti savo amžiaus, nes nežinau nei kada, nei kur gimiau. Asmens, kuris galiausiai nukeliaus į tolimiausius

kraštus, aplankys daugybę šalių ir susitiks su įvairiausiais žmonėmis... kuris dalyvaus tokioje gausybėje įvykių, kurie, kaip dabar manoma, pakeitė civilizacijos eigą... kuris vieną dieną atsistos galingiausio mūsų pasaulyje žmogaus dešinėje... pradėjimas buvo žemas ir gėdingas.

Apie savo pradėjimą tikrai žinau tik tiek, kad maždaug 1208–aisiais Romos įkūrimo metais, per trumpą imperatoriaus Evito valdymą, maždaug 455–aisiais ar 456–aisiais mūsų Viešpaties metais, taigi prabėgus metams ar dvejiems po žmogaus, kuris vėliau taps galingiausiu mūsų pasaulyje, gimimo – mane, dar kūdikį, vieną rytą rado prie purvino šventojo kankinio Damijono vienuolyno slenksčio. Man galėjo būti kelios dienos, savaitės ar mėnesiai, aš to nežinau. Nebuvo jokio raštelio ir jokių tapatybės ženklų, tik kaimietiškame kanapiniame audekle, į kurį buvau suvystytas, kreida buvo užrašyta raidė þ.

Senosios kalbos runų abėcėlė vadinama *futhark*, nes šios raidės – „F", „U" ir taip toliau – jungiamos panašiai kaip romėnų abėcėlės „A", „B" ir „C". Trečioji *futhark* raidė yra þ, ir ji vadinama „thorn", nes išreiškia „th" garsą. Jei šis ženklas ant mano kanapinių drabužių ką nors apskritai reiškė, tai galėjo būti pirmoji vardo Trazamundas ar Toidebertas raidė, bylojanti, kad galėčiau būti burgundas, frankas, gepidas, tiuringietis, suecas, vandalas ar bet kurios kitos germanų kilmės tautybės atstovas. Tačiau iš visų tautų, kalbančių senąja kalba, tik ostgotai ir vizigotai savo raštuose tebevartoja senąsias runas. Tad tuo metu šventojo Damijono vienuolyno abatas nusprendė, kad kreida parašyta raidė patvirtina mano gotišką kilmę. Tačiau užuot suteikęs man tikrai gotišką krikšto vardą, prasidedantį „th" raidėmis – tada būtų reikėję parinkti vyrišką arba moterišką vardą – abatas tiesiog pavadino mane runų raidės vardu – Tornas.

Būtų galima manyti, jog aš visą gyvenimą smerkiau savo motiną, kad ir kas ji buvo, už tai, kad paliko mane sveti-

mų žmonių malonei. Tačiau aš šios moters nei smerkiu, nei niekinu. Priešingai, visada buvau jai dėkingas, nes kitaip apskritai nebūčiau gyvenęs.

Jei ji man gimus būtų pranešusi savo gentainiams, kad ir kas jie buvo, apie mano nenormalumą, jie savaime būtų nusprendę, jog toks nenormalus kūdikis turėjo būti pradėtas sekmadienį ar kitą šventą dieną (buvo gerai žinoma, kad lytinių santykių tokiomis dienomis pasekmės yra skaudžios); arba kad aš buvau motinos meilės su skoliu, vienu miškų demonų, kuriais buvo tikima pagal senąją religiją, vaisius; arba kad mano motina dėl kažkurios priežasties tapo *insandjis* auka arba Pasiųstoji. Tai piktavališkas prakeiksmas, kurį siunčia *haliurunas*, kas gotų kalba reiškia žmogų, – paprastai seną raganą – tebesilaikančią senosios religijos ir vis dar pajėgią parašyti bei atsiųsti baisias Haljos, senovinės požemio deivės, runas. (Tikriausiai iš Haljos vardo šiaurės krikščionys kildino žodį „pragaras“*, nors mums labiau patinka lotyniškas žodis *Gehenna*, atkeliavęs iš žydų, kuriuos mes labiau niekinome nei pagonis, kalbos.)

Tik kai dėl karo, maro, bado ar kitos didžiulės nelaimės bendruomenė labai sumažėdavo, kartais ji palikdavo gyvus savo išsigimusius kūdikius – luošius, silpnuolius, silpnaprōčius ir kitus nepageidaujamuosius – ar bent jau leisdavo jiems kurį laiką gyventi, kad pamatytų, ar juos galima išauginti tokius, kad duotų nors kokios naudos. Jei tokio vaiko tėvas ar motina gėdydavosi jį auginti, bendruomenės vyresnieji kartais net sumokėdavo pinigų bevaikiams ir neturtingiems įtėviams, kad šie „paimtų ant kelių“ suluošintą vaiką. Tačiau tuo metu, kai aš gimiau, Burgundijos žemėse viešpatavo taika, kariaujantis nenuorama chanas Atila buvo neseniai miręs, o kiti grobuoniški hunai pabėgo į rytus Sarmatijos link, iš kur kadaise buvo atkeliavę. O kai šalyje,

*Angl. *hell*. – *Vert. past.*

kurioje vyrauja taika ir klesti gerovė, atsiranda kaip nors išsigimęs kūdikis – arba dažnai jei gimsta tik niekinga mergaitė – jis yra paskelbiamas „negimusiu“ ir dėl akivaizdžios naudos rasei galiausiai yra nužudomas, paliekamas mirti badu ar žūti nuo šalčio.

Mano motina turėjo greitai, o gal net vos tik mane išvydusi suprasti, kad pagimdė kažką menkesnį net už normalią mergaitę ir siaubingesnį net už skolio vaiką. Moteriai reikia pripažinti nuopelnus už tai, kad ji išdrįso pasipriešinti visiems civilizuotos tautos papročiams – bent jau aš, būdamas šio priešinimosi palikuonis, taip galvoju – ir tuojau pat neišmetė manęs į mėšlo krūvą ar nepaliko miške vilkams sudraskyti. Jos širdis buvo pakankamai motiniškai jautri, kad leistų švento Damijono vienuolyno broliams nuspręsti mano likimą.

Suprantama, tuometinis abatas – ir vienuolyno gydytojas – išvystė ir apžiūrėjo rastinuką, tad jis iškart sužinojo, koks nenormalus sutvėrimas aš buvau; todėl man per krikštą ir suteikė tokį beprasmį ir neaiškų vardą. Abatas galbūt tik iš smalsumo, kaip ir mano motina, nusprendė palikti mane gyvą. Tačiau jis nusprendė mane auginti kaip berniuką ir, matyt, tai padarė iš tikro gailesčio, nes tuo suteikė man (jei liksiu gyvas iki brandaus amžiaus) vyro statusą, privilegijas ir teises, kurios kiekvienoje krikščioniškoje šalyje nepasiekiamos net kilmingiausiai moteriai.

Taigi buvau priimtas į vienuolyną tarsi paprastas tėvų paliktas berniukas, kad būčiau auklėjamas vadovaujantis šventais įstatymais, o mane maitinti, kol suaugsiu iki nujunkymo amžiaus, buvo pasamdyta kaimo moteris. Sunku patikėti, tačiau tikriausiai nė vienas tų trijų asmenų, žinojusių tiesą apie mane, nei vienuolyne, nei už jo sienų niekam neprasitarė nė žodeliu. O kai buvau maždaug ketverių, Burgundijos karalystę nusiaubė maras. Tarp žuvusių per jį *Balsan Hrinkhen* gyventojų buvo abatas, vienuolyno gydy-

tojas ir mane maitinusi moteris, tad man apie juos išliko tik labai migloti prisiminimai.

Netrukus Lugdunumo vyskupija paskyrė naują švento Damijono vienuolyno abatą – tėvą Klementą, atvykusį iš Kondato seminarijos, kurioje dėstė – ir, savaime suprantama, tėvas Klementas mane palaikė berniuku, kuo aš atrodžiau ir pats tikėjau esąs. Taip pat manė ir kiti vienuoliai bei po maro išlikę kaimo gyventojai. Taip maždaug dar aštuonerius metus mano mažame pasaulėlyje niekas, įskaitant ir mane patį, nepastebėjo ir neįtarė mano dviprasmės prigimties, kol ištvirkęs brolis Pėteris atsitiktinai džiūgaudamas to neatrado.

Gyvenimas vienuolyne nebuvo lengvas, tačiau jis nebuvo ir nepakeliamai varginantis, nes šventojo Damijono ordino vienuoliai nesilaikė labai griežtų asketizmo ir susilaikymo taisyklių kaip kitos senesnės religinės bendruomenės tokiuose kraštuose kaip Afrika, Egiptas ir Palestina. Dėl mūsų rūstesnio šiaurinio klimato ir darbų, kuriuos dirbdavome, reikėjo, kad šventojo Damijono vienuolyno vienuoliai geriau maitintųsi, o žiemą susišildytų vynu arba vasarą atsivėsintų alumi. Kadangi iš mūsų vienuolyno žemių buvo gausiai gaunama įvairiausio maisto bei gėrimų, nei mūsų abatas, nei vyskupas nė nemanė drausti juos vartoti. Mes taip pat labai sunkiai plušėjome, todėl nuo prakaito ir purvo dauguma švarindavomės dažniau nei kartą per savaitę. Deja, taip elgėsi ne visi. Tie broliai, kurie maudydavosi retai – ir vaikščiojo dvokdami kaip ožiai – fariziejiškai tvirtino, kad laikosi šventojo Jeronimo posakio: „Švari oda – purvina siela."

Kiekvienas brolis pakluso dviem pirmiesiems vienuolystės prisakymams, kurių svarbiausias buvo Paklusnumas, o iš jo kilo Nuolankumas – tačiau trečiojo prisakymo – Tylumo – vienuolyne nebuvo griežtai laikomasi. Kadangi dirbdami įvairius darbus vienuoliai privalėjo dažnai tarpusavyje bendrauti, jiems nebuvo liepta būti nebyliems, nors po

vakarinių pamaldų buvo raginama nekalbėti, išskyrus tada, kai būtina.

Kai kurie vienuolių ordinai taip pat duoda neturto įžadus, tačiau šventojo Damijono vienuolyne ši sąlyga buvo tarsi savaime suprantama ir buvo laikoma daugiau ydos neturėjimu nei dorybe. Kiekvienas brolis, priimtas į vienuolyną, išsižadėdavo visų savo pasaulietiškų turtų, net drabužių, ir vėliau turėdavo labai nedaug daiktų, kuriuos galėjo vadinti savais, išskyrus du maišinio audeklo apdarus su gobtuvais – vieną dėvėti dienos metu, kitą – po darbo valandų, be to, turėjo lengvą vasarinį apsiaustą ir sunkų vilnonį žiemai, kambarinius sandalus, darbinius batus, dvi poras siekiančių liemenį kojinių ir virvės diržą, kurį nusijuosdavo tik naktį eidamas į savo gultą.

Taip pat yra vienuolių bendruomenių, duodančių celibato įžadus, panašiai kaip ir seserys vienuolės. Tačiau šventojo Damijono vienuolyne ši sąlyga, kaip ir skurdas, buvo laikoma savaime suprantama. Tik palyginti neseniai, maždaug septyniasdešimčia metų anksčiau nei aš pradėjau rašyti šį pasakojimą, Bažnyčia ėmė reikalauti celibato, ir tai tik iš savo vyskupų, kunigų ir diakonų. Todėl vyras, šventojo ordino narys, būdamas žemesniuoju vienuolyno tarnautoju – Evangelijos skaitovu, dvasių užkeikėju ar durų sargu – galėjo vesti, susilaukti vaikų, kilti iki psalmininko ar subdiakono rango nesiskirdamas su savo žmona ir šeima, kol tapdavo tikruoju diakonu. Neverta nė sakyti, kad daugybė visų rangų dvasininkų nepaisė nei celibato tradicijos, nei šventojo Augustino pareiškimo, kad „Dievas nekenčia kopuliacijos“. Jie visą gyvenimą turėdavo žmonas arba sugulovės, arba visą jų pulką, ir buvo nesuskaičiuojamos daugybės „sūnėnų“ ir „dukterėčių“ tėvai.

Dauguma šventojo Damijono vienuolyno vienuolių buvo kilę iš aplinkinių Burgundijos žemių, tačiau pas mus taip pat buvo nemažai frankų ir vandalų, keli suevai ir kitų

germanų tautų bei genčių atstovai. Jie visi, įstoję į vienuolyną, atsisakydavo savo vardų senąja kalba ir priimdavo lotyniškus arba graikiškus šventųjų, pranašų, kankinių ar nusipelniusių vyskupų vardus – vyras, vardu Kniva-žvairakis, tapdavo broliu Komodijumi, o Avilfas-tvirtarankis – broliu Adianu ir taip toliau.

Kaip sakiau, kiekvienas vienuolis privalėjo vykdyti tam tikras pareigas ir atlikti kasdienius darbus, o tėvas Klementas kiek įmanydamas stengdavosi kiekvienam broliui skirti tokias pareigas, kurios labiausiai sutaptų su tuo, ką šis žmogus veikė išoriniame pasaulyje. Mūsų gydytojas, brolis Hormisdas, anksčiau buvo didikų rūmų Vezontijuje medikas. Brolis Stepanosas, dirbęs dideliame dvare prievaizdu, dabar tapo mūsų sandėlininku, atsakingu už visas atsargas bei maistą.

Mokantys lotyniškai skaityti ir rašyti vienuoliai tapdavo mokytojais, vienuolyno *skriptoriume** perrašinėjančiais senovinius pergamento rankraščius, o turintieji meninių gabumų iliustruodavo šiuos darbus. Mokantys skaityti ir rašyti senąja kalba broliai būdavo skiriami atsakingais už *kartulariumą***, kuriame saugomi visi šventojo Damijono vienuolyno įrašai, vedybų, gimimų ir mirties knygos, žemės sandoriai ir sutartys, sudarytos mirusių slėnio gyventojų. Brolis Paulius, kuris stulbinamai puikiai rašė abiem kalbomis, buvo tėvo Klemento asmeninis raštininkas, jis vaško lentelėse išraižydavo abato korespondenciją taip greitai, kaip ji būdavo diktuojama, o vėliauploname pergamente dailyraščiu perrašydavo oficialius raštus. Mūsų vienuolyno žemėse buvo prieskoninių daržovių ir vaismedžių sodai, kluonai ir tvartai su paukščiais, kiaulėmis ir melžiamomis karvėmis, kuriomis rūpinosi vienuoliai, anksčiau buvę ūkininkai. Vienuolynui ir slėnyje, ir už jo ribų taip pat priklausė

---

*Rankraštyne. – *Vert. past.*

** Archyvą. – *Vert. past.*

dideli ariamos žemės, vynuogynų, sodų ir avių bei galvijų ganyklų plotai. Kitaip nei daugelyje vienuolynų, šventojo Damijono vienuolynas neturėjo vergų, o šioms žemėms arti ir galvijams ganyti samdė vietinius kaimiečius.

Net ir pačiam bukiausiam mūsų broliui – jis buvo vargšas stačiokas su tonzūra beveik kūgio formos galvoje – buvo patikimos paprastos užduotys, kurias jis vykdė su pasididžiavimu ir pasitenkinimu. Šį vyruką anksčiau vadino Nethla Iohanesu – matyt, dėl jo galvos formos, nes šis vardas reiškė Adata, Džono Sūnus – o vienuolyne jis gavo dar absurdiškesnį brolio Juozapo vardą. Sakau „absurdiškesnį“, nes nė vienas vienuolis, dvasininkas, vienuolynas ar bažnyčia nebuvo pasivadinę šventojo Juozapo vardu, nes šis personažas buvo laikomas žmonų apgaudinėjamų vyrų šventuoju globėju. Sekmadieniais ir kitomis šventomis dienomis mūsų broliui Juozapui tekdavo kratyti *sacra ligna*, garsiai tarškančius medinius barškučius, kviesdavusius slėnio ir kaimo gyventojus į pamaldas vienuolyno koplyčioje. Kitomis dienomis brolis Juozapas tarsi baidyklė stovėdavo javų laukuose kratydamas *sacra ligna* ir baidydamas maitėdas.

Kai buvau labai mažas, mano pareigos buvo beveik tokios pat prastos kaip ir brolio Juozapo, tačiau jų bent jau buvo daug ir įvairių, tad nė vienas darbas per daug nepabosdavo. Kartais man reikėdavo padėti *skriptoriume* poliruoti naujai pagaminto pergamento lakštus – tai visada buvo daroma naudojant kurmio kailiuką, nes jis trinamas švelniai priglusdavo bet kuria kryptimi, o tada nubrūžinti lakštus pemzos dulkėmis, kad jų paviršius gerai sukibtų su mokytojų gulbių plunksnomis, kuriomis jie rašydavo. Dažniausiai kaip tik aš spęsdavau tiems kurmiams spąstus, taip pat rinkdavau ąžuolo rašalinius riešutėlius, iš kurių buvo gaminamas rašalas, ir kęsdavau skausmingus gnaibymus pešdamas plunksnas iš gulbių.

Kitais kartais dirbdavau laukuose ir rinkdavau saldžius pajūrinius sotvarus, iš kurių mūsų brolis gydytojas virdavo gydomuosius antpilus, arba dagių pūkus, kuriais brolis siuvėjas prikimšdavo pagalves (iš mūsų žąsų ir gulbių surinkdavome gausybę pūkų, tačiau apie tokią prabangą vienuolyno miegamuosiuose niekas net nedrįsdavo pagalvoti). Kartais dienas praleisdavau mėtydamas vieną paskui kitą pašėlusiai kudakuojančias ir plasnojančias sparnais vištas į vienuolyno dūmtraukius, kad juos išvalyčiau ir nuneščiau surinktus suodžius mūsų broliui dažytojui, kuris iš suodžių ir alaus viralo pagamindavo gražią rudą tinktūrą vienuolių apdarams dažyti.

Kai paaugau, broliai man patikėdavo truputį sudėtingesnes užduotis. Pieninėje dirbantis brolis Sebastijanas, pildamas grietinėlę į du pintus kubilus, permestus per mūsų senos kumelės nugarą, iškilmingai man aiškindavo: „Grietinėlė yra pieno dukra ir sviesto motina." Tada jis užkeldavo mane ant kumelės ir versdavo sparčiai joti ratais diendaržyje, kol grietinėlė iš tiesų stebuklingai virsdavo sviestu.

Tą dieną, kai brolis Lukas, stalius, nukrito nuo stogo ir susilaužė ranką, gydytojas, brolis Hormisdas, paaiškino: „Taukė ir gydo, ir palengvina kančias", ir nusiuntė mane į laukus prirauti kelis krepšius šių augalų su šaknimis. Kai grįžau nešinas krepšiais, gydytojas buvo įstatęs Luko ranką į savotišką medinį lovį. Hormisdas leido man sutrinti taukės šaknis į gličią tyrę, tada ja apdėjo sulaužytą ranką. Kitos dienos vakare tyrė sukietėjo tarsi gipsas. Lovį pašalino, ir brolis Lukas galėjo atsikelti ir vaikščioti su taukės tvarsčiu, kol ranka sugijo, ir jis vėl tapo tokiu pačiu geru staliumi, kokiu buvo prieš tai.

Labai tikėjausi, kad mūsų brolis vyndarys, Komodijanas, kada nors pakvies kartu su jo padėjėjais vienuoliais, kurie visi buvo basi, tačiau prisivilkę daug drabužių, kad prakaitas nenuvarvėtų į sultis, minti vynuoges sulčių spaudimo statinėje. Man šis sunkus darbas atrodė labiau linksmas nei alinantis. Tačiau taip ir neteko jo pabandyti; buvau nepakankamai sun-

kus, kad būtų verta man leisti užimti vietą statinėje. Tačiau aš pajėgiau pūsti dumples broliui Adrianui, kai šis kaldavo pjautuvus ir dalgius, žirkles medžių šakoms genėti, pakinktus ir pasagas vietinių gyventojų arkliams, kurie turėjo arti akmenuotą dirvą. Ypač džiaugdavausi, kai mane išsiųsdavo į pievas pakeisti susirgusio, pasigėrusio ar kaip nors kitaip sunegalavusio valstiečio piemens, nes man labai patiko vienam būti žaliose lankose, o ganyti avis nėra alinantis darbas. Kaskart pasiimdavau nedidelį kelionmaišį, kuriame būdavo duonos kriaukšlelė, gabalėlis sūrio ir svogūnas (man), taip pat dėžutė palėpščio džemo (avims), kuriuo tepdavau žaizdas, įbrėžimus ir musių įkandimo vietas. Taip pat turėdavau kablį, kuriuo pagaudavau avį, kai ją reikėdavo pagydyti.

Išskyrus tada, kai būdavau laukuose, mano darbą – kaip ir kiekvieno vienuolio – reikėjo planuoti, derinti ir susieti su visais mūsų religiniais įsipareigojimais, nes kiekviena mūsų diena, savaitė ir metai buvo griežtai reguliuojami. Kas rytą keldavomės dar neišaušus ir eidavome į ankstyvąsias vigilijos pamaldas. Tada mes (arba mūsų dauguma) prausdavomės prieš ankstyvąsias saulėtekio mišias. Numalšinus alkį gabalėliu duonos ir vandeniu, ateidavo rytmetinių pamaldų metas. Rytui įpusėjus prasidėdavo trečiosios arba *tercijos* pamaldos. Vėlyvą rytmetį, praėjus penkioms valandoms po to, kai atsikeldavome, būdavo *prandium* – vienintelis per dieną karštas ir gausus valgis, tada vykdavo šeštos valandos pamaldos arba *seksta*. Pasibaigus pamaldoms, jei nereikėdavo dirbti, galėjome nusnūsti po *sekstos* ar pailsėti. Po pietų vykdavo devintos valandos mišios arba *nona*, o leidžiantis saulei ateidavo mišparų metas, po kurių visi darbininkai, išskyrus tuos brolius, kurie turėdavo pasirūpinti gyvuliais, galėjo užsiimti savais reikalais: skaityti, adyti, maudytis ar dar ką nors veikti. Tačiau bet kuriuo dienos metu, jei vienuolis nebūdavo užimtas, jį buvo galima rasti klūpantį, tyliai besimeldžiantį ir mėtantį akmenėlius iš vienos krūvos į kitą – mažus akmenėlius –

už kiekvieną „Sveika, Marija“, didesnius – už „Tėve mūsų“ ir „Garbė Dievui Tėvui“ – kad galėtų suskaičiuoti sukalbėtas maldas, o po kiekvienos maldos besižegnojantį.

Be kasdienių pamaldų, mums kas savaitę reikėdavo sugiedoti šimtą penkiasdešimt psalmių ir kiekvienai savaitei paskirtų papildomų giesmių. Raštingi vienuoliai privalėdavo kasdien skaityti dvi valandas, o gavėnios metu – tris. Žinoma, kasmet mes visi dalyvaudavome sekmadienio ir šventinėse mišiose, velykinėse krikšto mišiose ir gana dažnai sutuoktuvių ar laidotuvių mišiose. Šešiasdešimt dienų per metus mes pasninkaudavome. Greta šių reikalavimų, aš, kaip skirtas stoti į vienuolyną asmuo, taip pat turėjau rasti laiko religiniam ir pasaulietiniam mokymui.

Puiku. Nuo pat vaikystės buvau priverstai sunkiai dirbti, ir atkakliai mokytis ir tik retkarčiais man buvo leidžiama trumpai nukeliauti už uolų, supančių Balzamo žiedą. Tačiau jei nebūčiau patyręs kitokio gyvenimo, galbūt būčiau patenkintas tuo, kurį turėjau, ir nesužinojęs, kad yra kitas. Kartais, vėlesniais metais, atsipalaidavimo akimirkomis – išgėręs vyno ar, tarkime, suglebęs po pasimylėjimo – svarstydavau, kad galbūt nereikėjo taip šiurkščiai pasielgti su broliu Pėteriu, kaip aš galiausiai padariau. Jei ne tas niekšas, aš galbūt vis dar būčiau uždarytas šventojo Damijono ar kuriame nors kitame vyrų ar moterų vienuolyne arba bažnyčioje, ir mano prigimties paslaptis, net man pačiam, būtų paslėpta po vienuolio – bažnyčios patarnautojo, diakono, kunigo, abato, o gal net vyskupo – apdaru. Nes aš turėjau tvirtus katalikiško krikščioniškojo Šventojo Rašto, doktrinų, kanonų ir liturgijos pagrindus – kur kas tvirtesnius nei dauguma kandidatų į vienuolius yra kada nors gavę. Taip atsitiko dėl to, kad tėvas Klementas, vos tik tapęs šventojo Damijono vienuolyno abatu, asmeniškai domėjosi mano mokymu ir dažnai pats mane mokydavo. Kaip ir visi kiti, jis mane laikė gotu ir, matyt, taip pat nusprendė, kad turė-

jau įgimtą gotišką tikėjimą – arba, tiksliau, netikėjimą – tad paskyrė savo laiko, kad šį tikėjimą išnaikintų ir pakeistų jį katalikiška ortodoksija.

Apie Katalikų Bažnyčią: „Ji – mūsų motina, gausus palikuoni. Iš jos mes gimėme, jos pienu buvome maitinami ir jos dvasia esame gyvi. Mums būtų nepadoru kalbėti apie kurią nors kitą moterį."

Apie kitas moteris: „Jei vienuoliui reikėtų pernešti net savo motiną ar seserį per upelį, pirmiausia jis turėtų ją rūpestingai įvynioti į audeklą, nes vien tik prisilietimas prie moters kūno yra liepsna."

Apie mane: „Jaunasis Tornai, tavo, kaip sužeisto žmogaus, gyvybę išgelbėjo šventasis Krikšto sakramentas. Tačiau likusį gyvenimą privalai kentėti, nes išgijimas yra ilgas ir pavojingas. Visiškai pasveiksi tik tada, kai mirsi ant Motinos Bažnyčios rankų."

Kaskart sėsdamas su manimi abatas būtinai kupinu pasibjaurėjimo balsu pasakydavo kažką panašaus į tai: „Gotai, mano sūnau, yra svetimšaliai – su vilkiškais vardais ir vilkiškomis sielomis – todėl padorūs žmonės privalėtų jų vengti ir neapkęsti."

– Tačiau, nonai Klementai, – kartą pasakiau, – juk kaip tik svetimšaliams mūsų Viešpats Jėzus pasirodė po to, kai šlovingai gimė. Nes jis buvo kilęs iš Galilėjos žemės, o išminčiai atvyko iš svetimos Persijos šalies.

– Na, – atsakė abatas, – yra visokių svetimšalių. Gotai yra svetimšaliai barbarai. Laukiniai. Žvėrys. Jų genties pavadinimas byloja, kad gotai yra siaubingieji gogai ir magogai, priešiškos jėgos, kurių atėjimas buvo grėsmingai išpranašautas Ezekielio ir Apokalipsės knygose.

– Tada, – svarsčiau, – gotų reikia nekęsti taip pat kaip pagonių. Ar net kaip žydų.

– Ne, ne, Tornai. Gotai yra kur kas smerktinesni, nes jie yra eretikai – arijonai. Arijonas yra tas, kuriam buvo paro-

dyta teisybės šviesa, tačiau jis nusprendė pasirinkti ne katalikiškąjį tikėjimą, o šlykščią ereziją. Šventasis Ambrozijus pareiškė, kad eretikai yra kur šventvagiškesni nei Antikristas ar net pats velnias. *Akh*, sūnau Tornai, jei *ostrogotai** ir *vizigotai*** būtų tik svetimšaliai, juos būtų galima pakęsti. Tačiau jais, kaip arijonais, privalome bjaurėtis.

Nei tėvas Klementas, nei kas nors kitas tuo metu negalėjo nuspėti, kad per visą mano gyvenimą visą mus supantį pasaulį valdys kaip tik šie gotai arijonai – ir kad vienas jų taps pirmuoju po Konstantino valdovu, visuotinai vadinamu „Didžiuoju" – ir kad jis bus pirmasis nuo Aleksandro laikų nusipelnęs šio vardo – ir kad aš, Tornas, būsiu šalia jo.

3

Pasaulietišką išsimokslinimą šventojo Damijono vienuolyne aš pradėjau gauti dar ankstyvoje vaikystėje iš gepidų vienuolio, brolio Metodijaus, kuris kalbėjo senąja kalba. Kaip ir visi vaikai, aš uždavinėjau kvailus klausimus ir vienuoliui tekdavo pasitelkti visą kantrybę, kad kaip įmanydamas geriau atsakytų į šias abejones.

– Dievui viskas įmanoma, – aiškino jis gotų kalba – *allata áuk mahteigs ist fram Gutha*, – tačiau aš jį kaipmat pertraukiau:

– Broli Metodijau, jei Dievui viskas įmanoma ir jei Dievas viską sukūrė žmonių gerovei, tai kodėl jis sukūrė blakes, *niu*?

– Hm, na, vienas filosofas aiškino, jog Dievas sukūrė blakes dėl to, kad mes per ilgai nemiegotume, – atsakė vienuolis

*Ostgotai arba rytų gotai. – *Vert. past.*

**Vestgotai arba vakarų gotai. – *Vert. past.*

gūžtelėdamas pečiais. – O gal Dievas iš pradžių norėjo, kad blakės kamuotų tik pagonis, ir...

Aš ir vėl jį pertraukiau.

– Broli Metodijau, kodėl netikintieji vadinami pagonimis? Brolis Hilarionas, kuris mane moko taisyklingos lotynų kalbos, sako, kad žodis *paganus* reiškia tik „paprastas kaimietis“.

– Taip ir yra, – sutiko vienuolis atsidusdamas ir tada giliai įkvėpdamas. – Motinai Bažnyčiai kaimą apvalyti nuo klaidingo tikėjimo yra sunkiau nei miestą, todėl tarp kaimiečių senoji religija išlieka ilgiau. Todėl žodis „pagonis“, reiškiantis kaimietišką, taip įgijo reikšmę žmogaus, kuris vis dar yra įklimpęs į neišmanymo ir prietarų liūną. Kaimo kvailiai dažniausiai būna kaltinami erezija ir...

Aš ir vėl jį patraukiau.

– Brolis Hilarionas sako, kad lotyniškas žodis erezija reiškia tik „pasirinkimą“.

– *Akh*, – sudejavo vienuolis grieždue dantimis. – Na, tai, patikėk, reiškia blogio pasirinkimą, todėl šis žodis yra nepadorus.

Aš ir vėl jį pertraukiau.

– Broli Metodijau, jei Jėzus dabar būtų gyvas, ar jis būtų vyskupas?

– Viešpats Jėzus? – paklausė Metodijus žegnodamasis. – Ne, ne, *ni allis*! Jėzus būtų – jis yra – kur kas didingesnis nei vyskupas. Mūsų tikėjimo kertinis akmuo šventasis Paulius jį vadina... – brolis Metodijus pažvelgė į gotišką Bibliją, kurią buvo pasidėjęs ant kelių, – *ja*, štai čia. Naujajame Testamente šventasis Paulius kalba apie dieviškąjį tikslą: „*Af apaústuleis jah praúfeteis...*“

– Broli, iš kur žinai, ką sako šventasis Paulius? Negirdėjau, kad knyga ištartų bent vieną žodį.

– *Akh, liufs Guth*! – sušuko vienuolis vos ne raičiodamasis. – Knyga nieko garsiai nesako, vaike. Savo žodžius ji ta-

ria rašalu nubrėžtais brūkšniais. Aš skaitau, ką sako knyga. Ką pasakė šventasis Paulius.

– Tada, – tariau, – broli Metodijau, privalai išmokyti mane skaityti, kad aš taip pat girdėčiau Pauliaus ir kitų šventųjų bei pranašų žodžius.

Taip prasidėjo mano pasaulietiškas lavinimas. Brolis Metodijus, galbūt savigynos tikslais, pradėjo mane mokyti skaityti senąja kalba, o brolis Hilarionas – lotyniškai. Ir šiandien tegaliu pasigirti, kad tik šias dvi kalbas moku pakankamai gerai. Graikiškai išmokau tik tiek, kad susikalbėčiau, o kitas kalbas moku tik paviršutiniškai. Tačiau pagalvokite: visame pasaulyje niekas nėra laisvai kalbėjęs visomis kalbomis, išskyrus pagonių dievą Aidą.

Brolis Hilarionas mokė mane skaityti lotyniškai iš *vulgatos**, kurią šventasis Jeronimas išvertė iš graikiškojo Senojo Testamento, o šventojo Jeronimo lotynų kalba buvo gana turtinga pradedančiajam jos mokytis. Tačiau dar sunkiau buvo mokytis skaityti gotiškai, nes brolis Metodijus mane mokė iš Biblijos, kurią į senąją kalbą išvertė vyskupas Vulfilas. Anksčiau nei gyveno vyskupas, gotai neturėjo jokio kito rašto, išskyrus senąsias runas, o jos Vulfilui pasirodė netinkamos perteikti Šventajam Raštui. Tad jis sukūrė visiškai naują gotų kalbos abėcėlę– vienas raides transformuodamas iš runų rašmenų, kitas iš graikų, dar kitas – iš romėnų – ir nuo to laiko germanų tautos plačiai naudojosi šia abėcėle.

Kai išmokau skaityti, vienuolyno *skriptoriume* radau lengvesnių ir įdomesnių knygų – *Biuhtjos jah Anabusteis af Gutam*, t.y. „Gotų papročių ir įstatymų rinkinį", ir *Saggwasteis af Gut-Thiudam*, arba „Gotų tautų epines dainas" – ir daugybę kitų darbų, gotų ir lotynų kalbomis pateikiančių pasakojimus mano protėviams ir gentainiams, pavyzdžiui,

---

*Lotyniškojo IV a. Biblijos vertimo. – *Vert. past.*

Ablabijaus, *De Origine Actibusque Getarum*, kuriame sukaupta gotų istorija nuo pat ankstyvųjų susidūrimų su Romos imperija.

Apie šiuos darbus kalbu būtuoju laiku, nes turiu pagrindo įtarti, kad aš ir kiti mano kartos atstovai buvome paskutinieji čia paminėtų knygų skaitytojai. Net tuo metu, kai atidžiai skaičiau šias knygas, Bažnyčia jau seniai nepatenkinta raukėsi dėl kiekvieno darbo, kurį parašė gotas, arba parašyto apie gotus ar sukurto senąja kalba, nesvarbu, ar darbas būtų parašytas senovinėmis runomis, ar šiuolaikiškesne Vulfilo sukurta abėcėle.

Suprantama, Bažnyčios nepritarimas buvo grindžiamas tuo, kad ir ostgotai, ir vizigotai išpažino neapkenčiamą arijonų tikėjimą. Metams bėgant, katalikų dvasininkai dar aistringiau smerkė šias knygas ir atkaliau jas draudė, degino, naikino. Bijau, kad po manęs liks tik nedideli rašytinės gotų istorijos ir paveldo fragmentai, o pats žodis „gotas“ taps dar vienu ilgame išnykusių ir nevertų prisiminti tautų sąraše.

Tėvas Domas Klementas buvo nusistatęs prieš arijonizmą taip pat tvirtai kaip ir bet kuris kitas padorus katalikų dvasininkas, tačiau jis kartu skyrėsi nuo daugumos bažnytininkų: tėvas Klementas knygas laikė savaime šventomis. Todėl jis leido vienuolyno *skriptoriume* turėti tuos įvairius veikalus, aprašančius vestgotus ir ostgotus. Dėstydamas seminarijoje, tėvas Klementas sukaupė nemažą nuosavą biblioteką ir į mūsų vienuolyną atsivežė visą vežimą savo kodeksų ir pergamento ritinių. Jis ir toliau mums pirkdavo veikalus, kol mūsų biblioteka tapo tokia, kuria būtų žavėjęsis bet kuris kolekcionuojantis knygas turtuolis.

Žinoma, religinis ir pasaulietiškas bet kurio kandidato į vienuolius, tokio kaip aš, mokymas turėjo apsiriboti tik šventų darbų, kurių nedraudė Motina Bažnyčia, studijomis. Tėvas Klementas niekada man nedraudė atsiversti bet kokią knygą, kurią rasdavau *skriptoriume*. Tad nors uoliai

skaičiau lotyniškus Bažnyčios tėvų darbus, kuriuos buvo palaiminusi Bažnyčia: – Salusto istoriją, Cicerono veikalus apie oratorių meną, Lukano darbus apie retoriką, taip pat perskaičiau daugybę knygų, kurioms Bažnyčia nepritarė. Be Terencijaus komedijų, kurioms Bažnyčia pritarė, nes jos buvo „pamokomos", taip pat perskaičiau Plauto ir Persijaus komedijas, kurioms Bažnyčia nepritarė, nes jos buvo „mizantropiškos".

Dėl nepasotinamo smalsumo mano galvoje buvo tikras prieštaringų įsitikinimų ir filosofijų kratinys. Aptikau knygų, kurios neigė ne tik Bažnyčios patvirtintus Senekos ir Strabo išsamius geografinių regionų aprašymus, bet ir prieštaravo tam, ką mačiau savo akimis. Šios knygos neigė, kad Žemė yra tokia, kokia atrodo – kokią ją matė visi tolimų kraštų keliautojai, apkeliavę mūsų pasaulį – be galo be krašto į rytus ir į vakarus besidriekiančias žemes ir jūras, esančias tarp amžinai užšalusios šiaurės ir nuolatos karščio alinamų pietų. Knygos tvirtino, kad Žemė yra apvalus rutulys, ir keliautojas, iš namų išvykęs į rytus ir nukeliavęs pakankamai toli – toliau nei iki šiol buvo pasiekusi žmogaus koja – galiausiai vėl priartėtų prie savo namų, tačiau šįkart iš vakarų.

Mane dar labiau stulbino tai, kad kai kuriose knygose buvo tvirtinama, jog mūsų Žemė nėra Dievo sukurto pasaulio centras su besisukančia aplink ją saule, kuri, pakildama virš Žemės ir pasislėpdama po ja, sukuria dieną ir naktį. Pavyzdžiui, filosofas Filolausas, rašęs maždaug keturis šimtus metų prieš Kristų, iškilmingai tvirtino, kad saulė nejuda, o Žemės rutulys vienu metu sukasi apie savo ašį ir kartą per metus apsisuka aplink saulę. O Manilijus, kuris gyveno maždaug tuo pat metu kaip ir Kristus, sakė, kad Žemė yra apvali kaip vėžlio kiaušinis, tai įrodo apvalus šešėlis, kurį ji meta ant mėnulio per užtemimą, ir taip pat tai, kad iš uosto išplaukęs laivas toldamas palengva dingsta už horizonto.

Tuo gyvenimo laikotarpiu nebuvau matęs nei užtemimo, nei uosto, jūros ar laivo, tad paklausiau vieno savo mokytojų, brolio Hilalriono, ar šie reiškiniai iš tiesų egzistuoja ir ar tikrai jie įrodo, kad žemė yra apvali.

– *Gerrae*! – suurzgė jis lotyniškai ir pakartojo senąja kalba: – *Balgs-dadja*! – Abu šie žodžiai reiškė „nesąmonė!"

– Vadinasi, esi matęs užtemimą, broli! – sušukau. – Ir į jūrą išplaukiantį laivą?

– Man nereikia matyti tokių dalykų, – atšovė brolis. – Pati mintis apie rutulio formos Žemę prieštarauja Šventajam Raštui, ir to man pakanka. Tai tik pagoniškas supratimas, kad Žemė yra kitokia nei mes matome ir žinome esant. Atmink, Tornai, šias mintis iškėlė senovės gyventojai, kurie nė iš tolo nebuvo tokie išmintingi ir išsilavinę kaip šių dienų krikščionys. Taip pat noriu atkreipti dėmesį, kad jei kuris nors filosofas šiame apsišvietusiame amžiuje išdrįstų kalbėti tokius dalykus, jis būtų apkaltintas erezija. – Ir truputį grėsmingai užbaigė: – Taip pat ir žmogus, kreipiantis į juos dėmesį.

Iki palikdamas šventojo Damijono vienuolyną įsivaizdavau esąs toks pat eruditas kaip bet kuris kilmingos šeimos dvidešimtmetis. Galbūt toks ir buvau; bet kurio socialinio sluoksnio dvidešimtmečiai negalėjo pasigirti žinių ir išminties pertekliumi, kad ir koks brangus būtų buvęs jų mokymas. Aš, kaip ir jie, buvau kište prikimštas sausų faktų, mechaniškai iškaltų argumentų ir kategoriškų absoliutų. Ir kvailo pasipūtimo. Bet kuria tema, priverstinai išmokta atmintinai, galėjau laisvai diskutuoti senąja ar gana gera lotynų kalba, tačiau absurdiškai cypiu dvylikamečio balsu.

– Broliai, *skriptoriume* galima rasti bet kurį retorikos tropą ir schemą. Pavyzdžiui, atkreipkite dėmesį į tai, kaip Keturiasdešimt trečiojoje psalmėje iliustruojamas anaforos ar sąmoningo kartojimo vartojimas: Tu privertei mus pasukti... tu išsižadėjai mūsų... tu pardavei savo tautą... tu

privertei mus kaltinti save... Septyniasdešimtoji psalmė yra puikus etopėjos arba personažo aprašymo pavyzdys...

Šis ne pagal metus ankstyvas pūtimasis nepaprastai džiugino mano mokytojus, tačiau vėliau paaiškėjo, kad mano retorikos gabumai buvo visiškai nenaudingi nei man, nei dar kam nors.

Taip pat vėliau paaiškėjo, kad dauguma faktų, kuriuos buvau priverstas įsiminti, buvo neteisingi, absoliučiai nepagrįsti, o argumentai netikri. Ir, deja, nė vienas vienuolis negalėjo ar nenorėjo išmokyti daugybės to, kas vaikui būtų pravertę. Pavyzdžiui, man buvo nuolatos kalama į galvą, kad lytiniai santykiai yra nuodėmingi, niekingi, blogi, kad apie juos nedera galvoti, o ką jau ir kalbėti apie mėgavimąsi jais. Tačiau niekas niekada man neaiškino, kas tai yra ir ko turėčiau saugotis – todėl ir pasireiškė mano kvailas neišmanymas, kai susidūriau su broliu Pėteriu, o vėliau su seserimi Deidamija.

Šiaip ar taip, nors dauguma mano įgytų žinių buvo bevertės, o kitu lavinimu visiškai nebuvo rūpinamasi, išmokau skaityti, rašyti ir naudotis skaičiais. Šie gebėjimai – ir tėvo Klemento pakantumas, leidęs man laisvai naudotis *skriptoriumu* – suteikė galimybių dar būnant šventojo Damijono vienuolyne praryti daugybę informacijos ir nuomonių, neįtrauktų į patvirtintą mokymo programą. Ir tai, ką išmokau savarankiškai, suteikė man galimybę klausti ir abejoti – suprantama, mintyse; retai išdrįsdavau tai padaryti garsiai – daugeliu postulatų, kuriuos taip šventeiviškai man grūdo mokytojai. Spėjau daug ką sužinoti apie save ir atsikratyti balastinės informacijos bei apgailėtinų netiesų, kurių šie mokytojai buvo priversti mokyti.

Maždaug metai prieš man paliekant šventojo Damijono vienuolyną dėl pranokstančio amžių išsilavinimo galėjau netiesiogiai pažvelgti į pasaulį, esantį už vienuolyno sienų, slėnio, jį supančių kalnų ir net už Burgundijos žemių. Mūsų greitai rašantis brolis Paulius, kuris buvo tėvo Klemento

raštininkas, pasiligojo ir netrukus buvo prirakintas prie lovos. Nepaisant visų mūsų maldų ir didžiausių gydytojo pastangų, brolis Paulius kamavosi, nyko ir galiausiai mirė.

Tada tėvas Klementas netikėtai man suteikė garbę paskirdamas raštininko pareigas (tiksliau, priversdamas mane jas vykdyti greta gausybės kitų pareigų). Tuo metu mokėjau gerai skaityti ir rašyti – ir senąja, ir lotynų kalbomis, kuo negalėjo pasigirti nė vienas *skriptoriumo* ar *kartulariumo* mokytojas, tad šie vienuoliai tik truputį pabambėjo, kad ne jie, o aš pelniau abato palankumą. Turbūt neverta nė sakyti, kad užfiksuojant abato žodžius vaško plokštelėje ir vėliau perkeliant į pergamentą savo sparta nė iš tolo neprilygau broliui Pauliui. Tačiau tėvas Klementas atsižvelgdavo į mano nepatyrimą. Jis diktuodavo lėčiau ir tiksliau nei anksčiau ir pirmiausia liepdavo parašyti juodraščius, kad ištaisytų mano klaidas, tik tada leisdavo perrašyti laiškus į švaraštį.

Didžioji tėvo Klemento korespondencijos dalis buvo susijusi su smulkmeniškais Bažnyčios doktrinos klausimais ir Šventojo Rašto paslapčių aiškinimu. Ir ne visi Bažnyčios veiklos būdai, su kuriais susipažinau rašydamas abato laiškus, man kėlė susižavėjimą. Man atrodė, kad vyskupo Patjėno laiške, kuriame jis be reikalo priminė tėvui Klementui Kristaus žodžius iš Jono knygos: „Tave visada sups vargšai“, kažkas buvo neteisinga.

„Ir mes, krikščionys, privalome džiaugtis, kad taip yra, – rašė vyskupas. – Duodami išmaldą vargšams mes darome labai daug gero savo sieloms ir pasiruošiame būsimam atpildui. O rūpintis vargšais yra deramas mūsų moterų užsiėmimas, nes kitaip jos galėtų dykinėti. Turtuolių šeimoms, kurios mūsų kelionių metu svetingai atveria savo namų duris, sakome: „Tai, ką duodi kitam, anksčiau tavęs keliauja į dangų.“ Šitaip turtuolis, kuris galbūt būtų pastatęs akveduką savo miestui, dabar, sekdamas mūsų pamokslais, pastato mums puikią bažnyčią. Gerai žinoma, kad kaip tik turtuo-

liai daro daugiausiai nuodėmių, už kurias turi atgailauti, o mes esame visada pasirengę skirti savo geriausias maldas, kad būtų atleistos turtingo ir liberalaus patrono nuodėmės. Neverta nė sakyti, kad tai yra kur kas pelningiau nei imti dešimtinę iš prastuomenės."

Man net buvo kilęs noras su nepasitikėjimu žvairuoti į savo abatą, kurį kitais požiūriais mylėjau ir gerbiau, kai jis diktavo man laišką Kondato seminarijos, kurioje abatas anksčiau dėstė, absolventui. Jaunuolis tik ką buvo įšventintas į kunigus, ir tėvas Klementas jautė pareigą patarti, kaip geriausiai bendrauti su savo tikinčiaisiais.

„Reikia pamokslauti neaplenkiant prasčiokų; jiems reikia duoti pieno – tačiau nesukeliant nuobodulio intelektualesniems; šiems reikia duoti mėsos. Tačiau niekas neturi būti pasakyta per daug aiškiai, todėl sumaišyk pieną su mėsa ir pagamink padažą. Jei pasauliečiai pajėgtų be pagalbos suprasti Dievo žodį, sugebėtų melstis be tarpininkų, tada kam būtų reikalingas kunigo palaiminimas? Jo autoritetas? Patys dvasininkai?"

Taip, prieš būdamas įstumtas į išorinį pasaulį, spėjau nors truputėlį dirstelėti į jį akies krašteliu.

4

Nenoriu sukelti įspūdžio, kad per tuos trylika metų, kuriuos praleidau *Balsan Hrinkhen*, tik sunkiai dirbau ir atkakliai mokiausi. Mūsų slėnis buvo didelis ir malonus, ir man pavykdavo pavogti laisvo nuo darbo ir mokslo laiko pasimėgauti natūraliu Balzamo žiedo grožiu. Už vienuolyno sienų, kaip ir padedamas jo mokytojų ir skaitydamas pergamento ritinius bei kodeksus, išmokau labai daug vertingų dalykų.

Privalau aprašyti *Balsan Hrinkhen* tiems, kuriems čia nėra tekę būti. Slėnis yra maždaug keturių romėniškų mylių ilgio ir pločio, jį supa vertikali milžiniškos arklio pasagos formos uola, išraižyta griovių, tarsi kabanti užuolaida, kuri kyla iš slėnio ir jį apgaubia. Siena yra aukščiausia – ne žemesnė kaip trisdešimt žmogaus ūgių – pasagos lanko priekyje. Palei išlenktus pasagos šonus uolos siena palengva žemėja – ar bent taip atrodo; iš tiesų uolų apsupta žemė iš lėto kyla aukštyn – kol atvirame pasagos gale slėnio dugnas susilieja su aplink besidriekiančia žeme – milžiniška banguojančia plynaukšte, senąja kalba vadinama *iupa* arba plokščiakalniu. Vienintelis kelias iš *Balsan Hrinkhen* eina pro šį atvirą pasagos galą. Pasiekęs aukštikalnę kelias šakojasi: viena jo dalis veda į šiaurės rytus, į Vezontijų, o kita – į pietvakarius, į Lugdunumą, įsikūrusį prie didingos Rodano upės. Plynaukštę kerta daugybė mažesnių upių, ten yra daug kaimų ir net vienas kitas miestelis, nusidriekęs tarp Vezontijaus ir Lugdunumo.

Balzamo Žiede taip pat buvo kaimas, tačiau jo plotas ne didesnis nei tas, kurį užėmė dviejų vienuolynų pastatai. Jame buvo tik vietinių gyventojų, dirbusių savo ir šventojo Damijono vienuolyno žemę, drėbtiniai molio namai su šiaudiniais stogais ir kelios amatininkų dirbtuvėlės: puodžiaus, odadirbio, račiaus ir dar kelios. Kaime nebuvo jokių civilizacijos patogumų, net turgaus aikštės, nes čia niekas nepirko ir nepardavinėjo maisto ar ko nors kito. Jei prireikdavo ko nors, ko vietiniai gyventojai nepasigamindavo patys, šios prekės būdavo atvežamos vežimais iš didesnių bendruomenių, įsikūrusių ant *iupos*.

Vandenį mūsų slėnio gyventojai sėmė ne iš paprastos upės, o iš šaltinio, paslaptingai tryškusio iš uolos, ir niekas nežinojo, kur jo ištakos. Aukštai uoloje, toje vietoje, kurią pavadinau „pasagos lanko priekiu“, yra platus, gilus ir tamsus urvas, iš jo ir teka vanduo. Iš samanomis ir kerpėmis

apaugusio urvo krašto terasomis teka šaltinis, kiekvienoje terasoje susitelkdamas į tvenkinį ir tada leisdamasis žemyn. Galiausiai nuvingiavęs šen ir ten gana ilgą kelią nuo kalno papėdės į slėnio nuožulnumą šaltinis tampa plačiu, giliu ir ramiu tvenkiniu, kurio tolimajame krante ir išdygo kaimas.

Tačiau puikiausia buvo tai, kad toje vietoje, kur jis, peršokęs per akmeningą urvo kraštą, taškydamasis purslais ir juokdamasis leidosi žemyn kur papuola, stūksojo laipteliais išsidėsčiusios akmeninės terasos. Visų terasų tvenkinius su krištoliškai tyru vandeniu supo dirvos sąnašos, susidariusios iš dumblo, kurį šaltinis atnešė iš žemės gelmių. Kadangi šie žemės lopinėliai buvo per maži ir per sunkiai prieinami, kad valstiečiai juos artų, juose augo laukinės gėlės, saldžios ir kvapios žolelės, žydintys krūmai. Tad tuo metų laiku, kai klimatas būdavo švelnus, ši žavi vieta puikiai tiko maudytis, žaisti ar tiesiog stovėti ir svajoti.

Ne kartą išdrįsau įlįsti į urvą, iš kurio tekėjo vanduo, ir galbūt buvau nusigavęs į jį toliau nei bet kuris kitas baikštus ir nesmalsus vietinis vyrukas. Visada pasirinkdavau tokį laiką, kai saulės šviesa giliausiai įsiskverbia į urvą – tačiau tai nebuvo labai toli; mes, *Balsan Hrinkhen* gyventojai, buvome įpratę, kad saulė visada „anksti leidžiasi" už vakarinių uolų viršūnių. Net tada, kai įeidavau į urvą pačiu geriausiu metu, kai žalios samanos ant urvo kraštų ir ant jo skliauto karantys vijokliai spindėdavo auksu nuo saulės spindulių, šis spindėjimas apšviesdavo mano kelią į vidų ne daugiau kaip dvidešimt žingsnių. Tačiau aš apgraibomis žengdavau per tirštėjančią tamsą kiek įmanydamas toliau, kad kuo ilgiau nereikėtų degti deglo ir taip jį taupyti. Visada pasiimdavau bent vieną deglą: tuščiavidurį maudos stiebą, pripildytą vaške išmirkyto linų pluošto, o prie juosmens pritvirtintame kelionmaišyje turėdavau titnago, geležies ir pumpotaukšlio pinties deglui uždegti. Toks deglas gali degti taip pat ilgai kaip ir žvakė, tik ryškiau.

Jei šaltinis kada nors ir driekėsi nuo vienos urvo sienos iki kitos, tai buvo ne mano laikais. Iš abiejų jo pusių buvo pakankamai vietos praeiti. Žinoma, akmeninis dugnas buvo labai slidus, nes sušlapdavo nuo šaltinio purslų ir nuo urvo skliauto lašančių lašų. Tačiau, laimė, mano batai, vienintelė pora, kurią turėjau, buvo padaryti iš nešikšnintos karvių kojų odos ir su kailiu į išorę. Kanopos buvo pašalintos, tačiau karvių rudimentiniai pirštai palikti abiejose batų kulno pusėse, tad jie puikiai sukibdavo net su pavojingu urvo dugnu.

Niekada nesu nuėjęs iki pat šaltinio ištakų, net ir tada, kai buvau pasiėmęs visą maudos deglų ryšulį. Tačiau esu nuėjęs gana toli kitomis kryptimis. Anksti atradau, kad tunelis, kuriuo tekėjo šaltinis ir kuris uoloje atsivėrė kaip urvas, buvo tik vienas iš daugelio tarpusavyje susijungiančių tunelių. Iš pradžių nesiryžau lįsti į šoninius tunelius bijodamas, kad juose nuo senosios religijos laikų gali tūnoti skolių ar net pabaisų, pavyzdžiui, piktų demonų ar gašlių piktųjų dvasių, kurių privalo saugotis krikščionis. Net jei šių piktųjų dvasių ir nebūtų, vis tiek baiminausi, kad tuneliai šakosis toliau, ir aš juose pasiklysiu. Tačiau netrukus po žeme ėmiau jaustis saugiau ir pradėjau tyrinėti šiuos šoninius tunelius, o galiausiai ištyrinėjau visus, kuriuos pavyko rasti, net jei jie buvo tik mažos skylės, pro kurias pralįsti galėjau tik keturpėsčias, o kartais ir šliauž damas pilvu. Niekada neteko susidurti su požemio gyventojais, baisesniais nei blyškūs, beakiai driežai ir daugybė šikšnosparnių, kybančių žemyn galvomis nuo tunelio lubų, kurie pabudę šiugždindavo sparnais, cypdavo ir apdrabstydavo mane savo išmatomis. Tuneliai dažnai šakodavosi, o atšakos šakodavosi toliau, tačiau aš visada rasdavau kelią atgal pagal lubose deglų paliktą suodžių pėdsaką.

Nors negaliu tvirtinti, kad radau šaltinio ištakas, tačiau galiu pasakyti, kad aptikau nuostabesnių dalykų, ir abejoju,

ar kas nors kitas yra juos matęs. Tuneliai ne tik šakojosi ir pynėsi tarsi labirintas, dažnai jie išplatėdavo į požemines menes, kur kas didesnes nei uolos urvas ir tokias erdvias, kad mano deglas nesiekdavo jų lubų. Ir šios milžiniškos menės buvo nuostabiai apstatytos: suoleliai su kojomis ir suolai, bokšteliai ir smailės, išaugę iš akmeningo dugno, o uoliena, iš kurios jie buvo susiformavę, atrodė tarsi išlydyta. Nuo lubų karojo karuliai, primenantys ledo varveklius ir užuolaidas, tačiau jie taip pat buvo susiformavę iš uolienos, kuri atrodė tarsi būtų išsilydžiusi. Deglo suodžiais parašiau pirmąją savo vardo raidę þ, kad pažymėčiau, jog aš, Tornas, čia buvau, tačiau tada supratau, kad ji sudarkė neliestą patalpos grožį, ir palaidinio skvernu nuvaliau užrašą.

Tačiau nors po žeme radau daug paslaptingų ir neįprastų dalykų, paslaptingiausią ir neįprasčiausią radau lauke, ant vienos jums jau pažįstamų kaskadų atbrailos. Tai buvo paprasčiausias akmuo, gulintis šalia vieno kaskadinių tvenkinių, aštriomis briaunomis, panašus į galu pastatytą milžinišką kirvį. Kaip ir visi kiti akmenys, jis buvo apsamanojęs – beveik visas. Pastebėjau, kad jo plonajame gale buvo „V" raidės formos įkarta, tarsi akmenį kažkas tikrai būtų naudojęs kaip kirvį ir neatsargiai trenkęs jį į kokį kietą daiktą, nuo kurio briaunoje liko įrantas. Tačiau akmuo niekada nebuvo naudojamas kaip kirvis. Atrodė, kad griovelis padarytas šaltkalvio dilde, gera, negreitai dylančia, nes įkarta buvo maždaug mano mažojo piršto pločio ir gylio. Ant jos taip pat nebuvo samanų, o vidinis paviršius buvo dailiai nugludintas, kaip kurmio kailiu būna nugludintas pergamentas. Negalėjau įsivaizduoti, kaip įkarta buvo išpjauta, kas ją padarė ir kodėl. Tik vėliau sužinojau ir supratau, koks iš tiesų nuostabus yra šis paprastas daiktas ir kokia dar nuostabesnė šios įkartos atsiradimo priežastis.

Tačiau apie tai papasakosiu, kai ateis laikas. Kol kas tęsiu *Balsan Hrinkhen* aprašymą.

Kaip minėjau, slėnyje buvo avių ir karvių ganyklos – žinoma, ne tokios didelės kaip tos, ant *iupos*. Aplink kaimą driekėsi dailūs nedideli daržai, o toliau – maži įvairių javų laukai, vaismedžių sodai, vynuogynai, apynių laukai ir net alyvmedžių miškeliai, nes uolų apsaugotame *Balsan Hrinkhen* šie medžiai galėjo vešėti augdami gana toli į šiaurę nuo gimtųjų Viduržemio jūros žemių. Kai kurie dirbami laukai vienam sezonui būdavo paliekami kaip pūdymas.

Daržuose ir soduose, ganyklose ir laukuose nuolatos triūsė vyrai, moterys ir vaikai. Prašalaičiui būtų sunku atspėti, kurie dirbantys suaugusieji yra valstiečiai, o kurie – šventojo Damijono vienuolyno broliai, nes jie visi vilkėjo tais pačiais pilkais maišinio audeklo drabužiais su gobtuvais, saugojusiais jų galvas nuo saulės ar nuo lietaus. Šventųjų ordinų visų moterų ir vyrų apdaras – pradedant paprastu vienuoliu ar vienuole ir baigiant aukštuoju vyskupu – sąmoningai privalėjo būti nė kiek ne puošnesnis nei skurdžiausio valstiečio drabužiai.

Dirbdami laukuose vienuoliai ir valstiečiai ne tik atrodė panašūs, bet ir visi triūsė tylėdami, tik keli avių ir ožkų piemenys kartais grodavo iš nendrių padarytomis birbynėmis. (Esu įsitikinęs, kad pagonių dievas Panas išrado šias birbynes dėl tos pačios priežasties, dėl kurios piemenys jomis grojo – nuobodulio.) Kai vaikštinėdavau tarp vienuolių, jie persimesdavo su manimi vienu kitu žodžiu ar bent jau linktelėdavo. Valstiečiai ir valstietės apsimesdavo nematą nei manęs, nei dar ko nors, tik savo tiesioginį darbą palei jų nosį; valstiečių žvilgsnis buvo toks pat tuščias kaip ir jų karvių. Jie nei manęs šalinosi, nei buvo nedraugiški, tiesiog tingūs.

Kartą susidūriau su pagyvenusiu vyru ir moterimi, šakėmis kraunančiais avių mėšlą po alyvmedžiais, ir paklausiau, kodėl jų dailias ir tvarkingas medžių eiles darko didžiulė apvali laukymė giraitės viduryje. Senukas tik sukriuksėjo ir toliau tęsė savo darbą, tačiau senutė stabtelėjo ir paaiškino:

– Berniuk, pažvelk, kas auga toje laukymėje.

– Tik dar du medžiai, – atsakiau. – Kad mestų šešėlį.

– *Ja*, ir vienas jų – ąžuolas. Alyvmedžiams nepatinka ąžuolas. Jie nederės, jei bus pasodinti arti ąžuolo.

– Įdomu, kodėl, – nusistebėjau. – Šalia ąžuolo augantis medis – liepa. Atrodo, jai ąžuolas visai nekliudo.

– *Akh*, berniuk, ąžuolas ir liepa visada auga kartu. Nuo tada, kai senais laikais – kai dar buvo senoji religija – įsimylėję vyras ir žmona paprašė senųjų dievų leisti jiems numirti tą pačią akimirką. Gailiaširdžiai senieji dievai leido, kad taip įvyktų, ir dar daugiau. Kai pasenusi pora mirė, jie atgimė kaip ąžuolas ir liepa, meiliai augantys vienas šalia kito. Ir nuo to laiko šie du medžiai visada meiliai auga kartu.

– *Slaváith*, sena liežuvautoja! – subarė ją vyras. – Žiūrėk savo darbo!

Moteriškė sumurmėjo – sau, ne man:

– *Oh vái*, seni laikai buvo geri, – ir vėl ėmė šakėmis krauti mėšlą.

Tačiau net ir valstiečiai nedirbo ištisas dienas be paliovos. Vakarais vyrai dažnai susirinkdavo pažaisti kauliukais ir žaisdami visiškai pasigerdavo nuo vyno ar alaus. Ridendami tris taškuotus kauliukus jie triukšmingai šaukdavosi Jupiterio, Haljos, Nertuso, Duso, Veneros ir kitų demonų pagalbos. Žinoma, jie negalėjo kreiptis užtarimo į krikščioniškus šventuosius, nes žaidimas buvo susijęs su atlyginimu. Tačiau lošimas kauliukais, matyt, buvo senesnis nei krikščionybė, nes geriausias metimas – trys šešiukės – buvo vadinamas „Veneros metimu“.

Man atrodė, kad ne tik valstiečių polinkis lošti, bet ir kita jų veikla prieštarauja Bažnyčios draudimams. Kiekvieną vasarą jie siautulingai ir linksmai švęsdavo pagonišką Izidės ir Ozyrio šventę, kurios metu daug valgydavo, gerdavo ir, matyt, mėgaudavosi kitais malonumais, nes po devynių mėnesių visada gimdavo daugybė vaikų. Taip pat nors buvo

įprasta krikštyti gimusį valstiečių kūdikį ar valstiečių porai tuoktis arba laidoti mirusįjį laikantis krikščioniškų sakramentų, kaimiečiai visiems šiems žmonėms dar suteikdavo ir kitą palaiminimą. Kaimo vyresnysis ratais mojuodavo virš kūdikio, nuotakos ar kapo apgrabiai pagamintą akmeninį plaktuką, dirželiu pritvirtintą prie storos lazdos. Prisiminęs savo skaitinius senąja kalba, atpažinau, kad šis daiktas – tai senosios religijos dievo Toro plaktuko kopija. Kartais ant namo, kuriame gimė kūdikis ar į kurį turi atsikelti gyventi nuotaka, sienos arba šviežiai supilto kapo žemėje būdavo nupiešiamas ženklas – graikiškas kryžius su keturiomis lygiomis, statmenomis užriestomis atšakomis; tai, ką kiti vadina „suspaustu" kryžiumi, turėjo vaizduoti ratais sukamą Toro plaktuką.

Manau, klajodamas ir ieškodamas nuotykių pažinau kiekvieną *Balzan Hrinkhen* medį, augalą, vabzdį ir gyvūną. Iš slėnyje gyvenančių ar į jį užklystančių laukinių gyvių saugotis ar, jei įmanoma, kaipmat nužudyti reikėjo tik nuodingąsias gyvates. Dieną net piktasis raudongalvis genys nebuvo pavojingas. Dažnai sekdavau paskui šiuos paukščius, plasnojančius iš vieno medžio į kitą, nes buvo sakoma, kad genys gali atvesti prie paslėptų lobių, nors nė vienas jų man šių lobių neatskleidė. Tačiau būdavau atsargus ir niekada neišsidriekdavau nusnūsti, jei netoli būdavo genys, nes jis taip pat garsėjo tuo, kad miegančio žmogaus galvoje prakerta skylę, prigrūda į ją lervų, ir žmogus pabunda išprotėjęs. Kalbant apie kitus paukščius, kiekvieną pavasarį atskrendantys baltieji gandrai kartais būdavo nepakenčiamai triukšmingi ir taip kalendavo savo snapais, kad primindavo šokančius žmones, apsiavusius medinėmis klumpėmis. Tačiau gandrų draugija buvo pageidaujama, nes buvo žinoma, kad jie atneša laimę tiems namams, ant kurių stogo susisuka lizdą.

Kartą klaidžiodamas susidūriau su suaugusiu vilku, o kitą kartą – su lape. Tačiau man nereikėjo nuo jų bėgti, nes ir vienas, ir kitas žvėris buvo paliegę ir svirduliavo netekę jėgų, o atėjęs valstietis kauptuku juos užmušė ir nudyrė jų kailį. Paprastai šie plėšrūnai atkeliaudavo į Balzamo žiedą tik naktimis ir šmižinėdavo tik pačiame žmonių gyvenvietės gale. Tačiau vietiniai gyventojai palikdavo gabalėlius žalios mėsos, į kuriuos gausiai pridėdavo sudžiovintos maltos godo žolės, tad juos suėdę žvėrys apakdavo, pakrikdavo ir dieną bejėgiškai svirduliuodavo.

Užmušęs vilką valstietis, dirdamas kailį, mane perspėjo:

– Jei kada tektų sutikti nuo godo žolės apsvaigusią lūšį, nežudyk jos, berniuk. Lūšis panaši į didelę katę, tačiau iš tiesų ji – vilko ir lapės poravimosi vaisius, todėl turi stebuklingų galių. Išgydyk ją, duok išgerti saldaus vyno, tada į mažus buteliukus surink jos šlapimą. Užkask buteliukus penkiolikai dienų ir pamatysi, kad juose atsirado ryškiai raudonų kristalų. Šie brangakmeniai yra tokie pat gražūs ir brangūs kaip raudonieji granatai.

Neteko to išmėginti, nes niekada nesusidūriau su lūšimi. Tačiau vieną popietę, įlipęs į medį, susidūriau su kitu plėšrūnu – ir jis nebuvo apsvaigęs nuo nuodų. Kaip ir visiems berniukams, man patiko karstytis po medžius, o į kai kuriuos, pavyzdžiui, klevus ir bukus, lengva įlipti, nes jų šakos arti žemės. Kiti, pavyzdžiui, pušys, yra tarsi stulpai, jų šakos tik viršūnėje, tačiau aš radau būdą ir į juos įsiropšti. Atsirišdavau virvę, kuria būdavau susijuosęs palaidinį, abiejuose jos galuose užmegzdavau kilpas, įkišdavau į jas pėdas, apžergdavau medį ir apkabindavau jį rankomis. Įtempta virvė trindavosi į medžio žievę, ir aš galėdavo ropštis aukštyn beveik taip pat lengvai kaip lipdamas kopėčiomis.

Ką gi, kaip tik tai ir dariau tą popietę: lipau į pušį, nes žinojau, kad viršuje yra paukščio, vadinamo grąžiagalve, lizdas. Visada žavėjausi, kaip grąžiagalvės tarsi žalčiai krai-

po savo galvas, tačiau nebuvau matęs tų paukščių jauniklių, tad buvo smalsu pamatyti, kaip jie atrodo. Tačiau didžiulis ernis taip pat nusprendė ištyrinėti šį lizdą, jis neatsargiai išlindo iš savo drevės dar sutemus ir anksčiau nei aš užsiropštė į medį. Mes susidūrėme akis akį, gana aukštai nuo žemės, ir žvėrelis urgzdamas iššiepė man dantis. Nebuvau girdėjęs, kad erniai pultų žmones, tačiau šiomis aplinkybėmis žvėrelis galėjo pamiršti skrupulus. Tad akimirksniu atsisakiau savo sumanymo ir medžio kamienu nušliuožiau žemyn.

Stovėjau ant žemės, ir su erniu piktai žvelgėme vienas į kitą. Norėjau nužudyti žvėrelį – pirmiausia todėl, kad jis turėjo dailų rudą kailiuką su geltonai baltomis juostomis šonuose; antra vertus, jis tikriausiai buvo tas vagis, kuris dažnai vogdavo kurmius iš mano paspęstų spąstų. Tačiau neturėjau jokio ginklo, o žvėrelis pabėgtų tą pačią akimirką, kai pasitraukčiau ieškoti žudymo įnagio. Tada man šovė mintis. Nusivilkau palaidinį bei gobtuvą ir prigrūdau į juos sausų šakelių, gulėjusių po medžiu. Atrėmiau šią suglebusią savo iškamšą į medžio kamieną, pasitraukiau iš ernio akiračio ir visiškai nuogas pasileidau kiek kojos neša į vienuolyną. Daugybė lauke dirbančių vienuolių ir valstiečių išvertė akis, kai aš pranėriau pro juos, taip pat ir brolis Vitalis, kuris šlavė miegamąsias patalpas, kai aš į jas įsiveržiau. Jis apstulbęs sušuko, numetė šluotą ir išbėgo – tikriausiai pasakyti abatui, kad mažasis Tornas suvalgė godo ir išprotėjo.

Iš po savo gulto išsitraukiau odinę laidynę, kurią buvau pasidaręs, skubiai užsimaukšlinau kitą palaidinį ir nurūkau atgal. Turėjau sviesti keturis ar penkis kartus – nebuvau Dovydas su laidyne – kol galiausiai akmuo pataikė į žvėrelį, ir smūgis buvo pakankamai stiprus, kad numestų jį nuo šakos. Žvėrelis daužydamasis kojomis nukrito ant žemės, o aš jau buvau pačiupęs storą šaką, kad suknežinčiau jam galvą. Ernis svėrė beveik tiek pat, kiek aš, tačiau man pavyko atitempti jį į vienuolyną, kur brolis Polikarpas padėjo nudirti

kailį, o brolis Ignacijus, mūsų siuvėjas, padėjo iš kailio pasiūti gobtuvą mano žieminiam apsiaustui.

Buvo vienas laukinis gyvūnas, kuriam niekas nejautė neapykantos, nebijojo, nesistengė nudirti jo kailį ar nužudyti. Tai mažas rudasis erelis, sukdavęs lizdą ne medžiuose, o aukštose mus supančių uolų atbrailose. Balzamo žiede buvo ir kitų plėšrių paukščių – vanagų ir peslių – tačiau jų nekentė: vanagų už tai, kad jie dažniausiai nusiaubdavo vištides, o peslių – kad jie buvo šlykštūs ir mito dvėseliena. Mažąjį erelį brangino, nes jo pagrindinis grobis buvo ropliai, įskaitant vieną gyvačių rūšį, kuri visame mūsų žemyne vienintelė buvo nuodinga – plona, žalsvai juoda gyvatė.

Gal erelis buvo pakankamai mitrus, kad išvengtų gyvatės geluonies, o gal jo neveikė nuodai, nes dažnai matydavau, kaip paukštis ir gyvatė kaunasi, ir nugalėtojas visada likdavo erelis. Pati didžiausia gyvatė nėra nei labai didelė, nei sunki, tačiau taip pat teko matyti, kaip šis erelis kaunasi ir įveikia gyvatę, kurios ilgis buvo beveik sulig mano ūgiu, ir ji turėjo būti ne mažiau kaip šešis kartus sunkesnė už paukštį. Kadangi nužudyta gyvatė buvo per sunki nešti ją visą, erelis snapu ir nagais sudraskė maitą į gabalus ir po vieną nusinešė juos į savo lizdą. Nuo to laiko iš susižavėjimo erelį ėmiau vadinti *juika-bloth* , kas senąja kalba reiškė „kovoju dėl kraujo". O slėnio gyventojams, kurie paukščio nevadindavo kitaip kaip *aquila*, kas lotyniškai reiškia „erelis", patiko mano sugalvotas pavadinimas, ir jie taip pat ėmė šitaip vadinti paukštį.

Pasirodo, tai turėjo būti ne vienintelė mano sąsaja su šiuo paukščiu. Paskutiniaisiais gyvenimo šventojo Damijono vienuolyne metais *juika-bloth* įminė man gilaus ir nupoliruoto griovelio akmenyje šalia vieno kaskadinių tvenkinių paslaptį. Kartą atėjus prieblandai maudžiausi kaip tik tame tvenkinyje tingiai plūduriuodamas vandens paviršiuje. Vanduo buvo ramus, aš nekėliau jokio triukšmo, tad *juika-*

bloth plasnodamas sparnais nusileido nuo uolos, stūksančios virš urvo, ir patraukė tiesiai prie akmens. Paukštis įkišo savo riestą snapą į akmenyje išskaptuotą griovelį ir ėmė įnirtingai jį brūžuoti pirmyn ir atgal, į šonus, aukštyn ir žemyn – galąsdamas snapą kaip karžygys galąstų savo kardą. Tai išvydęs nustebau, apstulbau ir šiek tiek susižavėjau. Kiek šių erelių kartų ir kiek šimtmečių kartojo tuos pačius judesius, kad akmenyje atsirastų ši įkarta! Tyliai stebėjau *juika-bloth* , kol paukštis nusprendė, kad jo ginklas yra grėsmingai paruoštas kitam priešui, tada pakilo ir nuskrido.

Tai, ką padariau kitą dieną, dabar laikau neatleistinu. Tačiau tada buvau tik vaikas ir nesupratau, kad paukštis gali taip pat kaip ir vaikas vertinti nepriklausomybę nuo šeimininko. Vėlyvą popietę vėl nuėjau prie kaskadų nešinas žieminiu apsiaustu ir dideliu krepšiu su dangčiu. Akmens įkartą ištepiau klijais paukščiams gaudyti, pagamintais iš bugienio vidinės žievės, kurie tikriausiai yra klampiausia žinoma medžiaga. Tačiau ir jie tik akimirką galėjo išlaikyti stiprų *juika-bloth*. Tad prie akmens rūpestingai padėjau iš žaliaminės odos padarytą kilpą – didesnį spąstų, kuriuos naudodavau kurmiams gaudyti, variantą – ir paslėpiau ją po lapais. Tada, paėmęs žaliaminės odos kilpos galą, palindau po šalia augusiu krūmu, tyliai atsiguliau ir ėmiau laukti.

Užslinkus sutemoms, atskrido erelis. Negalėjau pasakyti, ar tai tas pats paukštis, tačiau jis elgėsi visiškai taip pat: įkišo savo snapą į tą griovelį. Tada jis ėmė piktai klykauti ir plasnoti sparnais – panašiai kaip aš mojuoju rankomis plaukdamas ant nugaros – o plačiai išskėstais nagais bandė atsispirti nuo jį įkalinusio akmens. Tačiau aš staiga pakilau visu ūgiu ir tą pačią akimirką užveržiau žaliaminės odos kilpą aplink galinę paukščio kūno dalį, visai prie pat uodegos. Tada pašokau ir ant erelio užmečiau avikailį. Vėlesnės kelios minutės mano atmintyje susiliejo, matyt, ir tikrovėje viskas buvo susilieję, nes *juika-bloth* buvo tik pririštas, o

ne surištas. Jo sparnai, snapas ir nagai buvo laisvi ir leido kovoti – ką paukštis ir darė – sudraskydamas į skutus mano apsiaustą ir išplėšdamas kruvinus mėsos gabaliukus iš desperatiškai į jį įsikibusių rankų. Aplink mus skraidė vilnos ir pūkų kuokštai. Tačiau galiausiai man pavyko suvynioti paukštį į apsiaustą ir aš, tvirtai sučiupęs ryšulį, užsiropščiau ten, kur buvau palikęs savo krepšį, įgrūdau į jį paukštį ir sandariai uždengiau dangtį.

Šį paukštį laikiau slapta, nes tais laikais, ir dar vienuolyne, būčiau palaikytas bepročiu, kad laikau gyvūną, kuris neužsidirba savo išlaikymui. Patalpinau savo erelį į didelį narvą nenaudojamoje karvelidėje, kurioje niekas, išskyrus mane, nesilankydavo, ir maitinau jį varlėmis, driežais, pelėmis ir kitais gyvūnais, kuriuos pavykdavo sugauti arba kurie pakliūdavo į mano paspęstus spąstus.

Tuo metu net nebuvau girdėjęs apie sakalų dresavimą, tad tikrai nieko nežinojau apie šį sportą ir meną, tačiau, matyt, paveldėjau instinktą iš savo protėvių gotų. Ir man gana gerai sekėsi, nes niekieno nepadedamas erelį sėkmingai prisijaukinau ir išdresavau. Pirmiausia pakirpau jo sparnus, kad erelis pajėgtų nuskristi ne toliau už viščiuką, o kai pirmą kartą išsinešiau jį laukan, buvau paukštį pririšęs prie virvės. Bandydamas ir klysdamas – o gal instinktyviai – sužinojau, kad erelį galima priversti ramiai tupėti ant peties uždengus jam akis, tad šiuo tikslu pasidariau nedidelį odinį gobtuvą. Pagavęs nužudžiau nepavojingą daržo žaltį ir naudojau jį kaip masalą. Skatindamas mėsos gabalėliais išmokiau erelį pulti masalą, kai sušukdavau: „*Sláit!*“, kas reiškė „nužudyk!“ – šiuo tikslu turėjau nuolatos gaudyti žalčius, nes erelis juos sudraskydavo – ir taip pat išmokiau paukštį grįžti pas mane, kai sušukdavau: „*Juika-bloth!*“

Aš ir paukštis tik tiek išmokome, kol ereliui ataugo sparnai. Tad kartą tuščiame lauke numečiau žaltį kaip masalą

kiek pajėgdamas toliau. Tada, trumpai pasimeldęs, nuėmiau virvę nuo erelio ir paleidau jį skristi, tačiau netrukus sušukau: „*Sláit*!“ Paukštis galėjo grįžti į savo laisvą laukinį gyvenimą, tačiau taip nepadarė. Jis, matyt, nusprendė laikyti mane savo draugu, sergėtoju ir maitintoju. Erelis klusniai puolė negyvą žaltį ir ėmė godžiai jį draskyti ir kratyti, kol aš sušukau „*Juika-bloth*!“, tada jis sugrįžo ir nutūpė ant mano peties.

Šis nuostabus erelis liko su manimi ir labai man pasitarnavo, apie ką papasakosiu vėliau. Čia tik pasakysiu, kad mes su juo turėjome kažką bendra. Per visą mūsų draugystės laiką erelis, suprantama, neturėjo galimybės poruotis, tad taip ir nesužinojau, ar mano *juika-bloth* buvo patinas, ar patelė.

5

Kai gyvenau šventojo Damijono vienuolyne ir pasipūtęs didžiavausi, kad esu ne pagal metus išsilavinęs, dar buvo daugybė dalykų, kurių, suprantama, privalėjau išmokti – net apie krikščionių religiją, nors visą gyvenimą buvau į ją pasinėręs.

Tada kaip ir bet kuris nesmalsus valstietis dar nežinojau dviejų dalykų. Pirmiausia krikščionybė nebuvo tokia katalikiškai visuotinė, kaip Katalikų Bažnyčia norėjo, kad tikėtų tikintieji. Antra – katalikybė nebuvo tokia tvirta, nedaloma ir nenuolaidi sistema, kaip skelbė jos šventikai. Nė vienas mano mokytojų šių tiesų man neatskleidė, jei kada nors ir buvo pagalvoję apie tokius nepriimtinus dalykus. Tačiau kai man taip ir nepavyko įveikti smalsumo, kurį labai smerkė mano mokytojai, nepaliaudamas abejojau įvairiais dalykais ir kruopščiai juos analizuodavau, užuot tiesiog juos pripažinęs, kaip iš manęs buvo tikimasi.

Iš visų dalykų bei atsitikimų, susijusių su mūsų religija ir, sukėlusių mano abejones, gyviausiai prisimenu vieną žiemos sekmadienį vykusias mišias.

Tėvas Klementas buvo ne tik mūsų vienuolyno abatas, bet ir viso slėnio parapijos kunigas, o vienuolyno koplyčia buvo vienintelė slėnio gyventojų bažnyčia. Tai buvo tik didelė patalpa lentų grindimis, be jokių baldų ar papuošimų, išskyrus priekyje esančią pakylą, ant kurios buvo skaitomas Šventasis Raštas. Suprantama, parapijiečiai stovėjo pasiskirstę pagal lytį ir užimamą padėtį jiems numatytose vietose. Vienuolyne gyvenantys vienuoliai ir aš stovėjome vienoje pakylos pusėje kartu su vienuolyne apsilankiusiais šventikais ir kitais garbingais krikščionimis svečiais pasauliečiais. Vietiniai valstiečiai vyrai stovėjo būriu patalpos dešinėje, moterys – kairėje. O tolumoje, kampe, buvo atskirti nusidėjėliai, atliekantys atgailą.

Tėvas Klementas, ant savo maišinio audeklo palaidinio apsivilkęs sniego baltumo medvilninę šventiko albą, įžengė vidun tik tada, kai visi buvo susirinkę. Parapijiečiai ji pasveikino šūksniu *Aleliuja*! Tėvas Klementas į pasveikinimas atsakė skanduodamas „Šventas, šventas, šventas“, ir žmonės žegnodamiesi atsakė: *Kyrie eleison*! Tada tėvas Klementas atsistojo už pakylos, pasidėjo ant pulto Bibliją ir paskelbė, kad šio sekmadienio pamokslas bus pagal Aštuoniasdešimt trečiąją psalmę „O Dieve, kas gali tau prilygti?“, kurioje smerkiami nuodėmingi edomitai, amonitai ir amalekitai.

Jis skaitė garsiai ir lėtai, senąja kalba, tačiau ne iš Biblijos, o iš į ritinį susukto pergamento, kuris buvo išrašytas didelėmis gotiškomis raidėmis, tad ritinys buvo gana ilgas. Rankraštis buvo *skriptoriumo* dailininkų iliustruotas piešiniais, vaizduojančiais įvairius pamoksle minimus dalykus. Paveikslai rankraštyje buvo nupiešti aukštyn kojomis. Tai buvo padaryta specialiai, kad tėvui Klementui skaitant ir leidžiant ritiniui laisvai išsivynioti priešais pakylą parapijiečiai matytų

piešinius teisingoje padėtyje. Beveik visi vietiniai gyventojai, išskyrus atgailaujančius, prisiartindavo prie pakylos – mandagiai užleisdami vienas kitą, nesigrūsdami – apžiūrėti piešinių. Kadangi nė vienas valstietis neturėjo Biblijos ir nemokėjo skaityti ir kadangi dauguma jų buvo per daug buki, kad suprastų, ką iš jos garsiai skaito šventikas, šie piešiniai padėjo valstiečiams bent miglotai suprasti, kas jiems buvo sakoma. Kai tėvas Klementas baigė skaityti psalmę ir pagal ją ėmė sakyti pamokslą, jo žodžiai mane labiau nustebino nei padarė įspūdį.

– Edomitų genties pavadinimas kilęs iš lotyniško žodžio *edere*, reiškiančio „ryti", todėl juos kaltiname apsirijimo nuodėme. Amonitų pavadinimas kilęs iš pagoniško dievo Jupiterio Amono vardo, todėl jie yra stabmeldžių gentis. Amalekitų pavadinimas kilęs iš lotyniško žodžio *amare*, reiškiančio „aistringai mylėti", todėl juos kaltiname geidulingumo nuodėme...

Baigęs pamokslą tėvas Klementas pradėjo melstis, vis dar senąja kalba, už šventąją Katalikų Bažnyčią, už mūsų vyskupą Pasjeną, už du brolius, kartu valdančius mūsų Burgundijos karalystę, už jų žmonas karalienes ir jų šeimų narius, už karalystės prastuomenę, už derlių čia, *Balsan Hrinkhen*, už visas pasaulio našles, našlaičius, belaisvius ir nusidėjėlius. Maldas jis baigė lotyniškais žodžiais:

– *Exaudi nos, Deus, in omni oratione atque deprecatione nostra...*

Parapijiečiai atsakė: „*Domine exaudi et miserere*" ir nutilo, o vienuoliai, atlikdami dvasių užkeikėjų vaidmenį, išvedė visus susitepusius nuodėme atgailautojus, ir durininkai skląsčiais užšovė paskui juos duris. Tada prasidėjo aukojimas. Atliekantys diakonų ir patarnautojų vaidmenį vienuoliai į koplyčią atnešė tris bronzinius indus – kiekvienas jų buvo uždengtas plonyčiu nėriniuotu audeklu – vyno ir vandens taurę, pateną su Komunijos gabalėliais, išdėlio-

tais ant padėklo žmogaus kūno pavidalu, ir bokšto formos monstranciją, kurioje buvo likusi pašventinta duona.

Po Komunijos maldos kūno formos frakcija buvo sulaužyta gabalėliais ir padalyta tėvui Klementui, jo patarnautojams, kitiems vienuoliams, man ir visiems kitiems deramai pakrikštytiems svečiams, tą sekmadienį apsilankiusiems vienuolyne. Tada tėvas Klementas atliko komikstiją – savąjį duonos gabalėlį pamirkė vyno taurėje ir paskelbė palaiminimą. Kita, monstrancijoje esanti Komunija, buvo išdalyta parapijiečiams. Visi vyrai ėmė ją plika ranka, o moterys ranką buvo užsidengusios atsinešta sekmadienine drobule. Kai kiekvienas priimantysis Komuniją nurydavo ostiją, jam duodavo atsigerti iš taurės, o likusieji parapijiečiai giedojo: „*Gustate et videte...*“

Kai visi priėmė Komuniją, tėvas Klementas sukalbėjo Padėkos maldą, tačiau tada, prieš paskelbdamas mišias baigtas, jis įterpė pranešimą, kuris liturgijoje nebuvo numatytas. Suprantate, daugelis parapijiečių buvo įpratę tik truputį atsikąsti duodamos Komunijos, o likusią parsinešti namo ir ištisą savaitę dalytis jos gabalėliais po šeimos maldų. Ir tėvas Klementas kiekvieną sekmadienį perspėdavo tokius priėmusius Komuniją valstiečius, kad nepaliktų namuose pašventintos duonos bet kur, nes ją atsitiktinai gali godžiai suėsti pelė ar žiurkė – „arba dar blogiau, koks nors žmogus, kurio nepakrikštijo šventoji Katalikų Bažnyčia“. Tada jis paleisdavo tikinčiuosius ištardamas: „*Benedicat et exaudiat nos, Deus. Missa acta est. In pace.*“

Nors daugybę kartų buvau girdėjęs šį perspėjimą dėl Komunijos, anksčiau niekada nešaudavo į galvą pasidomėti, ar tarp vietinių gyventojų gali būti nekrikščionių katalikų. Kaip jau esu sakęs, seniai pastebėjau, kad kaimiečiai darė įvairius dalykus, kurie ne visai derėjo – arba visiškai nederėjo – su krikščioniškais papročiais. Taip pat seniai pastebėjau, kad yra nemažai *Balsan Hrinkhen* gyventojų, nesi-

lankančių pamaldose net ir per didžiąsias šventes. Žinoma, kiekvienoje bendruomenėje yra velnio apsėstųjų, kitaip tariant, bepročių, kuriems draudžiama įžengti į bažnyčią. Nusprendžiau, kad dauguma nelankančių mūsų pamaldų yra tiesiog bedieviai tinginiai stačiokai. Tačiau jau kitą dieną sužinojau, kad kai kurie jų yra nusidėję aikštingumo nuodėme ir todėl nusipelno būti dar labiau smerkiami.

Paskirtą valandą atsinešiau savo vaško lenteles į tėvo Klemento patalpą, kad perrašyčiau jo korespondenciją. Abatas pirmadieniais visada manęs klausdavo, ar turiu kokių klausimų dėl jo vakarykščio pamokslo. Atsakiau, kad turiu, tačiau stengiausi nebūti įžūlus ar nepagarbus, kai tariau:

– Tėve Klementai, tos hebrajų gentys, minimos psalmėje – parapijiečiams aiškinote, kad jų pavadinimai yra kilę iš lotynų kalbos arba susiję su senuoju romėnų dievu demonu. Tačiau, tėve, šios Senajame Testamente minimos tautos pasivadino šiais vardais kur kas anksčiau nei romėnai užėmė Šventąją Žemę ir atnešė į ją savo kalbą bei pagoniškus dievus...

– Šaunuolis, Tornai, – pagyrė šypsodamasis abatas. – Tu bręsti ir tampi labai pastabus.

– Tačiau... tada... kaip galėjote sakyti tai, ką žinojote esant netiesą?

– Kad geriau įtikinčiau parapijiečius dėl šių mūsų Viešpaties priešų nuodėmingumo, – atsakė tėvas Klementas. Jis nebesišypsojo, tačiau kalbėjo nepiktai: – Manau, Dievas nepastebės šios mažos apgaulės, nors tu ją pastebėjai. Dauguma mano parapijiečių yra paprasti valstiečiai. Kad įtikintume šiuos prasčiokus laikytis tikėjimo, Motina Bažnyčia leidžia savo kunigams retkarčiais dėl tiesos panaudoti truputį pamaldžios išmonės.

Apsvarsčiau abato žodžius ir paklausiau:

– Ar dėl tos pačios priežasties Motina Bažnyčia Kristaus gimtadienį paskelbė tą pačią dieną kaip ir saulės-dievo Mitros?

Abatas susiraukė.

– Bijau, kad tau, mano berniuk, suteikiau per daug laisvės renkantis mokslus. Tokį klausimą galėjo užduoti užkietėjęs pagonis, o ne geras krikščionis, tikintis Bažnyčios mokymu. O Bažnyčia moko: jei taip turi būti, taip ir bus. Jei taip yra, taip ir turi būti.

Nuolankiai sumurmėjau:

– Supratau jūsų griežtą perspėjimą, tėve Klementai.

– Kad ir ką esi skaitęs ar girdėjęs apie Mitrą, – švelniau tarė abatas, – išmesk iš galvos. Prietaringas tikėjimas į Mitrą buvo pasmerktas anksčiau nei jį užgožė krikščionybė. Mitraizmas niekaip negalėjo išlikti, nes jis neįsileido moterų. Kad religija plėtotųsi ir klestėtų, pirmiausia ji privalo būti patraukli tiems, kuriuos lengviausia vesti, kas klusniausiai moka dešimtinę, yra imliausi ir net lengvatikiai – žinoma, kalbu apie moteris.

Vis dar nuolankiai linktelėjau galvą, tada kiek palaukiau ir tariau:

– Dar vienas dalykas, tėve Klementai. Kiekvieną sekmadienį jūs perspėjate, kad žmonės neleistų ne krikščionims katalikams valgyti pašventintos duonos. Ar tada kalbate apie apgailėtinus klystančius krikščionis, ar apie nuosaikius krikščionis?

Abatas ilgai į mane žiūrėjo vertinančiu žvilgsniu, tada atsakė:

– Jie visai ne krikščionys katalikai. Jie arijonai.

Abatas šiuos žodžius ištarė tyliai, tačiau aš buvau neapsakomai priblokštas. Priminsiu, kad visą gyvenimą buvau mokomas smerkti gotų arijoniškumą. Ir išmokau šios neapykantos bei paniekos ne tiek gotams (nes tikriausiai buvau vienas jų), kiek jų šlykščiai religijai. O dabar man staiga sako, kad tikrų, gyvų, kvėpuojančių arijonų galima sutikti vos už kelių stadijų* nuo tos vietos, kur mes šnekučiuojamės su tėvu Klementu. Abatas aiškiai pamatė mano nuostabą, nes tęsė:

---

*Senovės Graikijos ilgio matas. – *Vert. past.*

– Manau, esi pakankamai suaugęs, Tornai, kad žinotum. Burgundai, kaip ir gotai, daugiausia yra arijonų tikėjimo. Pradedant broliais karaliais Gundioku ir Lugdunumu Genavoje ir baigiant jų kunigaikštėliais, didikais ir dvariškiais bei dauguma jų valdinių. Sakyčiau, maždaug ketvirtadalis kaimiečių ir valstiečių čia, Balzamo žiede, yra arijonai, o dar ketvirtadalis – užkietėję pagonys. Tarp jų net yra žmonių, kurie šventojo Damijono vienuolyno žemėje augina javus ar gyvulius arba moka vienuolynui duoklę nuo savo derliaus.

– Ir jūs leidžiate, kad jie būtų arijonai? Jūs leidžiate arijonams dirbti petys į petį su mūsų broliais krikščionimis?

Tėvas Klementas atsiduso.

– Reikalas tas, kad mūsų vienuolyno bendruomenė ir mūsų katalikiška parapija yra tarsi avanpostas svetimoje žemėje. Mes galime egzistuoti dėl to, kad mus pakenčia aplinkiniai arijonai ir pagonys. Pažvelk į tai išmintingai, Tornai. Abu šios karalystės valdovai yra arijonai. Jų administratoriai, kareiviai ir mokesčių rinkėjai taip pat arijonai. Lugdunume, be mūsų vyskupo šventojo Justo bazilikos, yra dar viena, net didingesnė bažnyčia, kuriai vadovauja arijonų vyskupas.

– Jie taip pat turi vyskupus? – sumurmėjau pritrenktas.

– Mums pasisekė, kad arijonai nuolatos budriai neseka menkiausių nukrypimų nuo to, ką jie laiko tikruoju tikėjimu, kitaip nei mes saugome savo tikėjimą, nes žinome, kad jis tikras. Ir jie, kitaip nei mes, nėra nuolatos pasirengę atversti netikinčiuosius į tikėjimą ar nenuilstamai juos naikinti. Tik todėl, kad arijonai yra sentimentaliai atlaidūs kitiems tikėjimams, mes, katalikai, galime čia gyventi, dirbti, melstis ir stengtis atversti į mūsų tikėjimą.

– Nelabai galiu taip staiga viską suprasti, – tariau. – Mus visur supa arijonai.

– Ne visada taip buvo. Vos prieš keturiasdešimt metų burgundai buvo tik pagonys, nekaltos prietarų aukos, gar-

binantys knibždėte knibždantį pagoniškųjų dievų panteoną. Juos atvertė į savo tikėjimą arijonų misionieriai, atvykę iš į rytus nuo mūsų esančių *ostrogotų* žemių.

Gal ir buvau priblokštas, tačiau mano įprastas smalsumas dėl to nė kiek nesumažėjo.

– Atleiskite, tėve Klementai, – išdrįsau pastebėti, – jei čia tiek daug arijonų ir tiek mažai mūsų, krikščionių, ar gali būti, kad arijonų Dievas yra ko nors vertas ir...

– *Akh*, ne! – pertraukė mane abatas iš siaubo iškeldamas rankas. – Daugiau nė žodžio, vaikine! Nedrįsk net spėlioti dėl arijonų, tikėjimo ar dar ko nors, kas su jais susiję, teisėtumo. Mūsų Bažnyčios Susirinkimas paskelbė juos nuodėmingais, ir to pakanka.

– Ar klystu, tėve, norėdamas giliau pažinti priešininką, kad galėčiau geriau su juo kovoti?

– Gal ir neklysti, sūnau. Tačiau negalima net teisingai elgtis, jei tą daryti skatina velnias. Palikime šią bjaurią temą. Eik, paimk savo lentelę.

Klusniai palinkau prie savo perrašinėtojo darbo, tačiau dar nebuvau pasirengęs palikti „bjaurios temos“, kurią taip netikėtai mano sąmonėje sužadino tėvas Klementas. Kai abatas mane paleido, nuėjau pas brolį Kosmą mokytis etikos. Jam dar nespėjus pradėti savo sausos paskaitos, paklausiau, ar brolio netrikdo tai, kad mes esame vos keli krikščionys tarp gyventojų, kurių dauguma arijonai.

– *Oh vái*, – nusišaipė jis, ir aš tądien patyriau antrą sukrėtimą. – Negi tiek daug slapta skaitydamas ir smalsaudamas nesužinojai, kad arijonai taip pat yra krikščionys?

– Krikščionys! Jie? Arijonai?

– Bent jau jie taip tvirtina. Ir iš pradžių jie iš tikrųjų buvo krikščionys, kai arijonų vyskupas Vulfilas atvertė gotus iš...

– Vulfilas, kuris parašė gotų Bibliją? Jis buvo arijonas?

– *Ja*, tačiau tuo metu, kai Vulfilas atvertė gotus iš jų šimtmečių senumo pagoniško tikėjimo garbinant germanų die-

vus, tai nebuvo gėda. Tik vėliau arijonų krikščionybė buvo prakeikta kaip erezija, o katalikybė paskelbta vienintele teisinga krikščionybe.

Matyt, stovėdamas susvyravau, nes Kosmas pažvelgė į mane ir tarė:

– Sėskis, jaunasis Tornai. Atrodo, ši naujiena tau padarė didelį įspūdį.

Brolis Kosmas pagrįstai didžiavosi savo bažnytinės istorijos žiniomis, todėl su malonumu man papasakojo:

– Praėjusio šimtmečio pradžioje atskalūnai apgailėtinai suskaldė krikščionybę į daugiau nei tuziną nesugretinamų sektų. Tarp vyskupų kilo daugybė sudėtingų ginčų, tačiau aš papasakosiu paprasčiau pasakydamas, kad galiausiai liko du įtakingiausi ir prieštaringiausi vyskupai: – Arijus ir Atanazijus.

– Žinau, kad krikščionys – arba tokie kaip mes krikščionys – vadovaujasi Atanazijaus mokymu.

– *Ja*, vadovaujamės tikruoju vyskupo Anastazijaus mokymu, kad Kristus Sūnus ir Dievas Tėvas yra Dievas viename asmenyje. Tačiau vyskupas Arijus teigė, kad Sūnus yra tik panašus į Tėvą. Kadangi Kristus buvo sugundytas, kaip gali susigundyti žmogus, ir kankinosi, kaip kankinasi žmogus, ir mirė, kaip privalo mirti žmogus – jis negali prilygti nekintamam Tėvui, kuris yra aukščiau už pagundą, skausmą ir mirtį. Tad jį Tėvas taip pat privalėjo sukurti, taip pat kaip sukūrė žmogų.

– Na... – netvirtai pradėjau, nes ankščiau tokių dalykų nebuvau svarstęs.

– O Konstantinas buvo ir Vakarų, ir Rytų Europos imperatorius, – tęsė brolis Kosmas. – Krikščionybės priėmimą jis laikė priemone sutvirtinti savo imperijai, kad ši nesuirtų. Tačiau Konstantinas nebuvo teologas ir nepajėgė suprasti plačios properšos, skiriančios Arijaus ir Anastazijaus pažiūras, tad Nikėjoje sušaukė Bažnyčios Susirinkimą, kad šis nuspręstų, kuris tikėjimas yra tikras.

– Pasakysiu atvirai, broli Kosmai, – tariau, – ne visai suprantu, kuo šios pažiūros skiriasi.

– Na, na! – nekantriai pertraukė mane Kosmas. – Arijus, kurį, be jokios abejonės, įkvėpė velnias, tvirtino, kad Kristus yra tik Dievo Tėvo kūrinys, todėl yra už jį menkesnis. Tiesą sakant, jis – ne daugiau nei Dievo Tėvo pranašas. Tačiau, supranti, jei taip būtų iš tiesų, tada Dievas galėtų bet kada pasiųsti į žemę kitą Atpirkėją. Jei būtų net menkiausia kito Mesijaus pasirodymo galimybė, tada Kristų šlovinančių šventikų skelbiama tiesa nebūtų vienintelė, nepakartojama ir neginčijama. Todėl, suprantama, skandalingos Arijaus pažiūros daugumai krikščionių šventikų sukėlė siaubą, nes jos būtų panaikinusios pačią šių šventikų egzistavimo prasmę.

– Suprantu, – tariau, nors iš tiesų džiūgaučiau turėdamas viltį, kad Dievas man dar gyvam esant atsiųs į žemę kitą savo Sūnų.

– Nikėjos Susirinkimas atmetė Arijaus teiginius, tačiau nepakankamai juos pasmerkė. Tad Konstantinas savo viešpatavimo metais buvo linkęs į arijonizmą. Tiesą sakant, Rytų Bažnyčia – vadinamoji ortodoksinė – vis dar linkusi laikytis kai kurių Arijaus teiginių. Vakarų krikščionys teisingai nuodėmę laiko yda ir mano, kad jos atsikratyti galima sudrausminant, o lėkšti Rytų krikščionys nuodėmę laiko neišmanymu ir mano, kad jos atsikratyti galima mokant.

– Tad kada arijonizmas buvo galiausiai pasmerktas?

– Praėjus maždaug penkiasdešimčiai metų po Arijaus mirties, kai Akvilėjoje buvo sušauktas sinodas. Vyskupas Ambrozijus kartu su kitais vyskupais, Anastazijaus sekėjais, įžvalgiai šiam sinodui suteikė daugiau reikšmės. Sinode dalyvavo tik du vyskupai, Arijaus sekėjai, ir juos nutildė riksmais, apjuodino, atskyrė nuo Bažnyčios ir išgujo iš krikščioniškojo episkopato. Arijonizmas buvo nugalėtas, ir nuo to laiko Katalikų Bažnyčiai nereikėjo kentėti dėl šios erezijos užtrauktos dėmės.

– O kaip gotai tapo arijonais?

– Prieš atskiriant arijonizmą nuo Bažnyčios, arijonų vyskupas Vulfilas išvyko kaip misionierius į dykynę, kur *vizigotai* turėjo išsirausę savo vilkiškus urvus. Jis atvertė juos į savo tikėjimą, *vizigotai* atvertė savo kaimynus *ostrogotus*, o šie – burgundus ir kitus svetimšalius.

– Tačiau, broli Kosmai, tarp svetimšalių tikriausiai buvo ir katalikų misionierių?

– *Akh, ja.* Tačiau privalai atminti, kad daugumos germanų tautų intelektas yra primityvus. Jie tiesiog negali suprasti, kaip dvi dievybės, Kristus ir Tėvas, gali būti viename asmenyje. Tam reikia ne logikos, o tikėjimo. Širdies, o ne galvos. Neišmanymas yra atsidavimo motina. O svetimšaliai savo primityviomis galvomis pajėgia suprasti, kad Sūnus yra tik panašus į Tėvą, ir jiems nereikia vadovautis savo primityviomis širdimis.

– Tačiau jūs juos vis tiek pavadinote krikščionimis.

Kosmas išskėtė rankas.

– Tik todėl, kad jie nenukrypstamai laikosi Kristaus perspėjimų – mylėk savo artimą ir taip toliau. Tačiau jie nepakankamai deramai garbina Kristų; jie garbina tik Dievą; galėčiau juos net pavadinti žydais. Tai nesvarbu. Be kitų absurdiškų įsitikinimų, jie tiki, kad gali būti vienodai teisėtos dvi ar daugiau garbinimo formų. Tad jie kvailai leidžia skverbtis kitoms religijoms – tarp jų ir mūsų, Tornai, – ir mūsų religija neišvengimai triumfuos.

Gali pasirodyti keista – tuo metu net man tai atrodė keista – kad iš visos mūsų katalikų krikščionių bendruomenės aš vienintelis išdrįsau klausinėti, mesti iššūkį, net suabejoti mūsų priesakais, taisyklėmis, draudimais ir įsitikinimais, kuriais vadovaudamiesi gyvenome. Tačiau žvelgdamas atgal manau, kad galiu paaiškinti savo įžūlų smalsumą ir įgimtą polinkį maištauti prieš savo auklėjimą. Dabar manau, kad

tai buvo pirmoji mano moteriško charakterio apraiška. Per savo gyvenimą galiausiai gana dažnai pastebėdavau, kad dauguma moterų, ypač turinčių minimalų intelektą bei išsilavinimą, yra labai panašios į mane jaunystėje – baiminasi netikrumo, linkusios abejoti ir įtarinėti.

Gal taip ir būčiau be paliovos įnikęs į knygas ir rankraščius bei įkyriai klausinėjęs savo mokytojus ir budriai stebėjęs kitus žmones stengdamasis išsklaidyti abejones dėl to, kas turėtų būti Dievo duota religija – kas turėtų būti mano religija – ir siekdamas suvokimu, o ne tik prielaidomis suderinti daugybę nenuoseklumų, kuriuos joje radau, tačiau kaip tik tuo metu rujojantis brolis Pėteris pradėjo naudotis manimi kaip verge.

Nors seniai didžiavausi, kad įgijau daug žinių ir net tam tikros gyvenimiškos išminties, buvau visiškai nepasirengęs Pėterio priekabiavimui ir nesupratau, kas tai iš tiesų yra. Tačiau žinojau – tą labai aiškiai pasakė Pėteris – kad apie tai, ką mes darėme kartu, reikia tylėti ir slėpti. Tad tikrai privalėjau suvokti, nors lygiai taip pat tikrai sąmoningai vengiau tai padaryti, kad mūsų elgesys yra visiškai neleistinas. Tačiau nepaisant mano savarankiškumo ir net užsispyrimo tam tikrais klausimais, taip ilgai buvau verčiamas gerbti autoritetus – o tai reiškė keliaklupsčiavimą prieš visus vyresnius ir esančius aukštesnio už mane rango – kad net nemėginau priešintis Pėterio suartėjimams.

Taip pat manau, kad po pirmojo išprievartavimo slapta buvau taip susigėdęs dėl to, ką padariau, kad negalėjau apie tai papasakoti nei tėvui Klementui, nei kam nors kitam ir kitus paskatinti šlykštėtis ir bjaurėtis mano išniekinimu, kaip bjaurėjausi pats. Be to, Pėteris mane apkaltino, kad esu apsišaukėlis tarp brolių – o tai, ką jis rado tarp mano kojų, akivaizdžiai patvirtino šį kaltinimą – tad turėjau paisyti jo perspėjimo, nes jei kas nors apie tai būtų sužinojęs, būčiau gėdingai išvarytas iš šventojo Damijono vienuolyno.

Kai apie šį bjaurų reikalą sužinojo ir aš buvau išvarytas, pirmiausia turėjau iškęsti liūdną ir užjaučiantį, tačiau įkyrų kamantinėjimą.

– Tornai, dukterie mano, tai man neapsakomai sunku. Paprastai motinai Eterėjai iš šventosios Pelagijos vienuolyno ar kuriai nors jos diakonei pranešama apie bet kokį įtarimą, kad moteris padarė nuodėmę, arba moterys savanoriškai pačios prisipažįsta. Tačiau privalau paklausti, o tu privalai pasakyti tiesą. Ar buvai skaisti, Tornai, kai prasidėjo šis bjaurus dalykas?

Matyt, išraudau taip pat smarkiai kaip ir tėvas Klementas, tačiau pasistengiau atsakyti suprantamai.

– Na... nežinau. Tėve Klementai, jūs tik dabar pradėjote mane vadinti moterimi. Esu toks... toks nustebęs ir sutrikęs, kad esu moteris. Na, brolis Pėteris man sakė tą patį, tačiau aš negalėjau tuo patikėti... Tėve Klementai, niekada nelaikiau savęs moterimi, tad kaip galėjau spėlioti, ar esu skaisti, ar ne?

Tėvas Klementas nusuko akis į šalį ir kreipėsi į tuštumą.

– Palengvinkime padėtį sau abiem, Tornai. Padaryk man paslaugą ir pasakyk, kad nebuvai skaisti.

– Jei tik to pageidaujate, tėve. Tačiau iš tiesų nežinau...

– Prašau. Tiesiog pasakyk.

– Gerai, tėve. Nebuvau skaisti.

Abatas su palengvėjimu atsiduso.

– Ir aš patikėsiu tavo žodžiais. Supranti, jei būtum buvusi skaisti ir leidusi broliui Pėteriui tavimi pasinaudoti, o aš apie tai sužinočiau, privalėčiau tave nubausti šimtu botago kirčių.

Garsiai nurijau seilę ir tyliai linktelėjau galva.

– O dabar kitas klausimas. Ar pajutai malonumą, kai nusidėjai?

– Tėve Klementai... nežinau, ką atsakyti. Kokį malonumą galima patirti šioje nuodėmėje? Nesu tikras, ar jį patyriau, ar ne.

Abatas nusikosėjo ir vėl paraudo.

– Nesu artimai susipažinęs su meilės nuodėmėmis, tačiau man yra patikimai papasakota, kad malonumą nesunku atpažinti, jei jį patiri. O malonumo, patirto darant bet kurią nuodėmę, intensyvumas yra patikimas tos nuodėmės sunkumo matas. Be to, juo labiau žmogus negali atsispirti pagundai vėl patirti tą malonumą, tuo yra tikriau, kad tai – velnio gundymas.

Pirmąkart per šį pokalbį atsakiau tvirtai:

– Ir padariau nuodėmę, ir ją kartojau reikalaujant broliui Pėteriui. – Tada pridūriau: – O apie malonumą, tėve Klementai, žinau tik tiek... na, malonumas yra tai, ką jaučiu, kai... *akh*, kai maudausi kaskadose... arba kai matau pakylantį skrydžiui *juika-bloth* ...

Abatas atrodė dar labiau susirūpinęs, palinko prie manęs artyn ir įdėmiai žvelgdamas į akis paklausė:

– Ar kada nors, atsitiktinai, teko šių vandenų tėkmėje pastebėti kokius nors pranašingus ženklus? Arba paukščių skrydyje?

– Pranašingus ženklus? Ne, niekur nemačiau jokių pranašingų ženklų, tėve Klementai. Man niekada neatėjo į galvą jų ieškoti.

– Gerai, – tarė abatas su aiškiu palengvėjimu atsidusdamas. – Šis reikalas ir taip yra per daug painus. O dabar, Tornai, būk gera ir likusią dienos dalį nesirodyk broliams, o miegoti šiąnakt nueik į daržinę. Rytoj po vigilijos palydėsiu tave į koplyčią, kad gautum nuodėmių atleidimą.

– *Ja*, tėve Klementai. Tačiau ar galiu paklausti?.. Sakėte, kad man grėsė bausmė būti nuplaktam. O kaip brolis Pėteris, *niu*?

– *Akh*, *ja*, jis bus nubaustas, nesibaimink. Ne taip žiauriai, kaip būtų nubaustas, jei tu būtum buvusi skaisti. Tačiau jis bus uždarytas ir turės ilgai atgailauti rašydamas *computus*.

Nuolankiai nuėjau į arklides, kaip buvo liepta, tačiau širdyje jaučiau nekrikščionišką pagiežą, kad Pėteris taip len-

gvai išsisuks. *Computus* – tai traktatas apie Saulės ir Mėnulio judėjimo skaičiavimus, kurie nustato kintančią Velykų datą, o pagal ją kitas beveik trečdalio metų bažnytines šventes. Tačiau nemaniau, kad įkalinti Pėterį ant jo gulto vienuolyno miegamajame ir liepti jam svarstyti paslaptingai sudėtingą *computus* yra ta bausmė, kurios jis nusipelnė.

Mano niūrios nuotaikos nepraskaidrino ir tai, kad į moterų vienuolyną negalėjau pasiimti *juika-bloth* . Tačiau man bent jau pavyko papasakoti arklidėse dirbančiam draugui, maloniam broliui Polikarpui, kad karvelidėje laikau erelį. Jis pažadėjo maitinti paukštį ir duoti jam vandens, kol – *Guth wiljis** – man kaip nors pavyks grįžti ir jį pasiimti.

Kitą rytą, kai man buvo atleistos nuodėmės, kartu su tėvu Klementu nuvykau – ir vėl nuolankiai – į šventosios Pelagijos vienuolyną pas motiną Eterėją. Gali pasirodyti, kad per daug nuolankiai susitaikiau su savo nešlove ir pašalinimu iš vienuolyno. Tačiau dabar, žvelgdamas į praeitį, manau, kad galiu paaiškinti tokį elgesį. Manau, kad tada labiau pasireiškė mano moteriškoji prigimtis. Jaučiausi kažkaip kaltas už viską, kas vyko, – kad galbūt nesąmoningai atkreipiau vertą pasibjaurėjimo Pėterio dėmesį – todėl neturėjau pagrindo skųstis dėl pasekmių. Taip jaučiasi tik moterys. Joks vyras taip greitai mintyse savęs neapkaltins.

Tačiau aš taip pat buvau ir vyras. tad, kaip ir daugelis normalių vyrų, nebuvau linkęs šio reikalo palikti ir jaučiau poreikį suversti kaltę kam nors kitam bei pasirūpinti, kad kaltininkas būtų deramai nubaustas. Net man pačiam buvo sunku suprasti šią vyriško ir moteriško požiūrių priešpriešą, tad nelabai galėjau tikėtis, kad ją supras kas nors kitas. Kaip tik dėl to neprotestavau dėl žeminančio išvarymo iš šventojo Damijono vienuolyno, kai Pėteriui buvo leista

---

*Su Dievo pagalba – tariama gotų kalba. –*Vert. past.*

jame likti. Kaip tik dėl to nusprendžiau tylėti, tačiau tik dėl to, kad galėčiau atsiskaityti. Kaip tik dėl to padariau tai, ką galiausiai padariau, tačiau apie tai papasakosiu, kai ateis laikas. Dabar norėčiau truputį išsamiau papasakoti apie laiką, praleistą šventosios Pelagijos vienuolyne.

6

Negaliu neigti, kad sužinojęs, jog esu ne berniukas, o, kaip tada patikėjau, niekinga mergaitė, patyriau didžiausią savo gyvenime sukrėtimą. Ne ką menkesnis sukrėtimas buvo išvarymas iš įprastos ir daugiau ar mažiau patogios vyrų vienuolyno aplinkos, nuoširdžios vyrų vienuolių draugijos į moterų vienuolyną, kuriame tikėjausi būti apsuptas lepių, kvailų, plepių, neprotingų, neišsilavinusių ir naivių našlių bei skaistuolių. Tačiau tokia perspektyva man nekėlė didelės baimės.

Pirmiausia jaučiau sumaištį, nusiminimą ar pasibjaurėjimą įvairiais dalykais, su kuriais susidūriau per paskutiniuosius metus šventojo Damijono vienuolyne, – kai paaiškėjo, kad mane visur supa arijonai; kad arijonai nebūtinai yra nepasiekę žmogaus lygio laukiniai, o tik kitos atšakos krikščionys; kad pagoniškumas yra pavojingai persipynęs su visa krikščionybe; ir kai teko kęsti brolio Pėterio prievartavimą. Tad galbūt net jaučiau tam tikrą palengvėjimą, kai buvau pašalintas iš keliančių nerimą atradimų ir įvykių arenos.

Be to, buvau jaunas, kupinas optimizmo ir gebėjimo greitai atgauti fizines ir dvasines jėgas. Lygiai kaip išdrįsau tyrinėti už kaskadų esančias olas, pagavau ir prisijaukinau *juikabloth*, su malonumu ėmiausi abato raštininko pareigų – taip ir dabar savo ištrėmimą į šventosios Pelagijos vienuolyną laikiau naujų nuotykių patyrimo galimybe. Ir todėl maniau,

kad naujiena, jog esu moteris, man taip pat gali suteikti naujų patyrimų.

Žinoma, negalėjau tikėtis, kad tai bus ne tik menki nuotykiai bei patyrimai. Seniai žinojau, kad šventosios Pelagijos vienuolyno moterys ir mergaitės laikomos griežtai uždarytos tarp jo sienų. Išskyrus sekmadienius ir kitas šventas dienas, kai vienuolės kirsdavo slėnį, kad dalyvautų mišiose ir priimtų Komuniją šventojo Damijono vienuolyno koplyčioje, joms nebuvo leidžiama palikti vienuolyno teritoriją. Vietiniams valstiečiams, tiekiantiems tam tikrą maistą ir kitus būtiniausius dalykus, ir net vienuoliams iš šventojo Damijono vienuolyno, atgabenantiems įrankius, alų ir odos dirbinius, kurių vienuolės pačios negamindavo, niekam – nei vyrams, nei moterims – nebuvo leidžiama prisiartinti arčiau nei pagrindinio vienuolyno kiemo vartai.

Tvarka vienuolyne taip pat buvo griežta ir už bet kokį jo taisyklių sulaužymą buvo griežtai baudžiama. Netrukus sužinojau, kad vienuolyno gyventojų mintims buvo taip pat draudžiama laisvai klajoti kaip ir jų kūnams. Pamiršau, koks buvo pirmas klausimas, kurį iškėliau per motinos Eterėjos katekizmo pamoką – žinau, kad paklausiau kažko visiškai nekalto – tačiau pamenu, kaip ji man skėlė tokį stiprų antausį, kad nulėkiau vos ne per pusę patalpos. Bet kuriuo metu maždaug trečdalio jaunesnių vienuolyno mergaičių skruostai būdavo patinę ir įraudę nuo grėsmingų abatės tvirtos rankos antausių – o vyresnės moterys neužjausdamos mums aiškindavo, kad neturėtume išgyventi dėl šių mušimų, nes toks smarkus veido masažas padarys stebuklus mūsų odai. Na, mes labai ir neišgyvendavome, nes kai motina Eterėja pakeldavo ranką, tai reikšdavo, kad ji neturi nieko labiau žalojančio. Kai pasitaikydavo galimybė, abatė galėjo panaudoti bet kokį ginklą, pradedant beržine rykšte ir baigiant botagu ar šiurkščia, kieta jaučio oda.

Kiti vienuolyno gyvenimo aspektai taip pat nelabai švelnino čia patiriamas kančias. Na, mes nemiegojome bendrame miegamajame, kiekviena mūsų, net naujokės, turėjome atskirą celę. Taip pat turiu pripažinti, kad maistas buvo padorus ir paprastai gausus, kaip ir turėtų būti mūsų derlingame *Balsan Hrinkhen*, tad mes niekada nebadavome, tik intelektualiai, ir aš, matyt, buvau vienintelė, kuri tai suvokė. Šventosios Pelagijos vienuolyne nebuvo *skriptoriumo*, o turimais kodeksais ir rankraščiais abatė su niekuo nesidalijo. Nė viena, net vyresnės, kurios prieš užsidarydamos vienuolyne gana ilgai gyveno išoriniame pasaulyje, vienuolės nemokėjo skaityti.

Vienintelės žinios mums buvo pateikiamos per paskaitas, pamokslus ir perspėjimus, kuriuos kartais išsakydavo abatė, tačiau dažniausiai viena ar kita vyresnių vienuolių, kurios buvo mūsų pagrindinės mokytojos.

Apie skaistybės svarbą: „Žmonių rasė pateko į vergiją dėl nusikaltimo, kurį padarė kadaise buvusi skaisti Ieva, tačiau buvo išgelbėta amžinai nekaltos Mergelės Marijos dėka. Todėl skaistybės nesilaikymą atsvėrė jos laikymasis. Matote, mano dukterys, skaistybė yra tokia pagirtina, kad ji net pajėgi išpirkti kitų nuodėmes.“

Apie praktiškus skaistybės privalumus: „Net ir geroje santuokoje, teigė šventasis Ambrozijus, yra vergiškumo. Ir tada jis paklausė, kokia turėtų būti bloga santuoka, *niu*?“

Apie skaistybės svarbą: „Tyla yra puošniausias drabužis, kurį gali dėvėti nekalta mergelė, ir tai yra jos storiausi šarvai. Net kalbėti apie gerus dalykus, vadinasi, pažeisti nekaltos mergelės gero elgesio taisykles. O juokas yra dar netinkamesnis.“

Nors man buvo pabrėžta, kad nuo šiol visi mokslai bus tik tie, kuriuos skelbs vienuolės mokytojos, man taip pat skubiai reikėjo išmokti dalykų, kurių vienuolės negalėjo paaiškinti. Reikėjo išmokti būti mergaite.

Be vargo išmokau kai kurių būtinų moteriškų dalykų, pavyzdžiui, ištuštinti šlapimo pūslę. Kadangi mūsų miegamojo išvietė nebuvo perskirta pertvaromis, kuriomis buvo atskirtos kitos celės, man buvo būtina to išmokti. Tad elgiausi kaip ir visos kitos moterys: pasikeldavau palaidinį ir atsisėsdavau. Tačiau norint įgyti kitų moteriškų ypatybių reikėjo susikaupti, treniruotis ir stebėti arba klausti patarimo mano sutrikusių seserų naujokių, kurių nė viena nežinojo – o aš nenorėjau sulaukti jų patyčių prisipažindamas – kad iki šiol buvau berniukas.

– Tavo žingsniai per dideli, – pastebėjo sesuo Tilda, jauna naujokė iš Alamano, kuri dirbo vienuolyno pieninėje. – Kur tu buvai auklėjama, sese Torn? Pelkėje, kurią galima pereiti tik žengiant nuo akmens ant akmens?

Kartą, išvydusi mane besivaikantį ištrūkusią iš aptvaro kiaulę, pastebėjo:

– Sese Torn, tu bėgi visai kaip berniukas. Tu liuoksi kartu su ja.

Stabtelėjau ir truputį suirzęs atšoviau:

– Tada tu pagauk tą bjaurų gyvulį, – ir piktai mečiau akmenį į kiaulę.

– Tu ir akmenį meti kaip berniukas, plačiai užsimodama, – tarė Tilda. – Tikriausiai užaugai tarp brolių, kad taip gerai pažįsti berniukus.

Ji pati metė akmenį ir nusivijo kiaulę, o aš įsidėmėjau, kaip Tilda atliko vieną ir kitą veiksmą. Mergaitės meta beveik neužsimodamos ir nerangiai, o bėga taip, tarsi jų kojos būtų surištos per kelius. Nuo tada ir aš taip pradėjau bėgioti.

Retkarčiais, kai naujokės turėdavo laisvo nuo daugybės dienos religinių apeigų, mokymosi ir paskirtų darbų laiko – sakyčiau, dar retesniais atvejais, kai ir turėdavome laisvo laiko, ir mūsų nestebėdavo vyresnės vienuolės – mergaitės vaidindavo „miesto ponias“. Jos juostelėmis ir kauliniais smeigtukais susukdavo plaukus įmantriomis garbanomis,

kurios, jų manymu, puikiai mėgdžiojo miesto ponių elegantiškumą. Suodžiais, sumaišytais su taukais, jos patamsindavo ir paryškindavo antakius ir blakstienas. Trintomis bruknėmis arba žaliomis šunobelių sultimis nudažydavo akių vokus. Aviečių sultimis paraušvindavo lūpas ir skruostus (jei to ranka dar nebūdavo padariusi motina Eterėja).

Į viršutinę savo paladinių dalį jos prigrūsdavo pakulų kuodelių, kad išsipūstų krūtinė. Apsigaubdavo ir apsimuturiuodavo įvairiomis po ranka pakliuvusio audeklo skiautėmis, vaizduodamos, kad dėvi madingas tunikas ir liturginius auksu siuvinėtus drabužius. Ant kaklo jos užsidėdavo siuvinėjimo lankelius, ant ausų užsikabindavo siūlų kilpas su riešutais ar uogų kekėmis, riešus ir kulkšnis apvyniodavo žvakių dagčiais vaidindamos, kad pasidabino perlų ir brangakmenių karoliais, auskarais, apyrankėmis.

Atidžiai stebėdavau šį išdykavimą ir jame dalyvaudavau mėgdžiodamas visas tas išmones. Dažnai kitos mergaitės primygtinai siūlydavosi mane puošti sakydamos, kad esu pati gražiausia, todėl nusipelnau būti dar gražesnė. Sesuo Tilda, kuri buvo labai neišvaizdi, ilgesingai sakydavo:

– Sese Torn, tavo tokios gražios blyškiai auksinės garbanos, didelės švytinčios akys ir labai švelni burna...

Tai, ką sužinojau apie dažymąsi ir puošimąsi bei šukuosenas, vėliau man labai pravertė, tik, žinoma, išmokau visa tai daryti meniškiau ir subtiliau.

Kitos mergaitės, matyt, nesuprato, kad aš ryžtingai mokiausi mėgdžioti jų judesius, manieras ir pozas, kai jos vaidindavo „miesto ponias“. Pavyzdžiui, moterys sąmoningai iš lėto sulenkia ranką, kad dvigalvis raumuo neišvirstų, kaip atsitinka, kai vyrai šį judesį daro staigiau ir energingiau. Sulenkdamos ranką jos taip pat sąmoningai atlošia petį, kad kuo geidulingiau pakiltų krūtinė (tikra ar kimšta). Modamos ranka jos visada suglaudžia didįjį ir bevardį pirštus, kad ji atrodytų kuo grakštesnė ir lieknesnė. Kilstelėdamos

galvą jos tuo pat metu ją šiek tiek pakreipia, kad kaklo linija būtų kuo grakštesnė. Jos niekada nežvelgia į kitą žmogų tiesiai, o truputėlį įstrižai arba, priklausomai nuo aplinkybių, išdidžiai iš aukšto ar koketiškai pro blakstienas...

Kadangi nuo šiol turėsiu būti moteris, nusprendžiau pasistengti kada nors tapti pačia elegantiškiausia dama. Tačiau kai kuriais požiūriais net elegantiškos damos nėra pranašesnės už didžiausius apsileidėlius. Kartą man ir seseriai Tildai buvo liepta gramdyti miegamojo grindis, kai mes netikėtai išgirdome iš vienos celės sklindančius keistus garsus. Mudvi prišliaužėme arčiau ir pažvelgėme į vidų. Tai buvo sesers Leodos, maždaug mano metų naujokės, celė. Sesuo rangėsi ant savo gulto inkšdama ir dejuodama, o apatinė jos suknelės dalis buvo beveik kiaurai permirkusi krauju.

– *Gudisks Himins**, – apimtas siaubo sumurmėjau. – Leoda kažkaip susižalojo.

– Ne, – paprieštaravo nė kiek nesutrikusi Tilda. – Tai tik *menotas. Menstrumas.* Motina Eterėja šiandien atleido Leodą nuo darbo.

– Tačiau mergaitė kankinasi! Ji kraujuoja! Privalome jai padėti!

– Nieko nereikia daryti, sese Torn. Tai normalus dalykas. Visos mes privalome tai kęsti kelias dienas per mėnesį.

– Tačiau tu nesikankini. Bent jau aš to nežinau. O aš tikrai nesikankinu.

– Tačiau kai ateis laikas, mudvi kankinsimės. Mes esame šiaurietės. Sesuo Leoda kilusi iš pietuose esančios Masilijos. Mergaitės iš šiltųjų kraštų subręsta anksčiau.

– Tai yra branda?! – priblokštas sušukau ir vėl pažvelgiau į Leodą, kuri visai nekreipė dėmesio nei į mus, nei į dar ką nors, o tik savo į asmenines kančias.

---

*O dangau, – tariama gotų kalba. – *Vert. past.*

– *Ja*, branda, – patvirtino Tilda. – Tai prakeiksmas, kurį mes paveldėjome iš Ievos. Kai mergaitė tampa moterimi – sulaukia amžiaus, kada gali pastoti ir gimdyti vaikus – ji pajunta pirmųjų menstruacijų kančias. Tada jos kartojasi kiekvieną mėnesį, nebent moteris pastotų. Kiekvieną kartą kančios tęsiasi kelias dienas, ir taip kartojasi kas mėnesį per visą moters gyvenimą, kol ji tampa nevaisinga, jos syvai išdžiūsta, ir ji pasensta sulaukusi maždaug keturiasdešimties.

– *Liufs Guth*, – sumurmėjau. – Tada, manau, kiekviena moteris turėtų stengtis pastoti, jei tai suteikia atvangą.

– *Akh*, ne, taip nekalbėk! Džiaukis, kad mes, šventosios Pelagijos vienuolyno vienuolės, išsižadėjome vyrų, santuokos ir vaikų. Gal menstruacijos ir yra prakeiksmas, tačiau jos – vieni niekai, palyginti su gimdymo agonija. Prisimink, kad Viešpats pasakė Ievai: „Tu kančiose gimdysi vaikus." Ne, ne, sese Torn, džiaukis, kad mes amžinai liksime skaisčios.

– Jei jau taip sakai, – sutikau atsidusdamas. – Visai nelaukiu, kada subręsiu, tačiau susitaikysiu su tuo.

Nors man teko nuolat ir uoliai stengtis mokantis moteriško elgesio, su malonumu pastebėjau, kad neturiu jokio vargo pradėti jaustis moterimi. Jau sakiau, kad dar prieš sužinodamas apie savo fizinį savitumą demonstruodavau įvairias moteriškas savybes – netikrumą, abejones, įtarumą ir net ypač nevyrišką kaltės jausmą.

Kai susitaikiau su savo moteriškumu, paaiškėjo, kad visos mano emocijos iškilo į paviršių ir teikė malonumą, jas buvo lengva išreikšti ir paveikti. Jei anksčiau, kaip berniukas, tik žavėjausi Kristaus vyriška stiprybe, kai jis buvo prikaltas prie kryžiaus, tai dabar beveik motiniškai mąsčiau apie jo patirtą skausmą ir visiškai nesigėdydamas apsiašarodavau. Ir mano nuotaikos moteriškai ūmiai keisdavosi. Kaip ir mano seserys naujokės, galėjau džiaugtis dėl tokių tuščių dalykų kaip puošimasis ir pojūtis, kad esu graži. Taip pat kaip jos, galėjau staiga paniurti, kad į mane iš tiesų ne-

kreipia dėmesio arba taip tik atrodė, ir dėl to būti blogos nuotaikos.

Pradėjau suvokti, kad, kaip ir naujokės vienuolės, esu labai jautrus kvapams – ir patraukliems ir atstumiantiems – o vėliau gyvenime, kai susipažinsiu su kvepalais ir smilkalais, pastebėsiu, kad jie gali labai pakeisti mano nuotaiką, emocijas ar nusiteikimą. Kaip ir mano seserys vienuolės, pagal veido išvaizdą ir subtilų skleidžiamo kraujo kvapą pastebėdavau, kada kita moteris patiria savo mėnesinius negalavimus – o iškeliavęs į platųjį pasaulį taip pat gebėdavau tai pastebėti, net jei moteris bandydavo savo būseną paslėpti uždengdama veidą šydu ir kvėpindamasi kvepalais. Kaip ir mano seserys, kažkaip mokėjau – ko nė vienas vyras nėra išmokęs gerai daryti – paslėpti, kai to norėdavau, savo audringiausius ir giliausius jausmus po abejingumo kauke. Reikia pasakyti, kad ši kaukė buvo nesuprantama tik vyrams, tačiau aiškiai matoma moterims. Kaip ir visos mano seserys, mokėjau suprasti, kada kita sesuo yra laiminga ar nuliūdusi, kalba nedviprasmiškai ar griebiasi klastos.

Be to, pasikeitė ir mano elgsena. Dabar supratau savo moteriško rankų mitrumo ir gebėjimo reikšti užuojautą vertę taip pat kaip anksčiau didžiavausi savo vyriška jėga ir šaltakraujiškumu. Galėjau didžiuotis dailiais dygsniais ar gebėjimu paguosti besiilginčią namų jaunesnę seserį taip pat kaip anksčiau didžiuodavausi pats vienas užmušdamas laukinį ernį. Jei anksčiau įžvelgdavau tik esmę ir funkciją, tai dabar viską mačiau subtiliau, pastebėdamas apčiuopiamumo, formos, spalvų, tekstūros ir net garsų perėjimus. Jei anksčiau medis man buvo objektas, į kurį galima įlipti, tai dabar pastebėdavau jo sudėtingumą – šiurkščią žievę apačioje, lanksčias ir švelnias šakas, tai, kad nerasi dviejų visiškai vienodos formos ar spalvos lapų ir kad visas medis nuolat skleidžia kažkokius garsus, pradedant šnibždesiu ir baigiant nuožmiausiomis aimanomis. Kai šventosios Pe-

lagijos vienuolyno vienuolės giedodavo giesmes, bet kuris bukagalvis vyras galėdavo pastebėti, kad jų balsai yra kur kas švelnesni nei šventojo Damijono vienuolyno vyrų – tačiau dabar mano klausa tapo pakankamai aštri, kad pastebėčiau švelnumą sesers Ursulos balse net tada, kai plūstasi, ir išgirsti motinos Eterėjos pagiežą net tada, kai ji saldžiai pataikauja.

Galbūt todėl, kad visos moterų kartos nuo pat Ievos dažniausiai dirbo dailius darbus, jų dukros dabar gimsta su tokiais ištobulintais pojūčiais ir gebėjimais. O gal yra kitaip: jų įgimtas subtilus talentas leidžia pasiekti tobulumo darbe, kuriam reikia didelio preciziškumo. Nežinau. Tačiau tada buvau – ir vis dar esu – labai laimingas, kad, kaip ir kitos moterys, esu apdovanotas šiuo jautrumu ir įžvalgumu.

Bet nei tada, nei vėliau nepraradau, nei augdamas nepamiršau ir neatsikračiau ne tokių išdailintų, tačiau vis tiek vertingų savybių bei gebėjimų, būdingų mano vyriškajai prigimčiai. Kadangi berniukiškajai mano daliai šventosios Pelagijos vienuolyno atmosfera buvo labai slegianti ir varžanti, įsigudrinau kiek įmanoma daugiau laiko leisti lauke siūlydamasis atlikti darbus, kurių vienuolės ir naujokės labiausiai nekentė: pavyzdžiui, rūpintis galvijais ir kiaulėmis.

Turėjau dar vieną priežastį, asmeniškesnę ir berniukiškesnę, būti pastatuose už vienuolyno sienų ir diendaržyje. Dėl tos pačios slaptos priežasties man gana dažnai pavykdavo sutemus visiškai pasprukti iš vienuolyno teritorijos. Man tai pasisekdavo tiesiog dėl to, kad mūsų vyresniosios seserys nė įsivaizduoti neįsivaizdavo, kad mergaitė galėtų pabėgti, ypač sutemus, nes visos mergaitės ir moterys buvo įsitikinusios, kad naktį dažniausiai klaidžioja demonai. Tačiau visada būdavau atsargus ir palaukdavau, kol motina Eterėja sutemus suskaičiuos savo celėse visas vienuoles ir naujokes, ir tik tada išsmukdavau iš vienuolyno.

Poreikis rūpintis mano *juika-bloth* ir toliau jį dresuoti – ir noras pabėgti nuo griežtos vienuolyno drausmės bei retkarčiais išsimaudyti blizgančiame kaskadų vandenyje – vertė mane ištrūkti į laisvę, kai tik pasitaikydavo proga.

Čia, šventosios Pelagijos vienuolyne, pasistengiau kaip įmanoma greičiau pelnyti „mergaitės, kuri atlieka beveik visus purvinus lauko darbus," reputaciją. Tada, pirmai progai pasitaikius, vieną naktį išsmukau iš vienuolyno, nubėgau per visą *Balsan Hrinkhen* iki šventojo Damijono, niekieno nepastebėtas įsiropščiau į karvelidę, pasiėmiau savo paukštį ir bėgte grįžau į moterų vienuolyną. Atrodo, kurį laiką *juika-bloth* džiaugėsi nešamas ant peties ir lengvai kratomas su kiekvienu mano žingsniu. Likusią kelio dalį jis pakilo į orą ir skrido priekyje manęs tarsi ragindamas paskubėti. Sugrįžęs į moterų vienuolyno diendaržį įkurdinau paukštį mano paties iš vytelių nupintame narvelyje stoginėje šienui krauti ir pasirūpinau, kad jis pasijustų kaip namie pašerdamas gyvomis pelėmis, kurias specialiai šiai progai buvau pagavęs spąstais.

Nuo to laiko man pavyko slaptai nuo visų laikyti *juika-bloth* šventosios Pelagijos vienuolyne, deramai jį maitinti bei girdyti ir – paprastai naktimis – išleisti laisvai paskraidyti. Retkarčiais į karvių tvartą įšliaušdavo žaltys tikėdamasis atsigerti pieno iš nesaugomo kubilėlio. Aš jį pagaudavau ir laikydavau, kol atsirasdavo galimybė mokyti erelį pulti šį masalą pagal mano komandą: „*Sláit*". Kai tik įsitikinau, kad *juika-bloth* vėl yra klusnus ir nepamiršo nieko, ko jį išmokiau, pradėjau mokyti naujų savo sugalvotų triukų.

Tačiau kaip tik tuo metu, malonią rudens dieną, mane išgąsdino švelniai glamonėjanti maža rankelė ir pasigirdęs mielas balselis: „O-o-o..." Taip mano gyvenime atsirado sesuo Deidamija.

7

Jau pasakojau apie savo pirmąjį ir paskutinįjį susitikimą su seserimi Deidamija šventosios Pelagijos vienuolyne. Tarp jų buvo daug kitų susitikimų, kurių metu, kaip jau sakiau, mes mokėme vienas kitą daugybės dalykų. Kadangi Deidamija be paliovos graužėdavosi, kad yra „ne visai išsivysčiusi moteris", nes iš „mažo gumbelio" tarp jos kojų neištrykšdavo sultys, o iš mano ištrykšdavo, nuolat stengiausi ją guosti ir net mėginau padėti ištaisyti tą trūkumą, kuris ją taip trikdė.

Atsargiai tariau:

– Kartą nugirdau, kaip vyras... kalbėjo apie savo, hm, daiktą... ir pasakė, kad jo augimą galima labai paspartinti, nors tas daiktas ir taip buvo gana didelis.

– Tikrai? – viltingai sušuko Deidamija. – Ar manai, kad ir mano daiktui tai padėtų? Ką tas vyras sakė, kaip tai galima padaryti?

– Na... šiuo atveju... reikia, kad moteris kartkartėmis paimtų jį į burną... ir, hm, energingai masažuotų lūpomis ir liežuviu.

– Ir dėl to daiktas užaugs?

– Taip sakė tas vyras.

– Ar jis sakė, kad taip ir buvo iš tiesų?

– Atleisk, vyresnioji sese, tačiau daugiau nieko neišgirdau.

Kalbėjau itin apdairiai, kad nesukelčiau Deidamijai įtarimo, jog tai ne girdėjau, o dariau. Buvau tikras, kad tai jai sukeltų pasišlykštėjimą, nes jį pajusdavau vos tik tai prisiminęs.

Droviu balsu, tačiau degančiomis nekantrumu akimis Deidamija paklausė:

– Ar manai?..

– Galėčiau. Nieko neatsitiks, jei pabandysiu.

– Ir tu nieko prieš... padaryti tokį dalyką?

– Visiškai, – atsakiau, ir tai buvo tiesa. Tai, kas buvo bjauru, kai brolis Pėteris vertė mane daryti, dabar su gražia Deidamija taip visai neatrodė. Tad palenkiau galvą link tos vietos ir tariau: – Galbūt tai tau suteiks net naują malonumą.

Na, žinojau, kad suteiks, ir taip atsitiko akimirksniu. Vos tik priglaudžiau ten savo burną, Deidamijos kūnas krūptelėjo, tarsi tą jautrų mažą gumbelį būčiau palietęs nupoliruotu gintaro gabalėliu.

– *Akh*, brangioji! – aiktelėjo ji. – *Akh, meins Guth*!

Man taip pat buvo malonu, kad galiu jai suteikti tiek daug džiaugsmo. Deidamija taip energingai rangėsi ir raivėsi, kad netrukus turėjau rankomis suimti jos šlaunis norėdamas išlaikyti burną ten, kur ji turėjo būti. Galiausiai prabėgus ilgam ilgam laiko tarpui ji be kvapo, silpnai sudejavo:

– *Ganohs*... pakaks. *Ganohs, leitils svistar.*

Pakilau, kad atsigulčiau šalia jos aukštielninkas, o Deidamija dar kurį laiką giliai šnopavo. Vėliau, atgavusi kvapą, tarė:

– Kokia aš buvau savanaudė! Viskas man ir nieko tau.

– Ne, ne, man visai patiko...

– Nutilk. Tu turi būti visiškai išsekusi.

– Ne, ne visai, – atsakiau išsiviepdamas.

– *Akh, ja*, aš matau, – paprieštaravo ji šypsodamasi. – Nejudėk, sese Torn. Tiesiog gulėk, kur guli, ir leisk man atsigulti ant tavęs... štai taip. O dabar leisk mano įkaitusiai ir dėkingai vietai viduje apglėbti tavo brangų, kantrų daiktą... štai taip... ir švelniai duoti jam šventąją Komuniją... štai taip...

Gal trečią ar ketvirtą kartą rodant ypatingą dėmesį Deidamijos neišsivysčiusiam gumbeliui, ji mane sustabdė prieš labai susijaudindama. Deidamija švelniai timptelėjo mane už plaukų, kad patrauktų galvą nuo tos vietos, ir tarė:

– Sese Torn, ar tai darydama... gali apsiversti... štai taip?

– Ar tau taip bus geriau? Jei aš, taip sakant, būsiu apversta?

– *Akh*, man negali būti geriau, brangi mergaite! – atsakė ji parausdama ir pridūrė: – Manau, tu nusipelnei patirti tą patį malonumą, kokį suteiki man.

Ir kai mes abu priglaudėme burnas vykdydami šį sumanymą, mudu akimirksniu ištiko toks konvulsijų priepuolis, kad palyginti su juo ankstesnieji Deidamijos spazmai buvo tik bejėgiškas drebulys. Kai galiausiai palengva nusileidome iš aukštumų, pajėgiau tik giliai šnopuoti ir prakaituoti, tačiau Deidamija kažką nurijo, aplaižė lūpas, tada ir vėl nurijo. Matyt, išleidau kažkokį garsą, reiškiantį smalsumą, nes Deidamija man nusišypsojo, truputį netvirtai, o kai prabilo, jos balsas buvo šiek tiek duslokas:

– Dabar... tikrai... priėmiau... ir suvalgiau...

– Atleisk... – droviai tariau, – jei tai... buvo nemalonu...

– Ne, ne. Skonis buvo panašus į... leisk pagalvoti... tirštą pieną su grūstais lazdyno riešutais. Šiltas ir sūrokas. Kur kas malonesnis už sužiedėjusią Komunijos duoną.

– Džiaugiuosi.

– O aš džiaugiuosi, kad tai buvo tavo. Ar žinai – jei moteris tai padarytų su vyru – ar žinai, kad ją būtų galima apkaltinti kanibalizmu? Garbusis teologas Tertulijanas sako, kad vyro syvai – tai, ką jis įšvirkščia į moterį, kad gimtų kūdikis – tuo metu, kai syvai iš jo ištrykšta, jau yra kūdikis. Todėl jei moteris kada nors su vyru padarytų tai, ką aš tik ką padariau su tavimi, sese Torn, ji būtų siaubingai nusidėjusi – suvalgiusi kūdikį.

Kitą kartą Deidamija pasiūlė:

– Jei laižymas ir čiulpimas gali padėti ir kitiems organams, leisk man, mažoji sese, padaryti tą patį su tavo speneliais.

– Kodėl? – paklausiau.

– Kad subrandinčiau tavo krūtis. Juo anksčiau pradedama su jomis žaisti, tuo anksčiau jos pražysta, o kai visiškai užaugsi, jos bus gražesnės.

– Tačiau kodėl turėčiau norėti, kad jos tokios būtų?

– Sese Torn, – kantriai aiškino ji, – krūtys, dailus veidas ir vešlūs plaukai – tai patraukliausi moters bruožai. Pažvelk į mano krūtis. Ar jos ne gražios, *niu*?

– Tikrai gražios, vyresnioji sese. Tačiau kam jos dar reikalingos, nekalbant apie tai, kad su jomis smagu žaisti?

– Na, tiesą sakant, jos nereikalingos vienuolei. Tačiau kitoms moterims jos yra tas pat, kas karvėms tešmuo. Krūtyse moterys pagamina pieną, kurį žindžia jų kūdikiai.

– Sese Deidamija, dažnai teko ragauti tavo krūtis, tačiau niekada nepajutau pieno skonio.

– *Oh vái*! Nešventvagiauk! Aš esu skaisti. Ir iš visų kada nors gyvenusių skaisčių mergelių tik palaimintoji Marija iš savo krūtų galėjo išskirti tikrą pieną.

– Tad štai kodėl sakoma, kad Marija išpylė pieną, kuris dangaus skliaute tapo Paukščių Taku* . Nežinojau, kad kalbama apie pieną, išsiliejusį iš jos krūtų.

– Dar daugiau, – pridūrė Deidamija, suokalbiškai prislopindama balsą. – Dėl Marijos pieno motina Eterėja buvo paskirta šventosios Pelagijos vienuolyno abate.

– Hm?

– Abatės dėka mūsų vienuolynas didžiuojasi turėdamas tikrą ir pripažintą relikviją.

– Na, ir kas? Kuris vienuolynas jų neturi? Šventojo Damijono vienuolyne yra kankinio Damijono kojos piršto kaulas. Taip pat ir tikro kryžiaus atplaiša, kurią kanonizuotoji Elena rado Šventojoje Žemėje.

– Akh, tikrojo kryžiaus atplaišas ir vinis galima rasti visame krikščioniškame pasaulyje. Tačiau motina Eterėja į šventosios Pelagijos vienuolyną atsinešė kur kas retesnį dalyką. Ji turi krištolinį buteliuką, kuriame yra vienas lašas – tik vienas – pieno iš nekaltosios mergelės Marijos krūtų.

---

*Angliškai Paukščių Tako žvaigždynas vadinamas Pieno taku. – *Vert. past.*

– Tikrai? Kur jis? Niekada jo nemačiau. Ir kaip motina Eterėja jo gavo?

– Nežinau, kaip motina Eterėja jo gavo. Gal iš kokio piligrimo, o gal pati savo kelionių į šventąsias vietas metu. Tačiau motina jį laiko pakabintą ant kaklo odiniu dirželiu, saugiai įtaisytą tarp krūtų. Motina jį rodo tik mums, vyresnėms naujokėms – toms, kurios turi krūtis – ir tik per Kalėdas, kai mums pasakoja Kristaus gimimo istoriją.

Mainais už Deidamijos man patikėtą daugybę paslapčių vieną papasakojau jai. Supažindinau ją su savo *juika-bloth* ir parodžiau, kaip slapta dresuoju paukštį.

– Vardas, kurį jam davei, reiškia „Kaunuosi dėl kraujo“, – pastebėjo Deidamija. – Tačiau tu jį mokai pulti kiaušinį?

– Na, tikrasis *juika-bloth* grobis yra gyvatės, ir jas jis puola nuožmiausiai. Tačiau jam taip pat patinka roplių kiaušiniai. Žinoma, jų nereikia pulti jėga, nes kiaušiniai tiesiog guli ant žemės ir negali pabėgti ar priešintis.

– Tačiau čia ne roplio kiaušinis, – ginčijosi Deidamija rodydama į tą, kurį laikiau rankoje. – Tai paprastas vištos kiaušinis. Kur kas didesnis, ir jo išvaizda labai skiriasi.

– Brangioji Deidamija, aš neturiu nei laisvo laiko, nei galimybių ieškoti tikrų gyvačių kiaušinių. Privalau tenkintis tuo, kas yra po ranka. Tačiau dabar sutepsiu vieną šių kiaušinių taukais, kad jis blizgėtų ir būtų lipnus kaip tikras roplio kiaušinis. Ir padėsiu jį į šį lizdą, kurį padariau iš rausvųjų samanų.

– Tačiau vištos kiaušinis vis tiek yra per didelis.

– Todėl jis yra dar geresnis mano *juika-bloth*. Kaip sakiau, mokau jį pulti kiaušinį iš aukštai ir sudraskant snapu bei nagais. Paprastai paukštis tik pristriksėtų prie tos vietos, kur kiaušinis guli ant žemės, ir tik atsitiktinai praskeltų jį snapu.

– Įdomu, – tarė Deidamija, nors jos balse tikro susidomėjimo neišgirdau. – Vadinasi, apgaule priverti paukštį elgtis priešingai jo prigimčiai.

– Arba tikiuosi, kad jis taip elgsis. Pažiūrėkime, kaip jam sekasi mokytis.

Nutraukiau gobtuvą nuo paukščio galvos ir išmečiau *juika-bloth* į orą, kur jis sukdamas ratus ėmė kilti virš mūsų. Tada padėjau ant žemės rausvųjų samanų gumulą ir įtaisiau jame gličiai blizgantį kiaušinį. Parodžiau į jį ranka ir šūktelėjau paukščiui: „*Sláith!*" Paukštis sklandė tik tol, kol pastebėjo taikinį, tada suglaudė sparnus ir smigo žemyn tarsi paleista ietis. Jis ėmė taip įnirtingai kapoti snapu ir draskyti nagais, kad kiaušinis visiškai suiro aplink ištaškydamas lukštus, trynį ir baltymus. Leidau paukščiui toliau taršyti žemėje paskleistą kiaušinį ir jį suryti, tada pašaukiau: „*Juika-bloth*!", ir paukštis kaipmat nutūpė man ant peties.

– Įspūdinga, – pagyrė Deidamija, tačiau iš jos balso supratau, kad tai jai didelio įspūdžio nepadarė. – Tačiau tai berniukiškas laiko leidimas. Ar manai, kad mergaitei, vienuolyno naujokei, dera žaisti tokius žaidimus?

– Nesuprantu, kodėl tik berniukai ir vyrai turėtų žaisti jaudulį keliančius žaidimus, o mums turėtų likti tik išrankūs.

– Kadangi mes esame išrankios. Aš esu linkusi palikti vyrams tai, kas reikalauja daugiau pastangų. – Ji apsimestinai ir perdėtai nusižiovavo. – Tačiau tu, jaunoji sese, žaisk taip, kaip tau patinka. Tavo žaidimuose nematau nieko bloga.

Tačiau niūrioji motina Eterėja (ir tykojanti sesuo Eliza) juose įžvelgė bloga, ir jau papasakojau, kaip jos nutvėrė mane su Deidamija darant siaubingą nusikaltimą.

Įsiutusi abatė, kitaip nei tėvas Klementas, užjaučiamai manęs neišklausinėjo, nedavė jokio nuodėmių atleidimo ir neleido laukti iki ryto, kad vėl būčiau nugabentas į šventojo Damijono vienuolyną. Jaučiausi dėkingas, kad buvau išvytas tą pačią dieną, nes buvau tikras, jog jei motina Eterėja būtų turėjusi laiko apsvarstyti mano nusikaltimą, nuspręstų, kad tai yra gera proga duoti valią savo siaubingam pykčiui, ir galbūt mirtinai mane sumuštų. Tačiau man taip pat

buvo liūdna, kad buvau taip skubiai išvarytas. Vis dar apalpusi sesuo Deidamija buvo nunešta į jos celę, tad neturėjau galimybės pamatyti ją paskutinį kartą ir maldauti atleidimo bei atsisveikinti.

Taip pat jau papasakojau, kad tėvas Klementas – prieš tądien visam laikui išvarydamas mane iš *Balsan Hrinkhen* – paaiškino, koks iškrypęs ir paradoksalus sutvėrimas esu. Tačiau šią nerimą keliančią naujieną papasakojau tik labai glaustai. Dalykas tas, kad prieš pakviesdamas mane į savo patalpas paskutiniam pokalbiui, tėvas Klementas ilgai užsibuvo *kartulariume* knaisiodamasis mūsų vienuolyno archyvuose.

– Tornai, mano vaikeli, – kreipėsi jis atrodydamas toks pat nusiminęs, koks buvau ir aš. – Kaip žinai, abatas ir gydytojas, kurie tave pirmieji apžiūrėjo, kai buvai paliktas ant vienuolyno durų slenksčio, jau buvo mirę, kai aš čia atvykau. Ir nei aš, nei vėlesnis gydytojas, brolis Hormisdas, neturėjome pagrindo vėl tave apžiūrėti. Tačiau man pavyko rasti ataskaitą apie tai, ką ankstesnysis brolis – jis buvo vardu Krizogonas – pamatė, kai tave išvystė. Gaila, kad man anksčiau neatėjo į galvą paieškoti tos ataskaitos, tačiau retai kada būna verta rašyti pranešimą apie naujoką, paskyrusį savo gyvenimą vienuolystei, ir dar rečiau tokie pranešimai yra saugomi vienuolyno archyve. Žinoma, ši ataskaita buvo parašyta ir saugoma todėl, kad tu esi didelė retenybė. Ir brolis Krizogonas aprašo ne tik tai, koks tu esi, bet ir ką jis, būdamas medikas, tau padarė.

– Man padarė?! – beveik piktai paklausiau. – Ar norite pasakyti, kad tas Krizogonas mane padarė tokį, koks esu, *niu*?

– Ne, ne, Tornai. Tu nuo pat gimimo buvai *manamavis* – dvilytis. Tačiau kiek suprantu iš šio aprašymo, tas brolis tau atliko nedidelę chirurginę operaciją. Kitaip sakant, jis truputį pakoregavo tavo, hm, intymias kūno dalis. Ir, manau,

tai išgelbėjo tave nuo visą gyvenimą trunkančio diskomforto ar skausmo, ar net neįgalumo.

– Nieko nesuprantu, tėve.

– Aš taip pat, bent jau ne visai. Tas brolis Krizogonas buvo arba graikas, arba labai diskretiškas, nes ataskaitą parašė graikiškai. Aš moku skaityti graikiškus žodžius – pavyzdžiui, *chord* – tačiau tikslios jų medicininės prasmės nesuvokiu.

– Gal galėtumėte paprašyti, kad juos paaiškintų brolis Hormisdas?

Abatas šiek tiek sutriko.

– Nenorėčiau to daryti. Juk Hormisdas yra medikas. Jis gali panorėti palikti tave čia. Kad tave tyrinėtų... eksperimentuotų... net demonstruotų. Yra žinoma, kad kiti vienuolynai padidino savo šlovę ir turtus pritraukdami keliaujančius maldininkus pažadėję jiems... tariamai stebuklingą dalyką.

– Norite pasakyti, nenormalų egzempliorių, – tiesmukai tariau.

– Kad ir kaip ten būtų, noriu tave, mano vaikeli, apsaugoti nuo tokios nešlovės. Neprašysime brolio Hormisdo išversti šios ataskaitos. Tegul pakanka mano paties bandymo paaiškinti. Brolis Krizogonas rašė, kad padarė „nedidelį įpjovimą“, leidusį jam pašalinti „varžančius raiščius“, kurie tavo, hm, pagrindinį organą buvo privertę nenormaliai susiriesti. Sakau tau, Tornai, turi būti dėkingas tam geram žmogui.

– Ar tai viskas, ką jis apie mane parašė?

– Ne visai. Jis taip pat pažymėjo, kad yra įsitikinęs, jog nors tu turi... išorinius ir vyro, ir moters organus, niekada negalėsi turėti vaikų. Nei jų pradėti, nei pagimdyti.

– Džiaugiuosi tai girdėdamas, – sumurmėjau. – Nenorėčiau rizikuoti ir paleisti į pasaulį kitus, panašius į mane.

– Tačiau tai, Tornai, tau reiškia dar vieną suvaržymą, labai sunkų. Lygiai kaip žmonės valgo todėl, kad gyventų,

taip pat jie poruojasi, kad pratęstų žmonių giminę. Tai yra vienintelė lytinių santykių priežastis, kurią pateisina mūsų Motina Bažnyčia. Kadangi tu niekada negalėsi turėti vaikų, kūniškai pažindamas kitą asmenį padarysi mirtiną nuodėmę. Hm... ir vienos, ir kitos lyties.Tavo ankstesnis nekaltas neišmanymas atleidžia tau prasižengimus, kuriuos padarei iki šiol. Tačiau nuo dabar, kai žinai, koks esi iš tiesų, privalai nepalaužiamai laikytis celibato.

– Tačiau, tėve Klementai, Dievas privalėjo turėti kažkokią priežastį padarydamas mane *manamaviu*, – tariau beveik maldaudamas tarsi moteris. – Ką Viešpats galėjo man numatyti? Kaip privalau gyventi?

– Na... man sakė, kad žydų Mišnoje išdėstytos *manamavio* socialinio ir religinio elgesio taisyklės. Deja, mūsų Šventajame Rašte apie tai nerašoma. Tačiau... leisk man kai ką pasiūlyti. Dirbdamas mano raštininku, Tornai, dar tada, kai manėme, kad esi vyras, suteikei daug vilčių. Neverta nė sakyti, kad moteris raštininkė būtų nenatūralus ir neįsivaizduojamas dalykas. Tačiau drįstu teigti, kad jei tu kur nors toli nuo čia kitam abatui ar vyskupui pristatytum kaip vyras ir amžinai laikytumeisi celibato, niekada neatskleistum savo, hm, moteriškųjų aspektų, niekada neparodytum apatinės savo kūno dalies, galėtum gauti gerą to aukšto Bažnyčios tarno raštininko vietą.

– Tad kai ateis laikas mirti, – karčiai pastebėjau, – nepaliksiu jokio pėdsako, kad gyvenau, išskyrus kitų žmonių užrašytus žodžius. Ir per visą niūrų savo gyvenimą privalėsiu užgniaužti visus žmogiškuosius norus ir slėpti kitą savo prigimties, kurią suteikė Dievas, pusę.

Abatas susiraukė ir griežtai tarė:

– Krikščioniui viskas, kas įmanoma, yra privaloma. Krikščioniui įmanoma būti tobulam, todėl jis privalo siekti tobulumo. Moralinio, dvasinio, intelektualaus, net fizinio. Jei krikščionis užsispyręs lieka netobulas – *ja*, net jei jis nori

likti apsigimėlis, kaip pats save pavadinai – tai šis netobulumas yra sąmoningas, todėl bjaurus ir baustinas.

Priblokštas spoksojau į abatą ir galiausiai tariau:

– Tėve Klementai, tikite į nekaltąjį prasidėjimą, prisikėlimą iš numirusiųjų, tikite, kad angelai yra nei vyrai, nei moterys. Tačiau mane laikote neįtikimu ir nepakenčiamu.

– *Slaváith*, Tornai! Tu beveik burnoji prieš Dievą. Kaip drįsti save lyginti su Dievo angelais? – Abatas iš visų jėgų stengėsi nuslopinti rūstybės antplūdį ir netrukus ramiau, tačiau drebančiu balsu pridūrė: – Neišsiskirkime susipykę, mano vaike. Per ilgai mes buvome draugai. Daviau tau kiek įmanydamas draugiškesnį patarimą, o dabar duosiu šį sidabrinį solidą. Jo pakaks nusipirkti maisto ir pastogę mėnesiui, o gal ir ilgiau. Būk draugiškas pačiam sau ir nukeliauk nuo čia – kur visi tave pažinojo – kiek įmanydamas toliau, tada įsikurk ir pradėk naują gyvenimą, kad ir koks jis būtų: mano pasiūlytasis ar tavo paties pasirinktas. Melsiuosi, kad Dievas keliautų su tavimi ir visada būtų kartu. *Vade in pace. Huarbodáu mith gawafrthja*. Keliauk ramybėje.

Taip išsiskyriau su tėvu Klementu ir daugiau niekada jo nemačiau. Abiem skaudėjo širdį. Tačiau ne tuojau pat išvykau iš Balzamo žiedo, kaip buvo liepta, nes reikėjo pasirūpinti keliais dalykais – pirmiausia iš šventosios Pelagijos vienuolyno karvidės pasiimti *juika-bloth*. Tą patį vakarą slapta įsmukau į vienuolyną, kaip anksčiau buvau daręs daug kartų. Kadangi gerai žinojau kelią, nereikėjo užsidegti deglo net tada, kai kopėčiomis lipau į palėpę. Apčiuopomis slinkau per šieną iš vytelių pinto narvelio link, kai staiga išgirdau moterišką balsą:

– Kas ten?

Man pasišiaušė plaukai. Tačiau kai atpažinau balsą, plaukai vėl prigludo.

– Čia Tornas. Ar čia tu, sese Tilda?

– *Ja*. Ar čia tikrai tu, sese Torn? Tai yra... broli Tornai. *Oh vái*, gerasis broli, neišprievartauk manęs!

– Tyliau, jaunoji sese. Nekalbėk garsiai. Niekada nieko nesu išprievartavęs ir niekada neišprievartausiu – juo labiau brangios draugės. Tačiau ką čia veiki? Tokiu metu?

– Atėjau patikrinti, ar paukštis turi maisto ir vandens. Tornai, vadinasi, tai tiesa, ką mums visoms papasakojo? Kad tu visą šį laiką buvai... vyras? Kodėl tu mums prisistatei kaip?..

– Ša, – vėl nutildžiau ją. – Tai ilga istorija, ir aš pats ne viską suprantu. Tačiau kaip sužinojai, kad čia yra mano paukštis?

– Man pasakė sesuo Deidamija. Kai dar galėjo kalbėti. Ir paprašė juo pasirūpinti. Ar atėjai pasiimti paukštį?

– *Ja*. Tačiau labai miela, kad jūs su Deidamija juo pasirūpinote. Palauk. Ką norėjai pasakyti, Tilda? Kol dar galėjo kalbėti?

Tilda tyliai suinkštė ir tarė:

– Manau, kažkas lūžo jos viduje. Motina Eterėja ją labai žiauriai muša – tuo siaubingu šikšniniu botagu – ištisas dienas, kai tik Deidamija atgauna sąmonę po ankstesnio mušimo.

– *Atrocissimus sus*! – sudejavau griež7damas dantimis. Senoji pelėda praleido galimybę primušti mane. Tad dabar ji verčia vargšę Deidamiją kentėti už mus abu.

Sušniurkščiojusi nosimi Tilda tarė:

– Abejoju, ar kada nors koks vyras domėsis Deidamija. Ji dabar negraži ir nebe elegantiška, kokia buvo anksčiau. Motina Eterėja švaistėsi savo diržu kaip pašėlusi ir nežiūrėdama kur muša.

Pasiunčiau jai siaubingą prakeiksmą:

– Te velnias atima jai miegą! – Tada nutilau ir susimąsčiau. – Taip, miegą. Abatė labai giliai miega, ar ne?

– *Akh*, net per daug giliai, ypač kai pavargsta energingai mojuodama savo botagu.

– Labai gerai. Pasistengsiu, kad rytoj ji turėtų apie ką pagalvoti, ne tik apie Deidamiją. Eime, Tilda. Savo paukštį paliksiu čia, kol nueisiu iki abatės patalpų. Tu mane pasergėsi.

– *Gudisks Himins*! Dabar kalbi kaip padauža berniukas. Jokia drausminga sesuo net nesvajotų prasibrauti į...

– Kaip pati sakei, jau nebesu drausminga sesuo. Tačiau tau nėra ko baimintis. Jei kas nors prisiartintų, kol aš būsiu pas motiną Eterėją, tiesiog perspėjamai sušnypšk ir kuo skubiau dumk į saugią vietą. Eime, padaryk tai dėl Deidamijos.

–Dėl tavęs kažin ar galėčiau ką padaryti, nes esi vyras. Tačiau tai yra baisi nuodėmė, net jei tą padaryčiau dėl sesers. Ką ketini daryti? Kaip nors nuskriausti abatę?

– Ne, tik pamokyti tą klastingą šėtono moterį, kad pasektų kitos moters, gyvenusios seniai seniai, pavyzdžiu ir taptų švelni bei miela.

Tad Tilda nuėjo kartu su manimi prie motinos Eterėjos patalpų lango, kur išgirdau ją knarkiančią taip garsiai kaip bet kurią valstietę. Įlipau pro langą vidun ir, kadangi jau pakankamai ilgai buvau visiškoje tamsoje, gerai viską mačiau ir be vargo prisėlinau prie abatės gulto. Abatė miegojo giliu, ramiu patenkintos ir švaria sąžine moters miegu, tik siaubingai knarkė. Atsargiai pagrabaliojau apie kaklą ir radau mažą, tačiau sunkų krištolinį flakonėlį. Jis storu bronziniu žiedu buvo pritvirtintas prie žaliaminės odos dirželio, laisvai kadaruojančio ant kaklo, tačiau surišto tvirtu mazgu.

Neišgirdęs jokio Tildos perspėjimo ir jokio kito garso pastate nusprendžiau, kad turiu pakankamai laiko. Tad gausiai sudrėkinau mazgą seilėmis ir tryniau jomis žaliaminę odą, kol ši išbrinko. Kai tai padariau, mano pirštai buvo pakankamai ploni atrišti mazgą. Jį atrišdamas pastebėjau, kad mazgas gana sudėtingas, matyt, jį sukūrė pati abatė. Nutraukiau flakonėlį nuo dirželio ir įsimečiau už diržu sujuosto apsiausto. Tada vėl kruopščiai surišau mazgą taip kaip buvo.

Išlindau pro langą ir vėl grįžau pas Tildą, tačiau papasakojau jai, ką padariau, tik tada, kai grįžome į tvartą. Tilda beveik spiegte suspiegė:

– Tu pavogei šventąją relikviją?! Nekaltosios mergelės krūtų pieną?!

– Ša. Niekas daugiau apie tai niekada nesužinos. Rytą žaliaminė oda bus išdžiūvusi ir susitraukusi. Kai motina Eterėja pabudusi pastebės, kad dingo jos didžiausia brangenybė, tačiau mazgas nepažeistas, turės padaryti išvadą, kad ne žmogus paėmė flakoną. Viliuosi, ji patikės, kad pati šventoji Marija pasiėmė savo pieno lašą. Abatė gali pamanyti, kad buvo nubausta, ir jai liepta pakeisti savo elgesį. Jei taip įvyks, mūsų seseriai Deidamijai nereikės daugiau kentėti.

– Ir aš taip viliuosi, – pritarė Tilda. – Ką darysi su relikvija?

– Nežinau. Tačiau turiu dar ir kitų dalykų. Relikvija man gali kaip nors pasitarnauti.

– Viliuosi, – pakartojo Tilda, ir jos balsas skambėjo nuoširdžiai.

Tad skubiai palinkau prie jos ir pakštelėjau į mergaitės trumpą ir riestą nosytę. Ji taip energingai atšoko, tarsi būčiau mėginęs išprievartauti, tačiau tada patenkinta sukikeno, ir mes draugiškai išsiskyrėme.

Jau sakiau, kad iš Balzamo žiedo išvykau su dviem dalykais, kurie man nepriklausė. Taigi dabar jie buvo su manimi – sugautas *juika-bloth* ir pavogtas relikvijos buteliukas – tačiau iš slėnio dar neiškeliavau. Turėjau įvykdyti dar vieną užduotį, kurią pats buvau pasiskyręs. Tylią naktį paslapčiomis įsėlinau į šventojo vienuolyno daržą, išsiroviau kelias žiemines ropes, kurios turėjo numalšinti mano alkį bei troškulį, ir įsiropščiau į medį daržo pakraštyje. Lipau nerangiai, nes vis dar turėjau narvą su paukščiu; negalėjau leisti jam medžioti anksčiau nei aš to norėjau.

Kai motina Eterėja parvedė mane į šventojo Damijono vienuolyną ir įsakė vienam vienuolių saugoti mane atskirame priestate, paklausiau jo, kokį darbą dabar skyrė broliui Pėteriui, buvusiam virėjui. Vienuolis man papasakojo. Dabar Pėteris (ir, matyt, visam laikui) dirbo žeminantį mėšlo – žmonių, paukščių ir gyvulių – kratytojo darbą paskleisdamas mėšlą visuose vienuolyno laukuose ir daržuose, kuriuos reikėjo patręšti. Tad sužinojau, kad anksčiau ar vėliau Pėteris kratys tas maistingas medžiagas šiame darže. Buvau pasirengęs laukti tiek šaltų dienų ir naktų, kiek prireiks, kol Pėteris čia pasirodys.

Kaip paaiškėjo, savo medyje turėjau tupėti ir drebėti nuo šalčio tik tą likusią naktį, kitą dieną ir dar vieną visą naktį. Paskutiniąją naktį vėl nusileidau iš medžio papildyti ropių atsargų ir net radau kelis sliekus savo *juika-bloth*; paukštis jais aiškiai nesigardžiavo, tačiau sulesė. Tada kitą dieną, kai išgirdau brolius vienuolyne giedant rytines mišias, kad pasveikintų patekančią saulę, ir po trumpos pertraukėlės, skirtos vienuoliams pavalgyti, pro kelerias vienuolyno laukujas duris – aš mačiau tik dvejas – ėmė plūsti laukuose dirbantys vienuoliai.

Viename tarpduryje pasirodė brolis Pėteris. Jis nuėjo į daržinę, išniro iš jos nešinas šakėmis ir pilnu mėšlo kibiru ir nusinešė juos tiesiai į daržą, esantį tarp virtuvės ir medžio, kuriame tupėjau. Pėteris pastatė sunkų garuojantį saulėje kibirą ir ėmė šakėmis vangiai kratyti mėšlą tarp daržovių lysvių.

Dar kiek palaukiau, kol Pėteris atsidūrė tiesiai po manimi. Iš lėto ir tyliai pasiekiau *juika-bloth* narvą ir riešu bakstelėjau paukščio kojas. Refleksyviai paukštis atsitūpė ant mano rankos. Ištraukiau *juika-bloth* iš narvo, nuėmiau jam nuo galvos gobtuvą ir dar kiek palaukiau. Dabar Pėteris buvo sušilęs nuo sunkaus darbo ir nusimetė nuo galvos gobtuvą. Tačiau dirbdamas jis turėjo pasilenkti, tad aš ir paukštis matėme tik jo pakaušį. Palaukiau, kol Pėteris išsi-

tiesė ir pasirąžė, kad pailsintų mėšlungio sutrauktą stuburą. Dabar, kai jis pakėlė galvą, jo taukais sutepta balta tonzūra, apsupta žilstelėjusių rausvų plaukų, buvo ganėtinai panaši į blizgantį kiaušinį, padėtą rausvųjų samanų lizde, su kuriuo paskutiniosiomis savaitėmis aš treniravau erelį. Parodžiau į tonzūrą ir sušnibždėjau paukščiui:

– *Sláit*!

Kai paukštis energingai pakilo, mano ranka staiga šoktelėjo aukštyn, o šaka, ant kurios sėdėjau, sulingavo. Pėteris tikriausiai išgirdo šakų ir lapų šlamesį arba aukštyn kylančio *juika-bloth* sparnų plasnojimą, nes sutrikęs apsidairė. Tačiau jis nepažvelgė aukštyn, tad jo galva, nors ir pasukta, vis dar buvo panaši į kiaušinį samanų lizde, kurį iš aukštumų puolė erelis.

Suglaudęs sparnus paukštis neįtikėtinu greičiu smigo žemyn. Tačiau plėšrūno šešėlis, kurį metė tik ką patekėjusi ryto saulė, leidosi dar sparčiau, nes turėjo nukeliauti didesnį kelią. Mažas tamsus šešėlis staiga nusileido ant vakarinio skardžio, nuvingiavo laukais ir galiausiai įnirtingai pralėkė per apačioje besidriekiantį daržą. Akimirksniu *juika-bloth* , jo šešėlis ir taikinys susiliejo į vieną visumą.

Erelis garsiai atsitrenkdamas nusileido ant Pėterio galvos ir nagais įsikibo į plaukus – galbūt ir į odą, nes Pėteris suriko nežmonišku balsu. Tačiau riksmas buvo neilgas. *Juika-bloth* kaipmat suleido savo grėsmingą riestą snapą į vienuolio galvos odą pačiame tonzūros viduryje, ir tada baltas kiaušinis tapo raudonesnis už aplink jį esančias samanas. Pėteris nutilo ir parkrito kniūbsčias tarp dviejų aukštų lapinių kopūstų lysvių.

Paukštis be paliovos snapu talžė galvą, matyt, įsiutęs, kad šio kiaušinio lukštas toks kaulėtas.

Išgirdę triukšmą, už vienuolyno kampo išniro du vienuoliai ir pažvelgė į daržą, tačiau jie nepastebėjo tarp išsilapojusių kopūstų išsidriekusio Pėterio. Skubiai pašaukiau:

– *Juika-bloth*!

Erelis klusniai pakilo į viršų plasnodamas sparnais ir snapu tempdamas pilką masę iš prakirstos Pėterio galvos, kuri netrukus atitrūko ir vilkosi paukščiui iš paskos, kai šis krauju aptaškytomis galvos plunksnomis grįžo ir nutūpė ant šakos šalia manęs.

– *Akh*, – tarė vienas vienuolių, – tikriausiai tai rėkė triušis ar pelėnas, kurį užkapojo ana tas erelis, – ir abu vienuoliai grįžo prie savo darbų.

Užsikėliau *juika-bloth* ant peties – paukštis vis dar energingai krimto ilgą sutižusią pilkos masės skaidulą – pasikišau vytelių narvą po pažastimi ir išsikabarojau iš medžio. Man jau nereikėjo narvo, tačiau nenorėjau palikti įkalčių, todėl nusinešiau jį tolokai nuo tos vietos ir paslėpiau giraitėje, kurioje buvo tankus pomiškis. Ten anksčiau buvau palikęs surištą į ryšulį savo mantą, kurią dabar pasiėmiau.

Atėjo metas iškeliauti. Buvau ir Adomas, ir Ieva, išvaryti iš rojaus sodo. Kadangi maniau iš prigimties esąs gotas, jau seniai turėjau įtarimų dėl Katalikų Bažnyčios, o dabar kaip *manamavis* šiai Bažnyčiai tapau pasibjaurėtinas. Dabar buvau ne tik linkusios abejoti, nusikalsti ir nusidėti prigimties – kurią pats susikūriau – bet ir prieš dvi naktis sąmoningai pavogiau šventą relikviją, o šiandien sąmoningai tapau tokiu pat plėšrūnu kaip *juika-bloth*. Spėliojau, kurią iš šių dviejų nuodėmių – vagystės ir žmogžudystės – nulėmė manyje slypintis Adomas, o kurią – Ieva.

Nesvarbu. Atėjo metas iškeliauti, ir netrukus tai padarysiu, kad būčiau gotas – ir arijonas, jei arijoniškasis krikščionių pasaulis gailestingiau nei katalikai krikščionys sutiks *manamavį*. Tad pasikėlęs Balzamo žiedu aukštyn ir pasiekęs Iupos plokščiakalnį, pasukau ten besidriekiančiu keliu į kairę, į šiaurės rytus, link žemių, kurias civilizuotos tautos vadino barbariškomis, kur, kaip buvo teigiama, ūksmingų miškų prieglobstyje gyveno – arba slapstėsi kaip laukiniai – ostrogotai.

VIRDAS

1

Iš Balzamo žiedo pasinėriau į pasaulį, kuris buvo beveik taip pat kaip ir aš netikras dėl savo tapatybės ir likimo. Žinoma, metraštininkai jau seniai rašė, o dainiai apdainavo chaosą, kuriuo virto kadaise tvarkinga, tvirta ir galinga Romos imperija. Kad tai sužinotum, nereikėjo skaityti knygų ar klausytis dainų. Net ir aš, jaunas ir menkai patyręs, užaugęs vienuolyne, kuris nuo pasaulio buvo atskirtas atokiame slėnyje, pajėgiau pastebėti, kad imperija tampa vis labiau suskaldyta ir silpna.

Kai aš, dar kūdikis, atsidūriau ant šventojo Damijono vienuolyno durų slenksčio, Romos imperatoriumi buvo Avitas, kuris valdė trumpai ir netrukus buvo nuverstas ir ištremtas. Nuo tada per mano trumpą gyvenimą pasikeitė trys Romos imperatoriai.

Turiu paaiškinti, kad mes, Vakarų imperijos piliečiai, paklusniai sakydavome, jog imperatorius ir jo dvaras yra „Romoje", taip kaip krikščionys paprastai sako, kad jų mirę artimieji yra „rojuje". Niekas tikrai nežino, kur yra jų mirę mylimi artimieji, tačiau visi žinojo, kad imperatorius ir jo rūmai yra ne Romoje. Nors ten vis dar posėdžiavo Romos senatas, o Romos vyskupas vis dar iš ten valdė didžiąją krikščioniškojo pasaulio dalį, nė vienas Romos imperatorius iš šio miesto nevaldė Vakarų imperijos. Paskutiniuosius penkiasdešimt metų imperatoriai gyveno ir buvo įkūrę savo dvarus – saugumo sumetimais, jei nepasakyti iš bailumo – šiaurinės Italijos mieste Ravenoje, nes jis buvo apsuptas pelkių, todėl miestą buvo lengviau apginti.

Šiaip ar taip, imperatoriškasis sostas „Romoje" kelis šimtmečius nebuvo labiau išklibęs nei likusi Vakarų imperijos

dalis. Kaip jau minėjau, tik po Atilos mirties, kuri įvyko netrukus prieš man ateinant į pasaulį, hunai iš Europos pasitraukė į Sarmatijos tyrus, iš kurių prieš šimtmetį buvo įsiveržę į imperiją. Tačiau hunai joje paliko savo pėdsakus, nes puldami išstūmė germanų tautas iš gimtųjų žemių, kuriose jos ilgus metus gyveno, į naujas, kuriose šios tautos dabar įsikūrė.

Gotai buvo iškeldinti iš jų žemių palei Juodąją jūrą, ir dabar *ostrogotiškoji* tautos dalis buvo įsikūrusi Moezijos provincijoje, o *vizigotai* – Akvitanijos ir Ispanijos provincijose. Kita garsi germanų tauta, vandalai, visiškai emigravo iš Europos ir dabar valdė visą šiaurinę Libijos pakrantę. kiti germanų kilmės atstovai, burgundai, valdė žemę, kurioje gimiau aš, o frankai – didžiąją dalį į šiaurę nuo čia esančios Galijos. Nors nominaliai visos šios žemės vis dar buvo Romos provincijos ir tariamai privalėjo būti ištikimos imperijai, tačiau Roma žvelgė į jas įtariai baimindamasi, kad užkariauti „barbarai" bet kuriuo metu gali tapti agresyvūs.

Vienintelė jėga, galėjusi išsaugoti visą imperiją vientisą, krikščioniškoji Bažnyčia, per daug dažnai būdavo įsivėlusi į vidines kovas ir pavydą. Vakarų imperijoje išpažįstama krikščionybė savo doktrinomis skyrėsi nuo tos, kuri buvo propaguojama Rytų imperijoje. O penkių pagrindinių krikščioniškųjų vyskupysčių – Romos, Konstantinopolio, Aleksandrijos, Antiochijos ir Jeruzalės – vyskupai patriarchai nuolatos varžėsi tapti vieninteliu vyskupu, kuris būtų viso krikščioniškojo pasaulio valdovas, vadintųsi popiežiumi, o jo vyskupija būtų pripažinta aukštesne už visas kitas. Be to, nors krikščionybė jau du šimtmečius buvo pripažįstama valstybine imperijos religija, buvo daugybė eretiškų sektų ir pagoniškų kultų. Imperijos gyventojai germanai arba vis dar liko ištikimi senajai – Votano ir jo dievų šeimos – religijai, arba priėmė „eretiškąją" arijonų krikščionybę. Daugelis romėnų vis dar garbino Jupiterį ir jo dieviškąją

šeimą, o Romos kariškiai prisiekdavo „vyriškam" persų Mitros kultui.

Taigi toks apleistas ir painus buvo pasaulis, į kurį aš, taip pat apleistas ir sutrikęs, dabar įžengiau. Tada nežinojau, kad žengiu pirmuosius savo kelionės, atvesiančios mane pas žmogų, kuriam buvo lemta Romos imperijoje Europoje atstatyti taiką ir vienybę, tvarką ir teisingumą, žingsnius. Ir kaip galėjau žinoti? Pati imperija nežinojo, kad atsirado toks žmogus, nes Teodoras – kuris netrukus visam pasauliui taps žinomas kaip Teodoras Didysis – tuo metu, kaip ir *manamavis* Tornas, buvo dar tik vaikas.

Tiesą sakant, mano amžiaus jis turbūt buvo vaikiškesnis – dėl savo nekaltumo – nes aš per daugybę paskutinių mėnesių pažinau gausybę malonumų, kančių ir kartais patirdavau skausmingų pasekmių dėl to, kad buvau labai anksti lytiškai subrendusi būtybė, ir ne vienos, o abiejų lyčių.

Čia norėčiau pasakyti, kad kai iš tiesų subrendau, neteko patirti abiem mano lytims būdingų negandų, kaip kadaise ir buvo numatęs gydytojas Krizogonas. Niekada nenešiojau įsčiose kūdikio ir nė karto neturėjau menstruacijų, kurios kamuoja kitas moteris. Ir, kiek žinau, niekada netapau jokio vaiko tėvu. Tad man laimingai pavyko išvengti graužaties, suvaržymų ir atsakomybės, kuriais kiekvieną vyrą ir moterį supančioja namai ir šeima.

Akh, prisipažinsiu, retsykiais, kai mano gyvenimas tapdavo itin beprotiškas, pavojingas ar tiesiog nepatogus, moteriškoji mano dalis trokšdavo lizdo teikiamo saugumo ir patikimumo. Tačiau taip atsitikdavo tik retai ir trumpai, ir aš niekada negyvenau taip, ką daugelis žmonių pavadintų normaliu gyvenimu. Žvelgdamas atgalios ir vadovaudamasis savo vyriškuoju bei moteriškuoju požiūriais, dabar dėl to džiaugiuosi. Jei nors kartą būčiau pasitenkinęs kasdieniais standartais, vertybėmis ir moralumu – ar pasirinkęs tik vieną lytį ir visą laiką elgęsis kaip vyras ar moteris – mano gy-

venimas būtų buvęs kur kas lengvesnis ir jame būtų buvę mažiau dėmių, tačiau taip pat jame būtų buvę mažiau jaudulio ir nuotykių. Dažnai pagalvoju apie normalius, dorus prie šeimyninio gyvenimo pripratusius žmones: ar jie yra ką nors padarę, ką būtų galima prisiminti arba su šypsena, arba liūdnai susiraukus, kuo būtų galima pasigirti arba gailėtis, ar net gėdytis to, kas buvo padaryta?

Net kai visai suaugau, mano fizinė išvaizda liko tokia pat dviprasmiška kaip ir lytinė prigimtis, ir mane taip pat dažnai vadino patraukliu berniuku kaip ir gražia mergaite ar moterimi. Sutikau daugybę už mane aukštesnių moterų ir žemesnių vyrų. Mano banguoti plaukai buvo vidutinio ilgio, kad tiktų ir moteriai, ir vyrui. Mano balsas nelūžinėjo ir nesikeitė, kaip būna daugeliui paauglių berniukų, tad mane galėjo palaikyti arba švelniu balsu kalbančiu vyru, arba provokuojamai dusliai kalbančia moterimi. Keliaudamas vienas paprastai elgdavausi kaip vyras, tačiau net tada mano išvaizda būdavo patogiai dviprasmiška. Kadangi buvau pilkaakis ir šviesiaplaukis, tamsesnio gymio Pietų Europos gyventojai mane laikydavo šiauriečiu. Kadangi buvau lieknas ir bebarzdis, šiauriečiai mane laikė romėnu.

Man neužaugo nei barzda, nei krūtinės plaukai – tik kuokštai pažastyse – tačiau taip pat nepadidėjo ir krūtys. Jų beveik nebuvo įmanoma atskirti nuo vyriškos krūtinės. Jei krūtys truputį ir pūpsodavo, galėdavau jas suploti apsivyniodamas audeklu arba padidinti parišdamas audeklą taip, kad jas sukeltų. Jų blyškiai rausvos aureolės ir speneliai buvo truputį didesni nei vyrų – ir tikrai labiau erektilūs, kai būdavo sujaudinti – tačiau nė vienai moteriai, kuri mane palaikydavo vyru, jie niekada neatrodė ne vyriškai nemalonūs. Šiaip ar taip, kai nusirengdavau visiškai nuogai, nė viena moteris, išskyrus Deidamiją, nebuvo palaikiusi manęs moterimi.

Man užaugo kuokštas gaktos plaukų, truputį tamsesnių nei galvos. Jie nebuvo nei vyriškai išsisklaidę, nei mote-

riškai taisyklingos trikampio formos, tačiau beveik niekas, išskyrus kai kuriuos medikus, nežino apie šiuos lyčių skirtumus. Mano bamba nebuvo tiksliai juosmens lygyje, kaip vyrų, bet ir ne gerokai žemiau jo, kaip moterų, tačiau tai dar vienas skirtumas, apie kurį žino nedaugelis. Mano vyriškasis organas buvo pakankamai didelis ir apžėlęs plaukais, kad – jei būdamas nuogas užimdavau tinkamas pozas – niekas nepastebėdavo, jog neturiu kapšelio ir sėklidžių. Tačiau šį organą taip pat galėdavau beveik visiškai paslėpti, kai būdamas moterimi elastine juosta pritvirtindavau jį prie pilvo.

Gali pasirodyti, kad aš anksti susitaikiau su savo ypatinga prigimtimi ir lengvai prie jos prisitaikiau, tačiau taip iš tiesų nebuvo. Kaip vėliau papasakosiu, man prireikė labai daug laiko, kad prisitaikyčiau prie tokios prigimties ir kitų žmonių, ir tai buvo susijęs su socialiniais bei lytiniais susidūrimais ir su vyrais, ir su moterimis. Vieni šių susidūrimų buvo eksperimentiniai, o kiti gana emociški, dar kiti keblūs arba tiesiog skausmingi. Man taip pat prireikė kelerių metų, kad susitaikyčiau pats su savimi. Labai dažnai savęs klausdavau: ar man avėti komiko, ar tragiko apavą? Per tuos metus nesmagiai jausdavausi ne tik normalių vyrų ir moterų draugijoje, šį nesmagumą pajusdavau net matydamas normalius žemesnės išsivystymo pakopos gyvūnus, pavyzdžiui, arklius ir kumeles – ir, žinoma, mulus. *Akh*, pasijusdavau nepatogiai ir savimi nepatenkintas net atsitiktinai pastebėjęs tam tikrą gėlę.

Visi gėlių žiedai, kad ir kokie jie būtų gražūs pažiūrėti ir aromatingai kvepėtų, iš tiesų tėra šių augalų lytiniai organai. Tačiau viena gėlė, kurios tomis dienomis itin nemėgau, buvo lelija. Dėl to, kad lelijos stora burbuolė, styranti iš į moters vulvą panašių žiedlapių, man visada atrodė kaip pasityčiojimas iš mano lytinių organų.

Galutinai susitaikyti su dviguba savo prigimtimi galėjau tik tada, kai, išgirdau pagoniškas dainas ir perskaičiau daugybę

pagoniškų pasakojimų, kurių krikščioniškame vienuolyne neturėjau galimybės rasti. Sužinojau, kad tikrai nesu pirmas toks – kad nei gotų žodis *manamavis*, nei lotyniškasis *androgenus*, nei graikiškas žodis *arsenothélus* nebuvo sugalvoti tiesiog tam, kad gali gimti kas nors toks, kaip aš. Kaip rašė Plinijus: „Žaismingai nusiteikusi gamta gali sukurti beveik bet ką", ir jei pagoniškuose pasakojimuose buvo skelbiama teisybė, gamta dar iki manęs buvo sukūrusi ir kitų apsigimėlių

Pavyzdžiui, šiose legendose pasakojama apie senovėje gyvenusį žmogų, vardu Tirezijus, kuris būdavo tai vyras, tai moteris. O Ovidijus aprašė nežymų dievą Hermafroditą, Hermio ir Afroditės (kitaip sakant, Merkurijaus ir Veneros) sūnų. Šį berniuką įsimylėjo miškų nimfa, tačiau jis atstūmė jos meilinimąsi, tada nimfa kreipėsi į dievus prašydama, kad nei berniukas niekada neatsiskirtų nuo jos, nei nimfa neatsiskirtų nuo berniuko. Dievai šelmiškai sutiko: kartą, kai nimfa atsitiktinai maudėsi su berniuku tame pačiame tvenkinyje, dievai juos sujungė į vieną dvilytį asmenį. Dievai savo burtus paliko tame tvenkinyje, kuris yra kažkur Licijoje, tad iki šių dienų jame išsimaudęs vyras iš vandens išlipa pusiau moterimi, o moteris – pusiau vyru. Spėliojau, kuo tapčiau aš, jei rasčiau tą tvenkinį, tačiau taip ir nenukeliavau į Rytų imperijos Licijos regioną.

Taip pat buvo nežymus dievas Agdistas, kuris, kaip ir aš, gimė *manamaviu*. Tačiau kiti dievai nupjovė jo vyrišką organą ir padarė moterimi, tada Agdistas tapo deive, žinoma Cibelės vardu. Ne tik Tirezijus, bet ir kiti senovės mirtingieji ir dievai per savo gyvenimą keisdavo lytį. O vienas pirmųjų Romos imperatorių, Neronas, nors ir nebuvo dvilytis, su vienodu malonumu suguldavo ir su vyrais, ir su moterimis. Kai Neronas viešai „paėmė į sutuoktinius" vieną savo meilužių berniukų, per šias vestuves vienas liudininkų kandžiai pastebėjo, kad „pasaulis būtų laimingas, jei Nerono tėvas būtų turėjęs tokią žmoną".

Aš ne tik sužinojau apie iki manęs gyvenusius dviprasmiškos lyties asmenis, bet ir patikėjau, kad ir dabar gimsta tokių kaip aš, *manamavių*. Pavyzdžiui, atrodo, jų buvo tarp išsigimusių skitų palikuonių. Senovėje skitai garsėjo savo nutukimu ir tingumu, o jų vyrai ir moterys buvo tokie abejingi seksualiniams malonumas, kad dėl to jų rasė pradėjo nykti. Tačiau keli išsibarstę po pasaulį jų palikuonys vis dar vartojo žodį *enarios*, kuris reiškė „vyras-moteris", ir jis tikrai turėjo apibūdinti tokį kaip aš, *manamavį*.

Dėl to, ką skaitydamas sužinojau, pasijutau šiame pasaulyje ne toks vienišas ar bent jau ne toks nepakeliamai išskirtinis. Jei yra panašių į mane, tai kada nors galiu juos sutikti. Kartą net buvau nusprendęs nukeliauti į tas siaubingas Libijos žemes, besidriekiančias į pietus nuo Afrikos ir Egipto, iš kur atkeliavo keisti dvigubi žvėrys – tigras-arklys ir kupranugaris-paukštis – nes šiose žemėse taip pat galėjo būti ir tokių pat keistų žmonių, panašių į mane. Tačiau į tas žemes taip ir nenukeliavau, todėl nieko apie jas nepasakosiu.

Šiaip ar taip, savo kronikoje užbėgau per toli į priekį.

2

Kai antrą, ir paskutinį, kartą buvau išvarytas iš šventojo Damijono vienuolyno ir vėl jį palikau, kaip ir tada, kai išvijo iš šventosios Pelagijos vienuolyno, su viltimi, sumišusia su nerimu, vis spėliojau, su kokiais nuotykiais ir nelaimėmis susidursiu už *Balsan Hrinkhen*. Anksčiau nebuvau nukakęs toliau nei artimiausi aukštumose įsikūrę kaimai bei ūkiai, be to, nedažnai ir niekada nevykdavau ten vienas. Leisdavausi tik tada, kai kuris nors brolis vienuolis pasiimdavo mane į vienuolyno vežimą važiuodamas ten maisto ar kitų prekių. Dabar, iš Balzamo žiedo pa-

kilęs į Iupos plynaukštę, nors ir buvau susisupęs į avikailį ir draugiją man palaikė ant peties keliaujantis erelis, jaučiausi beveik nuogas prieš sparčiai besiartinančią žiemą ir beginklis, nes nežinojau, kas laukia ateityje. Vienuolyne viskas buvo nuspėjama. Tačiau dabar atsidūriau kelyje: be sienų, atvirame, neapsaugotame ir besidriekiančiame į tolumas, kur beveik neįmanoma atspėti, kas nutiks vieną dieną vienoje vietoje, o kitą kitoje.

Pirmuosius du ar tris kaimus savo kelyje jau buvau aplankęs anksčiau, tad mane atpažino kaip „berniuką iš vienuolyno" ir – nors kaimiečiai labai nustebę ir smalsiai apžiūrinėjo mano *juika-bloth* – nė kiek neabejojo, kad buvau pasiųstas pėsčiomis su kažkokia šventojo Damijono vienuolyno užduotimi. Tačiau kai praėjau tuos kaimus ir atsidūriau man nepažįstamoje vietoje, teko rimtai saugotis vieno konkretaus pavojaus. Buvo iškilusi labai reali grėsmė, kad kas nors pamanys ar klaidingai pareikš, kad esu pabėgęs vergas, ir jėga pačiups mane.

Neturėjau jokio laisvės suteikimo vergui dokumento, nes, kadangi nebuvau vergas, niekas man jo nedavė. Ir iš tiesų nėra jokio kito būdo įrodyti, kad žmogus yra laisvas. Žinoma, suaugusiems vyrams ir moterims retai kada tenka tai įrodinėti, nebent jie būtų randuoti, turėtų nuospaudas nuo metalinės vergo apykaklės ar per nelaimę atitiktų tikrai pabėgusio vergo aprašymą. Tačiau jauną žmogų, vieną klajojantį po kaimus, gali lengvai apkaltinti ir sulaikyti tie, kurie nori turėti nuosavą vergą. Triukšmingiausi jaunuolio protestai ar įtikinamiausi aiškinimai, kad jis tiesiog klajoja, čia nepadės, nes teisme suaugusiojo žodis bus svaresnis.

Berniukai yra ypač vertinamas grobis, nes juos, nors ir būtų vos tik pradėję vaikščioti, labiau apsimoka auginti, kol pajėgs dirbti. Tačiau aš jau buvau pakankamai užaugęs, kad būčiau naudingas ir pageidaujamas kaip vergas, ir kaip berniukas, ir kaip mergaitė. Buvau apsirengęs apdarais, ku-

riuos šiuose kaimiškuose kraštuose dėvi ir vyrai, ir moterys. Tačiau net jei ir turėčiau plakatą, skelbiantį, kad esu vyras arba moteris, man kiltų pavojus būti pagrobtam. Jei mane palaikytų berniuku, būčiau pagrobtas tiesiog katorgiškiems darbams; jei palaikytų mergaite, duotų lengvesnių darbų, tačiau be jokios abejonės tektų „dalytis" šeimininko lova.

Tad vos tik kelyje pastebėdavau kitą valkatą, raitelį ar vežėją, staigiai nerdavau į giraitę ar pasislėpdavau gyvatvorėje, kol šie žmonės praeidavo pro mane. Kai tik prisiartindavau prie man nepažįstamo kaimo, aplenkdavau jį saugiu atstumu. Nė viename pakelės name nesiprašiau pastogės ar maisto. Net šalčiausiu oru ir sningant pakankamai patogiai išsimiegodavau ūkių daržinėse ar kluonuose ir rytą prabudęs iškeliaudavau anksčiau nei ūkininkas ateidavo tvarkytis, o maisto susirasdavau. Būtinybė privertė išmokti vis mikliau naudotis laidyne, tačiau vis tiek retai pavykdavo pamušti triušį ar valgomą paukštį. Mano plėšrūnas medžiodavo kur kas sėkmingiau, tačiau niekada nebūdavau taip išalkęs, kad kartu su juo valgyčiau sumedžiotas gyvates ir peles. Ne kažin ką galėjau išsirauti ištuštėjusiuose žiemos laukuose, nebent atsitiktinai nepastebėtą sušalusią ropę. Tad, prisipažįstu, kai neturėdavau jokio kito maisto, nusiaubdavau vištides ir paimdavau kiaušinius, o kartais ir visą vištą. Ir viena tokia maisto medžioklė vos staiga nenutraukė mano kelionės.

Viename ūkyje ankstų rytą mano *juika-bloth* išskrido ieškoti maisto, kad nutrauktų naktinį badavimą, o aš įsėlinau į vištidę. Kniaukiau iš po vištų šiltus tik ką padėtus kiaušinius – ir dariau tai taip mikliai, kad vištos tik truputį ir mieguistai protestuodamos kudakavo – kai sunki ranka tvirtai sučiupo mano petį, ištempė į aušros apšviestą diendaržį ir parmetė ant kietos tarsi geležis žemės. Valstietis, stambus vyras, tokiu pat raudonu kaip jo barzda veidu ir akimis rūsčiai žvelgė į mane ir mojuodamas sunkiu vėzdu niršiai sumaurojo:

– *Sai! Gafaífah thanna aiweino faihugairns thiufs!*

Tai paaiškino, kodėl jis pakirdo anksčiau nei dauguma valstiečių – „Štai! Pagavau nepasotinamai godų vagį!“ Matyt, jo vištidėje iki manęs reguliariai plėšikavo kažkas kitas, ir kaimietis tykojo pasaloje. Ankstesnis vagis tikriausiai buvo lapė, tačiau aš neturėjau galimybės pasiūlyti valstiečiui šią mintį, nes dabar jis sučiupo vagišių žmogų – ir pradėjo pasakoti, kaip mane kruvinai sumuš prieš sukaustydamas grandinėmis ir paversdamas vergu. Vyras smogė vėzdu man į šonkaulius nespėjus surikti: „*Juika-bloth*!“, o kai bandžiau stotis ant kojų, sulaukiau dar vieno smūgio, šįkart į veidą, ir tik tada erelis parskrido.

Kai erelis plasnojo tarp manęs ir užpuoliko, o paskui nutūpė ant mano peties ir smalsiai įsispitrijo į valstietį, vyro akys išsiplėtė, ir jis sustingo su viršun iškeltu vėzdu. Žinoma, *juika-bloth* nejautė jokio priešiškumo nepažįstamajam, tačiau plėšrūnui nereikia itin grėsmingai žiūrėti į žmogų, kad atrodytų pavojingai grobuoniškas. Valstietis pasitraukė nuo mūsų atatupstas ir nustebęs sumurmėjo: „*Unhultha skohl...*“ Nesuteikiau jam galimybės atgauti nuovoką ir pasileidau kiek kojos neša. Net pabėgau nuo savo erelio, tad šis turėjo skristi, kad neatsiliktų. Tai, matyt, dar labiau apstulbino kaimietį, nes jis mūsų nesivijo. Ir, kertu lažybų, visą likusį gyvenimą stulbino kitus žmones pasakodamas, kaip kartą savo diendaržyje kovėsi su „nešvariu demonu“ ir jo sparnuota dvasia.

Tik gerokai atitolęs nuo ūkio ir pasislėpęs krūmų tankmėje sustojau nusišluostyti veidu srūvantį kraują. Tada ir pradėjo man skaudėti šonkaulius. Skausmas buvo aštrus, šone pajutau drėgmę ir nusprendžiau, kad tai kraujas. Bet tai buvo ne kraujas. Pavogtus kiaušinius buvau susikišęs už palaidinio, aukščiau diržo, ir valstiečio vėzdas juos sudaužė. Dėl to mano drabužiai išsiterliojo, tačiau man pavyko nugramdyti pakankamai kiaušinių turinio, kad truputį nu-

malšinčiau alkį. Šonkauliai skaudėjo dar kelias dienas, bet jei koks ir buvo lūžęs, sugijo savaime.

Veidas skaudėjo, o dar ilgiau buvo sutinęs ir juodai mėlynas. Tačiau kraujavo, nors ir gausiai, tik iš vienos nedidelės žaizdos, kuri netrukus užgijo palikdama nedidelį kertantį kairįjį antakį randą, blyškesnį nei veido oda. Vėliau, kai užaugau, kiti šį randą laikė garbingu vyriškų grumtynių priminimu. O kai būdavau moterimi, žmonės sakydavo, kad šis įdomiai perskirtas antakis stulbinamai gražina mano veidą.

Netrukus po šio incidento kelias atvedė mane prie Dubio upės, ir pirmą kartą po daugelio dienų galėjau gerai nusiprausti. Vanduo buvo geliamai šaltas – tekdavo pakrantėje pradaužyti ledą – tačiau tai padėjo malšinti skausmą šonkauliuose ir mažinti veido patinimą. Upėje taip pat pagaudavau žuvies, tad daugiau nebereikėjo siaubti vištidžių. Palei Dubį buvo daugybė vynuogynų, žinoma, žiemą ant krūmų nebuvo vynuogių, tačiau vynuogynai man vis tiek pravertė. Pavogiau kelias virveles, kuriomis vynuogienojai rišami prie kuolų, ir jas surišęs pasidariau žvejojimo valą, o iš dygliuotų gudobelės šakelių pasigaminau kabliukų.

Gudobelės medis labai kietas, o aš neturėjau peilio, tačiau priverčiau *juika-bloth* savo grėsmingu snapu nukapoti man šakelių. Reikėjo ilgai maldauti ir skatinti, kantriai bandyti ir patirti nesėkmių, kol priverčiau paukštį suprasti, ko noriu. Tačiau kai jis suprato, ėmė entuziastingai kapoti šakeles, tad netrukus jų turėjau daugiau nei galėjau panaudoti. Paukštis net parūpino man masalo: paėmiau gabalėlį pelės nuo vieno jo laimikių. Atsidėkodamas atidaviau paukščiui pačią pirmą sugautą žuvį, mažą kiršlį. Tad kelias dienas *juika-bloth* kaskart grįždamas iš medžioklės atnešdavo man pilną snapą gudobelės šakelių. Tikriausiai paukštis manė, kad aš noriu iš jų susisukti lizdą.

Nuo to laiko, kai tik klumpindavau Dubio pakrantėmis, sužvejodavau kiršlių, upėtakių ir šlyžių, kuriuos išsivirda-

vau. (Mano primityvūs kabliukai ir valas buvo nepakankamai tvirti, kad galėčiau sužvejoti didesnių žuvų, pavyzdžiui, lydekų ar ešerių.) Kadangi beveik kasdien pro mane pasroviui praplaukdavo kelios upinės baržos su druska ir mediena, gabenama į į didelį Lugdunumo miestą, įsikūrusį kryžkelėje, turėjau nuo jų slėptis taip pat kaip slėpdavausi nuo praeivių kelyje. Baržų upeiviai irgi noriai būtų pačiupę mane nuo kranto ir pavertę vergu savo laivuose. Tad dažniausiai žvejodavau naktimis ir, tiesą sakant, taip buvo lengviau. Iš sudžiūvusių krūmų pasidarydavau deglą ir jį uždegdavau, o deglo šviesa priviliodavo žuvis prie kranto.

Keliaudamas į šiaurės rytus kopiau vis aukštyn, tačiau taip nepastebimai, kad būčiau to nesupratęs, jei Dubio upė nuolat nebūtų siaurėjusi, o jos krantai daręsi vis statesni. Galiausiai priėjau staigų upės posūkį, kur Dubis aplenkia kalvą su ant jos įsikūrusiu Vezontijaus miestu. Upė gaubia tą kalvą labai glaudžiu lanku, paversdamas ją pusiasaliu, o siaurame šio pusiasalio iškyšulyje, aukščiausioje vietoje, stovi miesto katedra. Tad iš tolo pirmiausia išvydau įspūdingą raudonų plytų Švento Jono baziliką.

Likus dviem trims mylioms iki miesto vartų, kelias buvo iš dalies grįstas keturiomis lygiagrečiomis grindinio akmenų eilėmis, kad įvažiuojantys ir išvažiuojantys vežimai neįklimptų purve, o tarp šių eilių kelias buvo paliktas negrįstas, kad traukiantys vežimus arkliai, mulai ir jaučiai nesusižalotų kanopų. Kadangi eismas į Vezontiją ir iš jo buvo intensyvus – į jį žmonės traukė pėsčiomis, raiti ir pilnais įvairiausių prekių vežimais – dabar galėjau pasitraukti nuo upės ir grįžti į kelią, nes šioje minioje niekam nekritau į akis. Net ant mano peties tupintis *juika-bloth* atkreipė tik kelių praeivių dėmesį, nes daugelis keliautojų buvo prekeiviai ir kai kurie jų buvo nešini vytelių narvais su lakštingalomis ir kitais paukščiais giesmininkais, tad mane tikriausiai taip pat palaikė egzotiškų paukščių prekeiviu.

Yra žmonių, negalinčių pakęsti miestų ir miesto gyvenimo, tačiau aš esu ne iš tokių, galbūt todėl, kad mano pirmasis aplankytas miestas, Vezontijus, yra labai patrauklus. Iš pusiasalio aukštumos šio miesto gyventojai galėjo mėgautis vaizdingu Dubio upės lanku ir aplink nusidriekusiomis mažesnėmis kalvomis. Prie upės šliejasi nesuskaičiuojama daugybė krantinių, iš kurių nuolatos išplaukia ir atplaukia krovininės baržos, o palei visą miestą gaubiančią upės krantinę driekiasi platūs grįsti pasivaikščiojimo takai, kuriuose vasarą gausu žmonių. Vezontijus taip pat yra švarus ir tylus. Ore tvyro tik dūmų kvapas, nesijaučia dvoko, vanduo nesuterštas keliančiais pasišlykštėjimą dažais ar teršalais, čia negirdėti kalvių ir dirbtuvių žvangesio, girdimo miestuose, kuriuose audžiami ir dažomi audiniai, tašomi akmenys ar kalamas metalas. Vezontijus visus šiuos gaminius importuoja mokėdamas už juos švaria druska, kasama netoliese esančiose kasyklose, ir kvapnia mediena iš miestą supančių miškų. Kitas pagrindinis miesto pajamų šaltinis – nakvynės ir maisto teikimas gausiems vasaros svečiams iš visos Vakarų imperijos. Jie čia atvyksta norėdami sustiprinti sveikatą ir atjaunėti keliose kitame upės krante įsikūrusio Palusterio priemiestyje esančiose elegantiškose pirtyse, į kurias tiekiamas karštas mineralinis šaltinių vanduo, tad Vezontijus išties yra švaraus verslo miestas.

Akmeninis tiltas per Dubį iš Vezontijaus į Palusterį buvo pirmasis matytas mano gyvenime. Iš pradžių stebėjausi, kad galima akmenis priversti plūduriuoti virš vandens. Tačiau tada pamačiau, kad storos akmeninės tilto atramos iš tiesų leidžiasi į vandenį ir tvirtai remiasi į upės dugną. Vezontijuje taip pat pirmą kartą išvydau daugybę kitų dalykų. Prie įvažiavimo į miestą per visą kelio plotį driekiasi didinga triumfo arka. Ją pastatė imperatorius Markas Aurelijus, ir dabar arka buvo labai pasenusi bei nušiurusi, tačiau man vis tiek pavyko įžiūrėti joje iškaltus reljefus, įamžinančius imperatoriaus

pergales. Ten taip pat yra amfiteatras, toks didelis, kad man jis atrodė – bent jau iš pirmo žvilgsnio – prilygstantis visam Balzamo žiedui. Žinoma, jis mažesnis, tačiau aukštyn kylančiose jo akmeninių suolų eilėse tikrai tilptų dvidešimt kartų daugiau žmonių nei gyvena tame slėnyje.

Nuostabiais marmuriniais pirčių pastatais žavėjausi tik iš išorės, nes norint jose mėgautis reikia mokėti, o tam aš neturėjau pinigų. Tačiau įėjau į katedrą, ir tai buvo pirmas kartas, kai pamačiau kitą bažnyčią nei šventojo Damijono vienuolyno koplyčia. Šventojo Jono bazilikoje būtų tilpę daug tokių koplyčių, o jos sienos buvo išpuoštos mozaikomis, vaizduojančiomis Biblijos scenas ir personažus.

Tačiau didžiausia naujiena Vezontijuje man buvo tai, kad čia žmonės rengėsi skirtingai – jų apdaras ne tik skyrėsi nuo kaimiečių, bet vyrai ir moterys, mergaitės ir berniukai, net tokie jauni kaip aš, rengėsi kitaip. Net ir tos pačios lyties atstovų kostiumai labai skyrėsi, tačiau dažniausiai moterys dėvėjo gausiai išsiuvinėtas sukneles iki kulkšnių, o tos, kurios nevaikščiojo plika galva – didžiuodamosi savo ilgomis laisvai krintančiomis garbanomis – ryšėjo margaspalves skareles. Vyrai vilkėjo trumpas tunikas, sujuostas odiniais diržais, o po jomis – kelius siekiančius marškinius ir arba kelnes iki kulkšnių, arba tokias, kurios nuo kelių žemyn buvo kryžmai apvyniotos odiniais dirželiais. Dauguma vyrų vaikščiojo plika galva, tačiau kai kurie dėvėjo įmantrių formų odines skrybėles.

Pagal kostiumų audeklą – ir ornamentų gausą – buvo galima spręsti apie vyrų ir moterų socialinę padėtį: kai kurie puikavosi prabangiais vilnoniais audiniais iš Baetikos ar Mutinos ir plonomis drobėmis iš Kamarakumo. Turtingi vyrai ant dešinio peties buvo prisisegę sagę, turtingos moterys jas segėjo ant abiejų pečių. Vyrų diržų sagtys buvo įmantrios, o moterys dėvėjo apyrankes ant rankų riešų arba ant kulkšnių, arba ir ten, ir ten. Dauguma šių papuošalų

buvo auksiniai ir padabinti brangakmeniais – granatais, raudonaisiais granatais ar šlifuotu stiklu. Kadangi buvo žiema, tai, suprantama, vyrai ir moterys gatvėje vilkėjo kailinius paltus.

Aš negalėjau sau leisti pirkti drabužių tik tam, kad pasipuikuočiau, be to, į Vezontijų atvykdavo ir išvykdavo daugybė kaimiečių, tad su savo avikailio palaidiniu ir glaudžiai prigludusiomis prie kojų kelnėmis neišsiskyriau iš minios. Tačiau nusprendžiau, kad būtų pravartu nusipirkti drabužių, kai rengsiuosi kaip vyras arba kaip moteris. Bet, kaip patyriau keliaudamas keliu ir palei upę, man reikėjo nusipirkti vieną daiktą anksčiau nei įsigysiu drabužių – peilį.

Pirmąją dieną Vezontijuje radau peilių pardavėjo krautuvėlę, tačiau į ją neužėjau. Palaukiau, kol vidudienį prie savininko prisijungė moteriškė, tada vyras išėjo, o moteris liko. Matyt, tai buvo peilių pardavėjo žmona, atėjusi pranešti, kad pietūs paruošti. Tad aš tada užėjau vidun ir ėmiau apžiūrinėti peilius. Geriausius pasaulyje peilius kala gotų ginklakaliai, tačiau jie, suprantama, yra brangūs. Nykščiu patikrinau prastesnės kokybės gaminius, išsirinkau peilį su makštimi, kuris iš pigiųjų man pasirodė geriausias, ir ėmiau derėtis su prekiautojo žmona. Kai sutarėme dėl kainos, padaviau jai sidabrinį solidą. Pirklio žmona aiktelėjo ir aštriai mane nužvelgė. Tačiau ant mano peties tupintis erelis pažvelgė į ją šalčiau nei aš tai būčiau padaręs. Moteriškė krūptelėjo, padavė man peilį bei grąžą ir leido ramiai išeiti.

Kaip tik dėl to ir laukiau, kada iš parduotuvės išeis vyras. Jo *juika-bloth* nebūtų taip lengvai įbauginęs, ir vyras galėjo pakviesti patruliuojančius sargybinius, kurie būtų mane ištardę, atėmę pinigą ar net suėmę. Žinoma, sidabrinis solidas vertas tik vieną šešioliktąją auksinio, tačiau vis tiek tai buvo labai dideli pinigai nevalyvam jaunuoliui iš kaimo. Dėl šio pinigo galėjau būti apšauktas ne tik pabėgusiu vergu, bet ir vagimi.

Kadangi Vezontijuje dieną naktį patruliavo sargybinių kohortos, nerizikavau vogti maisto ar ieškoti slėptuvės, kurioje galėčiau permiegoti. Peilis kainavo pusę solido, tačiau po šio pirkinio prie juosmens pritaisytoje piniginėje smagiai tilindžiavo kelios dinarų ir sestercijų monetos. O dabar, žiemą, daugelis miesto *gasts-raznų** ir *hospicijų***, aptarnaujančių vasaros lankytojus, buvo gana tušti, tad atitinkamai sumažino kainas už nakvynę ir maistą. Man pavyko rasti vienus pigiausių svečių namų – mažą trobelę su vienu svečių kambariu, kurį nuomojo sena našlė. Ji buvo beveik apakusi ir nepastebėjo nei mano keistos išvaizdos, nei lydinčio mane erelio. Pas ją prabuvau dvi ar tris dienas miegodamas ant gulto, kuris buvo ne ką minkštesnis ar šiltesnis nei plika žemė upės pakrantėje, prie kurios paskutiniuoju metu buvau pripratęs, ir maitindamasis paprasta skysta avižine koše, nes beveik apakusi moteriškė daugiau nieko nesugebėjo pagaminti. Taip pat tuo metu klaidžiojau kuklesniais miesto kvartalais ieškodamas drabužių, kuriuos pajėgčiau įpirkti.

Mieste buvo daugybė skurdžių krautuvėlių, kuriose pagyvenę žydai prekiavo turtingesniųjų išmestais drabužiais. Vienoje jų, kai su keliaklupsčiaujančiu ir grąžančiu rankas savininku po ilgo derėjimosi sutarėme dėl kainos, nusipirkau moterišką apsiaustą, kuris buvo labai nudėvėtas ir išblukęs, tačiau vis dar tinkamas. Ir kol žydas rišo apsiaustą į ryšulį murmėdamas, kad per šį sandėrį atėmiau iš jo paskutinį pelno numijų, nukniaukiau moterišką skarelę, įsikišau ją už savo palaidinio ir išėjau nesumokėjęs. Kitoje krautuvėlėje nusipirkau vyrišką odinę tuniką, labai nusitrynusią ir susiraukšlėjusią, ir šiurkščios Ligurijos vilnos kelnes, dar ne visai nudėvėtas, kurių galuose buvo tankesnio audeklo „pėdų pirštinės“. Ir šioje parduotuvėlėje, kol žydas vyniojo

---

*Svečių namų. – *Vert. past.*

**Viešbučių. – *Vert. past.*

ir rišo kelnes, pavogiau kitą daiktą – vyrišką odinę kepurę. Dabar gėda prisiminti, kaip vagiliavau iš šių parduotuvėlių savininkų, kurie buvo beveik tokie patys vargšai kaip ir aš. Tačiau tada buvau jaunas, nepatyręs ir laikiausi tų pačių pažiūrų kaip ir visas pasaulis – net įstatymą serginčios sargybinių kohortos nebūtų pasmerkusios žmogaus, vagiančio iš žydo.

Po šių pirkinių liko truputis pinigų, kuriuos išleidau didokam ilgai negendančios dešros gabalui. Tada, paskutinįjį vakarą Vezontijuje, išbandžiau, kokį poveikį žmonėms daro mano dvi nesugretinamos tapatybės. Pirmiausia savo išnuomotame kambaryje ant palaidinio užsivilkau odinę tuniką ir užsitempiau kelnes sukišdamas į jas savo palaidinį, apsiaviau batus ant „pėdų pirštinių" ir ant galvos užsidėjau odinę skrybėlę. Palikęs *juika-bloth* kambaryje ir atsainiai užsimetęs ant pečių avikailio skrandą, nuėjau į krantinę, kurioje būriavosi prostitutės, ir ėmiau ja vyriškai žingsniuoti. Išsidažiusios moterys, sėdinčios tarpduryje ir ant palangių, praskleisdavo savo kailinius leisdamos dirstelėti į jų kūnus man ulbėdamos, švilpdamos ir šaukdamos: „*Hiri, aggilus, du badi*!", o kelios net iššoko į gatvę ir įsitempė mane į savo guolį. Aš joms šaltai, vyriškai nusišypsojau ir žingsniavau toliau patenkintas, kad prostitutės mane laikė vertu užkabinėti.

Grįžau į savo kambarį ir persirengiau nusimesdamas viską, išskyrus glaudžiai prigludusias kelnes, apsivilkau suknelę, pasirišau skarelę ir vietoj batų apsiaviau sandalais. Vėl užsimečiau avikailį ant savo kostiumo, nuėjau į krantinę ir ėmiau iš lėto vaikštinėti kartu su moterimis. Jei prostitutės anksčiau šaukė: „Eikš čia, angele, į lovą!", dabar jos mane nužiūrinėjo šaltais žvilgsniais, buvo susisupusios į kailinius, vienos iš manęs šaipėsi ir šnypštė, o kitos urzgė: „*Huarboza, horina, uh big daúr izwar*!" – „Eik šalin, kekše, ir susirask savo laktą!" Kadangi neturėjau papuošalų ir nebuvau pasidažęs, prostitutės mane palaikė prasčioke, naujoke, galinčia

sudaryti joms konkurenciją. Nusišypsojau joms šiltai, moteriškai, gailiaširdiškai ir žingsniavau toliau labai patenkintas, nes jos laikė mane pakankamai moteriškai gražia, kad galėčiau būti nepatyrusia prostitute.

Tad buvau patenkintas, kad galiu rengtis taip, kaip dera mano abiem prigimtims, ir pakankamai sėkmingai įtikinti kitus. Galbūt būsiu vienišas, vargšas ir beginklis, nuogąstausiu dėl savo likimo, tačiau bent jau galėsiu – kaip laukiniai sutvėrimai – įgyti aplinkos spalvas ir formas, su jomis susilieti ir atrodyti kaip normalus žmogus. Net buvau paskatintas duoti sau įžadą, kad, jei gyvensiu pakankamai ilgai, kada nors rengtis ir puoštis kaip pačios aukščiausios klasės vyrai ir moterys.

Tačiau dabar, kadangi vėl ketinau keliauti per kaimus, nebuvo jokio poreikio būti vyru ar moterimi. Tiesa, ant aptemptų kelnių užsitraukiau vyriškas, tačiau tik dėl malonios šilumos. Be skarelės ar kepurės ant galvos, apsirėdęs tik palaidiniu, avikailiu ir batais, vėl tapau netašytu neaiškios lyties kaimiečiu. Prisirišau naujo peilio makštis prie juosmenį juosiančios virvės, susukau dešrą ir kitus pirkinius į ryšulį, užsikėliau *juika-bloth* ant peties ir iškeliavau iš Vezontijaus.

3

Šį kartą patraukiau tiesiai į rytus, toliau nuo judraus kelio ir Dubio upės bei visų kitų civilizacijos ženklų. Europos žemyną, nuo Britanijos iki pat Juodosios jūros nuo neatmenamų laikų ištisai dengė tankūs miškai, išskyrus palyginti negausias gyvenvietes, kuriose nuo seno buvo įsikūrę žmonės – žemdirbiai, galvijų augintojai, vynuogių augintojai, kalnakasiai, medkirčiai. Toks jis buvo tada, kai aš per jį

keliavau, toks yra, kiek žinau, ir dabar. Kad ir kokie platūs atrodytų išvalyti nuo miško ir įdirbti laukai, kad ir kokie gausūs juose būtų gyventojai, kad ir kokie įspūdingi atrodytų jų miestai ir miesteliai, šios laukymės yra tik salos didžiulėje senovinėje miškų jūroje.

Keliaudamas per miškus į rytus palikau burgundų žemes ir patraukiau Alamanijos link. Čia negalėjau tikėtis rasti vištidžių, kurias apiplėščiau, ar šieno kaugių, kurios būtų mano pastogė. Alamaniai yra klajokliai, niekada nesodinę daržų ar vynuogynų, ir net neįkūrę sodybų. Sakoma, kad jie visą savo gyvenimą praleidžia ant arklių. Alamaniai, kitaip nei dauguma tautų, neturi vieno karaliaus – ar net dviejų, kuriuos tuo metu turėjo burgundai, – o daugybę, nes jie karaliais vadino visus nereikšmingus savo menkų genčių vadus. Šie alamanių būriai nuolatos klaidžioja miškais, gyvena ne dirbdami žemę, o sumaniai skaptuodami įvairius daiktus iš medžio, tad ir aš dabar taip turėsiu elgtis.

Iki šio mano kelionės momento žiema buvo pakenčiamai švelni. Tačiau dabar atsidūriau nepaprastai aukštų kalnų, lotyniškai vadinamų Alpėmis, papėdėje. Šie žemesnieji kalnai, kuriuos kirtau, dėl savo atšiaurių žiemų senąja kalba vadinami *Hrau Albos* – Nuožmiosiomis Alpėmis. Šįmetė žiema tikrai buvo nuožmi, ir ji tapo dar nuožmesnė, kai aš vis labiau tolau į rytus. Net vidudienį miškai buvo tamsūs, niūrūs ir šalti, snigo be paliovos, ir aš nuolatos grūmiausi su lediniu vėju, kuris galėjo nudirti kailį ir jaučiui.

Medį drožinėti mokėjau tik tiek, kiek buvau išmokęs bastydamasis po Balzamo žiedą. Žinojau, kad negalima pamesti titnago ir pumpotaukšlio pinties, laikomų prie juosmens pririštoje piniginėje. Saugojau juos taip pat stropiai kaip ir brangųjį buteliuką su nekaltosios Mergelės pienu. Taip pat mokėjau parinkti sudžiūvusių šakų laužui sukurti ir žinojau, kad jo niekada negalima kurti po apsnigtu medžiu ar

uolos atbraila, nes nuo šilumos sniegas aptirps, nukris ir užgesins laužą.

Pakankamai įgudau naudotis laidyne ir retkarčiais pašaudavau voverę ar baltąjį kiškį, tačiau ir voverių nebuvo daug, o baltąjį kiškį sniege sunku pastebėti. Kalnų upeliai buvo maži ir juose veisėsi tik smulkios žuvelės. Tad dažnai dėl alkio buvau silpnas, tačiau tik retkarčiais valgydavau savo dešros lankainį. Pirmiausia norėjau, kad jos užtektų kaip įmanoma ilgiau, o antra vertus, pavalgęs dešros pajusdavau nenumalšinamą troškulį. Maniau, kad valgydamas sniegą jį slopinsiu, tačiau, keista, sniegas negelbėdavo. Todėl dešros griebdavausi tik tada, kai įsikurdavau stovyklą palei upelį, pakankamai didelį, kad jame po ledu būtų vandens.

Kaip tik *juika-bloth* išmokė mane lengviau susirasti maisto. Erelis visą laiką buvo storas, sveikas ir stiprus ir atrodė, jog jam nereikia toli skristi, kad susirastų grobio. Stebėdamas paukštį pamačiau, kad jis tiesiog tyrinėja plyšius uolose ir juose randa įvairiausių žiemos miegu užmigusių gyvačių bei driežų – kartais didelius gyvačių, susipynusių tarpusavyje, kad būtų šilčiau, kamuolius.

Tad ėmiau mėgdžioti paukštį ir nešiotis ilgą lazdą, kurią be paliovos kaišiojau į gilų sniegą liumpindamas keliu, ir kartais uolose aptikdavau mažą plyšį ar įtrūkimą kelyje, kuriuose žiemos miegu miegodavo ežiai, miegapelės ar vėžliai. Tačiau labiausiai būdavau patenkintas, kai aptikdavau miegančių švilpikų guolį. Švilpikų mėsa yra ir skani, ir labai riebi, tad jos pavalgius mano kūnas ilgai būdavo šiltas. Taip pat švilpikų guolyje visada būna daug riešutų, šakniavaisių, sėklų ir sudžiūvusių uogų, kurių atsargas gyvūnai kaupia užkandžiui, jei kartais prabustų, o visos šios gėrybės yra puikus priedas prie švilpiko mėsos.

Buvau pakankamai atsargus, kad netyrinėčiau aptiktų didelių olų, nes jose galėjo būti žiemos miegu miegančių lokių irštvos. Visiškai nebuvau įsitikinęs, kad vienu peilio dūriu

pajėgčiau nudobti lokį, miegantį net giliausiu miegu, – ir žinojau, kad turėčiau galimybę durti tik vieną kartą. Taip pat vengiau kitų, didesnių už mane, žvėrių, kurie žiemą nemiegojo ir buvo aktyvūs. Kelis kartus teko ropštis į medį, kad užleisčiau kelią briedžiui su didžiuliais ragais ar bizonui su aukšta kupra. O kartą teko visą naktį pratūnoti medyje, kai milžiniškas buivolas – ties pečiais ne mažiau kaip pėda aukštesnis už mane – įsiuto, kad negali manęs užpulti, todėl šėlo, maurojo, draskė kanopomis žemę ir grėsmingais ragais talžė medžio kamieną.

Dažnai dienomis manydavau, kad mirsiu iš bado ir troškulio, o naktimis – kad mirtinai sušalsiu. Be paliovos troškau susitikti su tais klajoklių alamanių būriais, kurie leis man kartu medžioti ir išmokti gyventi bei klestėti kaip nomadai.

Beveik taip pat dažnai norėdavau mirti, jei tik galėčiau patekti į Anapilį, senąja kalba vadinamą „išrinktųjų buveine“, – *Walis-Halla* – kuris, kaip tikėjo kai kurie pagonys, yra kitoje Mėnulio pusėje. (Pagonys romėnai *Walis-Halla* pavadinimą sutrumpino į *Avalonnis* ir tikėjo, kad tai yra Laimės Salos, esančios vandenyne į vakarus nuo Europos.) Šiaip ar taip, ir pagoniškosios germanų tautos, ir pagonys romėnai sako, kad Anapilyje yra šeši metų laikai, ir nė vienas jų nėra žiema. Šie metų laikai – tai du giedri pavasariai, dvi malonios vasaros ir du auksiniai derlingi rudenys. Dažnai, kai mane apimdavo nusivylimas, toks aiškinimas būdavo patrauklus. Tačiau atsižvelgiant į nuodėmingą gyvenimą, kurį iki šiol gyvenau, buvo labiau tikėtina, kad „mirsiu du kartus“, kaip tikėjo germanų krikščionys – nuodėmingieji mirę pirmiausia patenka į liepsnojantį pragarą, o vėliau į sušalusį „ūkanotą pragarą“. O gal, svarstydavau, ypač kai būdavau apsvaigęs iš alkio, aš jau miriau du kartus ir esu nepakeliamai šaltame ūkanotame pragare.

Retkarčiais pakeliui rasdavau ženklų, kad prieš mane šiuo keliu keliavo alamaniai, tačiau pėdsakai būdavo seni.

Kartais rasdavau tik suskaldytus akmenis, tačiau atidžiai apžiūrėjęs pastebėdavau, kad juos suskaldė liepsna, o tai reiškė, jog kažkas čia buvo sukūręs laužą. Kartais iš miško išnirdavau į didelę laukymę, kurioje buvo aiškiai matyti, kad čia gana ilgą laiką stovyklavo daug žmonių, tačiau užaugęs pomiškis bylojo, jog tai buvo gerokai anksčiau. Dar kitose vietose radau kitų alamanių buvimo pėdsakų. Tai būdavo plokščias akmuo ar netašyta lenta su iškaltu kryžiumi, vaizduojančiu Toro plaktuką, o po juo ratu ar trikampiu būdavo išraižytos spirale vingiuojančios runos.

Man pavyko visiškai iššifruoti tik vieną tokį radinį ir jame buvo parašyta: „Šias runas parašė Vivas" – tarsi šis Vivas, kad ir kas jis buvo, stropiai išraižė šį pranešimą tik tam, kad palikuonims praneštų, jog tai jis čia parašė. Tačiau kitose galėjau bent suprasti, kurios jų buvo gotiškai vadinamos „palankiosios, pergalės, medicininės ir karčiosios runos". Kiekvienos rūšies runos buvo skirtingai išraižytos ir jose atitinkamai buvo prašoma kurio nors pagoniško dievo palaiminimo ar palankumo, dėkojama dievams už pagalbą laimint mūšį, maldaujama gerųjų dievų padėti išgydyti žaizdas ar ligas ir šaukiamasi gerųjų dievų keršto nekenčiamam žmogui ar priešo genčiai.

Vienoje tokių senų laukymių radau ant žemės gulinčią labai didelę medžio pliauską, kurioje visas įrašas buvo išraižytas šiuolaikiškesniu gotišku raštu. Pliauska buvo nuo vėjo suskeldėjusi ir apaugusi samanomis, tačiau žodžiai išlikę, ir aš juos visus perskaičiau:

Praeivi, mano kalba trumpa.
Sustok ir perskaityk šias runas.
Po šiuo niūriu papenčiu guli graži moteris.
Jos vardas Juhiza.
Ji buvo mano akių šviesa ir vienintelė meilė.
Ji geisdavo to, ko geisdavau ir aš.

Ko vengiau aš, vengdavo ir ji.
Ji buvo gera, skaisti, ištikima, atsargi.
Ji vaikščiojo didingai ir kalbėjo maloniai.
Praeivi, aš baigiau.
Eik.

Nuėjau toliau, kaip buvo įsakyta. Tačiau keliaudamas svarsčiau apie šią epitafiją. Joje nebuvo užsimenama apie Dievą, Jėzų ar angelus, nebuvo saldaus palinkėjimo „ilsėkis ramybėje", nebuvo net maldavimo, kad pagonių dievas Manesas apsaugotų kapą nuo išniekinimo. Kad ir kas buvo šis liūdintis vyras, išraižęs šiuos nesudėtingus žodžius, jis nebuvo krikščionis – nei katalikas, nei arijonas – ir, matyt, negarbino jokios tikybos dievų. Jis tikriausiai buvo barbaras ir nomadas, o civilizuoti žmonės jį tikrai laikė laukiniu svetimšaliu. Tačiau atlikdamas šį meilės darbą – paprastais, nuoširdžiais žodžiais – šis vyras parodė jautrius bei gilius jausmus ir visiškai nebarbarišką švelnumą. Esu tikras, kad bet kuri moteris, net patriciškiausia romėnų krikščionė – ir dabar kalbu jausdamasis moterimi – labiau patenkinta gulėtų ramybėje uždengta šiais paprastais žodžiais: „Ji vaikščiojo didingai ir kalbėjo maloniai" nei po mirties būtų pagerbta grandioziniu marmuro paminklu ir šleikščiai pamaldžiomis lėkštybėmis.

Teko klaidžioti ne vieną savaitę, kol *Hrau Albos* sutikau pirmą gyvą žmogiškąją būtybę. Tai atsitiko vieną snieginga dieną leidžiantis sutemoms, kai buvau visiškai išsekęs, išbadėjęs, ištroškęs ir sustiręs nuo šalčio. Kadangi miške sparčiai temo, karštligiškai ieškojau vandens šaltinio, iš kurio galėčiau pirmąkart tą dieną atsigerti, o prie jo rasti kokio nors žiemos miegu miegančio žvėries irštvą, tada prie šaltinio susisupčiau į avikailį ir atsigulčiau miegoti. Kaip tik tada ant mano peties tupintis *juika-bloth* suspurdėjo sparnais atkreipdamas mano dėmesį. Pakėliau galvą, prisimer-

kiau per krintantį sniegą ir kiek tolėliau priešais save išvydau rausvą šviesą.

Atsargiai prisiartinęs pamačiau, kad tai nedidelis laužas, o prie jo sėdi susikūprinusi žmogysta. Taip pat atsargiai ir tyliai apėjau žmogystą ir prislinkau arčiau. Tegalėjau įžiūrėti, kad tai žmogus vešliais susivėlusiais plaukais, nes jis visas buvo susisupęs į tankų kailį. Nusprendžiau, kad čia greičiausiai vyras, tačiau niekur aplink nesimatė nei pririšto arklio, nei kitų žmonių ar laužų. Spėliojau, ar šis alamanis vienas ir be žirgo klaidžioja po *Hrau Albos*. Stovėjau drebėdamas ir svarsčiau, ar pasirodyti, ar saugiai pasitraukti, kai staiga žmogus prabilo nepasukdamas galvos ir nepakeldamas balso:

– *Galithans faúr nehu. Jau angimis hirjith and fon uh thrafstjan thusis.*

Balsas buvo vyriškas, gargždus, ir vyriškis kalbėjo senąja kalba su man nežinomu akcentu, tačiau nesunkiai supratau, ką jis pasakė:

– Jau priėjai pakankamai arti. Gali prieiti prie laužo ir pasišildyti.

Tačiau aš juk labai stengiausi prie jo iš lėto ir tyliai prisėlinti! Gal tai koks nors miško skolis su akimis pakaušyje? Gal ir būčiau nušliaužęs atgal ir papustęs kulnus, tačiau linksmai bliksintis laužas per stipriai gundė. Nedrąsiai prisėlinau iš tolo, pritūpiau prie laužo ir baikščiai paklausiau:

– Iš kur žinojote, kad čia esu?

– *Iésus*! – pasipiktinęs sukriuksėjo vyras. Pirmą kartą išgirdau mūsų Viešpaties vardą, ištartą kaip keiksmažodį. – Kvailas berniūkšti, aš jau ne mažiau kaip savaitę žinau, kad tu klupinėji ir eini apgraibomis paskui mane.

Jei šis vyras buvo skolis, turintis antgamtiškų jutimų, jis bent jau atrodė kaip paprastas mirtingasis susitaršiusiais plaukais ir ilga barzda. Jis buvo senas: ne sukriošęs, tačiau tvirtas seniokas, tokia būna ilgai minkštinama gera oda. Tie-

są sakant, ta veido oda, kurios neuždengė plaukai buvo panaši į gerai išdirbtą gyvulio odą. Jo akys buvo ne apsiblaususios ar traiškanotos, o veriamo mėlynumo. Atrodo, vyras turėjo visus dantis, ir jie buvo ne pageltę, o akinamai balti, tarsi vyriškis būtų maitinęsis kramtydamas gyvulio odą.

Sutiktasis kalbėjo toliau:

– Pro mane prabėgo galopu įvairiausi žvėrys, kuriuos išgąsdino tavo sukeltas triukšmas ir sambrūzdis. Kaip miškų gyventojas, esi prakeiktas drimba ir, matyt, naujokas miške. Retkarčiais sustodavau tave apžiūrėti ir stebėdavausi, kaip nerangiai kėblini ir nemokšiškai naudojiesi laidyne, kaip dažnai nepastebi gerų mėsingų žvėrių, kurie stovi nuščiuvę, kol praeini pro šalį. Tu nesi vertas pabučiuoti medžioklės deivei Dianai į nugarą. Galiausiai kai skausmingai paaiškėjo, kad sugadinsi mano paties medžioklę – kad net gali per anksti pažadinti miegančius lokius – nusprendžiau palaukti ir leisti tau mane pasivyti. Kas tu esi, silpnaproti?

Dar baikščiau nei prieš tai atsakiau:

– Mane vadina Tornu.

Vyriškis nusijuokė, tačiau nelinksmai.

– Geras vardas. Esi tikras dyglys* mano šone. Kišiesi į mano darbą ir gyvenseną. Kas čia tave atvedė, berniūkšti Tornai? Žvėris medžioji tik maistui, tačiau tai darai neišmaningai. Prisiekiu žmonos apgauto šventojo Juozapo ragais, esu nustebęs, kad dar nenumirei iš bado. Jei visiškai nemoki gyventi miške, kaip tau pavyko pagauti ir prijaukinti šį erelį, kurį nešiojiesi, *niu*? Ar esi gyvas tik todėl, kad jis dalijasi savo sumedžiotomis gyvatėmis? Ar esi alkanas, padauža?

– Ir ištroškęs, – suvapėjau.

– Ten, už tų krūmokšnių, teka upelis, jei dar turi jėgų pramušti ledą.

---

*Angl. *thorn* – dyglys. – *Vert. past.*

Kol aš nuėjau prie upelio ir su dėkingumu ilgai gėriau vandenį, vyriškis vis kalbėjo. Senolio iškalba – ir drąsus bedieviškumas bei burnojimas prieš Dievą daugelyje jo vartojamų posakių – man kėlė pagarbią baimę. Tačiau turėjau pripažinti, kas senukas bent jau nešališkai savo kalboje minėjo dievus ir kitas gerbiamas asmenybes.

– Šiame miške, padauža, yra ir kitų plėšrūnų, net tik tavo paukštis. Ir velniškai blogesnių. Jie atimtų tavo krepšį, mantą ir drapanas, o tada su tavo nuogu kūnu padarytų neįsivaizduojamus dalykus. Stebiuosi, kad dar netapai kurio nors tų tykančių šunsnukių grobiu. Jei esi alkanas... štai, paimk.

Kai vėl susigūžiau, vyras per laužą metė man kažką rudą ir minkštą, ir iš to daikto ištiško kraujai, kai jį sugavau.

– Briedžio kepenys. Norėjau pasilikti jas kaip gardėsį, tačiau esu jau daug jų prisivalgęs anksčiau. Prisiekiu septyniais nekaltosios Mergelės sielvartais, tu atrodai taip, tarsi pačiam trūktų kepenų. Paimk pagaliuką ir pakepink jas liepsnoje.

– *Thags izvis, fráuja*, – sumurmėjau pagarbiai pavadindamas senuką gotišku žodžiu, reiškiančiu valdovą.

– *Vái*, esi nešnekus, tiesa, padauža? Tai dar vienas požymis, kad miške esi naujokas. Kai pagyvensi jame tiek, kiek aš, ir neturėsi su kuo pasikalbėti, išskyrus prakeiktą ir palaimintą patį save, tu taip pat kalbėsi, kai tik atsiras klausytojų, net jei tai būtų tik peslys.

Ir vyriškis kalbėjo be perstojo, kol aš valgiau. Taip troškau mėsos, kad tik truputį ją apskrudinau liepsnoje ir tada – nesinaudodamas peiliu, tik dantimis – godžiai ėmiau ją draskyti ir graužti. Iškritusius iš burnos gabaliukus pakeldavau ir atiduodavau *juikai-bloth*.

– Sniegas darosi vis tirštesnis, – pastebėjo senukas. – Tai gerai. Kai jis mus užklos, taps šiltesne antklode. Dar nepaaiškinai, padauža, kas tave atvedė į *Hrau Albos*. Jei esi, kaip manau, pabėgęs vergas, kodėl pabėgai į šiuos nesvetingus

miškus, *niu*? Šioje nuošalumoje krenti į akis taip pat kaip krokodilas išdegintose žemėse. Kodėl nepabėgai į miestą, kur galėtum susilieti su minia ir tapti nematomas?

– Nesu vergas, *fráuja*, – atsakiau pilna burna, o per smakrą man nuvarvėjo kraujas. – Niekada juo nebuvau. Dar visai neseniai buvau kandidatas į vienuolius. Tačiau mane... nusprendžiau, kad neturiu tikro pašaukimo išsiskusti tonzūrą ir dėvėti sutaną su gobtuvu.

– Tikrai? – paklausė jis perverdamas mane žvilgsniu. – Buvai berniukas, kuris netrukus turėjo tapti vienuoliu? Tai kodėl kartais matydavau, kaip tu *retromingiškai* lengvindavaisi?

Išsižiojęs be žado spoksojau į jį, nes visiškai nesupratau, apie ką senukas kalba. Tad jis garsiai pakartojo klausimą vulgaresniais, tačiau suprantamesniais žodžiais:

– Kodėl kartais matydavau, kaip tu atsitupi myžti tarsi mergaitė?

Tiesmukas klausimas užklupo mane nepasiruošusį.

Kaip galėjau paaiškinti, kad tai darau ir stovėdamas, ir tupėdamas, atsižvelgiant į tai, kuo save laikau tuo metu, kai pajuntu poreikį šlapintis: vyru ar moterimi?

Pradėjau mikčioti:

– Na, kadangi... kadangi taip šlapindamasis esu mažiau pažeidžiamas... nei stovėdamas su karančiu šlapinimosi organu... jei netikėtai kas mane užpultų...

– *Akh, balgs-dadja*! Liaukis kvailai melavęs, – tarė senukas, tačiau nepiktai. – Turiu pareikšti, kad kalbėdamas vartoji manieringus žodžius stengdamasis išvengti nešvankybių. – Jis prunkštelėdamas nusijuokė. – Šlapinimosi organas. O gašliosios deivės Kotitos p..da! Tu kalbi apie savo *švancą*. Klausyk, padauža, man visai nerūpi, ar esi berniukas, ar mergaitė, nimfa ar faunas, ar ir viena, ir kita. Aš senas, ir per tuos metus mano kaule nebeliko syvų. Net jei būtum tokia graži kaip pasakų gražuolė Popėja ar legen-

dinis jaunuolis Hiacintas, galėtum nesibaiminti, kad tave nuskriausiu.

Spoksojau į senuką. Po daugelio metų, praleistų tarp vyrų ir moterų vienuolių, kurie nuolatos klausinėjo, tardė ir pamokslavo – ypač apie lytį – buvo maloni staigmena sutikti žmogų, nesidomintį kito pačiais intymiausiais dalykais.

Senukas pridūrė:

– Man taip pat visiškai nerūpi, nuo ko ir kodėl tu bėgi.

Skani mėsa suteikė man žvalumo. Tad gana drąsiai paaiškinau:

– Nuo nieko ir pas nieką nebėgu, *fráuja*. Keliauju į rytus ieškodamas saviškių tarp gotų.

– Tikrai? Į rytines *ostrogotų* žemes? Kodėl manai, kad keliavai į rytus, *niu*?

– Ar norite pasakyti, kad keliavau ne į rytus? – susierimęs paklausiau. – Žinau, kad iškeliavęs iš Vezontijaus patraukiau tiesiai į rytus. Tačiau visą laiką buvau šiuose prakeiktuose kalnuose, tiršti debesys slėpė ir saulę, ir šiaurinę Finisės žvaigždę.

Senukas papurtė susivėlusią žilą galvą.

– Tau visą laiką vėjas pūtė į veidą, tiesa? Tai *Akvilas*, šiaurės vakarų vėjas. *Akh*, galiausiai šie kyšuliai pasisuktų ir nuvestų tave į rytus. Tačiau šiuo metu keliauji į romėnų įgulos miestą Bazilėją, į kurį vykstu ir aš.

– *Iésus*, – sumurmėjau pirmą kartą ištardamas Viešpaties vardą be reikalo. Ir pirmą kartą, paminėjęs šventą vardą, nepersižegnojau. – Tada kaip sužinoti kryptį, jei nesimato nei saulės, nei šiaurinės žvaigždės?

– Neišmanėli padauža, tam naudojamas saulės akmuo.

Senukas išėmė kažką iš savo didelio kailių ryšulio ir ištiesė man. Tai buvo tik paprastas akmuo, gotiškai vadinamas *glitmuns*, o lotyniškai *mica* – keičiantis spalvas ir drumstai skaidrus akmuo, sudarytas iš daugelio besilupančių sluoksnių.

– Jis tau neparodys Finisės žvaigždės, – paaiškino senukas, – nes akmeniu galima naudotis tik dienos šviesoje. Tačiau kad ir kokia būtų apsiniaukusi diena, pridėk akmenį prie akies ir pažvelk į dangų. Žiūrint pro akmenį beveik visas dangus atrodys rausvas. Tačiau toje vietoje, kur yra nematoma saulė, jis atrodys blyškiai žydras. Taip lengvai nustatysi kelionės kryptį.

– Turiu dar daug ko išmokti, – atsidusau.

– *Ja*, jei nori būti miškų gyventojas ir medžiotojas.

– Tačiau, *fráuja*, jūs pats esate patyręs miškų gyventojas ir medžiotojas. Sakėte, kad ilgai gyvenote šiuose miškuose. Kodėl dabar keliaujate į miestą?

– Gal ir esu prisirišęs prie miško, – piktai atsakė jis, – tačiau dar ne visiškai išprotėjęs ar nusenęs. Nemedžioju verčiamas įpročio ar iš lengvabūdiškumo, ar dėl to, kad patenkinčiau beprotišką kraujo troškimą, ir net ne dėl to, kad prikimščiau pilvą. Medžioju, kad gaučiau kailių ir odų. Štai lokių kailiai.

Senukas parodė saugiai medžio šakumoje padėtą didelį diržu perrištą ryšulį, kurio anksčiau nebuvau pastebėjęs.

– Parduodu juos romėnų kolonistams Bazilėjoje ir kituose miestuose, kur žmonės yra per daug baikštūs ir išlepę, kad išdrįstų išeiti iš savo įtvirtintų miestų ir patys jų prisirinktų. *Iésus*, nėra ko stebėtis, kad imperijos padėtis tokia apverktina. Ar žinai, padauža, kad dauguma lėkštų šiandieninių romėnų – net kolonistai – yra tokie rafinuoti, jog valgo tik žuvį ir paukštieną? Jie mano, kad puiki raudona mėsa tinka tik darbininkams, valstiečiams ir mums, nekultūringiems svetimšaliams.

– To nežinojau. Tačiau džiaugiuosi, kad esu svetimšalis gotas, jei tai suteikia man teisę valgyti mėsą, kurią su panieka atmeta per daug civilizuotieji. O jūs, *fráuja*, ar esate svetimšalis alamanis?

Senukas tiesiai neatsakė, tačiau paaiškino:

– Alamanių paskutiniaisiais metais nebuvo čia, *Hrau Albos* aukštikalnėse. Savo kelionėse jie apsiriboja žemumomis, tarp Renuso ir Danuvijaus upių. Sakiau tau, kad šiuose aukštikalnių miškuose dažnai lankosi bjaurūs nusikaltėliai.

– Jei jie ne alamaniai, tai kas?

– *Akh*, alamaniai yra nomadai, nuožmaus būdo ir mėgstantys kautis, tačiau jie turi įstatymus ir jų paiso. Padauža, aš kalbu apie hunus. Atsilikėliai, dezertyrai, atstumtieji, atmatos, pasilikę čia, kai visi kiti grįžo atgal į tą patį pragarą, iš kurio buvo atkeliavę.

– Girdėjau, kad iš Sarmatijos.

– Galbūt, – suniurnėjo senolis. – Sakoma, kad senų senovėje tarp gotų buvo tokių nepakenčiamų moterų, kad jas išvijo jų pačių gentainiai. Ir šios atstumtos raganos, klajodamos tremtyje, susitiko ir susiporavo su laukiniais demonais, dėl to gimė hunai. Prisiekiu septyniolika Dianos papų, aš tikiu tuo pasakojimu! Tik susimaišiusiu juodu raganų ir demonų krauju galima paaiškinti hunų šėtonišką žiaurumą. Dauguma jų iš čia jau iškeliavo, tačiau likusieji susibūrė į gaujas kartu su savo partnerėmis ir palikuonimis – jų pačių šlykščios rasės ir pagrobtais iš kitų tautų – ir, pasakysiu, tos moterys ir vaikai yra tokie pat neapsakomai žiaurūs kaip ir jų vyrai. Šios gaujos tūno čia, *Hrau Albos,* užpuola žemumų kaimus ir vienkiemius grobdamos maistą, tada vėl pasitraukia į šiuos miškus. Nė vienas romėnų įgulos legatas nėra toks kvailas, kad pasiųstų savo legioną jų persekioti. Legionieriai įpratę kautis atviroje vietovėje; čia juos tiesiog išskerstų. O vietiniai alamaniai, nors ir mėgstantys kautis, nėra linkę į savižudybę. Tad užuot kovoję su siaubingais hunais jie paliko šias kadaise jiems priklausiusias aukštumas.

– Tačiau jūs nepasitraukėte, *fráuja*, – tariau. – Ar jūs, kaip visi kiti, nebijote hunų?

Senolis paniekinamai suprunkštė.

– Man buvo penkiasdešimt metų, kai mirė chanas Etzelis, vadinamas Atila. Iki tol maždaug trisdešimt penkerius metus, būdamas berniukas ir vyras, medžiojau tai viename, tai kitame miške. Šiuose miškuose medžioju nuo Etzelio laikų. Juos pažįstu geriau nei bet kuris hunas kada nors pajėgs pažinti. Palyginti su manimi, tie maitėdos hunai, užplūdę *Hrau Albos*, yra beveik tokie patys naujokai ir neapsiplunksnavę jaunikliai kaip ir tu.

– Vadinasi, apsilankęs Bazilėjoje, vėl čia grįšite?

– Ne tiksliai į šią vietą, tačiau, taip, grįšiu. Įguloje būsiu tik tol, kol parduosiu lokenas ir nusipirksiu naujų atsargų. Miestai skirti ne man, o aš neskirtas jiems. Tada keliausiu į rytus, link didžiojo Brigantino ežero, kur pavasarį suskils upelių ledas ir iš savo urvų išlįs bebrai, o jų kailis tuo metu bus geriausias.

Susimąsčiau. Atrodė, kad senukas nekenčia arba niekina visus pasaulio žmones. Jis buvo šiurkštus, šlykščiai kalbėjo ir buvo nepadoriai nereligingas (pastebėjau, kad jis nepripažino nė vienos esamos religijos). Ką gi, vien tik būdamas šalia jo galiu susitepti ir būti amžiams prakeiktas. Ir vargu ar galiu tikėtis, kad senas nenaudėlis bus su manimi malonus. Tačiau jis labai gerai nusimanė apie miškus. Ir jei senolis sakė tiesą apie juose tykojančius pavojus...

Dvejodamas paklausiau:

– *Fráuja*, kadangi mes abu keliaujame ta pačia kryptimi... ar manote, kad galėtume keliauti kartu... tad aš išmokčiau iš jūsų gyvenimo miške gudrybių.

Dabar susimąstė senolis. Prieš atsakydamas jis ilgai apžiūrinėjo mane.

– *Akh*, tu gali praversti. Ar galėtum panešti štai tą didelį kailių ryšulį?

Ak, senas šunsnuki, pamaniau; jis ne toks tvirtas kaip norėtų atrodyti. Jis tikriausiai šlitiniuos ir svirduliuos, ir kadangi yra irzlus, skųsis kiekviename žingsnyje. Gal man

būtų geriau, jei pats pasirūpinčiau savimi, ir taip greičiau nukeliaučiau į tikslą. Tačiau atsakiau:

– *Ja*, manau, paneščiau.

– Tada susitarėme. Pakaks kalbų šįvakar. Ir štai čia, padauža, galėsi šilčiau išsimiegoti nei anksčiau.

Senolis ištraukė vieną kailį ir pametėjo man.

Atsigulęs visai prie pat baigiančio degti laužo, senis iš kažkur ištraukė bronzinį dubenėlį, iš kurio jis, matyt, valgydavo ir gerdavo. Tada paėmė akmenuką, sugniaužė jį kumštyje ir įsitaisė miegoti taip, kad ranka būtų ištiesta virš dubenėlio. Buvo smalsu paklausti, kodėl jis taip pasielgė, tačiau tuojau pat radau atsakymą. Jei naktį senį išgąsdintų nors menkiausias garsas, akmenukas iš saujos nukristų į dubenėlį ir tarškėdamas pažadintų. Na, dabar aš galėjau padėti seniui nubaidyti bet kokį užpuoliką.

Kai dėkingas susirangiau į man paskolintą kailį, paklausiau:

– *Fráuja*, kadangi dabar kurį laiką būsime kompanionai, kaip man jus vadinti?

Senis taip ir nepasakė, ar yra alamanis, ar kurios kitos tautos atstovas, o man kol kas nepavyko išsiaiškinti tarmės, kuria jis kalbėjo. Taip pat ir jo vardas – nors tai galėjo būti senovinio dievo Votano vardo variantas – nieko man nepasakė apie senio kilmę.

– Mane vadina Virdu, Sėlintoju miškais, – atsakė senis ir netrukus užmigo giliai kvėpuodamas, tačiau neknarkdamas, nes knarkimą galėjo išgirsti bet koks žvėris, plėšrūnas ar naktimis šmižinėjantis hunas.

4

Pabudome vos prašvitus, nors iš debesimis aptraukto dangaus sklido tik blausi šviesa, tačiau nebesnigo. Mano *juika-bloth* buvo išskridęs ieškoti rytinio maisto, o mes su Virdu nusišlapinome prie atskirų medžių. Tyčia šlapinausi kaip berniukas, tačiau senis neparodė jokio ženklo, kad pastebėjo ar kad jam tai rūpi.Tada nuėjome nusiprausti veidų geliamai šaltame vandenyje.

– Labai ačiū, *fráuja* Virdai, už tai, kad paskolinote tą kailį. Man buvo labai patogu...

– Nutilk, – suurzgė kaip visada irzlus Virdas. – Kol nepavalgau, nebūnu įprastos geros nuotaikos, todėl neturiu kantrybės klausytis plepalų. Eime, turiu džiovintų ridikų, duosiu jų ir tau.

– O aš turiu rūkytos dešros, – pasigyriau. – Nuo jos siaubingai kamuoja troškulys, tačiau pavalgykime, nes čia yra pakankamai vandens.

Kol kramtėme kietą, sudžiūvusią dešrą, pasiguodžiau:

– Keliskart mėginau numalšinti smarkų troškulį sniegu ir negaliu suprasti, kodėl jis netinka atsigerti taip kaip vanduo. Juk sniegas yra ne kas kita, o vanduo, kuris...

– *Iésus*, – sukriuksėjo Virdas. – Gailiuosi, kad padrąsinau tave kalbėti. Tikrai esi nieko neišmananti varna. Galima mirti iš troškulio sniego lauke, tokiame dideliame kaip Alba.

Truputį suirzęs atšoviau:

– Ir pats tai atradau, tačiau nežinau, kodėl taip yra.

Virdas nepatenkintas atsiduso.

– Klausykis atidžiai, padauža. Dukart to paties nekartoju. Kai vyras ar moteris, kad ir kas tu būtum, valgo sniegą, jis atšaldo gerklę ir stemplę, todėl jos susitraukia ir neleidžia

praryti sniego tiek, kad būtų galima numalšinti troškulį. Ruoškimės keliauti. Aš nešiu mūsų abiejų mantą. Tu nukelk tas lokenas, o aš jas pririšiu tau ant nugaros.

– Kodėl kurstote ugnį? – paklausiau. – Juk iškeliaujame.

– Nekurstau, – atsakė Virdas, nors ant likusių žarijų uždėjo naują šaką ir ėmė pūsti ugnį, kad užsidegtų jos galas. – Keliaudamas tokiomis šaltomis dienomis kaip ši, visada nešuosi nuodėgulį ir laikau liepsną netoli burnos, kad galėčiau įkvėpti šilto oro. Labai patogu. Liepiau tau paimti tas lokenas.

Priėjęs prie medžio pamačiau, jog kailiai buvo taip aukštai užkelti, kad turėjau rasti vėjo nulaužtą šaką ir ja baksnodamas numesti juos į sniegą šalia savęs. Spėliojau, kaip Virdui pavyko kailius užkelti taip aukštai, nes jis buvo tik truputį už mane aukštesnis, ir tikrai negalėjau įsivaizduoti senuko, besiropščiančio į medį. Kai pakėliau ryšulį, susvyravau ir vėl sudejavau: „*Iésus!*“ Nė neįsivaizdavau, kiek lokio kailių buvo ryšulyje ar kiek vienas jų galėjo sverti, tačiau kailiai buvo stipriai suspausti ir visi kartu svėrė turbūt pusę tiek, kiek aš. Kaip senukui pavyko užkelti šį ryšulį į medžio tarpušakį? Ir kaip man reikės panešti šią milžinišką naštą? Kai svirduliuodamas su nešuliu rankose grįžau atgal prie laužo, kuris dabar buvo užgesintas sniegu, Virdas, tarsi būtų numatęs mano būgštavimus, tarė:

– Jei toks senas pirdžius kaip aš gali jį panešti, pajėgsi ir tu. Kai užkelsiu tau ant nugaros, ryšulys atrodys lengvesnis.

Senis buvo įkišęs degantį deglą stačią į sniegą ir jau susukęs mano drabužius bei kitą mantą į kailį, kuriame miegojau. Nieko neatsakiau, tačiau liūdnai pastebėjau, kad šiandien neteks dėvėti šio kailio ir kad Virdas man neparūpino nuodėgulio. Ir vėl, tarsi skaitydamas mano mintis, senis paaiškino:

– Būdamas mano krovininiu mulu sukaisi. Pamatysi.

Tada jis pradėjo vynioti savo mantą į kailį, kuris buvo ir Virdo lova, ir antklodė, ir aš išvydau du daiktus, ant kurių

senis gulėjo visą naktį juos saugodamas: lanką ir strėlinę su daugybe strėlių.

– Girdėjau, kaip dukart šaukėtės pagonių deivės Dianos, – tariau. – Turėjau suprasti, kad medžiojate lanku.

– Negi manei, kad nukaunu briedį ar lokį plikomis rankomis? – paniekinamai paklausė Virdas. Tačiau kai jis paėmė lanką ir ėmė jį glostyti, senio balsas tapo švelnesnis. – Ja, tai mano turtas, mano gražuolis, mano ištikimas draugas.

– Tuose kraštuose, iš kurių atkeliavau, kai kurie vyrai turėjo lankus, – tariau. – Tačiau jų lankai buvo kur kas ilgesni, paprastos arkos formos, kaip lotyniška raidė „C". Niekada neteko matyti tokio lanko kaip jūsų. Jis man labiau primena išriestą runą, vadinamą *sauil*.

– *Ja*, viena jo dalis išriesta į vieną pusę, kita – į kitą. – Labai didžiuodamasis Virdas tęsė: – Pažvelk, padauža. Jei paprastas lankas yra pagamintas iš medžio ir jo jėgą nulemia tik sulenkto ir įtempto medžio stangrumas, šis karo lankas yra ne tik medinis. – Jis švelniai paglostė išriestą išorinę lanko dalį. – Žiūrėk, čia, užpakalyje...

– Sakyčiau, tai priekis, – pastebėjau.

– Užsičiaupk. Štai čia, užpakalinėje lanko dalyje, pritvirtintos išdžiovintos žvėrių sausgyslės, nes jos priešinasi tempimui. Ir jis dar pastorintas ragu, kuris priešinasi suspaudimui. Tad sulenkto medžio, kuris stengiasi išsitiesti, atatranką sustiprina stiprus rago poreikis išsitempti ir sausgyslių poreikis susitraukti. Sudėjus visą šią galią, iš lanko šešiasdešimties žingsnių atstumu paleista strėlė kiaurai perveria nemažą medelį, ir iš tokio atstumo lankas šaudo mirtinai taikliai – juo galima pataikyti į štai aną plasnojantį paukštį.

Virdas parodė į mano grįžtantį *juika-bloth*, kuris grakščiai nėrė žemyn ir pro medžius nusklendė mūsų link. Tada senis pridūrė:

– Net iš beveik dviejų šimtų žingsnių atstumo strėlė – jei ji pataikytų į žmogų – paprastai nužudo. Tai yra, jei žmogus

dėvi tik dygsniuotus ar odinius šarvus, o ne tvirtesnius žvynuotus. Štai ką tau, padaužą pasakysiu: lankų gamintojui gali prireikti net penkerių metų, kad pagamintų vieną tokį lanką. Pirmiausia reikia rasti įvairių medžiagų – medžio, kaulų ir ragų – ir atsirinkti tik pačias geriausias. Tada jas sendinti, išpjauti reikalingos formos ruošinius, vėliau su pertraukomis tarp kelių operacijų džiovinti ir grūdinti, dar vėliau surinkti, suformuoti, kad būtų pasiektos geriausios proporcijos, ir galiausiai pirmaisiais lanko naudojimo mėnesiais daugelį kartų jį derinti darant nežymius pakeitimus. Tikrai gali prireikti net penkerių metų, kol lankų gamintojas galės pasakyti, kad jo darbas baigtas. *Akh, ja*, padauža, gotai gamina geriausius pasaulyje kardus ir peilius. Tačiau hunai – *oh vái*, tenka pripažinti – hunai gamina geriausius pasaulyje karo lankus.

– Šį lanką jums davė hunas? Maniau, kad neturite draugų hunų.

Virdas vėl garsiai nusijuokė sukriuksėdamas.

– Ne, *ni allis*. Aš jį iš jo paėmiau.

– Jūs paėmėte lanką iš huno?!

– Na, tik tada, kai įsitikinau, kad jis juo nebegalės pasinaudoti, – sausai paaiškino Virdas.

– Suprantu, – sumurmėjau pajusdamas neapsimestinę pagarbią baimę. Tada atsargiai, kad nesužadinčiau jo choleriško temperamento, paklausiau: – Tikriausiai, *fráuja* Virdai, tuo metu buvote, hm, truputį jaunesnis?

– *Ja*, – atsakė nė kiek neįsižeidęs senis. – Tai atsitiko prieš trejus metus. Iki tol turėjau pasikliauti paprastu medžiokliniu lanku, tokiu, kokį tu matei. Tačiau negaiškime laiko. Leisk tave, nešulini mule, pakrauti. Per šį gilų ir šviežią sniegą bus sunku keliauti. O aš noriu pasiekti mūsų kelionės tikslą dar nesutemus.

Kol Virdas lengvai pakėlęs lokenų ryšulį tvirtino jį man ant nugaros plačiomis storos drobės juostomis, permesto-

mis man per pečius, sukryžiuotomis ant krūtinės ir patikimai surištomis per liemenį, aš tepajėgiau išspausti:

– Kelionės tikslas? Uuf! Koks yra – uuf! – mūsų kelionės tikslas?

– Vienas urvas, kurį žinau. – Virdas iškėlė savo saulės akmenį ir nužvelgė pro jį dangų. – Štai ta kryptimi. *Atgadjats*!

Jo komanda reiškė „judėkime!“, ir mes pajudėjome. Matyt, saulės akmeniu Virdas pasinaudojo tik norėdamas pasipuikuoti, nes mes patraukėme tiesiai prieš šiaurės rytų vėją, ta pačia kryptimi, kuria jau daugelį dienų abu keliavome. Virdas per gilų, siekiantį kelius, sniegą žingsniavo žvaliai tarsi jaunuolis, o man buvo truputį lengviau kiūtinti iš paskos sniege palikta jo bryde.

Pagalvojau, kad labai suklydau manydamas, jog šis „senas pirdžius“ – kaip vulgariai pats pasivadino – yra nualintas ar nukaršęs. Jis sakė, kad jam buvo penkiasdešimt tuo metu, kai mirė Atila. Tad jei Virdas nemelavo, dabar jam turėjo būti šešiasdešimt penkeri – tokio ilgaamžiškumo sulaukia tik nedaugelis vyrų, išskyrus dykaduonius išpaikintus miestiečius ir dvasininkus. Bet būdamas šešiasdešimties dvejų jis kažkaip sugebėjo nužudyti laukinį huną ir įsigyti jo karo lanką. Gal Virdas ir nebeturi „syvų savo kaule“, kaip pats vulgariai apie save pasakė, bet jei jis buvo per senas mėgautis seksu – ar net domėtis, kas yra jo bendrakeleivis: vyras, moteris ar eunuchas – atrodo, tai buvo vienintelis dalykas, kuriam Virdas buvo per senas. Dabar neabejojau, kad jis galėtų lengviau už mane panešti lokenų ryšulį ir kas vakarą jį įkelti ar net įmesti aukštai į medį. Tačiau šįvakar mes tikriausiai įsikursime dengtame ir jaukiame urve. Tokia ateitis viliojo.

Tačiau iki tikslo buvo ilgas ir varginantis kelias. Virdas kad ir išmynė man brydę, svirduliavau, klupinėjau ir netrukus ėmiau sunkiai trukčiojamai alsuoti. Senis buvo tei-

sus: man tikrai nereikėjo susisupti į kailį ar pasiimti nuodėgulį, kad susišildyčiau įkvepiamą orą. Nors diena buvo šalta ir vėjuota, aš gausiai suprakaitavau. Ryšulys ant nugaros nuo liemens driekėsi aukščiau galvos – negalėjau jos pakelti, kad pamatyčiau, kaip aukštai – o ant jo tupėjo *juikabloth*. Tiksliau, paukštis tupėjo tol, kol aš taip pavargau, kad nubaidžiau jį liepdamas skristi kartu su mumis ir taip nors nežymiai palengvinti mano naštą.

Nė karto nesulėtinęs žingsnio ir net neuždusęs Virdas kalbėjo be paliovos – tiksliau sakant, šaukė stengdamasis perrėkti Akvilo vėją. Jis nuolatos aptarinėjo vėją, orą, vietovę, vietinę fauną ir florą, kitų jam žinomų vietovių orą, fauną ir florą ir nesivaržydamas gražino savo kalbą įprastomis jam nešvankybėmis bei šventvagystėmis.

– Pažvelk ana ten, į tą žemės lopinėlį, nuo kurio sniegas visiškai nupustytas. Ar matai susiraukšlėjusius to augalo likučius, padauža? Tai lazerio sodinukas, ir jei kada nors jį rasi, kai bus užkietėję viduriai ir tau reikės atsakančiai nusituštinti, labai apsidžiaugsi. Išspausk lazerio sakų ir suvalgyk. Išsituštinsi visiškai, patikėk.

– Pravartu... žinoti... *fráuja*, – tariau gaudydamas orą.

– Manai, kad šie *Hrau Albos* miškai yra nuobodūs, tiesa, padauža? Palauk, kol pasieksime Singidunumą, esantį gotų žemėse, supančias pelkingas lygumas. Tos lygumos yra labai nykios ir be augmenijos, aukščiausias dalykas, kurį gali išvysti tame kraštovaizdyje, bus vienišas stovintis valstietis. Arba jo ožka. Arba net žąsis.

– Labai... įdomu... *fráuja* Virdai, – šnopavau.

– O dabar artinamės prie pušyno, padauža. Ar žinai, kad pušų kankorėžiai, iš pradžių juos pakepinus, o tada uždegus, tampa saldaus kvapo smilkalais? Dar daugiau, degančių kankorėžių sakų aromatas tikrai skatina moterų meilės geismą. Kai kurie pagonys naudoja juos per savo orgijas šventyklose, kad sukeltų moterų garbintojų aistrą. *Ja*, pri-

siekiu keturiasdešimt devyniomis nesantuokinėmis Tespijaus dukromis, nuo pakepinto kankorėžio aromato p..da tampa tokia pat karšta kaip ir kankorėžis.

Be garso kritau veidu į sniegą ir gulėjau, buvau per daug uždusęs ir nusilpęs, kad pajėgčiau pakelti savo kūną, o ką jau ir kalbėti apie ant manęs užkrautą svorį. Virdas žingsniavo toliau nepastebėdamas, kad parkritau, ir tęsdamas savo postringavimus.

– *Iésus*, užuodžiu, kad netrukus dar gausiau pasnigs. Privalome paskubėti...

Jo balsą užgožė vėjo gūsis. Manau, tada jis pastebėjo, kad aš nebešnopuoju iš paskos, nes netrukus išgirdau gurgždančius per sniegą žingsnius. Garsas nutilo, ir aš padariau išvadą – nes mano galvą dengė ryšulys – kad Virdas stovi šalia manęs. Jis pasibjaurėjęs pareiškė:

– Prisiekiu Murcija, tingumo deive, kad apsimeti, jog jau pavargai. Dar tik truputį po vidudienio.

Sukaupiau kvapą ir dusliai atsakiau:

– Neapsimetu... *fráuja*...

Jis viena koja ir be jokio vargo apvertė ryšulį, žinoma, ir mane kartu su juo, tad aš dabar gulėjau ant nugaros. Virdas apžiūrėjo mane, tarsi būtų radęs akmenį ir prie jo prilipusį glitų šliužą. *Juika-bloth* skraidė aplink ir pakreipęs galvą smalsiai apžiūrinėjo, kas čia vyksta.

– Esu išsekęs, – paaiškinau, – ir ištroškęs, o ryšulio diržai nutrynė pečius. Ar galėtume truputėlį pailsėti?

Virdas paniekinamai sukriuksėjo, tačiau atsisėdo šalia manęs.

– Tik truputėlį, – tarė, – kitaip sustings tavo raumenys.

Taigi, taigi, pagalvojau, tai jis apsimetinėja – prisiversdamas keliauti toliau ir be paliovos šūkaliodamas savo monologą, nuduodamas, kad nepavargo ir neuždusо – o kai aš paprašiau sustoti, jam lygiai taip pat norėjosi pailsėti.

Virdas įkišo ranką į sniegą, pagrabaliojo žemę ir ištraukė glotnų akmenuką.

– Štai, padauža. Kai pajudėsime, įsidėk šį akmenuką į burną. Jausi mažesnį troškulį. O prieš mums pajudant pertvarkysiu dvi kailių letenas taip, kad jos būtų tarsi pagalvėlės po tavo diržais ant pečių. Žinoma, vėliau ten atsiras puikios nuospaudos.

– Galbūt kai pajudėsime, – pasiūliau, – trumpam apsikeisime nešuliais?

– Ne, – tvirtai atšovė jis. – Sakei, kad gali panešti tą ryšulį. Privalai, padauža, išmokti visada tesėti duotą žodį. Be to, tai tu pasiprašei eiti kartu. Teisingai numačiau, kad sulėtinsi mano kelionę, tačiau dėl savo gero būdo leidau tau keliauti kartu. Padauža, privalai išmokti gerai apgalvoti, ko prašai, nes gali tai gauti. Tačiau gavęs, padauža, privalai išmokti kuo geriau pasinaudoti tuo, ką gavai.

– *Ja, fráuja*, – suvapenau nenoromis.

– Mano draugijoje galbūt nebūsi nuolat laimingas ir jausi nepatogumų, tačiau ji tau labai pravers. Pavyzdžiui, išmoksi gyventi miškuose, sustiprinsi savo kūną ir išlavinsi pojūčius. *Ja*, padauža Tornai, tapk tvirtas, – jis trenkė sau kumščiu į krūtinę, – kaip aš.

Trindamas sudraskytus pečius išdrįsau atšauti:

– Nebūtina turėti daug jėgos, kad galėtum šaipytis iš kito nelaimės.

Virdas iškėlė aukštyn rankas.

– Prisiekiu Momu, bambėjimo dievu, esi nedėkingas jaunuklis!

– Niekada nesu girdėjęs apie bambėjimo dievą, – sumurmėjau.

– *Ja*, graikų dievas, kokio ir galima tikėtis iš graikų. Bambantis dievas Momas kartą net papriekaištavo Dzeusui, kad šis buliui ragus pritaisė ant galvos, o ne ant nugaros, nes ten yra visa buliaus jėga.

Tiesiog kad sulaikyčiau jį sėdintį ir kalbantį, tariau:

– *Fráuja* Virdai, jūs žinote tiek daug dievų, kad, spėju, nesate krikščionis.

Senis atsakė gan paslaptingai.

– Kadaise buvau. Tačiau pasveikau.

– Tikriausiai jūsų kunigas nebuvo labai geras. Ar kapelionas. Ar pastorius. Ar kuris kitas.

– Žodis „pastorius“ reiškia „piemuo“, – suniurnėjo Virdas, – o avys skirtos vilnai kirpti. Nutariau nebūti avimi.

– O žodis „cinikas“ yra kilęs iš graikų žodžio „piemuo“, – papriekaištavau. – Cinikai taip vadinami dėl to, kad jie nuolatos urzgia ant dorų žmonių.

Tada Virdas iš tiesų suurzgė.

– Daug tu išmanai, šunyti! Cinikai patys taip pasivadino, nes šuo – jei jam siūlomas koks nors kąsnelis – prieš prarydamas jį apuosto ir atidžiai apžiūri. O dabar kylame, padauža. Vis dar galime pasiekti tą urvą iki sutemų, jei tu daugiau nepargriūsi ant žemės. *Atgadjats*!

Mudu iškeliavome, Virdas žingsniavo laisvai, o aš įsitempęs drimblinau iš paskos. Pasiryžau užbaigti mūsų dienos žygį, kad ir kur turėjome nukeliauti, nesuklupdamas, nebent staiga numirčiau. Svirduliuodamas iš paskos specialiai užmindavau sau mįsles, pavyzdžiui: jei lokys sveria tiek pat, kiek tvirtas kinkomas arklys, kokią lokio svorio dalį sudaro jo kailis? (Ir, jei jau apie tai prakalbome, kiek sveria arklena? Neįsivaizdavau.) Taip man pavyko negalvoti apie nuovargio kančias ir baigti tą siaubingą žygį vėl nepargriūvant. Galiu prisiekti, kad prabėgo ketveri metai – Virdas sakė, kad tai buvo keturios bažnytinės valandos – kol jis galiausiai paskelbė:

– Atvykome.

Iš palengvėjimo ir dėkingumo vos nepargriuvau, tačiau pavyko išsilaikyti ant kojų.

– Kur... urvas? – pūškavau. – Neatsisegsiu... šio ryšulio, kol... iki jo nenusigausiu.

– Urvas ana ten, – atsakė Virdas parodydamas į tankiai krūmais apaugusį kalvos šlaitą priekyje netoli nuo mūsų. –

Tačiau geriau numesk savo nešulį čia. Mes neisime į urvą, kol jis iš jo neišlįs.

– Jis? – sušvokščiau.

– Arba ji, – abejingai atsakė Virdas dėdamas ant žemės savo ryšulius.

Įsižeidęs dėl tariamos kandžios užuominos apie mano lytį, sukaupiau kvapą sušukti:

– Ar iš manęs šaipaisi, seni?

– Ša! – griežtai nutildė jis. – Nes gali pažadinti jį arba ją. Kalbu apie lokį, o ne apie tave, įžeidus padauža. Iš kur man žinoti, ar tai patinas, ar patelė? Tik žinau, kad šiame urve lokiai mėgsta miegoti žiemos miegu, ir turiu pagrindo manyti, jog vienas jų ten dabar miega.

Susmukęs po savo nepakeliama našta sušvokščiau:

– Norite... užmušti... dar vieną lokį?

– Na, nebūtinai, – atsakė Virdas su kandžiu sarkazmu. – Jis gali pats panorėti nusidirti kailį ir atiduoti jį man. Prisiekiu Stiksu, padauža, liepiau tau nusimesti tą naštą. Padaryk kaip liepta, kol pats nenugriuvai.

Išsekęs išsirangiau iš diržų ir paleidau ryšulį nukristi ant sniego už manęs. Tačiau iškart neatsisėdau ir neatsiguliau, nes negalėjau išsitiesti ir bijojau, kad tokioje pozoje liksiu visam laikui. Svirduliavau ir trepsenau bandydamas atpalaiduoti nugarą, o Virdas tuo metu įtempė savo kovinį lanką bandydamas jo jėgą, tada perslinko strėlinę ant nugaros taip, kad plunksnuoti strėlių galai būtų virš jo dešinio peties.

– Ar eisite į urvą vienas? – paklausiau, nes galimybė, kad Virdas lieps eiti kartu, daugiau nei truputį trikdė.

– Eiti į urvą? – senis veriamai pažvelgė į mane. – Sakiau tau, padauža, kad nesu nei išprotėjęs, nei silpnaprotis. O tu eitum? Lokio jėga prilygsta dvylikos vyrų jėgai, o gudrumas – vienuolikos. Kad tave Jalkas, milžinas žudikas, negi per savo klajones nė karto nematei lokio?

Su malonumu paprastai atsakiau:

– *Ja*, mačiau. Vezontijaus gatvėje juokdarys vedė lokį su į nosį įvertu žiedu. Žvėris šoko pagal vyro dūdelę. Šokis nebuvo labai elegantiškas, tačiau...

Virdas ir vėl nusijuokė sukriuksėdamas.

– Lygindamas lokį, kuriam į nosį įvertas žiedas, su laukiniu žvėrimi taip pat sėkmingai gali lyginti naminį ariamąjį jautį su laukiniu stumbru. Būk čia, stebėk ir mokykis.

Prisimerkęs Virdas atidžiai apžiūrėjo kalvos šlaitą dengiančius krūmokšnius ir sumurmėjo sau į barzdą:

– Leisk prisiminti. Urvų yra daugybė. Kiek pamenu, šio viduje yra maždaug dešimties žingsnių lankas. *Ja*, nežymus posūkis į kairę. Todėl, taip sakant, ambrazūra, pro kurią galėsiu šaudyti, bus gana siaura. Vadinasi, privalau įsispausti įėjimo dešinėje...

Virdas paliko mane ir, įsistatęs strėlę į lanką, susigūžęs, kad galva neišlįstų už apsnigtų krūmokšnių – panašia poza, kurioje aš vis dar buvau – atsargiai nusėlino prie kalvos šlaito. Aš dar nespėjau pamatyti urvo angos, tad negalėjau įvertinti, kaip arti prie jos prisėlino Virdas, tačiau aiškiai mačiau, kaip jis pritūpė už krūmo, įsmeigė akis į urvą, iš lėto pakėlė lanką ir kruopščiai nusitaikė.

Išgirdau tolimą įtemptos lanko stygos zvimbesį ir skrendančios strėlės švilpesį, kai ji dingo kažkur urve. Tačiau tada apstulbau išgirdęs dažnai pasikartojantį dunksėjimą ir dūzgesį. Senis vikriai tarsi jaunas atletas traukė iš strėlinės strėles, statė jas į lanką ir leido taip sparčiai, kad jo dešinės rankos beveik nesimatė, o kairė buvo nejudri tarsi statulos. Nespėjau suskaičiuoti, kiek strėlių jis paleido, kai visa kalva sudrebėjo ir iš jos pasigirdo įsiutęs riaumojimas. Nors buvau saugiai atsitolinęs, nuo kraują stingdančio garso krūptelėjau, tačiau Virdas tik liovėsi sparčiai laidęs strėles ir ramiai, atsargiai įstatęs dar vieną strėlę laukė nejudėdamas iš vietos.

Ilgai laukti nereikėjo. Riaumojusi tarsi ugnikalnis kalva dabar išsiveržė. Iš nematomo urvo išsirovė milžiniškas rudas objektas ir netrukus susiliejo su įnirtingai laužomų krūmokšnių šakų ir šakelių bei sniego debesiu. Išniręs riaumojantis lokys stabtelėjo, ir kai nusileido į viršų išmestas sniegas, pamačiau, kad į vieną jo priekinę koją įsmigusi strėlė. Žvėris stovėjo nejudėdamas, tik purtė sužeistą koją ir lingavo masyvią galvą pirmyn ir atgal įraudusiomis akimis ieškodamas savo kankintojo ir grėsmingai riaumodamas pranašavo jam mirtį. Lokys atsistojo ant galinių kojų, kad geriau matytų per pomiškį, o iš jo grėsmingų nasrų dribo baltos putos.

Tuo metu Virdas rūpestingai nusitaikė ir paleido strėlę. Nors, kiek mačiau, šį paskutinioji strėlė tik pervėrė lokio nasrų apačią, milžiniškas žvėris baigė riaumoti dusliai ir bejėgiškai sumykęs. Tada iš lėto, tarsi byranti didžiulė kolona, jis parvirto aukštielninkas, nugriuvo ant šono ir gulėjo nejudėdamas, tik jo letenos su didžiuliais tarsi pjautuvai nagais vis dar trūkčiojo.

Per Virdo sniege paliktą brydę pribėgau prie kalvos – mano stuburas ir raumenys vis dar nebuvo atsipalaidavę, tad bėgau kaip pajėgiau – tačiau kai prisiartinau prie tos vietos, kur stovėjo Virdas vis dar slėpdamasis už to paties krūmo, jis man davė ženklą sustoti.

– Žinau, kad lokį sutampo paskutinieji spazmai, – paaiškino senis. – O jo nagai net mirties agonijoje gali nuplėšti abi tavo kojas.

Tad mes palaukėme, kol lokio letenos visiškai liovėsi trūkčioti, tada atsargiai prisiartinome ir sustojome prie rudo kailio kalvos. Atskrido mano *juika-bloth* ir staiga nėręs žemyn įsispitrijo į užmuštą žvėrį.

– Tai patinas, – sumurmėjo Virdas. – Vadinasi, urve nebus lokiukų.

Dabar supratau, kad Virdas visai neperdėjo kalbėdamas apie hunų karo lanko galią. Paskutinioji strėlė, kaip ir ma-

niau, pervėrė lokio nasrų apačią, tačiau įsmigo giliau, per visus kaulus ir raumenis, į žvėries galvą prasiskverbdama per smegenis ir nepaprastai storą kaukolę, tad jos galas kyšojo iš lokio pakaušio beveik per mano sprindį.

– Jums nepavyks ištraukti tos strėlės, – pastebėjau, kai Virdas priklaupė ir ėmė traukti kitą strėlę iš priekinės lokio kojos.

– Žinau būdų, kaip atgauti strėlę, – atšovė senis. – Tačiau tu gali atnešti kitas iš urvo. Ten bus tamsu, tad pirmiausia pasirinkime stovyklavietę, susikurkime laužą, ir tu galėsi pasiimti nuodėgulį, kad būtų lengviau ieškoti irštvoje. Aš paleidau aštuonias strėles, žiūrėk, kad visas atneštum.

– *Ja, fráuja*, – atsakiau su nuoširdžia pagarba. – O jūs išvirsite vakarienę iš puikios lokio mėsos?

– Ne, ne, – atsakė Virdas. – Pažvelk čia. – Jis kažkur iš drabužių išsitraukė mažą peiliuką, praskleidė žvėries kailį ant pilvo ir prapjovė diržingą odą. Iš pjūvio išvirto geltonų riebalų gumulas. – Per daug riebalų, tad neverta nė vargti.

– Gaila, – atsidusau. – Jūs turėtumėte būti toks pat alkanas kaip ir aš. Tai gal kulšis...

– Ne, – vėl atšovė Virdas. – Negalime pjaustyti žvėries į gabalus, kol nenudyriau viso kailio. Tai ilgai trunkantis ir nelengvas darbas, o netrukus atslinks naktis. – Jis pakilo ir apsidairė. – Daryk kas liepta ir sukurk laužą. Ana ten bus geriausia vieta.

– Ar norite pasakyti, *fráuja*, kad turėdami tiek gulinčios šviežios mėsos vakarienei valgysime sudžiūvusius lašinius?

– Ne, – dar kartą paprieštaravo Virdas išsiblaškęs dairydamasis aplink. – Kertu lažybų, kad mūsų sukeltas šurmulys privilios kokį nors smalsų sutvėrimą – ir, *akh*, štai jis.

Virdas žvilgtelėjo pro mano petį ir nespėjus man atsigręžti vikriai pačiupo lanką, pagriebė iš ant nugaros kabančios strėlinės strėlę, įstatė ją, įtempė lanką ir paleido strėlę. Strėlė pralėkė taip arti palei mano ausį, kad jos skleidžia-

mas garsas buvo ne paprastas šnaresys, o toks pat garsus plaukus šiaušiantis plazdėjimas, kokį sukelia pakildamas mano *juika-bloth*. Kai atsisukau, naujas Virdo grobis jau gulėjo už kokių trisdešimties žingsnių. Jis buvo panašus į ožį, tik žvėries ragai buvo kur kas įspūdingesni už visų man iki šiol matytų ožių: stori, ilgi, riesti atgal ir priekyje dailiai statūs. Man dar nebuvo tekę matyti tokio žvėries, tad taip ir pasakiau.

– Tai kalnų ožys, – paaiškino Virdas. – Paprastai jie laikosi aukštutinių Albo kalnų viršukalnėse. Tik gilią žiemą nusileidžia taip žemai. Mūsų laimei, jie smalsūs kaip katės. Jų mėsa liesa, nes kalnų ožiai nekaupia riebalų žiemos miegui. Skanesnė už geriausio ėriuko. Gal dabar sukursi laužą, *niu*?

Sukūriau laužą ten, kur buvo nurodęs Virdas, ir nelabai nustebau po sniego ir ledo danga atradęs gėlo vandens upokšnį. Kai Virdas pradėjo dirti odą kalnų ožiui, pastebėjau, kad jo peilis gotiškas, su būdingu besirangančios gyvatės raštu metale. Peilis buvo labai dažnai naudojamas ir nudilęs, jo ašmenys priminė skiedrą, tačiau Virdas juo labai įgudusiai – ir skrupulingai – dyrė odą.

– Ar stengiatės nesugadinti kalnų ožio kailio, kad jį taip pat galėtumėte parduoti? – paklausiau.

Virdas papurtė susivėlusią galvą.

– Vasarą parduočiau. Šiurkštus žiemos kailis nėra tiek vertas, kad jį neštum. Tačiau už ragus gausiu gerą kainą. Atsargiai diriu odą tik todėl, kad joje galėčiau išvirti mėsą.

– Virsite mėsą odoje? Kaip?

– *Iésus*! Pamatysi, kai grįši su mano strėlėmis. Jei apskritai kada nors tai padarysi.

Paėmiau iš laužo nuodėgulį, grįžau ten, kur gulėjo negyvas lokys, ir netrukus radau įėjimą į urvą, kuris buvo pakankamai aukštas, kad galėčiau įžengti stačias. Kairėje iš tiesų buvo posūkis, kaip prisiminė Virdas, ir lapų bei išmatų krūvoje šalia šio posūkio radau tris strėles, atsimušusias į

akmeninę sieną; vienos plieninis antgalis buvo sulinkęs per pusę. Už posūkio urvas baigėsi, ir ten jaukiai gulėjo sausų lapų bei išdžiūvusių samanų krūva, kurias surinko čia miegojęs šis ar kiti lokiai. Atsargiai, kad nepadegčiau, panaršiau lapus bei samanas ir galiausiai radau visas penkias strėles, kurios nepataikė į taikinį.

Kai grįžau į mūsų stovyklavietę, supratau, kodėl Virdas taip rūpestingai dyrė kalnų ožio kailį. Keturiuose kailio kampuose jis paliko kanopas ir odos kapšus. Tada į žemę aplink laužą įbedė keturis pagalius ir užmovęs ant jų odos kapšus pakabino virš ugnies ožkeną kailiu žemyn. Kai šeriai nusvilo, Virdas į kabantį kailį pripylė vandens. Kol vanduo virė, jis susmulkino ožį nedideliais gabalėliais – krūtininę, šonkaulius, šoninę ir taip toliau – ir sumetė juos į vandenį. Likusius mėsos gabalėlius ir žarnokus nusviedė šalin mano *juikai-bloth*, kuriam puota labai patiko.

Mes su Virdu turėjome palaukti, kol mėsa išvirs, o nuo gardaus kvapo, sklindančio iš odinio puodo, ir kunkuliuojančiame vandenyje besivartančios mėsos, kuri iš raudonos tapo rusva, vaizdo burnose prisirinko seilių. Galiausiai, kai jau vos neapalpau – arba nuo išbadėjimo, arba laukimo teikiamo malonumo – Virdas išsitraukė savo gotišką peilį, pabadė juo mėsą ir pareiškė:

– Išvirusi.

Mėsa buvo puikiai išvirusi – tokia minkšta, kad beveik nereikėjo jos graužti ir kramtyti; tereikėjo priglausti lūpas prie kaulų – ir tokia skani, kad mes ją ryte rijome. Žinoma, visos jos nepajėgėme suvalgyti. Virdas atidėjo mėsos pusryčiams, o kitus gabalus pakabino virš laužo, kad išsirūkytų ir mes galėtume juos pasiimti į kelionę. Tada, skaniai ir sočiai prisivalgę, susisupome į savo kailius ir atsigulėme miegoti.

Tą patį vakarą, bet toli į rytus nuo mūsų, Konstantinopolyje, arba „naujojoje Romoje“, maždaug mano amžiaus

berniukas taip pat buvo sočiai pamaitintas prieš paguldant į lovą. Tačiau šis berniukas buvo Teodorikas, *ostrogotų* karaliaus Tiudamerio Amalingo sūnus, princas ir paveldėtojas, tad jis miegojo kaip garbingas svečias didinguose purpuriniuose Leono, rytinės Romos imperijos imperatoriaus, rūmuose. Be jokių abejonių, jaunasis Teodorikas miegojo ant šilkinių paklodžių šiltoje ir minkštoje lovelėje, o prieš miegą jis, žinoma, valgė egzotiškiausių ir brangiausių valgių.

Ką gi, po šios nakties ir aš daugelį metų taip valgiau ir miegojau. Man teko mėgautis įvairiausiais mėsos patiekalais ir šventiškais valgiais daugelyje elegantiškų menių. Tiesą sakant, man teks dažnai iškilmingai vakarieniauti su pačiu Teodoriku jo užkariautuose rūmuose, kur mes patricijų lordų ir damų draugijoje valgysime puikiausius gardumynus aptarnaujami daugybės liokajų ir tarnų. Tačiau, prisiekiu, negaliu prisiminti per visą gyvenimą valgyto maisto, kuris būtų gardesnis nei tą vakarą šaltuose, niūriuose ir nesvetinguose *Hrau Albos* kalnuose taip primityviai Virdo paruoštas valgis.

5

Kitą rytą, nors ir vėl prabudau vos prašvitus, Virdo mūsų stovyklavietėje jau nebuvo. Radau jį prie užmušto lokio jau gerokai nudyrusį žvėries odą. Pasisveikinau sumurmėdamas *gods dags* ir tada neliepiamas atnešiau nuo laužo pašildytos kalnų ožio mėsos, o iš upelio vandens, kad Virdas numalšintų alkį ir troškulį. Jis padėkodamas sukriuksėjo ir tęsdamas savo kruviną bei riebaluotą darbą kramsnojo mėsą užgerdamas vandeniu.

Tada suvyniojau mūsų kailius, kuriuose miegojome, sugrūdau į juos kitą mantą, taip pat ir rūkytą mėsą. Kaip vi-

sada, patikrinau, ar ankstesnės kelionės metu nepamečiau ar nesudaužiau flakonėlio su nekaltosios Mergelės pienu. Šiems darbams reikėjo nedaug laiko, tad paėmiau nukirstą kalnų ožio galvą. Mano *juika-bloth* papusryčiavo išlesdamas iš jos akis ir didžiąją liežuvio dalį, tačiau aš norėjau nuimti puikius ragus. Radau tinkamą akmenį, kurį ketinau panaudoti kaip plaktuką kaukolei suskaldyti. Kai baigiau, uždėjau po ragą ant mūsų ryšulių ir pritvirtinau virvele.

Mes su Virdu maždaug tuo pačiu metu baigėme savo darbus. Buvo beveik vidurdienis. Nusiminęs pažvelgiau į didžiulį lokio kailį, kurį atnešė Virdas, ir nuolankiai laukiau, kad jis pridės lokeną prie ryšulio, kurį nešiau vakar. Tačiau galvos linktelėjimu pritaręs, kad atskyriau kalnų ožio ragus, Virdas tarė:

– Tavo našta jau ir taip pakankamai didelė, padauža. Be to, kažin ar galėsi pakelti dvoką, kuris netrukus pradės sklisti iš šio kailio, nes aš nepakankamai gerai nuvaliau nuo jo mėsą ir, žinoma, neketinu gaišti laiko jį ištempdamas ir džiovindamas. Aš esu įpratęs prie smarvės, todėl lokeną pridėsiu prie savo nešulio.

– *Thags izvis*, – jausmingai padėkojau. – Ar ketinate dar užmušti lokių, *fráuja* Virdai?

– Ne, mūsų abiejų ryšuliai ganėtinai dideli. Be to, nežinau kitų lokių pamėgtų žiemos miego irštvų čia ir Bazilėjoje, tad verčiau keliaukime į tą įgulą. *Ja*, netrukus paliksime šį atšiaurų klimatą ir mėgausimės romėnų pirčių malonumais.

– Gal man atpjauti to lokio mėsos, jei jos mums pakeliui prireiktų?

– Ne. Kai lavonas sustingsta, mėsa tampa kieta, kad ir kiek ją virtum. Tegul guli.

– Gaila tiek išmesti.

– Gamtoje niekas neprapuola, padauža. Šiuo lavonu mis milijardai kitų žvėrių, paukščių ir vabzdžių. O jei pirmieji prie jo pripuls vilkai, tai atitrauks jų dėmesį nuo šio šviežio

kailio kvapo ir jie mūsų nepersekios. Dar geriau, jei lokį rastų dvėsena mintančių hunų gauja, tai juos čia sulaikytų gana ilgam.

– Kartą mačiau vilką, – tariau. – Man pasirodė, kad jis galėtų be vargo nužudyti žmogų. Niekada neteko matyti huno. Tačiau, kaip suprantu, *fráuja* Virdai, jūs verčiau sutiktumėte tapti vilkų, o ne hunų grobiu.

– Prisiekiu prakeiktu Stiksu, bet kuris taip nuspręstų! Vilkai galėtų nusiaubti mūsų mantą ar papjauti arklius, jei juos turėtume. Tačiau mūsų jie nepultų. Niekaip negaliu suprasti, kodėl protingi, gerbtini ir sumanūs vilkai įgijo laukinių žmones ryjančių žvėrių reputaciją. Tačiau žinau, kodėl hunai įgijo tokią reputaciją. O dabar, padauža, *atgadjats*!

Nepamenu, kiek dienų mes keliavome palikę tą stovyklavietę. Tačiau dabar beveik kasdien leidomės žemyn, oras darėsi švelnesnis, o mano lokenų ryšulys lengvėjo – nors neįmanoma buvo tuo patikėti. Kaip ir numatė Virdas, mano pečių ir nugaros raumenys bei oda palaipsniui priprato prie sunkaus krūvio, o kiti raumenys ir sausgyslės sutvirtėjo. Jau nesvirduliavau ir nedrimblinau, o žengiau koja kojon su Sėlintoju miškais.

Virdas taip pat mokė mane žengti tyliai – ir dažnai tai darydavo urgzdamas, kai suklysdavau – tad išmokau pirmiausia pastatyti pėdą, o tik tada perkelti ant jos svorį, kad nesulaužyčiau po sniegu pasislėpusios nukritusios šakelės, taip pat išmokau nepaleisti praskirtų šakų, kurias praskleisdavau norėdamas praeiti, bei kitų gyvenimo miške gudrybių. Kartais, kai kartu su Virdu kirsdavome vėjo nugairintą akmenų lauką, o vėliau kitame krašte vėl prieidavome apsnigtą, Virdas versdavo abu sugrįžti iki pliko akmeningo lauko. Tai, aiškino jis, neapgaus miško žvėrių, tačiau gali suklaidinti hunus, aptikusius mūsų pėdsakus.

Kartais Virdas nutraukdavo mūsų žygį vidurdienį arba pratęsdavo, kol gerokai sutemdavo, kad mes visada įkurtume stovyklą prie ledu užkloto tvenkinio ar upokšnio.Mums keliaujant jis dažnai staiga sustodavo – ir rankos mostu sustabdydavo mane – tyliai atsisėsdavo ant savo ryšulių, paimdavo lanką ir nušaudavo baltąjį kiškį ar šermuonėlį, kurių, sustingusių vietoje ir susiliejusių su baltu kraštovaizdžiu, aš visiškai nepastebėdavau. Man atrodė, kad Virdas turi dviem ar trimis pojūčiais daugiau nei normalūs žmonės, ir žavėdamasis jam tai pasakiau.

– *Skeit*, – sukriuksėjo jis pakeldamas savo naujausią laimikį. – Šį pastebėjo tavo erelis, o aš tik sekiau paukštį. Ereliui galbūt labiau patinka maitintis ropliais, tačiau jis mato viską. O jį stebėdamas pamatau ir aš. Šis erelis – labai naudingas kompanionas. Tavo regėjimas yra tiesiog tingus, padauža. Privalai jį aštrinti, kaip ir visus kitus gebėjimus. O dėl tavo uoslės pasakysiu, kad per ilgai gyvenai tarp sienų ir po stogu. Pakankamai laiko praleidęs lauke išmoksi skirti sniego, ledo, vandens kvapus.

Na, man taip ir nepavyko išsiugdyti Virdo gebėjimo užuosti vandenį. Tačiau pamėginau geriau pasinaudoti savo akimis ir, didžiam mano nustebimui, atradau, kad pasitreniravus iš tiesų galima pamatyti dalykus, kurių anksčiau nepastebėdavau. Pavyzdžiui, sužinojau, kad judėjimą geriausia pastebėti žiūrint tiesiai į tą vietą, kurioje judėjimo tikimasi (arba jo bijoma). Tačiau mažus ar nejudančius arba neryškius objektus bei spalvų skirtumą lengviausia pastebėti regos periferija. Kitaip tariant, išmokau, kaip ir Virdas, matyti „akies krašteliu“ ir pastebėti mažą žvėrelį baltu žiemos kailiu sniege, kuriame jis stovi sustingęs tarsi akmuo ir laukia, kol mes praeisime.

Kai išmokau pastebėti šiuos mažus žvėrelius ir kai mums desperatiškai nereikėdavo sumedžioti ko nors vakarienei, Virdas leisdavo man laidyne pirmam pamėginti užmušti

žvėrelį. Tačiau paprastai jis laikydavo į lanką įstatytą strėlę, jei aš nepataikyčiau – o iš pradžių aš dažniau prašaudavau pro šalį nei pataikydavau.

– Taip yra dėl to, kad tu ją laidai kaip Biblijos Dovydas, – gižiai subarė Virdas. – Be jokios abejonės, tai tavo auklėjimo vienuolyne pasekmė. Kai šitaip išsuki laidynę virš galvos, akmuo iš tiesų lekia smarkiai ir toli, tačiau netiksliai. Tavo tikslas – ne bet kaip permesti akmenis per Albos kalnus. Akmuo turėtų į ką nors pataikyti, į kažką, esantį netoli, pavyzdžiui, mažą žvėrelį arba, jei nori, į Galijotą. Tiksliau laidysi akmenis, padauža, jei laidynę išsuksi statmenai savo šonui.

Klusniai pabandžiau. Ir, žinoma, neįpratęs taip mėtyti, padariau tai baisiai nerangiai.

– Ne, ne! – pasibjaurėjęs sušuko Virdas. – Ją reikia sukti ne kaip sukutį. Pakanka pasukti du ar tris kartus. Be to, tu neteisingai suki, tad paleidi akmenį iš apačios. Įsidėmėk, padauža. Rankos raumenys dirba taip, kad pakelti ranką gali sparčiau ir smarkiau nei nuleisti. Tad suk laidynę priešinga kryptimi ir paleisk akmenį smarkiai užsimojęs ranka aukštyn.

Pamėginau dar kartą ir dar, ir nors vis tiek laidžiau nerangiai, Virdo pasiūlytas būdas suteikė man daugiau pasitikėjimo laidyne. Tad kai tik pasitaikydavo proga, treniruodavausi ir prieš tos kelionės pabaigą pamušdavau daugumą mūsų mažų žvėrelių.

Galiausiai išnirome iš amžinai apniukusio dangaus, karojusio virš Albos kalnų, ir dienos iš pradžių kartkartėmis, o vėliau gana dažnai tapo saulėtos. Laimė, tose žemumose miškai buvo tokie tankūs, jog net ir numetę lapus, medžiai teikė šiokį tokį šešėlį nuo saulės, antraip spindintis sniegas mus būtų apakinęs. Čia, Romos provincijoje, vadinamoje *Retija prima*, priėjome Birsus upę, kuri buvo labai siaura ir visiškai užšalusi, kaip ir kalnų upokšniai bei šaltiniai.

Leidomės į Birsus žemupį ir ten, kur ji įteka į didingą Renuso upę, išvydome Bazilėją – iš pradžių tolumoje išdygo

kareivinių, pastatytų aukštai virš upių santakos iškilusioje terasoje, siena. Virdas man paaiškino, kad čia tekantis į vakarus siauras ir sraunus Renusas daro staigų posūkį ir ima tekėti į šiaurę vis praplatėdamas ir sulėtindamas savo tėkmę. Tad čia baigiasi laivyba į upės, kurioje plaukioja gausybė laivų ir kuri per visą Europą driekiasi iki pat Germanų vandenyno, aukštupį.

Dabar Bazilėja, palyginti su kitais miestais, kuriuos vėliau aplankiau, atrodo tik mažas romėnų įgulos miestelis. Tačiau visi miestai, laikui bėgant, vystėsi ir plėtėsi panašiai. Iškiliausią ir lengviausiai apginamą vietą užima sienų apsupta stovykla ar fortas, kurie paprastai būna labai dideli. Juos supa pylimai, sargybos bokštai, gynybiniai grioviai, spygliuotos tvoros ir kitos kliūtys. Tuojau pat už šių barikadų aplink visą fortą spiečiasi *kabanos*. Nors šis žodis reiškia „būdelės", iš tiesų pastatai yra gana dideli, gatvės juos dalija į kvartalus, turgaus aikštes ir kitus tikro miesto atributus. Be abejonės, iš pradžių jie buvo sekančių paskui stovyklą prekeivių, parduodančių tokias prekes, kurias romėnų armija ne visada tiekia savo kariuomenei, – skanumynus, gerą vyną, pigias moteris, pasilinksminimus – lūšnelės, tačiau kiekviename seniai įsikūrusiame įgulos mieste dabar *kabanos* tapo miestiečių kvartalais, kuriuose gyvai verda prekyba, įvairi veikla ir linksmybės.

Už *kabanų*, miesto pakraštyje, įsikūrusios dirbtuvės, tiekiančios ir kariuomenei, ir miesto gyventojams reikalingus dirbinius: lentpjūvės, čerpių degyklos, galvijų aptvarai, puodų dirbtuvės, kalvės ir kitos, kurių dauguma priklauso paleistų į atsargą romėnų karių palikuonims, seniai susituokusiems su vietinėmis gyventojomis. Be visų šių įgulos miesto priedų, Bazilėjos pakraštyje taip pat yra dokų, remonto dirbtuvių, smulkių prekių ir kitų sandėlių, išsidėsčiusių Renuso pakrantėje.

Kadangi Renuso upe keliauja labai daug pirklių ir keleivių, į Bazilėją veda tik du siauri ir blogai prižiūrimi keliai,

ir vienu jų mes su Virdu atvykome į miestą. Tikėjausi, kad keliais bus mažai naudojamasi, tačiau tame mes su Virdu buvome visiškai vieni. Nesimatė nei vežimų, nei pėsčiųjų, ir Virdas dėl to nustebęs murmėjo. Priemiesčiuose taip pat neišvydome žmonių, niekas nedirbo, nevaikštinėjo ar net nesėdėjo dykinėdamas. Visi vartai, pro kuriuos praėjome, buvo uždaryti, su nuleistomis grotomis, žaizdruose nedegė ugnis, nesigirdėjo gausiai gyvenamos bendruomenės ūžesio, primenančio bičių avilį. Net neišgirdome lojančio šuns.

– Prisiekiu krosnyje iškeptu šventojo Polikarpo kūnu, – suurzgė Virdas, – tai labai keista.

– Tačiau pažvelkite į priekį, *fráuja*, – tariau. – Iš *kabanų* bent jau kyla dūmai.

– *Ja*. Eime, padauža, parodysiu tau savo mėgstamą taverną. Ji priklauso mano draugui, ir jis nepila į vyną vandens. Paklausime jo, gal Bazilėją užpuolė maras.

Tačiau kai atvykome prie tavernos, ir nors rūkstantys dūmai bylojo, kad viduje kūrenasi židinys, durys, kaip ir visų kitų miesto namų, buvo tvirtai užsklęstos. Virdas piktai padaužė į jas ir šaukdamas bjaurias nešvankybes pareikalavo:

– Atidaryk duris, Dilasai! Teprakeikia tave visi dievai, žinau, kad esi viduje!

Tik tada, kai Virdas ėmė įnirtingiau talžyti duris ir svaidyti prakeiksmus, prasivėrė langinės, tik per mažytį plyšelį, pro jį pažvelgė įraudusi akis ir gargždus balsas, kalbantis ta pačia senosios kalbos tarme kaip ir Virdas, tarė:

– Virdai, senas gentaini, ar tai tu?

– Ne, aš – mitrusis jaunuolis Hiacintas, atėjau tave sugundyti ir palėbauti! – Virdas riaumojo taip garsiai, kad aplink esančių namų langinės taip pat truputį prasivėrė. – Atsklęsk savo duris, kitaip, prisiekiu *Iésumi*, aš jas išspirsiu!

– Negaliu atidaryti durų, drauguži Virdai, – atsakė akis. – Man jas draudžiama atidaryti duris svetimiems.

– Ką? Draudžiama? Prisiekiu Jobo kiaušiais, tu ir aš esame užsikrėtę ir pasveikę nuo visų įmanomų raupų ir marų. Mes nekeliame jokio pavojaus užkrėsti vienas kitą ar dar ką nors. Be to, aš nesu svetimas! Kartoju, jei neatidarysi durų...

– Jei nors kartą gyvenime tu, senas pirdžiau, užčiauptum savo tarškančią burną, galbūt atsikimštų tavo ausys. Durys užsklęstos legato Kalidijaus įsakymu. Kaip ir visų kitų Bazilėjos namų durys. Mus užpuolė ne maras, o hunai.

– *Iésus*! Nejaugi Kalidijus užbarikaduoja kluoną tada, kai arkliai jau pavogti, *niu*?

– Kalbi teisingiau nei galėtum pagalvoti. Šį kartą buvo pavogta nepaprasta kumelė ir kumeliukas.

– Prakeikimas, Plutonas ir pragaras! – šėlo Virdas. – Įsileisk mane vidun ir viską papasakok!

– Man net draudžiama pasakoti, kas čia įvyko. Ir visiems kitiems miesto gyventojams. Visi pašaliečiai ir svečiai privalo prisistatyti į kareivines, Virdai. Tai vienintelės durys, kurios tau gali būti atvertos.

– Dilasai, senas griuvena, kas čia vyksta? Šiame pasaulio krašte nėra tiek hunų, kad pajėgtų užpulti romėnų įgulą.

– Daugiau nieko negaliu pasakyti, senas bičiuli. Eik į kareivines.

Tad mes ir nuėjome keliaudami gatvėmis, tarp *kabanų* kylančiomis į kalvą. Visą kelią Virdas murmėjo sau į barzdą bjaurius žodžiu, aš išmintingai tylėjau. Artėdami prie terasos viršuje esančio forto keliavome vingiuojančiu taku pro tankius erškėčių krūmus, kirtome griovius ir spąstus – pėsčiajam šį kelią buvo nesunku įveikti, tačiau jis galėjo veiksmingai sustabdyti galvotrūkčiais puolančius karius. Galiausiai mes su Virdu atsidūrėme prie aukštos sienos. Kaip sakiau, Bazilėjos kareivinės nebuvo didelės, tačiau tada jos man pasirodė gana įspūdingos. Vien tik siena, prie kurios stovėjome, driekėsi apie keturis šimtus žingsnių. Sieną, kuri, be abejonės, buvo sumūryta iš akmenų ir plytų, iš priekio ištisai

dengė storas durpių sluoksnis, kuris turėjo sušvelninti taranų smūgius. Virš didžiulių medžio rąstų vartų kabojo lenta su išraižytais žodžiais, o raidės buvo paryškintos dažais: auksiniais – seniai mirusio imperatoriaus, įkūrusio fortą, VALENTINIANAS, o raudonais – legiono, kuriam priklausė kareivinių įgula, pavadinimas – LEGIO XI CLAUDIA.

Masyvūs vartai, kaip ir visų miesto namų durys, buvo tvirtai užsklęsti, o iš abiejuose kraštuose esančių bokštų pasigirdo šūksnis, iš pradžių lotyniškai, paskui senąja kalba:

– *Quis accedit? Huarjis anaquimith?*

Nustebau, kad Virdas atsakė abiem kalbomis.

– *Est caecus quisquis? Ist jus Blinda, niu*? Pacijau, kaip manai, kas čia atėjo? Įžūlus šunyti, esu tavo kalė motina! Pažįsti mano balsą, signalininke, kaip ir aš pažįstu tavąjį.

Išgirdau, kaip sargybinis sukikeno, tačiau ir vėl suriko:

– Taip, aš tave pažįstu, seni. Tačiau maždaug trys tuzinai lankininkų ant šios dantytos sienos galbūt nepažįsta, o jų strėlės jau nukreiptos į tave. Pranešk, kas esi.

– Prisiekiu dvidešimt keturiais dvylikos apaštalų kiaušiais! Esu Virdas, Sėlinantis miškais!

– O tavo kompanionas?

– Dar vienas šunytis, įžūlus šunsnuki. Mano mokinys, vardu Tornas bevertis.

– O jo kompanionas?

– Ką? – suglumęs paklausė Virdas. Atigręžęs jis pažvelgė į mane. – *Akh*, paukštis. Pacijau, romėnų legionierius privalo atpažinti erelį. Ar taip pat privalau išvardyti visus kojų pirštus, kuriuos labai niežti, nes noriu įspirti į tavo šūdiną subinę?

– Palauk čia.

Nors Virdas ir toliau šaukė vis nepadoresnius ir šventvagiškesnius žodžius, viršuje įsivyravo tyla. Labai norėjau, kad jis taip pat nutiltų, turėdamas galvoje, jog esame taikinys, į kurį strėlių nukreipta daugiau nei jų kada nors buvo nutaikyta į šventąjį Sebastijoną.

Ilgai laukti neteko. Už vartų pasigirdo dunksėjimas, džerškėjimas ir atitraukiamų medinių velkių cypimas. Tada sunkūs vartai gremėzdiškai lėtai atsivėrė ir tik tiek, kad mes galėtume įeiti. Mus pasitiko sargybinis Pacijus, kuris, kaip ir kiti legionieriai, vilkėdamas visą kovinę aprangą stovėjo įėjimo šone. Tai buvo pirmas kartas, kai išvydau karius, nekalbant apie šarvus.

Visi vyrai dėvėjo apvalius geležinius šalmus, kurie apačioje išplatėjo į kaklo apsaugą. Prie abiejų jų šonų buvo pritvirtintos skruostų apsaugos, o patys šalmai buvo dailiai iškalinėti ir išraižyti. Kūno šarvus sudarė nesuskaičiuojama daugybė žvynų, dengiančių vienas kitą ir pritvirtintų prie odinės liemenės, o kaklus vyrai buvo apsirišę šalikais, kad metaliniai drabužiai nežalotų odos. Liemuo buvo apjuostas plačiu diržu, prisagstytu metalinių reljefinių papuošimų. Diržo kairėje, makštyse, kabojo lakštinio plieno durklas, o dešinėje – gausiai puošta kardo makštis; visų vyrų trumpi kardai buvo ištraukti ir parengti kovai. Diržo priekyje ant odinių dirželių karojo savotiška geležinių plokščių prijuostė, kuri kadaravo vyramas tarp kojų taip pat lengvai kaip ir jų vilnonės tunikos padurkai, tačiau mūšio metu saugojo pilvą ir intymias kūno vietas. Visi vyrai – ypač vardu Pacijus, kurio rangas man atrodė kiek aukštesnis nei kitų, – atrodė labai stiprūs, įdegę, gabūs, drąsūs ir kariški, tad aš akimirksniu panorau būti suaugusiu vyru, kad mane taip pat priimtų į legionierius.

– *Salve, Uiridus, ambulator silvae*, – maloniai pasisveikino Pacijus romėnišku papročiu iškeldamas sugniaužtą dešinį kumštį.

– *Salve, Signifer*, – sukriuksėjo Virdas, tačiau jos rankos buvo per daug užimtos, kad galėtų jas iškelti pasisveikinimui. – Gana ilgai užtrukai.

– Turėjau apie tavo apsilankymą pranešti legato prezidiumui. Jis ne tik leidžia tau įeiti, senasis Virdai, bet ir labai džiaugiasi, kad esi čia, ir prašo nedelsiant atvykti pas jį.

– *Vái*! Išsikvėpinęs Kalidijus nenorės manęs tokio priimti. Tikriausiai užuodei mano kvapą, Pacijau, prieš sutikdamas atverti vartus. Pirmiausia einu į pirtį. Eime, padauža.

– *Siste*! – kapotai nutraukė jį Pacijus, Virdui nespėjus žengti nė trijų žingsnių. – Kai legatas liepia ateiti, reikia atvykti nedelsiant.

Virdas pažaižaravo akimis į karį.

– Tu – karys ir esi pavaldus visiems kitiems kariams, turintiems aukštesnį nei signalininko laipsnį, o aš – laisvas pilietis.

– Paskelbta *jus belly*. O tu puikiai žinai, kad paskelbus karo padėtį piliečiai taip pat privalo paklusti įsakymams. Tačiau jei reikia, užsispyręs seni, Kalidijus paprašys tavęs ateiti. Kai su juo pasikalbėsi, suprasi, kad aš neperdedu.

– *Akh*, puiku, – nekantriai atsiduso Virdas. – Pirmiausia bent jau parodyk kareivines, kuriose galime palikti savo mantą.

– *Venite*, – pakvietė Pacijus pats eidamas pirmas. – Dabar beveik visos mūsų laisvos patalpos grūste prisigrūstos civilių. Kalidijus įsakė jose patalpinti visus apylinkių gyventojus bei atvykėlius į Bazilėją. Visus, kuriems neliko vietų arčiausiai kareivinių esančiose *kabanose*, kad būtų galima apsaugoti. Mes net įkurdinome keliaujantį vergų pirklį iš Sirijos ir jo surakintus grandinėmis charizmatikus. Tačiau jums abiem rasiu patalpas arba, jei būsiu priverstas, išmesiu lauk sirą.

– Ką visa tai reiškia? – paklausė Virdas. – Prekiautojas Dilasas iš miesto – tu jį, Pacijau, pažįsti – kalbėjo apie hunus, tačiau aš pamaniau, kad žmogeliui pasimaišė protas. Neįmanoma tikėtis, kad miestą užpultų hunai.

– Ne užpultų, o kartkartėmis apsilankytų, – jausdamasis nepatogiai atsakė karys. – Ir kiekvieną kartą pasirodo tik vienas hunas. Legatas visus izoliavo, tad tik jis bendrauja su šiuo lankytoju, ir niekas negali jo nuskriausti atvykstant ir išvykstant ir nebando pasekti iki jo irštvos.

Negalėdamas patikėti Virdas įsispitrijo į romėną.

– Ar visi Bazilėjos gyventojai neteko proto? Leidžiate šlykščiam hunui gyvam ir sveikam vaikščioti po jūsų miestą? Ir leidžiate jam išvykti? Su nenukirsta galva?

– Tegul tau legatas pats paaiškina, – tarė beveik susigėdęs Pacijus. – Štai jūsų orderis pastoviui.

Ištisai palei visas ilgas medines kareivines driekėsi portikas su stogu ir jame būriavosi keli kareiviai, laisvu nuo tarnybos metu išėję pakvėpuoti grynu oru. Ilgojoje pastato sienoje buvo tuzinas durų, ir prie kiekvienų, įleistas į skylę portiko grindyse, stovėjo šiukšlių kubilas, uždengtas dangčiu. Pacijus įvedė mus pro vienerias duris, ir aš atsidūriau prašmatniausiose miegamosiose patalpose, kokių savo gyvenime dar nebuvau regėjęs. Patalpa buvo iš netašytų rastų ir be jokių puošmenų. Joje buvo aštuoni gultai ir ne ant grindų. Jie buvo pakelti – kad nepasiektų parazitai, išskyrus pačius energingiausius – ant rėmų su nedidelėmis kojomis. Kiekvienos lovos gale stovėjo skrynia susidėti ją užimančio asmens mantai, ir ją buvo galima užrakinti apsisaugant nuo vagišių. Priešais lovas buvo įrengta niša su spintele, ant kurios padėta muilo ir vandens ąsotis, o nišos grindyse padaryta anga tuštintis. Patogumai buvo skirti ne visiems, gyvenantiems pastate, o tik šios patalpos svečiams.

Kai mes trise įėjome į patalpą, visos jos lovos jau buvo užimtos. Ant vienos tįsojo tamsiaodis vyras juoda barzda, vilkintis sunkiais vilnoniais kelionės drabužiais. Ant kitų lovų sėdėjo jaunesni asmenys – tiesą sakant, berniukai, maždaug nuo penkerių iki dvylikos metų amžiaus – kiekvienam jų ant abiejų kulkšnių buvo užmautas metalinis žiedas, o šie žiedai vienas su kitu sujungti grandinėmis. Visi berniukai vilkėjo skarmalus ir buvo paniurę.

– *Feodossimus Syrus, apage te*! – suurzgė vyrui Pacijus. – Abi, sirų kiaule! Pasiimk šiuos vaikėzus ir nusivesk juos į kitą patalpą, kur yra kiti tavo vergai. Tu taip pat eik su

jais. Pas mus atvyko svečių, nusipelniusių atskiros patalpos. Jiems nedera būti su riebaluotu vergų pirkliu ir jo kastruotais charizmatikais.

Siras, kuris, kaip vėliau sužinojau, buvo vardu Baras Naras Natkinas, kažkaip sugebėjo įsiteikiamai nusišypsoti ir tuo pat metu pasišaipyti, grąžydamas rankas tarė lotyniškai įterpdamas daugybę graikiškų žodžių:

– Skubu paklusti, centurione. Ar galiu gauti centuriono leidimą nuvesti mano jaunus globotinius į pirtį prieš paguldant į lovą? Prašau, centurione.

– Puikiai žinai, kad nesu centurionas, šlykštus pataikūne. Savo išperas gali sumesti į išvietę, jie man visai nerūpi. *Apage te*!

Berniukai slapta šypsojosi išgirdę, kaip užgauliojamas jų šeimininkas, nors šie užgauliojimai buvo taikomi ir jiems. O kai berniukai šypsojosi, pastebėjau, kad jie yra nepaprastai gražūs. Sirui išvedus juos pro duris, Pacijus tarė:

– Tas riebaluotas sąvadautojas Natkinas savo prekes laiko švarias, mielas ir žadinančias apetitą. Jis net bandė vieną įsiūlyti man. Tačiau galiu prisiekti, kad pats barbaras per visą savo gyvenimą nėra niekada prausęsis. Uiridai, nusimesk savo mantą štai čia ir tegul ją tvarkingai padeda tavo vaikėzas, o tu eik su manimi...

– Prisiekiu visais Toro griausmais! – pratrūko Virdas. – Negali mums įsakinėti kaip sirams ir vergams. Toras yra mano mokinys ir mokosi amato pas *fráuja* Virdą – jei tau labiau patinka, pas magistrą Uiridą. Kad ir ką sužinočiau iš legato, noriu, kad tai išgirstų ir Tornas. Mes eisme kartu susitikti su Kalidijumi.

– *Heu me miserum*! Daryk kaip nori, – tarė signalininkas iš nevilties skėsteldamas rankomis. – Tačiau paskubėkime.

Tad pririšau savo *juika-bloth* prie lovos rėmo ir mes kartu su Virdu vėl nusekėme paskui Paciją. Šį kartą jis mus vedė *via praetoria*, kita pagrindine gatve, kertančia *via*

principalis, o jos gale buvo *praitoriaúnas* – legato, jo šeimos ir palydos rezidencija.

– *Fráuja*, kas yra charizmatikai?

– Na, tie berniukai, kuriuos ką tik matei, – atsakė Virdas nykščiu parodydamas atgal.

– *Ja*, bet kodėl juos taip vadina?

Virdas atsigręžė ir keistai pažvelgė į mane.

– Tu tikrai nežinai?

– Iš kur galėčiau žinoti? Niekada nesu girdėjęs šio žodžio.

– Jis kilęs iš graikų žodžio *khárismata*, – atsakė Virdas vis dar su nepasitikėjimu žvairuodamas į mane. – Juk žinai, kas yra eunuchas?

– Girdėjau apie juos. Tačiau dar neteko nė vieno sutikti.

Virdas pažvelgė į mane atvirai suglumęs.

– Graikų žodis *khárisma* buvo vartojamas apibūdinti ypatingam žmogaus gebėjimui arba talentui. Šiuolaikinėje kalboje charizmatikas reiškia ypatingą eunuchų rūšį. Rafinuočiausią ir brangiausią.

– Tačiau aš maniau, kad eunuchas yra... na, niekas, niekatrosios giminės. Kaip gali būti įvairūs nieko laipsniai?

– Eunuchas yra vyras, praradęs vyriškumą, nes jam pašalintos sėklidės. Charizmatikui ten pašalinta viskas. *Švancas* ir visa kita.

– *Iésus*! – sušukau. – Kodėl?

Nukreipęs žvilgsnį į šalį, Virdas paaiškino:

– Yra šeimininkų, kurie nori tokių vergų. Paprastas eunuchas yra tik tarnas, kuris negali kėsintis išžaginti šeimininko moterų. Charizmatikas yra žaisliukas pačiam šeimininkui. O šie šeimininkai pageidauja, kad charizmatikai būtų jauni ir žavūs. Spėju, kad tie, kuriuos ką tik matei, yra frankai. Charizmatikų – dailių berniukų, tapusių našlaičiais, nupirktų iš jų tėvų, pagrobtų ar dar kaip nors įsigytų – ruošimas – tai ypatingas frankų miesto Verodunumo verslas, beje, labai pelningas. Žinoma,

kadangi per šią drastišką chirurginę operaciją žūsta labai daug berniukų, tų kelių likusių gyvų kaina yra išties pasakiška. Tas niekšas siras su savimi vedžiojasi didelius turtus.

– *Iésus*! – pakartojau ir toliau ėjome tylėdami, kol gerokai priekyje mūsų žingsniuojantis Pacijus iš pretoriumo tarpdurio rankos mostu paragino paskubėti. Tada Virdas dar kartą atsisuko į mane ir, kaip man pasirodė, atgailaudamas tarė:

– Atleisk, padauža. Kai paklausei apie charizmatikus, nustebau... *akh*, na, todėl, kad tave palaikiau vienu jų.

– Aš toks nesu! – karštai pareiškiau. – Jokia mano kūno dalis nėra pašalinta!

Virdas gūžtelėjo pečiais.

– Paprašiau atleisti ir daugiau nieko neklausinėsiu – net nepasidomėsiu, ar esi dievaičio Hermafrodito palikuonis. Jau sakiau, kad man visiškai nerūpi, koks esi, nerūpi dabar ir niekada nerūpės. Daugiau apie tai nekalbėkime. O dabar eikime į *praitoriaúną*, kad sužinotume, kodėl Augustas Kalidijus taip džiaugiasi dėl mūsų apsilankymo.

6

Pacijus nuvedė mus per koridorių ir kelias menes, apstatytas puikiais baldais ir išpuoštas sienų bei grindų mozaikomis, sofomis, stalais, užuolaidomis, šviestuvais ir dar kitais dalykais, kurių paskirties net nežinojau. Pagalvojau, prižiūrėti tokius rūmus reikia nesuskaičiuojamos daugybės tarnų arba vergų ar karių pasiuntinių, tačiau mes nesutikome nė gyvo dvasios. Tada Pacijus vėl išvedė mus į lauką, į kolonomis apsuptą sodą, įrengtą pastato centre. Žemę dengė sniegas, niekas nežydėjo, tačiau plokštėmis išklota terasa

pirmyn ir atgal vaikštinėjo vyras. Jis atrodė suglumęs, nes grąžė rankas panašiai kaip siras vergų pirklys.

Vyro plaukai buvo žili, o vėjo nugairintas ir švariai nuskustas veidas išvagotas raukšlių, tačiau jis vaikščiojo nesukumpęs ir pagal savo amžių atrodė tvirtai. Jis nedėvėjo jokios uniformos, tik buvo apsivilkęs ilgą plonos Mutinos vilnos švarką, kurio skvernai buvo elegantiškai papuošti šermuonėlio kailiu. Tokiam didikui mes su Virdu turėjome atrodyti kaip laukiniai, kuriuos jo signalininkas ištraukė iš kažkokio purvino urvo. Tačiau vos tik jis mus išvydo, niūrus vyro veidas praskaidrėjo, ir jis žvaliai prisiartino prie mūsų šaukdamas:

– *Caius Uiridus! Salve, salve*!

– *Salve, clarissimus Calidius*, – atsakė į pasveikinimą Virdas, kai abu vyrai dešine ranka suėmė vienas kito dešinį riešą.

– Turėčiau užkurti laužą Mitrai, – tarė Kalidijus, – už tai, kad atsiuntė tave, senas karžygy, šiuo mūsų didžiulio sielvarto metu.

Virdas sardoniškai atsakė:

– Įdomu, kodėl Mitra turėtų man rodyti palankumą. Kokia nelaimė ištiko jus, legate?

Kalidijus pamojo Pacijui pasišalinti, tačiau visiškai nekreipė dėmesio į mane ir paaiškino:

– Hunai pagrobė romėnų moterį ir vaiką, reikalauja išpirkos ir kelia man neįmanomus reikalavimus.

Virdas susiraukė.

– Juk nesitikite, jog įkaitai bus grąžinti, kad ir kokią išpirką sumokėtumėte.

– Tikrai, neturėjau nė menkiausios vilties... iki išgirdau, kad tu stovi prie vartų, senas bičiuli.

– *Akh*, šis bičiulis išties senas. Čia atvykau tik parduoti lokenų ir...

– Ei! Neprivalai derėtis ir ginčytis su kiekvienu Bazilėjos pirkliu. Aš pats nupirksiu viską, ką turi, ir už bet kokią tavo

lupikišką kainą. Noriu, kad rastum tuos hunus ir išgelbėtum moterį su vaiku.

– Kalidijau, dabar aš nebežudau hunų, tik lokius. Nelabai tikėtina, kad likę gyvi užmušto lokio artimieji ilgus metus ir visame pasaulyje medžios mane.

– Ne visada taip kalbėjai, – aštriai įgėlė legatas. – Ir ne visada atsiliepdavai, kai į tave kreipdavosi proletarišku kreipiniu *kajau*. – Vėlesni Kalidijaus žodžiai privertė mane atsigręžti į Virdą ir pažvelgti į jį su nuostaba, susižavėjimu ir pagarbia baime. – Uiridus, kai mes Katalaunijos lygumose nugalėjome Atilą, į tave pagarbiai kreipdavosi kaip į samdytos kariuomenės dešimtininką ir tu pranokdamas visus koveisi su samdytais kariais. Prieš penkiolika metų nebuvai toks skrupulingas dėl hunų.

– Nei tada, nei dabar, pasipūtęs centurione! – atšovė Virdas. – Tiesiog dabar nebeišklystu iš savo kelio, kad nužudyčiau priešus. Tavimi dėtas, Kalidijau, dėl pagrobtų aukų rūpinčiausi mažiau nei dėl silpnuolių, kuriems čia vadovauji. Jei maitėdos hunai iš romėnų įgulos miesto gali pagrobti daugiau nei arklio mėšlo, jie nusipelno geriausių kviečių ir vyno, kuris yra jūsų sandėliuose. O nuo šiol kiekvieną legionierių, vietinės ir samdytos kariuomenės karį, už gėdą, kurią užsitraukė, reikėtų maitinti tik avižomis ir actu.

Legatas graudžiai palingavo galvą.

– Iš tiesų nebuvo jokios nešlovės, tik užsispyrusi moteris. – Kalidijus susiraukė. – Nelabai jai tinkančiu vardu Placidija. Jos šešiametis sūnus, mano garbei pavadintas Kalidijumi, turi ponį. To ponio, kuriuo žiemą niekas nejodinėjo, kanopos išpampo ir jas reikėjo pakirpti. Geriausias Bazilėjos arklininkas gyvena toliausiame miesto pakraštyje, tačiau jaunasis Kalidijus įsigeidė vykti kartu su poniu, kad pamatytų, kaip bus karpomos kanopos. Tad užsispyrusi Placidija, nors laukiasi kito kūdikio, netrukus turėtų gimdyti ir nėra padorios būsenos, kad rodytųsi viešai, primygtinai reikalavo leisti

jai lydėti savo sūnų. Tad neperspėjusi ji nutrūktgalviškai išvyko tik su keturiais namų vergais, nešančiais neštuvus, kuriuose jie keliavo, ir be jokios karinės palydos. Tada...

– Atleiskite, Kalidijau, – pertraukė jį Virdas nusižiovaudamas. – Mes su mokiniu esame išvargę ir mums labai reikia geros karštos pirties. Ar būtina pasakoti šias trivialias smulkmenas?

– *Quin naces*! Puikiai žinau, kaip tu gali ilgai ir nuobodžiai kalbėti. Visos smulkmenos yra svarbios, nes hunai, matyt, tykojo netoli miesto laukdami tokios patogios progos. Jų gauja užpuolė nedidelį karavaną, nužudė keturis nešikus ir paspruko patys nešdami neštuvus. Likęs gyvas vergas kartu su poniu grįžo atgal. Ir su siaubinga žinia.

– Žinoma, jūs jį nužudėte.

– Tai būtų buvę per daug gailestinga. Jis iki gyvos galvos įkalintas duobėje – vergai ją vadina „gyvu pragaru" – ir girnomis mala grūdus. Bausmė iki gyvos galvos nėra ilga turint galvoje kaulus laužantį triūsą tvankiame karštyje ir dusinančiose dulkėse. Kad ir kaip ten būtų, po dviejų dienų čia su balta vėliava atėjo hunas, šiek tiek kalbantis lotyniškai. Pakankamai, kad man pasakytų, jog Placidija ir mažasis Klaudijus buvo pagrobti gyvi ir vis dar tebėra gyvi. Jie liks gyvi, paaiškino hunas, jei aš leisiu jam saugiai grįžti į savo gaują ir užtikrinsiu, kad jis vėl galės saugiai čia atvykti su nurodymais, kuriuose rengia jo sėbrai. Ką gi, daviau tokias garantijas, ir po dviejų dienų tas pats niekingas hunas vėl atvyko su išpirkos reikalavimų sąrašu. Visų jų nevardysiu – daugybės maisto, arklių, balnų, ginklų – tik pasakysiu, kad reikalavimai yra nepakenčiami ir aš jų negaliu įvykdyti. Norėjau laimėti laiko aiškindamas, kad turiu apsvarstyti, ar įkaitai verti tokios kainos, ir kad atsakymą duosiu po trijų dienų. Taigi tas prakeiktas vyrukas rytoj ir vėl bus čia. Tad dabar supranti, kodėl mane buvo apėmusi juodžiausia neviltis, kodėl apsidžiaugiau išgirdęs, kad tu atvykai, ir kodėl...

– Ne, ne visai suprantu, – pertraukė jį Virdas. – Atleiskite, Kalidijau, kad aitrinu senas žaizdas. Tačiau pamenu, kai jūsų sūnus Junijus žuvo prie Katalaunijos, liepėte mums, kitiems jūsų vyrams, negedėti. Sakėte, kad vieno kario žūtis nėra nepakeliama netektis armijai. Ir tai buvo jūsų sūnus. Kodėl dabar dėl užsispyrusios moteriškės ir nelaimingo berniuko, nors ir jo vardas...

– Uiridai, aš turiu dar vieną sūnų, jaunesnį Junijaus brolį. Jis pas mane tarnauja.

– Žinau. Opcijus Fabijus. Šaunus vyrukas.

– Ką gi, užsispyrusi moteriškė Placidija yra jo žmona, mano marti. Jos mažylis sūnus ir kūdikis įsčiose yra vieninteliai mano vaikaičiai. Jei jie liks gyvi... ne, jie privalo likti gyvi, nes jie yra paskutinieji mano giminės pratęsėjai.

– Dabar suprantu, – sumurmėjo Virdas, paniuręs taip pat kaip ir legatas. – Fabijus privalėjo nedelsdamas juos persekioti ir žūti.

– Jis taip ir būtų padaręs. Tačiau pasitelkęs klastą aš liepiau jį užrakinti areštinėje jam nespėjus sužinoti apie pagrobimą. Jis vis dar yra ten ir siunta ant manęs nė kiek ne mažiau nei ant hunų.

– Tada ir vėl nesuprantu jūsų nevilties priežasties, – tarė Virdas. – Jaučiuosi nesmagiai, kad mano žodžiai skamba beširdiškai. Tačiau gerai žinau, kad vyras gali ištverti žmonos netektį – gal bėgant laikui net jai atleisti – bent jau tokiai, kokia, atrodo, yra Placidija. Fabijus jaunas, ir yra daugybė kitų moterų, tarp jų ir taikesnių. O vaikai – tai prekė, kurią yra visų lengviausia pagaminti. Jūsų giminė neturėtų išnykti, Kalidijau.

Legatas atsiduso.

– Kaip tik tai sakiau ir jam. Ir labai džiaugiuosi, kad tuo metu mus skyrė metaliniai strypai. Ne, Uiridai, nežinau kodėl, tačiau Fabijus dėl šios moters yra netekęs galvos, o jaunąjį Kalidijų myli beprotiškai ir nekantriai laukia gimstant

kito vaiko. Fabijus prisiekė, kad jei vaikas ir žmonas žus, pirmai progai pasitaikius jis nusižudys savo kardu. Ir tai jis tikrai padarys, nes yra savo tėvo sūnus. Privalau susigrąžinti tuos įkaitus.

– Norėjote pasakyti, kad aš privalau, – šiurkščiai pastebėjo Virdas. – Tačiau kodėl manote, kad tas hunas sako tiesą? Ar jie tikrai dar gyvi?

– Kiekvieną kartą jis atnešdavo įrodymų, – atsakė legatas vėl atsidusdamas. Jis įkišo ranką į savo švarko kišenę, ištraukė du mažus, baltus, minkštus dalykėlius ir padavė Virdui. – Kiekvieną kartą jis atneša po vieną Placidijos pirštą.

Nusisukau, kad neapsivemčiau. Kol Virdas apžiūrinėjo pirštus, legatas tęsė:

– Kiekvieną kartą, kai atnešdavo Placidijos pirštą, aš pats nupjaudavau du tam niekingam vergui, uždarytam rūsyje. Jei derybos dėl išpirkos užsitęs, vergui teks sukti girnų akmenį alkūnėmis.

– Abu pirštai – smiliai, – sumurmėjo Virdas. – Tačiau šį jis atnešė pirmąjį, tiesa? Jis ne toks sustingęs. O šį atnešė per paskutinį apsilankymą. Šis pirštas dar neseniai buvo gyvas. Ką gi, sutinku. Ši moteris nebuvo mirusi bent jau prieš dvi dienas. Kalidijau, paliepkite čia atvesti tą vergą – nedelsiant – kol dar nenudrožėte jo iki galo.

Legatas sumaurojo:

– Pacijau!

Signalininkas kaipmat išdygo pastato gale esančiame tarpduryje ir taip pat staiga išnyko gavęs įsakymą.

– Pastebėjau vieną hunų savybę, – aiškino Virdas, kol mes laukėme. – Jiems nepaprastai trūksta kantrybės. Hunų gauja galėjo tykoti prie miesto tikėdamasi ką nors sučiupti. Tačiau jie čia nebūtų ilgai laukę turėdami nedidelę viltį, kad tie kažkas bus brangiausi žmonės švelniaširdžiui šviesiausiajam Kalidijui, kuriuos galima paimti įkaitais. Jie žinojo, ko ir kada laukti ir kokie lengvai pažeidžiami bus šie žmo-

nės. Man taip pat kelia įtarimų, kad vienam iš penkių vergų stebuklingai pavyko pabėgti sveikam.

– Reikia dėkoti Mitrai, – aiktelėjo legatas, – kad aš jo dar nenužudžiau.

Kai Pacijus grįžo, jį lydėjo du sargybiniai, velkantys vergą, kuris pusiau bėgo, pusiau klupinėjo. Jis buvo augalotas ir šviesaus gymio, tačiau drebėjo ir buvo išsigandęs, visiškai be drabužių, išskyrus strėnjuostę ir nešvarius skudurus, kuriais buvo aptvarstytos abi rankos. Kai vyrą pastatė priešais mus, legato rankos sutrūkčiojo, tarsi jis būtų degęs nekantrumu griebti vyrą už gerklės. Tačiau Virdas ramiai kreipėsi į vergą senąja kalba:

– *Tetzte, ik kann alls,* kas reiškia: niekše, aš viską žinau. Privalai tai patvirtinti, ir aš pažadu, kad būsi išlaisvintas iš rūsio.

Kai Virdas išvertė šią pastabą į lotynų kalbą, legatas ėmė springdamas protestuoti, tačiau Virdas rankos mostu jį nutildė ir tęsė:

– Antra vertus, *tetzte*, jei neprisipažinsi, pažadu, kad trokši sugrįžti į rūsį.

– *Kunnáith niu*? – sušvokštė vergas. – Jūs žinote?

– Taip, – ramiai atsakė Virdas, tarsi iš tiesų būtų žinojęs. Jis ir toliau legatui vertė savo ir vergo žodžius. – Žinau, kaip pirmąkart susitikai su Bazilėjos pakraštyje tykančiu hunu, kai anksčiau lankeisi pas arklininką. Žinau, kaip susitarei su hunų sąmokslininkais, kad jie lauktų, kai ponia Placidija ir jos sūnus lankysis pas tą arklininką. Kaip tu ją užtikrinai, kad nebus jokio pavojaus, ir įteigei nekviesti į palydą ginkluotų sargybinių. Kaip bailiai stovėjai nuošaly, kai tavo bičiuliai vergai bandė plikomis rankomis priešintis hunams ir dėl to žuvo.

– *Ja, fráuja*, – suvapeno *tetzte*. – Jūs iš tiesų žinote viską.

– Viską, išskyrus du dalykus, – atsakė Virdas. – Pirma, kodėl taip pasielgei?

– Tie geltoni šliužai pažadėjo pasiimti mane kartu, leisti laisvai drauge su jais klajoti miške, nebebūti vergu. Tačiau kai gavo tai, ko norėjo, jie iš manęs pasijuokė ir liepė pasišalinti – ir dar būti jiems dėkingam, kad paliko mane gyvą. Neturėjau kitos išeities, tik grįžti čia ir apsimesti, kad ir pats tapau jų auka. – Vergas su baime pašnairavo į legatą, kuris tylėdamas kunkuliavo pykčiu. – Juk aš ir tapau auka, ar ne?

Virdas sušnarpštė ir paklausė:

– Noriu sužinoti dar vieną dalyką. Kur jie nugabeno ponią ir berniuką?

– *Meins fráuja*, neturiu nė menkiausio supratimo.

– Tada pasakyk, kur yra jų stovykla, jų irštva, slaptavietė. Ji negali būti toli nuo čia, jei jie tiek daug laiko praleido šniukštinėdami šiose apylinkėse. Be to, jie ten turėjo nugabenti sunkius žmonių neštuvus.

– *Meins fráuja*, tikrai nežinau. Jei jie būtų pasiėmę mane kartu, kaip žadėjo, tada žinočiau. Tačiau dabar nežinau.

– Užtikrinu, bukagalvi *tetzte*, nebūtum toli su jais nukeliavęs. Tačiau tu juk kalbėjaisi su tais hunais. Negi jie nė karto neminėjo jokios vietovės, orientyro, krypties?

Vergas suraukė kaktą ir prakaituodamas stengėsi prisiminti, tačiau galiausiai tegalėjo pasakyti:

– Retkarčiais jie rodydavo, tačiau tik neapibrėžta *Hrau Albos* kalnų kryptimi, nieko daugiau. Prisiekiu, *fráuja*.

– Tikiu tavimi, – susitaikęs su nesėkme tarė Virdas. – Hunai yra kur kas išmintingesni ir gudresni nei tu, niekše.

– Vadinasi, ištesėsite savo pažadą? – gailiai paklausė vergas.

– Ištesėsiu, – atsakė Virdas.

Legatas, išgirdęs šiuos žodžius, sumaurojo ir puolė prie vergo kaklo. Tačiau Virdas tai buvo numatęs. Įgudusiu judesiu jis išsitraukė savo gyvatės formos peilį, įsmeigė į vergo pilvą, šiek tiek aukščiau strėnjuostės, ir perrėžė iki pat krūtinkaulio. Vergo akys išvirto, taip pat ir viduriai, tačiau

jis neišleido nė garso ir negyvas susmuko ant jį laikančių dviejų sargybinių rankų.

Legatas iškošė pro sukąstus dantis:

– Dėl Stikso meilės, Uiridai, kodėl tai padarei?

– Tesiu savo pažadus. Pažadėjau jį išvaduoti iš duobės.

– Aš būčiau padaręs tą patį, tik kur kas lėčiau. Šiaip ar taip, tas niekšas nieko naudingo mums nepasakė.

– *Nihil*, – niūriai sutiko Virdas. – Dabar turėsiu laukti, kol tas hunas atvyks čia ir sekti paskui jį, kai iškeliaus. Pasakykite jam, Kalidijau, jog sutinkate su visais reikalavimais, kad jis išskubėtų pranešti šią žinią savo gaujai.

– Puiku. O ką tu tada darysi?

– Prisiekiu dramblotomis bronzinėmis Furijos kojomis, nežinau. Turiu pagalvoti.

– Ir pasirengti. Karių, arklių, ginklų – duosiu viską, ko tau reikia.

– Negalite duoti, ko man reikia. Net imperatorius negalėtų. Man reikia būti nematomam kaip Alberichas ir Arijono sėkmės. Kaip ir hunai, įkaitus privalau pagrobti slapta. Tačiau tada negalėsiu pabėgti per mišką su silpna moterimi – ir nėščia, ir sužalota. Ar bėgtume pėsčiomis, ar raiti, mus vis tiek sučiuptų.

Legatas susimąstė, tada tarė:

– Tai skamba taip pat beširdiškai, kaip ir tavo ankstesnieji žodžiai, Uiridai, tačiau gal galėtum sugrąžinti bent jaunąjį Kalidijų?

– *Akh*, tai, žinoma, būtų kur kas įmanomiau, taip, ir sėkmės tikimybė didesnė. Sakėte, jam šešeri? Jis turėtų pajėgti neatsilikti nuo manęs. Tačiau vis tiek nebus lengva pavogti net mažą berniuką iš gerai saugomos stovyklos, kurioje paskelbta parengties padėtis.

Įsivyravo ilga apmąstymų tyla.

Tada prabilau aš. Pirmą kartą, neprašomas ir labai nenoriai tyliai ištariau vieną žodį:

– Pakaitalas.

Abu vyrai atsigręžė ir apstulbę įsispitrijo į mane, tarsi staiga prie jų kojų būčiau išdygęs iš grindų plytelių. Jie toliau tylėdami spoksojo į mane, ir ne todėl, kad, kaip ir jie, prabilau lotyniškai ar kad nesitikėjo, jog apskritai moku kalbėti, tačiau dėl to, kad nesitvėrė smalsumu, kai patikslinau:

– Pakeisti vienu iš charizmatikų.

Vėl įsivyravo ilga tyla, tada vyrai liovėsi spoksoję į mane ir atsigręžė vienas į kitą.

– Prisiekiu Mitra, geniali mintis, – tarė Virdui legatas ir tada, pasitelkęs, kiek pajėgė, visą humoro jausmą, paklausė: – Tai kuris iš judviejų yra mokinys?

– Prisiekiu Mitra, Jupiteriu ir Gutu, padauža greitai visko išmoksta, – didžiuodamasis pareiškė Virdas. – Mokinys iš mokytojo jau išmoko neapkęsti žmonių. Pakeitimas, juo labiau charizmatiku, išties yra geniali mintis. Vargu ar galėtumėte pasisavinti kurį nors iš savo įgulos miesto vaikų, Kalidijau.

Šį kartą legatas kreipėsi į mane.

– Nemačiau to vergų pirklio kastruotų gaidžių būrio. Ar tarp jų yra bent vienas tinkamas?

– Du ar trys yra tinkamo amžiaus, šviesiausiasis, – atsakiau. – Jūs pats turėsite nuspręsti, ar tarp jų yra pakankamai panašių į jūsų vaikaitį. Siras juos visus nusivedė į pirtį, tačiau jei norite juos apžiūrėti, charizmatikai tikriausiai jau grįžo į kareivines.

– Ne, kertu lažybų, jie vis dar maudosi, – atšovė legatas ir ne visai nemandagiai pridūrė: – Matyt, nesi susipažinęs su romėnų pirtimis, vyruti. Tiesą sakant, ar apskritai esi kada nors buvęs pirtyje?

Virdas garsiai purkštelėjo.

– Blogas tonas, Kalidijau, už paslaugą atsidėkoti įžeidimu. Tai neįprastai švarus jaunuolis. Tornas, kaip ir aš, bandėme patekti į pirtį vos tik čia atvykę.

– Atsiprašau, Tornai, – tarė legatas. – Aš taip pat šiandien norėčiau dar kartą išsimaudyti pirtyje pabuvęs šalia to neapsakomai šlykštaus vergo. Tuojau pat eime visi trys į pirtį. Signalininkas Pacijus žinos, į kurią nuėjo siras.

Pakeliui į pirtį pamaniau, kad Kalidijus neteisingai išgirdo ir ištarė mano vardą, tačiau vėliau sužinojau, jog Romoje gimę romėnai negali ištarti garso „th", nors daugybė jų žodžių, kilusių iš graikų kalbos, yra gotiški arba gotiškai rašomi. Visi gimę Romoje mano vardą tardavo ne „*Thornas*", o „Tornas", ir jis nebuvo vienintelis taip iškraipomas. Romėnai paprastai abu savo buvusius imperatorius *Theodosius* vadino Teodosijais. O kai vėliau visą Vakarų imperiją pradėjo valdyti *Theodoric*, visi Romoje gimę jo pavaldiniai imperatorių vadino Teodoriku.

Pirtyje supratau, kodėl Kalidijus buvo toks įsitikinęs, kad siras su savo jaunais eunuchais vis dar bus ten, nes sužinojau, jog maudymasis romėnų pirtyje yra ilgas, neskubus ir ištaigingas ritualas. Žinoma, įgulos pirtis savo prabanga nė iš tolo neprilygsta tikro Romos imperijos miesto termoms, tačiau net ir šioje buvo tvenkiniai, baseinai ir fontanai su įvairios temperatūros vandeniu, pradedant šaltu it ledas ir baigiant drungnu, maloniai šiltu ir beveik plikinamai karštu. Pirtyje buvo ir kitų patogumų: salė, skirta sportinei mankštai ir žaidimams, kušetės, ant kurių galima gulėti, skaityti ar šnekučiuotis, ir apmąstymus žadinančios skulptūros bei mozaikos. Pirtimi mėgavosi daugybė esančių ne tarnyboje kareivių: du nuogi ėjo imtynių, o jų draugai pritarimo šūksniais ragino arba švilpdami šaipėsi, kiti lošė kauliukais, grupė karių gulėdami klausėsi, kaip vienas jų garsiai deklamuoja eilėraštį. Visur sukiojosi vergai su strėnjuostėmis, kurie iš tiesų prausė besimaudančiuosius ir tenkino jų norus bei reikalavimus.

Kalidijus, Virdas ir aš nusirengėme patalpoje, vadinamoje *apodyteriumu*, kiekvienas padedamas vergo. Tačiau prieš

pradėdami maudytis pirmiausia nuskubėjome į tolimiausią patalpą, *balineumą*. Ten nuogi, elastingi ir blizgantys tarsi naujagimiai – ir be jokių lyties požymių – charizmatikai išdykavo plaukymo baseine. Kitoje nuo mūsų baseino pusėje visiškai apsirengęs ant marmurinio suolo sėdėjo siras ir savininko žvilgsniu stebėjo savo prekes. Keli ant kitų suolų sėdintys kareiviai taip pat šaudė akimis į charizmatikus ir laidė įvairias komiškas, pašaipias ar ištvirkusias pastabas.

Trumpai apžvelgęs reginį, legatas sumurmėjo Virdui:

– Štai anas berniukas, bandantis aptaškyti sirą. Amžiumi ir ūgiu jis pakankamai panašus į mano vaikaitį. Tik jis tamsiaplaukis, o jaunasis Kalidijus – šviesiaplaukis. Ir veido bruožai nelabai panašūs.

– Veido bruožai nesvarbu, – atsakė Virdas. – Rytiečiams hunams visi vakariečiai atrodo panašūs, kaip ir visi hunai mums. Tuojau pat, kol berniukas yra čia, liepkite vienam savo vergų išbalinti jo plaukus stručio pelenais. Tai ir viskas, ko reikia.

Kai legatas pakėlė ranką kviesdamas vergą, šį jo gestą pastebėjo siras. Jis atskuodė aplink baseiną ir lankstydamasis bei brūžuodamas kojomis tarė:

– Ak, šviesiausiasis magistre, laukėte, kol galėsite pamatyti mano jaunuosius kerėtojus tokius, kokius juos reikia apžiūrėti. Nuogus, viliojančius ir žavius. Ar teisingai suprantu, vienas jau sužadino magistro fantaziją?

– Taip, – trumpai atsakė legatas ir tada kreipėsi į prieš jį atsiklaupusį vergą: – Štai tas, – parodė.

Vergas nuėjo paimti berniuko iš baseino.

– *Ashtaret*! – sušuko Natkinas ekstaziškai suplodamas rankomis. – Legato akis tikrai patyrusi! Kaip tik norėjau mažąjį Becgą pasilikti sau. Juk jį beveik galima palaikyti tikra moterimi, tiesa? Ką gi, šviesiausiasis, man gali plyšti širdis, jei teks išsiskirti su Becga. Tačiau jūsų nuolankusis tarnas nedrįs prieštarauti šiam pasirinkimui. Priešingai,

žavėdamasis jūsų puikiu skoniu, nustatysiu ypač žemą kainą ir...

– Tylėk, niekšiškas prekiautojau! – suurzgė legatas. – Aš jo neperku, o tiesiog pasiimu.

Prekiautojas aiktelėjo ir sumikčiojo:

– *Quid*?...*Quidnam*?..

– Esant *jus belli* ir remdamasis savo valdžia, turiu teisę konfiskuoti privačią nuosavybę.

Mažasis charizmatikas stovėjo priešais mus, nuo jo varvėjo vanduo ir buvo matyti, kad lytinių organų pašalinimo operacija jam buvo labai meistriškai atlikta. Toje vietoje, kur buvo jo intymios kūno dalys, matėsi tik nežymi duobutė. Svarsčiau, koks „žaisliukas" šeimininkui gali būti ši visiškai belytė būtybė. Jaunasis eunuchas, matyt, spėliojo tą patį, nes jo baimingas žvilgsnis šokinėjo nuo vieno iš mūsų prie kito. Išsigandęs vaikas nevalingai pagausino nuo jo varvantį vandenį, ir staiga iš duobutės, esančios tarp jo šlaunų, ištryško nedidelė gintarinio skysčio srovelė.

– Išvesk jį, – paliepė Virdas vergui, atvedusiam berniuką. – Išbalink jo plaukus stručio pelenais. Legatas tau pasakys, kada jie bus pakankamai šviesūs.

– *Ger-qatleh*! – sumekeno prekiautojas, nors niekas nesuprato, ką reiškia šie siriški žodžiai.

– Valdove, stručio pelenai skirti drobei balinti. Po tokios procedūros vargšo Becgos plaukai visiškai iškris.

– Žinau, – atšovė Virdas, – tačiau taip neatsitiks, kol mes juo pasinaudosime, kaip esame sumanę.

– Valdove! – maldavo Natkinas. – Jei norite pasilinksminti su šviesiaplaukiu charizmatiku, kodėl jums nepaėmus ana ten esančio Blaros? Arba Bufos? Jie net gražesni ir švelnesni nei Becga.

– Kiaule! – suriko legatas ir taip stipriai trenkė sirui, kad net susvyravo jo galva. – Nė vienas romėnas ar padorus svetimšalis niekada nesimėgaus nešvankiomis jūsų, rytie-

čių, ydomis. Šiam tavo žindukliui paršeliui teks garbė atlikti kažką didvyriška, o ne iškrypėliška ir bjauraus. O dabar tu ir visa tavo gauja dinkite man iš akių! – Kalidijus atsigręžė į laukiantį vergą. – Kol mes maudysimės, pradėk balinti berniuko plaukus. Vėliau pažiūrėsiu, kaip sekasi.

Tad legatas, Virdas ir aš grįžome į pirmą pirties patalpą, *unctuariumą*, kur vergai mus ištrynė aliejumi nuo galvos iki kojų – Virdo ir mano vergai raukė nosis bjaurėdamiesi, kad esame nepaprastai murzini. Tada nuėjome į mankštinimosi kiemą, kur vergai davė kiekvienam kažką panašaus į irklą su rankena, privirtinta prie apvalaus tuščiavidurio rėmo, kurio vidus buvo kryžmai perpintas gyslų juostelėmis. Šiais irklais mes tarpusavyje laidėme apvalų veltinio kamuoliuką, kol gausiai išsiskyręs prakaitas susimaišė su aliejumi, kuriuo buvo ištepti kūnai.

Tada nuėjome į *sudatoriumą*, pilną garų, tirštesnių nei rūkas *Hrau Albos* kalnuose, ir atsisėdome ant marmurinių suolų, o aliejus, susimaišęs su prakaitu, tekėjo mūsų kūnais. Vėliau išsidriekėme ant iš lentjuosčių sukaltų medinių stalų patalpoje, vadinamoje *laconicumu*, o vergai gramdė nuo visų mūsų kūno dalių dumblą naudodami įvairius skirtingo dydžio riestus, panašius į šaukštą įrankius, vadinamus *strigiles*. Tik tada, kai vergas priartino strigiles prie intymių mano kūno vietų, nustūmiau jo ranką duodamas ženklą, kad tą vietą išsivalysiu pats. Nei Kalidijus, nei Virdas to nepastebėjo, o vergas tik gūžtelėjo pečiais, matyt, pamanęs, kad esu tiesiog drovus kaimietis prasčiokas.

Vėliau pasinėrėme į labai karštą baseiną *calidariume* ir teškenomės jame, kol nebegalėjome ištverti. Kai išlipome iš baseino, vergai kvapniais muilais ištrinko mums galvas ir Virdo barzdą. Tada nuėjome į *tepidariumą* ir pliuškenomės baseinuose, kurių vanduo palengva buvo vis vėsesnis, kol, nepatirdami per didelio šoko, pajėgėme pasinerti į šaltą *frigidariumo* baseino vandenį. Kai iš jo išlipome, jaučiausi

sušalęs į ragą, tačiau vergai energingai ištrynė mus storais rankšluosčiais, tad netrukus pajutau nuostabų dilgčiojimą, žvalumą, gyvybingumą – ir nepaprastą alkį.

Pirtyje per ilgai neužsibuvome – praleidome pasiplaukiojimą baseine po pirties ir gulinėjimą – tačiau kažkokiu būdu termos vergai sugebėjo gražiai išskalbti ir išdžiovinti visus mūsų drabužius. Net mano avikailis ir Virdo lokenų apsiaustas buvo išvalyti nuo priskretusio purvo ir kraujo, sudžiūvusių lapų ir šakelių. Mano avikailis vėl buvo baltas ir stangrus, Virdo lokenos blizgančios ir purios – o svarbiausia, anksčiau buvę susivėlę žili jo galvos plaukai ir barzda buvo iššukuoti kaip pūkuota kiaulpienės galvutė, tad Virdas atrodė pasišiaušęs nuo galvos iki kojų, kas derėjo su jo aikštingu charakteriu.

Prie *apodyteriumo* mūsų laukė signalininkas Pacijus ir vergas, kuris rūpinosi charizmatiku Becga. Mažasis eunuchas vis dar buvo nuogas, tačiau nebeatrodė išsigandęs. Jis rankoje laikė veidrodį ir šypsojosi žvelgdamas į naują savo atvaizdą, nes buvę tamsiai rudi plaukai tapo blyškios aukso spalvos, beveik to paties atspalvio kaip ir manieji.

Legatas nenorėjo liesti šio sutvėrimo ir įsakė vergui pasukioti Becgos galvą į įvairias puses. Atidžiai apžiūrėjęs vaiką, Kalidijus tarė:

– Taip, spalva maždaug tokia, kokią prisimenu. Gerai padirbėjai, verge. Pacijau, nuvesk berniuką į Fabijaus rūmus. Aprenk jį jaunojo Kalidijaus drabužiais – jie jam turėtų beveik idealiai tikti – ir vėl atvesk pas mane.

Signalininkas atidavė pagarbą, tačiau jam nespėjus apsigręžti Virdas paklausė:

– Pacijau, ką įgulos *coquus** paruošė *conviviumui***? Galėčiau suvalgyti visą stumbrą su ragais ir kanopomis.

---

*Virėjas. – *Vert. past.*

**Vakarienei. – *Vert. past.*

– Liaukis, Uiridai, – subarė jį legatas. – Tu nevalgysi paprasto kareiviško maisto. Tu ir tavo mokinys – dabar, kai abu žmoniškai atrodote ir kvepiate, – vakarieniausite su manimi.

Taip ir įvyko, man pirmą kartą teko romėnišku papročiu vakarieniauti prabangiame Kalidijaus rūmų *trikliniume*. Tai yra, noriu pasakyti, kad pirmą kartą valgiau gulėdamas ir pasirėmęs alkūne. Mes visi taip buvome pasirėmę tįsodami ant trijų minkštų kušečių, sustatytų „C“ raidės forma, su stalu viduryje ir patarnaujančiais vergais, įeinančiais ir išeinančiais per atvirą „C“ raidės pusę. Buvo akivaizdu, kad Virdas taip vakarieniauja ne pirmą kartą, nes jis patogiausiai išsidriekė ant kušetės neparodydamas, kad yra nors kiek sutrikęs. Aš vis dar nieko nežinojau apie Virdo kilmę, tačiau dabar supratau, kad jis ne visada buvo svetimšalis, besibastantis po miškus, tad pradėjau įtarinėti, jog šiurkštus ir stačiokiškas Sėlinantis miškais taip pat kažkada užėmė aukštesnę socialinę padėtį nei dekurijus, vadovaujantis dešimčiai romėnų legiono samdomų karių.

Šioje aplinkoje jaučiausi nelabai jaukiai, tačiau kaip ir visi jauni žmonės stengiausi apsimesti esąs visiškai ramus, o Kalidijus su Virdu – ir net tarnai – mielaširdingai nesišaipė iš mano nerangumo. Buvau įpratęs valgyti naudodamasis peiliu ir abiejuose vienuolynuose dažnai naudodavausi šaukštu, tačiau net ir jais atsilošus ant kušetės buvo sunku naudotis. Tačiau blogiausia, kad ant stalo kiekvienam mūsų buvo padėtas trečias įrankis – metalinis daiktas su dviem aštriais virbais, skirtas perverti atpjautiems maisto gabalėliams ir nešti juos į burną – ir jis man sukėlė išties daug keblumų.

Labai stengiausi neparodyti, kad šioje aplinkoje jaučiuosi nepatogiai, ir valgiau iš lėto, tačiau godžiai. Po gaivinančios pirties buvau alkanas, tad galėjau suvalgyti net savo avikailį. Tačiau neverta nė sakyti, kad patiektas maistas buvo kur

kas elegantiškesnis nei tas, kurį būtume gavę kareivių *cenaculume*, ir taip pat kur kas elegantiškesnis nei man kada nors buvo tekę gauti.

– Atsiprašau už vyną, – tarė legatas pripildydamas mūsų taures. – Tai tik geras Formijos vynas. Gaila, kad neturiu Kampanijos ar Lesbijos vynų, kuriuos išgertume už tavo sėkmę, Uiridai.

Virdas susiraukė, nes vynas ne tik buvo skiestas vandeniu, bet ir atsidavė sakais. Tačiau man jis pasirodė daugiau nei geras.

Iš pradžių buvo patiekta trintų kaštainių ir lęšių sriuba. Pagrindinis patiekalas buvo tešloje keptas kumpis, supjaustytas griežinėliais ir troškintas su figomis. Prie jo – burokėlių ir porų, troškintų vyne ir apšlakstytų alyvuogių aliejumi bei actu, ir dar kažkokio tešlos patiekalo, ištempto labai ilgomis ir siauromis juostelėmis ir apšlakstyto aliejumi su česnakais. Sunkiausia man buvo valgyti šį patiekalą, nes jį į burną reikėjo dėti (stebėjau, kaip tai daro kiti) susukus įrankiu su dviem virbais kąsnio dydžio gumulėliais. Net vakarienės pabaigoje man ne itin gerai sekėsi tai padaryti. Apsimesti, kad esu ramus ir viską išmanau, buvo lengviau, kai atnešė saldumynus, kuriuos valgyti nebuvo sudėtinga, – orinį sūrio pyragą su konservuotomis Damasko slyvomis, kurį užgėrėme violetiniu vynu iš mažų puodelių.

Vakarieniaujant vergas pranešė, kad už durų laukia Pacijus, ir legatas liepė jam užeiti. Jis atsivedė mažąjį charizmatiką, dabar aprengtą puošniau nei man yra tekę matyti kokį nors vaiką net Vezontijaus mieste. Jo kostiumas buvo legato dėvimo apdaro patalpose miniatiūra, tik spalvingesnis: aptempta blyškiai melsva kirpimo, vadinamo *alicula*, tunika, kurios kraštai buvo siuvinėti gėlių raštais, medvilninės kojinės, minkštos odos *koturnos**, geltonesnės nei dabartiniai vaiko

---

*Senovinis apavas. – *Vert. past.*

plaukai. Ant *aliculos* beveik atsainiai buvo užmesta tankios raudonos vilnos mantija, prie vieno peties susegta sidabrine sage.

Legatas gulėjo nepasikeldamas, tarsi atrajojantis jautis, kramtė maistą ir tylomis apžiūrinėjo vaiką. Tada jis tik pritariamai linktelėjo ir rankos mostu davė Pacijui ženklą vėl išvesti charizmatiką. Tik tada, kai signalininkas ir vaikas išėjo, legatas garsiai nurijo maistą, atsiduso ir labai jausmingai tarė:

– Jis beveik galėtų būti mano prarastu vaikaičiu.

– Tai kodėl jums tiesiog jo nepasilikti? – bejausmiu balsu paklausė Virdas. – Nereikėtų manęs statyti į mirtiną pavojų kartu su tikruoju vaikaičiu.

– Ką?! – suriko apstulbęs legatas. – Laikyti eunuchą vietoje... – Tada jis suprato pokštą. – Tavo šaipymasis nėra labai juokingas, Uiridai. Tačiau kadangi jau apie tai prabilome valgio metu, pasakyk, kaip ketini sukeisti vaikus.

– Jau sakiau, – suurzgė Virdas. – Nežinau. Turiu pagalvoti. O valgydamas aš atsisakau galvoti. Tai trukdo ir mėgautis maistu, ir virškinti.

– Tačiau mes privalome pasirengti. Suplanuoti. Hunas bus čia už kelių valandų. Ar bent nusprendei, kiek vyrų pasiimsi kartu?

– Žinau, kad man reikės poros padedančių rankų. Tačiau neprašysiu nė vieno, kad savanoriškai pasisiūlytų, nes tai gali būti savižudybė.

Dar kartą nusprendžiau prabilti.

– Net nereikia prašyti, *fráuja*, norėjau pasakyti, valdove. Esu jūsų mokinys, ir tuo viskas pasakyta.

Virdas linktelėjo man padėkodamas ir kreipėsi į legatą.

– Tada man daugiau nieko nereikia.

– Gal ir ne. Tačiau noriu, kad pasiimtum dar vieną vyrą. Mano sūnų Fabijų.

– Klausykite, – paprieštaravo Virdas, – aš bandau, ir turėdamas tik menkutę viltį, išgelbėti vienintelę likusią mažytę

jūsų giminės medžio sėklą. Jei man nepasiseks, visi, susiję su šiuo mėginimu, žus. Taip pat ir Fabijus. Ir tai palaidos visas viltis kada nors pratęsti jūsų giminę. Šiai užduočiai reikia gudrybės, kantrybės, slaptumo. Teisėtai įsiutęs, netekęs galvos ir apimtas nevilties vyras...

– Prieš tapdamas Placidijos vyru Fabijus buvo romėnų karys. Jis ir dabar pirmiausia yra romėnų karys. Jei jį paskirsiu tavo žinion, Fabijus paklus. Pagalvok, kaip jaustumeis tu, Uiridai, jei būtum jo – arba mano – vietoje. O dėl pavojaus jo gyvybei ar mano giminės pratęsimui, jau sakiau, kad Fabijus atims sau gyvybę, jei ši užmačia nepavyks. Ir jis nusipelno teisės dalyvauti bei galimybės žūti ne nuo savo, o nuo kito vyro kardo.

Virdas tik pavartė akimis.

– Pamenu, Fabijus – tvirtas vyrukas. Gal bent galiu pamatyti, ar jis toks ir dabar?

Legatas atsigręžė į tarną ir įsakė atvesti sūnų, tačiau patikimai supančiotą ir saugomą. Kai baigėme valgyti saldų patiekalą, išgirdome metalo žvangesį ir žingsnius. Netrukus tarpduryje pasirodė jaunas vyras, kuris buvo neabejotinai panašus į legatą. Jis dėvėjo visą kovos aprangą, po viena pažastimi buvo pasikišęs šalmą, o po kita – paradinį šalmo papuošalą, tačiau ant abiejų vyro riešų buvo uždėti metaliniai antrankiai, pritvirtinti prie grandinių, kurias patikimai laikė du kiti kariai, atsargiai žingsniuojantys iš abiejų jo pusių. Pamaniau, kad Fabijus, net jei jį laikytų keturi vyrai, įsiutęs bandytų pasmaugti savo tėvą, kuris jį surakino. Tačiau Fabijus tik veriamai pažvelgė į Kalidijų įraudusiomis akimis, kurios išblyškusiame niūriame veide atrodė dar raudonesnės. Man taip pat pasirodė, kad Fabijus griežia dantimis, tačiau išvydęs, kad *trikliniume* tėvas nėra vienas, jaunasis vyras perkėlė savo žaižaruojantį žvilgsnį į mane, vėliau į Virdą.

– *Salve*, opcijau Fabijau, – gana nuoširdžiai pasisveikino Virdas.

– Uiridas? – suglumęs paklausė jaunas vyras galbūt todėl, kad anksčiau jam neteko matyti Virdo švaraus. – *Salve, kajau* Uiridai. Ką čia veiki?

– Kartu su savo mokiniu Tornu rengiamės įsiveržti pas hunus, pagrobusius tavo žmoną ir sūnų. Labai tikėtina, kad mes ir jie per šį beprotišką žygį žūsime. Tačiau tavo tėvas mano, kad tu galbūt panorėsi žūti kartu su mumis.

– Panorėsiu? – dusdamas paklausė Fabijus. – Aš jums draudžiu vykti be manęs!

– Vadovausiu aš. Turėsi paklusti kiekvienam mano...

– Daugiau nieko nereikia sakyti, dekurijau Uiridai! – amtelėjo Fabijus. – Esu vienuoliktojo legiono opcijus! – Staigiu judesiu jis trūktelėjo savo grandines vos neparversdamas jį laikančių sargybinių, išsitraukė dabitiškai išlietą šalmo papuošalą iš metalo ir arklio šerių, įstatė jį į plyšį šalmo viršuje ir užsidėjo šalmą. – Esu pasiruošęs vykti nedelsiant.

– *Iésus*, – sumurmėjo sau po nosimi Virdas. – Tikras romėnų karys. – Tada sarkastiškai kreipėsi į jaunąjį vyrą: – Nejaugi nepasiimsi trimito, kad paskelbtum apie mūsų paradą? Eik, mulki, ir nusimesk šią paradinę aprangą. Rytoj apsivilksi tinkamu miškui apdaru. Pašauksiu tave, kai ateis laikas.

Keturi kariai išvedė Fabijų, nors jis priešinosi ir šaukė:

– Tačiau ką ketini daryti, Uiridai?.. Kaip mes pulsime?.. Kiek vyrų?

Ir taip toliau, tačiau nė į vieną šių klausimų nei Virdas, nei legatas neatsakė, ir Fabijaus šauksmai palengva nutolo.

– *Iésus*, – vėl sumurmėjo Virdas. – Žydai turi išmintingą posakį: net Adomas niekada nebūtų ėmęs moters sau į žmonas, jei Jehova smūgiu nebūtų jo apsvaiginęs.

Kalidijus į tai nieko neatsakė, tad aš vėl išdrįsau prabilti. Paprašiau leisti paimti maisto likučių savo ereliui, kuriuo visą šį laiką niekas nesirūpino.

– Ereliui? – išsiblaškęs sumurmėjo legatas, tačiau maloniai išleido mane pas paukštį.

Tad tik vėliau tą vakarą sužinojau, apie ką jie su Virdu tarėsi.

7

Kai kareivinėse maitinau savo *juika-bloth* nuo vakarienės likusio kumpio gabalėliais, visi charizmatikai susirinko stebėti, patys čirškėdami tarsi paukščiai. Jie ir vėl vilkėjo skarmalus, buvo sukaustyti grandinėmis ir ulbėjo frankišku senosios kalbos variantu, kurį man buvo labai sunku suprasti – tačiau ir nesitikėjau, kad šie sutvėrimai gali pasakyti ką nors vertinga.

Juodbruvas Baras Naras Natkinas, kuris niekada per daug toli neatsitraukdavo nuo savo prekių, taip pat atsistojo šalia ir rūsčiai spoksojo į mane ir mano paukštį. Kai erelis sočiai palesė ir daugiau nebuvo į ką žiūrėti, berniukai išsibėgiojo žaisti galinio kiemo pliurzoje – kiek leido jų grandinėmis surakintos kojos. Siras liko, jis atsirėmė į durų staktą, niūriai spoksojo į mane ir niurzgė dėl neteisybės, kad Kalidijus nesumokėjęs konfiskavo jo mažąjį Becgą.

– Konstantinopolyje už šį dailų berniuką būčiau gavęs dešimt auksinių nomizmų, – šniaukrodamas pareiškė jis. – O ką gavau dabar? *Ashtaret*! Nė numijaus. Tai reiškia, jog dabar esu skurdesnis penkiais auksiniais solidais, kuriuos jis man kainavo. Ir tas savimana Kalidijus dar įžūliai pareiškia, kad pasisavintas mano charizmatikas net nebus naudojamas tuo tikslu, kuriam buvo sukurtas.

– Nemanau, kad tavo apgailėtini šunyčiai duotų nors kokios naudos. Tikrai nė vienas jų nėra toks vertingas, kaip tvirtini, – pareiškiau.

– Ak, tu tikriausiai esi krikščionis, – niekinamai pareiškė Natkinas, tarsi tai būtų žema. – Be to, dar esi jaunas, todėl, be abejonės, tiki visais skrupulingais krikščioniškais draudimais. Tačiau subręsi, tapsi išmintingesnis ir sužinosi tai, ką galiausiai privalo žinoti kiekvienas vyras, moteris ir eunuchas.

– Ir kas tai?

– Teks iškęsti daugybę skausmų, fizinių kančių, nemalonių ir trikdančių dalykų, kuriuos žmogaus kūnas gali sukelti jo savininkui. Tada pradėsi suprasti, jog tas, kuris slopina ar atstumia tuos kelis palyginti malonius pojūčius, kuriuos gali teikti kūnas, yra silpnaprotis.

Tai taręs siras nuėjo.

Pradėjau vynioti Virdo ir savo ryšulius ir ant kablių sienoje kabinti įvairius daiktus, kad išsivėdintų ir išsilygintų. Pakabinau vieną savo drabužį ir susimąstęs jį apžiūrinėjau, kai iš prezidiumo grįžo Virdas, nešinas įvairiais daiktais. Jis taip pat pažvelgė į mano pakabintą drabužį ir kilstelėjęs savo vešlius antakius paklausė:

– Ką čia veiki su miestietės moters suknele?

– Svarstau, – atsakiau. – Dažnai sakydavote, kad mane galima palaikyti moterimi. Todėl pagalvojau, kad kai nusigausime į hunų stovyklavietę, gal galėčiau pakeisti tą ponią Placidiją. Bent jau tiek laiko, kad pavyktų ją saugiai išgabenti.

– Abejoju, ar pajėgsi įtikinamai atrodyti devynių mėnesių nėštumo moterimi, – sausai atsakė Virdas. – Ir abejoju, ar sutiktum, kad vardan šios moters tau nukirstų kelis pirštus.

– Pamiršau šią smulkmeną, – sumurmėjau.

– Klausyk, padauža. Galėsime dėkoti pusei visų dievų, jei mums patiems pavyks saugiai ištrūkti iš hunų. Turėk tai galvoje ir nesvajok apie jokius kitus žygdarbius. Jei mums taip pat pavyktų išgelbėti mažąjį Kalidijų paaukojus tik vieną niekingą charizmatiką, galėsime dėkoti visiems likusiems dievams. O dabar žiūrėk, ką atnešiau. – Jis ant gulto numetė zomšos maišelį, kuris melodingai sužvangėjo.

– Pardaviau kailius už geriausią kainą ir kaip niekada iki šiol greitai, be to, Kalidijus nupirko net į juos nepažvelgęs. Jis taip pat sumokėjo puikų priedą už kalnų ožio ragus. Turėčiau džiaugtis šia gausybe pinigų, jei būčiau tikras, kad išliksiu gyvas ir galėsiu džiūgauti.

Virdas taip pat numetė kitus daiktus, kuriuos laikė rankose.

– Legatas taip pat davė dovanų, kurias galėsime pasilikti, jei išliksime gyvi. Gladiatoriaus durklą tau ir kovinį kirvį man, abu jie įdėti į dailias makštis su vilnos pamušalu, tad vilnos riebalai patikimai apsaugos nuo rūdžių. O čia kiekvienam mūsų, nes gali tekti ilgai ištroškusiems gulėti pasaloje, alavinė gertuvė vandeniui, apipinta oda, kad vanduo būtų šaltas, ir padengta sakais iš vidaus, kad net išsivadėjęs vanduo būtų saldus.

– Dar niekada neturėjau tokių puikių daiktų, – pasakiau.

– Taip pat legato dėka turėsi nuosavą arklį.

– Arklį? Nuosavą? Kurį galėsiu laikyti?

– *Ja*. Hunas atvyks raitas. Tad mes jį seksime taip pat raiti. Tiesą sakant, geriau būtų jį sekti pėsčiomis, tačiau grįžtant gali tekti paskubėti, jei apskritai grįšime. Ar teko anksčiau jodinėti, padauža?

– Vienuolyne, sena kinkomąja kumele.

– To pakanka. Šioje kelionėje nereikės idealiai sėdėti ar meistriškai valdyti arklį. Lėta žingine į priekį ir pašėlusiu galopu atgal. Charizmatikas Becga jos sėdėdamas tau už nugaros – o vėliau, tikėkimės, taip jos mažasis Kalidijus.

– Koks tiksliai yra jūsų planas, *fráuja*?

Virdas pasikasė barzdą.

– Senovėje gyveno architektas, vardu Dinokratas, nusprendęs pastatyti deivei Dianai šventyklą, kurioje Magnio akmenys šios deivės statulą būtų laikę pakibusią ore. Tačiau Dinokratas mirė nespėjęs užbaigti savo šventyklos – ar kam nors kitam perduoti savo planus.

– Ar tai reiškia, kad man nepasakysite?

– Arba kad mano planas yra toks pat neįgyvendinamas. Arba kad neturiu jokio plano. Rinkis pats. Pakaks pasakyti, kad mes pasislėpsime toje arklidėje miesto pakraštyje, kai hunas iškeliaus. Paprašiau legato su pasiuntiniu pakalbėti ilgiau – jei jam pavyks susitramdyti ir nepasmaugti to sutvėrimo – kol užeis sutemos. Tada mes nuseksime paskui jį į *Hrau Albos* kalnus. Kol išvyksime, visa Bazilėja bus užsirakinusi, o gyventojai užsisklendę namuose. Tai reiškia, kad dabar negaliu, o labai norėčiau, nueiti į senojo Dilaso taverną išgerti gero, stipraus, neįmantraus vyno. Be to, mūsų galvos rytoj turi būti aiškios.

Beveik visą kitą dieną praleidome toje arklidėje, nes mes ir arkliai privalėjome būti ten prieš atvykstant hunui, kad jis mieste nepastebėtų nieko įtartina. Taip pat kaip ir pirmą mūsų atvykimo dieną visa Bazilėja buvo nuščiuvusi, tarsi visi jos gyventojai būtų sulaikę kvapą, o gatvėse ir į miestą vedančiuose keliuose nesimatė nei žmonių, nei arklių, nei šunų ar net kiaulių ir vištų, kurios paprastai bet kokiame mieste slampinėja, knisa žemę ir lesinėja. Virdas, Fabijus ir aš kalbėjomės tik padrikai ir prislopintais balsais. Becga tylėjo; iki šiol iš jo nebuvau išgirdęs nė vieno žodžio.

Fabijus daugiausia skundėsi, kad mūsų per mažai, kad pajėgos per menkos – ir kodėl Virdas nepasitelkė daugiau ir tvirtesnių vyrų.

– Dėl Mitros meilės, – bambėjo opcijus, – man net neleidžiama pasiimti savo skydnešį. Mūsų tik du vyrai, vienas berniukas, vienas eunuchas ir prijaukintas erelis.

– Kartoju, – aiškino Virdas, – mes ketiname ne užpulti, o prasiskverbti. Juo bus mūsų mažiau, tuo geriau. O jei manai, kad nepakankamai gerbiamas tavo rangas, gali Torną laikyti savo skydnešiu.

Tada Fabijus ėmė skųstis, kad reikia ilgai laukti.

– Noriu, kad viskas greičiau baigtųsi, o mano Placidija, Kalidijus ir negimęs kūdikis grįžtų ten, kur jiems priklauso.

Ei, aš jau susitaikiau su mintimi, kad visi tos stovyklos hunai spėjo išprievartauti mano brangiąją žmoną. Tačiau vis tiek ją pasiimsiu ir branginsiu.

Virdas papurtė galvą.

– Fabijau, dėl to gali nesijaudinti. Tavo žmona vis dar yra skaisti ir nesuteršta. Ne dėl to, kad hunai būtų galantiški, jie – prietaringi. Jie noriai išprievartautų bet ką, pradedant avimi ir baigiant senatoriumi, tačiau nesikėsins išžaginti moters, kuri yra arba nėščia, arba susitepusi mėnesiniu kraujavimu. Jie tiki, kad tai užterš juos.

– Na, – atsiduso opcijus, – tai geriausia žinia, kurią išgirdau nuo šio sunkaus išbandymo pradžios.

Tačiau aš atkreipiau dėmesį į tai, jog Virdas nieko nepasakė apie žmonos amputuotus pirštus, todėl nusprendžiau, kad niekas Fabijui neužsiminė apie suluošinimą. Virdas taip pat nepasakė, kad net neketina bandyti išgelbėti opcijaus žmoną.

O aš tuo tarpu žavėjausi nuostabiu arkliu, kuris nuo šiol priklausė man. Tai buvo raumeningas jaunas eržilas su balta žvaigžde, budrių akių ir dailios laikysenos. Jis net turėjo vardą – Veloksas – kuris reiškė greitį. Kiek pastebėjau, arklys turėjo tik vieną fizinį trūkumą – įspaudą kaklo apačioje kairėje, primenantį didelę skruosto duobutę. Kai apie tai pasakiau, opcijus Fabijus pamiršo savo sielvartą ir maloniai paaiškino:

– Neišmanėli Tornai. Ši arklių žymė labai vertinama. Ji vadinama pranašo nykščio atspaudu. Nežinau, kurio pranašo, tačiau ji reiškia, kad žirgas ristus, ir apskritai yra geras ženklas. Šiaip ar taip, visi mūsų arkliai yra neprilygstamos kehailanų veislės, iš *Arabia deserta** žemės. Sakoma, kad kehailanai atsirado Bazo, Nojaus proprovaikaičio, laikais.

Tai, kad gavau tokios senovinės veislės arklį, man sukėlė pagarbią baimę ir jau ketinau tai pasakyti, kai Virdas staiga

---

*Arabijos dykumos. – *Vert. past.*

davė mums ženklą nutilti. Mes priėjome prie jo, atsitūpėme ir pažvelgėme pro arklidės sienos pinučius. Išgirdome iš tolo artėjančio arklio, lėtai kinkuojančio pažliugusiu keliu, kanopų caksėjimą. Netrukus išvydome labai susivėlusį kuiną, kuris buvo kur kas mažesnis nei mūsų trijų.

– Nevalyvas žmudų veislės arklys, – sumurmėjo Fabijus, ir Virdas vėl ranka davė jam ženklą nutilti.

Man buvo kur kas įdomiau pamatyti raitelį, nes tai buvo pirmas kartas, kai išvydau huną. Jis buvo panašus į savo arklį, žemesnis nei vidutinio ūgio, net žemesnis už mane, ir nepaprastai bjaurus. Jo veido oda buvo murzinai gelsvai ruda, juodi plaukai ilgi, išsidraikę ir riebaluoti, akys – tik maži siauri plyšeliai, atvykėlis buvo bebarzdis, o jo ūsai – keli padriki šerių kuokšteliai. Nors jis buvo neišvaizdus, ant arklio laikėsi puikiai, galbūt jodinėjo nuo pat gimimo, nes kojos buvo kreivos ir glaudžiai prigludusios prie gyvulio liemens, primenančio statinę. Hunas dėvėjo skarmalus, tokius, kokiais anksčiau buvo apsivilkęs charizmatikas Becga, o jo arklys per žiemą buvo taip išsekęs, kad net kyšojo šonkauliai. Vyras turėjo tokį patį lanką kaip ir Virdas, tačiau jis nebuvo įtemptas, ir hunas laikė jį aukštai iškėlęs, kad parodytų prie galo pririštą purviną balto audeklo skiautę.

Fabijus tupėjo šalia manęs, ir aš jaučiau, kaip tas kankinamai ilgas minutes, kol hunas išnyko iš mūsų akiračio, trūkčioja jo kūnas. Tačiau charizmatikas Becga – turbūt todėl, kad niekas jam nepasakė, jog šis ar kitas hunas greičiausiai bus jo naujasis šeimininkas – tik nesmalsiai žiūrėjo pro pinučius. Kai raitelis mūsų nebegalėjo girdėti, Virdas pakilo ir tarė:

– Seksiu jam iš paskos ir patikrinsiu, ar hunas iš tiesų pateks į įgulą ir ar legatas jį priims – ir ar nė viena šalis neiškrės kokių nors triukų. Jau vidudienis, ir arklininkui buvo įsakyta mus pamaitinti. Tad, Tornai, eik ir pasakyk jam, kad žmona gali pradėti ruošti valgį. Kai grįšiu, visi pavalgysime – tiek,

kad vos nesprogtume, nes net Mitra nežino, kada vėl turėsime galimybę pavalgyti.

Klusniai nuėjau ir liepiau arklininkui pasirūpinti, kad jo žmona paruoštų gausų valgį. Kai Virdas grįžo, ji pateikė mums sotaus žuvies troškinio, samčiu užpilto ant didelių apvalių duonos kepalėlių, kurie mums atstojo lėkštes ir kartu buvo maistas. Virdas papasakojo, kad nei legatas, nei pasiuntinys vienas kito nenužudė ir net vienas kito nepuolė, o Kalidijus, kaip buvo prašytas, aiškiai stengėsi vilkinti derybas, kad hunas užsibūtų kiek įmanoma ilgiau.

– Tačiau paskubėkite valgyti, – paragino jis mus. – Bet kurią akimirką mažasis priešas gali įtarti, kad čia kažkas ne taip, ir sprukti į mišką. Jei jis taip nepasielgs, valgykime tol, kol kimšte prikimšime skrandžius.

Virdas taip pat pasakė, tačiau tik man vienam, Fabijui negirdint:

– Spėju, įkaitai dar gyvi. Šiaip ar taip, tas niekšas atnešė dar vieną ponios Placidijos pirštą, ir, kiek pajėgiau įžiūrėti iš savo slaptavietės, jis atrodė ką tik nukirstas.

Matyt, įguloje neįvyko nieko, kas būtų privertę apsilankiusį huną sunerimti ar sukeltų jo įtarimą. Ir legatas tikriausiai jį maloniai vaišino vynu ir mėsa ginčydamasis dėl romėnų armijos turto pateikimo smulkmenų mainais už pagrobtus įkaitus, nes derybos be ypatingų nuotykių, tačiau įtemptai vis tęsėsi.

Susijaudinęs Fabijus keikėsi žingsniuodamas po arklidžių aptvarą, o ramusis Becga tiesiog abejingai laukė. Aš leidau laiką bandydamas susidraugauti su naujuoju arkliu, Veloksu, kaip mane pamokė arklininkas. Jis man davė mėtų, aš sutryniau tas kvapias žoles tarp delnų ir tada ėmiau glostyti Velokso snukį, kaklą, krūtinę ir gūbrį. Šis dėmesys arkliui aiškiai patiko. Tuo tarpu Virdas erzindamas kalvio žmoną reikalavo dar maisto ir vertė mus jį ryti prisikemšant daugiau nei iki soties.

Tačiau galiausiai Virdas pastatė ausis miesto centro link ir staiga energingai mojuodamas rankomis įsakė nutilti ir nejudėti. Mes ir vėl prisėlinome prie aptvaro sienos ir ėmėme stebėti pro plyšius. Hunas dabar labiau skubėjo, o gal jo kuinas atgavo jėgas po ilgo poilsio, ar dėl abiejų priežasčių, tačiau dabar pro anksti nusileidusias sutemas jis artinosi žvalia ristele. Mūsų akiratyje vėl pasirodė arklys ir raitelis, keliaujantis priešinga kryptimi, ir vos tik hunas prajojo kiemą, Fabijus sušnibždėjo:

– Paskubėkime! Kol jis dar nedingo mums iš akių!

– Aš ir noriu, kad jis dingtų iš akių, – atšovė Virdas, tačiau negarsiai. – Hunai turi akis subinėje. Šiaip ar taip, pėdsakai bus švieži ir ryškūs. Paskutiniosiomis dienomis šiais keliais buvo mažai keliauta.

Tad mes dar kiek palaukėme, kol galiausiai Virdas liepė lipti ant arklių. Įtaisiau savo *juika-bloth* ant peties, tada už pavadžio nusivedžiau Veloksą prie trinkos, nuo kurios užlipama ant arklio. Nuo šio paaukštinimo nerangiai įsiropščiau į balną, tada pasilenkiau ir užkėliau Becgą ant pagalvės, pritvirtintos užpakalyje manęs. Žinoma, mano balnas, kamanos ir pavadis nebuvo padabinti medaliais, karuliais ir inkrustacijomis, kaip opcijaus Fabijaus, tačiau tai buvo tikri kariški balnojimo įnagiai. Balnas buvo odinis ir sutvirtintas bronzinėmis plokštelėmis, prie jų buvo prilydyti išsikišimai, padedantys raiteliui išsilaikyti balne. Nenustebau išvydęs, kaip Fabijus kur kas šauniau nei aš sėda ant savo žirgo – tiesiai nuo žemės užšokdamas ant balno – ir ne itin nustebau, kad senasis Virdas taip pat lengvai užšoko ant arklio.

Arklininkas atkėlė vartus, ir mes vorele pajudėjome į kelią. Jojome lėta žingine, Virdas priekyje, palinkęs balne ir apžiūrinėdamas kelio suplaktą purvą bei pliurzą, Fabijus nė kiek neatsilikdamas nuo jo ir darydamas tą patį. Iš pradžių džiūgavau, kad sekame padaužos huno pėdsakais,

tačiau netrukus lėtas persekiojimas ėmė varginti, ir mane pradėjo labiau žavėti tai, kad joju puikiu arkliu. Net jodamas žingine, ir nors tarp mūsų buvo balnas, jaučiau virpant įsitempusius Velokso raumenis, kupinus nežabotos energijos, arklio ugnikalnio dydžio liepsną ir galybę, tik ir laukiančią leidimo išsiveržti. Nežinau, ar tą patį juto ir už manęs sėdintis mažasis Becga, tačiau jis buvo tvirtai rankomis apsivijęs mano liemenį, tarsi bijodamas, kad paraginsiu Veloksą šuoliuoti galopu ir arklys jį nusimes kaip nereikalingą nešulį.

Staiga Virdas sustabdė savo arklį ir nustebęs tarė:

– Čia hunas išsuko iš kelio. Kodėl taip greitai?

Fabijus, sėdėdamas balne, sportiškai šoktelėjo ir atsistojo stačias ant arklio. Jis pažvelgė Virdo parodyta kryptimi pro medžius, išsirikiavusius palei kairį kelio kraštą. Netrukus Fabijus tarė:

– Jo nesimato. Tačiau pėdsakai matyti.

Tad Virdui vis dar jojant priekyje mes išsukome iš kelio ir keliavome toliau per miško tankmę, atviras ganyklas ir dirbamos žemės laukus. Dabar jojome dar lėčiau nei prieš tai, kad per daug nepriartėtume prie mūsų persekiojamojo ir šis mūsų nepastebėtų. Tada Virdas vėl staiga sustojo ir suurzgė:

– Prisiekiu išsikastravusiais Cibelės šventikais, tas hunas ir vėl apsigręžė! Jis pasuko atgal, Bazilėjos link!

– Gal jis nori sužinoti, ar jo niekas neseka? – paklausė Fabijus.

– Galbūt. Tačiau mums vis tiek nelieka nieko kita, sekti jo pėdsakais.

Mes taip ir padarėme, tačiau dabar judėjome nepaprastai lėtai, ir po kurio laiko, kuris atrodė ištisa amžinybė, kai sutemos beveik virto tamsa, Virdas vėl mus sustabdė ir garsiai sumaurojo tokią keiksmų virtinę, kuri būtų sudrebinusi visų religijų dangaus karalysčių visus dievus ir šventuosius.

Pagalvojau, kad šis triukšmas gali atkreipti mūsų priekyje keliaujančio huno dėmesį, tačiau tai, matyt, nebuvo svarbu, nes Virdas šitaip užbaigė savo nešvankybes:

– Prisiekiu išpampusiu ir sprogstančiu Judu Iskarijotu, tas sutvėrimas patraukė visai ne į Bazilėją! Jis apsuko miestą gerokai aukščiau ir nukeliavo prie upės. Ten, matyt, jo ir arklio laukė kokia nors šalanda, ir hunas dabar tikriausiai jau yra kitame Renuso upės krante. Opcijau Fabijau! Dumk į Bazilėjos dokus greičiau už vėją. Pasirūpink baržomis, kad jų pakaktų perkelti mus visus, ir valtininkais. Paragink juos – jei reikia, išplak rykštėmis – plaukti į upės aukštupį, kur mes tavęs lauksime. Keliauk!

Opcijus nurūko tarsi iš lanko paleista strėlė. Atrodė, kad mano Veloksas tik ir laukia bakstelėjimo, kad tokiu pačiu greičiu galėtų šuoliuoti iš paskos, tačiau Virdas perspėjo:

– Mums nėra ko skubėti, padauža. *Oh vái*, jei tas išdavikas sakė tiesą – o aš tikiu, kad tai buvo tiesa, – jog hunai rodė į pietus, *Hrau Albos* kalnų link, kaip tariamą jų slaptavietę, tai jie tyčia apgaudinėjo vergą. Dabar jie apgavo mane. Hunai yra kažkur į šiaurę nuo Renuso upės ir galbūt visai netoli nuo jos, nes kam šaus į galvą žemumose ieškoti kalnų banditų?

Tad mes toliau sekėme pėdsakais nei skubėdami, nei maklinėdami. Nusileido tamsa, ir aš nepajėgiau įžiūrėti pėdsakų sniege, tačiau, atrodo, Virdui tai nekėlė jokių sunkumų. Galiausiai pėdsakai atvedė mus prie nuožulnaus akmenuoto kranto ir, kaip spėjo Virdas, ten žvirgžde aiškiai matėsi įbrėžimai, bylojantys, kad čia iš pradžių prisišvartavo, o vėliau buvo nustumta kažkokia plokščiadugnė valtis. Virdas dar nusikeikė, tačiau mes ne kažin ką daugiau galėjome padaryti, tad nulipome nuo arklių, prisipildėme savo gertuves upės vandens ir ėmėme laukti.

Labai ilgai laukti nereikėjo. Gal Fabijus ir buvo nepataisomas bambeklis, tačiau ryžtingas ir, kai prireikdavo, veikda-

vo nedelsdamas. Naktis dar nespėjo įsigalėti, kai Virdas, aš ir Becga išvydome, jog vakaruose tamsa šviesėja, netrukus šviesa susiskaidė į tris atskirus žibintus, metančius ilgus, iškreiptus, besiranganičius atspindžius audringuose upės vandenyse. Kaip jau sakiau, Renuso tėkmė aukštyn nuo Bazilėjos yra labai srauni, tad trims baržoms, nors kiekvieną jų yrė daug vyrų, prireikė nemažai laiko mus pasiekti. Nebūčiau nustebęs, jei artėjant baržoms būčiau išvydęs Fabijų, plakantį rykštėmis yrininkus. Tačiau valtys buvo upėje, o Fabijus, suprantama, jojo krantu. Išvydęs mus, jis ne suriko valtininkams, o suūbavo kaip pelėda – matyt, tai buvo sutartas signalas – kviesdamas juos sukti į krantą.

– Puikiai padirbėta, opcijau, – pagyrė Virdas, kai Fabijus nulipo nuo žirgo. – Jei hunai priešingame krante paliko žvalgą, jis bus pastebėjęs tik tris žibintus. Tad jų negesinkite. Paskirk tris valtininkus nešti šiuos žibintus atskirai ir tegul jie keliauja pėsčiomis palei šį krantą. Jie turi laikytis prie vandens ir keliauti iki ryto arba kol išsekę parkris ant žemės. Likę vyrai turės tamsoje – ir tyloje – perkelti mus per upę.

Kaip buvo sutarta, trys naujai atvykusieji, eidami vienas nuo kito nedideliu atstumu, nuklumpino į upės aukštupį nešini žibintais. Jei kitame krante buvo koks nors hunų šnipas, jis turėjo pagalvoti, kad baržos nesustodamos praplaukė pro šalį. Tuo tarpu mes, sekantys huno pėdsakais, kiek įmanydami tyliau sulipome į baržas. Maniau, kad mūsų arkliai spyriosis ir nenorės lipti į neįprastą transporto priemonę, tačiau, matyt, jie buvo tokių kelionių veteranai ir neprieštaravo. Vienintelis dvejojantis ir nerangus keleivis buvau aš – „*Vái*, tu lipi kaip manieringa moteris!“, – nusišaipė vienas valtininkų, kuris turėjo sugriebti mane už alkūnės, kad neprarasčiau pusiausvyros – nes tai buvo pirmas kartas gyvenime, kai apskritai teko lipti į laivą.

Virdas pasakė, kad neįmanoma atspėti, kaip toli srauni upės tėkmė nunešė huno baržą pasroviui jam keliantis į kitą

krantą, tad liepė yrininkams irtis iš visų jėgų, kad perkirstume Renusą kaip įmanoma statmeniau. Kai atsidursime kitame krante, aiškino jis, galėsime pavaikščioti palei pakrantę ir išsiaiškinti, kur išsilaipino hunas. Tad irklininkai yrėsi iš visų jėgų, tačiau abejoju, ar tamsoje kas nors galėjo įžiūrėti – aš tikrai nepajėgiau – ar mes kertame upę statmenai, ar įstrižai. Tikrai žinojau tik tiek, kad mūsų baržos priekyje upė siautėjo ir putojo, ir jos vandenys taškydamiesi nuolatos liejosi per valties kraštus. Kad kiaurai neperšlaptume, mes, trijose baržose įsitaisę keleiviai, kertant upę, kaip ir irklininkai, stovėjome stati. Ir baimindamasis, kad upė dar labiau įsišėls, mus užlies ir paskandins, viena ranka saugodamas apglėbiau Becgą, o kita įsikibau į šaltakraujiško ir tvirtai stovinčio Velokso kaklą. *Juika-bloth*, tarsi saugodamas mane, tvirtai įsikibo į petį, nors būtų be vargo nuskridęs į kitą krantą.

Ilgai – ar bent man taip atrodė – plaukėme šalta, tamsia upe, o gairinami tamsos, kuri atrodė šaltesnė nei krante, iš pradžių pajutome diskomfortą, vėliau kančią, o dar vėliau vos nesustirome į ragą. Arba upė buvo tiek pakilusi, kad apsėmė pakrantėje augančių medžių šaknis, arba mes atplaukėme prie kažkokių vandenyje augančių medžių giraitės. Šiaip ar taip, vanduo tarp šių medžių taip garsiai gurguliavo ir šniokštė, kad užgožė visus mūsų išsilaipinimo garsus. O mes išties kėlėme triukšmą, nes arkliai nuo šalčio buvo sustirę, todėl nerangiai lipo į krantą iš seklumos ropšdamiesi į sausumą. Virdas liepė Becgai laikyti arklius už pavadžių, pasivedėjo mus su Fabijumi į šalį ir paaiškino:

– Nuo čia, norėdami rasti huno išsilaipinimo vietą, turėsime keliauti tyliai. Tai reiškia, kad eisime pėsti.

– Kodėl? – paklausė Fabijus. – Galime užtrukti iki ryto, o gal net ir sugaišti visą dieną. Hunas ir jo valtininkai galėjo nuplaukti pasroviui daugelį mylių, gal net už Bazilėjos.

– O galėjo ir nenuplaukti, todėl kalbėk tyliau. Jie galėjo išsilaipinti vos už kelių stadijų nuo šios vietos. Štai kodėl

privalome keliauti pėsčiomis ir tylėdami – mano mokinys, eunuchas ir aš. Tu, opcijau, liksi čia su arkliais, valtimis ir valtininkais.

– Ką?! *Gerrae*! Kaip ilgai?

– Liepiau tau kalbėti tyliau. O tu prižadėjai klausyti mano įsakymų. Liksi čia tol, kol Tornas ir aš grįšime – šventai tikiuosi su tuo, dėl ko iškeliavome.

– Ką?! – šįkart maurote sumaurojo Fabijus, ir Virdas atžagaria ranka trenkė jam į veidą. Tai nenutildė įtūžusio kario, tačiau jis ginčijosi ne taip garsiai. – Tu su dviem vaikais persekiosi ir užpulsi priešą be manęs? O aš čia vaidinsiu arklių ir uosto darbininkų auklę? Teprakeikia mane Mitra, jei aš tai padarysiu!

– Ar būsi prakeiktas, opcijau, ar nebūsi, pasielgsi kaip tik taip. Kai mes trise rasime huno išsilaipinimo vietą, neturėsime laiko grįžti atgal pasiimti tavęs. Privalome sekti paskui jį kaip įmanoma arčiau. Tada, vėliau – kad ir kas atsitiktų – jei apskritai grįšime, turėsime lėkti galvotrūkčiais. Privalome tiksliai žinoti, kur yra mūsų arkliai, ir jie turi būti toje vietoje, lygiai kaip ir baržos bei jų yrėjai. Negi manai, kad šie uosto darbininkai – žinodami, kad kažkur netoliese yra hunų – klusniai mūsų lauks čia, jei niekas jų neprivers laukti? Esi vienintelis, kuris gali priversti juos laukti, ir tu tai padarysi.

Kol mes su Virdu ruošėmės iškeliauti, Fabijus toliau ginčijosi, reikalavo ir meilikavo – tai logiškai, tai karčiai, tai piktai, tai graudžiai – tačiau Virdas nesivargino paneigti ar net atsakyti į bet kurį jo skundą. Nusegiau savąjį durklą nuo Velokso balno, prisitaisiau jį prie liemens, už diržo taip pat užkišau laidynę, kad būtų patogu ją paimti, ir su *juika-bloth* ant peties buvau pasirengęs išvykti. Virdas prisisegė savo kovinį kirvį su trumpa rankena ir užsimetė ant peties kovinį lanką su pilna strėlių strėline. Mažajam Becgai nereikėjo nieko daryti, tik perduoti arklių pavadžius Fabijui, kuris galiausiai nenoriai ir nuolankiai liovėsi maldavęs, tik pasakė:

– *Ave, Uiridus, atque vale.*

– *Te morituri salutamus,* – ne visai su ironija atsakė Virdas ir pamojo man su Becga sekti jam iš paskos.

Mane nustebino Virdo gebėjimas vesti mus tamsoje per tankius krūmokšnius visą laiką būnant arti vandens, tačiau nė vienam mūsų į jį neįkrentant. Nors eiti buvo sunku, o Virdas žengė sparčiai, jis judėjo beveik be garso ir kažkokiu būdu rasdavo takelį, kuriuo mes su Becga galėjome sekti jam iš paskos taip pat beveik be garso, nors netrukus man teko beveik vilkte vilkti tarsi maišą vargšą silpną mažąjį charizmatiką. Nors keldamiesi per upę gerokai sušalome, dabar judėjome taip energingai, kad suprakaitavome po šiltais, miškui skirtais drabužiais.

Neįsivaizduoju nei kaip ilgai, nei kaip toli keliavome, tačiau tai tikrai užtruko ilgiau nei kelias valandas ir mes sukorėme ne vieną mylią. Hunų pasiuntinio valtį turėjo irti beveik tiek pat vyrų, kiek ir mūsiškes, nes jis kirto upę beveik statmenai, srovė netoli nunešė huno valtį, ir jis išsilaipino pagal tėkmę gerokai aukščiau Bazilėjos. Tik kai tamsoje atsitrenkiau į Virdo nugarą, supratau, kad jis rado ištrauktą į krantą valtį ir sustojo. Pažvelgęs per jo petį išvydau grubiai tašytą šalandą, kuri buvo ištraukta iš vandens ir paslėpta krūmuose. Taip pat pastebėjau, kad valtis tuščia. Stovėjome nejudėdami ir stengėmės nealsuoti, net nekvėpuoti, o Virdas klausėsi ir dairėsi. Galiausiai jis uždėjo ranką man ant krūtinės duodamas ženklą, kad su Becga liktume čia, o pats tyliai tarsi šešėlis dingo tamsoje. Netrukus jis taip pat paslaptingai išniro prieš mane ir sušnibždėjo:

– Atrodo, hunai nepaliko sargybinių. Padėk man nustumti šalandą į upę – tik pasistenk labai tyliai.

Žinoma, visiškai be garso nustumti valties mums nepavyko; ji buvo per sunki, kad galėtume pakelti, o stumiama krantu gana garsiai girgždėjo. Tačiau supratau, kodėl taip elgiamės. Kai – arba jeigu – mes vėl kirsime upę savo bar-

žomis, hunai negalės mūsų vytis. Šiaip ar taip, kai mums pavyko įstumti šalandą į upę ir ji nuplaukė lėtai sukiodamasi tėkmėje, neatsirado nė vieno huno, kuris būtų mus užpuolęs. Virdas ne pašnibždomis, tačiau prislopintu balsu paaiškino:

– Truputį pasekiau jų pėdsakais. Hunai labai skubėjo, todėl nepasirūpino paslėpti savo pėdsakų. Ir dėl to, kad skubėjo, nusprendžiau, jog hunai žino, kad keliauti reikės netoli. Mes negalime eiti taip sparčiai kaip jie – privalome būti atsargūs ir tylūs – tačiau turėtume pasiekti jų irštvą dar gerokai iki patekės saulė. Tu su eunuchu atsilik nuo manęs kiek įmanydamas toliau, tačiau taip, kad nepamestum iš akių. Pakeliui gali būti išstatyti sargybiniai, ir jų tikrai bus aplink stovyklą. Kai pamatysi ar išgirsi, kad sustojau, judu privalote sustingti tarsi akmenys.

Hunai tikriausiai manė, kad niekas jų nepersiekios, nes, kaip sakė Virdas, jie nesitikėjo, jog kas nors jų ieškos žemumose. Šiaip ar taip, pakeliui nesusidūrėme nė su vienu sargybiniu. Pirmą ir vienintelį kartą tą naktį Virdas stabtelėjo, kai jis – aš ir Becga taip pat – pro medžius pastebėjo blankų rausvą švytėjimą, kuris galėjo būti pirmieji aušros spinduliai, tačiau sklido iš šiaurės. Bet Virdas, kuris buvo gerokai nuo mūsų nutolęs, pamatė tai, ko mes su Becga nepastebėjome. Jis tyliai įslinko tarp medžių, tad mes su Becga atsitūpėme vietoje. Išgirdau iš tolumos atsklindantį tylų garsą, tarsi kas brautųsi per sudžiūvusius krūmus, tada Virdas išdygo ten, kur jį matėme paskutinį kartą, ir ranka pamojo mums prisiartinti.

Priėjęs prie Virdo pamatėme, kad jis palinkęs virš negyvo huno, gulinčio ant žemės, ir nuo lavono kaklo atlaisvina savo kovinį lanką, nes jo styga buvo pasmaugęs tą vyrą. Nei Virdas, nei mes nepratarėme nė žodžio ir kartu nusėlinome raudono švytėjimo link. Besiartinant švytėjimas palengva darėsi ryškesnis ir galiausiai mums apšvietė kalvos viršūnę,

apaugusią medžiais, tačiau tarp jų nesimatė tykančių sargybinių. Tad mes keturpėsti užlipome į neaukštą kalvą, o priartėję prie jos viršūnės atsigulėme ant pilvų ir ėmėme šliaužti tarsi vabalai.

Pasiekus kalvos viršūnę apačioje atsivėrė daugybės laužų apšviestas slėnis, kuriame beveik nebuvo medžių. Jie buvo iškirsti, ir laužų šviesoje mes išvydome kelias laikinai pastatytas paprastas trobeles, kurias supo varganos, iš kailių skiaučių sudurstytos palapinės. Toliau slėnyje matėsi stulpų eilė, prie jų buvo pririšti arkliai, visi sulysę, susivėlę, žemaūgiai. Net tokiu ankstyvu metu dykvietėje vaikštinėjo keli žmonės. Kadangi Virdas, Becga ir aš buvome maždaug per šimtą žingsnių nuo stovyklos, iš apdriskusių ir skurdžių drabužių negalėjau išskirti, kur vyrai, o kur moterys. Tačiau sprendžiant pagal mažą jų ūgį ir kreivas kojas nekilo abejonių, kad tai hunai.

8

– Moteris su berniuku bus kartu, ir vienoje šių trobelių. Taip pagrobėjams lengviau juos saugoti, – paaiškino Virdas, prisislinkęs arčiau manęs, kad galėtų tyliai kalbėti tiesiai į ausį. – Tu stebėk, gal pamatysi kokių nors ženklų, rodančių, kurioje trobelėje jie yra. Man dar reikia nužudyti kelis hunus.

– Mačiau, kaip neįtikėtinai greitai ir tiksliai laidote strėles, – tariau. – Tačiau čia tikrai yra per daug hunų, kad galėtumėte...

– *Ja*. Tačiau vėliau mažesnis jų skaičius gali mums suteikti pranašumą. Nužudysiu tik kitus aplink išstatytus sargybinius, ir privalau tai padaryti, kol nesibaigė naktis. O tu išsitepk purvu veidą ir rankas, kad nespindėtų. Taip pat ir

eunuchui. Jei prireiks, tamsoje jūs abu galite būti palaikyti hunais, o mane išduos barzda.

– Ką reiškia „jei prireiks“?

– Tai reiškia, kad jei aš negrįžčiau. Jei kuris nors sargybinių nutvers mane anksčiau nei aš jį, dėl mano mirties kils šurmulys. Per tą sujudimą jums abiem gali pavykti pasprukti nepastebėtiems. Arba net galėsite pamėginti išlaisvinti įkaitą, jei sugalvosi kaip.

– *Iésus*! – aiktelėjau. – Tikiuosi, man neteks bandyti.

– Aš taip pat, – sausai atsakė Virdas ir šliaužդamas nuvingiavo šalin.

Durklu iškasiau kelis žemės grumstus, juos sutrupinau, apipyliau vandeniu iš savo gertuvės ir sumaišiau purvą. Ištepiau juo Becgos veidą, tada savąjį. Tai darant mūsų rankos ganėtinai išsiterliojo. Kai tai padarėme, mūsų veidų spalva nebuvo visiškai tokia pati kaip hunų, tačiau tapome mažiau pastebimi. Tada liepiau Becgai dairytis aplink ir atgal, kad mūsų netyčia nerastų koks nors klaidžiojantis hunas, o pats susikaupęs ėmiau stebėti stovyklą.

Slinko laikas – ir man atrodė, kad jo prabėgo daug – tačiau už slėnio ribų nekilo nieko panašaus į sumaištį, o pačiame slėnyje įvykiai rutuliojosi pakankamai ramiai. Tada aš ir ant mano peties tupintis *juika-bloth* vienu metu krūptelėjome, kai Becga patapšnojo man per petį perspėdamas, kad kažkas artinasi. Pajutęs palengvėjimą iš dėkingumo vos nesukūkčiojau, nes paaiškėjo, kad tai Virdas.

– Buvo dar penki sargybiniai, – paaiškino Virdas man į ausį išsidriekdamas šalia. – Maždaug tiek sargybinių turėtų saugoti tokio dydžio stovyklą, tad, tikiuosi, pašalinau juos visus.

Išplėtęs akis ir susižavėjęs spoksojau į jį – šis senis tyliai ir veiksmingai nužudė šešis ginkluotus, budrius, žudikiškus laukinius ir net nepūškavo nuo įtampos – kol truputį nekantriai jis paklausė:

– Na? Kas čia vyksta?

– Iš daugumos trobelių įėjo arba išėjo vienas ar du žmonės. Tačiau ana ten, toliausiai nuo mūsų trobelės, prisiglaudusios prie kitame slėnio krašte esančios kalvos, durų uždanga pakilo tik kartą – ir tai iš vidaus. Pro ją išlindo hunas, tačiau neišėjo į lauką – manau, tai buvo moteris – ir kitam hunui, einančiam pro šalį, padavė kažkokį dubenį. Šis prikrovė į jį žarijų iš laužo ir grąžino moteriai, kuri paėmusi dubenį daugiau nebepakėlė durų uždangos.

– Žarijų indas, kad įkalintiesiems būtų šilta, – paaiškino Virdas. – O trobelė yra toliausiai nuo kelio, vedančio į stovyklavietę. Tai turėtų būti toji, kurios ieškome. Puikiai padirbėta, padauža. Apeikime tą kalvą ir prisiartinkime prie trobelės iš galo.

Virdas jau kartą buvo apėjęs ratu visą slėnį, be to, mums nebetrukdė sargybiniai – praėjome pro du, gulinčius be gyvybės ženklų – tad galėjome gana sparčiai keliauti kalva, supančia proskyną. Tačiau naktis jau beveik baigėsi, ir man pasirodė, kad rytiniame dangaus pakraštyje išvydau silpną šviesą. Mes trise vėl atsigulėme kalvos viršūnėje už mūsų pasirinktos trobelės ir ėmėme stebėti, kas vyksta apačioje.

Nė vienoje sukiužusioje lūšnoje nebuvo galinių durų su uždanga ar angų langams. Mūsų stebimoje teišvydome nevalyvai nukirstų šakų sieną, stovinčią maždaug statmenai, tačiau netvarkingai pasvirusią tai į vieną, tai į kitą pusę, o virš sienos kiūksantis stogas tebuvo krūmokšnių šakų krūva. Retkarčiais pro trobelę iš priekio ir iš galo praeidavo koks nors hunas, vykdantis jam patikėtą užduotį – atnešti malkų į laužus ar prirautos sudžiūvusios žolės arkliams.

– Abejoju, ar viduje pagrobtuosius saugo daugiau nei viena moteris, – tarė Virdas, tarsi garsiai mąstydamas. – Gaujos vadas, jo geriausi kariai ir ką tik grįžęs pasiuntinys turėtų būti kitur – vienoje ar keliose trobelėse aptarinėti ir švęsti įgulos sutikimą sumokėti išpirką. Tačiau įsitikinki-

me. Padauža, duok man palaikyti savo erelį. O tu nusileisk žemyn ir pažiūrėk per tos trobelės sienų plyšius.

– Ką? Ten vaikštinėja hunai.

– Kaip sakiau, kartais daugybė suteikia saugumo. Šie hunai negali pažinoti vienas kito vos dirstelėję, bent jau patamsyje. Tiesiog eik iškreipęs kojas, o jei sutiksi huną, sumurmėk: „*Aruv zerko kara.*“ Hunų kalba tai maždaug reiškia: „Kokia bjauri naktis.“

– Tačiau naktis buvo gana maloni.

– Hunams visos naktys bjaurios. Pirmyn.

Be didelio entuziazmo pilvu nušliaužiau nuo žemos kalvos, tada palaukiau, kol neliks nė gyvos dvasios, atsistojau ir nuslinkau prie trobelės. Pakeliui sutikau vieną huną, nešiną susipynusių odinių pakinktų ryšuliu, ir jam kiek įmanydamas kimesniu balsu tariau: „*Aruv zerko kara.*“ Hunas man atsakydamas tik sukriuksėjo: „*Vakh!*“ – kas man nuskambėjo kaip pritarimas – ir nuėjo tolyn. Prisėlinau prie trobelės sienos ir pažvelgiau pro plyšį, kurių buvo daugybė. Viduje švytintis žarijų indas skleidė pakankamai šviesos, kad bent pajėgčiau suskaičiuoti, kiek žmonių yra lūšnoje. Kai suskaičiavau, be nuotykių grįžau atgal ir atsigulęs tarp Virdo ir Becgos atraportavau:

– *Ja, fráuja*, tik viena hunė – jei ten moteris – ji nemiega ir prižiūri žarijas. Dar mačiau susisupusius į kailius ir, matyt, miegančius dviejų žmonių siluetus – vieną moters dydžio, kitą mažesnį, tačiau, atrodo, jie nesurišti ir nesurakinti. Daugiau ten beveik nieko nemačiau – vandens ąsotį, kelis čiužinius ir viskas. O trobelė nėra neįveikiamas kalėjimas. Sienos lazdelės statmenai laikosi ir neišyra tik todėl, kad yra surištos dirželiais. Lengvai galėčiau įsibrauti vidun, tik sauganti pagrobtuosius moteris kaipmat pradėtų klykti šaukdamasi pagalbos.

– Gal ji ir neklyktų, jei kažkas nukreiptų jos dėmesį. Pastebėjau, kad šie žmonės visiškai nekreipia dėmesio į žie-

žirbas, lekiančias iš laužų, o šioje dauboje, kaip atrodo, pradėjo kilti vėjo sūkuriai. Jei kurios nors trobelės stogas užsiliepsnotų, hunai pagalvotų, kad tai įvyko atsitiktinai, tačiau šis gaisras sukeltų sumaištį. Tu su eunuchu grįžk į slėnį. Vaikštinėkite nenutoldami nuo kalėjimo ir laukite, kol aš sukelsiu sumaištį.

– Nereikėtų ilgai laukti, – perspėjau. – Jau pastebimai aušta rytas.

– *Vái*! Kadangi aš, kitaip nei judu, neatrodau panašus į huną, negaliu laisvai vaikštinėti po stovyklavietę, tačiau pasistengsiu viską padaryti kiek įmanydamas greičiau. Šiaip ar taip, štai ką turėsite daryti, kai kils sąmyšis.

Virdas vos keliais žodžiais davė mums nurodymus, vėl patupdė erelį ant mano peties ir patraukė į kitą laukymės kraštą.

Becga ir aš, kaip buvo liepta, nučiuožėme nuo kalvos, tada gana įžūliai atistojome ir ėmėme vaikštinėti – dabar abu išrietę kojas – palei trobelę pirmyn ir atgal. Du kartus pro mus praėjo hunas, aš abu kartus sukriuksėjau: „*Aruv zerko kara*" ir išgirdau tą patį atsakymą: „*Vakh*!", tačiau nė vienas vyras nepažvelgė dar kartą net į mano *juika-bloth*. Becga kaip paprastai nepratarė nė žodžio, tačiau kiekvieną kartą bjaurėdamasis suraukdavo savo purvu išterliotą veidą nuo atgrasaus praeinančių vyrų kūno kvapo. Kadangi mažasis charizmatikas man girdint neištarė nė žodžio, o jo apatiškumas taip ilgai buvo netrikdomas ir dėl to, kad pagaliau jis parodė savo bjaurėjimąsi hunais, baiminausi, jog Becga gali pasinaudoti paskutine proga ištrūkti į laisvę, todėl laikiau jį tvirtai už rankos.

Staiga šviesa laukymėje virš trobelės tapo ryškiai raudonesnė, ir aš netrukus išgirdau degančių krūmokšnių šakų spragsėjimą. Šį triukšmą užgožė garsių riksmų kakofonija – išgirdau, kaip keli hunai sušuko: „*Vakh*!" – ir bėgančių žmonių trepsėjimas. Skubiai išsitraukiau savo durklą, nusitempiau

Becgą prie trobelės galinės sienos ir pažvelgiau vidun pro plyšį. Hunė paliko žarijų puodą, priėjo prie durų užuolaidos ir ją pakėlė. Per jos petį išvydau padrikai bėgiojančius žmones, o virš jų – smagiai liepsnojantį trobelės kitame slėnio krašte stogą. Kiek įmanydamas tyliau, tačiau skubiau puoliau pjaustyti diržus, kuriais buvo sutvirtinta trobelės siena, ir mėtyti šalin atsipalaidavusius pagalius.

Sieną išardžiau akimirksniu ir įkišau pečius vidun tempdamas paskui save Becgą. Tačiau Becga ar kažkuri jo apdaro dalis užstrigo už išsikišusios šakos. Hunė išgirdo mus, esančius jai už nugaros. Ji atsisuko, paleido durų užuolaidą ir išsižiojo. Buvau nuo jos per daug toli, kad galėčiau pasinaudoti durklu, tad sušvokščiau: „*Sláit*!“, mano *juika-bloth* pakilo nuo peties ir nėrė moters link.

Paukštis, be abejo, buvo taip pat nustebęs bei suglumęs kaip ir moteriškė, nes aš anksčiau niekada nebuvau davęs komandos nužudyti kitą žmogų – išskyrus brolį Pėterį, tačiau tada pasirūpinau, kad Pėteris ereliui būtų panašus į kažką kita. Tad dabar, nors *juika-bloth* klusniai nuskrido prie hunės, paukštis nė nebandė į ją suleisti savo nagus ar snapą. Tačiau plasnodamas sparnais į veidą jis privertė moterį energingai išsisukinėti nuo užpuoliko ir nesišaukti pagalbos, bent jau tol, kol aš visas įsispraudžiau į trobelę, pripuoliau prie moters, užsimojau durklu ir perrėžiau jos gerklę. Hunė suklykė, tačiau beveik be garso, nes iš perpjautų kraujagyslių ir trachėjos taškydamasis purslais ištryško kraujas.

Tuo metu pabudo pagrobtoji moteris su berniuku ir ėmė verkšlenti stengdamiesi išsivaduoti iš dvokiančių kailių, į kuriuos buvo susupti. Be abejonės dabar, išvydę grėsmingai prie jų besiartinančius naujus žmones purvu išterliotais veidais, jie dar labiau išsigando. Greitai priklaupiau prie moters ir delnu uždengiau jos burną. Becga, mėgdžiodamas mane, tą patį padarė berniukui.

– Šviesiausioji Placidija, mes – draugai ir atvykome jums padėti, – sušnibždėjau, kai moteris sužalotomis rankomis bergždžiai bandė nustumti nuo savo burnos mano delną. – Neišleiskite nė garso. Jei pavyks jus išgelbėti, privalote man paklusti. Tą patį pasakykite ir savo sūnui.

Matyt, tai, kad kalbėjau lotyniškai, Placidiją paskatino mumis pasitikėti. Ji linktelėjo, ir aš atitraukiau delną, tada motina liepė jaunajam Kalidijui klausyti mūsų nurodymų. Kai Placidija nusimetė kailius, paaiškėjo, kad ji apsivilkusi tik beveik permatomus apatinius marškinius, po kuriais kyšojo labai išsipūtęs pilvas ir bambos mazgelis. Jos ilgi plaukai buvo netvarkingai susivėlę, veidas išsekęs, tačiau akyse vis dar švietė ryžtas. Atsisukau į Placidijos sūnų. Blausioje žarijų puodo šviesoje jį buvo galima palaikyti Becga ir atvirkščiai. Berniukas buvo visiškai to paties ūgio ir sudėjimo, šviesiaplaukis ir šviesaus veido, o apsirengęs buvo beveik tais pačiais drabužiais, kuriuos po savo storu vilnos apdaru, skirtu miškui, dėvėjo charizmatikas.

– Becga, nusimesk savo apsiaustą ir batus, – paliepiau ir tada kreipiausi į moteriškę: – Ponia Placidija, padėkite sūnui kuo skubiau juos apsivilkti.

Pradėjome gana karštligiškai plušėti, nes tuo metu, kai buvo keičiamasi drabužiais, aš taip pat – paėmęs vandens iš trobelėje esančio ąsočio – nuo Becgos veido ploviau purvą ir tepiau juo jaunojo Kalidijaus veidą.

– O dabar, mano ponia... – pradėjau, tačiau mano žodžius nutraukė tebevykstančio lauke šurmulio triukšmas, tik šįkart jis buvo garsesnis ir kitoks.

Dabar degančių krūmokšnių traškesį ir riksmų bei keiksmų klegesį papildė prislopintas kanopų dundesys. Priėjau prie durų peržengdamas negyvą hunę – kur mano *juikabloth* ramiai užkandžiavo lesinėdamas žiojinčią žaizdą kakle – truputį patraukiau durų užuolaidą ir pažvelgiau į lauką. Visi nevalyvi hunų arkliai laisvi lakstė po proskyną.

Matyt, Virdas išgriovė aptvarą ir išleido arklius lakstyti tarp trobelių, palapinių ir laužų. Dabar, sutrikę, kad yra paleisti į laisvę, išgąsdinti tebeliepsnojančio krūmokšnių šakų stogo gyvuliai spindinčiomis akimis blaškėsi bėgiodami tai šen, tai ten ir išsisukinėjo nuo taip pat besiblaškančių šeimininkų, įnirtingai bandančių juos nutverti.

– Dar daugiau sumaišties. Gerai, – sumurmėjau, tada pasilenkiau ir pakėliau kailinę antklodę. Apsivyniojęs ja rankas, kad nenusideginčiau, pakėliau karštą molinį žarijų dubenį ir prikišau jį prie trobelės stogo. Sausos krūmokšnių šakos kaipmat įsiliepsnojo. – Ponia Placidija, kai tik šis stogas gerai įsiliepsnos, noriu, kad čiuptumėte savo sūnų – ne tikrąjį, o pakaitalą – ir su juo išbėgtumėte į proskyną, tarsi norėtumėte pabėgti nuo gaisro.

– Tačiau... – pradėjo ji, tada nutilo, nes akimirksniu suprato mūsų planą. Placidija užsimerkė ir kelis kartus nurijo seiles. Pastebėjau, kaip visu jos beveik nuogu kūnu perbėga drebulys. Bet tada ji atsimerkė, drąsiai pažvelgė man į akis ir tarė: – Pasirūpink Kalidijumi.

– Būtinai, ponia, – atsakiau, nes stogas jau taip įsiliepsnojo, kad mes, saugodamiesi karščio, susigūžėme.

Placidija stabtelėjo, tik trumpam, kad apkabintų ir pabučiuotų savo sūnų, tada apkabino charizmatiką – vėl stabtelėjo ir pasilenkė jį pabučiuoti – tada peršoko per negyvą ją saugojusią hunę ir nėrė pro durų užuolaidą. Kadangi užuolaida suplevėsavo kelis kartus, pamačiau, kaip vienam lauke esančių hunų pakako proto liautis vaikytis arklius, o pagriebti Placidiją kartu su Becga ir tvirtai juos laikyti.

Tyliai pašaukiau: *juika-bloth*, ir paukštis atskrido ne per daug nenoriai liovęsis lesti lavoną, nes dabar nuo stogo ėmė kristi žiežirbos ir žarijos. Paėmęs Kalidiją už rankos išsivedžiau jį pro plyšį galinėje lūšnelės sienoje. Kaip ir buvo galima tikėtis, už trobelės nesimatė pirmyn ir atgal zujančių hunų, vykdančių įprastas užduotis. Tačiau jau buvo gerokai

išaušę – ir visą slėnį ryškiai apšvietė ne tik du liepsnojantys stogai – tad baiminausi, kad mus pastebės, jei bandysime kopti į kalvą. Todėl priglaudęs berniuką prie savęs šmurkštelėjau už medžio, kad iš šios slėptuvės galėčiau stebėti, kas vyksta slėnyje, laukdamas, kol pasirodys Virdas, ir pasakys, ką daryti toliau.

Kai kuriems hunams pavyko sugauti savo arklius, kiti vis dar vaikėsi gyvulius, kurie sėkmingai nuo jų pabėgdavo, dar kiti nešė įvairius rakandus iš pirmos užsiliepsnojusios trobelės, o vienas tvirtai sučiupęs tebelaikė Placidiją su Becga. Baiminausi, kad hunai netrukus sumanys pažvelgti tik ką užsiliepsnojusios trobelės vidun, kad išsiaiškintų, kodėl pagrobtosios sargybinė taip pat nepabėgo nuo gaisro. Tačiau taip neįvyko. Bet atsitiko kitas dalykas, kuris nebuvo numatytas Virdo plane.

Sumaištis proskynoje staiga virto chaosu. Laikę arklius hunai paleido gyvulius, tada ir žmonės, ir arkliai ėmė bėgioti kaip pamišę, nes į stovyklą įšuoliavo dar vienas arklys. Ant jo sėdėjo raitelis ir įniršęs darbavosi koviniu kirviu. Jis jau buvo nukovęs du hunus, kai aš galiausiai supratau, kad tai ne Virdas.

Žinoma, tai buvo opcijus Fabijus, tačiau jis jojo ne ant to žirgo, ant kurio iškeliavo iš Bazilėjos, o ant mano Velokso. Nebuvo jokių abejonių, kad Fabijus joja ant mano juodojo Velokso, nes už balno buvo pritvirtinta iš pagalvės padaryta sėdynė, ant kurios, žinoma, tikėjosi netrukus pasodinti savo žmoną ir sūnų. Jei Virdas nebūtų pašalinęs sargybinių stovyklavietės prieigose, opcijus jau būtų žuvęs net nepriartėjęs prie stovyklos. O dabar, nepaisant Virdo pastangų nukreipti hunų dėmesį ir paties Fabijaus pranašumo netikėtai užpuolus priešą, šanso laimėti tiesiog nebuvo.

Žinoma, kad Fabijus buvo nekantrus, karštakošis ir kvailas, tačiau jis taip pat buvo ir narsus. Šuoliuodamas po laukymę jis kelis kartus buvo išnykęs man iš akiračio, tačiau pastebė-

jau, kad nukirto dar ne mažiau kaip du hunus, ir tada atsitiko tai, dėl ko jo įnirtingai mojuojanti kirviu ranka sustingo ore. Laikantis du įkaitus hunas parbloškė Becgą ant žemės ir primynė jį koja, kad atlaisvintų ranką, kuria išsitraukė kardą ir priglaudė ašmenis prie Placidijos gerklės tuo pat metu truktelėdamas moterį už plaukų, kad pakeltų jos galvą. Jie stovėjo gerai apšviesti liepsnojančios trobelės, kurią aš buvau padegęs, tad Fabijus juos pastebėjo. Išvydęs žmoną ir sūnų, jis taip staigiai trūktelėjo vadeles, kad Veloksas atsistojo piestu. Niekada nesužinosime, ką opcijus būtų daręs toliau. Nes tą akimirką, kai jis prarado pusiausvyrą ir negalėjo užsimoti kirviu ar kitaip apsiginti, aplink esantys hunai užšoko ant jo. Jie nesinaudojo ginklais, tiesiog nutempė Fabijų iš balno ant žemės ir leido Veloksui gyvam ir sveikam pabėgti.

Kai partrenktas ant žemės Fabijus grūmėsi su ant jo užgriuvusių laukinių krūva, laikantis Placidiją hunas atitraukė savo kardą nuo moteriškės gerklės, tačiau tik tam, kad galėtų plačiai užsimoti. Tada, vis dar laikydamas už plaukų, hunas atstūmė nuo savęs Placidiją ir smogė kardu taip stipriai, tarsi kirstų medį, ir visiškai nurėžė galvą nuo kaklo. Matyt, mano moteriškoji prigimtis privertė kaipmat instinktyviai uždengti mažojo Kalidijaus akis. Ir aš neatitraukiau rankos nuo vaiko akių visą laiką, kol rutuliojosi tolesni įvykiai.

Iš huno saujoje laikomos už plaukų ir kadaruojančios galvos nulašėjo tik šlakelis kraujo, jos akys sumirksėjo vos kelis kartus, kol sustingo pusiau užmerktos. Tačiau iš aukštielninko ant žemės gulinčio kūno per kaklą ištryško gana daug kraujo, o rankos ir kojos konvulsingai trūkčiojo, tad lengvas apdaras, kurį vilkėjo Placidija, pakilo į viršų atidengdamas visas apatines kūno dalis. Jas matė ne tik išsigimėliai hunai, bet ir Fabijus. Dabar jis buvo tvirtai prispaustas prie žemės. Kiekvieną jo galūnę buvo prispaudę du arba trys hunai, o dar vienas laikė pakėlęs galvą, kad Fabijus matytų, kas padaryta jo žmonai. Staiga vienas hunų

padarė dar siaubingesnį dalyką. Jis nuplėšė opcijaus drabužius, kad matytųsi ir jo apatinė kūno dalis. Tada jis pasikėlė apdriskusią tuniką parodydamas savo stačią vyrišką organą ir užgriuvo ant bejėgio Fabijaus, kad išprievartautų per tiesiąją žarną.

Tačiau Fabijus nebuvo visiškai bejėgis. Jis negalėjo išsilaisvinti iš užpuolikų, tačiau sugebėjo rangytis neleisdamas prievartautojui į jį įsiskverbti. Galiausiai nusivylęs hunas atsistojo, suurzgė „*Vakh*!" ir kažką paliepė savo draugužiams. Šie, tvirtai nutvėrę Fabijų už rankų ir kojų, apvertė jį ant nugaros, o tas, kuris rūpinosi opcijaus galva, pakreipė ją taip, kad nelaimingasis matytų savo negyvos žmonos kūną. Šįkart opcijaus veidą iškreipė toks siaubas, kad aš atsisukau pažiūrėti, ką jis išvydo.

Hunas, kuris nužudė Placidiją, dabar žingsniavo šalin, po pažastimi nešdamasis Becgą tarsi maišą. Jis numetė Placidijos galvą, ir dabar atrodė, kad šioji pusiau primerktomis akimis žiūri į savo kūną. Jo nebetampė konvulsijos, tik galūnės trūkčiojo panašiai kaip arklio, kai šis baido muses. Tačiau Placidijos kojos vis labiau skėtėsi, o išsipūtęs pilvas lengvai tampydamasis ir pulsuodamas palengva sprogo kaip pripūsta pūslė, kai ją perduria pagaliuku. Iš tarpukojo pliūptelėjo įvairaus tirštumo skysčiai, ir tada lėtai, labai lėtai, išniro gleivėta, beformė, minkšta tamsiai raudonos ir melsvai violetinės spalvos masė. Kai masė atsidūrė ant žemės, ji sutrūkčiojo ir suaimanavo – tai buvo labai trumpas ir plonas garsas, tačiau aš jį išgirdau – ir tada liko gulėti nejudri, spindinti ir tyli.

Į šią aimaną aidu atsiliepė agoniškas Fabijaus riksmas. Nežinau, ar jis rėkė dėl to, ką išvydo, ar dėl to, kas jam buvo daroma. Ištvirkęs hunas, kuris labai norėjo išprievartauti Fabijų, dabar išsitraukė peilį – ne durklą, o paprastą prie diržo nešiojamą peilį – ir rūpestingai, beveik švelniai prapjovė opcijaus pilvo odą šiek tiek aukščiau tarpukojo plau-

kų. Tada hunas paslėpė peilį, užgulė prispaustą prie žemės Fabijaus kūną, įgrūdo savo organą į tą prapjautą plyšį ir ėmė pumpuoti taip, kaip būtų daręs moteriai. Fabijus daugiau neberėkė ir nebesistengė ištrūkti, tik bejėgiškai spoksojo pamišėlio akimis į savo žmoną ir antrąjį vaiką.

Aš pats vos nesuklykiau pajutęs, kad kažkas iš užpakalio uždeda ranką ant mano peties. Tačiau tai buvo Virdas. Žvelgdamas į prieš mus vykstančią sceną jis atrodė labai pavargęs ir gana melancholiškas.

– Plutonas norėtų atkeliauti iš pragaro pasižiūrėti tokių dalykų, – sumurmėjo jis ir tada davė ženklą man ir Kalidijui sekti iš paskos.

Virdas vedė mus, susigūžusius ir liuoksinčius, aplink išorinį proskynos kraštą ten, kur prie medžio buvo pririšęs du arklius. Vienas jų buvo manasis Veloksas, kitas – susivėlęs hunų žmudų veislės arklys su balnu ir apynasriu, kurie buvo dar gerokai senesni nei gyvulys.

– Privalome patyliukais išsėlinti, – sušnibždėjo man Virdas, – tačiau kai hunai mūsų nebegirdės, galėsime pasileisti galopu ir, manau, sėkmingai pasprukti. Hunai dabar taip džiūgauja sučiupę Fabijų, tad prireiks nemažai laiko, kol jie pradės spėlioti, kodėl jų sargyba praleido romėną.

Virdas įkėlė mažąjį berniuką į Velokso balną ir tarė jam:

– Iki šiol, Kalidijau, buvai labai šaunus ir drąsus romėnas. Būk toks ir toliau, sėdėk tyliai, ir netrukus mes tave pargabensime namo.

– O kaip mano mama ir tėtis? – paklausė berniukas susiraukdamas, kai sutrikęs prisiminė, ką matė prieš man uždengiant jam akis. – Ar jie taip pat keliaus?

– Vaikeli, anksčiau ar vėliau visi parkeliauja namo. O dabar nutilk ir mėgaukis pasijodinėjimu.

Sparčiu, tačiau tyliu žingsniu vesdami arklius su Virdu patraukėme tiesiai į vakarus. Iš pradžių maniau, kad sukame ratą siekdami suklaidinti galimus persekiotojus, tačiau

mes ir toliau keliavome į vakarus, todėl galiausiai paklausiau Virdo, kodėl negrįžtame prie baržų.

– Kadangi jų ten nebus, – suurzgė Virdas. – Arba bent jau negalime pasikliauti, kad jos bus, nes Fabijus nebesaugo yrininkų atstatęs kardą. Tad keliaujame plataus, lėto ir seklesnio Renuso ruožo, tekančio į šiaurę, link, kur mes ir arkliai galėsime perplaukti upę. Jei pavyks pasiekti vakarinį krantą anksčiau nei hunai mus pasivys, jie nedrįs sekti paskui mus įgulos teritorijoje.

Po kiek laiko tariau:

– Fabijus buvo kvailas, tačiau narsus.

– Ja, – atsiduso Virdas. – Ne itin nustebau, kai jis atvyko. Ir galėjau tik viltis, kad tu sukeisi vaikus anksčiau nei pasirodys Fabijus ir sugriaus mūsų planus. Prisiekiu ėjiku Votanu, puikiai padirbėjai, padauža.

– Ponia Placidija taip pat buvo narsi, kitaip man nebūtų pavykę. O kas bus Fabijui?

– Hunai toliau darys tai, ką matei – paeiliui – kol jiems Fabijus nusibos arba beveik mirtinai nukraujuos. Tada, kol jis dar bus gyvas ir turės sąmonę, atiduos jį savo moterims.

– Ką? Hunės juo pasinaudos tuo pačiu tikslu?

– Ne, ne. Jos mėgausis jį nužudydamos ir darys tai labai neįprastu būdu. Hunai neleidžia savo moterims rankose laikyti peilių – galbūt turėdami svarų pagrindą jų saugotis. Tad moterys paims aštrias sudužusių puodų šukes ir jomis mirtinai supjaustys, sudraskys ir užkapos belaisvį. Tai užtruks gana ilgai. Fabijus bus laimingas, kai viskas pagaliau baigsis.

– O Becga? Kas bus su juo?

Virdas gūžtelėjo pečiais.

– *Akh*, charizmatikai yra išauklėti ir sužaloti, kad jais būtų niekšiškai naudojamasi, ir jų protas sugadintas, tad jie pasyviai sutinka su tokiu elgesiu. Tačiau, manau, Becgai bent kurį laiką, negresia išprievartavimas.

Negalėjau suprasti kodėl. Jei hunai taip energingai paeiliui prievartavo šiurkščiai vyrišką romėną, kodėl jie turėtų neliesti nuolankaus mažo eunucho, patekusio jiems į rankas? Tačiau man nespėjus to paklausti Virdas pareiškė:

– Manau, pasprukome pakankamai toli. Lipkime ant arklių ir šuoliuokime. *Atgadjats*!

Atsistojau ant kelmo, kad galėčiau įlipti į balną, o Kalidijus pasitraukė ant balno užpakalyje esančios pagalvės ir tvirtai, kaip anksčiau Becga, apsikabino mane per liemenį. Virdas ir vėl nuo žemės užšoko ant arklio, kuris nors ir atrodė prakaulus, į vyro kulnų spyrį atsakė akimirksniu dideliu greičiu nerdamas pirmyn ir nepailsdamas jo nemažino.

Kol visiškai įsidienojo, aš pirmą kartą gyvenime patyriau dar du dalykus. Pirmiausia, galopu jojau ant puikaus arklio, ir tai yra labiausiai kvapą gniaužiantis ir džiuginantis patyrimas, kokį tik įmanoma pajusti. Matyt, ir manajam *juika-bloth* taip atrodė, nes paukštis liko tupėti ant peties ir neketino pakilti į orą, tik dažnai išskleisdavo sparnus mėgaudamasis mūsų spartaus jojimo sukeltu vėju. Tačiau jodamas ne kartą tylomis dėkojau senajam Virdui, kad ankstesnės kelionės pėsčiomis metu jis man buvo negailestingas. Jei ta kelionė miškais nebūtų sustiprinusi mano šlaunų, ilgo rytinio galopo metu nebūčiau pajėgęs išsilaikyti balne ant Velokso. Vidinė mano šlaunų pusė taip skausmingai nusitrynė, kad būčiau ėmęs dejuoti, jei tarsi apsvaigęs nesimėgaučiau jojimu.

Daugiau hunų neišvydome. Galiausiai prijojome Renuso upę toje vietoje, kur krantas labai nuožulniai leidosi iki vandens, o nesmarki srovė kėlė tik mažas bangeles. Tad mes pailsėjome, atsigėrėme, pagirdėme arklius ir leidome jiems parupšnoti sausų lapų. Mes nieko nevalgėme, nes nieko neturėjome – taip pat ir dėl to, kad, bent jau kalbant apie mane, po ilgo jojimo pilvo raumenys buvo taip įsitempę, jog po jais pilve nejaučiau jokio tuštumo. Matyt, Kalidijus

jautėsi taip pat, nes vaikas nesiskundė, kad yra alkanas, o Virdas visada be didelio vargo pajėgdavo išbūti nevalgęs tiek, kiek prireiks.

Kai vėl susiruošėme keliauti, pirmą kartą savo gyvenime patyriau dar vieną dalyką – ne valtimi persikėliau per upę. Nors *Balsan Hrinkhen* dažnai irstydavausi valtimi kaskadiniuose tvenkiniuose ir vandens nebijojau, niekaip nebūčiau pajėgęs perplaukti Renuso, kuris čia, mano vertinimu, buvo ne mažiau kaip dviejų stadijų pločio. Virdas man parodė, kaip tai padaryti. Jis pasodino Kalidijų į mano balną, liepė laikytis tvirtai įsikibus ir užkėlė *juika-bloth* ant berniuko peties. Tada, sekdamas Virdo pavyzdžiu, už apynasrio nuvedžiau savo arklį prie vandens. Nei Veloksas, nei žmudų veislės arklys nesispyriojo; matyt, jiems abiem tai nebuvo pirmas kartas.

Kai visi pasinėrėme į vandenį, kartu su Virdu paleidome apynasrius ir įsikibome į arklių uodegas. Manasis *juika-bloth*, supratęs mūsų ketinimus – ir nenorėdamas būti aptaškytas vandeniu – pakilo nuo Kalidijaus peties ir draugiškai sklandė virš mūsų, kol mes ne taip vikriai kaip jis perplaukėme upę. Tvirtai įsikibę į arklių uodegas, Virdas ir aš leidomės tempiami, nes gyvuliai plaukė kur kas geriau nei žmonės. Žmogus, neperplaukęs nė pusės upės, dėl geliančio ledinio vandens, nekalbant apie jo bauginančias platybes, netektų drąsos ir paskęstų. Tačiau man kirsti upę įsikibus arkliui į uodegą buvo beveik malonu. Kai kitame krante upė tapo seklesnė, arkliai net rado patogią vietą, kur kojomis galėjo pasiekti dugną, ir mes su Virdu sekdami paskui juos lengvai išlipome iš vandens. Nusigavę į krantą, mes ir arkliai nusipurtėme vandenį tarsi šunys, o kol arkliai ilsėjosi, Virdas, Kalidijus ir aš pabėgiojome pakrante pirmyn ir atgal, kad sušiltume. Kai pagaliau vėl sėdome ant arklių ir patraukėme prieš upės tėkmę Bazilėjos link, neskubėjome, nes dabar šlykštūs hunai mums nebekėlė pavojaus.

9

Kai Kalidijus baigė glėbesčiuoti ir glamonėti savo bendravardį vaikaitį ir su vergėmis auklėmis išsiuntė jį išprausti, pamaitinti ir juo pasirūpinti, Virdas legatui gailestingai pamelavo:

– Šviesiausiasis, jūsų sūnus Fabijus žuvo stovėdamas ir iki paskutinio atokvėpio išliko romėnų karys. – Ir tada jis paminėjo tai, ko svarbos tuo metu aš tuo metu nesuvokiau. – Pastebėjau, kad hunai rūpinosi išsaugoti nelaimingojo charizmatiko gyvybę, taigi jie mano, kad vis dar laiko įkaitu jūsų vaikaitį. Todėl hunai galvoja, kad gali jums diktuoti savo sąlygas.

– Vadinasi, jie dar neišsiskirstė ir nepabėgo, – susimąstęs pastebėjo legatas.

– Ne. Jie pamanys, kad mes keli desperatiškai pabandėme įsiveržti į jų stovyklą – galbūt net be jūsų pritarimo – ir mums nepavyko. Pasakykite, Kalidijau, kada ir kur per derybas su hunų pasiuntiniu sutarėte atsiųsti išpirką?

– Šiandien popiet. Prie vieno Birso upės vingio, į pietus nuo čia.

– *Hrau Albos* kalnų link, – pritariamai linktelėjo Virdas, – ir šiapus Renuso. Labai gerai. Siūlau jums nedelsiant ir nelaukiant naujų reikalavimų ten nusiųsti išpirką, tarsi nieko nežinotumėte apie nepavykusią įkaitų gelbėjimo misiją ir kad hunai iš tiesų įkūrė stovyklą į šiaurę nuo Renuso, tarsi tikrai tikėtumėtės mainais už išpirką gauti įkaitus.

– Žinoma, tu turi galvoje tariamą išpirką.

– Be abejo. Sutartą skaičių arklių, gabenančių sutartus ginklų, maisto ir visų kitų gėrybių ryšulius, kuriuos gins – kaip spėju – sutartas vergų skaičius. Tačiau, žinoma, kai atvyks

į vietą, paaiškės, kad Trojos ryšuliuose tūno pasislėpę gerai ginkluoti ir pikti kariai. Ir tada, manau, prasidės skerdynės, kurių hunai nusipelnė.

Leidau sau įsiterpti su klausimu:

– Gal jei ten bus nekalta auka Becga, būtų galima jo nežudyti?

Abu vyrai nekreipė dėmesio į mano žodžius, ir Virdas aiškino toliau:

– Tuo tarpu jūs, Kalidijau, nusiųsite didesnį būrį į hunų stovyklą ir...

– Tu jam vadovausi, dekurijau Uiridai?

– Meldžiu jūsų malonės, šviesiausiasis, – truputį susierzinęs atsakė Virdas. – Esu gana pavargęs nuo jojimo, ir mano pilvas labai tuščias, taip pat mane pykina hunų vaizdas ir kvapas. Mano akiplėša mokinys jaučiasi taip pat. Jūsų vyrams galėsiu išsamiai paaiškinti kelią ir siūlau, kad jiems vadovautų mano senas pažįstamas Pacijus. Jam jau laikas gauti aukštesnį nei signalininko laipsnį.

– Taip, taip, atleisk, Uiridai. Nusipelnei poilsio ir kur kas daugiau nei jo, – tikrai nuoširdžiai tarė legatas. – Labai apsidžiaugiau, kad mano vaikaitis saugiai sugrįžo – vadinasi, mano giminė bus pratęsta – ir taip pat nudžiugau, jog turėsime galimybę išnaikinti tuos parazitus hunus, tad paklausiau nepagalvojęs. Tuojau pat duosiu nurodymus ir užsakysiu maisto...

– Ačiū, ne. Nenoriu išrankių valgių ir vyno, primenančio sakingą šlapimą. Noriu maisto, kuris prikimštų mano pilvą, ir vyno, nuo kurio pasigerčiau. Mes nusileisime nuo kalvos į *kabaną*, į senojo Dilaso taverną. Atsiųskite ten pas mane Pacijų, kai jis bus pasirengęs išklausyti nurodymus.

– Labai gerai. Įsakysiu šaukliui jus lydėti ir oficialiai pranešti žmonėms, kad jie gali atšauti savo durų velkes ir laisvai vaikščioti gatvėmis. Uiridai, tu nukėlei sunkų akmenį nuo Bazilėjos. Nuoširdžiausiai tau dėkoju – ir tau, Tornai.

Šįkart mums nereikėjo įnirtingai belstis į Dilaso tavernos duris. Smuklininkas svetingai jas plačiai atvėrė, ir aš pirmą kartą išvydau daugiau nei apsiblaususias ir paraudusias Dilaso akis. Jis buvo bent jau to paties amžiau kaip Virdas ir tokiais pat žilais galvos bei barzdos plaukais, tačiau kur kas aukštesnis ir storas tarsi statinė, o veidas priminė žalios jautienos gabalą. Virdas ir Dilasas puolė vienas kitam į glėbį, ėmė įnirtingai kumščiais daužyti vienas kito nugarą bei meiliai lotynų, ir gotų kalbomis nešvankiai pravardžiuotis. Dilas riktelėjo kažkam galinėje patalpoje: „Atnešk mėsos, sūrio ir duonos!“, tada pats nukėlė vynmaišį, nukabino kelis vyno ragus nuo žemai karančios gegnės ir rankos mostu pakvietė mus sėstis prie vieno iš keturių patalpoje esančių stalų.

Virdas pristatė mane Dilasui, kuris sukriuksėjo, draugiškai linktelėjo ir padavė man ragą. Nykščiu užkimšau mažą skylutę siaurajame gale, o Dilasas pripylė vyno. Kai visų ragai buvo sklidini, Dilasas padėjo vynmaišį, pakėlė savo ragą į mus su Virdu ir tarė:

– *Iwch fy ngar, Caer Vird, Caer Thorn.*

Tai, matyt, buvo pasveikinimas, tačiau aš nesupratau kuria kalba. Mes pakėlėme ragus, atlošėme galvas, atkimšome skylutes siauruosiuose jų galuose ir leidome vynui tekėti į gerklę. Kaip jau anksčiau paaiškino Virdas, tai buvo neskiestas vandeniu ir nearomatizuotas, o stiprus, brandus raudonasis Oglasos vynas. Kadangi rago negalima pastatyti jo neištuštinus, mes visi netrukus išgėrėme iki dugno, ir aš gerokai apsvaigau, todėl mandagiai atsisakiau, kai Dilasas vėl pripylė kitus du ragus.

– Žinia mus pasiekė anksčiau nei tu, senasis Virdai, – pasakė Dilasas, – kad esi kažkaip prisidėjęs prie Bazilėjos padėties palengvinimo. Kaip tau tai pavyko?

Virdas jam papasakojo – bent jau aš taip spėju, nes kalbėjo ta svetima kalba, kuria anksčiau šnekėjo Dilasas.

– *Akh*, tai man primena senus gerus laikus, – žavėdamasis tarė Dilasas, ir pokalbis vėl tapo gotų ir lotynų kalbų kratiniu. – Tačiau jau nebesi legionierius, laukiantis paaukštinimo pareigose. Kokia tau nauda iš šios rizikingos avantiūros?

– Labai gera kaina už mano kailius ir padovanotas arklys bei pakinktai. Turėjau palikti pirmąjį žirgą, kurį man davė Kalidijus, tačiau išsirinksiu kitą. Tai geresnis vienos dienos darbo užmokestis nei kada nors esu gavęs būdamas dekurijumi.

– Prisiekiu visomis Hertos telyčiomis, teisybė! Ar žinai, kad tada, kai išmokau skaičiuoti, suskaičiavau, jog per trisdešimt tarnybos metų uždirbta suma buvo mažiau nei pusė dinaro per dieną. Tačiau, Virdai, ar nesi per senas tokioms išdaigoms?

– Kalbėk už save, pilvūze.

– Kad ir kokie būtų laikai, smuklininkas visada valgo gerai, – patenkintas atsakė Dilasas ir patapšnojo sau per pilvą, – ir jam nereikia klaidžioti miškais, kad susimedžiotų maisto, kurį galėtų išsivirti. Visada sakiau, kad tau su Juhiza reikia atidaryti taverną, taip kaip padarėme mes. Mano senutė, Magdalena, niekada nebuvo tokia gražuolė kaip Juhiza, ir jos protas galbūt toks pat kaip raišo arklio, o grakštumas kaip stumbro, tačiau ji moka gaminti valgį.

Tarsi šiais žodžiais būtų pakviesta, iš galinės patalpos išniro sena, stora ir nevalyva moteris, lydima nepaprastai skanių kvapų debesio. Ji kiekvienam mūsų atnešė didelę riekę duonos, ant kurios buvo prikrautas troškintų raugintų kopūstų kalnas, o ant jo – virti kiaulienos šonkauliai. Padėjusi maistą prieš mus, ji taip pat atnešė vietinių sūrių: pleišto formos *grejerzo* bei *emeno* ir apvalaus riebaus baltojo *novum castellum*. Be vyno, mums buvo pasiūlyta bokaluose su dangteliais tamsaus alaus. Dilasas didžiuodamasis paaiškino, kad jį pats išvirė.

Dilasas ir Virdas, valgydami abiem rankomis, nuolatos pertraukinėjo vienas kitą išpilto ant stalo vyno klanuose pirštais piešdami senų seniausiai vykusių mūšių, kuriuose jie dalyvavo, schemas. Jie kalbėjo apie įvairiuose susidūrimuose žuvusius draugus, ir tai Virdas, tai Dilasas vienas kitą pataisydavo, kai kuris nors neteisingai prisimindavo šių įvykių smulkmenas – ir apskritai du seni kariai puikiai leido laiką vėl išgyvendami savo jaunystės dienas. Tačiau visi šie mūšiai vyko gerokai anksčiau nei aš gimiau ir tose vietovėse, apie kurias niekada nebuvau girdėjęs. Ir kadangi abu vyrai dažnai pavartodavo svetimos kalbos žodžius, negalėjau suprasti, apie kokius mūšius jie kalba, kas juos laimėjo ar pralaimėjo, ar net kas su kuo kovėsi.

Kai baigėme valgyti duoną, kuri dabar buvo maloniai prisigėrusi gardžių sulčių, išgirdome metalo žvangesį ir odos girgždesį – į taverną įžengė Pacijus, vilkintis visus kovinius šarvus. Virdas sužagsėjęs atsiprašė mūsų draugijos ir lengvai svyruodamas su signalininku atsisėdo prie švaraus stalo, kad papasakotų, kaip rasti hunų stovyklą, ir patartų, kaip ją užpulti.

Kad pratęsčiau pokalbį su Dilasu, paklausiau:

– Kas yra ar buvo Juhiza?

Dilasas išlenkė dar vieną vyno ragą ir papurtė savo didelę galvą.

– Man nereikėjo jos minėti. Matei, kaip įsitempė senojo Virdo veidas. Ir tu jos neminėk.

Tada pakeičiau temą.

– Matau, jūs su Virdu labai seniai pažįstami.

Dilasas nusišluostė nuo barzdos taukus – tiksliau, išsiblaškęs gerai juos įtrynė į barzdos plaukus.

– Nuo to laiko, kai mudu tapome Devos dvidešimtojo legiono rekrutais. Prisimenu, kaip jis buvo pramintas Virdu, Vilkų draugu.

– Dabar jis save vadina Virdu, Sėlinančiu miškais, – pastebėjau. – Tačiau žinau, kad jis myli vilkus.

Dilanas ir vėl papurtė galvą.

– Vardas neturi nieko bendra su sentimentalumu. Jis reiškė, kad Virdas nužudė daugybę priešų ir paliko jų lavonus maitėdoms žvėrims. Kartais jis dar buvo vadinamas Virdu, Dvėsenos kūrėju. Devos srityje jį labai mėgo vilkai ir kirmėlės.

– Nežinau, kur yra Deva.

– Britanijos provincijos Kornovijos srityje. Jūs, šio žemyno gyventojai, tą kraštą vadinate Alavo salomis. Dėl to, kad tarnavome kariuomenėje, mes su Virdu esame Romos imperijos piliečiai, tačiau gimėme britonais ir, prisimindami senus laikus, kartais vis dar kalbame britoniškai.

– Iki šiol nežinojau, kas yra Virdas. Kodėl judu palikote tas salas?

– Kareivis keliauja ten, kur jam liepia. Mes buvome tik du vyrai iš daugelio tūkstančių, kuriuos romėnai paeiliui pašaukė į tarnybą, kai čia, Europoje, svetimšaliai ėmė kelti grėsmę kolonijoms, esančioms netoli imperijos širdies. Mudu baigėme karinę tarnybą Vienuoliktojo legiono, kovojančio su hunais, pagalbiniais.

Dilasas mostelėjo vienos tavernos sienos link, ir aš išvydau ten kabančias dvi metalines lenteles, tad nuėjau jų atidžiau apžiūrėti. Tai buvo Dilaso diplomai, dvi maždaug vyro delno dydžio sujungtos varinės plokštelės. Vienoje buvo išgraviruotas Dilaso vardas ir pavardė (tiksliau lotyniška jo transkripcija: *Diligens Britannus*), jo karinis laipsnis baigiant tarnybą ir padalinys *(Optio Aquilifer, Cohorts IV Auxiliarum, Legio XI, Claudia Pia Fidelis)*, paskutinio jam vadovavusio karininko pavardė ir paleidimo į atsargą data (prieš šešiolika metų), liudytojai ir provincija, kurioje jis buvo išleistas į atsargą: *Gallia Lugdunensis.*

– Prisiekiu karve, kuri maitino šventąjį Piraną, mums būtų labiau patikę – jei kareiviui būtų leidžiama rinktis – ginti mūsų gimtąją Kornovijos sritį nuo piktų škotų ir saksonų.

– Na, dabar, kai išėjote į atsargą, tikrai galėtumėte ten sugrįžti.

– *Akh*, kas dabar norėtų ten grįžti? Kai Roma visiškai paliko Britaniją, toji šalis vėl išsigimė ir tapo barbariška, kokia buvo prieš ateinant romėnams. Puikūs miestai, fortai, ūkiai ir vilos virto apleistomis stovyklomis, kuriose gyvena tokie pat ištvirkę ir laukiniai žmonės kaip hunai, nuo kurių šįryt tu kartu su Virdu pabėgai.

– Suprantu, – tariau. – Gaila.

– *Gwyn bendigeid Annwn, faghaim*, – atsiduso Dilasas ir tada man išvertė: – Lik sveika, mieloji, palaimintoji Avalanijos žeme.

Jo senų blausių akių žvilgsnis tapo užsisvajojęs, ir Dilasas tarė daugiau sau nei man:

– Pakaks pasakyti, jog mes didžiuojamės prisiminimais... kad kadaise buvome Dvidešimtajame, Valerijos Viktriks, viename iš keturių galingų legionų, kurie pirmieji pavergė ir civilizavo šias žemes. Šlovingais Dvidešimtojo legiono laikais – šauniais imperijos laikais – žmogus galėjo saugiai keliauti nuo Alavo salų vakaruose iki Pipirų uostų rytuose ir visur galėjo kalbėti bei girdėti lotynų kalbą.

Dilasas įsipylė dar vieną ragą vyno ir pakėlė jį į mane.

– *Iwch fy nghar, Caer Thorn*. Tu, kaip ir mes, gimei per vėlai, – tarė jis ir ištuštino ragą.

– Tu negeri, padauža, – žagsėdamas pastebėjo Virdas, prisidėdamas prie mūsų, kai Pacijus išėjo per duris atsisveikinimui iškeldamas sugniaužtą dešinį kumštį. – Ir jei čia liksi, tikrai užmigsi klausydamasis nuobodžių dviejų kareivų prisiminimų. Grįžk į kareivines ir patogiai išsimiegok. Tačiau pirmiausia paimk tai.

Jis atsisegė nuo diržo piniginę, pavertė ją į mano delną ir žvangindamas išpylė nemažą monetų saują – varinių ir bronzinių, sidabrinių ir net vieną auksinę.

– Ką liepsite su jomis daryti, *fráuja*? – paklausiau.

– Ką tik nori. Tai tavo pinigų dalis už atgabentus kailius.

– Nieko nepadariau, kad tiek daug uždirbčiau! – aiktelėjau.

– *Slaváith*! Aš esu šeimininkas. Ik. Tu – mokinys. Aš sprendžiu, kiek vertos tavo paslaugos. Eik ir nusipirk viską, ko, tavo nuomone, prireiks tolesnei kelionei. Arba kas žavi tavo vaizduotę.

Nuoširdžiausiai padėkojau Virdui už dosnumą ir Dilasui už puikią vakarienę, palinkėjau abiem seniems draugams malonaus ir teikiančio pasitenkinimą pasišnekučiavimo svaiginantis vynu ir išėjau. Tik lauke suskaičiavau pinigus. Ten buvo vienas auksinis solidas, daug sidabrinių solidų ir silikų bei gausybė bronzinių sestercijų ir varinių numijų – iš viso maždaug du auksiniai solidai.

Apsidairęs pastebėjau, kad Bazilėja vėl atgijo. Vyrai, moterys ir vaikai laisvai vaikštinėjo gatvėmis. Kaimyninių namų langinės buvo atvertos, pro jas sklido plonas, šaižus namų šeimininkių stumdomų audimo staklių šaudyklių garsas. Nuokalnėje, už kareivinių, kur žemę dengė šešėlis ir dar buvo išsilaikęs sniegas, keli laisvi nuo tarnybos kariai žaidė tarsi berniukai leisdamiesi nuo kalvos ant savo skydų ir linksmai šūkaudami. Visos *kabanos* parduotuvių paradinės durys buvo plačiai atvertos, pro jas į vidų ir į gatvę gužėjo daugybė žmonių, atėjusių papildyti namų ūkio atsargų, kurios buvo išsekusios, kol jie sėdėjo namie užsibarikadavę.

Negalėjau sugalvoti, ko man prireiks tolesnei kelionei. Atsitiktinai jau buvau įsigijęs daugiau turtų nei daugelis žmonių sukaupia per visą gyvenimą – puikų arklį, balną ir pakinktus, durklą su makštimi, karinę gertuvę ir tai, ką buvau nusipirkęs Vezontijuje. Tačiau būtų neprotinga turėti pinigų tyrlaukiuose, kur iš jų nebus jokios naudos, o aš turėjau tiek pinigų, kad pakaktų nusipirkti beveik bet ką, kas buvo parduodama Bazilėjoje – na, išskyrus siro charizmatikus, kurie kainavo po dešimt solidų. Neturėjau nė menkiausio noro jų pirkti, tačiau mintis apie tuos graudžiai

belyčius sutvėrimus paskatino mane galvoti apie kai ką kita, nes buvau pati tikriausia belytiškumo priešybė.

Turėjau kai kuriuos moteriško kostiumo elementus – suknelę ir skarelę – manydamas, kad kada nors, kur nors man bus naudinga viešai pasirodyti kaip mergaitei. Tačiau neturėjau kuo pasidažyti ir puošnių papuošalų. Tad klaidžiodamas po *kabaną* pirmiausia nusprendžiau surasti *myropolą*, ir man pavyko. Įėjau į parduotuvę ir – iš dalies norėdamas nuslėpti, kad prekės reikalingos man pačiam, ir iš dalies paaiškinti, kodėl turiu tiek daug pinigų pirkiniams – šeimininkaujančiai parduotuvėje moteriai pasakiau, kad esu šviesiausios ponios tarnas. Kadangi ši moteris, be jokios abejonės, turėjo pažinoti visas kilmingas ponias, gyvenančias Bazilėjoje, paaiškinau, kad kilmingoji dama turi netrukus čia atvykti, o kelionės metu ji prarado visą savo kosmetikos dėžutę.

– Suprantama, – aiškinau, – mano ponia norės atrodyti kuo gražiau, kai čia atvyks, tad pasiuntė mane pirmą nupirkti visų trūkstamų dalykų – dažų, losjonų ir taip toliau. Tačiau aš, *caia myropola*, nieko apie tai neišmanau, tad tikiuosi, kad jūs pasiūlysite viską, ko reikia kilmingai damai.

Pajutusi galimybę puikiai uždirbti, moteriškė gana godžiai nusišypsojo ir tarė:

– Privalau žinoti tavo ponios veido odos ir plaukų spalvą.

– Dėl to ji ir pasiuntė mane, o ne tarnaites – atsakiau. – Jos veido ir plaukų spalva beveik tokia pati kaip mano.

– Hm, – sumurmėjo *myropola* pakreipusi galvą ir profesionaliai mane nužvelgdama. – Manau... reikėtų persikų skaistalų... rusvai pelenų spalvos pudros...

Ji sukruto suktis parduotuvėje rinkdama stiklainius, flakonus ir pieštukus.

Pirkinys buvo brangus, tačiau aš turėjau pakankamai pinigų, tad išėjau iš parduotuvės nešinas dailiai supakuotu tepalų ir miltelių, buteliukų su skysčiais, kreidos lazdelių ryšulėliu – ne įvairių uogų sulčių, suodžių ir taukų, kuriais

tepėmės mes, besidabinančios mergaitės, šventosios Pelagijos vienuolyne, o tikrų moters grožio reikmenų.

Kitas mano pirkinys buvo dar brangesnis – auksakalio dirbtuvėje nupirkau papuošalų „savo poniai, kuri netrukus turi atvykti." Nors praleidau visus puikius juvelyro aukso dirbinius ir išsirinkau tik sidabrinius papuošalus be jokių brangakmenių, šis išlaidumas gerokai sumažino mano ką tik įgytus turtus. Nusipirkau dvi sages, primenančias į mazgą surištą sidabrinę virvę, prisegti mano suknelės pečiuose, prie jų priderintą vėrinį, apyrankę ir auskarus, kurie visi buvo pagaminti taip, kad atrodytų panašūs į sidabrines grandinėles. Tada, kildamas kalva aukštyn į kareivines, pradėjau truputį nerimauti dėl savo pasirinkimo ir skonio. Ar primenantys virves ir grandines papuošalai iš tiesų atrodo moteriškai? Tačiau galiausiai nusprendžiau, kad jei juos galbūt išsirinko mano vyriškoji dalis, bet kuris vyras, išvydęs mane kaip šitaip pasipuošusią mergaitę, turėtų žavėtis papuošalais – vadinasi, ir manimi. Argi ne dėl to moterys dabinasi papuošalais?

Kareivinės buvo ne tokios perpildytos kaip prieš tai, dauguma kaimiečių ir keliauninkų, anksčiau čia apgyvendintų, dabar išvyko savo reikalais. Tačiau siras su savo charizmatikais vis dar gyveno tose pačiose kareivinėse, kuriose buvome apsistoję mes su Virdu. Matyt, vergų pirklys vylėsi, kad Pacijus jam grąžins Becgą gyvą ir sveiką.

Kareivinių kambaryje atsispyriau labai moteriškam nekantrumui išvynioti ir godžiai apžiūrėti naujausius pirkinius, nes pirmiausia privalėjau atlikti vieną labai vyrišką darbą ir norėjau jį baigti anksčiau nei sugrįš Virdas ir mane išplūs. O reikalas buvo toks: praėjusią naktį, kai perrėžiau tos raganės hunės gerklę, nenuvaliau kraujo nuo savo durklo prieš įkišdamas jį į makštis. Suprantama, per naktį kraujas išdžiūvo, ir dabar durklas prilipo prie vilnonio makščių pamušalo. Tad iš vieno kareivio pasiskolinau vonelę, pripyliau

į ją vandens ir mirkiau makštis tol, kol durklas atsipalaidavo. Tada stropiai nusausinau ašmenis, o makštis palikau vonelėje mirkti, kad vilna vėl taptų balta.

Mane ėmė nepaprastai kamuoti miegas, tačiau mergaitiškai geidžiau užsidėti papuošalus ir išbandyti kosmetiką. Kadangi neturėjau veidrodžio – ir nedrįsau paklausti kurio nors kareivio, ar jis turi tokį puošeivišką daikčiuką – negalėjau pamatyti, kaip papuošalai atrodo ant manęs. Tad kadangi tuo metu siro niekur nesimatė, pasikviečiau į savo kambarį vieną charizmatikų, maždaug mano amžiaus ir veido spalvos berniuką, ir jis klusniai – net su pasitenkinimu – sėdėjo, kol dabinau jį savo papuošalais, rausvinau skaistalais skruostus, tamsinau blakstienas bei antakius ir tepalu rausvinau lūpas. Tada pasitraukiau atgal ir nužvelgiau jį, o šis švytėdamas iš pasididžiavimo žiūrėjo į mane. Nekreipiant dėmesio į jo nuplyšusį apdarą, sidabriniai papuošalai atrodė puikiai ir gerai derėjo prie blyškių plaukų. Tačiau persistengiau rėžiamai nudažydamas veidą, tad berniukas atrodė kaip mano įsivaizduojami šėtoniškieji skoliai.

Ketinau nuvalyti charizmatiko veidą, tačiau jis taip gailiai protestavo – sakydamas, jog „yra laimingas būdamas moteriškai gražus“ – kad leidau jam likti skolio veidu ir pašaukiau kitą panašaus amžiaus ir gymio berniuką. Šįkart mikliau ir nuosaikiau dėjau kosmetiką ir, kai pasitraukiau atgal, buvau patenkintas pasiektu rezultatu. Tai suteikė man pasitikėjimo, kad kai galėsiu pasinaudoti veidrodžiu ir išsidažysiu savo veidą, be to, galėsiu jausti šiuos pagražinimus, man pavyks kur kas geriau. Nuėmiau papuošalus nuo berniuko skolio ir sukabinau juos ant kito. Berniukas skolis entuziastingai sutiko, kad tapo labai patrauklia mergaite, ir prisipažino, jaučiasi ja esąs. Tada visi trys pašokome, kai siras Natkinas suurzgė mums už nugaros:

– *Ashtaret*! Tu, visur kišanti savo nosį išpera, iš pradžių pavagi mano Becgą, o ką dabar išdarinėji su mano Bufa ir Blara?

– Stengiuosi juos paversti patraukliomis jaunomis mergaitėmis, – mandagiai atsakiau. – Kas jums nepatinka?

– Fe! Bet kuris, užsinorėjęs niekingos moters, gali ją gauti už šimtąją dalį charizmatiko kainos. Vaikėzai, eikite ir nusiprauskite savo veidus.

Berniukai grąžino man papuošalus ir nuolankiai išbidzeno. Nuėjau į kareivinių kambarį padėti atgal savo daiktus ir dar paskalauti durklo makštis. Siras sekė man iš paskos inkšdamas:

– *Ashtaret*! Man įkyrėjo ir atsibodo būti laikomu šlykščiu prekiautoju kekšėmis, nes esu garbingas itin vertingų prekių pirklys.

Išsitiesiau ant savo gulto ir paklausiau, nors iš tiesų man tai visai nerūpėjo:

– Kas yra tas *Ashtaret*, kurio taip dažnai šaukiatės?

– *Ashtaret* yra galinga deivė, kurią aš labai garbinu. Anksčiau ji buvo babiloniečių *Astartė*, o prieš tai – finikiečių *Ishtar*.

– Nemanau, – mieguistai pareiškiau, – kad norėčiau garbinti antros ar trečios rūšies deivę.

– Nėra nė vieno dievo, deivės ar pusdievio, – purkštelėjo siras, – kuris norėtų, kad būtų aiškinamasi, kas buvo jo pirmtakai. Įžymiausia romėnų pagoniškoji deivė Junona etruskų religijoje buvo gimusi kaip Uni. Graikų Apolonas iš pradžių buvo etruskų Aplus. – Siras šaipydamasis nusijuokė. – O dėl jūsų Viešpaties Dievo, šėtono ir Jėzaus, galėčiau pasakyti...

Neabejoju, kad jis man galėjo pasakyti, kas jie buvo anksčiau, ir galbūt tai net būtų buvusi tiesa, tačiau aš tuo metu užmigau.

Pabudau vidurnaktį tamsoje, kai du pusgirčiai kariai į mūsų kambarį pusiau įnešė, pusiau įvilko netekusį sąmonės Virdą. Pasvirduliavę ir šiek tiek pasikeikę jie rado tuščią lovą ir nutrenkė į ją Virdą. Kai sunerimęs paklausiau, kas atsitiko, kariai tik nusijuokė ir pasiūlė pasilenkti ir pauostyti, koks kvapas sklinda iš Virdo burnos.

Kai kariai išėjo, taip ir padariau – tiesiog norėdamas įsitikinti, kad Virdas kvėpuoja – ir iškart nuo jo atšokau apsvaigintas vyno tvaiko. Tačiau apsidžiaugiau, kad mane pažadino, nes durklo makštys vis dar buvo vonelėje. Išėmiau jas ir stropiai nusausinau, tada įkišau tarp lovos lentų ir čiužinio ir atsiguliau, kad mano kūno svoris neleistų odai susiraukšlėti, kai ji išdžius, ir netrukus vėl užmigau.

Kai vėl pabudau, buvo įsidienoję. Virdas jau buvo atsikėlęs ir, palinkęs virš pasiskolintos vonelės, mirkė savo galvą. Spėliojau, kaip jis nepastebėjo, kad vanduo nusidažęs rausvai – kad Virdas mirko galvą atskiestame hunės kraujyje – tačiau tada jis išsitiesė, apsidairė, ir aš pamačiau, kad jo akys kur kas raudonesnės nei vanduo.

– *Oh vái*, – sumurmėjo Virdas gręždamas savo barzdą. – Turiu motiną, tėvą ir skaudančią galvą. Tas Oglasos vynas siaubingai baudžia savo gerbėjus. Tačiau verta pakentėti... verta...

– Galbūt užkandęs pasijustumėte geriau, – pasiūliau nusišypsodamas. – Eime į valgyklą ir pažiūrėkime, ar šiuo metu jie galės mus pavalgydinti.

– Negyvėliai nevalgo. Pirmiausia eime į termą ir pažiūrėkime, ar gera pirtis grąžins man gyvybę.

Tačiau Virdas bent jau šiek tiek atgavo gyvybines jėgas dar neįžengęs į pirtį, nes *apodyteriume* radome Pacijų. Jis tuo metu kaip tik vilkosi šarvus, kurių metalas ir oda buvo išpurvinti, vietomis nutrinti ir kraujuoti. Ir pats Pacijus buvo purvinas, atrodė išvargęs, tačiau akys spindėjo, o lūpose švietė šypsena.

– A, signalininkas – *salve, salve*, – pasisveikino Virdas. – Vadinasi, viskas pavyko?

– Viskas pavyko ir baigta, – linksmai atsakė Pacijus. – Būčiau dėkingas, jei į mane kreiptumeisi kaip dera – „centurione“ – nes dabar juo tapau.

– Sveikiname, centurione, – tarėme abu su Virdu.

– Sunaikinome visus iki vieno laukinius toje stovykloje, – pareiškė Pacijus, – o Kalidijus man pasakė, kad Trojos kolona padarė tą patį prie Birso upės. Tie šlykštūs maitėdos daugiau mums nekels rūpesčių. Bent jau toji gauja.

– Ir?.. – paragino jį tęsti Virdas pradėdamas nusirengti.

– Kaip ir liepei, – niūriau atsakė Pacijus, – nebandėme pargabenti Fabijaus ir Placidijos palaikų. Juos sudeginome kartu su kitais lavonais, o legatui pasakiau, kad jo sūnaus ir marčios kūnai jau buvo sunaikinti prieš mums atvykstant. Legatas negalės jų padoriai romėniškai palaidoti, tačiau ir nepatirs dar didesnės širdgėlos sužinojęs, kaip žuvo Fabijus.

– Ačiū už gerą žinią, centurione, – padėkojo Virdas. – Aš ir Tornas atidėjome savo išvykimą tik iki to laiko, kol sužinosime, kaip pavyko atsakomasis smūgis. Iš tavęs, Pacijau, ir tavo vyrų tikėjausi tik sėkmės. Tiesą sakant, ją numatydamas aš jau ir atšvenčiau. – Virdas vėl atsargiai pačiupinėjo galvą. – Dabar mūsų išvykimą atidėsiu tik iki tol, kol visiškai atsigausiu.

– O kaip charizmatikas Becga? – paklausiau Pacijaus.

– Jis taip pat žuvo, – abejingai atsakė centurionas.

– Nuo huno ar nuo romėno rankos?

– Nuo mano rankos, – atsakė jis man, tada kreipėsi į Virdą: – Kaip ir liepei, Uiridai. Viskas buvo atlikta greitai, eunuchas nesikankino.

– Jūs liepėte? – paklausiau Virdo. – Juk sutikote, kad Becga yra tik nekalta aplinkybių auka.

– Nešūkauk, padauža, – subarė raukydamasis Virdas. – Pamiršai, jog kaip tik tu pasiūlei, kad jis taptų auka. Kalidijus niekada neatleistų, kad įžeidėme jo išdidumą ir leidome jo vaikaičio imituotojui likti gyvam – kuris galbūt kada nors dar ir girtųsi, kad imitavo – ir tas imituotojas, be to, buvo niekinga charizmatinė kekšė.

– Man atrodo, kad be reikalo su niekingu Becga pasielgėte žiauriai, – karštai pareiškiau, – nužudydami jį tik dėl to, jog nuramintumėte legato jausmus.

– Tai nebuvo žiauru! – atšovė Virdas susiraukdamas nuo savo paties garsaus balso. – Žinai, koks būtų to sutvėrimo gyvenimas, jei jis būtų likęs gyvas. O dabar *slaváith*, eime į *unktuariumą*.

Turėjau pripažinti, kad Virdas teisus, ir klusniai nusekiau paskui jį į pirtį. Juk kaip tik aš ištariau „pakaitalas" ir taip pasiunčiau Becgą myriop. Net jei tik vyriškoji mano dalis tai padarė, dabar nederėjo jausti moteriškus sąžinės priekaištus – ar moteriškai dėl to gedėti.

Prisiminiau, kaip nusiraminau supratęs, kad būdamas *manamavis* turiu vieną milžinišką privalumą: man niekada nereikės mylėti kito žmogaus, kad ir kokios jis būtų lyties, ir todėl niekada neteks patirti kančių, kurias sukelia meilė. Dabar supratau dar vieną dalyką: jei tapau atsparus kančioms, kurios lydi visas tokias silpnavalių žmonių emocijas, taip pat privalau išmokti nuslopinti ar bent jau nekreipti dėmesio į nesutarimus ir ginčus, kurie gali kilti tarp vyriškosios ir moteriškosios mano prigimties pusių.

Labai gerai, tariau sau, džiaugsiuosi, kad pakankamai gerai ar ilgai nepažinau Becgos, kitaip būtų kilęs pavojus sentimentaliai prisirišti prie to vaiko. Atsisakysiu atsakomybės už jo mirtį ir dėl to nesigailėsiu. Dabar ir visada naudosiuosi privalumu, kad esu Tornas *manamavis* – būtybė, kurios nevaržo sąžinė, gailestis, graužatis – būtybė, kuri yra taip pat nepermaldaujamai amorali kaip *juika-bloth* ir visi kiti šios žemės plėšrūnai. Aš taip padarysiu.

PRIE BRIGANTINO EŽERO

1

Iš Bazilėjos keliavome vis dar kartu: aš ir Virdas, Sėlinantis miškais, Vilkų draugas, Dvėsenos kūrėjas. Virdas šįkart traukė į rytus, ta pačia kryptimi, gotų gyvenamų kraštų link, ėjau ir aš. Kadangi neturėjau jokios priežasties ten skubėti ir kadangi iš išmintingo senojo miškų gyventojo nuolatos išmokdavau ko nors naudingo, buvau labai patenkintas, kad keliauju kartu su juo ir jo diktuojamu tempu.

Per savaites, prabėgusias nuo to laiko, kai išvykome iš Bazilėjos, Virdas daugiausia mokė, kaip reikia rūpintis arkliais ir juos valdyti bei kitų arklininkystės subtilybių. Kaip netrukus sužinojau, dar daug ko neišmaniau apie jojimą arkliais. Per vienintelę išvyką su Veloksu arba jojau žingine, arba lėkiau galopu kiek kojos neša, o taip joti gali bet kuris naujokas. Dabar, kai Veloksas mane supažindino su jojimu ristele, nepaprastai apsidžiaugiau, kad tarp savo kūno ir balno neturiu sėklidžių. Virdas man parodė, kaip reikia laikytis balne – kilnotis aukštyn ir žemyn kartu su žirgo judesiais – taip jojant ristele kratydavo kur kas mažiau, tačiau vis tiek aš stebėjausi, kaip normalus vyras, turintis sėklides, gali tai iškęsti. Toliau mokydamasis iš Virdo supratau, kad norint turėti bei valdyti arklį ir juo joti reikia kur kas daugiau nei stiprių, su pritrintomis nuospaudomis šlaunų ir mokėjimo laikytis balne.

– Atmink, padauža, – aiškino Virdas, – gamtos dievai niekada nekėlė tikslo, kad arklys būtų kas nors kitas, o tik arklys, nesutramdytas, laisvas ir be šeimininko. Pagal gyvulio dydį ir išvaizdą būtų galima pamanyti, kad jis iš prigimties skirtas nešti jojiką, tačiau taip nėra. Kai užlipi ant žirgo, šiam gyvūnui tampi ne kuo kitu, o parazitiniu

krūviu. Todėl privalai neleisti, kad arklys įtartų, jog tu ir esi tas parazitas. Turi įtikinti, kad esi jo partneris – be to, primetantis savo valią.

Kadangi anksti rytą Veloksas kartais būdavo vangus ir priešindavosi verčiamas dirbti, Virdas man parodė, kaip įkalbėti jį paklusti. Reikėjo atsistoti šalia arklio ir švelniai kasyti jo gūbrį – tuo pat metu tyliai švilpaujant be jokios melodijos – tada palaipsniui slinkti karčiais iki pat galvos. Tuo metu gyvūnas tapdavo gana nuolankus, leisdavosi pakinkomas ir balnojamas ir ant jo būdavo galima užlipti. Taip pat išmokau sudrausminti Veloksą, kai tik jis parodydavo neklusnaus įžūlumo ženklus, o ne dešimt kartų taikstytis su jo nirtumu ir vienuoliktą kartą prarasti kantrybę.

– Kadangi, – aiškino man Virdas, – pakanka vos kartelį parodyti savo irzlumą, ir bet kurio arklio gera nuotaika kaipmat suges.

Kartą bendrakeleivis mane pamokė:

– Atmink, padauža, jei ruošies daug keliauti akmenuotu keliu, pasirūpink, kad arklys būtų pakaustytas. Tačiau keliaujant tokiu keliu kaip dabar, palik jį nekaustytą, tada jis bus tavo geriausias sargybinis ir stebėtojas. Jei kas slapta prisėlins prie tavęs, arklys pajus žemės virpesius gerokai anksčiau nei tu išgirsi žingsnius ar pastebėsi tą žmogų besiartinant.

Vieną dieną kartu su Virdu tankiu, tačiau paprastu mišku jojome lengva žingine, o saulė jau buvo netoli laidos. Aš jojau pirmas. Veloksas staiga pašoko, ir aš išlėkiau į orą. *Juika-bloth*, nors snaudė ant mano peties, taip pat pakilo į orą ir ėmė sklandyti – aš, žinoma, to negalėjau padaryti. Sunkiai žnegtelėjau ant užpakalio žemėn. Arklys, nurimęs taip pat staiga kaip ir susijaudino, sustojo už kelių žingsnių ir atsukęs galvą klausiamai žiūrėjo į mane. *Juika-bloth*, sklandydamas virš mano galvos, kaltinamai žvelgė iš viršaus, o Virdas, timptelėdamas vadeles, šiurkščiai nusijuokė.

– Ką šįkart blogai padariau? – gailiai paklausiau ir trindamasis nubrozdintą užpakalį sunkiai atsistojau.

– Nieko, – vis dar juokdamasis atsakė Virdas. – Tačiau, prisiekiu nulupta šventojo Bartolomėjaus oda, kertu lažybų, kad ateityje būsi budresnis. Pažvelk, padauža, į saulės spindulį, šviečiantį žemai, palei pat taką. Atmink, arklys visada stengsis peršokti tokį spindulį, nes jam jis atrodo kaip kliūtis. Taip pat, manau, atėjo metas treniruotis šokinėti per kliūtis.

Nuo to laiko, kai tik prijodavome patogiai gulintį nuvirtusį medį, Virdas versdavo savo arklį jį peršokti, tada liepdavo man padaryti tą patį su Veloksu – iš pradžių per plonus medelius, prigludusius prie žemės, vėliau per storesnius kamienus, pakilusius aukščiau. Tačiau beveik kiekvieną kartą Virdas mane plūsdavo:

– Ne, ne, ne! Tuo metu, kai žirgas pakyla šuoliui, privalai stipriai atsilošti balne. Šitaip nukelsi savo svorį nuo jo pirmagalio, kai arklys kyla aukštyn.

– Pasistengsiu pasitaisyti, – žadėdavau.

Ir išties stengiausi: atsilošdavau atgal per kiekvieną šuolį, kol galiausiai Virdas liko patenkintas. Tačiau šokdamas per kliūtis vis dar jausdavausi nepatogiai – ir jaučiau, kad arkliui taip pat nepatogu. Tad mes kartkartėmis pasitraukdavome nuo Virdo ir treniruodavomės slapta, o aš bandydavau įvairias padėtis balne šokinėjant per aukštas ir žemas kliūtis, kol galiausiais radau būdą, kuris man atrodė patogesnis ir gracingesnis, ir, atrodo, Veloksui jis taip pat labiau patiko. Kai iki galo nušlifavau šį šokimo per kliūtis būdą, pademonstravau jį Virdui.

– Kas tai? – paklausė jis nustebęs ir suirzęs. – Šokdamas per kliūtį tu palinksti į priekį. Tai labai bloga poza.

– *Ja, fráuja*, jei jūs taip sakote. Tačiau atrodo, kad šitaip, kai savo svorį nukeliu nuo galinių Velokso kojų, jis įgyja daugiau galios atsispirti. Be to, tinkamu momentu palinkdamas į priekį suteikiu didesnį impulsą.

– *Vái*! – sušuko Virdas ir tyčiodamasis ėmė linguoti vaidindamas nustebusį. – Apie du šimtus metų romėnų kavalerija mokė rekrūtus ir arklius teisingai šokinėti per kliūtis, tačiau tu apie tai geriau nusimanai, ar ne?

– Ne, *fráuja*, nedrįstu sakyti, kad apskritai kažką nusimanau. Tačiau kažkaip jaučiu, kad taip geriau ir man, ir Veloksui.

– Vái! Kalbi ir už arklį, ar ne? Gal tas tavęs atsižadėjęs tėvas buvo kentauras, ką?

– Galiu tik pasakyti, kad jaučiu artumą arkliui, kokį visada jaučiau savo *juika-bloth*. Mes kažkaip vienas kitą suprantame... be žodžių...

Virdas nužvelgė mane, paskui perkėlė žvilgsnį į tupintį ant mano peties paukštį ir į žirgą, ant kurio sėdėjau. Tada gūžtelėjo pečiais.

– Ką gi, jei tau taip geriau. Ir tavo Veloksui. Tačiau tik jums dviem. Teprakeikia mane Gehena, jei aš tokiame amžiuje pakeisiu per visą gyvenimą susiformavusius įpročius.

Kitą kartą vėl mečiau iššūkį Virdo taisyklėms ir didelei pagarbai, reiškiamai seniai nusistovėjusioms jojimo meno tradicijoms. Virdo mokomas žaidžiau mūšį jodamas ant žirgo ir pliekiau savo durklu „priešus“ – krūmus ir medžius – Veloksas tuo metu pagal mano nurodymus šokinėjo ir nardė.

– Gerai! – šaukė Virdas. – Dabar kairinis smūgis! Atmink, kad gali savo arklį visiškai apgręžti vietoje lekiant risčia visu greičiu! Suspausk jį, padauža! Dabar kirsk iš šono! Dabar pasitrauk! Puikiai, padauža!

– Būtų kur kas... lengviau, – pastebėjau šnopuodamas nuo įnirtingo mankštinimosi, – jei pėdas... būtų kur įkišti... kad būtų lengviau sėdėti raitomis...

– Tam yra šlaunys, – atsakė Virdas. – Per tą laiką, kol tave pažįstu, taviškės jau pailgėjo ir sustiprėjo.

– Tačiau, – susimąstęs tęsiau, – jei kaip nors pavyktų sulaikyti pėdas, kad jos netabaluotų...

– Nuo neatmenamų laikų žmonės jodinėja, ir sėkmingai, be tokių dalykų. Privalai geriau įvaldyti jodinėjimo meną ir liautis priekabiauti.

Tačiau aš ir vėl pamėginau slapta kai ką išrasti. Prisiminiau, kaip šventojo Damijono vienuolyno diendaržyje ratais jodinėdavau sena kumele plakdamas sviestą. Tada mano šlaunys nebuvo nei ilgos, nei stiprios, tačiau aš išsilaikydavau ant plačios gyvulio nugaros pakišdamas pėdas po krepšiais su pienmaišiais, kurie karojo iš abiejų pusių. Būtų nepraktiška versti kovinį žirgą nešioti krepšius, ir tai atrodytų juokingai, tačiau jei galėčiau į kažką įkišti pėdas... Tada prisiminiau, kaip Balsan Hrinkhen slėnyje naudodavausi savo diržo virve, kad jos sukelta trintis padėtų įlipti į medžius, kurių kamienai buvo be šakų...

– Kas čia dabar? – irzliai paklausė Virdas, kai išdidžiai atjojau parodyti, ką galiausiai sumeistravau. – Prisirišai prie arklio?

– Ne visai, – atsakiau didžiuodamasis. – Pažiūrėkite, paėmiau tris mūsų storas pakavimo virves ir supyniau jas į vieną labai storą, tada aprišau ja Veloksą šiek tiek tolėliau į priekį nuo šonkaulių, kad ji nenuslystų atgal, ir ne per daug suveržiau, kad galėčiau į ją iš abiejų pusių įkišti savo pėdas – ir štai, *fráuja*! Dėl trinties balne sėdžiu taip tvirtai, tarsi sėdėčiau kėdėje, pėdas pastatęs ant grindų.

– Ir ką, – sarkastiškai paklausė Virdas, – tau sako arklys – žinoma, be žodžių – apie šią gremėzdišką išmonę? Kaip jam patinka didžiulis virvės mazgas, kadaruojantis už priekinių kojų?

– Sutinku, kad mazgas erzina. Stengiuosi jį laikyti čia, ant gūbrio, tačiau mazgas pasisukęs vis nuslenka žemyn. Tačiau jei nekreipsime į tai dėmesio, esu įsitikinęs, jog Veloksui labiau patinka, kad esu patikimai įsitvirtinęs balne, o ne slankioju jame, kai tik žirgas pakeičia bėgimo tempą ar kryptį.

– Sakai, patikimai įsitvirtinęs balne? Mačiau, kaip alamanių raiteliai bandė tą patį triuką su virve, kad galėtų patogiai įtaisyti savo pėdas, ir taip pat mačiau, kaip jie dėl to gailėjosi. Palauk, padauža, kol tave išmes iš balno priešo smūgis ir tu, įstrigęs pakinktuose, būsi velkamas žeme.

– Vadinasi, privalau siekti, – pasipūtęs atsakiau, – niekada nesileisti išmetamas iš balno.

Virdas palingavo galvą, lyg ir nepritardamas, tačiau, manau, kartu ir žavėdamasis.

– Turėsi daug galimybių to siekti. Atrodai toks žavus, kad kiekvienas pro šalį keliaujantis milžinas užsinorės patikrinti tavo narsą. Tačiau jok taip, kaip tau patinka, padauža. O aš tau parodysiu, kaip tos virvės galus suregzti, o ne surišti, kad nebūtų tokio nepatogaus didelio mazgo.

– Veloksas bus jums, *fráuja*, dėkingas, – šiltai tariau. – Aš taip pat.

Keliaudamas su Virdu taip pat sužinojau ir daug kitų dalykų, ne tik apie jojimą ir arklius. Pirmą mūsų kartu praleistą vasarą jojome per vietovę, kurioje medžiai augo tik vietomis, o pilkas dangus atrodė sunkus ir karštas tarsi vilnonė antklodė.

– Ar girdi tą riksmą, padauža?

– Girdžiu tik kranksint varną. Ana, to medžio viršūnėje.

– Sakai, tik varną? Įsiklausyk, ką jis skelbia.

Padariau kaip liepiamas ir išgirdau tik:

– Kar! Kar! Ka-a-a-r!

Atrodė, kad paukštis krankia prasmingiau nei įprastai, tačiau man tai nieko nesakė, todėl prisipažinau Virdui, kad nieko nesuprantu.

– Varnas siunčia ypatingą ženklą, – paaiškino Virdas. – Perspėja apie artėjančią audrą. Išmok atpažinti šį signalą. O dabar paieškokime priedangos. Neketinu per audrą likti šioje atviroje vietoje.

Prieš pat prasidedant audrai, atnešusiai akinamą juodą tamsą ir tokius pat akinamus žaibo blyksnius bei griaus-

tinio dundesį ir liūtį, radome negilią olą. Buvo gana baisu, tačiau ne antgamtiška. Tačiau netrukus mūsų olą staiga – ir ne blyksniais, o nuolatinai – apšvietė klaikus melsvas švytėjimas. Iškišome galvas laukan ir pamatėme, kad visus medžius buvo apgaubusi žydra ugnis, ji lakstė visomis šakelėmis ir kilo į dangų nuo didelių šakų galų.

– *Iésus*! – sušukau pašokdamas ant kojų. – Gelbėkime arklius! Jie pririšti prie medžio.

– Nurimk, padauža, – atsakė Virdas ramiai sėdėdamas. – Tai Dvynių liepsnos, geras ženklas.

– Miško gaisras – geras ženklas?!

– Įsižiūrėk atidžiau. Liepsna neprarijo nė vieno medžio lapelio. Ten tik šviesa, nėra jokio karščio. Jūrininkai myli dievus dvynius Kastorą ir Poliuksą, nes kai per štormą jūroje pasirodo jų liepsnos, tai ženklas, kad audra ir bangos netrukus nurims. Pažvelk – mūsų audra irgi silpsta gęstant Dvynių liepsnoms.

O tą rudenį, kai vaikiausi elnio patelę, kad atginčiau ją arčiau Virdo su paruoštu lanku ir strėle, stipriai atsitrenkiau į medį. Jei jočiau patikimai įkišęs kojas į virvinę Velokso pavaržą, tikriausiai būčiau iškritęs iš balno. O dabar tik „užsidirbau" didelę mėlynę ant šlaunies. Tačiau mano graži odos ir alavo gertuvė buvo apgadinta – beveik perlenkta pusiau – ir aš labai krimtausi, kad nevikriai sugadinau labai vertingą ir naudingą dovaną. Tačiau Virdas mane paguodė:

– Labai nesielvartauk, padauža. Kol dirsiu šios puikios elnio patelės odą ir marinuosiu jos mėsą mūsų pietums, eik ir iš aplink esančių krūmų bei žolės prirink sėklų, kokias tik rasi.

Kai grįžau savo palaidinio kraštą laikydamas tarsi krepšį, pilną įvairiausių sėklų, Virdas paliepė:

– Supilk jas į savo sulankstytą gertuvę iki pat viršaus. O dabar paimk ją, – jis padavė savo gertuvę, – ir pripilk vandens į savąją iki kraštų. Tada sandariai užkimšk gertuvę, padėk ją į šalį ir pamiršk. Štai, pamaitink šiais viduriais savo

erelį. Tada grįžk ir maišyk šią puikią mėsą bei sultis ir kurstyk po ja ugnį, kol aš pailsėsiu, nes to tikrai nusipelniau. Pažadink mane, kai valgis išvirs.

Šviežia elniena, išvirta elnio patelės gausiai riebalais apaugusioje odoje ir įgavusi švelnaus aromato, nes Virdas sukūrė ugnį iš kvapių lauramedžio šakų, buvo tokia gardi, kad visos mintys apie gertuvę išgaravo. Tačiau kai mes su Virdu čepsėjome ir sriubčiojome, iš ten, kur gulėjo mano neišvyniotos antklodės, aiškiai išgirdau sklindant pokšėjimą. Nuėjau pasižiūrėti ir išvydau, kad mano gertuvė vėl buvo nesulankstyta, ir, jei nekreiptum dėmesio į nedidelį įbrėžimą odiniame dėkle, atrodė kaip nauja.

– Tinka sėklos, grūdai, pupelės ir kiti panašūs dalykai, – aiškino Virdas. – Juos tiesiog reikia sudrėkinti, ir jų reikmė augti akimirksniu sukelia neįtikėtiną slėgį. O dabar, padauža, iškratyk sėklas, kol jos neiššovė kamščio virš medžių – ar nesusprogdino pačios metalinės gertuvės.

Žinoma, ne per visus mūsų pašnekesius Virdas mane mokė, o aš mokiausi – arba priešgyniavau, kaip dažnai skundėsi Virdas. Gana dažnai mes šnekučiuodavomės apie nelabai reikšmingus dalykus. Pamenu, kaip kartą jis tingiai paklausė, kodėl mano vardas yra ne visas žodis, o tik pirmoji raidė. Paaiškinau, kad taip atsitiko dėl to, jog mane rado šventojo Damijono vienuolyno vienuoliai ir ant mano vystyklų buvo užrašyta tik viena vienintelė runa þ.

– Manau, – spėliojau, – ji turėjo reikšti Teodalą ar Teudį, ar kažką panašaus.

– Tikėtiniau, kad Teodoriką, – ginčijosi Virdas. – Tuo metu vakaruose šis vardas būdavo dažnai duodamas naujagimiams berniukams, nes *vizigotų* karalius Teodorikas Baltingas visai neseniai didvyriškai žuvo Katalaunijos lygumose kaudamasis su hunais. Netrukus sosto įpėdiniu tapo jo sūnus, taip pat vardu Teodorikas, jis valdė išmintingai ir gerai, todėl juo buvo plačiai žavimasi.

Nieko neatsakiau. Buvau girdėjęs apie šiuos Teodorikus, tačiau labai abejojau, kad mano motina būtų davusi *manamaviui* karaliaus vardą.

– Šiuo metu kažkur rytuose, – tęsė Virdas, – yra kitas Teodorikas – Teodorikas Strabo – kažkurios *ostrogotų* dalies nežymus karaliukas. Tačiau kadangi jo vardas reiškia Teodorikas Žvairakis, kertu lažybų, kad nedaug tėvų pavadins savo sūnus jo garbei. Yra dar vienas Teodorikas, maždaug tavo, padauža, amžiaus vaikinas – Teodorikas Amalingas – kurio tėvas, dėdė, senelis ir galbūt visi tolimi protėviai yra buvę *ostrogotų* karaliai.

Tai buvo pirmas kartas, kai išgirdau minint Teodoriko, su kurio gyvenimu maniškis bus galiausiai labai persipynęs, vardą. Tačiau kadangi nebuvau išminčius ar pranašas, tai nelabai susidomėjęs klausiausi tolesnio Virdo aiškinimo.

– Šiuo metu jaunasis Teodorikas laikomas įkaitu imperatoriaus rūmuose Konstantinopolyje, kaip užstatas, kad jo tėvas karalius ir dėdė karalius nesudrums taikos rytinėje imperijoje. Berniuko laimei, būti imperatoriaus Leono įkaitu yra kur kas maloniau nei, tarkime, hunų įkaitu. Girdėjau, kad Teodorikas auklėjamas kaip ir dera romėnų šlovingiausio patricijaus sūnui. Sakoma, kad dvare jį labai myli, kad berniukas puikiai mokosi tiksliųjų mokslų ir kalbų bei yra mitrus sporte. Tad nėra abejonės, kad suaugęs jis perims karaliavimą *ostrogotams*. Ir galbūt kels nepatogumų Romos imperijai. O jo vardas – kas žino – galbūt bus suteiktas ištisoms kūdikių kartoms.

2

Kai su Virdu atvykome į Konstancos miestą, ėjome pėsčiomis vesdami arklius už pavadžio, nes ant jų balnų stūksojo kalnai kailių. Iš Bazilėjos keliavome į Renuso upės aukštupį, pakeliui sumedžiodami visus, kuriuos tik sutikdavome, kailinius žvėrelius. Daugiausia tai buvo smulkūs žvėreliai – šermuonėliai, kiaunės, šeškai – ir daugumą jų užmušėme akmenimis iš laidynių, nes strėlės taip smarkiai sudarkytų jų kailį, kad nebebūtų įmanoma jo parduoti. Tačiau Virdas savo hunišku lanku sumedžiojo tris ar keturis ernius ir vieną lūšį. Kartą, atslinkus sutemoms, mes pastebėjome šią didelę ir gražią pilkai taškuotą lūšį, neatsargiai įsiropštusią į medį – žvėris, matyt, tikėjosi nutverti ant mano peties tupintį *juika-bloth*. Ranka parodžiau Virdui neliesti strėlės, tačiau jis buvo vikresnis už mane ir nušovė lūšį.

– Reikėjo ją sugauti gyvą, – prikišau ir papasakojau, ką seniai buvau išgirdęs iš vieno kaimiečio.

– Neišmanėliški prietarai, – atšovė Virdas niekinamai prunkštelėdamas. – Lūšis nėra magiškas lapės ir vilko hibridas. Pažiūrėk pats. Pamatysi, kad ji yra labiau laukinės katės pusseserė. O kai dėl lūšies akmenų ar kitų brangakmenių gamybos, lygiai taip pat sėkmingai galima laikyti butelyje to kaimiečio, kuris tau papasakojo šią istoriją, šlapimą ir laukti, kol jis taps brangakmeniu. Netikėk pasakomis, padauža, kad ir kas jas pasakotų: – mulkis ar vyskupas. Ar net senas ir išmintingas aš. Vadovaukis savo akimis, savo patyrimu ir savo protu siekdamas išsiaiškinti tiesą.

Retkarčiais, kai turėdavome pakankamai šviežiai nudirtų kailių, sustodavome ir trumpam įkurdavome stovyklą. Virdas man parodė, kaip reikia švariai nugramdyti kailius

ir kaip juos ištempti ant karklų vytelių lankų, ir tada mes tinginiaudavome laukdami, kol kailiai išdžius ir išrūgs.

Kartą sustojome prie Renuso krioklio, įspūdingai aukšto ir triukšmingo trijų lygių susiaurėjimo per visą upės plotį. Palyginti su šiuo siuo kriokliu, *Balsan Hrinkhen* kaskados atrodė vangios. Be to, šis krioklys buvo didingai gražus – dieną virš jo nušvisdavo vaivorykštė, naktį – mėnesienos juosta – tačiau upeiviams, kurie luotais įnirtingai plaukdavo prieš srovę ir pasroviui, jis buvo tikras vargas ir prakeiksmas. Atplaukę iš abiejų pusių valtininkai turėdavo iškrauti savo prekes ir pernešti jas aplink krioklį pasroviui arba prieš upės tėkmę ir tada laukti, kol iš priešingos pusės atplauks kitas luotas ir abi įgulos susikeis laivais, kad galėtų keliauti toliau. Tad abipus krioklio buvo suręstos nuolatinės valčių pašiūrės, kuriose prisiglausdavo vyrai ir jų krovinys, kai reikėdavo ilgai laukti. Mes su Virdu kelioms dienoms patogiai apsigyvenome laikinai tuščioje valčių pašiūrėje ir leidome laiką žvejodami arba išsidriekę ant kailių grožėdamiesi vandens šėlsmu.

– *Ja*, nuostabus reginys, – žavėjosi Virdas. – Tačiau ana ten, kitame upės krante, yra Juodasis miškas. *Akh*, žinau, jis nėra juodesnis už bet kurį kitą tankų mišką, tačiau taip jis vadinamas nuo neatmenamų laikų. O ten keli upeliai susijungia tapdami kur kas galingesnės upės nei Renusas pradžia. Tai Danuvijus, kuris per Juodąjį mišką teka iki pat Juodosios jūros. Jei ir toliau ieškosi savo giminaičių gotų, padauža, vieną gražią dieną pamatysi Danuviją.

Keliaudami tolyn į Renuso aukštupį sustojome romėnų kariniame poste Gunodorume. Tai nebuvo tokia didelė įgula kaip Bazilėjoje, tačiau mus svetingai priėmė ir apgyvendino, nes Virdas ten turėjo pažįstamų. Kelis savo kailius išmainėme į būtinus kelionei reikmenis – druską ir virvę žvejybai – posto virėjas pavaišino to regiono patiekalais. Iki soties prisivalgiau milžiniškos žuvies kepsnių, nuostabaus

sbrinco sūrio, kurį romėnai laiko geriausiu iš visų, ir prisigėriau baltojo stainanaino ir renanuso vynų – o Virdas jų išgėrė daugiau nei pakankamai.

Kelionės metu mudu nealinome savęs vaikydamiesi bet kurį žvėrį, o medžiojome tik maistui, kol pasiekėme didelį ežerą, į kurį įteka Renusas. Brigantino ežerą maitina daugybė upelių, ir, kaip papasakojo Virdas per pirmąjį mūsų susitikimą, juose veisiasi bebrai. Žvėreliai kaip tik pradėjo līsti iš savo urvų ir didvyriškai taisyti per žiemą apgriuvusias užtvankas, kad vandens lygis būtų toks, kokiame jiems patinka gyventi. Virdas norėjo sumedžioti kiek įmanoma daugiau, iki bebrai pradės keisti savo storus, tankius žieminius kailius, tad dabar mes medžiojome rimtai. Teisingiau, medžiojo Virdas, nes bebrai yra per dideli, kad juos būtų galima užmušti iš laidynės paleistu akmeniu. Šie žvėreliai yra labai atsargūs ir budrūs, tad Virdui retai pasitaikydavo galimybė per dieną paleisti į taikinį daugiau nei vieną strėlę, tačiau ją paleidęs jis beveik niekada neprašaudavo pro šalį. Nudyręs odą, pasiimdavo ne tik kailį, bet ir nupjaudavo nedidelius kapšelius, esančius prie žvėrelio išangės.

– *Castoreum**, – paaiškino jis. – Galėsiu tai parduoti vaistų gamintojams.

– *Iésus*, – pasibaisėjau suraukdamas nosį. – Ar jie sumokės pakankamai, kad vertėtų tai gabenti? Šie kapšeliai dvokia bjauriau nei mano šeško kailiai.

Gana ilgai keliavome iš tolo aplenkdami Brigantino ežerą, tad aš jo nemačiau. Ežerą supa platus, gerai grįstas romėnų vieškelis, kuriame gausu keliautojų, prie jo įsikūrę fortai, įgulos, gyvenvietės ir klestintys miestai. Prie jo net yra didelis Konstancijos miestas – judrus prekybos centras, nes čia susilieja keli romėnų vieškeliai, vedantys į pačią Romą, kylantys į *Alpis Poenina* ir *Alpis Graia* ir kertantys aukštus kalnus.

---

*Taukai. – *Vert. past.*

Kadangi Brigantino prieigose vyksta intensyvus judėjimas ir nuolatinis šurmulys, norėdami rasti grobį mudu Virdu privalėjome laikytis gerokai atokiau, todėl klaidžiojome upelių, iš vakarų tekančių į ežerą, aukštupiuose. Dukart – vieną kartą strėle, kitą kartą koviniu kirviu visu greičiu šuoliuodamas ant arklio – Virdas nukovė šerną, išlindusį iš miško pasivolioti upelio dumble. Dėmėtas ir šeriuotas šerno kailis yra bevertis, tačiau jo mėsa labai skani.

Jaučiausi truputį kaltas, kad padėjau žudyti darbščiuosius bebrus vien tik dėl jų kailių ir *castoreum*, nes vienintelė valgoma bebro dalis yra jo uodega –mat ji labai mėsinga. Kartą, kai vakarienei buvome išsivirę bebro uodegą, tariau:

– Įdomu, kodėl jaučiu didesnį sąžinės graužimą, kai žūsta laukinis žvėrelis, nei tada, kai nužudau žmogų?

– Gal todėl, kad žvėrys nusižeminę nemaldauja ir negrąžo rankų, kai budelis, liga ar Dievas kelia grėsmę jų gyvybei. Jie žūva oriai, be baimės ir nedejuodami. – Virdas susimąstė ir tada porino toliau: – Labai seniai ir žmonės buvo tokie. Pagonys ir žydai vis dar tokie yra. Jie galbūt nelaukia mirties, tačiau žino, kad ji yra natūrali ir neišvengiama. O tada atsirado krikščionybė. Ir kad priverstų paklusti visiems draudimams, krikščionybė turėjo išrasti kažką siaubingesnio už mirtį. Ji sugalvojo pragarą.

Tačiau dėl vieno gyvūno išties praliejau ašaras, nors neprisimenu, kad prieš tai būčiau kada nors verkęs. Ištisas savaites mano *juika-bloth* išskrisdavo medžioti roplių tik pramogai ar pasimankštinti, nes jis sočiai pasimaitindavo mūsų sumedžiotų žvėrių liekanomis. Tačiau netrukus man pasirodė, kad erelis visiškai neišskrenda medžioti ir net retai skraido, tik apatiškai tupi ant mano peties, mano balno briaunos ar ant medžio šakos stovyklavietėje. Iš pradžių pamaniau, kad jis tik aptingo nuo persiėdimo. Tačiau kartą erelis negražiai pasielgė, ko anksčiau niekada nebuvo padaręs. Keliaudamas ant mano peties *juika-bloth* apdergė

mano tuniką, ir aš pamačiau, kad jo išmatos ne įprastai baltos su juodais taškeliais, o žalsvai geltonos.

Sunerimęs pasakiau apie tai Virdui, tad jis paėmė paukštį – kuris apatiškai leidosi – atidžiai apžiūrėjo ir palingavo galvą.

– Jo žvilgsnis blausus, o mirkčiojanti membrana neatsimerkia. Audiniai palei snapą sausi ir išblyškę. Bijau, kad jis užsikrėtė kiaulių karštlige.

– Kiaulių karštlige?! Juk čia erelis!

– Taip, erelis, kuris mito nevirtais šerno viduriais. Būna kiaulių, apsikrėtusių parazitais, kurie gali persiduoti kitam gyvūnui.

– Kaip utėlės! Iššukuosiu paukščio plunksnas ir...

– Ne, padauža, – liūdnai pertraukė Virdas. – Šie parazitai yra tarsi kirmėlės. Jie ėda gyvūną iš vidaus. Jie gali nužudyti žmogų. Ir beveik neabejotinai nužudys paukštį. Negaliu nieko kita sugalvoti, tik retkarčiais duoti jam *castoreum* kaip skatinamąją priemonę.

Virdas pabandė sušerti *castoreum*, ir paukštis apatiškai jį prarijo, nors anksčiau būtų išrankiai atsisakęs lesti tokį nemaloniai dvokiantį ėdalą. Retkarčiais vis sušerdavau ereliui gabalėlius *castoreum*, tačiau jokio poveikio nepastebėjau. Netgi slapta nuo krištolinio flakono, apie kurį dar nebuvau nei užsiminęs, nei parodęs Virdui, nusukau sunkų bronzinį kamštį ir begėdiškai pasiūliau ereliui paragauti brangaus nekaltosios Mergelės pieno. Tačiau *juika-bloth* tik pusiau niekinamai, pusiau gailėdamasis pažvelgė į mane savo valkiu aptrauktomis akimis ir atstūmė siūlymą.

Juika-bloth dar labiau nusilpo, jo ryškios ir blizgančios plunksnos išbluko ir išretėjo, todėl be paliovos sau priekaištavau, kartais balsu.

– Šis tvirtas paukštis man yra padaręs tik gera, o aš jam atsilyginau pakenkdamas. Mano draugas miršta.

– Liaukis verkšlenęs, – subarė Virdas. – Erelis taip nesielgia ir tave už tai niekintų. Kiekvienas mūsų privalo nuo

kažko mirti, padauža. O plėšrūnas, labiau nei kiti gyviai, žino, kad net plėšrūnai negyvena amžinai.

– Tačiau tai atsitiko dėl mano kaltės, – primygtinai tvirtinau. – Jei nebūčiau įsikišęs į jo įprastą gyvenimą, erelis būtų maitinęsis tik švariu maistu, – karčiai pridūriau. – Privalėjau žinoti – suprasdamas, kaip jausčiausi pats, – kad nereikia kištis į kito padaro prigimtį.

Virdas pažvelgė į mane nieko nesuprasdamas ir nepratarė nė žodžio. Tikriausiai jis nusprendė, kad lemenu iš sielvarto netekęs proto.

– Jei *juika-bloth* turi mirti, – tęsiau, – jis turėtų žūti kruvinai kaudamasis. Tokia yra jo prigimtis. Ar bent jau žūti ore, kur jaučiasi patogiausiai ir laimingiausiai.

– Tą, – pastebėjo Virdas, – jis vis dar gali padaryti. – Paimk, – ištiesė jis savo kovinį lanką su įstatyta strėle, – ir išmesk erelį į orą.

– Išmesčiau, – nusiminęs tariau, – tačiau, *fráuja*, aš tik retai treniravausi šaudyti iš šio lanko. Niekada nepataikyčiau į skrendantį paukštį.

– Pamėgink. Padaryk tai dabar. Kol tavo draugas vis dar pajėgia skristi.

Palenkiau galvą, kad galėčiau patrinti skruostą į paukščio šoną, ir prisitraukiau jį arčiau savo veido. Ištiesiau ranką ir pirmą kartą po daugelio dienų erelis pats savo noru užsiropštė ant mano piršto. Paskutinį kartą pažvelgiau į jo akis, kurių žvilgsnis anksčiau būdavo toks aštrus, o dabar blausus, ir erelis pažvelgė į mane kiek įmanydamas nuožmiau ir išdidžiau. Be žodžių atsisveikinau su vieninteliu gyvu saitu, rišusiu mane su Balzamo žiedu bei mano vaikyste, ir manau, paukštis savaip taip pat atsisveikino su manimi.

Staigiai pajudinau ranką, ir *juika-bloth* pakilo į orą. Tačiau jis nešovė staiga aukštyn, kaip buvo džiaugsmingai įpratęs. Paukštis nerimastingai plasnojo sparnais, tarsi dabar jie instinktyviai nejaustų oro ir nemokėtų jo suvaldyti.

Tačiau erelis vis tiek narsiai pakilo, bet neskrido nuo manęs šalin, o sklandė tiesiai priešais mane, kad lengvai mane išgirstų, paklustų ir greitai sugrįžtu, jei pašaukčiau. Tačiau aš erelio nepašaukiau ir netrukus jo nemačiau, nes akys paplūdo ašaromis.

Nieko nematydamas išsitraukiau lanką ir paleidau strėlę, išgirdau nuo smūgio plyštančių plunksnų garsą, o vėliau liūdną sužaloto kūno trinktelėjimą į žemę. Šoviau nesitaikydamas – nepajėgiau to padaryti. Puikiai žinau, kad *juika-bloth* pats nuskrido tiesiai į strėlę. Ir nuo to dienos, kai pamačiau tokį drąsų pavyzdį, prisiekiau sau, kad kai ateis mano laikas, stengsiuosi taip pat galantiškai pasitikti mirtį.

Kiek vėliau, kai pajėgiau kalbėti, sumurmėjau paukščiui:

– *Huarbodáu mith gawafrthja*, – tada kreipiausi į Virdą: – Erelis nusipelnė būti palaidotas kaip didvyris.

– Laidoti reikia prijaukintus gyvūnus, – suurzgė Virdas, – tokius kaip kariai, moterys ir krikščionys. Ne, palik lavoną skruzdėlėms ir vabalams. Erelio mėsa yra kieta ir neskani, tad nė vienas aukštesnis sutvėrimas jo neės ir neužsikrės. Tačiau vabalai pavers jį kompostu, tad tavo draugas sulauks pomirtinio gyvenimo.

– Ką? Kaip?

– Galbūt jis taps gėle. Laikui bėgant, šį gėlė galbūt pamaitins drugelį, o drugelį galbūt sules vieversys, o jį – kitas erelis.

– Vargu ar tai tinkamas būdas patekti į dangų, – nusišaipiau.

– Tai ir yra dangus. Mirus suteikti gyvybę ir grožį šiai žemei. Nedaugeliui mūsų tai pavyks. Palik savo draugą čia. *Atgadjats*!

Kai Virdas galiausiai pareiškė, kad turime pakankamai kailių, be to, mūsų surinkti nėra patys geriausi, beveik atėjo vasara. Mes buvome kažkokio upelio, maitinančio ežerą,

aukštupyje, tad keliaudami pasroviui išėjome iš miško ir prisiartinome prie Brigantino ežero. Pagaliau išvydau tokį didelį vandens telkinį, kokio dar nebuvo tekę regėti. Virdas man pasakė, koks ežero ilgis ir plotis matuojant romėnų myliomis, taip pat, kad giliausioje jo vietoje šimtas penkiasdešimt vyrų stovėdami vienas kitam ant pečių vis tiek nepasiektų dugno. Tačiau man nereikėjo skaičių, kad suvokčiau, koks milžiniškas yra šis ežeras. Tai, kad siauriausioje vietoje nesimatė kito kranto, man, užaugusiam kalvų apsuptame slėnyje, kėlė pagarbią baimę.

Tačiau šis ežeras nebuvo mano mėgstamiausias. Kadangi jo nesupa kalnai, net menkiausias vėjelis pašiaušia vandenis, o tikrai audringą dieną ežeras grėsmingai kunkuliuoja. Net ramią saulėtą dieną, kai ežero vandenys būna nusėti mažais vienstiebiais vietinių žvejų laiveliais – žūklautojai juos vadina „tomiais“ – Brigantiną gaubia pilka migla ir atrodo, kad ežeras yra niūriai susimąstęs. Tačiau ežero apylinkės man atrodė malonesnės; palei visą ežerą driekėsi gausybė tvarkingų sodų, vynuogynų, spalvingai ir kvapniai žydėjo gėlynai.

Konstancija nėra tokia didelė kaip Vezontijus, ji neįsikūrusi ant kalvos ir neturi didingos katedros, iš miesto atsiveria tik melancholiško Brigantino ežero vaizdas. Tačiau kitais požiūriais ji panaši į Vezontijų – pakrantės miestas ir prekybinių kelių kryžkelė. Dauguma Konstancijos nuolatinių gyventojų yra kilę iš Helvecijos. Helvetų tauta kadaise buvo karingi klajokliai, tačiau jau seniai jie įsikūrė nuolatinai, tapo Romos piliečiais, o jų palikuonys dabar taikingai klesti tenkindami šiandieninių nomadų – pirklių, varovų, misionierių ir net kitų šalių armijų, vykstančių į karą šen ir ten – poreikius. Sakoma, kad helvetai, nusprendę būti neutralūs, iš karo pasipelno daugiau nei bet kurie nugalėtojai.

Kadangi Konstancija įsikūrusi daugybės romėnų vieškelių sankryžoje, keliautojų, atvykstančių iš visų imperijos

kampelių, yra kur kas daugiau nei nuolatinių gyventojų helvetų. Tačiau atrodo, kad vietos gyventojai išmoko kalbėti visomis atvykėlių kalbomis, o kiekvienas miesto pastatas, kuris nėra skirtas prekybai, mainams ar prekių sandėliams, yra paverstas šių atvykėlių svečių namais ar termomis, kuriose jie gali išsimaudyti ir atsigaivinti, arba tavernomis ir *kauponomis**, skirtomis svečiams pamaitinti, ar *lupanarais***, kuriuose jie gali seksualiai pasilinksminti. Negalėjau suprasti, kur patys helvetai – kai neužsiima savo verslu – miega, valgo, maudosi ir poruojasi, todėl paklausiau Virdo, ar jie apskritai tą daro.

– *Ja*, konfidencialiai, – atsakė jis. – Visada konfidencialiai. Jie tiek daug laiko praleidžia pataikaudami publikai, kad kelis dalykus atlieka tik konfidencialiai. Tačiau ir poravimesi jie būna dalykiški, kaip ir kituose reikaluose. Poruojamasi tik saulei nusileidus, patamsyje, po antklode ir visą laiką ta pačia poza. Jie yra ne tik geri Romos imperijos piliečiai, bet ir krikščionys katalikai. Tad jie poruojasi tik giminei pratęsti, o ne malonumui patirti. Be to, kiekviena padori moteris tai darydama privalo vilkėti kokį nors apatinį drabužį.

– Tikrai? Kodėl?

Virdas prunkštelėjo.

– Kadangi nesu nei helvetas, nei krikščionis, nei padori moteris, nežinau kodėl. O dabar eime, padauža. Užsidirbome teisę truputį pasimėgauti prabanga. Žinau čia patogų *deversoriumą****, ir mes išsinuomosime atskirus kambarius. Tada, kai tik arkliai bus uždaryti arklidėse ir jų nešuliai nukrauti, nueisime į geriausią Konstancijos pirtį. O po jos į taverną, kuria dar niekada nesu nusivylęs.

---

*Smuklėmis. – *Vert. past.*

**Viešaisiais namais. – *Vert. past.*

***Svečių namus. – *Vert. past.*

Deversoriumas buvo gerai apstatytas ir prižiūrimas. Kiekvienas gavome ne tik po atskirą kambarį, bet ir patalpą kailiams susikrauti. Ir vėl gavau lovą, kuri ant grindų stovėjo ant kojų, o kambaryje buvo ir spinta, ir dėžė asmeninei mantai susikrauti, taip pat buvo dar viena spinta su išviete, kuria naudojausi tik aš. Svečių namų arklidės buvo tokios švarios kaip žmonių gyvenamasis būstas, o kiekvienam arkliui, kad nenuobodžiautų, aptvare buvo uždarytas mažas ožiukas.

– Miškuose, padauža, mes esame medžiotojai, – aiškino Virdas, kai išėjome iš termos po ilgų ir malonių maudynių. – O dabar esame pirkliai. Taverną, į kurią tave vedu, labai mėgsta keliaujantys pirkliai.

Ten mes taip pat neskubėdami gardžiavomės Brigantino ežere sugauta baltamėse žuvimi užgerdami ragais stipraus stainaino vyno. Kol mes puotavome, daugelis kitų svečių atėjo ir išėjo, o Virdas man aiškino, iš kur kilę pirkliai, kurių gimimo vietų pats negalėjau atspėti. Kadangi jau anksčiau buvau susipažinęs su daugumos germanų tautų žmonėmis, pajėgiau atskirti burgundus, frankus, vandalus, gepidus ir suevus, nors jie buvo apsirengę, kalbėjo ir net atrodė labai panašiai. Taip pat atpažinau, kad trys kartu sėdintys vyrai yra žydai, o keli bėgiojančiomis akimis – tai sirai, kurie sėdėjo vienas nuo kito kiek įmanoma toliau. Tačiau kiti man buvo nematyti.

– Pažvelk į tą prasčiokiškai apsirėdžiusį vyrą kampe, – aiškino Virdas. – Išgirdęs, kaip jis užsisako valgyti, spėju, kad jis yra iš germanų genties, vadinamos rugai, gyvenančios Gintaro pakrantėje, tolimajame šiauriniame Vendijos įlankos pakraštyje. Jei teisingai atspėjau, tai tas vyras yra kur kas turtingesnis nei atrodo, nes tada jis, be abejonės, prekiauja gintaru. O sėdintis prie stalo už mūsų nugarų stambus geltonplaukis vyras yra vienas tavo gotų pusbrolių. *Ostrogotas* iš Moezijos, manau, kad...

– Ką? – nustebęs paklausiau. – Gotas – pirklys?

– O kodėl ne? Net ir kariai privalo turėti pragyvenimo šaltinį, kai nevyksta karas. O prekiauti išnešiotinai dažnai yra pelningiau nei plėšikauti.

– Tačiau kuo prekiauti? Iš kitų šalių prisiplėštu turtu?

– Nebūtinai. Prisiekiu nuplėštomis šventos Agotos krūtimis, negi tu, padauža, manai, kad visi gotai yra plėšrūs laukiniai? Negi tiki, kad jie vis dar vilki kruvinus žvėrių kailius ir yra apsikarstę nukirstomis mergaičių galvomis?

– Na... Apie gotus žinau tik iš nuogirdų. Skaičiau romėnų istorikus. Jie visi tvirtina, kad gotams labai patinka dykinėti ir jie nekenčia taikos. Net Tacitas sakė, kad jie su panieka žiūri į galimybę užsidirbti sąžiningu darbu tai, ką galima gauti praliejus kito žmogaus kraują.

– Hm. Būdingas romėnams žmonių, negimusių romėnais, šmeižtas. Tuo tarpu nė vienas romėnas neprisipažins, kad iš gotų išmoko, jog švariau galima išsimaudyti naudojantis ne tik aliejais, bet ir muilu. Arba kad iš gotų išmoko auginti apynius. – Virdas gūžtelėjo pečiais. – Gal tai ir nedidelis indėlis į civilizaciją, tačiau vis tiek tai yra indėlis.

Su nauju susidomėjimu nužvelgiau tą stambų geltonplaukį vyrą.

– O dėl prekių, – tęsė Virdas, – gotų ginklakaliai kala vadinamuosius gyvatės rašto ašmenis, tai geriausi kada nors pagaminti kardai ir peiliai. Gotai nedažnai teikiasi su jais išsikirti, o kai nusprendžia tai padaryti, gauna karališką užmokestį. Gotų auksakaliai taip pat garsėja meniškais juvelyriniais papuošalais su emalio apvadais ir aukso ar sidabro inkrustacijomis. Šios prekės irgi labai paklausios ir už jas dosniai mokama.

– Jau esu girdėjęs apie ginklakalius, – pasakiau. – Tačiau apie gotų menininkus?

Virdas nusijuokė.

– Sunku patikėti, tiesa, kai visas pasaulis primygtinai tvirtina, kad gotai yra labiau gyvuliški nei žmogiški? Ką gi,

abejoju, ar tau pavyks sutikti net rafinuočiausią gotų menininką, kuris būtų moteriškas. Tačiau jautriai suvokiantis? *Ja*, gotai geba būti jautrūs, bet kartu ir karingi bei nuožmūs.

Kitas kelias dienas Virdas vaikštinėjo po Konstanciją derėdamasis su pirkėjais dėl geriausios kainos už mūsų kailius ir *castoreum*. O aš, kadangi vis dar buvau naujokas vertinant tokių dalykų kokybę ir kainą bei neturėjau visiškai jokio patyrimo prekiauti ar vykdyti mainus su patyrusiais pirkėjais, Virdui šiuose sandoriuose negalėjau padėti. Tad tiesiog vaikštinėjau po Konstanciją apžiūrinėdamas miestą.

Netrukus nugirdęs pokalbius viešose vietose sužinojau, kad tarp miesto piliečių kilo kažkoks sąmyšis. Mes su Virdu nieko apie tai negirdėjome nė vienoje pirtyje ar tavernoje, ar mūsų svečių namuose, nes tai nebuvo susiję su tokiais laikinais gyventojais kaip mes ar kitais pro šalį vykstančiais keleiviais. Tačiau nuolatiniai miesto gyventojai helvetai buvo susijaudinę – bent jau taip, kaip gali susijaudinti amžinai santūrūs helvetai – dėl miesto šventojo Beato bazilikos klebono išrinkimo, nes senasis visai neseniai mirė (sklido gandai, kad dėl besaikio alaus gėrimo). Miesto gyventojus labai domino, kas bus naujasis klebonas, o aš, kaip visada, buvau smalsus. Todėl kai tik išgirsdavau aptarinėjant šį klausimą man suprantama kalba, stoviniuodavau netoliese ir klausydavausi.

– Aš skirčiau Tigurineksą, – pareiškė vienas iš grupelės vidutinio amžiaus vyriškių, kurie visi atrodė nepaprastai turtingi bei gerai įmitę ir visi kalbėjo lotyniškai. – Kajui Tigurineksui seniai knieti tapti kuo nors kilmingesniu nei sėkmingas ir šykštus pirklys.

– Geras pasirinkimas, – pritarė kitas vyriškis. – Tigurineksas Konstancijoje turi daugiau verslo įstaigų ir sandėlių bei yra įdarbinęs daugiau prasčiokų ir nusipirkęs vergų nei bet kuris kitas savininkas.

– Iš kito ežero kranto sklinda gandai, – įsiterpė trečias vyras, – kad Brigantijoje netrukus taip pat reikės naujo klebono. – Gali būti, kad tie žmonės taip pat pagalvos apie Tigurineksą.

– Nors tai menkas miestelis, – pastebėjo ketvirtas, – Tigurineksas tikrų tikriausiai perkeltų visą savo turtą į Brigantiją. Prisiekiu Kristumi! – jis perkeltų savo turtą į Gehenos šachtas, jei jam ten pasiūlytų klebono vietą.

– Ei! Privalome jį sulaikyti čia!

– Reikia pasiūlyti stulą Tigurineksui!

Tad smalsumas nuginė mane į šventojo Beato baziliką pažiūrėti, kaip pirklys Tigurineksas taps klebonu. Tigurineksas buvo, kaip ir girdėjau kitus vyrus kalbant apie jį, vidutinio amžiaus, iš stuomens ir iš liemens, beveik plikas – jam nereikės išsiskusti tonzūros. Jis tai pat buvo be barzdos ir, manau, pasipudravęs veidą, kuris kitaip būtų tokios pačios alyvų aliejaus spalvos kaip siro.

Nemikčiodamas, nelinguodamas galvos ir netrypčiodamas nuo kojos ant kojos, jis tvirtu balsu paskelbė sutinkąs tapti klebonu, tarsi šios garbės jau seniai nusipelnė ir nekantriai laukė. Tačiau Tigurineksas šiandien nesiteikė nuolankiai vilkėti sutaną su gobtuvu. Jis buvo apsirengęs kaip visada ir ketino taip rengtis nepaisant, bus jis klebonu ar ne: kaip kitų žmonių darbo produktų pirklys – labai sėkmingas, turtingas, pasipūtęs ir išsidabinęs. Net jo draugai pirkliai ir kolegos bei pataikūnai turėjo įsižeisti matydami, kaip ant brangaus ir akį rėžiančio apdaro ant abiejų plačių Tigurinekso pečių uždedama paprasta balta stula.

– Kaip dvasininkas, – užbaigė savo pareiškimą Tigurineksas, – pasirenku Tiburnijaus vardą parodydamas pagarbą šiam senovės šventajam. Nuo šiol būsiu jūsų griežtas, bet mylintis tata Tiburnijus. Tačiau kadangi to reikalauja tradicija, klausiu, ar tarp čia susirinkusių parapijiečių yra

nors vienas žmogus, abejojantis mano tinkamumu šioms dvasininko pareigoms.

Bažnyčia buvo sausakimša, tačiau nė vienas parapijiečių neprabilo. Suprantama, jie buvo itin praktiški helvetai, visi užsiėmė komercija, o priešais juos ir virš jų stovintis vyras vienu žodžiu ar net priekaištingu žvilgsniu galėjo amžiams sužlugdyti parapijiečio verslą.

Tačiau mano nuostabai vienas balsas pasigirdo. Dar labiau nustebau, kad žmogus kalbėjo ne helvetiška tarme, nes tai buvo Virdas. Žinojau, kad jam visiškai nesvarbu, kas bus šventojo Beato bazilikos klebonas – Tigurineksas ar pats šėtonas. Galbūt Virdas buvo girtas ir tiesiog pokštavo. Kad ir kaip ten būtų, jis garsiai sušuko altoriaus link:

– Brangus tėve, brangus *tata* Tiburnijau, kaip suderinsite savo krikščioniškus principus su tuo, kad šis miestas daugiausia klesti dėl to, kad kursto karus tarp įvairių imperijos grupuočių? Ar pamokslausite prieš?

– Ne! – nedvejodamas atšovė Tiburnijus veriamai pažvelgdamas Virdo link. – Krikščionybė nedraudžia kariauti, jei karas teisingas. Kadangi kiekvienas karas baigiasi taika ir kadangi taika yra Dievo palaima, tai kiekvieną karą galima vadinti teisingu.

Tiburnijus daugiau nebeskatino mesti jam iššūkių – o Virdas taip pat neberodė tokio noro – ir tęsė savo kalbą:

– Sūnūs ir dukros, prieš paskelbdamas šių mišių pabaigą, prašau leisti man jums paskaityti apaštalo Pauliaus laiško ištrauką.

Tiburnijus gudriai pasirinko šventojo laiškus, kad įsiteiktų savo bičiuliams prekiautojams įbaugintų prasčiokus, darbininkus ir vergus, šiandien atėjusius į bažnyčią... ir, jei čia būtų miesto gyventojas ar svečias tituluotas didikas, galėtų šleikščiai meilikaujamai jį pagirti.

– Štai ką sako šventasis Paulius. Te kiekvienas žmogus laikosi tos profesijos, kuriai jis yra pašauktas. Tie, kurie yra

velkantys jungą tarnai, didžiai gerbia savo šeimininkus, kitaip bus koneveikiamas Viešpats ir Jo mokymas. Tegul kiekviena siela paklūsta aukštesnei valdžiai, nes ji yra Dievo duota. Todėl sumokėkite visas skolas. Atiduokite duoklę tiems, kuriems ji priklauso; aptarnaukite tuos, kuriuos privalu aptarnauti; bijokite tų, kurių reikia bijoti; gerbkite tuos, kuriuos privalu gerbti. Taip sako šventasis Paulius.

Ėmiau per susižavėjusią minią spraustis arčiau durų, kad išeičiau vienas pirmųjų, ir pagalvojau, jog Konstancija gavo kleboną ne tik tokį, kokio norėjo, bet ir kokio visiškai nusipelnė. Tiburnijus užbaigė savo kreipimąsi žodžiais:

– Paklausykime šventojo Augustino pamokslo apie šį laišką. Šventasis rašė: „Tai tu, motina Bažnyčia, žmonas pajungi vyrams, o vyrus iškeli virš jų žmonų. Tu mokai vergus būti ištikimus savo šeimininkams. Tu mokai karalius valdyti šalį savo žmonių labui, o žmones perspėji būti klusnius savo karaliams..."

Skubėdamas tarpduryje susidūriau su jaunuoliu, kuris taip pat nekantravo kuo greičiau ištrūkti. Mes pasitraukėme vienas nuo kito, sumurmėjome atsiprašymo žodžius, ranka parodėme vienas kitam eiti pirmam, kartu žengėme į priekį, vėl susidūrėme, nusijuokėme ir tada atsargiai išėjome vienas greta kito.

Taip aš susipažinau su Gudinandu.

3

Nors Gudinandas buvo trejais ar ketveriais metais už mane vyresnis, mes susidraugavome ir likome draugai visą vasarą. Sužinojau, jog jis turi tik invalidę motiną ir dirbo, kad išlaikytų ją ir save. Kai tik Gudinandas po darbo turėdavo laisvo laiko ir ištisomis dienomis sekmadieniais mes

beveik visada būdavome kartu. Mudu dažnai berniukiškai šelmiškai išdykaudavome (nors man atrodė, kad tokio amžiaus Gudinandui šie žaidimai turėtų žeminti jo orumą) – pagriebdavome vaisių nuo prekiautojo vežimėlio ir nesumokėję pabėgdavome; pririšdavome špagatą prie stulpo ir pasislėpdavome kitoje gatvės pusėje, tada, kai pasirodydavo koks nors pasipūtęs vyras, pakeldavome ir įtempdavome virvę, kad vyras už jos užkliūtų ir juokingai pargriūtų; ir panašiai. Prasimanydavome ir ne tokių šelmiškų dalykų. Bėgiodavome lenktyniaudami vienas su kitu, rengdavome lipimo į medį varžybas, eidavome imtynių, o retkarčiais Gudinandas pasiskolindavo valtį ir mudu išplaukdavome į ežerą žvejoti.

Kol Virdas vis dar buvo Konstancijoje ir pardavinėjo savo kailius – gaudamas už juos labai gerą kainą ir duodamas man pakankamai pinigų kasdienėms išlaidoms (likusią mano uždarbio dalį saugiai paslėpdavo) – kartą ar du buvo susitikęs su Gudinandu ir, atrodo, pritarė, kad susiradau naują draugą.

Kai pirmą kartą supažindinau Gudinandą su Virdu, jaunuolis manęs paklausė:

– Jis atrodo per senas, kad būtų tavo tėvas. Ar tai tavo senelis?

– Jis man jokia giminė, – atsakiau. Tada, nenorėdamas sumenkinti savęs Gudinado akyse prisipažindamas, kad esu tik meistro mokinys, pamelavau, tarsi būčiau lepinamas kažkokios kilmingos šeimos palikuonis. – Esu jo globotinis. Virdas yra mano sergėtojas.

Gal Gudinandui ir buvo smalsu, nuo ko mane sergėja, ir kodėl kilmingas palikuonis tapo netašyto seno miškų gyventojo globotiniu, tačiau jis daugiau nieko neklausinėjo.

Kai Virdas baigė visus mūsų verslo sandorius Konstancijoje, vasarą jis leido jodinėdamas ežero apylinkėse, lankydamas senus kovų draugus Arbor Felikso forte, kalnų

mieste Brigantijoje ir Kastrum Tiberijos saloje įsikūrusioje įguloje, nes iki rudens mes neketinome medžioti. Mane ne itin žavėjo perspektyva leisti vasarą geriant kartu su Virdu bei jo pagyvenusiais bičiuliais ir klausantis jų nesibaigiančių prisiminimų. Todėl likau Konstancijoje ir bendravau su Gudinandu kiek įmanoma dažniau.

Galėjau nevaržomas su Gudinandu strakséti, sportuoti ir krėsti išdaigas, ir tai man labai patiko, nes anksčiau neturėjau tokio bendraminčio. Tačiau dėl kai kurių dalykų Gudinandas mane glumino. Jis buvo aštuoniolikos ar devyniolikos metų jaunuolis, aukštas, gerai sudėtas, gražus, protingas ir beveik nepailstamai linksmas, tačiau, atrodo, iki tol, kol mes susipažinome, jis neturėjo jokio draugo – vyro ar moters. Žinojau, kad Gudinandas – vienintelis vaikas šeimoje, ir galbūt aš jam atstojau brolį. Tačiau negalėjau suprasti, ar tai jis šalinosi visų savo bendraamžių, ar bendraamžiai šalinosi jo. Niekada jo nemačiau jokioje draugijoje ir prie mūsų žaidimų bei šėlsmo niekada neprisidėdavo joks kitas berniukas ar mergaitė.

Maža to, nors aš bailiai jam pamelavau nuslėpdamas, jog esu tik paprastas mokinys, Gudinandas visiškai neslėpė, kas jis yra – jis užėmė dar žemesnę socialinę padėtį nei aš, nes dirbo žemiausią ir purviniausią darbą vienoje vietinėje kailių apdorojimo dirbtuvių. Penkerius metus jis buvo mokiniu kailių dirbtuvėje, kurioje rauginami nauji kailiai – paneriami į pilną žmonių šlapimo, į kurį pridedama įvairių mineralų, druskų ir kitų medžiagų, duobę ir ten nuolat maišomi, spaudžiami, gręžiami ir vėl maišomi.

Tad Gudinandas visą dieną stovėdavo paniręs iki kaklo į pilną gaižaus šlapimo ir kitų dvokiančių medžiagų, kurios dvokė dar bjauriau nei neapdoroti kailiai, duobę ir rankomis gręžė kailius paeiliui vieną po kito. Baigęs darbą jis visada arba ilgas valandas praleisdavo vienoje miesto pigesnių termų, arba kelis kartus paeiliui prausdavosi su muilu

ežere ir tik tada susitikdavo su manimi kartu pažaisti. Jis man griežtai uždraudė lankytis pas jį darbo metu, tačiau aš mačiau, kaip šis bjaurus darbas atliekamas kitose Konstancijos kailių apdorojimo dirbtuvėse. Tad žinojau, koks yra Gudinando darbas – *Iésus*, pagalvodavau, Gudinandas galbūt raugia kailius, kuriuos aš pats pateikiau! – ir taip pat žinojau, jog šis darbas yra toks šlykštus, kad jį verčiami dirbti tik patys niekingiausi vergai.

Negalėjau suprasti, kodėl Gudinandas sutiko dirbti tokį niūrų darbą arba kodėl viršininkai jo nepaaukštino perkeldami iš duobės į gerbtinesnes pareigas, arba kodėl jis nesiskųsdamas tiek daug metų dirba tokį purviną darbą, arba kodėl jis atrodė susitaikęs su mintimi, kad šį darbą teks dirbti gyvenimo pabaigos. Pakartosiu: Gudinandas buvo dailus, išvaizdus, malonus jaunuolis, ne per daug šnekus, tačiau ir ne lėtai mąstantis – jis nebuvo įgijęs mano išsimokslinimo, tačiau tėvas, kuris jau buvo miręs, išmokė Gudinandą gotiškai skaityti ir rašyti.

Bet kuris Konstancijos pirklys būtų varžęsis pasamdyti Gudinandą dirbti sutinkančiu pirkėjus, kad jis pirmas pradėtų su jais bendrauti, skatintų išlaidauti, kol pasirodys pats pirklys ir pradės įnirtingai derėtis dėl sandorio. Gudinandas galėtų būti puikus sutinkantysis. Niekaip negalėjau suprasti, kodėl jis niekada nesistengė gauti tokių pareigų ar kodėl nė vienas pirklys jo šioms pareigoms nesurado. Tačiau kadangi naujasis bičiulis paklausė tik kelis klausimus apie mane, aš jo nevarginau kamantinėdamas dėl tokio atsiskyrėliško gyvenimo, kuris mane glumino. Aš buvau jo draugas, o jis – mano. Ką dar išties geri draugai privalo žinoti apie vienas kitą?

Tačiau buvo dar vienas Gudinando aspektas, kuris ne tik mane glumino, bet ir kėlė nerimą. Kartkartėmis – kai mes žaisdavome kokį nors linksmą žaidimą – Gudinandas staiga nuščiūdavo, jo veidas surimtėdavo ar net tapdavo susirūpinęs, ir jis netikėtai manęs paklausdavo maždaug taip:

– Tornai, ar matei tą žalią paukštį, kuris ką tik praskrido pro šalį?

– Ne, Gudinandai. Nemačiau jokio paukščio. Ir apskritai niekada nesu matęs žalio paukščio.

Arba jis pastebėdavo, kad pakilo karštas ar šaltas vėjas, nors aš nepajusdavau jokio vėjo ir nesuvirpėdavo šalia esančių krūmų ar medžių lapai. Tik tada, kai Gudinandas kelis kartus pamatė ar pajuto tai, ko aš nepajėgdavau suvokti, pastebėjau dar vieną dalyką: kiekvieną kartą jis taip stipriai prispausdavo nykščius prie delnų, kad atrodydavo, jog turi tik keturis rankų pirštus. O jei tuo metu būdavo basas, taip smarkiai pariesdavo kojų pirštus po padais, kad pėdos beveik tapdavo panašios į gyvulio kanopas. Dar didesnį nerimą man keldavo tai, kad tą akimirką Gudinandas, netaręs nė žodžio, pabėgdavo kiek nešdavo jo kojos su pėdomis kanopomis ir tą dieną aš jo daugiau nematydavau. O kai susitikdavome kitą kartą, jis nesiteikdavo paaiškinti savo keisto elgesio ir pasakyti, kodėl taip staiga mane paliko. Kiekvieną kartą jis elgdavosi taip, tarsi būtų visiškai pamiršęs, kad taip pasielgė, ir tai buvo dar nesuprantamiau.

Tačiau šie atvejai buvo pakankamai reti, kad trukdytų mūsų bičiulystei, tad nekišau nosies į šį reikalą. Tačiau turiu prisipažinti, kad pradėjau jausti keistas emocijas ir svajoti apie dalykus, apie kuriuos niekada anksčiau nesvajodavau, ir tai mane suglumino labiau nei Gudinando ekscentriškumai.

Mūsų draugystės pradžioje žavėjausi Gudinandu kaip ir bet kuris kitas jaunesnis berniukas – dėl to, kad jis buvo vyresnis, sportiškesnis, labiau pasitikintis savimi ir kad draugavo su manimi nerodydamas jokio „vyresniojo brolio“ išdidumo. Tačiau netrukus, ypač kai mes nusirengdavome palikdami tik strėnraiščius, kad galėtume bėgti lenktynių ar eiti imtynių, ir aš matydavau Gudinandą beveik nuogą, pastebėjau, jog žaviuosi juo labiau kaip paauglė mergaitė – jo grožiu, vyriškumu, vyrišku grakštumu ir patrauklumu.

Švelniai tariant, tai mane nustebino. Tikėjausi, kad moteriškoji mano prigimties pusė yra pasyvi ir droviai pasislėpusi. Dabar pamačiau, kad ji gali taip pat ryžtingai kaip ir mano vyriškoji pusė parodyti savo norus ir potraukius. Kaip ir tada, kai buvo nužudytas Becga, disharmonija tarp nesugretinamų mano esybės dalių kėlė nerimą. Tada vyriškoji mano dalis tik su nedideliu vargu nuslopino moteriškosios sentimentalumą. Tačiau dabar atrodė, kad moteriškoji dalis vyrauja, o vyriškoji pajėgia tik žiūrėti ir su tam tikru nerimu stebėti, kas man vyksta.

Netrukus man prireikdavo nemažai pastangų, kad neištiesčiau rankos paglostyti nuogą bronzinę Gudinando odą ar pašiaušti jo rusvus plaukus. Galiausiai tekdavo sutelkti visą ryžtą, tačiau kažkaip pavykdavo nuslėpti šiuos impulsus ir jausmus. Žinojau, kad Gudinandas nustebs, sutriks ar net išsižadės manęs, jei pastebės šį mano asmenybės aspektą. O aš per daug vertinau mūsų vyrišką draugystę, kad rizikuočiau jai pakenkti trumpai ir primityviai tenkindamas savo laikinas užgaidas. Tačiau tai buvo ne užgaidos ir jos nebuvo laikinos. Tai buvo troškimai, ir netrukus jie pradėjo kilti ne kartkartėmis, o vis dažniau mane užvaldydavo net tada, kai mes su Gudinandu būdavome intensyviai įsitraukę į kokią nors berniukišką veiklą, kol tapo nuolatiniu kamuojančiu alkiu, kurį reikėjo numalšinti.

Kai eidavome imtynių, dažniausiai aš būdavau bejėgiškai prispaudžiamas ant nugaros. Nors pagal savo amžių buvau stiprus ir lieknas, Gudinandas buvo sunkesnis ir mitresnis šioje sportinėje rungtyje. Tad kaskart, kai jis mane įveikdavo, apsimesdavau, kad esu susierzinęs ir supykęs dėl to, jog pralaimėjau. Tačiau iš tiesų man patiko, kad Gudinandas šeimininkiškai užgula ant manęs, savo rankomis surakina mano riešus, kojomis suspaudžia mano kojas, ir mes abu sunkiai alsuojame, jis be didelių pastangų neleidžia man ištrūkti ir žiūri į mane plačiai išsišiepęs, o šiltas prakaitas

varva nuo jo veido ant manojo. Kelis kartus, kai aš prispaudžiau jį prie žemės ir pergalingai apžergiau aukštielninkai gulintį Gudinandą, pajutau beveik nenumaldomą poreikį visu ūgiu atsigulti ant jo, apsikabinti jį švelniai, o ne jėga, ir abu apversti taip, kad Gudinandas būtų viršuje.

Supratau – galbūt patirdamas tokį patį nerimą ir siaubą, kokį būtų patyręs Gudinandas, jei ir jis tą būtų supratęs – kad noriu, jog Gudinandas mane apkabintų, glamonėtų, bučiuotų ir net lytiškai užvaldytų. Ir nors mano racionalus protas vengė minčių apie tokius absurdiškus dalykus, mažiau racionalios proto kertelės buvo sužavėtos ir kutenamos, kai tik įsivaizduodavau, kad tai vyksta. Taip pat ir kūnas visai man netikėtai reaguodavo į šiuos vaizdinius.

Anksčiau, kai žinodavau, kad netrukus atsigulsime su Deidamija persipynę vienas su kitu, ir visai neseniai, kai slapta stebėdavau gražią ir geidžiamą mergaitę ar jauną moterį Vezontijaus ar net čia, Konstancijos, gatvėse, gerklėje pajusdavau keistą, tačiau malonų pojūtį. Jis kildavo po žandikaulių sąnariais – kodėl ten, nežinau – o po liežuviu susikaupdavo daugiau seilių, todėl turėdavau jas nuolat ryti. Ar tokia keista reakcija į lytinį sujaudinimą būdinga tik man, nežinau ir niekada neklausiau kitų vyrų, ar jiems kas nors panašaus vyksta. Tačiau esu tikras, kad tai aiškiai vyriška reakcija.

Nes dabar būdamas Gudinando draugijoje jausdavau kitokį, nors irgi keistą, tačiau malonų pojūtį. Šis pojūtis kildavo palei akis – ir vėl nežinau, kodėl kaip tik ten. Jausdavau, kad akių vokai pasunkėja, tačiau nebūdavau mieguistas, o jei tuo metu žvelgdavau į savo atvaizdą veidrodyje, pastebėdavau, kad lėliukės net ir ryškioje dienos šviesoje yra plačiai išsiplėtusios. Tad manau, ši reakcija turėjo būti mano vyriško pojūčio gerklėje moteriškoji partnerė.

Ir kitose vietose pajusdavau fizinius pokyčius. Speneliai pasistodavo ir tapdavo tokie jautrūs, kad vien nuo tunikos

audeklo prisilietimo jie virpėdavo iš susijaudinimo. Jausdavau, kaip apatinės mano kūno moteriškosios dalys pritvinkdavo kraujo, įkaisdavo ir sudrėkdavo. Tačiau keista, kad nors tuo metu mano vyriškasis organas tapdavo dar jautresnis lytėjimui nei speneliai, jis nesustandėdavo ir nepadidėdavo, kaip būdavo, kai lytiškai bendraudavau su broliu Pėteriu ir seserimi Deidamija.

Šią naują ir anomalią būseną – kai labai susijaudindavau, tačiau mano organas nepadidėdavo – galėjau paaiškinti tik tuo, kad kai Pėteris mane prievartaudavo, tikėjau esąs berniukas, o kai išdykaudavau su Deidamija, ji būdavo labai gundanti mergaitė. Tad abiem atvejais mano vyriškasis organas reaguodavo taip, kaip ir turėtų reaguoti berniuko įrankis. Tačiau dabar žinojau – ir, atrodo, tą suvokė visi mano organai – kad Gudinandas yra neginčijamai vyras, ir aš jo geidžiau kaip moteris, o mano moteriškoji pusė valdė visą mano esybę.

Galiausiai mane taip užvaldė šios svajonės ir jaučiausi toks sugniuždytas, jog niekada nepavyks jų įgyvendinti, kad rimtai nusprendžiau atsisveikinti su Gudinandu ir paskui Virdą keliauti palei ežerą į pietus. Tačiau vieną sekmadienį – kai buvo per karšta ir per tvanku žaisti energingus žaidimus – mes su Gudinandu už miesto vaikštinėjome po laukinių gėlių pievą. Valgėme atsineštą duoną su sūriu ir tingiai aptarinėjome, kaip išdykėliškai galėtume praleisti dieną, pavyzdžiui, grįžti atgal į Konstancijos gatveles ir tyčiotis bei puldinėti parduotuvėlių savininkus žydus, kai Gudinandas netikėtai tarė:

– Įsiklausyk, Tornai. Girdžiu ūbaujant pelėdą.

– Kad pelėda pabustų vidurvasarį vidury dienos? – nusijuokiau. – Nemanau...

Tada Gudinando veidą iškreipė kančia, o nykščiai tvirtai susirietė prie delnų. Tačiau šįkart vienas dalykas buvo kitoks: prieš pat pabėgdamas nuo manęs Gudinandas siel-

vartingai suriko, tarsi tikrai jį kamuotų skausmas. Anksčiau niekada nesekdavau Gudinandui iš paskos, kai jam tai atsitikdavo. Šįkart nusekiau. Galbūt vijausi jį dėl to neįprasto šūksnio, o gal todėl, kad paskutiniuoju metu jaučiau tiek moteriškų jausmų, jog jie man net sukėlė motinišką vienatvės pojūtį.

Gudinandas net su savo pėdomis kanopomis būtų lengvai nuo manęs pabėgęs, tačiau aš jį pasivijau giraitėje palei ežerą, nes ten jis parkrito ant žemės. Buvo aišku, jog Gudinandas pabėgo tik tiek, kad galėtų pasislėpti anksčiau nei jį apims konvulsijos, kurios dabar purtė visą kūną. Jis nesiblaškė; gulėjo ant nugaros, o kūnas buvo įsitempęs tarsi uola, tačiau galvą, rankas ir kojas tampė spazmai, Gudinandas visas virpėjo tarsi lanko styga, kai iš jo paleidžiama strėlė. Draugo veidas buvo taip iškreiptas, kad būčiau jo nepažinęs. Akys išvirto ir matėsi tik balti obuoliai. Liežuvis išsikišęs iš burnos, o aplink jį gausiai ištekėjo seilių. Gudinandas taip pat bjauriai dvokė, nes ir apsišlapino, ir išsituštino.

Niekada nebuvau matęs tokių konvulsijų, tačiau žinojau, kad tai nuomaris. Ši negalia kamavo senyvą šventojo Damijono vienuolyno vienuolį, brolį Filotėjų – dėl to jis ir apsivilko vienuolio sutaną su gobtuvu, nes priepuoliai buvo tokie dažni, kad senolis negalėjo dirbti jokio darbo. Filotėjui niekada nebuvo užėjęs priepuolis man esant ir jis mirė, kai aš dar buvau mažas. Tačiau mūsų gydytojas, brolis Hormisdas, mums visiems vienuolyne papasakojo, kokie būna šie priepuoliai, ir pamokė, ką turėtume daryti norėdami padėti savo broliui, jei būtume netoliese ištikus priepuoliui.

Tad dabar vykdžiau šiuos pamokymus. Nulaužiau šakelę nuo giraitėje augančio medelio ir nepaisydamas siaubingo kvapo, sklindančio nuo Gudinando, ir baisios išvaizdos priėjau prie jo ir įkišau šakelę tarp viršutinių dantų ir liežuvio, kad vaikinas jo nenusikąstų. Prie juosmens turėjau dėklą, kuriame buvo mano maistas, iš jo išėmiau druskinę ir pa-

barsčiau druskos ant iškišto Gudinando liežuvio tikėdamasis, kad nors kiek jos pateks į gerklę. Prie diržo buvau prisisegęs peilį, tad ištraukiau jį iš makščių ir įspraudžiau geležtę po sugniaužtu nykščiu. Brolis Hormisdas aiškino: „Įdėk į ligonio delną šalto metalo“, nors peilis buvo tik truputį vėsus, tačiau kito metalo su savimi neturėjau. Galiausiai – kvėpuodamas per burną, kad į šnerves nepatektų bjaurus kvapas, sklindantis nuo Gudinando – palinkau virš draugo ir delnais suspaudžiau jo pilvą. Gydytojas aiškino, kad šios priemonės turėtų palengvinti ir sutrumpinti priepuolį.

Ar jos padėjo, nežinau, nes man atrodė, kad kankinamai ilgai buvau palinkęs virš Gudinando pilvo. Tačiau galiausiai taip pat staiga kaip ir Gudinandas prabilo apie ūbaujančią pelėdą, jo pilvo raumenys atsipalaidavo po mano delnais. Galūnės nustojo virpėti, akių obuoliai grįžo į normalią padėtį, pavargę vokai užsimerkė, liežuvis įsitraukė į burną, ir mano šakelė iškrito. Veido išraiška vėl tapo to Gudinando, kurį pažinojau. Bičiulis gulėjo nejudėdamas ir kvėpavo taip giliai, kad net drebėjo jo krūtinė, tarsi tik ką būtų susmukęs ant žemės nubėgęs ilgą lenktynių nuotolį. Išroviau saują žolės ir nušluosčiau ant smakro, skruostų ir kaklo ištiškusias seiles. Nieko negalėjau padaryti su kitomis ekskrecijomis, nes jos buvo drabužiuose. Tad pasitraukiau nuo Gudinando toliau, atsisėdau po medžiu ir ėmiau laukti.

Palengva Gudinando trūkčiojamas kvėpavimas tapo lygus. Netrukus jis atsimerkė ir nejudindamas galvos pažvelgė aukštyn, žemyn, į abi šalis, matyt, norėdamas suprasti, kur yra ir kaip čia atsidūrė. Tada jis atsargiai atsisėdo ir pasukiojo galvą, kad geriau apsidairytų. Gudinandas pastebėjo mane, sėdintį atokiau, ir tolesnis jo elgesys mane nustebino. Tikėjausi, kad jis sumišęs ar susikrimtęs, jog buvau priepuolio liudininkas, susirauks, tačiau Gudinandas linksmai nusišypsojo ir džiugiai man šūktelėjo, tarsi mūsų pokalbis per pietus nebūtų nutrūkęs.

– Na, ar eisime krėsti pokštų žydams? O gal tiesiog visą dieną tinginiausime?

Jau sakiau, kad dažnai spėliodavau, kai kitais kartais mes susitikdavome jam pabėgus, ar Gudinandas būdavo pamiršęs, kaip pasielgė, ar tik apsimesdavo, kad pamiršo. Dabar žinojau, kad jis tikrai nieko neprisimena, kas įvyko. Kadangi šį kartą buvo akivaizdu, kad Gudinandas visiškai neprisimena, kaip kalbėjo apie nesamą pelėdą, kaip sušuko ir spruko nuo manęs šalin, kokias agonijas patyrė šioje giraitėje, kiek laiko prabėgo nuo tada, kai paskutinį kartą kalbėjomės apie išdaigas, pajėgiau tik sėdėti ir spoksoti į jį.

Gudinandas gana nerangiai atsistojo, nes po neseniai įvykusio priepuolio jo raumenys turėjo būti skausmingai susitraukę, ir ėmė neskubiai artintis prie manęs. Tačiau pajudėjęs Gudinandas pajuto nuo savęs sklindantį dvoką ir sustojo, tarsi į jį būtų trenkęs žaibas. Šįkart jo veidas iš nusiminimo ir pasibjaurėjimo persikreipė, vaikinas vos nepravirko, jis tvirtai užmerkė akis ir liūdnai palingavo galvą.

– Tu matei, – taip tyliai ištarė, kad aš vos išgirdau. – Lik sveikas, Tornai. Aš einu praustis, – ir nerangiai nupėdino ežero link stengdamasis plačiu lanku aplenkti mane.

Kai grįžo, Gudinandas vilkėjo tik sportinę strėnjuostę, nuo kurios varvėjo vanduo, o rankose nešėsi kitus drabužius, kurie taip pat buvo šlapi. Išvydęs mane vis dar sėdintį atsirėmusį į medžio kamieną, bičiulis nuoširdžiai nustebo.

– Tornai! Tu nenuėjai?

– Ne. Kodėl turėčiau?

– Išskyrus mano seną motiną, visi kiti, sužinoję apie mano... apie mane... nuo manęs pabėgdavo. Tau tikriausiai buvo įdomu, kodėl aš neturiu draugų. Kartais jų turėdavau, tačiau visų netekau.

– Tada jie neverti vadintis draugais, – pasakiau. – Ar dėl to tu vis dar dirbi tą žeminantį darbą pas kailių išdirbėją?

Gudinandas linktelėjo.

– Niekas nenori samdyti darbininko, kurį visiems matant gali ištikti priepuolis. Ten, kur dabar dirbu, niekas manęs nemato ir, – niūriai nusijuokė jis, – jei duobėje man užeitų konvulsijos, jos nelabai sutrukdytų darbui. Tiesą sakant, konvulsijos padeda judinti kailius. Nuogąstauju tik dėl to, kad neatspėsiu, jog artinasi priepuolis, ir nespėsiu įsikibti į duobės kraštą, kad išlikčiau stačias. Jei taip atsitiktų, paskęsčiau tame šlykščiame skystyje.

– Kartą pažinojau senyvą vienuolį, – tariau, – kurį kankino tokia pati negalia. Jo gydytojas liepdavo gerti svidrės sėklų nuovirą. Jis turėjo priepuolius padaryti retesnius ir ne tokius aštrius. Ar bandei jį?

Gudinandas vėl linktelėjo.

– Mama religingai pildavo jį šaukštais man į gerklę. Tačiau per didelė svidrės ekstrakto dozė – o teisingą dozę sunku parinkti – gali būti mirtini nuodai. Tad mama liovėsi mane juo girdžiusi. Ji nusprendė verčiau turėti gyvą pabaisą nei mirusią.

– Tu nesi pabaisa, – atšoviau. – Kai kuriuos garsius istorijoje vyrus visą gyvenimą kamavo nuomaris. Aleksandrą, Julijų Cezarį, net šventąjį Petrą. Tai nesutrukdė jiems būti didžiavyriais.

– Na, – atsiduses tarė Gudinandas, – yra nedidelė tikimybė, kad man nereikės kamuotis visą gyvenimą.

– Kaip? Maniau, ši liga nepagydoma.

– Ji nepagydoma, kai ja suserga suaugęs žmogus – manau, taip atsitiko tavo senam vienuoliui.Tačiau tie, kurie serga ja nuo gimimo, taip kaip aš... na, sakoma, kad liga išnyks, kai mergaitė sulauks pirmųjų mėnesinių, o berniukas, hm, patirs pirmuosius lytinius santykius. – Gudinandas smarkiai išraudo. – O aš jų dar nesu patyręs.

– Ir tai tikrai išgydytų ligą? – susijaudinęs paklausiau. – Kaip nuostabu! Tai kodėl tu taip ilgai buvai skaistus? Galėjai sugulti su moterimi būdamas mano amžiaus. Ar net jaunesnis.

– Nesityčiok iš manęs, Tornai, – liūdnai tarė bičiulis. – Sugulti su kokia moterimi? Visos moterys Konstancijoje ir daug mylių aplink ją žino apie mano negalią. Kiekvieną mergaitę tėvai anksti perspėja, kad saugotųsi manęs. Nė viena moteris nerizikuos pastoti nuo manęs ir pagimdyti tokį patį neįgalų vaiką. Reikėtų nukeliauti labai toli nuo čia, kad susidraugaučiau ar sugundyčiau nieko nežinančią moterį, tačiau negaliu palikti savo pasiligojusios motinos.

– *Akh*, liaukis, Gudinandai. Juk yra vietinių *lupanarių**. Jos nedaug kainuoja...

– Ne. Visos prostitutės manęs atsisakė arba bijodamos susirgti tokia pačia liga, arba nuogąstaudamos, kad kopuliacijos metu mane ištiks konvulsijos, ir aš jas kaip nors sužalosiu. Man liko vienintelė viltis susitikti neseniai į miestą atvykusią mergaitę ar moterį ir išsikovoti jos meilę – ar bent jau sutikimą – kol paskalos apie mane jos nepasiekė. Tačiau moterų atvyksta nedaug. Be to, nežinau, kaip ją užkalbinti. Taip ilgai buvau vienišas, kad su kitais žmonėmis tapau nekalbus. Kai visiškai atsitiktinai susipažinau su tavimi, pamaniau, kad tai Dievo palaima.

Truputį pasvarsčiau, tada man į galvą šovė įžūli mintis (o mano akių vokai apsunko), ir dabar aš paraudau. Tačiau sau priminiau: seniai prisiekiau, kad nesileisiu varžomas sąžinės ar to, ką pasaulis vadina moralumu. Be to, net jei ši mintis kilo iš dalies dėl mano savanaudiškų troškimų, ir pats fanatiškiausias moralistas turės sutikti, kad tai geras poelgis, nes jis gali išlaisvinti Gudinandą iš baisių kančių.

– Taip jau atsitiko, Gudinandai, – tariau, – kad Konstancijoje yra nauja atvykėlė, ir aš galiu tau padėti su ja susitikti.

– Tikrai? Ir tu gali? – nekantriai paklausė jis. Tada draugo veidas vėl paniuro. – Tačiau ji tikrai sužinos viską apie mane anksčiau nei aš...

---

*Prostitučių. – *Vert. past.*

– Aš jai apie tave papasakosiu. Ir tau nereikės gaišti laiko ilgam meilinimuisi ar įmantriam gundymui. Ji tavęs neįsimylės. Ji davė įžadus nieko neįsimylėti. Tačiau mielai suguls su tavimi ir darys tai tiek kartų, kiek reikės, kad išgydytų tavo nuomarį.

– Ką?! – negalėdamas patikėti sušuko Gudinandas. – Kodėl ji turėtų taip pasielgti?

– Viena priežastis yra ta, kad ji nebijo pastoti. Jos gydytojas seniai pasakė, kad ji bus nevaisinga. Kita priežastis yra ta, kad ji taip pasielgs darydama paslaugą man.

– Ką?! – vėl sušuko Gudinandas, dabar visiškai apstulbęs. – Kodėl?

– Dėl to, kad esu tavo draugas, o ji – mano sesuo. Dvynė sesuo.

– *Liufs Guth*! – sušuko Gudinandas. – Tu būsi savo sesers sąvadautojas?!

– Ne. Man nereikės juo būti. Visą šią vasarą jai gyriau tave, tad sesuo žino daugybę tavo gerųjų bruožų. Be to, ji tave matė, kai kelis kartus mane palydėjai iki mūsų būsto durų, tad žino, kad esi gražus. Svarbiausia, ji yra labai maloni ir geraširdė, todėl nedvejodama padarys viską, kad palengvintų tavo kančias.

– Kaip galėjo atsitikti, kad ji mane matė, o aš jos nemačiau? Net nežinojau, kad turi seserį. Kuo ji vardu?

– Ak... hm... Juhiza, – ištariau pirmą man į galvą šovusį moterišką vardą prisiminęs pokalbį Bazilėjoje su smuklininku Dilasu. – Juhiza, kaip ir aš, yra senuko Virdo, su kuriuo susipažinai, globotinė. Virdas jai yra dar griežtesnis. Jai draudžiama kelti koją iš mūsų būsto, kol mes visi trys būsime pasirengę iš jo iškeliauti. Ji tave pamatė pro *deversoriumo* langą. Tačiau dabar, kai Virdo nėra mieste, nepaklusiu jo potvarkiams ir surengsiu tavo ir jos susitikimą. Juhiza mūsų globėjui neprisipažins nusižengusi, aš taip pat, o tu, žinoma, mūsų neįskųsi.

– Žinoma, ne, – apsvaigęs patvirtino Gudinandas. – Tačiau... jei ji – tavo dvynė sesuo... ji labai jauna...

– Deja, – melancholiškai atsakiau, – ne tokia jauna, kad vis dar būtų išsaugojusi skaistybę. Ji patyrė tragišką meilės nuotykį. Su vienu iš savo mokytojų – tačiau jis buvo neištikimas ir vedė kitą. Štai kodėl mūsų globėjas taip griežtai saugo Juhizą. Ir dėl to ji yra pasiryžusi daugiau niekada neįsimylėti.

– Na... – tarė Gudinandas švytėdamas dėl nelauktos galimybės, – gal ir geriau, kad ji nėra skaisti, nes žinos... hm... ką reikia daryti.

– Manau, taip. Ir ji bus puikiausia šių dalykų mokytoja. Vėliau, kai tavo kančios baigsis ir tu galėsi turėti kitas moteris, būsi joms geresnis meilužis.

– *Liufs Guth*, –tyliai sušnibždėjo Gudinandas. Tada paklausė: – Žinoma, tai nėra svarbu, tačiau... ar ji graži?

Gūžtelėjau pečiais.

– Ar brolis gali žavėtis savo seserimi arba ją įvertinti? Tačiau Juhiza yra mano dvynė, ir žmonės sako, kad mes panašūs vienas į kitą.

– O tu išties esi dailaus veido. Na... ką gi aš galiu pasakyti, Tornai? Jei Juhiza tikrai sutinka padaryti tokį nepaprastai kilnų dalyką visiškai nepažįstamam žmogui, galiu jai tik padėkoti ir pašlovinti. Tau taip pat. Kaip galėtume surengti šį susitikimą?

– Gal susitikite čia, šioje giraitėje? – pasiūliau. – Čia nėra smalsių akių. Ir tai gali būti reikšminga – galbūt pavyks greičiau ir patikimiau išgyti – jei tu ir ji sugulsite ten, kur aš tapau tavo kančių liudininku. Kas žino? Galbūt šis priepuolis buvo paskutinis? *Ja*, manau, tai turėtų įvykti čia. Ir judu tikrai nenorėsite, kad aš painiočiausi po kojomis. Tiesiog pasakysiu seseriai ateiti į šią vietą, atsiųsiu ją rytoj vakare, mums įprastu susitikimo laiku.

– *Audagei af Guth faúr jah iggar*! – jausmingai ištarė Gudinandas. – Telaimina jus abu Dievas!

Štai taip „Juhiza“ susitiko su Gudinandu.

4

Kitą dieną, kai sutartą valandą nuėjau į giraitę prie ežero, suprantama, dėvėjau savo moteriškus apdarus – suknelę, skarelę, pagražinau veidą kosmetika, tačiau ne per daug, ir pasidabinau keliais Bazilėjoje nupirktais papuošalais. Po drabužiais krūtinę buvau apjuosęs juosta, kad pakeltų ir padidintų mano krūtis, o savo vyrišką organą tvirtai prispaudžiau prie pilvo elastiniu raiščiu, kad nesimatytų. Taip pat avėjau moteriškais sandalais, nes kiekvieną kartą būdamas su Gudinandu, išskyrus tuos atvejus, kai būdavome basi, avėjau karvės odos batais – tad sandalai iš pirmo žvilgsnio kėlė įspūdį, kad „Juhiza" yra truputį žemesnė už Torną.

Mano vis sąmoningi vyriškosios dalies pėdsakai be paliovos bandė įtikinti, kad aš tik maskuojuosi, kaip elgiausi Vezontijuje norėdamas patikrinti upės krantinės prostitučių reakciją – vadinasi, nesu nė kiek geresnis už prostitutę siūlydamasis nekaltam jaunuoliui, kad pasiekčiau savo žemus tikslus. Tačiau mano moteriškoji pusė tvirtai išgujo šią nerimą keliančią mintį iš galvos. Taip, pasinaudojau galimybe suartėti su Gudinandu, kuriuo per mūsų pažinties mėnesius vis labiau žavėjausi, prisirišau ir geidžiau. Tačiau negalėjau patikėti, kad tai iš tiesų žemas akstinas. Kad ir kaip ten būtų, aš buvau vienintelė moteris, kuri noriai sutiktų tai padaryti, išlaisvinti Gudinandą nuo sunkios negalios ir leisti jam toliau gyventi normalų gyvenimą – ne su manimi, Juhiza, nes vasaros pabaigoje keliausiu toliau į rytus – bet su kita meiluže ar žmona, kurią Gudinandas pats išsirinks, ir gaus geresnį darbą nei tas žeminantis, kurį jis jau tiek daug metų dirba.

O dėl mano vyriškosios dalies primygtinio zyzimo, kad Juhiza tėra persirengęs Tornas... ką gi, juk žinoma, kad ir dievai, ir mirtingieji išdykaudami ar pokštaudami persi-

rengdavo priešingos lyties drabužiais. Pagonys sako, kad Votanas bandė užkariauti žiemos karalienės Rindos širdį rengdamasis moteriškais drabužiais, nes Rinda atstūmė visus savo garbintojus vyrus. Tačiau aš neveidmainiavau; aš buvau moteris; gamta man suteikė teisę pasirodyti kaip moteris, ką ir padariau.

Gudinandas prisipažino esąs droviai nekalbus su nepažįstamaisiais, o šiandien jis buvo itin neramus ir išraudęs. Tačiau kai jam prisistačiau, susižavėjęs ir nustebęs draugas leptelėjo:

– Esi beveik visiškai tokia pati kaip mano draugas Tornas. Norėjau pasakyti, tavo brolis Tornas. Tik, – jis dar labiau išraudo, – Tornas tėra gražus berniukas, o tu – pati žaviausia mergaitė. – Aš nusišypsojau ir dėkodama už komplimentą mergaitiškai palenkiau galvą, o Gudinandas vapėjo toliau: – Taip pat esi už jį truputį žemesnė ir lieknesnė. Ir... turi iškišumus ir išlinkius, kurių berniukai neturi.

Na, Gudinandas taip pat turėjo iškišumą, kuris aiškiai matėsi jo kelnių tarpkojyje. Turiu prisipažinti, kad nuo vakardienos mano akių vokai buvo apsunkę nuo geismo. Dabar visi mano moteriški organai virpėjo.

– Gudinandai, – begėdiškai kreipiausi, – mes abu žinome, kodėl čia susitikome. Gal norėtum geriau apžiūrėti mano išlinkius? – Jis išraudo kaip burokas, o aš tęsiau: – Aš žinau, kaip atrodau be drabužių, tačiau niekada nesu mačiusi tavęs nusirengusio. Gal abu nusirenkime vienu metu? Tada mums nereikės gaišti laiko apsimetinėjant ir drovintis, kaip būna, kai pirmą kartą susitikę meilužiai susipažįsta vienas su kitu.

Esu tikras, kad Gudinandą, jei jis kada nors gyvenime būtų normaliai bendravęs su kokia nors mergaite ar moterimi, mano atviras begėdiškumas būtų pribloškęs. Tačiau, atrodo, jis patikėjo, jog esu patyrusi moteris ir žinau, kaip berniukui dera susitikti su mergaite, todėl klusniai ir šiek

tiek nerangiai ėmė nusimetinėti drabužius. Aš taip pat, tačiau ne nerangiai, o provokuojamai gracingai ir lėtai. Kai vis labiau apsinuoginau, Gudinando akys išsprogo, jis išsižiojo ir pradėjo sunkiai šnopuoti. Stengiausi atrodyti ramiai susitramdąs ir nuslopinti savo reakciją pirmą kartą išvydus Gudinandą visiškai nuogą, tačiau tai padaryti buvo sunku. Kai tik išvydau jo organą – tokį pat rausvą, didelį ir standų kaip brolio Pėterio – pajutau, kaip iš mano moteriškų kūno dalių išsiskiria šiltas, tirštas skystis ir ima tekėti vidine šlaunų puse. Truputį nustebęs ranka pasitryniau tą vietą ir pastebėjau, kad toji mano kūno dalis yra kviečiamai prasiplėtusi. Be to, ji buvo tokia jautri, kad vien tik nuo šio prisilietimo iš jaudulio sudrebėjau.

Gudinando išsiplėtusios ir nustebusios akys keliavo mano kūnu aukštyn ir žemyn, nuo veido link krūtų ir toliau iki slėpsnos, o raudonis, kuris anksčiau buvo užliejęs tik veidą, dabar pasklido iki krūtinės vidurio. Jis kelis kartus sukrutino lūpas ir turėjo jas sudrėkinti liežuviu, kol pajėgė išsunkti kelis žodžius. (Turiu pasakyti, kad tuo metu mano visas kūnas suvirpėjo, tarsi Gudinandas būtų palaižęs mane; tačiau tuo pat metu sunerimau, kad bičiulis gali pernelyg susijaudinti, ir tai jam sukels priepuolį.) Tačiau jis tepasakė:

– Kodėl nenusimeti paskutinio savo apdaro – tos juostos, kuria esi apsijuosusi klubus.

Prisiminęs, ką man sakė Virdas, manieringai atšoviau:

– Padori krikščionė visada privalo vilkėti bent vieną savo apatinį drabužį darydama tai, ką mes netrukus darysime. Jis nesutrukdys mūsų malonumui, Gudinandai. – Plačiai išskėčiau rankas. – Eikš, suteikime vienas kitam malonumą.

Nuleidęs akis Gudinandas sumurmėjo:

– Aš... aš iš tiesų nežinau... na... kaip tai daroma...

– Nesivaržyk. Tornas man jau pasakė. Pamatysi, tai lengva ir paprasta. Pirmiausia...

Apkabinau jį ir švelniai pasiguldžiau ant minkštos žolės. Mes gulėjome ant šono, kūnais prisispaudę vienas prie kito. Ir netikėtai, staiga, susijaudinęs tik nuo mūsų kūnų artumo, Gudinandas patyrė, matyt, pačią pirmą lytinę iškrovą.

Galėjau tik spėti, kad jis niekada nesimėgavo tuo, ką šventojo Damijono vienuolyno vienuoliai smerkiamai vadino „atsiskyrėlišku ištvirkavimu", ar sapnavo piktosios dvasios įkvėptą sapną, pasibaigusį poliucija. Nes jo organas galingai sutvinksėjo prie mano pilvo ir ištrėškė beveik iki krūtų neįtikėtinai gausią, šiltą, beveik karštą, to skysčio čiurkšlę. Kai tai įvyko, Gudinandas suriko garsiai, pratisai, nustebęs, pajutęs palengvėjimą ir neapsimestinį džiaugsmą.

Įdomiausia, kad aš taip pat surikau. Be jokio kito sužadinimo – tik suvokus, kad aš, kaip moteris, taip lengvai suteikiau šiam jaunuoliui didelį malonumą – mano kūnas savaip mėgdžiojo tai, kas nutiko Gudinandui. Viduje pajutau neįtikėtiną trūkčiojimą, antplūdį ir sprogimą, ir mano kūną ėmė tampyti konvulsijos, tarsi būtų ištikęs nuomario priepuolis, tad ir aš pritardamas Gudinandui pratisai ir garsiai sustaugiau. Aš lytinių malonumų neturėjau trumpesnį laiką nei Gudinandas, tačiau tai buvo pirmas kartas, kai juos patyriau po to, kai buvau paskutinį kartą sugulęs su Deidamija.

Gana ilgai tylėdami gulėjome vis dar tvirtai apsikabinę – išsiskyrę skysčiai mus beveik suklijavo vieną su kitu – ir palengva mūsų kūnai liovėsi virpėti, o kvėpavimas tapo lygesnis. Galiausiai Gudinandas droviai sumurmėjo man į ausį:

– Vadinasi, tai šitaip daroma?

– Na... – atsakiau nusijuokdamas, – tai vienas iš būdų. Gali būti ir dar geriau. Kadangi tau tai buvo pirmas kartas, buvai, sakykime, per daug nekantrus. Dabar tavo kūnas privalo truputį pailsėti, kol tai galės vėl įvykti, ir aš prižadu, kad kitas kartas bus malonesnis už šį pirmąjį. Kol kas tiesiog pažaiskime su vienas kito... na... leisk, parodysiu. O tu man daryk maždaug tą patį, ką aš darysiu tau.

Parodžiau jam visus abipusio lytinio sužadinimo būdus, kurių su Deidamija išmokėme vienas kitą – ir įvairius jų variantus, kuriuos kartu su ja sukūrėme – nors šįkart partnerių funkcijos buvo sukeistos: aš buvau, taip sakant, sesuo Deidamijas, o Gudinandas – brolis Tornas. Mane šis susitikimas džiugino jau vien dėl to, kad pirmą kartą jaučiausi tikra moterimi, tačiau, manau, tariamas Gudinanado ir mano gebėjimas taip svaiginamai keisti tapatybes – bent jau mano vaizduotėje – dar labiau sustiprino mano ekstazę.

Gana ilgą laiką mes darėme viską, išskyrus įprastą vyro ir moters suartėjimą, tada truputį atšliejau Gudinandą nuo savęs ir tariau:

– Atrodo, tavo šaltinis neišsenkantis, bet truputį jį patausok, kol parodysiu kitą būdą. Žinau, šis poravimasis malonus, bet...

– Malonus... – šnopuodamas pertraukė Gudinandas, – yra per daug blankus žodis... apibūdinti tam, ką mes...

– Šiaip ar taip, ką mes darėme, tėra įvairūs malonumo suteikimo būdai. Sprendžiant iš to, ką tu pasakei Tornui – o jis pasakė man – tavo nuomarį gali išgydyti tik lytinis patyrimas. Ir aš manyčiau, kad tu turi patirti tai, ką krikščionys vyrai bei žmonos ir šventikai laiko vieninteliais normaliais, tradiciniais, padoriais ir leistinais lytiniais santykiais. Jei negalavimui išgydyti reikia kaip tik tradicinio būdo, mes turime jį bent vieną kartą pamėginti.

– *Ja*, Juhiza. Ir kaip tai daroma?

– Štai, – tariau parodydamas, – mano vieta, į kurią tu neseniai buvai įkišęs pirštą. Kai tavo organas vėl pasistos, įstatyk jį ten, tačiau iš lėto, švelniai ir iki pat galo. O tada... na... *akh*, Gudinandai, tikrai turėjai matyti, kaip tai daro gatvių šunys ir gyvuliai!

– Žinoma, žinoma. Tada... leisk pagalvoti... tu turėsi atsistoti keturpėsčia, kol aš...

– Ne, *ni allis*! – gana piktai pertraukiau jį, nes kaip tik tokia poza mane išnaudodavo niekšiškas brolis Pėteris. – Mes – ne gatvės šunys! *Akh*, žinoma, vėliau, jei ir kitais kartais sugulsime, pamėginsime ir šį būdą. Tačiau dabar, kai tik būsi vėl pasirengęs, parodysiu, kaip tai daro pamaldūs krikščionys vyrai ir moterys.

– Labai greitai, – atsakė palaimingai šypsodamasis Gudinandas. – Vien tik mintis apie tai – žiūrėk – mane sužadina ir... *akh*, Juhiza!

Gudinandas sušuko, nes aš jį apkabinau viena ranka užsiverčiau ant savęs, o kita nukreipiau dar suglebusį, tačiau sparčiai standėjantį organą.

– *Liufs Guth*! – sušuko vaikinas, kai jo organas įėjo į mane ir pradėjo dar sparčiau standėti.

Aš taip pat tuo metu ir truputį vėliau kažką sušukau, tačiau jei tai buvo rišlūs žodžiai, visiškai jų neprisimenu. Kai Gudinandas įėjo į mane, visa savo esybe pajutau pasitenkinimą ir negaliu pasakyti, ar šį taurų džiaugsmą patyriau todėl, kad vaikinas sužadino mano didžiulę meilę ir geismą, ar dėl to, kad dabar žinojau, ką darau, ir norėjau tai daryti.

Be to, šioje pozoje, kai partneris yra ant moters – kuri man buvo tokia pat nauja kaip ir Gudinandui – galėjau mėgautis dviem naujais lytinio sužadinimo dirgikliais. Nors Gudinandas stengėsi neužgulti manęs visu svoriu, jo krūtinė kartkartėmis gundomai brūkštelėdavo per mano geidulingai pasistojusius spenelius. Kitaip nei su broliu Pėteriu, kuris visada primygtinai reikalaudavo gatvės šunų pozos, jaučiau, kaip Gudinando sunkus vyriškas kapšelis geidulingai tuksnoja į jautrų pavadėlį, esantį mano žiomenų apačioje. Dar daugiau, gulėdamas ant manęs Gudinandas, kiekvieną kartą įsiskverbdamas, apatine savo kūno dalimi trindavosi į raištį, po kuriuo buvo mano paties kartais vyriškas organas, ir tai man kėlė dar didesnį malonumą. Dabar šis mano organas nebuvo vyriškas; jis

liko suglebęs ir pasyvus, tačiau tapo beveik nepakeliamai švelnus ir jautrus. Ritmingai trindamasis į jį Gudinandas taip maloniai dirgino, kad netrukus pajutau ekstazę ir vos neapalpau.

Tačiau aš neapalpau. Pradėjau jausti pažįstamą, tik šįkart nepalyginti stipresnį, nenusakomų jėgų kaupimąsi viduje – ne tik lytiniuose organuose, bet ir visame kūne – ir tada užplūdo svaigulys, tarsi būčiau įkaušęs. Vidinis mano moteriškos ertmės apvalkalas, visai be mano valios, pradėjo ryjamai virpėti, taip pat kaip ir tada, kai vidiniai Deidamijos raumenys spausdavo mano organą. Mano šlaunys, plačiai išskėstos abipus Gudinando klubų, taip pat ėmė spazmiškai trūkčioti, ir tai man buvo nauja. Šlaunų sausgyslės ir raumenys nevaldomai virpėjo, trukčiojo ir drebėjo. Ir visa tai tęsėsi, kol mano ekstazė pasiekė kulminaciją sukeldama audringiausią, nepaprastai palaimingą, ugnikalnio išsiveržimui prilygstantį atsipalaidavimą, kokio dar niekada nebuvau patyręs lytinio akto metu.

Matyt, Gudinandas jautėsi panašiai, nors aš per daug mėgavausi savo pasitenkinimu, kad pajusčiau viduje išsiveržusį ejakuliacijos geizerį. Šiaip ar taip, jo atsipalaidavimo protrūkis įvyko kartu su manuoju, nes mes abu taip ilgai ir garsiai šaukėme ir dejavome, kad mus galėjo išgirsti žvejai, esantys savo laiveliuose ežero gilumoje.

Išsekęs Gudinandas susmuko ant manęs, tarsi išties būtų apalpęs, tačiau aš jo svorio nejaučiau. Buvau tarsi plunksna, bekūnis ir apimtas euforijos, ir tikrai nebūčiau nustebęs, jei išgirsčiau, kad murkiu kaip patenkinta katė. Tačiau netikėtai kažkas mane nustebino. Be Gudinando pagalbos – jo organas mano viduje suglebo, ir nebuvau tikras, ar jis vis dar ten – vėl patyriau vidinius virpesius, antplūdį ir sprogstamą malonų palengvėjimą. Jis buvo švelnesnis, silpnesnis, nė iš tolo neprilygo įspūdingam ankstesniajam, tačiau įvyko, matyt, savaime, ir aš jį sutikau su džiaugsmu.

Tai mane apstulbino. Dar labiau nustebau, kai po kelių minučių tai pasikartojo. O netrukus ir vėl. Kiekvieną kart pojūtis buvo mažiau intensyvus, tačiau vis tiek malonus. Galiausiai šie nesuprantami reiškiniai susilpnėjo ir visiškai liovėsi, tačiau jie atskleidė dar vieną mano moteriškosios esybės savybę. Aš buvau apdovanotas gebėjimu pajusti malonumą po tikrai didingos seksualinės iškrovos, kurį galiu apibūdinti tik kaip atbalsį – panašų į nuolatinį, sporadišką, palengva nykstantį aidą, girdimą po triukšmingo griaustinio trenksmo. Galbūt šį nuostabų gebėjimą mėgautis papildoma palaima turiu tik aš, o gal visoms moterims skirta ši laimė; niekada to neklausinėjau kitų moterų. Tačiau žinau, kad man taip niekada neatsitikdavo, kai lytinio akto metu būdavau partneris vyras.

Taip pat sužinojau – ne tik apie savo moteriškąją esybę, bet apie moteris apskritai – kad vieno dalyko jokia moteris negali suvaidinti ar apsimesti.

Bet kuri moteris dėl bet kokios priežasties – kad paglostytų mylimojo savimeilę ar jį apgautų – gali apsimesti, kad patiria įvairiausius meilės pojūčius. Ji gali suteikti veidui apgaulingą ekstazės išraišką. Gali priversti spenelius gundomai pasistoti – arba taip gali atsitikti savaime dėl to, kad jais perėjo šiurpas, arba tiesiog todėl, kad vyras į juos spokso. Moteris gali priversti savo lytinio organo lūpas viliojamai prasiskleisti arba gundomai sudrėkti slapta pati jas dirgindama – arba tai gali įvykti savaime, priklausomai, kokia tai mėnesio diena ir mėnulio fazė. Moteris gali apsimesti esanti lytiškai susijaudinusi ir mergaitiškai nurausti ar triukšmingai aimanuoti vaidindama, kad pasiekė kulminaciją, – ir daryti tai labai įtikinamai apgaudama savo vyrą, už kurio yra seniai ištekėjusi, ar labiausiai patyrusį suvedžiotoją.

Tačiau vieno dalyko, kad ir kaip stengtųsi, ji suvaidinti negali. Tai konvulsiškų vidinių šlaunų raumenų spazmų,

jų virpėjimo, trukčiojimo, tvinkčiojimo – kuriuos jau aprašiau, kai tai patyriau. Moteris visiškai negali kontroliuoti šios apraiškos; nei gali ją nuslopinti, kai tai pasireiškia, nei suvaidinti, kai tokių pojūčių nepatiria. Tai atsitinka tik tada, kai moteris susiporuoja su partneriu, pajėgiančiu iš tiesų sukelti šiuos visiškos džiaugsmingos lytinės iškrovos spazmus.

Buvo jau gili naktis, kai mes su Gudinandu galutinai išsekinome savo fizines jėgas ir vaizduotę, išsunkėme iš savęs visus syvus ir aš jį išmokiau beveik visko, ką pats buvau sužinojęs apie lytinį poravimąsi. Kai rengėmės tamsoje – šis uždavinys pasunkėjo, nes abu buvome nusilpę ir drebėjome – Gudinandas be paliovos karštai kartojo, kad esu nuostabi mergaitė, kad jis neįtikėtinai puikiai praleido laiką ir yra man vergiškai dėkingas. Stengiausi jam su tokiu pat dėkingumu, tačiau su mergaitiškai apsimestiniu kuklumu, pasakyti, kad jis man suteikė tiek pat malonumo, kiek gavo pats. Taip pat pridūriau, jog viliuosi, kad mes abu padėjome išgydyti jo nuomarį.

Į miestą grįžome skirtingais keliais, tad atsisveikindami pasibučiavome, ir aš – greičiausiai ir Gudinandas – netvirtomis, tarsi iš drebučių kojomis nusvirduliavau į Konstanciją. Nuėjau tiesiai į tik moterims skirtą termą, į kurią mane įleido neprieštaraudami. Nusirengdamas *apoditeriume* palikau raištį ant klubų. Dėl to niekas nelaidė jokių pastabų, nes daugelis kitų besimaudančių moterų taip pat buvo pasilikusios kurį nors apatinį drabužį. Vienos buvo uždengusios savo lytinius organus, kitos krūtis, ir aš pagalvojau, kad jos taip elgiasi tiesiog drovėdamosi. Tačiau kitos slėpė „nekaltas“ kūno vietas – pėdą, petį, šlaunį. Galėjau tik spėti, kad jos slepia nežymų netobulumą ar įgimtą žymę, o galbūt meilužio įkandimą. Vieni aptarnaujantys vergai buvo mo-

terys, kiti – eunuchai, tačiau visi buvo išmokyti diskretiškumo. Kai *unktuariume* mane ištrynė alyva, o vėliau švariai nugramdė *sudatoriume*, nė vienas patarnautojas nepasakė, kad reikėtų nuvalyti kelias apnašas, kuriomis žmogaus kūnas paprastai nepasidengia.

Paskutinėje termos patalpoje su pasimėgavimu taškydamasis šiltame *balineumo* vandenyje stebėjau kitas čia susirinkusias moteris. Jos buvo įvairaus amžiaus, skirtingo kūno sudėjimo, gražios ir nekrintančios į akis, pradedant vaikais, bręstančiomis mergaitėmis ir baigiant nutukusiomis ar prakauliomis senyvomis poniomis. Tingiai spėliojau, kiek jų atvyko į pirtį atsigauti po tokių pačių mylavimųsi, kuriuos neseniai patyriau aš.

Baseine buvo bent viena pakankamai patraukli, kad aš įtarčiau, jog ji tik ką darė tą patį, o dabar tingiai ir apatiškai plūduriavo, tarsi iš tiesų tai būtų padariusi. Jai, matyt, buvo tiek metų, kad galėtų būti mano – ar net Gudinando – motina, tačiau moters plaukai ir akys buvo tamsios, veidas gražus, kūnas dailiai sudėtas, laiko nepaženklintas, ir ji tuo aiškiai didžiavosi. Net čia, tik moterų draugijoje, ji demonstravo savo kerus, tarsi būtų atsidūrusi prieš visą meilužių legioną, nes buvo viena iš nedaugelio, plaukiojanti visiškai nuoga.

Be abejonės, aš per ilgai ją sekiau tiriamu žvilgsniu. Moteriškė taip pat pažvelgė į mane, tada ratais priplaukė arčiau, ir aš tikėjausi būti subartas už tai, kad taip įžūliai spoksau. Tačiau ji nesibarė; tiesiog ištarė kelis nuvalkiotus malonius žodelius: apie tai, kaip džiugu matyti naują veidą... kad pirtis palaimingai sužadina visus pojūčius... kad jos vardas Robėja, o koks mano? Tada kalbėdama ji paėmė mano delną ir priglaudė jį prie savo nuogos krūties, o kita ranka ėmė glamonėti mano krūtį (kur kas mažesnę). Aiktelėjau dėl tokio netikėto įžūlumo ir netrukus turėjau aiktelėti dar kartą, kai Robėja palinko prie manęs ir šnibždėdama į ausį tiesmukai pakvietė pasilinksminti.

– Mums net nereikės išlipti iš vandens, – pridūrė. – Galime nuplaukti į štai aną tamsesnį kampą ir ten tai padaryti.

Jei būčiau Tornas, noriai būčiau sutikęs su šiuo siūlymu. Tačiau buvau Juhiza, tad tik mielai ir patenkintas jai nusišypsojau ir tariau:

– Ačiū, brangioji Robėja, tačiau visą vakarą praleidau jausdama nepaprastą malonumą, kurį man suteikė nepaprastai vyriškas meilužis.

Robėja atšoko nuo manęs tarsi nusiplikiusi, suurzgė kažkokį žodį – neabejoju, tai buvo helvetiškas keiksmažodis, kurio dar nebuvau girdėjas– ir piktai nuplaukė šalin. Aš ir toliau tik šypsojausi, šypsena neišnyko ir tada, kai apsirengiau ir išėjau iš termos, šypsojausi visą kelią iki savo kambario *deversoriume* ir, manau, taip pat šypsojausi, kai ilgai ir saldžiai miegojau lytiškai labai patenkintos moters miegu.

Kitą dieną buvau atgavęs jėgas, kūnas nebevirpėjo, o aš jau nebuvau paskendęs sentimentaliuose prisiminimuose apie kartu su Gudinandu praleistą laiką. Manau, patyrus tokį transcendentinį atsipalaidavimą ir patenkinus visus moteriškus geismus, mano moteriškoji pusė – bent jau laikinai – užsnūdo, o vyriškoji vėl ėmė mane kontroliuoti. Kai pasibaigus Gudinando darbui kailių raugėjo duobėje vėl nuėjau su juos susitikti į paežerės giraitę, pajėgiau apsirengti, elgtis, galvoti kaip Tornas ir juo būti. Pajėgiau su juo pasisveikinti ir žvelgti į Gudinandą nejausdamas jokių moteriškų troškimų ar jaudulio, o tik paprastą jaunuolišką draugiškumą, kurį jaučiau, kai tapome draugai ir kartu žaidėme.

Tiesą sakant, vėl jaučiausi toks „torniškas“ ir vyriškas, kad Gudinando džiūgavimas dėl nuostabios mergaitės ir puikių dalykų, kuriais jis mėgavosi vakar vakare, mane erzino. (Apie tai užsimenu tik todėl, kad paaiškinčiau, kiek daug ir nesugretinamų jausmų aš, kaip *manamavis*, nors

dar nesuaugęs, turėjau išmokti patirti.) Iš tiesų Gudinando komplimentai ir ovacijos, skirtos mano antrajai pusei, Juhizai, turėtų glostyti mano savimeilę. Tačiau, manau, bet kuris normalus berniukas – o tuo metu aš buvau normalus berniukas – girdėdamas, kaip draugas krykštauja apie meilės nuotykį ir pats negalėdamas panašiai pasigirti, turėtų pavydėti kito berniuko pranašumui šioje srityje. Šiaip ar taip, Gudinandas su patosu pasakojo:

– *Liufs Guth*, mano dranguži Tornai, tavo sesuo nuostabi! Nuostabaus grožio, labai miela, drąsi, talentinga... ir...

Gudinandas iš padorumo neminėjo smulkmenų, tačiau aš jas visas žinojau. Taigi tarp daugybės prieštaringų jausmų, tas, kurį pajutau, buvo ne normalus, o nelogiškas. Įsižeidžiau, kad mano draugas Gudinandas patyrė tokį didelį malonumą su manimi, tačiau be manęs, jei taip galima pasakyti. Todėl subariau save: „Liaukis, nes kitaip tuoj išprotėsi!" ir pertraukiau draugo žodžių srautą pareikšdamas:

– Žinau, Juhiza yra miela mergaitė, ir esu tikras, kad jos draugija tau buvo maloni. Tačiau svarbiausia yra kitkas. Kaip manai, ar jos... jos dėmesys sušvelnino tavo negalią?

Gudinandas bejėgiškai gūžtelėjo pečiais.

– Iš kur man žinoti? Nebent daugiau niekada manęs neištiktų priepuolis. Tai vienintelis būdas patikrinti. – Draugas nusišypsojo man puse lūpų. – Galėčiau beveik jaustis dėkingas, kad sirgau nuomariu, nes man leido patirti tokią nuostabią gydymo priemonę. Tiesą sakant... *liufs Guth* žino, kad man nederėtų taip kalbėti, tačiau beveik norėčiau, kad vieno gydymo seanso nepakaktų...

Akimirksniui manyje prabudo snaudžianti Juhiza ir vertė pasakyti:

– Na, žinai, kai kurioms ligoms gydytojas skiria gydymo kursą... – Tačiau nuslopinau šį gašlų impulsą ir pareiškiau: – Mes su seserimi jau kartą nepaklusome mūsų globėjo nurodymams. Jei tai darysime dažniau, Virdas gali

apie tai sužinoti iš paskalų. Arba netikėtai grįžti ir pastebėti, kad Juhizos nėra.

– *Ja*, – nusiminęs sutiko Gudinandas. – Neturiu teisės jus abu statyti į pavojų ir užtraukti Virdo pyktį.

– Šiaip ar taip, – atšoviau, – tau gresia didesnis pavojus nei mums. Jei ištiktų kitas priepuolis, neslėpk jo nuo manęs. Pasakyk man... o aš pasakysiu Juhizai... ir...

Gudinando veidas nušvito, ir draugas man plačiai nusišypsojo.

– Tikėkimės, pakaks to vieno karto. Dabar jaučiuosi sveikesnis ir laimingesnis nei kada nors anksčiau. Tai turėtų būti gera pranašaujantis ženklas, ar ne? Išmeskime tai iš galvos. Būkime tie patys Tornas ir Gudinandas, kokie buvome anksčiau. Ką pasakysi? Ar mėgausimės likusia dienos dalimi? Ar bėgsime lenktynių arba eisime imtynių, o gal žvejosime arba grįšime į miestą ir paįvairinsime žydų pardavėjų gyvenimą?

Leiskite trumpai papasakoti, kaip toliau klostėsi įvykiai. Neprabėgo nė savaitė, kai Gudinandas į mūsų susitikimo vietą atėjo išsekęs ir nelaimingas. Jis papasakojo, kad tą popietę dirbant kailių raugimo duobėje jį vėl apėmė konvulsijos, kurios kilo taip staiga, jog vaikinas vos spėjo įsikibti į duobės kraštą, kad neprigertų. Gudinandas apgailestavo, kad yra priverstas man tai pasakoti, tačiau atrodo, jog gydymas „lytiniu patyrimu“ yra neveiksmingas... arba vieno karto nepakanka...

Tad kitą vakarą paežerės giraitėje su juo susitiko Juhiza. Viskas vyko panašiai kaip ir pirmą kartą, todėl nesikartosiu; tik pasakysiu, kad šis poravimasis truko ilgiau ir buvo aistringesnis nei pirmasis.

Ir tai nebuvo paskutinis kartas. Maždaug kas savaitę Gudinandas susigėdęs pranešdavo, kad jį vėl buvo ištikęs priepuolis. Tiesą sakant, niekada šių priepuolių nemačiau,

tačiau draugo žodžiais neabejojau. Nenorėjau patikėti, kad jis meluotų norėdamas apgauti savo draugą Torną ar savo meilužę Juhizą. Tad kiekvieną kartą juo patikėdavau, ir mes sutardavome dėl Gudinando ir Juhizos pasimatymo.

Per vieną tokį pasimatymą Gudinandas ne tik nuoširdžiai padėkojo, ką visada darydavo, bet ir netikėtai pridūrė:

– Myliu tave, Juhiza. Žinai, kad nemoku išreikšti savo jausmų kitiems žmonėms. Tačiau turėjai pastebėti, kad tave laikau kur kas daugiau nei maloninga geradare. Myliu tave. Dievinu. Jei man kada nors pavyktų atsikratyti šios prakeiktos negalios, norėčiau, kad mes...

Priglaudusi pirštą prie jo lūpų nusišypsojau ir papurčiau galvą.

– Brangusis, žinai, kad to nedaryčiau, jei nejausčiau tau tikros meilės. Ir, prisipažįstu, man tai patinka lygiai taip pat kaip ir tau. Tačiau aš prisiekiau niekada netapti tikros meilės verge. Net jei ir sulaužyčiau šį įžadą, tai būtų neteisinga mums abiem, nes vasaros pabaigoje išvyksiu iš Konstancijos ir...

– Galėčiau išvykti kartu su tavimi!

– Ir kartu gabenti tavo neįgalią motiną? – subariau jį. – Ne, daugiau nekalbėkime apie tai. Mėgaukimės tuo, ką turime, kol galime. Bet kokia mintis apie rytdieną – ar pastovumą – tik aptemdys mūsų šiandieną. Daugiau nė žodžio, Gudinandai. Jau leidžiasi tamsa, o mes galime užsiimti malonesniais dalykais nei kalbos.

5

Turiu pasakyti, kad tuos vasaros mėnesius Konstancijoje negyvenau visiškai atsiskyręs. Virdas buvo išvykęs, Gudinandas beveik visas dienas, išskyrus sekmadienius, praleisdavo triūsdamas pas kailių raugėją, o aš neturėjau jokio

darbo, tad laisvo laiko buvo į valias. Jo tuščiai nešvaisčiau sėdėdamas svečių namų kambaryje ir laukdamas, kol susitiksiu su Gudinandu arba kaip Tornas, arba kaip Juhiza. Tiesa, kažkiek laiko praleisdavau svečių namuose padėdamas arklidžių darbininkams prižiūrėti mano arklį Veloksą arba rūpintis, kad balnas ir odiniai pakinktai būtų išmuilinti, lankstūs ir blizgėtų.

Tačiau daugiausia laisvo laiko praleisdavau arba keliaudamas pėsčiomis, arba raitas, kad patenkinčiau savo įgimtą smalsumą ir ištyrinėčiau Konstanciją bei jos apylinkes. Kartais išjodavau pasitikti atvykstančių į miestą pirklių vežimų ir nešulinių gyvulių su kalnais prekių vilkstinių arba kelias mylias palydėdavau išvykstančias vilkstines. Kalbėdavausi su raiteliais ir gyvulių varovais ir daug sužinojau apie kraštus, iš kurių jie atvyko arba į kuriuos keliavo.

Mieste slampinėdavau po turgus bei sandėlius ir susipažinau su įvairiausių prekių pardavėjais ir pirkėjais šitaip daug sužinodamas apie derėjimosi meną siekiant sau didžiausios naudos. Šiek tiek laiko praleidau net Konstancijos vergų turguje ir galiausiai įgijau tokį egiptiečio vergų pirklio palankumą, kad jis man slapukiškai, tačiau didžiuodamasis parodė ypatingą savo rinkinio prekę, kurios, pirklio žodžiais, jis niekada neparodys viešame aukcione.

– *Oukh*, – aiškino pirklys, kas graikiškai reiškia „ne". – Ji skirta parduoti slapta... pirkėjui, keliančiam ypatingus reikalavimus... nes tokios vergės yra labai retos ir brangios.

Pažvelgiau į vergę – tai buvo nuoga maždaug mano amžiaus mergaitė, daili ir patraukli, tik ji buvo etiopė. Mandagiai pasisveikinau visomis kalbomis ir tarmėmis, kurias mokėjau, tačiau mergaitė tik droviai šypsojosi ir purtė galvą.

– Ji kalba tik savo gimtąja kalba, – abejingai paaiškino pirklys. – Net nežinau jos vardo. Vadinu ją Beždžione.

– Ką gi, – tariau, – ji – juoda, tačiau tai nėra neįprasta spalva, jokia retenybė. Taip pat manau, kad tokio amžiaus

ji dar tebėra nekalta, tačiau nekaltos mergaitės taip pat nėra retenybė. O lovoje ji net negali kuždėti meilių žodelių. Kiek už ją prašai?

Egiptietis pasakė kainą, nuo kurios man kaipmat užgniaužė kvapą. Ji prilygo beveik visai nemažai sumai, kurią mes kartu su Virdu uždirbome medžiodami visą žiemą.

– Už tiek galima nusipirkti visą pulką gražių vergių! – aiktelėjau. – Kodėl ši yra tokia brangi? Ir kodėl ją rodai tik privačiai?

– Ak, jaunasis pone. Beždžionės tikrieji privalumai ir gabumai nėra akivaizdžiai matomi, nes juos nulėmė mergaitės auginimas nuo pat gimimo. Ji ne tik juoda, graži ir skaisti, ji – *venefica*.

– Ką tai reiškia?

Egiptietis man paaiškino. Tai buvo neįtikėtina. Vėl įsispoksojau į mažą juodaodę mergaitę. Pajutau jai pagarbią baimę, buvau priblokštas ir beveik negalėjau patikėti, kad ji išties yra tokia.

– *Liufs Guth*! – springdamas tariau. – Kas gali pirkti tokią pabaisą?

– Kas nors tikrai nupirks, – atsakė egiptietis gūžtelėdamas pečiais. – Galbūt teks kurį laiką Beždžionei suteikti pastogę ir maitinti, tačiau – anksčiau ar vėliau – atsiras pirkėjas, kuris ja pasinaudos ir su džiaugsmu sumokės mano prašomą kainą. Nuolankiai maldauju man atleisti, jaunasis pone, bet gal kada nors džiaugsiesi žinodamas, kad – jei pakankamai atkakliai ieškosi ir brangiai sumokėsi – galėsi susirasti *veneficą*.

– Apsaugok Dieve, – pasišlykštėjęs sušnibždėjau. – Apsaugokite visi dievai, kad man niekada to neprireiktų. Tačiau vis tiek ačiū, egiptieti, kad praplėtei mano žinias apie pasaulio sugedimą.

Tai taręs išėjau.

Kai ateidavo metas valgyti, dažnai užsukdavau į tavernas, kurias buvo pamėgę pirkliai ir keliautojai, ir valgydavau bei gerdavau kartu su jais, klausydavausi jų pasakojimų apie kelionių sunkumus bei pavojus, pagyrų apie svaiginamus pelnus ar dejonių apie niūrius nuostolius pasibaigus šioms kelionėms.

Lankydavausi ir Konstancijos amfiteatre – jis buvo mažesnis už tą, kurį mačiau Vezontijuje – vykstančiose sportinės žaidynėse, arklių ir kovos vežimų lenktynėse bei bokso varžybose ir išmokau statyti lažybose, o kartais net ir laimėdavau. Taip pat daugybę valandų praleisdavau tik vyrams skirtose termose ir susipažinau su tais, su kuriais mankštindavausi ar eidavau imtynių, žaisdavau kauliukais ar dvylikos linijų žaidimą arba *ludusą* – žaidimą, kai tuščiaviduriais irklais, kurių vidus išpintas žarnų virvelėmis, daužomas veltinio kamuoliukas – arba tiesiog drybsodavau ir klausydavausi, kaip kas nors skardingu balsu skaito poeziją arba dainuoja lotyniškas *carmina priscae* ar germaniškas *saggwasteis fram aldrs*.

Konstancijoje taip pat buvo viešoji biblioteka, tačiau joje lankydavausi nedažnai, nes ji buvo prastesnė net už šventojo Damijono vienuolyno *skriptoriumą* ir joje radau tik kelis rankraščių ritinius, kurių dar nebuvau skaitęs. Taip pat nedažnai lankydavausi ir Šventojo Jono bazilikoje, nebent mane visiškai nukamuodavo nuobodulys, nes nuo tos dienos, kai tapau „priverstinio“ klebono Tiburnijaus įšventinimo ir jo pirmojo savanaudiško pamokslo liudininku, ėmiau jo nemėgti.

Konstancijos gatvėse, turguose ir aikštėse nuolatos knibždėjo žmonių, tačiau galiausiai pradėjau atpažinti nuolatinius gyventojus ir atskirti juos nuo pravažiuojančiųjų ir tokių vasaros lankytojų kaip aš. Gatvės minia pa-

prastai būdavo nevaldoma ir nemandagi, žmonės stumdė ir badė alkūnėmis vieni kitus, tačiau nuolankiai prasiskirdavo ir pasitraukdavo į šalį ar net įsisprausdavo į tarpdurį, kai vienas jų gyventojas norėdavo praeiti. Netrukus aš net turėjau galimybę žvilgtelėti į šią personą, nes jis visada keliaudavo gatvėmis milžiniškais, prabangiai išpuoštais Laburnijos neštuvais su užuolaidėlėmis, juos ant pečių nešdavo aštuoni bėgantys suprakaitavę vergai, kurie šaukdavo: „Kelią! Duokite kelią legatui!", ir būtų bėgdami pargriovę bet kurį, nespėjusį laiku pasitraukti. Kai pasiteiravau, man paaiškino, kad tai Latobrigekso – *dux*, kaip jis buvo vadinamas lotyniškai, arba hercogo, kaip būtų vadinamas senąja kalba – neštuvai. Tas pats informatorius pasakė, kad Latobrigeksas – vienintelis Konstancijoje gimęs tikrai kilmingas pilietis ir todėl bent jau nominaliai yra šio klestinčio imperijos avanposto Romos legatas.

Kitas žmogus, kurį ilgainiui pradėjau atpažinti, nes matydavau labai dažnai, buvo dramblotas jaunuolis ištižusiu ir buku veidu, jo plaukai augo beveik prie pat styrančių antakių. Jis buvo maždaug Gudinando amžiaus, vadinasi, galėjo turėti pelningą darbą, tačiau, regis, dykinėdamas vaikštinėjo po miestą beveik tiek pat, kiek aš. Aš bent jau vaikščiodavau, kad ką nors pastebėčiau, ištirčiau ir sužinočiau, o tuščias jaunuolio žvilgsnis neatspindėjo nieko, išskyrus panieką ar bjaurėjimąsi bet kuria miesto dalimi, kurioje jį išvysdavau. Niekada nemačiau jo ką nors veikiant; minioje jis būdavo dar nemandagesnis už kitus ir keikdamasis bei niurnėdamas braudavosi pečiais per žmones.

Tad apie jį taip pat pasiteiravau pagyvenusio vyro, kurį jaunuolis taip stipriai pastūmė, kad senukas pargriuvo. Padėjau jam atsistoti ir paklausiau:

– Kas tas storžievis?

– Prakeiktas išpera, vardu Klaudijus Jaeiras. Jis neturi kitų jausmų, išskyrus arogantišką pranašumo prieš žemes-

nio rango piliečius pojūtį. Klaudijus nieko nedirba, neturi jokių įsipareigojimų ir interesų, tik lėkštai dykaduoniauja ir yra kvailai brutalus.

Kai senukas bandė nusivalyti purvą, prilipusį prie jo drabužių pargriuvus gatvėje, paklausiau:

– Tai kodėl žemesnio rango piliečiai jo nesutramdo? Aš tai mielai padaryčiau, nors Klaudijus už mane dvigubai stambesnis.

– Nemėgink, jaunuoli. Niekas iš mūsų nedrįsta priešintis jo užgaidoms, nes Klaudijus – vienintelis hercogo Latobrigekso sūnus. Žinok, mūsų hercogas – ne tironas, o švelnaus būdo ir neužgaulus. Jis yra atlaidus mums, žemesniems už jį, ir dar atlaidesnis savo niekingai atžalai. O, kad tas Jaeiras būtų paveldėjęs švelnų tėvo būdą. Tačiau jis yra ir motinos sūnus, o šioji – tikra ragana. Ačiū, jaunuoli, už pagalbą ir užuojautą. Tačiau perspėju: laikykis atokiau nuo nepakenčiamo, bet nepažeidžiamo Jaeiro.

Taip ir dariau, bent jau tol, kol pajėgiau.

Nereikia nė sakyti, kad klaidžiodamas po miestą ir apylinkes, lankydamasis viešuose renginiuose ir bendraudamas su gyventojais visada buvau Tornas. Juhiza persirengdavau tik sutemus, kai eidavau susitikti su Gudinandu dar vienam gydymo seansui. Net prieblandoje iš svečių namų stengdavausi išsmukti nepastebėtas ir šalutinėmis gatvelėmis nusigaudavau į priemiestį šalia ežero, o iš ten – į mūsų giraitę. Paprastai po šių seansų ir tamsos prieglobstyje nueidavau į kurią nors moterų termą apsivalyti ir atsigauti. Kelis kartus šiose pirtyse mačiau gašliąją Robėją. Tačiau ji daugiau manęs nekalbino, o jei mūsų žvilgsniai atsitiktinai susitikdavo, aš jai tyčia saldžiai nusišypsodavau, o Robėja pagiežingai ir piktai nužvelgdavo mane, tada mes kartu nusukdavome akis į šalį.

Tik du ar tris kartus sąmoningai dieną viešai pasirodžiau kaip Juhiza. Vienintelė suknelė, kurią nusipirkau Vezontiju-

je, išbluko ir susidėvėjo. Po kelių pasimatymų su Gudinandu ji tikrai buvo apdriskusi, nes dažnai būdavo numetama ir vėl apsivelkama. Turėjau pakankamai pinigų naujiems drabužiams nusipirkti ir man nereikėjo apsimetinėti, kad juos perku čia nesančiai šeimininkei. Tad siekdamas, kad naujas apdaras ne tik man tiktų, bet ir gražiai atrodytų, kaip Juhiza nuėjau į drabužių parduotuves, aptarnaujančias kilmingas ponias. Kadangi buvau apsirengęs neelegantiškai, mane sutiko gana šaltai. Tačiau su pardavėjais elgiausi taip išdidžiai, tarsi būčiau kilminga dama, ir primygtinai reikalavau parodyti tik kokybiškiausias prekes, tad netrukus jie ėmė man vergiškai lankstytis. Per šias avantiūras įsigijau tris naujas dailiai išsiuvinėtas sukneles bei įvairių aksesuarų: naujų skarelių ir sąndalų, segių ir kaspinų bei plaukų smeigtukų, kad galėčiau pasidaryti įvairias šukuosenas. Kartoju: tik kelis kartus buvau išėjęs į miestą kaip Juhiza, tačiau vienas buvo lemtingas.

Tą vienintelį kartą išėjau iš parduotuvėlės, kurioje nusipirkau kosmetinių kremų, pudros ir kitų dalykų, kai išgirdau dunksint žingsnius ir šaukiant: „Kelią! Duokite kelią legatui!“ Tad pasitraukiau į parduotuvės tarpdurį, kaip ir visi kiti gatvės praeiviai, skubantys duoti kelią. Tada pasirodė Liburnijos neštuvai. Tačiau šįkart jie buvo netoli manęs, vergai sustojo ir atsargiai nuleido didžiulį uždarą sostą. Jei legatas ir buvo viduje, jis nepasirodė. Iš neštuvų išlipo nepaprastai graži moteris ir itin nemalonus jaunuolis. Nelabai nustebau, kad tai buvo storžievis Jaeiras, hercogo Latobrigekso sūnus. Tačiau apstulbau išvydęs, kad moteris – tai Robėja, kurią pažinojau iš moteriškų pirčių. Akimirksniu supratau, kad ji – akiplėšos motina „ragana“.

Man reikėjo užsidengti veidą ar nepastebėtam pasprukti, tačiau stovėjau į juos spoksodamas ir galvojau: ką gi, net tokia keistų polinkių turinti moteris kaip Robėja tikriausiai gali ištekėti už vietinio didiko. O gavusi vyrą ji turėjo

bent vieną kartą nejudėdama, klusniai ir ganėtinai sugulti su vyru, kad nuo jo pastotų. Todėl nenuostabu, kad tokių sausų ir nemylinčių įsčių vaisius tapo toks apgailėtinas ir nevertas meilės berniukas kaip Jaeiras.

Per ilgai stovėjau susimąstęs, ir Robėja mane pastebėjo. Viena kitą mes matėme tik nuogas, tačiau ji pažino mane taip pat lengvai kaip ir aš ją. Tamsios moters akys išsiplėtė, tada prisimerkė, ji pasilenkė alkūne stumtelėti sūnų, kad atkreiptų jo dėmesį į mane, paskui priglaudusi veidą prie vaikino kažką skubiai sumurmėjo. Neišgirdau, ką ji pasakė, tačiau Jaeiras taip pat prisimerkė ir nužvelgė mane nuo galvos iki kojų, tarsi motina būtų liepusi įsidėmėti kiekvieną mano smulkmeną. Tada aš santūria ristele nubėgau į priešingą pusę. Bet vos tik pasiekiau gretimą gatvę, pasileidau bėgti, tačiau taip, kad neatrodytų nepadoru. Tik kartą atsigręžiau pažiūrėti, tačiau nei Jaeiras, nei Robėja manęs nesivijo.

Džiaugiausi saugiai grįžęs į namus ir pajutau palengvėjimą, kad pavyko išvengti nemalonaus susidūrimo. Paslėpiau naujus pirkinius, skubiai nusivilkau visus Juhizos apdarus ir tyliai sau prisiekiau, kad daugiau niekada dieną viešai nepasirodysiu kaip Juhiza. Ir niekada nesirodžiau. Daugelį dienų po miestą vaikštinėjau tik kaip Tornas ir susitikdavau su Gudinandu pažaisti berniukiškų žaidimų. Mano nerimas šiek tiek atlėgo, todėl kai bičiulis niūriai pranešė, jog jį ir vėl buvo apėmusios konvulsijos, tik truputį drebėdamas sutikau vėl surengti gydomąjį Juhizos ir Gudinando susitikimą.

– Tačiau, drauguži, – perspėjau, – bijau, kad tai bus paskutinis kartas. Artėja ruduo, ir mūsų globėjas Virdas gali bet kada grįžti. Be to... jei gydymas iki šiol nepadėjo...

– Žinau, žinau, – nuolankiai sutiko Gudinandas. – Tačiau jei ir nepagerės, bent jau būsiu susitikęs paskutinį kartą...

Kitą vakarą, rengdamasis kaip Juhiza, nervinausi, pirštai neklausė ir turėjau dukart pataisyti patamsintus antakius ir blakstienas. Tačiau kadangi tai buvo viena pirmųjų rudens

dienų, prieblanda atėjo greitai, tad buvo jau beveik sutemę, kai išsmukau iš svečių namų. Išėjau kaip Juhiza pirmą kartą nuo to laiko, kai gatvėje susidūriau su Robėja ir Jaeiru, tačiau nė vienas jų nei galimas jų šnipas manęs netykojo. Ir, kaip man atrodė, niekas nesekė iš paskos, kai įprastu keliu Konstancijos šalutinėmis gatvelėmis patraukiau ežero link.

Tačiau, žinoma, mane – tiksliau, Juhizą – sekė ir, matyt, nuo tada, kai išvydau Jaeirą kartu su Robėja. Tikriausiai tada, kai nuo jų pabėgau, jie pasiuntė man iš paskos vieną iš neštuvus nešančių vergų, o aš gatvių minioje tokio anonimiško persekiotojo nepastebėjau. Matyt, nuo tos dienos šis vergas ar kitas žmogus arba jų grupė nuolat stebėjo mano būstą. Jam arba jiems teko nuobodžiai ir erzinamai laukti, nes Juhiza daugiau nesirodė, o pranešinėti apie grįžtantį ir išeinantį Torną nebuvo prasmės. Tačiau kažkuris galiausiai sulaukė atpildo už ilgą laukimą, kai šįvakar Juhiza išėjo iš *deversoriumo*.

Nuo aistros Gudinando ir mano oda dažnai pašiurpdavo, tačiau šįvakar oras buvo toks gaivus, kad mūsų oda pašiurpo vos tik nusirengėme. Ir tą akimirką, kai abu apsinuoginome, oda turėjo pašiurpti ir plaukai pasišiaušti dar labiau, nes krūmuose pasigirdo šnaresys ir šiurkštus Jaeiro balsas:

– Tu jau daug kartų gulėjai su ta paleistuve, Gudinandai, dvokiantis luošy. Dabar atėjo tikro vyro eilė. Šįvakar mano eilė.

Mes su Gudinandu negalėjome apsiginti. Abu buvome nuogi, neapsisaugoję, beginkliai, o Jaeiras iš savo slaptavietės išlindo mojuodamas sunkiu mediniu vėzdu. Gulėjau ant nugaros, o Gudinandas buvo palinkęs virš manęs, kai vienu metu išgirdau duslų vėzdo smūgį ir Gudinando krioksmą, ir draugas nuskriejo nuo manęs į tamsą.

Netrukus mane prie žemės visu savo sunkiu svoriu prispaudė suprakaitavęs Jaeiras. Jis buvo apsirengęs, tačiau prasisegęs drabužius, kad galėtų išlaisvinti savo organą, ku-

riuo pradėjo badyti apatines mano kūno dalis. Nesėkmingai stengiausi ištrūkti ir šaukiausi Gudinando pagalbos, tačiau jis buvo arba partrenktas, arba negyvas, o Jaeiras tik nusijuokė.

– Mergyte, juk žinai, kad tai tau patinka, o su manimi, kitaip nei su anuo nenormaliu draugu, tau nėra pavojaus užsikrėsti nuomariu.

– Nulipk nuo manęs! – įniršęs sušukau. – Aš pati pasirenku draugus!

– Ir tu pasirinksi mane, kai patirsi malonumą. O dabar liaukis kvailai priešintis ir paklausyk.

Priešintis iš visų jėgų nesilioviau, tačiau nesiklausyti negalėjau.

– Pažįsti mano motiną Robėją. Ji sako, kad tu ją gerai pažįsti.

Aiktelėjau.

– Žinau, kad ji nenormali...

– Netaukšk nesąmonių ir paklausyk. Savo paskutiniąja meiluže motina pasirinko dažančią plaukus mergšę, prasčiokę kekšę, vardu Maralena. Kai motinai galiausiai atsibodo Maralenos nevisavertiškumas lovoje, ji perdavė kekšę man. Motina man papasakojo ir parodė, kaip suteikti malonumą Maralenai, tada stebėjo ir nurodinėjo, kai mes dviese išdykavome. Ir – ar patikėsi! – Maralenai mano dėmesys patiko labiau nei tas, kurį patirdavo iš motinos. Pažadu, kad ir tau, vaikeli, patiks. Duok savo ranką. Pačiupinėk, koks didelis mano organas. O dabar pradėkime...

Staiga vėl pasigirdo duslus trenksmas, ir lygiai taip pat staiga Jaeiras nuskriejo į tamsą kaip anksčiau Gudinandas, o aš likau gulėti vienas. Ką gi, tik tiek ir galėjau padaryti: gulėti tamsoje, mėginti atgauti kvapą ir bandyti susigaudyti gluminančioje ką tik taip sparčiai besirutuliojusių įvykių virtinėje. Tada ant kaktos pajutau švelniai uždėtą delną su diržingomis nuospaudomis ir išgirdau pažįstamą balsą:

– Nusiramink, padauža. Neskubėk ir surikiuok savo mintis.

– *Fráuja*, ar čia tikrai jūs? – sušvokščiau.

– Tavo protelis turbūt tikrai pasimaišė, jei neatpažįsti seno apšepusio Virdo.

– Ne... ne... Manau, man viskas gerai. Tačiau kaip Gudinandas?

– Iš lėto atsigauna. Jam tik skaudės galvą, nieko blogiau nebus. Taip pat ir tam kitam tavo draugui. Aš jam trinktelėjau ne taip stipriai, kad užmuščiau.

– Draugui? – pasipiktinęs sukrenkščiau. – Tai „raganos" sūnus...

– Žinau, kas jis, – pertraukė mane Virdas. – Prisiekiu Zopyro nosimi ir ausimis, kurios perrėžė jo paties galvą, turi nepaprastą talentą, padauža, užmegzti pažintis. Iš pradžių Gudinandas, miesto pajuokos objektas, dabar Jaeiras, nekenčiamiausias miesto šunsnukis.

– Nesiekiau susipažinti su...

– Užsičiaupk, – šiurkščiai, kaip gerais senais laikais subarė Virdas. – Apsirenk. Man nė motais, kad tu nepadoriai elgiesi, tačiau neprivalai taip atrodyti.

Ėmiau apgraibomis rengtis. Gudinandas taip pat, tačiau pasitraukęs nuošaliau, matyt, bijodamas Virdo, kuris mus užklupo tokioje padėtyje. Kai sutrikimas praėjo, atgailaujamai tyliu balsu tariau:

– *Fráuja*, tikrai nenorėjau, kad mane pamatytumėte tokioje padėtyje.

– Užsičiaupk, – vėl suurzgė Virdas. – Esu senas ir mačiau kur kas daugiau. Tiek, kad tu manęs nepajėgsi nustebinti. Jau seniai tau sakiau, kad manęs nė kiek nedomina... na, ar tu sysioji atsistojęs, ar atsitūpęs. Ar nusprendi dar ką nors daryti su apatinėmis savo kūno dalimis.

– Tačiau... – tariau vėl pradėdamas apgraibomis rengtis, – kai pagalvoju... kaip jūs čia atsidūrėte, *fráuja*? Kaip tik tuo metu, kai Gudinandui ir man reikėjo pagalbos?

– *Skeit*, padauža, į Konstanciją grįžau prieš savaitę. Tačiau išvydęs prie mūsų *deversoriumo* seklį nusprendžiau apsistoti kitur ir pasekti pats. Mačiau tave įeinantį ir išeinantį, kartais apsirengusį ta moteriška suknele, kurią man rodei Bazilėjoje. O šįvakar, kai išėjai iš *deversoriumo*, ir tave sekė, tiesiog ėjau paskui seklį. O dabar turime nuspręsti, ką darysime su tuo šunsnukiu „raganos" sūnumi.

Jaeiras mūsų pokalbio neišgirdo, tačiau dabar sėdėjo ir apsvaigęs čiupinėjo ant galvos iššokusį gumbą. Kiek galėjau įžiūrėti tamsoje, jis atrodė gana susirūpinęs.

– Pririškite prie jo didelį akmenį, – pagiežingai pasiūliau, – ir paskandinkite ežere.

– Su malonumu, – atsakė Virdas, o Jaeiras taip išblyško, kad matėsi net tamsoje. – Pagal gotų įstatymus šis sutvėrimas yra niekas – toks bevertis, kad įstatymas jo žudiko nebaustų, neskirtų baudos ar net nesubartų.

– Jei jis būtų paprastas prievartautojas, – tęsė Virdas, – nedvejodamas jį nužudyčiau. Tačiau jis yra hercogo Latobrigekso sūnus. Nors visi Konstancijos gyventojai – net ir jo tėvas, hercogas, – apsidžiaugtų, jei Jaeiras išnyktų, neišvengiamai būtų pradėta klausinėti. Be to, jo pakalikai šnipai – ir, žinoma, jo motina – gali žinoti, kur šiuo metu turėtų būti Jaeiras. Tad klausinės tavęs, padauža, ir tavo draugo Gudinando, o klausimus tikriausiai uždavinės padedant mokančiam įtikinti profesionaliam kankintojui. Todėl siūlau palikti Jaeirą gyvą ir taip jums abiem padėti išvengti pavojaus.

Kaip visada, Virdo patarimas buvo išmintingas, tad aš tik niūriai paklausiau:

– Ką tada siūlote, *fráuja*? Prašyti, kad *cohortes vigilum* arba *judicium* nuspręstų, kokią bausmę skirti?

– Ne, – su panieka atsakė Virdas. – Tik skystablauzdis arba bailys kreipiasi į įstatymo sergėtojus, kad šie išspręstų su asmenine garbe susijusį ginčą. Be to, Jaeirą kaipmat išteisintų, nes jis – hercogo sūnus. – Virdas atsigręžė į Gu-

dinandą ir tarė: – Tu ir ši garsi asmenybė esate maždaug to paties amžiaus ir sudėjimo. Ar sutiktum su juo susikauti sąžiningoje ir viešoje kovoje?

Gudinandas, pajutęs palengvėjimą, kad jo neapkūlė grėsmingas Juhizos globėjas, atsakė, jog susikauti su Jaeiru jam būtų vienas malonumas.

– Vadinasi, taip ir bus, – pareiškė Virdas. – Nuveskime jį į miestą ir pasitelkime senovinį dvikovos įstatymą.

– Ką?! – sucypė Jaeiras. – Aš, hercogo Latobrigekso sūnus, kausiuosi su prasčioku? Su niekingiausiu miesto luošiu ir mulkiu? Visiškai nesutinku su šiuo įžeidžiamu...

– Užsičiaupk, – abejingai nutildė jį Virdas, tarsi būtų kreipęsis į mane. – Padauža, surišk jam riešus savo skarele, o jo diržas bus pavadėlis vesti. Gudinandai, paimk tą storą vėzdą, kuris šįvakar jau du kartus buvo panaudotas. Jei belaisvis bandys bėgti, panaudok vėzdą vėl, ir nesigailėk.

Tad tą patį vakarą aš vėl viešai pasirodžiau kaip Juhiza, šį kartą Šventojo Jono bazilikoje. Kaip ir dauguma provincijos bažnyčių, ji taip pat – kai nevykdavo pamaldos – buvo naudojama ir kaip civilinių tribunolų vieta. Taigi stovėjau prieš skubiai sušauktą Konstancijos teismą, apkaltinau Jaeirą užpuolimu ir bandymu išžaginti ir paprašiau, kad jo kaltė ar nekaltumas būtų įrodyti per dvikovą, o trijų teisėjų paprašiau, kad Gudinandui šiose kautynėse leistų būti mano gynėju.

– Mano ponai, – kreipėsi Virdas, kuris ėmėsi mano juriskonsulto vaidmens, – siūlau šią bylą išspręsti miesto amfiteatre, kad visa Konstancija galėtų pamatyti, jog teisingumas buvo įvykdytas, o ginklai tebūnie vėzdai, nes, regis, jie – mėgstamas kaltinamojo įrankis.

Teisėjai ilgai raukėsi ir murmėjo, ir tai nestebino, nes, be manęs, Gudinando, Virdo ir vis dar skarele surištomis rankomis Jaeiro, čia dar buvo hercogas Latobrigeksas, jo žmona Robėja ir, žinoma, bažnyčios klebonas Tiburnijus.

Tai buvo pirmas kartas, kai pamačiau Latobrigeksą, jis, kaip man ir sakė, buvo nekrintantis į akis, labai kuklaus elgesio vyras. Hercogas beveik nuolankiu balsu pareiškė tik vieną prieštaravimą:

– Mano ponai, – kreipėsi Latobrigeksas, – šį kaltinimą pateikusi ieškovė nėra šio miesto gyventoja, o tik keliaujanti benamė. Neginčysiu jos dorumo, tačiau pareiškiu, kad jos moralė gali būti abejotina. Incidentas tariamai įvyko, kai ji viena, gerokai sutemus, nukeliavo į nuošalius ir apleistus krūmynus, į kuriuos jokia padori moteris...

Hercogą perraukė jo žmona. Robėja rūsčiai pažvelgė į mane veriamomis, kupinos neapykantos tamsiomis akimis ir nuožmiai pareiškė:

– Ir ši ištvirkusi gatvės merga drįsta kaltinti mūsų Konstancijoje gimusį pilietį. Hercogo sūnų. Romos legato sūnų. Senovinės Kolonų giminės palikuonį. Mano ponai, reikalauju, kad šmeižikiški kaltinimai būtų atmesti, Jaeiras išteisintas, jo reputacija atstatyta, o ši klajoklė maža kekšė už miesto ribų būtų viešai išrengta ir nuplakta.

Teisėjai vėl suglaudė galvas pasišnibždėti, o aš tariau Virdui:

– To ir buvo galima tikėtis. O kas ta Kolonų giminė?

– Kadaise, – pašnibždomis aiškino Virdas, – tai buvo viena pirmųjų Romos imperijos šeimų, tačiau dabar ji liūdnai išsigimė. Na, kad ir ana ten stovintis Latobrigeksas Kolona, kuris neturi jokios kibirkštėlės. Ar iš bet kurios mažiau kilmingos giminės kilęs vyras vestų tokią rėksnę kaip Robėja? Ir taptų tokio niekšo kaip Jaeiras tėvu? Žinoma, visi jie dar pretenzingai naudojasi šviesiausiojo statusu, bet...

Tylą ir vėl sutrikdė, šįkart klebonas Tiburnijus, kuris pataikaujamai prabilo:

– Mano ponai, Bažnyčia nesikiša į grynai civilinius reikalus, ir aš niekada į juos nesikišiu kaip Bažnyčios tarnas. Tačiau prieš tapdamas Konstancijos klebonu ilgus metus

čia buvau pirkliu ir meldžiu leisti pasakyti kelis žodžius, į kuriuos galbūt verta atsižvelgti sprendžiant šią bylą.

Suprantama, teisėjai skaitėsi su jo nuomone, o aš tikėjausi, kad Tiburnijus pataikaus hercogui Latobrigeksui. Tačiau tik ką iškeptas klebonas aiškiai didžiavosi neseniai įgyta bažnytine valdžia – ir tikriausiai džiaugėsi galimybe ja pasinaudoti – nes jis mane apstulbino pareikšdamas:

– Teisybė, gerbiamą Konstancijos pilietį apkaltino tik menka pro šalį keliaujanti prašalaitė. Tačiau noriu jums priminti, kad Konstancija klesti kaip tik šių prašalaičių dėka, atvykstančių ir išvykstančių pro jos vartus. Kiekvienas pilietis, pradedant kilmingiausiu ir baigiant žemiausiu, uždirba kiekvieną pelno numijų iš šių pašaliečių: keliaujančių pirklių ir tiekėjų. Jei tik žinia pasklis už miesto ribų, kad Konstancijos įstatymai gina tik savo piliečius – kad pašalietis, net ir toks nereikšmingas kaip ši keliaujanti kekšė, čia gali tapti neteisybės auka – kas, mano ponai, nutiks Konstancijos gerovei? Ir mūsų pačių gerovei? Ir šiai Dievo bažnyčiai? Siūlau patenkinti ieškovės prašymą įvykdyti teisingumą Gudinandui susikaunant su Jaeiru. Tai nuims nuo jūsų atsakomybės naštą nusprendžiant vienos ar kitos besiginčijančios šalies naudai. Per dvikovą teisia Viešpats.

– Kaip tu drįsti? – užsiplieskė Robėja, nors jos vyras tiesiog tyliai stovėjo, o sūnus pradėjo pastebimai prakaituoti. – Tu, pardavėjau su prijuoste, kas toks esi, kad aukštuomenės atstovą pasiųstum į viešą ir vulgarią kovą su niekingu ir silpnapročiu šliužu – vien tik dėl šios bevertės šiukšlės?

– Šviesiausioji Robėja, – pagarbiai kreipėsi į ją klebonas, tačiau griežtai pagrūmojo pirštu. – Aukštuomenės pareigos ir orumas yra išties svarbūs dalykai. Tačiau klebono pareigos dar svarbesnės, nes Paskutiniojo teismo dieną jis privalo atsiskaityti net už karalių. Šviesiausioji Robėja, net jei jūs kilmingumu pranoktumėte visą žmonių rasę, jūsų išdi-

dumas vis tiek privalo nusilenkti prieš krikščioniškųjų paslapčių tvarkytojus. Kai kalba jūsų šventikas, privalote jam rodyti pagarbą, o ne prieštarauti. Perspėju jus kaip dvasininkas, o mano lūpomis jus perspėja Kristus.

– Tai, – sušnibždėjo Virdas, – išgąsdino net „raganą“.

Iš tiesų, išgirdusi priekaištą, ponia išbalo kaip drobė ir daugiau nepratarė nė žodžio, o Jaeiras ėmė dar gausiau prakaituoti. Kurį laiką tvyrojo tyla, tada ją sutrikdė Latobrigeksas. Uždėjęs savo ranką ant Robėjos jis švelniu balsu tarė:

– Brangioji, *tata* Tiburnijus teisus. Teisingumas privalo būti įvykdytas, o per dvikovą Dievas nuspręs, kas teisus. Pasikliaukime Dievu ir mūsų sūnaus stipriomis rankomis. – Jis atsisuko į tris teisėjus. – Mano ponai, sutinku su ieškovės prašymu. Tegul dvikova įvyksta ryt rytą.

6

Per naktį žinia pasklido po visą miestą ir už jo ribų. Kai kitą rytą su Virdu atvykau į amfiteatrą – beje, vėl buvau Tornas – atrodė, kad prie vartų susirinko visi Konstancijos ir jos apylinkių gyventojai grūsdamiesi, kad nusipirktų molinius įėjimo žetonus.

Bažnyčia seniai žiūrėjo susiraukusi į gladiatorių dvikovas, o dauguma krikščionių imperatorių jas uždraudė. Galbūt tokios kautynės ir būdavo rengiamos slapta tolimose provincijose, tačiau Romoje viešos gladiatorių kautynės nevyko jau penkiasdešimt metų iki man gimstant. Žinoma, šiandieninėje kovoje nebus naudojami gladiatorių kardai ar kiti tradiciniai ginklai – trišakis, kuoka ir tinklas – bus kaunamasi tik medinėmis kartimis. Tačiau tai turėjo būti tikros kruvinos kautynės, įvykis beprecedentis, tad į amfiteatrą prigužėjo daugybė žmonių.

Minioje buvo ne tik žvejai, amatininkai, kaimiečiai ir kiti prasčiokai, kurie paprastai lankosi arenoje vykstančiuose žaidimuose ir sportinėse varžybose. Net miesto pirkliai ir parduotuvių savininkai – jie vargu ar būtų uždarę savo turgus ir sandėlius gedėdami dėl populiaraus imperatoriaus mirties – šiandien užšovė savo įstaigų langines arba paliko jas žemesnių tarnautojų ar vergų priežiūrai, kad galėtų dalyvauti spektaklyje. Čia taip pat buvo ir pro šalį keliaujančių miesto svečių, išgirdusių apie šį neįprastą pasilinksminimą.

Manau, dar gerokai prieš dvikovą visos amfiteatro vietos buvo užimtos. Kaip paprastai, prastuomenė sėdėjo ant viršutinių eilių atbrailų, tačiau Virdas sumokėjo nemažą kainą už savo ir mano vietas antroje eilėje, kuriose paprastai sėdi tik kilmingieji arba turtingieji. Ant arenos lygyje esančios eilės, skirtos tik aukštiems pareigūnams ir kitiems garbingiems asmenims, centrinės pakylos sėdėjo Latobrigeksas, ponia Robėja ir klebonas Tiburnijus, – visi jie buvo ištaigingai, beveik šventiškai pasipuošę.

Hercogas buvo toks pat abejingas kaip ir vakar vakare, užtat žmona tiesiog spinduliavo iki baltumo įkaitusiu įsiūčiu, o klebonas nuobodžiavo, tarsi netrukus turėtų išvysti aktorių trupę, pamaldžiai vaidinsiančią Kristaus kančias.

Atsisukęs į Virdą pareiškiau:

– *Fráuja*, kertu lažybų iš visos savo dalies pinigų, kuriuos kartu uždirbome ir saugiai atidėjome, kad šįryt nugalės Gudinandas.

Šis suprunkštė:

– Prisiekiu Laverna, vagių, išdavikų ir dezertyrų deive, tu nori, kad aš statyčiau už tą paršą Jaeirą? Absurdas! Tačiau, *akh*, nė vienoje arenoje man nepavyko atsispirti pagundai lažintis. Statau pusę mūsų bendrai uždirbtų pinigų prieš tavąją pusę ir savo pinigus statau už Gudinandą.

– Ką? Tai būtų dar absurdiškiau. Tada aš nesąžiningai...

Tačiau man nepavyko toliau ginčytis, nes apačioje, iš arenos, pasigirdo trimitas ir visos sujudusios minios nekantrus murmesys. Pro priešingus amfiteatrą supančios sienos vartus išniro Jaeiras ir Gudinandas.

Abu jaunuoliai ėjo nešini storomis uosio kartimis, ilgesnėmis už juos pačius ir storumo sulig riešu. Abu ryšėjo sportines strėnjuostes, o kūnus buvo išsitepę alyva, kad geriau nuslystų karčių smūgiai. Jie prisiartino vienas prie kito arenos viduryje, žengdami petys į petį nuėjo prie pakylos, sustojo ir iškėlę rankas pasveikino hercogą. Latobrigeksas kiekvienam jų nešališkai iškėlė dešinį kumštį, kuriame laikė balto audeklo skiautę. Tada vėl nuaidėjo trimitas, ir hercogas išmetė audeklo skiautę. Jaeiras ir Gudinandas akimirksniu atsisuko vienas į kitą ir atsistojo kovinėje pozoje kiekvienas sučiupdamas savo kartį viena ranka per vidurį, o kita arčiau galo. Abu jaunuoliai gerai tiko dvikovai. Gudinandas buvo aukštesnis ir turėjo ilgesnes rankas, bet Jaeiras buvo stambesnis ir raumeningesnis. Atrodė, kad jų gebėjimas naudotis kartimis taip pat buvo panašus. Žinojau, kad Gudinandas niekada neturėjo draugo, su kuriuo būtų galėjęs mankštintis kaudamasis kartimis, tačiau jis tikriausiai kartkartėmis kovodavo su įsivaizduojamu varžovu. Jaeiras tikriausiai turėjo daugybę progų varžytis su kitais jaunuoliais šiame sporte, bet jaunuoliai, žinodami, kad Jaeiras yra hercogo sūnus, be abejonės, sušvelnindavo savo smūgius ir leisdavo jam lengvai nugalėti. Nors nė vienas dvikovos dalyvių nebūtų ilgai atsilaikęs prieš tikrą, profesionalų, patyrusį kovotoją kartimi, dabar jie gana sumaniai mojavo savo įnagiais, atmušinėjo smūgius, smeigė ir vikriai išsisukinėjo nuo smūgių – tad žiūrovai neturėjo pagrindo niurnėti, kad tuščiai išleido pinigus nerangiam naujokų pasirodymui.

Susierzinęs tariau Virdui:

– Negalite savintis mano lažybų sumos. Tai aš pasiunčiau Jaeirą į šią areną, kad iš jo liktų tik šlapia krūva. Pasielgčiau

beprotiškai, jei net prieš savo valią statyčiau ne už vyrą, kurį pasirinkau savo gynėju. Reikalauju...

– *Balgs-daddja*, – ramiai atšovė Virdas. – Teisingai pasielgiau statydamas už Gudinandą ir neketinu atsiimti statymo. Pažvelk – ana, Jaeiras jau susigūžė, virpa ir pradeda trauktis.

Varžovai pradėjo kovą išmėgindami visus karčių kautynėse leistinus smūgius ir judesius, tiek puldami, tiek gindamiesi, kad įvertintų vienas kito drąsą, vikrumą ir stipriąsias bei silpnąsias vietas. Žinoma, ginantis galima greitai ir tvirtai atmušti smūgį savo kartimi, tačiau taip pat yra ir daugybė gudrių būdų išsisukti, staiga pasilenkti ar net – jei varžovas grėsmingai užsimoja visu karties ilgiu – mikliai tarsi akrobatui ją peršokti. Kovotojo kartimi pagrindiniai puolamieji judesiai yra mostas ir dūris, tačiau juos taip pat galima atlikti įvairiai: pavyzdžiui, apsimesti, kad užsimoji ir tada staiga durti.

Jaeiras ir Gudinandas kurį laiką talžė vienas kitą visais šiais skirtingais smūgiais, kurie buvo tokie stiprūs ir garsūs, kad keli žiūrovai užjaučiamai sudejavo, ir abu sėkmingai arba nesėkmingai išbandė kelias gynybos priemones, tada, matyt, nusprendė, kad sužinojo vienas kito silpniausias vietas, ir sutelkė dėmesį į jas.

Jaeiras, kurio rankos buvo trumpesnės, rečiau bandydavo durti karties smaigaliu, o pasikliaudavo smūgiais, dažniausiai nukreiptais į Gudinando galvą. Manau, jis prisiminė motinos užuominą apie Gudinando „smegenų ligą" ir vylėsi, kad net slystantis smūgis į galvą stipriai apsvaigins jaunuolį.

O Gudinandas greitai suprato, kad šoniniais karties smūgiais bus sunku parversti ar bent sujudinti kresną ir tvirtą Jaeirą, tad ėmė pasikliauti savo ilgesnėmis rankomis ir karties dūriais. Jis vis taikėsi į paširdžius, kad varžovui užimtų kvapą, ir į rankas, kad Jaeiras negalėtų tvirtai laikyti savo karties.

Kadangi Gudinandas buvo lieknesnis ir lankstesnis, jam pavyko išvengti arba atmušti daugumą Jaeiro smūgių, nukreiptų į galvą. Tačiau stambus Jaeiras buvo nepakankamai vikrus, kad išvengtų varžovo dūrių karties smaigaliu. Nuo kelių tokių dūrių jis garsiai sušvokštė ir svirduliuodamas pasitraukė atgal, kad galėtų įkvėpti oro. Taip pat girdėjome, kaip kelis kartus nuo Gudinando smūgių sutraška varžovo pirštai, o kartą Jaeiras dešine ranka vos nepaleido savo karties. Nuo tos akimirkos jis jau nebesistengė puldamas mojuoti kartimi; jis tik norėjo apsiginti, kad įnagis nebūtų išmuštas iš rankų. Atrodo, vaikinas neteko vilties laimėti ir tik visaip stengėsi atitolinti pralaimėjimą. Gudinandas pasinaudojo savo pranašumu ir spaudė priešininką atbulą, kol jie abu atsidūrė beveik tiesiai priešais centrinę pakylą.

– Pažvelk, – tarė Virdas. – Niekšas prakaituoja alyva.

Iš tiesų. Ten, kur dabar netvirtai mindžikuodamas, kad išsaugotų pusiausvyrą nepaliaujamai talžomas Gudinando, stovėjo Jaeiras, smėlyje ėmė driektis dėmė, tačiau nemanau, kad tai buvo tik prakaitas ir alyva. Jaeiro žvilgsnis karštligiškai lakstė į šalis tarsi ieškodamas prieglobsčio ar išsigelbėjimo, nes dažniausiai jis mesdavo žvilgsnį pakylos, ant kurios sėdėjo jo tėvas su motina, link. Hercogo veido išraiška nė kiek nepasikeitė, o Robėjos... na, jei ji tikrai būtų buvusi ragana, manau, pultų į areną prie savo berniuko ir imtų spjaudyti liepsnomis į Gudinandą.

– Žiaurus pagyrūnas visada yra bailys, – su pasitenkinimu pareiškė Virdas. – Ir jis dabar viešai tą įrodo. Padauža, neturėtum skųstis, kad teks sumokėti tokį didelį užstatą, nes jis tau suteikė malonumą pamatyti savo draugą nugalėtoju.

Tačiau staiga Gudinandas liovėsi talžęs priešininką ir pasitraukė nuo jo į šalį. Žiūrovai galbūt pamanė, kad jis tiesiog gailisi savo varžovo: jo nežudo, nelaužo kaulų, kad šis iki gyvenimo pabaigos neliktų luošas, net nemuša Jaeiro tol, kol šis kniūbsčias parkris ant smėlio ir nužemintai iš-

kėlęs pirštą ims maldauti palikti jį gyvą. Tačiau aš žinojau, kad ne pasigailėjimas staiga paralyžiavo Gudinandą. Jis net nežiūrėjo į Jaeirą; draugo žvilgsnis iš lėto pakilo virš arenos, amfiteatro eilių ir įsmigo į rytinį dangų, tarsi būtų išvydęs praskrendantį keistą paukštį ar išgirdęs vidurdienį ūbaujančią pelėdą.

Per visą dvikovą Gudinandas neparodė jokių savo negalios požymių. Tačiau aš jau seniai pastebėjau, kad priepuoliai dažniausiai jį ištinka ne įtampos ar prievartos akimirkomis, o tada, kai Gudinandas jaučiasi laimingiausias ir sveikiausias. Taip atsitiko ir dabar, kai draugas priartėjo prie didingiausios akimirkos jo gyvenime, nes iš žemiausio Konstancijos atstumtojo būtų virtęs triumfuojančiu didvyriu.

Kartis tiesiog iškrito jam iš rankų, ir aš pamačiau kodėl: Gudinando nykščiai tvirtai susirietė prie delnų, o rankos tapo niekam vertos. Jaeiras stovėjo lengvai svirduliuodamas, tačiau iš nuostabos beveik taip pat netekęs žado kaip ir jo priešininkas. Visi žiūrovai amfiteatre nustėro ir nuščiuvo. Tada Gudinandas suriko kaip buvau girdėjęs jį rėkiant anksčiau, tarsi jau būtų smogęs mirtiną smūgį, ir šis ūkavimas klaikiai nuaidėjo visiškoje arenos tyloje. Pasigirdo labai tylus balsas, kurio niekas, išskyrus Jaeirą, neišgirdo. Robėja palinko per pakylos baliustradą ir kažką sušnibždėjo sūnui.

Jaeiras vis dar stovėjo suglumęs, kraujas bėgo jam iš nosies ir beveik sutraiškyto dešinio delno, ir jis aiškiai nežinojo, ką daryti toliau – kol jam patarė Robėja. Tada staiga, kol Gudinandas vis dar laikė stipriai atlošęs galvą ir staugė nežemišku balsu, Jaeiras smogė jam iš visų jėgų. Vėzdas pataikė Gudinandui į gerklę ir nutraukė jo gailią aimaną, o draugas tarsi pakirstas medis pargriuvo ant nugaros.

Smūgis galbūt mirtinai ir nesužalojo Gudinando; jis gal dar būtų pakilęs ir kovojęs toliau, tačiau draugą buvo ištikęs priepuolis. Gudinandas gulėjo aukštielninkas ir įsitempęs, o Jaeiras įnirtingai talžė visą jo kūną. Mano draugas vis dar

galėjo maldauti pasigailėjimo – iškelti smilių – ir hercogas Latobrigeksas turėtų sustabdyti kovą ir paklausti minios verdikto: gyvybė ar mirtis? Tačiau vargšas Gudinandas nepajėgė net atgniaužti konvulsijų traukomų kumščių, kad iškeltų tą vieną vienintelį pirštą.

Jo drebuliai sulėtėjo ir liovėsi; Gudinandas gulėjo nejudėdamas, o Jaeiras talžė jį tol, kol buvo beveik neįmanoma atpažinti, kad tai žmogaus kūnas; Gudinandas nė nekrustelėjo, tik jam iš burnos tekėjo seilės. Jis, be abejonės, buvo jau negyvas, tačiau Jaeiras trankė beformį lavoną, tarsi džiūgaudamas būtų žudęs visą maišą kačiukų. Reginys buvo toks siaubingas, kad žiūrovų minia, visi kaip vienas, neraginama pašoko ant kojų ir ėmė šaukti: „Pasigailėti! Pasigailėti!“

Jaeiras stabtelėjo, kad pažvelgtų į pakylą, bet hercogas nespėjo parodyti tradicinio gesto – nuleisti nykštį duodamas ženklą nugalėtojui mesti ginklą, – nes Robėja labai skubiai parodė kitą tradicinį gestą: smeigė nykščiu sau į krūtinę, kas gladiatorių laikais reiškė: „Nudurk jį!“ Ir, žinoma, Jaeiras pakluso motinai. Miniai vis dar šaukiant „Pasigailėti!“, jis iškėlė vėzdą ir smogė juo tarsi grūstuvu, tris ar keturis kartus, tiesiai į aukos galvą. Gudinando kaukolė suskilo tarsi kiaušinio lukštas, ir dabar nei Juhizos dėmesys, nei jokios kitos priemonės nebegalės pataisyti tragiškai sutrikusių smegenų, pavertusių nepriekaištingą draugo gyvenimą tokiu pasigailėtinu, nes jos pilkai rausva koše ištekėjo ant smėlio.

Tai išvydusi minia, kuri, regis, tik ką buvo labai ištroškusi kraujo, pasipiktinusi ėmė rėkti visomis kalbomis: „*Skanda! Atrocitas! Unhrains slauts! Saevitia*!“ – „Gėda! Žvėriška! Bjaurus skerdikas! Barbariškumas!“ Žmonės sujudo ir, manau, netrukus jie nuo suolų būtų puolę į areną ir sudraskę Jaeirą į gabalus.

Tačiau taip pat pakilo ir klebonas Tiburnijus ir iškeldamas rankas paprašė dėmesio. Kai žiūrovai vienas po kito jį pastebėjo, minia palaipsniui nutilo ir buvo galima išgirsti

Tiburnijaus kreipimąsi. Jis pakaitomis šaukė lotyniškai ir senąja kalba, kad visi suprastų:

– *Cives mei*! *Thiuda*! Mano žmonės! Liaukitės bedieviškai protestavę ir sutikite su Dievo verdiktu. Viešpats yra teisingas, išmintingas ir sprendžia dorai; jame nėra jokios neteisybės. Siekdamas šiame prieštaravime išsklaidyti visas abejones ir visiems atskleisti tiesą, Viešpats nusprendė, kad Gudinandas turi būti nugalėtas, o Jaeiras turi laimėti pergalę. Nedrįskite ginčytis dėl Viešpaties išminties, kurią jis nusprendė šiandien jums visiems atskleisti. *Nolumus*! *Prohibemus*! *Gutha wafrthai wilja theins, swe in himina jah ana afrthai*! Tebūnie Dievo valia, kaip danguje, taip ir žemėje!

Tačiau niekas minioje nebuvo pasirengęs nepaklusti šiam šventiko paliepimui. Vis dar murmėdami žmonės pradėjo skirstytis iš amfiteatro. Matyt, Tiburnijus, Latobrigeksas, Robėja ir Jaeiras nuo pakylos galėjo išeiti pro atskiras duris, nes ir jų staiga neliko. Niekas, išskyrus mane ir Virdą, neliko stebėti, kaip arenos vergai, vadinami charonais – mirusiųjų keltininkais – nuo smėlio pašalina kruviną masę, kuri neseniai buvo Gudinandas.

– *Hua ist so sunja*! – suurzgė Virdas. – Kas yra teisybė? Nežinau, kuris yra slidesnis šliužas: Jaeiras, jo ragana motina ar tas žaltys klebonas.

Pacitavau jam iš Biblijos:

– *Mis fraweit letaidáu; ik fragilda*. Kerštas priklauso man; aš atsiskaitysiu.

– Tai aš turėsiu atsiskaityti, – bambėjo Virdas, kai pakilome išeiti. – Negaliu tavęs paguosti dėl draugo netekties, bet pasakysiu, kad laimėjai gana apvalią sumą. Tačiau turiu padaryti vieną pastabą. Niekada man nesakei, kad Gudinandas *uslitha*, serga nuomariu.

– Tačiau patariau atsisakyti lažybų! – atšoviau. – Leidžiu jums tai padaryti dabar.

– Prisiekiu išblyškusia ir išsekusia deive Pauperta, niekada gyvenime nesu išsižadėjęs skolos. Nepradėsiu to daryti ir dabar apgaudamas draugą.

– Gerai, – tariau, kai mes išėjome į gatvę. – Man reikia šių pinigų. Ir, pažadu, ateinančią žiemą plušėsiu dar uoliau, kad padėčiau mums ir vėl susikrauti turtus.

Tau reikia pinigų? – nustebęs paklausė Virdas. – Ar galiu paklausti kam?

– Ne, *fráuja*, nesakysiu, iki juos išleisiu. Nes galite mėginti mane atkalbėti juos panaudoti taip, kaip esu sumanęs.

Virdas gūžtelėjo pečiais, ir mes tylėdami patraukėme *deversoriumo* link. Tiesą sakant, ėjau verkdamas, tik nei Virdas, nei kas nors kitas negalėjo to pastebėti, nes man iš akių neriedėjo ašaros. Sielvartą, kurį jaučiau kaip Tornas, netekęs draugo, kenčiau vyriškai, sausomis akimis. Tačiau moteriškoji mano pusė nesigėdydama raudojo dėl Gudinando, kuris mane mylėjo. Kadangi mano moteriškumas dabar buvo giliai paslėptas išoriškai vyriškoje pusėje, ašaros tekėjo ne iš akių, o iš širdies. Spėliojau: jei šiuo metu būčiau Juhiza, o ne Tornas, ar ašaros pastebimai riedėtų mano skruostais?

Ir vėl susimąsčiau apie savo keistą prigimtį ir dažnai skaudžias pasekmes, kurias ji sukeldavo mane supančiame pasaulyje. Spėliojau, ar mano, kaip *manamavio*, negebėjimas mylėti, ar iš anksto nulemtas likimas verčia kitus taip pat kentėti. Visi romėnai tikėjo, o tie, kurie liko pagonys, tebetiki ir dabar, kad kiekvieną žmogų saugo ir veda per gyvenimą asmeninis, nematomas, tačiau visada esantis dievukas. Saugantieji vyrus dievukai vadinami genijais, o moteris – junonomis. Pagal šį pagonišką tikėjimą nuo žmogaus valios mažai kas priklauso, jis privalo paklusti savo globojančios dvasios užgaidoms ir diktatui. Tada ar manimi, dvilyčiu, rūpinasi ir genijus, ir junona? Gal jie nuolatos konfliktuoja mane kontroliuodami? O gal manimi nesirūpina

nei vienas, nei kita? Maniau, kad daugelį dalykų gyvenime padariau vadovaudamasis savo laisva valia, tačiau dėl kitų negalėjau būti tikras. Apgalvotai, sąmoningai ir su pagieža nužudžiau pasmerkimo nusipelniusį brolį Pėterį. Tačiau, kaip spėju, nekalta sesuo Deidamija dabar taip pat gali būti mirusi – ir visiškai man to nenorint – nuo siaubingo mušimo, kurį ji turėjo iškęsti, nes susidėjo su manimi. Turėjau pakankamai svarią priežastį ir teisę nužudyti laukinę moterį hunų stovykloje, tačiau neturėjau jokios priežasties, teisės ar noro taip pat pasmerkti mirčiai mažąjį charizmatiką Becgą. Jėzau, net mano kompanionas *juika-bloth* žuvo per mane, nes aš neišmanėliškai kišausi į jo tikrąją prigimtį. O dabar... dabar nenoromis tapau tiesiogine Gudinando pasiaukojimo priežastimi.

Liufs Guth! Ar savo paties, ar globojančių genijaus arba junonos – o gal savo paties ir šių dievybių – valia iš tiesų, jau, taip anksti, tapau plėšrūnu, kuriuo kadaise pasižadėjau tapti, kruvinai žengiančiu per savo gyvenimą? Ir per kitų žmonių gyvenimą?

Ką gi, tariau sau, jei tokiu tapau, bent jau žinau, kas bus kita mano auka.

– *Khaîre*! – graikiškai šūktelėjo sveikindamas mane egiptietis vergų pirklys, kai pasakiau, ko atėjau. – Jaunuoli, ar nesakiau, kad kada nors tu rasi būdą panaudoti *veneficą* savo tikslais? Prisipažįstu, nesitikėjau, kad tai įvyks taip greitai, nes esi dar labai jaunas ir...

– Liaukis pamokslavęs, – pertraukiau jį. – Aptarkime kainą.

– Tu ją žinai.

Tačiau man vis tiek pavyko šiek tiek nusiderėti. Kaip sakiau, egiptietis už vergę, vadinamą Beždžione, prašė beveik tiek, kiek buvo mano piniginėje. Tačiau po ilgų derybų nusipirkau etiopę mergaitę už truputį mažesnę sumą, tad liko pa-

kankamai pinigų sumokėti už mano ir Virdo nakvynę *deversoriume*, kai reikės iškeliauti, apsirūpinti artėjančiai žiemai, ir net liko kelios silikos kitam tikslui, kurį turėjau galvoje.

– Labai gerai, – tariau, kai sandėris buvo baigtas ir pirklys pasirašė, užantspaudavo ir padavė man Beždžionės nuosavybės pažymėjimą. – Aprenk mergaitę, ir tegul ji būna pasiruošusi vykti su kartu, kai man prireiks jos paslaugų, nes gali labai staigiai jos prireikti.

– Ji tavęs lauks, – atsakė egiptietis bjauriai nusišypsodamas. – Kai ateis metas, linkiu tau – tarkime – visiško pasitenkinimo. *Khaîre*, jaunasis pone.

Kitas kelias dienas slapta stebėjau tykodamas prie Latobrigekso rūmų. Šnipinėjau tik dieną, nes kaip tik tuo metu buvo labiausiai tikėtina, kad susiklostys įvykiai, kurių tikėjausi. Vakarus ir vėl leidau Virdo draugijoje vakarieniaudamas tavernoje ar maudydamasis termoje, ir mes kalbėdavomės apie nereikšmingus dalykus. Buvo akivaizdu, kad Virdą kamuoja smalsumas, tačiau jis kantriai susilaikė neklausinėdamas ir nesiskųsdamas, kad vilkinu mūsų medžioklės sezono pradžią.

Daugybę kartų stebėjau, kaip iš Latobrigekso rezidencijos iškeliauja neštuvai, o juos nešantys vergai šaukia: „Kelią legatui!" Kartais Latobrigeksas keliaudavo vienas, kartais su savo žmona, dar kitais kartais – su sūnumi. Tačiau aš nusekiau paskui neštuvus saugiu atstumu bėgdamas iš paskos tik tą dieną, kai vergai iš rūmų išnešė tik Jaeirą su Robėja. Kaip ir tikėjausi, nešikai sustojo ir išleido Jaeirą prie vyrų pirties. Tada jie keliavo toliau, o aš sekiau iš paskos tyliai melsdamasis. Mano maldos buvo išgirstos, nes nešikai sustojo prie moterų termos, ir Robėja ten išlipo.

Tada kiek įkerta kojos nudūmiau prie egiptiečio būsto, pagriebiau Beždžionę ir nusitempiau ją į termą, kurioje maudėsi Jaeiras. Nebuvo nieko keista, kad vyras bet kur at-

siveda patarnauti vergą, vyrą ar moterį, bet, suprantama, jis negalėjo įsivesti vergės į vyrų pirties vidų. Tačiau kaip ir visose aukštesnės klasės termose, šioje buvo įrengti nedideli, tačiau patogiai apstatyti laukiamieji, tad aš įkurdinau Beždžionę viename jų, kuriame stovėjo sofa.

Negalėjau nieko mažai mergaitei paaiškinti žodžiais, tačiau įsigudrinau savo nurodymus perduoti gestais, ir ji, viską supratusi, klusniai linktelėjo. Ji turėjo nusirengti visiškai nuoga, atsigulti ant sofos ir palaukti; tada privalėjo atlikti tai, ko buvo išmokyta. Vos tik tai atlikusi, Beždžionė turėjo vėl apsirengti, išeiti iš laukiamojo ir susitikti su manimi gatvėje prie termos.

Iš visos širdies vildamasis, kad Beždžionė viską suprato, palikau ją laukiamajame ir išėjau į *apodyteriumą* nusirengti. Tada susisupęs į rankšluostį nuskubėjau per kitas patalpas ieškodamas Jaeiro. Ilgai pabėgiojus man išties reikėjo pirties, tad apsidžiaugiau radęs savo auką pilname garų *sudatoriume*. Jame buvo keli vyresnio amžiaus vyrai, kurie sėdėjo, prakaitavo ir šnekučiavosi, tačiau buvo susibūrę gerokai atokiau nuo Jaeiro. To ir tikėjausi. Paskutiniosiomis dienomis pastebėjau, kad visi Konstancijos gyventojai – net panašūs storžieviai kaip ir pats Jaeiras, kuriuos matydavau jo draugijoje, – vengė su juo bendrauti. Tikriausiai po dvikovos niekas, išskyrus motiną bei tėvą ir galbūt savanaudį kleboną, neištarė Jaeirui draugiško žodžio ir maloniai nežvilgtelėjo į jį.

Tad čia, *sudatoriume*, Jaeiras sėdėjo paniuręs vienišas ir nuogas, tik ant dešinės rankos buvo uždėtas tvarstis. Kai prisėdau šalia jo ir prisistačiau: „Esu Tornas, jūsų, šviesiausiasis Jaeirai, gerbėjas“, vaikinas nuoširdžiai nustebo. Būtų galima manyti, kad jį nustebino tai, jog užkalbinęs jaunuolis amžiumi ir išvaizda yra labai panašus į Juhizą. Tačiau jis matė Juhizą – bent jau iš arti – tik tamsioje giraitėje ir bažnyčios, kurioje buvo susirinkęs teismas, prieblandoje. Be to,

aš aiškiai buvau vyras, juk atėjau į vyrų termą, ar ne? Esu tikras, kad Jaeiras nustebo tik dėl to, jog kažkas nusprendė su juo, *persona non grata*, kokiu tapo, pasikalbėti.

– Šviesiausiasis, – kreipiausi, – jūs manęs nepažįstate, nes esu tik keliaujančio pirklio mokinys, o mes tik neseniai atvykome į jūsų miestą. Tačiau privalau pasakyti, kad esu jums labai skolingas.

– Už ką? – kimiu balsu paklausė jis ir pasitraukė nuo manęs tolėliau.

Manau, Jaeiras išsigando, kad galbūt esu velionio Gudinando draugas ar giminaitis ir kad skola, apie kurią užsiminiau, yra tokia, kokios jis nenorėtų susigrąžinti.

– Jūsų dėka, – ėmiau skubiai aiškinti, – lažybose laimėjau didelę pinigų sumą. Didelę, bent jau atsižvelgiant į kuklią mano padėtį. Matote, anądien stebėjau dvikovą arenoje ir visą savo uždarbį bei santaupas iki paskutinio numo pastačiau už jus.

– Tikrai? – jau ne taip atsargiai pasidomėjo Jaeiras. – Negaliu patikėti, kad kažkas statė už mane.

– Tačiau aš pastačiau. Ir daug laimėjau.

– Tuo galiu patikėti, – niūriai sutiko Jaeiras.

– Todėl už turtus, kuriuos uždirbote šiam niekingam mokiniui, noriu atsilyginti. Žinoma, suprantu, šviesiausiasis, jūs niekada nesutiksite paimti pusę laimėto honoraro. Tad atnešiau jums dovaną.

– Hm?

– Už savo laimėjimo dalį nupirkau jums vergę.

– Ačiū, mokiny, aš turiu daugybę vergų ir vergių.

– Tačiau tokios neturite, šviesiausiasis. Jauna ir skaisti, kaip tik prinokusi, kad būtų nuskinta.

– Ačiū dar kartą, tačiau esu ne kartą mėgavęsis tokiais vaisiais.

– Tik ne tokiais, kokį siūlau, – pakartojau. – Ši mergaitė yra ne tik skaisti ir graži, ji – juodaodė. Jauna etiopė.

– Ką tu sakai? – sumurmėjo Jaeiras, ir jo paniuręs veidas pašviesėjo. – Niekada nebuvau sugulęs su juodaode mergaite.

– Galėsite su ja sugulti tuojau pat. Leidau sau ją atvesti čia, į termą. Ji laukia jūsų visiškai nuoga trečiame laukiamajame paradiniame koridoriuje.

Jaeiras prisimerkė.

– Tikiuosi, neketini man iškrėsti kokio nors įmantraus pokšto?

– Noriu jums atsidėkoti, šviesiausiasis. Jums tereikia nueiti ir pasižiūrėti. Jei nepatiks tai, ką išvysite... ką gi, aš lauksiu čia. Tiesiog grįžkite ir pasakykite, kad nepriimate dovanos.

Jaeiras vis dar atrodė įtarus, bet taip pat ir užvaldytas geismo. Jis atsistojo, susisupo į rankšluostį ir tarė:

– Tada palauk, mokiny. Jei tuojau pat negrįšiu ir nepasmaugsiu tavęs kaip išdaigininko, vėliau grįžęs labai maloningai priimsiu tavo dovaną. – Tai taręs jis nuėjo į pastato priekį.

Aš nieko nelaukdamas nusekiau iš paskos. Per daug tiksliai apskaičiavau laiką, kad galėčiau gaišti. Kai Jaeiras įėjo pro laukiamojo duris, ir jos po akimirkos neatsidarė, nuskubėjau į *apodyteriumą* ir – džiaugdamasis, kad turėjau galimybę garais pašalinti nors truputėlį prakaito – skubiai apsirengiau. Tada vėl bėgdamas kaip patrakęs nuskuodžiau į savo kambarį svečių namuose, nusimečiau vyriškus drabužius ir apsivilkau Juhizos apdarus. Negaišau laiko pasidailinti kosmetika ir papuošalais, o tuojau pat nubėgau prie termos, iš kurios visai neseniai buvau išėjęs.

Kaip ir buvo liepta, Beždžionė jau laukė manęs gatvės kampe abejingai nužvelgdama praeivius. Daugelis jų sulėtindavo žingsnį arba stabtelėdavo pažiūrėti į ją, nes atvykstantys į Konstanciją pirklių karavanai kartais atgabendavo juodaodžių, tačiau gražių juodų mergaičių – labai retai. Kai paėmiau mažąją Beždžionę už rankos, ji staiga pasitraukė į šalį – buvau nepažįstama moteris. Tačiau netrukus ji atpa-

žino mane kaip naująjį šeimininką, tada nusišypsojo, bet atrodė sutrikusi dėl labai keisto, jos nuomone, mano elgesio. Klausiamai mostelėjau termos link, ir Beždžionė dar plačiau nusišypsojo, tada energingai sulinksėjo galva.

Kartu su ja nubėgome į moterų termą, ir čia, žinoma, buvo įprasta, kad kilminga moteris atsivestų savo vergę, net jei ji ir juodaodė. Mudu su Beždžione skubiai nusirengėme *apodyteriume* ir kartu ėmėme dairytis po patalpas. Jau buvo praėję nemažai laiko, tad Robėja buvo tolimiausioje patalpoje, *balineume*, taip pat tingiai, kaip ir tada, kai pirmą kartą ją išvydau, plūduriuodama šilto vandens baseine. Tačiau buvo akivaizdu, kad ir jos šalinasi, nes kelios vyresnės moterys ir mergaitės leido jai užimti visą baseino galą – tą patį tolimiausią ir tamsiausią kamputį, kuriame Robėja man siūlė kartu paišdykauti.

Saugodamasis, kad Robėja manęs nepastebėtų, parodžiau ją Beždžionei ir vėl gestais daviau nurodymus. Mergina turėjo kaip įmanoma gundomiau priplaukti prie ponios ir sutikti su visais jos siūlymais. Tada, atlikusi tai, ką privalo, turėjo skubiai lėkti į *apodyteriumą*, apsirengti ir išbėgti iš termos, prie kurios šįkart turėjau laukti aš. Mergina kelis kartus linktelėjo galva, tada gracingai paniro į baseiną, o aš grįžau į *apodyteriumą* ir paskutinį kartą apsirengiau kaip Juhiza.

Nenustygdamas stovėjau gatvėje ir man atrodė, kad laikas slenka kankinamai lėtai. Tačiau iš tiesų viskas užtruko ne ilgiau kaip su Jaeiru. Tiesą sakant, išgirdau termoje kilusį sambrūzdį – moterų klyksmus, bėgančiųjų kojų trepsėjimą, vaikų riksmą, aptarnaujančių vergių šūksmus – keliomis minutėmis anksčiau nei Beždžionė išskuodė pro duris vis dar segiodamasi savo viršutinius drabužius. Man net nespėjus paklausti, mažoji juodaodė plačiai nusišypsojo ir linktelėjo galva.

Tad dabar kur kas lėčiau nuvedžiau Beždžionę į galutinį mūsų kelionės tikslą – vargingiausią kvartalą tolima-

me miesto pakraštyje. Gudinandas kartą parodė man savo namą, tačiau niekada nebuvo pakvietęs į vidų – gėdijosi savo labai apleistos ir purvinos lūšnos. Parodžiau Beždžionei gestais, kad ji privalo eiti į vidų, ir įdaviau jai savo piniginę. Tada šiek tiek nedrąsiai padėkodamas pabučiavau ją į juodmedžio spalvos kaktą, atsisveikindamas pamojavau ranka ir stebėjau, kol mergina įėjo į trobelę.

Duotoje Beždžionei piniginėje buvo keli sidabriniai silikai, kuriuos buvau atidėjęs kaip tik šiam tikslui, vergės nuosavybės pažymėjimas, dabar mano pasirašytas, ir raštelis, kurį parašiau gotiškomis raidėmis senąja kalba: *Máizen Teizai friathwai manna ni habáith, ei huas sáiwala lagjith faúr frijonds seinans.*

Niekada nebuvau susitikęs su invalide Gudinando motina ir net nežinojau, ar ji moka skaityti. Tačiau našlei labai pravers pinigai, ir kuris nors malonus kaimynas tikrai galės jai išversti du dokumentus. Pažymėjimas praneš dvigubą netektį patyrusiai senutei, kad dabar ji yra vergės, kuri vietoje Gudinando ją maitins ir rūpinsis, savininkė. Antrasis dokumentas primins tai, ką ji, jei yra pamaldi krikščionė, privalo ir taip žinoti: „Nieko neįmanoma labiau mylėti už tą, kuris dėl draugo atidavė savo gyvybę.“

Buvau grįžęs į svečių namus, apsirengęs kaip Tornas ir prigulęs pailsėti savo kambaryje, nes seniai to nusipelniau, kai atėjo Virdas, daugiau nei truputį apgirtęs, išsitaršiusiais galvos ir barzdos plaukais. Jis dėbtelėjo į mane paraudusiomis akimis ir tarė:

– Neabejoju, jau girdėjai, kad ragana Robėja ir jos šliužas sūnus negyvi.

– Ne, *fráuja*, negirdėjau, bet tikėjausi tai išgirsti.

– Jie mirė maudydamiesi, tačiau nenuskendo. Ir nors buvo skirtingose termose, mirė beveik tuo pat metu.

– Ir tai tikėjausi išgirsti.

– Jie mirė labai keistomis aplinkybėmis. Įdomiausia, kad panašiomis aplinkybėmis.

– Džiaugiuosi tai girdėdamas.

– Sako, Jaeiro veidą buvo iškreipusi tokia grimasa, kad buvo beveik nepakeliama į jį žiūrėti, o šlykščiai perkreiptas kūnas gulėjo jo paties išmatų krūvoje. Taip pat sako, kad Robėjos veide buvo tokia pati vaiduokliška grimasa, jos kūnas susitraukęs į kamuolį, ir ji plūduriavo *balineumo* baseine išterliota rudomis savo pačios išmatomis.

– Esu labai laimingas tai girdėdamas.

– Turint omenyje tai, kas įvyko šiandien, keista, kad klebonas Tiburnijus vis dar gyvas.

– Apgailestauju. Tačiau pagalvojau, kad pasielgsiu neišmintingai, jei vienu smūgiu išnaikinsiu visus Konstancijos piktadarius. Paliksiu kleboną teisti Dievui, kuriam jis skelbiasi tarnaująs.

– Dabar jis, ko gero, nedaug tarnaus. Bent jau ne viešai. Sakyčiau, kad jis visam likusiam gyvenimui pasislėps už užsklęstų ir saugomų durų.

Kai į šią pastabą nieko neatsakiau, tik plačiai išsišiepiau, Virdas susimąstęs pasikasė barzdą ir tarė:

– Tai štai kodėl tau prireikė visų mūsų pinigų. Tačiau vardan kerštingos akmeninės Mito statulos, padauža, pasakyk, ką tu nupirkai už šiuos pinigus?

– Vergą.

– Ką? Kokį vergą? Gladiatorių? Žudiką? Tačiau sako, kad nė ant vieno lavono nebuvo jokių smurto žymių.

– Nupirkau *veneficą*.

– Ką?! – Iš siaubo Virdas beveik išsiblaivė. – Ką tu žinai apie *veneficą*? Iš kur žinai?

– Esu smalsus, *fráuja*. Pasiklausinėjau. Sužinojau, kad yra mergaičių vergių, kurias nuo kūdikystės maitina nuodais. Iš pradžių labai mažomis dozėmis, vėliau jas vis didina. Kai jos tampa merginomis, vergių organizmas pripranta prie

šių medžiagų ir joms nuodai nebūna kenksmingi. Tačiau susikaupę nuodai yra tokie pavojingi, kad sugulęs su *venefica* vyras – ar kas nors kitas, paragavęs jos syvų, – kaipmat miršta.

– Ir tu ją nupirkai, – prislopintu balsu tarė Virdas. – Ir pasiūlei ją...

– Ji buvo labai nepaprasta. Ši vergė, kaip ir kitos tokios mergaitės, buvo maitinama kurpelėmis, nes šis nuodas nėra nemalonaus skonio. Tačiau ją taip pat dar maitino *elateriumu*. Jei jums, *fráuja*, neteko apie jį girdėti, pasakysiu, kad tai nuodas išgaunamas iš vaisiaus, vadinamo trykštančiu agurku.

– *Iésus*, – aiktelėjo Virdas žvelgdamas į mane su pagarbiu išgąsčiu. – Nenuostabu, kad jie taip šlykščiai mirė – trykšdami tarsi agurkai. – Virdas ne tik išsiblaivė, bet ir jautėsi truputį nejaukiai. – Sakyk, padauža, ar ketini laikyti šią *veneficą*?

– Nesibaiminkite, *fráuja*. Ji savo darbą atliko, aš taip pat. Siūlau jums ir man tęsti savo reikalus, tik kitoje vietoje. Kai tik susikrausime mantą, esu pasirengęs išvykti iš Konstancijos. Visam laikui.

AIDŲ SLĖNIS

1

Likusią rudens dalį, visą žiemą ir gerokai įpusėjus pavasariui plušėjau stropiau nei kada nors anksčiau – kaip ir buvau pažadėjęs Virdui – rūpindamasis kailiais, odomis, kalnų ožių ragais ir bebrų *castoreum* kapšeliais, kad papildytume mūsų bendrą turtą. Žinoma, bet kam būtų buvę sudėtinga sumaniau medžioti ir nušauti daugiau žvėrių nei Virdas. Jis vis dar gerokai pranoko mane gebėjimu gyventi miške ir akylu stebėjimu. Tačiau, kaip pradėjau pastebėti, o Virdas pusiau irzliai, pusiau liūdnai prisipažino, jo regėjimas ėmė silpti, jei tik užeidavo nors menkiausia prieblanda.

– Prisiekiu visų tėvu Votanu, – bambėjo jis. – Įdomu, kiek žmonių norėtų, viltųsi ir melstųsi, kad ilgai gyventų, jei suvoktų, jog ilgai gyventi, tai pasenti.

Tad kai tik nusileisdavo prieblanda, aš padėdavau į šalį savo laidynę, ir Virdas man paskolindavo savo hunų lanką, kad galėčiau toliau medžioti, ko senolis vienas nebūtų galėjęs daryti. Kasdien naudodamasis šiuo ginklu gana gerai įgudau – tačiau netapau tokiu mokovu, koks buvo Virdas savo geriausiais laikais – ir per tas kelias valandas, kai Virdas nemedžiodavo, dar nušaudavau žvėrių, tinkamų ir dėl kailių, ir mūsų vakarienei.

Per tą laiką savo laidyne arba Virdo lanku – o kartą net durklu, kai sustojau nusilengvinti, o ypač smalsus ir nepaprastai kvailas klanų ožys atbėgo manęs apžiūrėti – buvau sumedžiojęs bent po vieną visų kailinių žvėrių egzempliorių... išskyrus du. Kadangi man nepavyko išmokti taip mikliai beveik vieną po kitos laidyti strėles, visada tik Virdas prižadindavo žiemos miegu miegantį lokį ir išviliodavo jį iš guolio, o tada paskutine strėle nukaudavo, kai žvėris iš-

līsdavo iš urvo. Be to, nors už tankų ir sunkų vilko žieminį kailį būtų galima gauti tiek pat kiek už ernio, Virdas, Vilkų draugas, man neleisdavo jų medžioti.

Turiu pasakyti, kad aš, nors ir nebūdamas vilkų draugas, pradėjau jais žavėtis, ypač jų ištverme. Kaimiečiai nuo seno sako: „Ateis žiema ir vilkai..." Toks suporavimas yra labai vykęs. Atrodo, kad vilkams iš visų metų laikų labiausiai patinka žiema. Kai brisdavau per pusnis sustiręs iki kaulo ir netikėtai užklupdavau po medžiu gulintį vilką, galėdavau tik stebėtis, kad vilkas visada – sąmoningai ir, matyt, patenkintas – gulėdavo medžio paunksnėje.

Iki pavasario buvo dar gana toli, ir mes su Virdu žingsniavome greta savo arklių, nes ant jų balnų stūksojo kalnai kailių, o mes juos vis dar rinkome. Tad mudu iš tvirtų, tačiau lanksčių šakų, surištų žaliaminės odos juostomis, pasidarėme rogutes, kurių pavažų priekiai buvo užriesti į viršų, kad jas būtų galima nesunkiai pertempti per mūsų kelyje pasitaikančias kliūtis.

Išvykę iš Konstancijos apsukome pietinį Brigantino ežero krantą ir patraukę į rytus įžengėme į Romos provinciją, lotyniškai vadinamą *Rhaetia Secunda*, o senąja kalba – *Bajo-Varia*. Kaip ir praėjusią žiemą, daugiausia keliavome Alpių kalnų papėdėmis. Tačiau ši žiema buvo kur kas švelnesnė, tad pakildavome aukščiau į kalnus ieškodami kalnų ožių ar apžiūrinėdami Virdui žinomas olas ir keliose jų radome lokių.

Bajo-Varia yra viena rečiausiai apgyvendintų išlikusių vakarinės imperijos provincijų. Kirsdami šį kraštą neradome nė vieno romėnų kelio, miesto ar kaimo, net legionierių avanpostų. Vieninteliai krašto gyventojai buvo klajokliai, vadinami alamaniais, ir mes kelis kartus susitikome su šiomis vadinamosiomis „tautomis", kurios iš tiesų tebuvo tik didelės gentys, arba keliaujančios iš vienos vietovės į kitą, arba įsikūrusios stovyklas žiemai. Keliaudavome kartu su šiomis klajoklių gentimis, kol jų maršrutas sutapdavo su

mūsiškiu. Kartą kelias paras naudojomės tokios genties svetingumu jos įkurtoje žiemos stovykloje.

Turint galvoje karingą alamanių reputaciją, buvo galima tikėtis, kad jie piktinsis svetimšalių buvimu jų žemėse. Teisybė, jei mes su Virdu keliautume su didele pirklių vilkstine ar žygiuojančia užsienio armija, alamaniai mus laikytų įsibrovėliais, būtų mus užpuolę, apiplėšę ir arba nužudę, arba pavertę vergais. Tačiau mes buvome tokie panašūs į klajoklius, kad alamaniai šiltai mus priėmė į savo draugiją. Stovyklą, kurioje mes kurį laiką buvome apsistoję, įrengė gausiausia provincijos tauta. Jie save vadino *Baiuvarja* ir tvirtino, kad visos provincijos gotiškas pavadinimas kilo iš jų pavadinimo, nes jie čia vyravo. Žinoma, genties vadas Ediulfas vadino save *Baiuvarjos* karaliumi, tačiau buvo toks pat svetingas kaip ir jo „valdiniai" ir nekaltino mūsų įsibrovus į jo valdas. Na, nė vienas germanų karalius nebūtų pareiškęs tokio kaltinimo, nes jie neturėjo valdų. Net ir didingiausi germanų valdovai – tokie kaip frankų karalius Kilderikas ar vandalų karalius Gaizerikas – panašiai kaip ir šis užkampio karalius Ediulfas buvo, kaip jie patys skelbė, žmonių, o ne teritorijų karaliai.

Europos ir Libijos žemynuose tik Romos imperatoriai save laikė žemių valdovais ir buvo apibrėžę žemių ribas, kurias tvirtino esant jų nuosavybe, ir saugojo šias sienas – arba mėgino tai daryti – nuo kitų valdovų ir tautų antpuolių. Nuo Konstantino laikų, kai imperija buvo padalyta į vakarinę ir rytinę, net šios dvi tos pačios imperijos pusės kivirčijosi dėl jas skiriančių sienų Europoje. O rytinė imperijos dalis turėjo dažnai kovoti, kad išsaugotų savo tolimiausias rytines sienas Azijos žemyne, kur Romos imperija šliejasi prie Persijos, nes vadinamasis Persijos „karalių karalius" taip pat save laikė žemių ir jose gyvenančių žmonių valdovu.

Baiuvarjai buvo nepataisomi pagonys, ir beveik visi nešiojo amuletus, vaizduojančius primityvų Toro plaktuką,

kurie, priklausomai nuo žmogaus turtų ar užimamos padėties gentyje, buvo rūpestingai iškalti iš akmens arba išlieti iš geležies ar bronzos ir, perverti žaliaminės odos juostele, karojo ant kaklo plaktuko galvute žemyn.

– Tačiau, – klastingai pamerkdamas akį mudviem paaiškino karalius Ediulfas, – klajonėse kartkartėmis su mumis bando užmegzti ryšį taip pat klajojantys krikščionių misionieriai. Arba kas nors iš mūsų kartais turi apsilankyti krikščioniškame mieste, kad nupirktų įrankių, druskos, ar kitų dalykų, kuriais patys negalime apsirūpinti. Todėl kad tokiais atvejais mums nepamokslautų arba piktai mūsų neplūstų, mes tiesiog pasikabiname ant kaklo aukštyn apverstą Toro plaktuką. Suprantate? Jį nesunku klaidingai palaikyti krikščionišku kryžiumi. Dėl to mes atrodome net pamaldesni ir dievotesni nei tikri krikščionys, kurie tik žegnojasi, bet nesivargina nešioti kryžiaus. Patikėkite, šitaip mes išvengiame daugybės erzinimų.

Lengvai šypsodamasis į ūsą Virdas tarė:

– Regis, jums visiems būtų mažiau bėdos, jei atsiverstumėte į krikščionybę.

– Ne! *Ni allis*! – sušuko Ediulfas pamanęs, kad Virdas kalba rimtai. – Mūsų senoji religija yra tarsi stalas, nukrautas įvairiausiais užkandžiais, pradedant stipriu alumi ir baigiant subtiliais saldumynais. Kiekvienas gali pasirinkti tą dievą, kuris jam labiausiai patinka.Tad mes tenkinsimės savo senąja religija ir neleisime, kad koks nors šventikas mums diktuotų, o jei reikės mūsų dievų patarimo ar pamokymo, mums jį išburs mūsų *frodei-qithans*.

Frodei-qithans – tai žynys, tačiau lotyniškai jis turėtų būti vadinamas *sternutospex**, nes buria gana neįprastai – aiškindamas nusičiaudėjimą. Kai tik karalius Ediulfas sušaukdavo tautos seniūnų tarybą, jis susėsdavo kartu su jais ratu,

*Lot. sternutire – čiaudėti. – *Vert. past.*

o žynys, vardu Vingurikas, visada būdavo tarp seniūnų. Jei tarybai atrodydavo, kad sprendimui priimti reikia dievo patarimo – arba baimindavosi, kad dievai gali būti nepatenkinti siūlomu planu – ji visada atsižvelgdavo į Inguriko nuomonę. Jis apeidavo susėdusius ratu ir nuo delno kiekvienam, tarp jų ir karaliui, pūsdavo į veidą kažkokių žiedadulkių. Tada atsisėsdavo ir klausydavosi, kiek kartų, kokiu dažniu ir ritmu čiaudėja susirinkusieji. Kai visi dalyvaujantys taryboje „pasisakydavo" nusičiaudėdami, o iš jų akių upeliais tekėdavo ašaros ir jie šnypšdavosi ant žemės arba į savo tunikų apsiuvus, Vingurikas paskelbdavo dievų nuomonę, perspėjimą arba prieštaravimą svarstomu klausimu. Tai galėdavo pakeisti arba nepakeisti tarybos sprendimo, tačiau žynio pranašystės visada būdavo pasveriamos ir aptariamos prieš galutinai nusprendžiant.

Kai su Virdu rengėmės išvykti iš *Baiuvarjos* ir toliau keliauti į rytus, senasis žynys pasisiūlė išburti, kas mūsų laukia kelionėje. Virdas tik niurnėdamas sutiko su šiuo siūlymu, o aš gana nekantriai, nes niekada anksčiau mano čiaudėjimo niekas neaiškino. Tad mes atsisėdome priešais Vinguriką, jis papūtė į mus žiedadulkių, ir mes tikrai ėmėme čiaudėti. Nečiaudėti būtų buvę neįmanoma. Tačiau man buvo aišku – ir žyniui taip pat, nes jis labai nepritariamai susiraukė – kad Virdas vien norėdamas šelmiškai prieštarauti čiaudėjo perdėtai ilgai.

Kai jis galiausiai baigė čiaudėti ir paeiliui vieną po kitos spausdamas šnerves nusišnypštė ant žemės, o tada nusišluostė nuo barzdos gana didelį snarglį, senasis Vingurikas niūriai pažvelgė į mus ir pagiežingai tarė:

– Netikintieji negali apsimetinėdami apgauti dievų.

– Ak, kuris taip bando padaryti? – apsimestinai nekaltai paklausė Virdas. – Negi aš drįsčiau nepaisyti...

– Tave, – kapotai pertraukė jį Vingurikas bakstelėdamas kaulėtu pirštu Virdo pusėn, – nužudys draugas. Taip sako dievai, ir aš taip sakau.

Tai turėjo apstulbinti net ir ciniškąjį Virdą. Ši žinia mane tikrai pribloškė. Tada, nė vienam mūsų nespėjus prasižioti, žynys atsuko pirštą į mane.

– Tu, – kapotai tarė, – nužudysi savo draugą. Taip sako dievai, ir aš taip sakau.

Tada žynys sunkiai pakilo ir nė nežvilgtelėjęs į mus nužingsniavo.

Aš vis dar negalėjau pratarti nė žodžio, o Virdas tyliai niūniavo sau po nosimi baigdamas pakuoti mūsų mantą ir rišti roges. Kai iš stovyklos išsivedėme savo arklius, Virdas karaliui Ediulfui ir kitam *baiuvarjui*, stebintiems, kaip mes išvykstame, pamojavo ranka ir sušuko:

– *Huarbodáu mith gawaírthja!*

Tik kai gerokai nutolome nuo stovyklos, atgavau amą ir drebančiu balsu tariau:

– Jei... jei *frodei-qithans* teisus, *fráuja*, tai beveik reiškia, kad... kad aš kažkada jus nužudysiu.

– Tik pamėgink, – sausai atšovė Virdas.

– Jūs netikite šiomis pranašystėmis?

– Prisiekiu nuodėmes šniukštinėjančiu šventuoju Jeronimu, žinoma, ne! Kaskart, kai susiduriu su žyniu, astrologu ar dar kokiu nors pranašu, prisimenu Delfų orakulo perspėjimą Neronui: „Saugokis septyniasdešimt trejų metų!“ Neronas netvėrė džiaugsmu tikėdamasis, kad gyvens tiek metų. Tačiau jį nuo sosto nuvertė septyniasdešimt trejų metų amžiaus Galba. Neronas nusižudė būdamas trisdešimt dvejų. Pranašystės visada būna taip išdėstomos, kad jos gali reikšti bet ką arba visiškai nieko. Dažniausiai, padauža, jos nieko nereiškia. Kaip ir Katonas, stebiuosi, kaip vienas pranašas gali pažvelgti į akis kitam.

Nuo ramaus Virdo abejingumo man labai palengvėjo, todėl tariau:

– Žinau, kad jūs, kaip ir karalius Ediulfas, esate prastos nuomonės apie krikščionybę. Tačiau manyčiau, kad turė-

tumėte būti truputį linkęs į senąją religiją. Joje bent jau yra senoviškumo.

– *Vái*! Atrodo, tie, kurie garbina senovę, taip ir nesuvokė, jog akmuo yra senesnis už bet kurį žmogaus pagamintą daiktą. Taip pat ir už visas religijas, kurias sukūrė vadinamieji senoliai. Visi su didele pagarba kalba apie tuos „senolius" ir jų išmintį. Tačiau jie nebuvo išminčiai. Pagalvok, padauža. Senovės tautos, karaliai, sagos ir pranašai – taigi jie visi egzistavo nemokšiškoje pasaulio jaunystėje. Nuo to laiko prabėgo daugybė amžių, ir net žvaigždės pasislinko. Tais laikais Šiaurę ženklino Tubano žvaigždė, o dabar toje vietoje šviečia Fenicija. Ne, tai mes esame senoliai ir pasauliui bei žmonijai pasenus tapome išmintingesni – ar bent jau turėjome tapti.

– Man tai niekada nebūtų atėję į galvą, – tariau apsvarstęs Virdo žodžius.

– Žinoma, kai tik pasaulis susikūrė, buvo išsilavinusių ir protingų žmonių, nors ir neišmanėlių, tada jie, kaip ir dabar, naudojosi kitų žmonių neišprusimu. Štai kodėl aš visas religijas laikau vienodai pagrįstomis – arba vienodai absurdiškomis – nes visos religijos yra mitai, ir nė vienas mitas negali būti pranašesnis už kitus, be to, mitus kuria žmonės.

Virdas taip staiga nutilo ir sustojo, kad arklys atsitrenkė į jį, o rogės – į arklį.

– Pažvelk! Briedžio pėdsakai! Eime, padauža. Šiandien vakarienei bus briedžio kepenų. Tai delikatesas, kuris yra kur kas puikesnis už visus sausus, beskonius ir nevirškinamus kada nors sukurtus mitus!

Ką gi, mes nenužudėme vienas kito ir galiausiai kažkur miške kirtome nematomą sieną, einančią iš *Bájo-Varijos* į rytus ir skiriančią provinciją, vadinamą Norikumu. Nors alamanių gentys taip pat klajoja ir po Norikumą, čia galima rasti ir romėnų, kurių protėviai emigravo iš Italijos labiau-

siai dėl to, jog šiose žemėse daug geležies, mažų kolonijų, o norikumiečiai klesti gamindami puikų norikumų plieną, kurį Roma perka ginklams gaminti. Tad visos mudviejų aptiktos gyvenvietės spietėsi arba aplink šachtą, arba kalvę, arba liejyklą.

Ankstyvą pavasarį keliavome palei Aenuso upę žemupio link ir pagavome daugybę bebrų. Tada pagaliau išvydome tikrą kelią, platesnį nei paprastas takelis. Šis romėnų kelias, besileidžiantis nuo Alpių, ko gero, buvo populiariausia šių kalnų perėja, tad jame sutikome gausybę žmonių, gyvulių ir vežimų, keliaujančių iš ir į Italijos miestą Tridentą, esantį pietuose, bei Castrą Reginą, įsikūrusią šiauriau prie didingos Danuvijaus upės. Kelias kerta Aenuso upę tvirtai pastatytu tiltu, juo perėjome ir mes su Virdu, o rytiniame tilto gale išvydome, kad jį saugo romėnų Veldidenos karinis punktas su *Italica Pia* antrojo legiono kariais. Kaip ir visur kitur, karinį punktą supančias *kabanas* – parduotuves, tavernas, kalves, odų raugyklas ir kitas dirbtuves – pastatė ir jomis rūpinosi legionieriai veteranai, ir čia, kaip ir visur kitur, Virdas turėjo kelis senus pažįstamus. Tad čia, kaip ir visur kitur, jis su jais pasigėrė, tačiau tik tada, kai pardavė daugybę kailių bei ragų ir net įsiūlė įgulos gydytojui kelis *castoreum* kapšelius. Kol bičiulis daugybę dienų laimingas girtavo, aš nupirkau visa, kas buvo reikalinga mūsų tolesnei kelionei.

Kai Virdas atsigavo, ir mes keliavome toliau, pasiekėme vis platėjančią Aenuso upę, o vėliau, kai upė pasuko į šiaurę, nuo jos nutolome ir patraukėme per žemes, kurias vagojo tik nedideli upeliai. Dabar keliavome sparčiau, nes daugumos žvėrių kailiai jau nebuvo tokie puikūs kaip žiemą, tad medžiojome daugiausia tik maistui. Tad vėlyvą pavasarį atvykome į prekybinį Juvavo miestą, kuris taip pat buvo ir provincijos sostinė. Kai tik pardavėme visas savo prekes – o mes jas pardavėme už kur kas didesnę kainą nei prieš metus Konstancijoje – Virdas man tarė:

– Čia neturiu pažįstamų, su kuriais galėčiau dykinėti, gerti ir dalytis prisiminimais, o kitais požiūriais miestai manęs netraukia. Be to, manau, kad nusipelnėme tikrų atostogų. Pabūkime čia dar kelias dienas, padauža, kad keliose gerose pirtyse tingiai nuplautume tyrlaukių apnašas ir iki soties prisivalgytume miestietiško maisto, papildytume savo drabužių atsargas ir nusipirktume kitų būtinų dalykų. O tada iškeliaukime, ir aš nuvesiu tave į vieną žaviausių vietų, kurioje galėsime praleisti atostogas. Ką pasakysi?

Mane vis dar kamavo skausmingi prisiminimai apie Konstanciją, kurioje taip ilgai buvome apsistoję, tad nedvejodamas sutikau, ir maždaug po savaitės mudu išjojome iš Juvavo palikę savo tuščias roges. Nepasirinkome nė vieno iš daugelio romėnų kelių, susikertančių Juvave, o patraukėme į pietryčius per palengva aukštėjančias kalnų virtinės, kurias vietiniai vadina Čerpių Alpėmis, priekalnes.

Kelias dienas jojome atsipalaidavę ir atsidūrėme Norikumo srityje, lotyniškai vadinamoje *Regio Salinarium,* o senąja kalba – *Salthuzdland.* Abu pavadinimai reiškia „Druskinga vieta". Tai nebuvo skurdi druskinga dykuma (man sakė, kad yra tokių dykynių, tačiau tik Azijoje ir Libijoje). Toli gražu. Šioje srityje yra daugybė druskos kasyklų, tačiau visos jos giliai po žeme, o įėjimo į urvus angos tik kur ne kur tarsi spuogai pūpso kraštovaizdyje. Kita landšafto dalis yra išties didinga, man dar neteko keliauti gražesnėmis vietomis. Vešlias Alpių laukinių gėlių ir saldžių žolių pievas keitė miškai, kurie – nežinau, kodėl – skyrėsi nuo visų, kuriuos teko kirsti anksčiau. Jie labiau priminė parkus, kuriuos vėliau išvysiu turtuolių žemėse: juose nebuvo prižėlęs pomiškis, medžiai augo skrupulingai nutolę vienas nuo kito, tad jiems užteko vietos išskleisti savo gausią lapiją, o tarp medžių vešėjo žydintys krūmai ir pievos, primenančios rūpestingai prižiūrimus dvarų gazonus.

– Tai gražiausias kraštovaizdis, kokį man yra tekę matyti, – pasakiau Virdui nuoširdžiai susižavėjęs. – Kaip manote, ar šiuose miškuose galėtų būti kentaurų, satyrų ir nimfų?

– Tiek pat, kiek ir kituose, – kreivai šyptelėdamas atsakė bičiulis, tačiau, regis, jis buvo patenkintas mano pastaba apie atostogoms pasirinktą vietą.

Mūsų kelionę sugadino tik vienas nemalonus incidentas. Nakčiai sustojome prie krištolo tyrumo vandens upelio, tekančio per gėlėtą ir kvapnią giraitę. Nuėjau parinkti laužui prikritusių šakų ir grįždamas su pilnu jų glėbiu išgirdau, kaip Virdas nustebęs sušunka, tada pasigirsta keistas žvėries skleidžiamas garsas, nei inkštimas, nei urzgimas, dar vėliau išgirdau grumtynių sukeltą triukšmą, kuris staiga nutilo. Pasileidau bėgti ir stovyklavietėje išvydau Virdą su kruvinu durklu rankoje. Jis niūriai žvelgė į labai gražią vilkę, kurią ką tik nudūrė.

– Kas tai? – paklausiau. – Maniau, esate vilkų draugas.

– Toks ir esu, – atsakė bičiulis neatitraukdamas nuo žvėries akių. – Ši mėgino mane užpulti.

Manau, kad vilkė puolė staiga ir nuožmiai, nes pastebėjau, jog viena Virdo kelnių klešnė su raišteliais aptaškyta krauju, o bičiulis paprastai labai tvarkingai nužudydavo žvėris, net jei tai būtų puolantis šernas.

– Taip pat maniau, kad vilkai nepuola žmonių, – tariau. – Jūs pats man taip sakėte.

– Šioji sirgo, – niūriai atsakė Virdas. – Ją kankino liga, kurią jau esu matęs. Vilkė nusibaigtų siaubingose kančiose. Nužudžiau ją iš pasigailėjimo.

Virdas atrodė toks nusiminęs, kad neklausinėjau apie ligą, tik pasakiau:

– Ką gi, jums bent jau pavyko ją pribaigti vilkei nespėjus užpulti jūsų ar arklių.

– Taip, – vis dar niūriai sutiko Virdas. Tada beveik piktai pašiaušė plaukus bei barzdą ir tarė: – Kol nuplausiu durklą

ir nusiprausiu, tu, padauža, sukurk laužą tolėliau palei upelį. Ten įkursime ir stovyklavietę. Nenorėčiau praleisti naktį netoli šio vargšo negyvo sutvėrimo.

Aš jau anksčiau buvau laidyne nušovęs kiškį. Kai jį valgėme – iškeptą ant iešmo ir gerai pagardintą druska, nes ji čia buvo labai pigi – man į galvą šovė mintis.

– Žinote, *fráuja*, tas senasis Vingurikas, su kuriuo susipažinome žiemą, teisingai išpranašavo – tik supainiojo mūsų likimus. Tai jūs, o ne aš, nužudėte draugą.

Virdas net nesuniurnėjo. Pamaniau, kad jis suirzo dėl to, jog suklydo dėl pranašų ir pranašysčių, tad pasišaipiau:

– Matyt, suklaidinote senąjį *frodei-qithans* pernelyg čiaudėdamas.

Virdas vėl nieko neatsakė, ir aš supratau, kad elgiuosi šiurkščiai ir nejautriai. Regis, bičiulis gedėjo dėl negyvos vilkės taip pat, kaip aš dėl savo *juika-bloth*. Tad užčiaupiau savo kvailą burną, ir vakarą praleidome tylėdami. Tačiau kitą rytą Virdas vėl buvo toks kaip visada – stačiokiškas, sarkastiškas, kandus – ir likusi mūsų kelionės per tuos nuostabius miškus dalis buvo nerūpestinga ir džiugi.

Maniau, šioje kelionėje jau buvau pamatęs pakankamai grožybių, tačiau visos jos nublanko, kai išvydau mūsų tikslą. Kartą maždaug vidurdienį jojome aplink aukštą Alpių kyšulį, kai Virdas, timptelėjęs už pavadžio, sustabdė savo arklį ir rankos mostu parodė man apačioje atsivėrusį reginį. Vos tik jį išvydęs, netekau žado.

– *Haustaths*, – išdidžiai tarė Virdas, – Aidų slėnis.

2

Per savo gyvenimą teko pamatyti *Roma Flora* ir *Konstantinopólis Anthusa* – ir lotyniškas, ir graikiškas miestų pavadinimai reiškia „klestintys". Išties abu miestai yra ištaigingi. Taip pat mačiau Vindoboną, seniausią visoje imperijoje miestą po Romos; taip pat mačiau Raveną; mačiau ir daugybę kitų istorinių miestų. Mačiau prie Danuvijaus upės plytinčias žemes, išsidriekusias nuo Juodosios jūros iki Juodojo miško, plaukiau laivu ir po Viduržemio jūrą, ir po Sarmatijos vandenyną. Žodžiu, pamačiau daugiau pasaulio nei daugelis žmonių kada nors galėtų pamatyti. Tačiau vis tiek *Haustaths* prisimenu kaip žaviausią ir maloniausią šios žemės kampelį, kurį man kada nors yra tekę matyti.

Nuo kalno, ant kurio stovėdami mes su Virdu žvelgėme žemyn, Aidų slėnis labai priminė iš kalnų suformuotą pailgą dubenį, kurio dugne buvo vandens. Tačiau iš tiesų tai buvo ežeras, ir jis turėjo būti nepaprastai gilus, nes kalnų šlaitai leidosi į jį beveik statmenai, kad kažkur labai giliai susijungtų. Tik kur ne kur tarp kalnų šlaitų matėsi žemės lopinėliai, nuožulniai besileidžiantys vandens link, o ant kelių šlaitų buvo nedidelės pievelės, primenančios lentynas. Keli kalnai tolimesniame dubens krašte buvo tokie aukšti, kad net dabar, vasaros pradžioje, jų viršūnes dengė sniegas. Tai šen, tai ten kalnuose matėsi stačios plikos rudo akmens uolos ir skardžiai. Tačiau didžiąją jų dalį dengė miškai – mums iš toli jie atrodė tarsi tankios žalios vilnos bangos ir klostės su tamsiais melsvai žaliais lopais tose vietose, kur praplaukiantys debesys metė šešėlį.

Ežeras, *Haustaths-Saiws*, palyginti su Brigantino, buvo mažytis, tačiau jis kur kas žaviau švytėjo ir viliojo. Iš tos vie-

tos, iš kurios pirmą kartą jį išvydau, ežeras atrodė žydras – ak, tas žydrumas! – tarsi brangakmenis, prigludęs kalnų žalios vilnos klostėse. Tik gerokai vėliau turėjau galimybę pamatyti safyrą, bet vos tik jį išvydau, iškart prisiminiau *Haustaths* ežerą.

Vandens paviršiuje plūduriavo kažkokie daiktai, tačiau iš toli jie atrodė tokie maži, kad nebuvo įmanoma atpažinti. Tiesiai po mumis per visą nedidelį žemės lopinėlį palei ežerą, kurių buvo vos keli, driekėsi Haustato miestelis, bet jis buvo taip žemai, kad priminė žaislinius kaimus, kuriuos medžio drožėjai išdrožia savo vaikams. Mačiau tik miestelio namų stogus, kurie buvo statūs, kad žiemą nuo jų nuslinktų sniegas, turgaus aikštę ir kelis į vandenį įsikišusius molus. Tačiau stogų buvo daug, tiek daug, kad negalėjau įsivaizduoti, kaip tokioje suspaustoje erdvėje po jais galėjo susispiesti daugybė namų.

Raiti nusileidome nuo kalno keliaudami taku, vingiuojančiu palei platų upelį, per krioklių virtinę linksmai čiurlenantį ežero link. Kai priartėjome prie Haustato, supratau, kaip miestas buvo pastatytas. Palei ežerą buvo labai nedidelis lygios žemės plotelis, todėl tik palyginti nedaug namų – didoka bažnyčia ir miesto aikštė su ją supančiomis parduotuvėmis, tavernomis bei svečių namais – buvo įsikūrę lygioje vietoje. Kiti namai ir miesto įstaigos stačiame kalno šlaite stovėjo beveik vienas ant kito. Juos skyrė ne susikertančios gatvės, o siaurutės gatvelės, ir į kalną kilo ir leidosi ne gatvės, bet laiptai. Namai stovėjo taip susigrūdę, kad kai kurie jų buvo labai siauri, tačiau dviejų ar net trijų aukštų.

Iš pirmo žvilgsnio atrodė, kad Haustatas pavojingai įsikūrė ant kalno, tačiau nekilo jokių abejonių, jog miestas čia stovi jau labai seniai. Visi pastatai buvo tvirtai suręsti iš akmenų ar storų rąstų, su skalūno ar storų čerpių stogais.

Beveik kiekvieno jų priekis baltai nutinkuotas ir ryškiai išpuoštas, vienų margaspalviais užraitais, kitų – žydinčiais vijokliais ar net žydinčiais medžiais, išmoningai pasodintais prie pat namo sienos palei durų ir langų angas. Turgaus aikštės viduryje buvo fontanas, iš kurio tryško keturios čiurkšlės, o vanduo į jį buvo atvestas vamzdžiais iš upelio, palei kurį mes keliavome. Visos aikštę supančios parduotuvės buvo žaismingai papuoštos gėlių loveliais ar puskubiliais, pastatytais ant palangių.

Dar niekada nebuvo tekę matyti bendruomenės, pradedant mažiausiais kaimeliais ir baigiant didžiausiais miestais, kuri taip stengtųsi linksmai pasipuošti. Manau, nuostabi gamta paskatino žmones miestą dabinti taip, kad jis būtų vertas savo aplinkos. Be to, miesto gyventojai turėjo pakankamai lėšų šiems neesminiams, tačiau dailiems pastatų pagražinimams. Man pasakė, kad viename kalne, virš Haustato, yra seniausia pasaulyje druskos kasykla. Šiandieniniai druskos kasėjai ten rado primityvius įrankius ir druskoje išlikusius lavonus žmonių, kurie, matyt, prieš daugelį šimtmečių žuvo įgriuvus kasyklai – šios būtybės buvo labai bjaurios ir žemaūgės, bet labai raumeningos – galbūt tai buvo savotiški skoliai, visada gyvenantys po žeme, tik jie vilkėjo odinius drabužius, kuriuos ir dabar dėvi druskos kasėjai. Tad Haustato gyventojai sako, kad kasykloje druska turėjo būti kasama nuo tų laikų, kai Nojaus vaikai pasklido po pasaulį.

Šiaip ar taip, kasykloje ir dabar yra gausybė puikiausios kokybės druskos, tad gyventojų piniginės prikimštos pinigų. Čia gyveno ištisos jų kartos, o kraujas taip susimaišė – tai buvo beveik visų germanų genčių naujakurių palikuonys, susituokę su iš Italijos atvykusiais romėnų kolonistais – kad šiandien būtų sunku pasakyti, kokiai nacijai jie priklauso. Žinoma, jie buvo Romos Norikumo provincijos piliečiai.

Kartu su Virdu nusileidome į miesto pakraštį palei ežerą, kur įsikūrusios tik arklidės. Vienoje jų palikome savo ar-

klius ir sumokėjome už jų priežiūrą. Tada užsikėlėme savo mantą ant pečių ir nužingsniavome plačia Haustato gatve, besidriekiančia palei ežerą, ir aš pamačiau, kas plūduriavo jo paviršiuje: arčiau kranto stovėjo pilkieji garniai, o rausvieji braidžiojo negiliame vandenyje arba susimąstę stovėjo ant vienos kojos. Tolėliau matėsi ramiai plaukiojančios didingos baltos gulbės. Toliausiai ant vandens suposi žvejų valtys, kokių dar niekur kitur nebuvau matęs. Vietiniai žvejai jas vadina *faúrda*, kas maždaug reiškia „energingosios“, nors valtims niekur nereikėjo energingai plaukti. Jų forma tiksliai priminė pusiau perskeltą melioną. Riestas valties pirmagalys yra aukštai iškilęs virš vandens, o laivagalis, kuriame stovėdamas irkluoja valtininkas, plokščias ir status. Niekas man negalėjo pasakyti, kodėl valtys tokios formos arba kodėl jos taip pavadintos, tačiau nemanau, kad tokia valtis galėtų greitai plaukti.

Tą pirmąjį vakarą su Virdu pavakarieniavome mėgaudamiesi nepaprastai skanaus sterko, pagauto ežere maždaug prieš valandą, kepsniais, keptais ant grotelių. Taverna, kurioje vakarieniavome, stovėjo miesto aikštėje, jos smuklininkas, apkūnus vyras, vardu Andrajas, buvo dar vienas Virdo senas pažįstamas. Pastato priekis buvo papuoštas raitytais ornamentais, abipus durų stovėjo gėlių vazonai, o prie pat ežero esanti galinė siena buvo dengta plokštėmis, kurias smuklininkas gražiu oru nukeldavo. Tad mes valgėme ir gėrėme žavėdamiesi puikiu prieblandos gaubiamo *Haustaths-Saiws* ir už jo vis dar saulės nutviekstų kalnų viršūnių reginiu, mėtėme duonos gabalėlius mūsų terasos apačioje plaukiojančioms gulbėms ir kelis kartus sušukome, kad išgirstume Aido deivės atsaką, vis silpniau atsimušantį nuo kalnų. Kai pavakarieniavome, pakilome į viršų ir atsigulėme į dygsniuotomis antklodėmis užklotas lovas, o aš ilgai gulėjau nesumerkdamas akių atsukęs galvą į langą ir stebėjau už kalno patekantį mėnulį ir sidabru nubarstantį nuostabiai žydrą

ežerą. Galiausiai užmigau, tačiau ir dabar tą dieną prisimenu kaip vieną laimingiausių ir ramiausių gyvenime.

Kai kitą rytą pabudau, Virdas jau buvo atsikėlęs, nusipraušęs ir dabar rengėsi. Prieš apsivyniodamas autus stabtelėjo apžiūrėti nedidelę rausvą žaizdelę plikoje blauzdoje.

– Ar susižeidėte? – mieguistai paklausiau.

– Tai vilkė, – sumurmėjo bičiulis. – Ji man įkando prieš ją nuduriant. Buvau dėl žaizdos sunerimęs, tačiau ji gražiai gyja.

– Kodėl tokia mažytė žaizda turėtų jus jaudinti? Esu matęs jus labiau besikankinantį po to, kai „nužudydavote" ąsotį vyno.

– Nebūk akiplėšiškas su vyresniais, padauža. Vilkė sirgo *hundswoths*, o tai baisi liga, kuria galima užsikrėsti įkandus. Tikėjausi, kad vilkės iltys, turėjusios prasiskverbti pro mano storus autus, švariai nusivalė nuo nuodingų seilių... regis, taip ir buvo. Patikėk, jaučiu didelį palengvėjimą matydamas, kad žaizdą padengė sveikas šašas. O dabar turbūt nuklibikščiuosiu žemyn ir surasiu to kito „vilko"*, kuris vakar mane sukandžiojo, uodegą.

Buvau girdėjęs apie *hundswoths* – šunų pasiutligę – kuri neišvengiamai reiškė mirtį, tačiau neteko matyti ja sergančio žvėries. Jei būčiau žinojęs apie šį sužalojimą, būčiau nerimavęs taip pat kaip Virdas, tačiau dabar, kai bičiulis taip nerūpestingai išmetė jį iš galvos, apsidžiaugiau, kad jis man apie tai nepapasakojo anksčiau.

Prisėdau prie Virdo tavernoje, kur jis malšino alkį tik juoda duona užgerdamas ją vynu ir, regis, ketino likusią dienos dalį gerti kartu su savo draugu smuklininku. Skubiai sušlamščiau dešros, virtą anties kiaušinį ir stiklinę pieno, nes nekantravau apžiūrėti Haustatą, apšviestą perlinių ryto saulės spindulių.

---

*Virdas turi galvoje vyną. – *Vert. past.*

Galima pagalvoti, kad tokiame mažame ir nuošaliame mieste jaunam žmogui nėra daug pramogų, tačiau Haustatas mane pakerėjo, ir aš su džiugesiu ketinau čia praleisti visą vasarą. Tą pirmąjį rytą nusprendžiau ištyrinėti regioną, taip sakant, nuo viršaus žemyn, todėl patraukiau palei upelį vingiuojančiu taku, kuriuo mes vakar su Virdu nusileidome. Lipti pėsčiomis buvo sunku, tačiau tai suteikė man dingstį kartkartėmis stabtelėti. Kol atgaudavau kvapą ir pailsindavau raumenis, galėjau neskubiai gėrėtis reginiu, atsiveriančiu nuo vis didesnių aukštumų. Praėjau tą vietą, kur mudu buvome apėję kalno kyšulį, ir pasukau tako atšaka, vedančia aukštyn. Galiausiai priėjau *saltwaúrtswa* – druskos kasyklą, tapusią Haustato atsiradimo priežastimi.

Vieni druskos kasėjai kėblino į lauką pro arkos formos įėjimą su ilgais kūgio formos krepšiais, pripildytais pilkos akmens druskos luitų, ant pečių, o kiti, ištuštinę krepšius, susikūprinę grįždavo į kasyklą. Ji buvo visos bendruomenės centras ir gana didelė įmonė. Čia stovėjo didingas kasyklos direktoriaus namas, kuklesni prižiūrėtojų bei brigadininkų namai ir ištisas nedailių darbininkų trobelių su mažais darželiais kaimas. Visos aplink kalnų šlaituose stūksančios į lentynas panašios pievos buvo užtvenktos ir pilnos vandens. Šiuose tvenkiniuose akmens druska buvo ištirpinama, išvaloma nuo priemaišų, tada vėl išdžiovinama ir paverčiama granuliuota balta druska, kurią mes vartojame. Netoliese buvo suręsta stoginė druskai į maišus supilti, didžiulė stoginė druskos maišams laikyti ir užtvaras mulams, kurie per Alpes tempė maišus į įvairius prekybos taškus.

Suprantama, po žeme dirbantys druskos kasėjai ir mulų varovai buvo vyrai, tačiau antžeminius darbus daugiausia dirbo jų žmonos ir vaikai. Čia tikriausiai plušėjo tiek pat žmonių, kiek jų gyveno apačioje, Haustate. Vėliau sužinosiu, kad kai kurie jų yra vergai, paimti šiam sunkiam darbui, tačiau dauguma buvo vergų, prieš šimtmečius susitaupiusių

savo menką atlyginimą, kad išsipirktų laisvę, palikuonys, ir šie provaikaičiai, nors ir tapę laisvi, toliau dirbo tokį vergišką darbą, nes jis buvo vienintelis, kurį jie mokėjo.

Stovėjau nuošalėje ir stebėjau dirbančius druskos kasėjus, kai už nugaros išgirdau valdingą, tačiau jaunatvišką balsą.

– Ar ieškai darbo, nepažįstamasai? Ar esi laisvas darbininkas, ar kažkieno vergas?

Apsigręžęs išvydau mergaitę, kuri vėliau tapo mano draugė ir kompanionė per visą viešnagę Haustate. Skubu pareikšti, kad šį draugystė nevirto meilės ryšiais, nes mergaitė buvo dar visai vaikas, dvigubai už mane jaunesnė, romėniškais rusvais plaukais, elnio akimis, fauno oda ir labai graži.

– Nesu nei darbininkas, nei vergas, – atsakiau. – Ir neieškau darbo. Tiesiog atėjau čia iš miesto pažiūrėti, kaip atrodo *saltwaúrtswa*.

– Tada turbūt esi keliautojas, atvykęs iš už šių kalnų. Visi kiti iš šių apylinkių gerai žino kasyklą. – Ji dramatiškai atsiduso. – *Liufs Guth* žino, kad aš taip pat gerai su ja susipažinusi.

– O kas tu būsi? – paklausiau nusišypsodamas, nes mergaitė buvo apsirengusi puikia suknele ir apsiaustu, kaip tikra maža panelė. – Darbininkė ar vergė?

– Esu, – išdidžiai atsakė ji, – kasyklos direktoriaus, garbingojo Georgijaus, duktė. Mano vardas Livija. O kas tu?

Pasakiau savo vardą, ir mes kurį laiką pasišnekučiavome – regis, mergaitė buvo patenkinta, kad turi su kuo pakalbėti, – ji man paaiškino kasyklos ypatybes, pasakė ežerą supančių kalnų viršūnių pavadinimus, patarė, kurie miesto pirkliai mažiausiai linkę apgaudinėti nepažįstamus pirkėjus. Galiausiai paklausė:

– Ar esi kada matęs druskos kasyklos vidų? – Kai prisipažinau, kad nesu, ji pridūrė: – Šios kasyklos vidų pamatyti kur kas įdomiau nei tai, kas yra išorėje. Eime, susipažinsi su mano tėvu, ir aš paprašysiu leidimo tave palydėti.

– Tėti, tai – Tornas, – pristatė ji mane tėvui, – naujas atvykėlis į mūsų kraštus ir mano draugas. Tornai, pagarbiai pasisveikink su šios garsios ir senos įmonės direktoriumi, garbinguoju Georgijumi.

Livijos tėvas buvo gležnas vyras pražilusiais plaukais ir, matyt, rimtai žiūrėjo į savo pareigas praleisdamas daug laiko po žeme, nes jo veido oda buvo tokia pat bespalvė kaip ir plaukai. Vėliau Livija ir kiti man papasakos, kad Georgijus buvo vienas nedaugelio Haustato gyventojų, kurių giminė tiesiogiai kilusi iš romėnų kolonistų, kol kas nesusimaišiusi su kitu krauju, ir Georgijus niekam niekada neleisdavo to pamiršti. Pasirašydamas kad ir menkiausią dokumentą jis visada pridėdavo romėnišką skaičių, žymintį jo giminės kartą. Kiek pamenu, jis buvo XIII ar XIV kartos atstovas. Georgijus į žmonas net parsigabeno moterį iš Romos; ji mirė gimdydama Liviją, bet vyras nerodė jokių ilgesio ar širdgėlos ženklų – jis buvo vedęs druskos kasyklą.

Neoficialus „garbingojo“ titulas, kuris paprastai rezervuojamas ne žemesniems nei magistro rango viešiesiems pareigūnams, Georgijui buvo suteiktas už tai, kad jį, kaip ir dvylika ar trylika jo protėvių, direktoriumi paskyrė Haustato seniūnų taryba. Taip pat kaip šie protėviai – ir, mano nuomone, visiškai taip pat kaip triūsiantys jam vargingi juodadarbiai – Georgijus niekada nebuvo nukeliavęs toliau nei artimiausias horizontas, nepakėlęs virš jo savo žvilgsnio ar siekių ir apie išorinį pasaulį nežinojo nieko, išskyrus tai, kad jis godžiai troško druskos. Savo du sūnus jis augino tokiais pačiais ribotų pažiūrų provincialais, koks buvo pats. Tiesą sakant, sūnūs buvo tokie atsiskyrėliški, kad aš tik po kurio laiko sužinojau, jog Georgijus turi sūnus, atitinkamai dvejais ir ketveriais metais vyresnius už Liviją. Jei kada šiuos berniukus ir mačiau, jų neatpažinau, nes tėvas mokė amato nuo apačios į viršų tiesiogine šio žodžio prasme, ir jie dabar kartu su odiniais drabužiais vilkinčiais, suprakai-

tavusiais, apdulkėjusiais druskos kasėjais tampė akmens druskos krepšius.

Kartais spėliodavau, ar velionė Georgijaus žmona neįsigudrino įlieti svetimo kraujo į giminę. Kitaip negalėjau paaiškinti, kodėl Livija yra tokia nepanaši į savo blankų tėvą ir paklusnius brolius, nes man mergaitė pasirodė esanti sumani, nuovoki, linksma ir teisėtai nepatenkinta savo ateities perspektyvomis.

Ar Livija iš tiesų buvo, ar nebuvo Georgijaus duktė, vyras aiškiai ją brangino labiau nei sūnus ir galbūt taip pat kaip savo kasyklą. Jis negalėjo būti patenkintas, kad duktė susidraugavo su germaniškos išvaizdos nepažįstamuoju, tačiau, atsižvelgiant į mūsų amžiaus skirtumą, bent jau nereikėjo nerimauti, kad tapsiu jo žentu. Tad Georgijus tik paklausė kelis klausimus apie mano kilmę, profesiją ir kokiu tikslu atvykau į Haustatą. Vengiau labai konkrečiai kalbėti apie savo kilmę, tačiau pakankamai atvirai pasakiau, kad esu kailių pirklio partneris, kad vasarą turime mažai darbo ir čia tiesiog atostogaujame. Atrodo, šie atsakymai patenkino Georgijų, nes jis atlaidžiai leido Livijai nusivesti mane į požemį ir pareiškė turįs viltį, kad man patiks susipažinimas su įstaiga, kuria jis taip didžiuojasi.

Didžiuliame tamsiame įėjime įeinantys ir išeinantys druskos kasėjai pagarbiai davė kelią man su Livija, kai mergaitė kiekvienam mūsų iš krūvos paėmė odines prijuostes. Pridėjau savąją prie juosmens, tačiau Livija nusijuokė ir tarė:

– Ne taip. Apsigręžk.

Sutrikęs atsukau jai nugarą ir pažvelgiau į juodą kasyklos vidų, o Livija sutvarkė prijuostę permesdama ilgą jos skverną per nugarą.

– O dabar priekyje susirišk raištelius, – paliepė ji. – Įsikišk skverną tarp kojų ir laikyk abiem rankomis.

Padariau kaip liepiamas, ir tada Livija iškrėtė man pokštą. Sukikenusi ji stipriai mane stumtelėjo, aš paslydau ir

prasmegau į tamsą. Pajutau, kad kvapą gniaužiančiu greičiu skrieju ant prijuostės žemyn stačiu lataku vientisame druskos klode, kurį kasėjai čiuoždami galbūt milijonus kartų taip nugludino, kad latakas buvo slidus tarsi ledas. Atrodė, kad skrieju labai ilgai, tačiau iš tiesų tai turbūt truko tik kelias akimirkas, ir per visišką tamsą aš pasinėriau į žemės gelmes. Latako posvyris tapo ne toks status, jis pasidarė beveik horizontalus, ir netrukus priekyje išvydau šviesą. Kai latakas baigėsi, aš vis dar skriejau dideliu greičiu, tad trumpam išlėkiau į orą ir žnegtelėjau ant spyruokliuojančių pušų šakelių krūvos, sušvelninusios kritimą. Kurį laiką sėdėjau apstulbęs ir tada man išties užgniaužė kvapą, kai Livija pėdomis atsitrenkė į mano nugarą, ir mes abu nuriedėjome nuo šakų šūsnies.

– Paukšteli, – nusišaipė Livija vėl sukikendama, kai mes atsiskyrėme vienas nuo kito, – toks dykinėtojas kaip tu neilgai išliktų po žeme. Eime. Judėk! Kitaip ant tavęs užgrius visa druskos kasėjų krūva.

Pačiu laiku nusiridenau gerokai toliau nuo latako. Iš tamsos į deglų apšviestą druskos uoloje iškirstą koridorių, kuriame mes nusileidome, vienas po kito pasipylė daugybė vyrų su tuščiais krepšiais. Jie visi žvitriai pašokdavo ant kojų, kad padarytų vietos kitam, ir tada ne taip žvaliai nukiūtindavo koridoriumi. Už šios vyrų procesijos išvydau kitą jų vorą, ateinančią iš kasyklos gilumos. Šie vyrai kėblino sulinkę nuo krepšių, nešamų ant nugaros, svorio, juos rankos mostu ragino arba pristabdydavo brigadininkas, stovintis prie kopėčių – nepaprastai aukštų, suręstų iš labai storų rąstų ir skersinių, kuriomis druskos kasėjai ropštėsi aukštyn į tamsą.

Kai atgavau kvapą, Livija nusivedė mane ilgu koridoriumi aplenkdama įvairius kampus ir kitais koridoriais, išsišakojančiais vienas iš kito. Visi koridoriai buvo ryškiai ir kerinčiai apšviesti, ir tam prireikė tik gana dideliais atstu-

mais vienas nuo kito įtvirtintų deglų, nes persišviečiančios druskos sienos sukaupė šviesą ją gana toli atspindėdamos ir išsklaidydamos visomis kryptimis. Tad mes, tarsi būtume atsidūrę didžiausiame pasaulio hiacinte, žengėme apsupti švelniai švytinčios oranžinės šviesos, tolygiai sklindančios nuo sienų, grindų ir lubų, kurią lygiais tarpais margino ryškūs raudonai geltoni deglų atšvaitai. Kiekviena kasyklos dalis buvo ventiliuojama, nors neįžiūrėjau ventiliacijos angų, kurios turėjo susijungti kažkur kalno paviršiuje. Viduje visur dvelkė silpnas, tačiau juntamas vėjelis, kuris ne tik tiekė gryną orą net į pačius giliausius lygius, bet ir išsklaidė deglų dūmus apsaugodamas druską nuo patamsėjimo. Beveik visais koridoriais be paliovos priešinga mums su Livija kryptimi zujo vyrai, nešini sunkiu kroviniu, o vyrai tuščiais krepšiais klumpino kartu su mumis, tačiau kai kurie šoniniai koridoriai buvo visiškai tušti, ir aš paklausiau kodėl.

– Jie veda į tas vietas, kuriose druska visiškai iškasta, iki pat uolienos, – paaiškino mergaitė. – Tačiau neketinu tavęs vesti ten, kur dabar kasama druska, nes visada yra pavojus, kad kasykla įgrius, o aš nenorėčiau svečio statyti į tokį pavojų.

– Ačiū, – nuoširdžiai padėkojau.

– Tačiau yra viena vieta, kurią noriu tau parodyti. Ji gana toli. Ir gilyn, ir žemyn.

Livija mostelėjo man ranka, ir aš pamačiau, kad mes atsidūrėme prie kito tamsaus latako galo, o druskos kasėjai vėl stovi pasitraukę į šalį. Čia Livija nekrėtė jokių pokštų, ir aš mandagiai nusilenkiau praleisdamas ją pirmą. Šįkart čiuožti ant prijuostės stačiai žemyn paskui mergaitę buvo net smagu. Mes ir vėl vingiavome daugybe koridorių, leidomės dar vienu ilgu lataku – tada vėl keliavome koridoriais ir latakais – ir aš pradėjau jaustis nejaukiai. Kaip jau sakiau, jaunystėje daug laiko praleisdavau tuneliuose ir olose už mano mylimų *Balsan Hrinkhen* kaskadų, tačiau anie tuneliai tik vesdavo mane gilyn į uolą, o ne vis žemyn.

Man atrodė, kad su Livija jau nusileidome į miesto, iš kurio šįryt išvykau, lygį. Tai reikštų, kad virš mano galvos stūksojo ištisas didžiulis kalnas, kurį, kad neužgriūtų mums ant galvų, saugojo tik druskos sienos ir lubos. O druska, kaip prisiminiau, yra gana trapi medžiaga. Tačiau praeinantys pro šalį druskos kasėjai visiškai nesibaimino, o mergaitė nerūpestingai žingsniavo kartu su jais. Netrukus ji iš koridoriaus, kuriame zujo žmonės, pasuko į tuščią, tačiau vis tiek deglų apšviestą. Keliaujant juo tolyn, koridorius praplatėjo bei paaukštėjo, ir staiga mes atsidūrėme prie didelio urvo krašto. Jame nebuvo žmonių, tačiau urvas buvo apšviestas ryškiau nei visi koridoriai, kuriais mes keliavome.

Jis labai priminė *Balsan Hrinkhen* urvus, kuriuos jau esu aprašęs, tačiau juos pranoko ir masteliu, ir didingumu, nes Balzamo slėnio urvų dariniai buvo susiformavę iš išsilydžiusios ir vėl sustingusios uolienos, o čia iš druskos: rievėtos kolonos nuo grindų iki lubų, sustingusių palei sienas krioklių nėriniai, iš grindų kyšantys bokšteliai ir smailės, nuo skliautuotų lubų nukarę karuokliai, primenantys ledo varveklius. Visa tai buvo susiformavę iš geros druskos, kurią būtų galima parduoti, tačiau per kasyklos gyvavimo šimtmečius ir tūkstantmečius susidariusios skulptūros buvo išsaugotos nepaliestos.

Druskos kasėjai labai pasistengė gerai apšviesti urvą. Tikriausiai pritvirtinti deglus prie raitytų sienų iki pat lubų buvo sunkiau nei kasti druską. Deglų skleidžiama šviesa, išsklaidyta skaidriose druskos skulptūrinėse formose, atsispindėjo tarsi matomas aidas nuo aukšto druskos kupolo paviršiaus, ir aš pasijutau stovįs ne hiacinte, o pačiame liepsnos viduryje.

– Visa tai sukūrė gamta, – su savininkės pasididžiavimu aiškino Livija, – bet druskos kasėjai taip pat rankomis pagražino šią patalpą. Niekas nežino, kaip seniai.

Ji pamojo man ranka prieiti prie urvo sienos. Sienoje, kurios nepapuošė gamta, druskos kasėjai įrengė mažą krikščionišką koplyčią – iš pradžių iškirto angą, tada pastatė iš druskos luitų išskaptuotą pakylą, ant kurios stovėjo taip pat iš akmens druskos padaryta monstrancija ir taurė.

– Kai kurie druskos kasėjai, kaip ir pažangesni Haustato gyventojai, jau seniai yra geri krikščionys, – pasakojo Livija. – Tačiau dauguma vis dar pagonys, bet ir jie savo darbais papuošė šią patalpą.

Pagonys buvo iškirtę savo šventyklą viename urvų, esančių tiesiai prieš krikščioniškąją. Šioje druskos sienoje iškirstoje ertmėje stovėjo tik viena žmogaus dydžio druskos statula, primityviai išskaptuota, tačiau primenanti žmogaus figūrą, kuri, matyt, turėjo vaizduoti kažkokį dievą. Tada pastebėjau, kad griozdiška statulos ranka remiasi į medinį akmeninio plaktuko, kurio galva buvo pririšta odiniais dirželiais, kotą, ir supratau, jog statula vaizduoja Torą. Taip pat atkreipiau dėmesį į dar vieną dalyką: jos vidus buvo prikepęs suodžių ir kvepėjo dūmais – tai buvo vienintelė kasykloje taip apgadinta vieta – todėl paklausiau Livijos, kaip tai atsitiko.

– Na, druskos kasėjai pagonys čia atnašauja savo aukas, – paaiškino mergaitė. – Jie čia atveda gyvulius – ėriukus, ožiukus, paršelius. Sukuriamas laužas, kurio nors dievo garbei paskerdžiamas gyvulys ir tada iškepamas. Celebrantai suvalgo mėsą. – Livija truktelėjo savo gležnus petukus. – Dievams lieka tik dūmai.

– Ir tavo krikščionis tėvas leidžia pagonims tai daryti?

– Haustato krikščionys seniūnai reikalauja, kad tėvas leistų. Druskos kasėjai yra patenkinti, o kasyklai tai nieko nekainuoja. Na, Tornai, ar esi gerai pailsėjęs? Atgal kelias ilgas, ir mes negalėsime čiuožti aukštyn.

Plačiai nusišypsojęs atsakiau:

– Manau, sutiksiu lipti kopėčiomis. Gal nori, kad tave užneščiau, mergyte?

– Užneštum mane? – su panieka atšovė ji. – *Vái*! Pirmiau pamėgink mane pagauti!

Ir spruko koridoriumi, kuriuo mes čia atkeliavome.

Kadangi mano kojos ilgesnės, nereikėjo itin stengtis, kad nuo jos neatsilikčiau, tačiau ir stengiausi neatsilikti, nes kitaip tikrai būčiau pasiklydęs. Turiu prisipažinti, kad kai užlipome ant paskutinio kopėčių skersinio ir išnirome pro druskos kasyklos įėjimą, aš sunkiai šnopavau ir buvau suprakaitavęs, o Livija ne. Tačiau aš tądien buvau dukart įkopęs į kalną – vieną kartą išorėje, o kitą – kalno viduje.

3

Kai grįžau į taverną, smuklininkas Andrajas pasakė, kad Virdas užmigo ir tada atsigulė į lovą. Tikriausiai klausiamai į jį pažiūrėjau, nes smuklininkas paaiškino:

– Taip, taip, tokia seka. Jis užmigo prie stalo – ik – tada kartu su senute nunešėme jį į viršų.

Godžiai pavakarieniavau vienas. Kai nuėjau į savo lovą, Virdas knarkė, tarsi mirtinai kautųsi su šernu ar stumbru, kambaryje tvyrojo vyno tvaikas, tačiau buvau labai pavargęs, ir tai man nesutrukdė gerai išsimiegoti.

Kai kitą rytą kartu pusryčiavome ir Virdas vėl gėrė vyno, palaukiau, kol gėrimas praskaidrins galvą, tada papasakojau, ką veikiau vakar. Pasakiau, kad buvau druskos kasykloje ir ką ten mačiau, kad susipažinau su Livija ir Georgijumi ir kokie jie žmonės.

Virdas sukriuksėjo ir tarė:

– Suprantu, duktė yra pakenčiama būtybė, bet tėvas – viena tų susireikšminančių vidutinybių, kurių galima sutikti bet kuriame užkampyje.

– Ir aš taip manau, – pritariau. – Tačiau galvoju, kad privalau bent jau jį gerbti, juk Georgijus turi garbingojo titulą.

– *Balgs-dadja*! Jis tik riebi austrė mažame kiaukute.

– Šiandien esate irzlesnis nei paprastai. Ar vynas toks rūgštus, *fráuja*?

Bičiulis pasikasė barzdą ir blaiviai tarė:

– Atleisk, padauža. Paskutiniuoju metu esu prislėgtas, ir mane kamuoja niūrios mintys. Tokia nuotaika praeis. Vynas padės.

– Kodėl jūs tokios prastos nuotaikos? Kai čia atvykome, buvote gerai nusiteikęs. Pagalvokite, *fráuja*. Turime daugybę pinigų, dirbti nereikia, galime linksmintis ir esame vienoje puikiausių vietų, tinkamų malonumams. Dėl ko liūdėti? Ar krimstis?

Virdas tebekasydamas barzdą sumurmėjo:

– Prisiekiu šventojo Deniso galva, kurią jis nešiojosi po pažastimi, nežinau. Gal tik todėl, kad esu senas. Be abejonės, irzlumas yra dar vienas senatvės požymis, kaip ir mano silpstanti rega. Eik, padauža, ir linksminkis su savo naująja drauge. Palik šį senį vieną vynu išsklaidyti melancholiją. – Bičiulis nugėrė didelį gurkšnį iš bokalo ir atsiraugėjo. – Kai atsigausiu... po kelių dienų... paimsiu tave į medžioklę. Tiesiog savo malonumui... tokių žvėrių, kokių dar niekada nemedžiojai.

Virdas ir vėl palinko prie bokalo, tad daugiau nieko nesakiau, tik susierzinęs atsidusau ir piktai iš tavernos nužingsniavau į turgaus aikštę. Kaip ir kiekvieną rytą, joje buvo daug žmonių, daugiausia moterų, perkančių kasdienį valgį, ir jį parduodančių prekeivių. Nustebau minioje išvydęs Liviją. Buvau jai pasakęs, kur apsistojau, tačiau spėliojau, kodėl ji taip anksti nusileido nuo kalno.

– Atėjau tavęs aplankyti, – paaiškino mergaitė, – ir parodyti tau mūsų miestelį.

Tądien ji man parodė Kalvarijos kalno bažnyčią, kurioje taip pat vykdavo miesto tarybos posėdžiai ir buvo saugo-

mi Haustato senoviniai radiniai, kuriuos per daugelį metų rado druskos kasėjai, namų statytojai ir duobkasiai. Tai buvo įvairūs pažaliavę bronzos papuošalai; vienas kur kas geriau išsilaikęs neūžaugos druskos kasėjo lavonas – toks pat susiraukšlėjęs, rudas ir diržingas kaip ir jo drabužiai – kurį prabėgus keliems šimtmečiams rado jo kolegos.

Tada aplankėme juvelyro dirbtuvę. Jis negamino šiuolaikiškų papuošalų, kuriuos mačiau (ir retkarčiais nusipirkdavau) kituose miestuose. Juvelyras sąmoningai kopijavo senovinius dirbinius, saugomus Kalvarijos kalno bažnyčioje, ir juos restauruodavo: rankų ir kulkšnių apyrankes, pečių sages, elegantiškus durklus, kurie buvo daugiau prie juosmens tvirtinami papuošalai nei ginklai, spindinčius bronzinius vėrinius ir krūtinės sages.

Kai atėjo metas Lidijai keliauti namo ir sėsti mokytis su savo mokytoju, palydėjau ją iki miesto kalvos viršūnės.Tada grįžau į juvelyro dirbtuvę, nes ten pamačiau papuošalą, kurį įsigeidžiau nusipirkti, tačiau nenorėjau, kad pamatytų Livija. Tai ją būtų nustebinę arba pribloškę, nes papuošalas buvo tikrai moteriškas. Tai buvo krūtinės apsauga, tokia senamadiška, kad niekur kitur nemačiau jomis prekiaujant ir nemačiau jokios kitos moters, išskyrus mane, ją dėvint.

Gudrybė buvo nesudėtinga, kokios ir galima tikėtis iš ankstyvųjų amatininkų, gaminusių šiuos primityvius papuošalus, tačiau taip pat ji buvo genialiai sukonstruota ir nepaprastai graži. Iš esmės tai buvo labai ilgas ir plonas varinis strypas, maždaug erelio plunksnos koto storio, meistriškai susuktas į dvi priešingomis kryptimis susivijusias spirales. Kairioji pusė gaubė moters kairę krūtį nuo spenelio aukštyn, tada nuo krūties viršaus strypas vijosi žemyn per krūtų tarpą ir tolyn nuo dešinės krūties viršaus spenelio link. Prie abiejų spiralės pusių buvo pritvirtinti nugaroje surišami dirželiai. Ant juvelyro darbastalio šis įtaisas gulėjo plokščias, tačiau, uždėjus šias spirales ant krūtų, jos

išsiskėsdavo ir tapdavo atskirų krūtų dėklais jas apsaugodamos ir papuošdamos. Tad nusipirkau šį dėklą ne kaip šarvus, o siekdamas paryškinti savo krūtų išsikišimą, kai vėl apsirengsiu kaip moteris. Pirkinys buvo gana brangus, tačiau nusprendžiau, kad vertas sumokėtų pinigų, nes kai nuspręsiu būti moterimi, atrodysiu moteriškesnė, gražiau sudėta ir patrauklesnė.

Daugiausia laiko leisdavau Livijos draugijoje, nes Virdas buvo nepaaiškinami nusiminęs ir apdujęs nuo girtumo. Į taverną grįždavau tik kartkartėmis pavakarieniauti, pernakvoti ir pavalgyti prieš vėl iškeliaujant. Kartu su Livija valgydavome kitose miesto tavernose, o kartą net vakarieniavome su jos tėvu didinguose jo namuose. Tačiau dažniausiai išvykdome toli už miesto, ir kai alkis mus įveikdavo, ieškodavome miško kirtėjo, anglių degėjo ar žolelių rinkėjo namelio, kur namų šeimininkė už kuklią sumą mums pateikdavo neįmantraus valgio.

Vieną rytą, kai kartu su Livija ketinome ištyrinėti vietovę, kurioje, mergaitės žiniomis, visiškai niekas negyveno, nuėjau į tavernos virtuvę ir paprašiau senosios smuklininko žmonos įdėti mums duonos kepalėlį, sūrio, dešros ir pripilti pieno į mano gertuvę. Belaukiant į virtuvę atėjo Andrajas, pasivedė mane į šalį ir tarė:

– Ak, Tornai, nerimauju dėl mūsų draugo. Virdas čia yra buvęs daug kartų, bet dar niekada jo tokio nemačiau. Dabar jis net nevalgo, yra gyvas tik vynu ir alumi. Sako, jog kamuoja per daug blogos mintys, kad galėtų praryti maistą. Argi tai protinga? Gal gali prišnekinti jį išeiti į mūsų žvalumo teikiančius miškus, prie ežero ar dar kur nors?

– Bandžiau įkalbinėti, – atsakiau. – Ir vargu ar galiu jam liepti išeiti į gamtą. Virdas pasipiktintų, kad nepilnametis jam nurodinėja, ir turbūt dar labiau pasigertų. Tačiau jūs, Andrajau, esate beveik to paties amžiau. Gal tiesiog pasakykite, jo paties labui, kad daugiau neduosite vyno.

– *Vái*! Tada jis negaus net to maisto, kurį teikia vynas ir alus.

– Gaila, bet niekuo negaliu padėti, – tariau. – Tačiau esu ir anksčiau matęs Virdą geriantį, ir tai trukdavo ilgiau nei šįkart. Galiausiai jis nesveikas atguls į lovą, atgailaus ir bus nepakenčiamai blogos nuotaikos, tačiau gerti liausis.

Dažnai iš arklidžių pasiimdavau Veloksą ir jodavau į druskos kasyklą. Tada arba palikdavau savo žirgą kasyklos mulų draugijoje, ir mes su Livija eidavome pasivaikščioti pėsčiomis, o jei susiruošdavome toliau, jodavome raiti, ir Livija sėdėdavo moteriškame balnelyje man už nugaros. Visada pasiimdavau laidynę ir mėginau išmokyti mergaitę ja naudotis. Tačiau jai taip ir nepavyko įgusti, tad tik man pasisekdavo sumedžioti smulkių žvėrelių – kiškių, voverių, triušių, kurapkų – kuriuos visada parsigabendavome ir pasidalydavome. Mergaitė savo laimikį atiduodavo šeimos virėjui, o aš parnešdavau į taverną. Andrajui, jo žmonai ir man laukinių žvėrelių mėsa buvo malonus dažniau gaminamų žuvų patiekalų pakaitalas. Tačiau net ir šie gardumynai nesugundydavo Virdo, net ir tada, kai jis būdavo palyginti blaivus ir šviesaus proto.

– Tiesiog negaliu praryti, – primygtinai tvirtindavo jis. – Amžius ne tik susilpnino mano intelektą, regėjimo pojūtį bei entuziazmą, bet ir sutraukė stemplę.

– *Iésus*, – suaimanavau. – Jūsų gerklei tikrai nieko nėra, jei vis dar maukiate stiprius gėrimus.

– Tačiau ir tai kaskart darosi vis sunkiau, – sumurmėjo Virdas, – ir vis menkiau gydo.

Jis vėl gurkštelėjo didelį gurkšnį vyno, tad aš dingau bičiuliui iš akių.

Bastydamiesi kartu su Livija nukeliaudavome visur, kur tik mergaitė sugalvodavo. Kartą pakilome į pusę netoli esančio kalno viršūnės – Stogo akmens, kurios vardu buvo pavadinta ištisa kalnų virtinė, – nes Livija norėjo man pa-

rodyti tai, ką ji vadino *eisflodus*. Sąvoka „ledo tėkmė“ man nieko nesakė, iki su Veloksu prijojome prie jos krašto. Tada buvau pakerėtas.

Plati tarsi upė *eisflodus* vilnydama, banguodama, sūkuriuodama ir krisdama kaskadomis visiškai taip pat kaip ir nuo kalnų pro Haustatą į ežerą tekantys upeliai driekėsi per platų vingiuojantį kalno plyšį. Tačiau visos šios bangos, sūkuriai ir kaskados buvo sustingusios, nes susidarė iš kieto ledo – ar bent jau akiai atrodė sustingusios. Livija paaiškino, kad ledas juda, tačiau labai lėtai, taip lėtai, kad jei aš jame iškirsčiau neišnaikinamą žymę, ji nespėtų pasislinkti kalnu žemyn per mano kūno ilgį anksčiau nei baigtųsi mano gyvenimas.

Eisflodus buvo beveik tokia pat žydra kaip ir *Haustaths-Saiws*, tik virš jos tarsi balti jūros purslai driekėsi seno sniego sruogos ir gijos. Šis reginys man atrodė toks viliojamai naujas, tad panorau su Veloksu nusileisti ant ledo tėkmės paviršiaus, tačiau Livija tvirčiau apkabino mane per liemenį ir perspėjo to nedaryti.

– Dabar vasara, Tornai. Ant ledo tėkmės bus daug *runaruneis*.

Dar vienas nieko man nesakantis žodis, tad pabandžiau spėti.

– Ledo demonų?

– Ne, žąsiuk, – nusijuokė Livija. – Nematomų plyšių. Dieną, kai šilta, atsiranda ištirpusio ledo upokšnių, tekančių į visas puses, ir jie išgraužia gilius plyšius, tačiau naktį pustomas sniegas palengva gali užšalti ir tuos plyšius uždengti. Atsistosi ant tariamai tvirto ledo, o paaiškės, kad tai tik pluta, tad prasmegsi ir įstrigsi bedugnėje, iš kurios niekaip neišsikepurnosi. Nenorėčiau, kad taip nutiktų tam, kurį aš... – Mergaitė nutilo taip staiga, kad atsigręžiau balne į ją pažiūrėti. Livija buvo visa išraudusi ir skubiai pridūrė: – Nenorėčiau, kad taip nutiktų man arba tau, arba Veloksui.

– Tada nerizikuosiu, – pasakiau nulipdamas nuo arklio. – Tačiau tame plokščiame ledo luite, prie pat kyšančio juodo akmens, kurį lengva pastebėti, iškirsiu mūsų vardus. Vienas mūsų privalome grįžti čia prieš mirtį – o tu, Livija, gyvensi ilgiau nei aš – ir patikrinti, ar mūsų vardai pasislinko per kūno ilgį.

– Arba suartėjo, – sumurmėjo mergaitė, kai durklo smaigaliu pradėjau kirsti ledą. – Ar nutolo.

– Arba ar mūsų vardai išliko, – pratęsiau, ir Livija į tai nieko neatsakė.

Žinojau, kad mažoji Livija jautė man simpatiją, ir nemanau, jog ji mane būtų laikiusi vyresniuoju broliu, nes du jau turėjo ir dėl suprantamų priežasčių jų nevertino. Spėju, ji mane laikė bendraminčiu ir atlaidžiu dėde arba – jau esu sakęs, kad Livija – nuovoki mergaitė – net teta. Dažnai su manimi ji kalbėdavo, kaip tarpusavyje šnekasi dvi moterys – apie drabužius ir papuošalus – dalykus, kurių moterys su vyrais neaptarinėja. Dažnai pastebėdavau, kaip mergaitė vogčiomis tiriamai žiūri į mane. Buvo akivaizdu, kad Liviją kamuoja smalsumas sužinoti, kas esu iš tiesų, ir mergaitė buvo pasiryžusi jį patenkinti, nes kartą nuošalioje vietelėje prie ežero ji išsirengė visiškai nuoga norėdama paplaukioti ir ragino mane pasielgti taip pat.

– Nemoku plaukti, – pamelavau.

– Tada ateik pabraidyti ar tiesiog pasitaškyti, – šūktelėjo mergaitė išdykaudama tarsi jauna ūdra. – Tai labai malonu!

– Ne, – atšoviau pamerkdamas pirštus į ežero bangeles ir apsimesdamas, kad visas sudrebu. – Br-r-r! Tu esi pripratusi prie ledinio vandens. Aš kilęs iš šiltesnių kraštų.

– Melagis! Esi arba apsimestinai drovus, arba bailys, arba slepi kokį nors bjaurų kūno trūkumą.

Ką gi, Livija buvo beveik teisi, todėl ir toliau priešinausi jos patyčioms ir meilikavimui. Atsisėdau ant nuvirtusio medžio ir su pasimėgavimu stebėjau, kaip mergaitė šokinė-

ja, kol pavargo. Ji išlipo iš vandens ir atsisėdo šalia manęs išdžiūti saulėje, kad galėtų vėl apsirengti, ir dabar drebėjo ji, prisiglaudusi prie manęs, o aš ją apkabinau ir su malonumu burkavau.

Taip sėdėdamas susimąsčiau. Jau seniai mintyse save perspėjau, kad negaliu niekada – ar iš vyro keisčiausi į moterį, ar atvirkščiai – mėginti ką nors apgauti, jei šalia yra šuo, nes žinojau, kad šuo, turėdamas jautrią uoslę, atskleis apgaulę. Dabar Livijos elgesys paskatino padaryti dar vieną išvadą – vaikų instinktai daro juos tokius pat pastabius kaip šunis. Vadinasi, vaikų draugijoje privalau būti atsargus.

Netrukus man prireikė būti atsargiam Livijos draugijoje. Jau kitą rytą, kai ant Velokso atjojau į druskos kasyklą, mergaitės niekur nesimatė, tačiau ten buvo jos tėvas. Jis paaiškino, kad dukra pasigavo slogą, ir kasyklos gydytojas liepė jai būti kambaryje – sandariai uždarytame, užtrauktomis užuolaidomis ir pripildytame gydomųjų garų – kol pasveiks. Georgijus tokiu priekaištingu tonu pranešė šią žinią, tarsi aš dėl to būčiau kaltas, nors buvau įsitikinęs, kad drąsi mažoji Livija pasakė, jog maudėsi savo noru.

Kad ir kaip ten būtų, tarp Livijos kambario antrame aukšte langinių pastebėjau plyšį. Prijojau prie namo, ir ji dar šiek tiek pravėrė langines, tad pamačiau, kad mergaitė nusiminusi ir susisupusi į antklodę. Tad guosdamas jai pamojavau ir gestais parodžiau, kad vėl būsiu jos paslaugoms, kai tik mergaitė ištrūks iš nelaisvės. Livijos veidas nušvito, ir ji atsakė gestais parodydama, kad yra nusiminusi, tada iškėlė keturis pirštus pranešdama, kiek dienų ji bus atskirta. Tada Livija pasiuntė man oru bučinį, ir aš nujojau tolyn.

Niekada nežinai, kada ateina paskutinis kartas.

Nusileidau nuo kalno svarstydamas, kaip praleisiu dieną – tiesą sakant, keturias – nes pripratau, kad Livija su manimi praleidžia bent pusdienį. Tačiau kai grąžinau Veloksą

į arklides, apstulbau ten išvydęs Virdą. Pirmą kartą nuo tos dienos, kai atvykome į Haustatą, jis šukavo savo arklį švelniai jam kažką murmėdamas. Dabar, kai bičiulis nebuvo sudribęs prie stalo ar išsidriekęs savo lovoje, pastebėjau, kad jis apgailėtinai sulyso, o jo balsas užkimo – ar dėl to, kad, kaip tvirtino Virdas, susitraukė jo gerklė, ar todėl, kad ją išgraužė nesaikingai geriamas vynas, – bet draugas buvo visiškai blaivus ir skaidraus proto.

– Ką tai reiškia? – skeptiškai paklausiau. – Andrajas, jo moteriškė ir aš taip ilgai stengėmės jus atjunkyti nuo svaiginančio spenelio, o dabar jūs pats ėmėte ir tai padarėte?

Virdas nusispjovė į arklidėse esančius šiaudus ir atsakė:

– Kai šįryt pastebėjau, jog negaliu praryti net romėnų papročiu vandeniu atskiesto vyno ar silpno alaus, nusprendžiau, kad mano viduriai iš tiesų maištauja. Dabar apie gėrimą nenoriu nei kalbėti, nei girdėti. Padauža, tau pažadėjau medžioklę. Ką pasakysi? O gal esi per daug pasibjaurėjęs šiuo senu niekšu, kad dar kartą palaikytum jam draugiją?

– Ne, *fráuja, ni allis*, – nuolankiai atsakiau gailėdamasis, kad tiek kartų ant jo bambėjau tarsi priekabi žmona. – Tikėjausi, kad atsigausite, ir mes vėl galėsime ieškoti nuotykių.

– Išvyksime kelioms dienoms. Ar Livija tave išleis? Ar gali kurį laiką nesupti lopšio?

– Žinoma. Gal paskutiniuoju metu ir per dažnai būdavau to vaiko draugijoje. Bus pravartu vėl truputį paiškylauti ir nesijausti aukle.

– Matau, turi savo durklą ir laidynę. Aš pasiėmiau savo lanką ir strėles. Tad balnokime arklius ir keliaukime.

Mums nereikėjo grįžti į taverną pasiimti kokių nors daiktų, nes visus savo kelionių reikmenis buvome palikę arklidėse. Pasirinkome kailius miegui ir suvyniojome į juos visa, ko prireiks, pririšome šiuos ryšulius už balnų, užlipome ant arklių ir išjojome iš Haustato. Šįkart Virdas pasirinko ne tą kelią, kuriuo atvykome į miestą, – kuriuo aš ką tik nusilei-

dau iš druskos kasyklos, – bet tą, kuris mus su Livija buvo nuvedęs į Stogo akmens *eisflodus*.

Kadangi kelias buvo pakankamai platus, ir mes galėjome joti vienas greta kito, paklausiau:

– Anksčiau sakėte, *fráuja*, kad medžiosime kažkokį nepaprastą žvėrį. Kas tai?

– Tai bus paukštis, vadinamas *auths-hana*. Iš tiesų jis nėra toks nepaprastas, tačiau labai baikštus, todėl retai sutinkamas, ir norint jį sumedžioti tenka griebtis nepaprastų gudrybių. Keliaudami kartu mes dar nebuvome sutikę *auths-hana*, ir aš pamaniau, kad jau metas tau parodyti tą paukštį, pamokyti, kaip jį susekti, ir duoti paragauti labai skanios jo mėsos.

Paukščio pavadinimas „tyrlaukių gaidys" man nieko nesakė, tačiau Virdas aiškino toliau:

– Paukštis nuožmiai atrodo, turi grėsmingą snapą ir plėšrūno riestus nagus, yra didelis, jo klyksmas panašus į pasiutusio stumbro riaumojimą, tačiau iš tiesų jis yra nepavojingas žolėdis. Sakyčiau, kad tik šiuo metų laiku, kai paukštis maitinasi mėlynėmis ir kitomis uogomis, jo mėsa yra skani. Žiemą jis lesa pušų spyglius, tad jo mėsos skonis priverstų susiraukti net šakalą. Kai kurie miškų gyventojai paukštį vadina *daufs-hana*, nes siaubingai klykaudamas jis visiškai negirdi, kas dedasi aplink. Štai tada jį ir reikia medžioti, padauža. Kai išgirsti ausų būgnelius draskantį *auths-hana* klyksmą, sėlink prie medžio, kuriame jis tupi. Visą laiką slapstykis ir sustok, kai paukštis nutyla, bet pulk artyn, kai vėl suklykia. Klykdamas paukštis tavęs negirdės, kad ir kaip triukšmingai artintumeisi. Galiausiai naudodamasis tuo, kad *auths-hana* su pertrūkiais pats save apkurtina, gali prie jo prisiartinti tiek, kad nušautum paleidęs strėlę.

Virdas vis kalbėjo, tačiau takas dabar susiaurėjo, ir aš turėjau joti iš paskos, todėl neišgirdau jo tolesnio pamokslavimo apie *auths-hana*, tačiau nesijaudinau, nes bičiulis, matyt,

tai dar ne kartą papasakos. Virdas visada buvo šnekus, jis pats aiškino, kad tokiu tampa kiekvienas miškų gyventojas, nes neturi su kuo pasikalbėti. Tačiau paskutiniuoju metu, užėjus liūdesio ir girtavimo priepuoliams, atrodydavo – tais kartais, kai bičiulis pajėgdavo apversti liežuvį, – kad jame yra prisitvenkę daugybė žodžių, ir bičiulis jaučia neatidėliotiną poreikį juos visus išsakyti, o tam turi nedaug laiko.

Ką gi, jo šnekumas man netrukdė. Tiesiog džiaugiausi, kad vėl esu su Virdu, kurį pažinojau, blaiviai mąstančiu ir vėl tapusiu savo mokinio *fráuja*. Žinoma, tai buvo ne visai tas pats senasis Virdas. Jis buvo apgailėtinai ištįsęs ir išsekęs, balsas prikimęs, galvos ir barzdos plaukai netvarkingai susivėlę, balne jis sėdėjo sudribęs, o anksčiau jodavo tiesus kaip styga. Keikiau save, kad paskutiniuoju metu taip nedėkingai ir be pagrindo jį plūdau, šaipiausi ir smerkiau, kai bičiulis būdavo girtas, kvailai manydamas, jog jis tiesiog linksminosi, nes dabar supratau, kad Virdas kankinosi. Tikriausiai jis ir dabar kentėjo, tik neišsidavė. Meldžiausi, kad vėl susirengęs medžioti Virdas susigrąžintų kadaise grėsmingą jėgą ir sveikatą, ir pasižadėjau padaryti viską, ką reikia, kad tik jam pagelbėčiau. Kad ir koks stačiokiškas, ūmus bei nepakenčiamai tironiškas būtų bičiulis, dėl to neįsižeisiu; su džiaugsmu tai palaikysiu jo išgijimo ženklu. Ir galbūt keliaudami kartu mes susigrąžinsime tas puikias akimirkas, kurias anksčiau išgyvenome.

Tačiau niekada nežinai, kada ateina paskutinis kartas.

4

– *Akh*, ar matai? – prikimusiu balsu sušuko Virdas ir parodė ranka.

Buvo kitos dienos rytas, ir mes jojome palei Stogo akmens kalno šlaitą, buvome pakilę iki maždaug pusės kalno, ir čia dar vietomis įdubose bei šešėlio dengiamose nuo saulės vietose laikėsi pernykštis sniegas. Nesimatė jokių žvėrių ar paukščių pėdsakų, tačiau snieguotame šlaite pastebėjome trigubą griovelį, tarsi trys gyvūnai vienas šalia kito būtų nučiuožę nuo kalno.

– Ar galite pasakyti, kas paliko šį pėdsaką? – paklausiau. – Tokiame aukštyje tikrai negalėjo būti trijų striksinčių ūdrų.

– Ne. Ne ūdros. Šį pėdsaką paliko vienas sutvėrimas, o ne trys. Kaip matai, pėdsakas labai skiriasi nuo kitų gyvūnų, kurie veisiasi šiame aukštyje. Miškų gyventojas jį iškart atpažįsta, tačiau neišmanėlius valstiečius išvydus pėdsaką apima siaubas, nes jie mano, kad jį paliko kažkoks baisus kalnų skolis. Tačiau tai tėra vieno *auths-hana* pėdsakas.

– Paukščio, kurio mes, *fráuja*, ieškome! Kaip paukštis palieka tokį pėdsaką?

– Jis čiuožia ant pilvo išskleistais sparnais. Galiu tik spėti, kad jis šitaip linksminasi. Šiaip ar taip, kažkur netoli yra *auths-hana,* nes pėdsakas buvo paliktas šįryt. Štai, padauža, imk mano lanką bei strėles ir eik medžioti. Bijau, kad aš esu per silpnas tvirtai įtempti lanką. Nusileisiu žemiau, kur nėra sniego, pakaitinsiu saulutėje savo senus kaulus ir palauksiu tavęs.

Tad paėmiau ginklus, Veloksą ir išvykau medžioti be Virdo. Nukeliavome nelabai toli, kai išgirdau – apstulbęs, kaip ir žadėjo Virdas, – *auths-hana* klyksmą. Bent jau spėjau, kad

šį garsą turėjo skleisti *auths-hana*. Anksčiau nebuvau matęs paukščio, kuris taip čiuožtų išdykaudamas ar skleistų tokį garsą. Jį galėčiau apibūdinti kaip gąsdinamai garsų ir pratįsą ūbavimą, klegesį ir klyksmą. Dabar puikiai galėjau suprasti, kodėl vietiniai valstiečiai ėmė tikėti, kad kalnuose yra demonų.

Nulipau nuo Velokso, pririšau jį prie krūmo ir įstačiau strėlę į lanką. Vos tik patraukiau paukščio klyksmo link stengdamasis ne per daug garsiai girgždinti seną sniego plutą, kai mane dar labiau išgąsdino kitas garsas. Šįkart tai buvo nekeliantis abejonių pratisas vilko, besileidžiančio nuo kalvos, kur dabar turėtų būti Virdas, staugimas. Nustebęs sustingau vietoje, nes labai neįprasta, kad vilkas staugtų vidurdienį. Tada, tarsi atsiliepdamas, šiurpinamai suklykė *auths-hana*, ir vilkas vėl sustaugė. Neryžtingai apsidairiau. Vilko balse girdėjosi arba baisus skausmas, arba alkio sukeltas įsiūtis. Tad palikau pririštą Veloksą ir, nusprendęs nepersekioti *auths-hana*, laikydamas lanką rankoje, pasileidau bėgte nuo kalno, kad įsitikinčiau, jog Virdas saugus.

Šiek tiek žemiau nei baigiasi sniegas radau klaidžiojantį bičiulio arklį, kuris tingiai pešiojo skurdžią šių aukštumų augmeniją. Stebėjausi, kodėl arklys nepabėgo ir nerodė jokių nerimo ženklų žinodamas, kad kažkur netoliese yra vilkas. Laisva ranka nutvėriau žirgo vadeles ir apsidairiau, tačiau pomiškyje nieko neišvydau. Tik vėl išgirdęs staugimą, dabar sklindantį iš kur kas arčiau, per krūmus nėriau garso link rankose laikydamas paruoštą lanką ir strėlę.

Taip aptikau Virdą ir pajutau, kaip man ant pakaušio pasišiaušia plaukai, kai supratau, kad tai bičiulis staugia vilku. Jo burna buvo plačiai pražiota ir užversta į dangų, nuo kraipomo iškišto liežuvio garsas pulsavo. Dar blogiau: Virdas aukštielninkas gulėjo ant žemės, tačiau ne visai plokščiai. Visas jo kūnas buvo įsitempęs ir išsirietęs tarsi „C“ raidė ar lankas, tad žemę, kurią Virdas daužė tvirtai sugniaužtais kumščiais, lietė tik kulnai ir pakaušis.

Tačiau kai prasibroviau pro krūmus, sustingęs Virdo kūnas atsipalaidavo ir suglebęs susmuko ant žemės. Jis liovėsi siaubingai staugti ir trankyti kumščiais, tiesiog sudribęs gulėjo, tačiau krūtinė kilnojosi, kai bičiulis gaudė kvapą. Skubiai pririšau Virdo arklį prie tvirto krūmo, padėjau savo ginklus ir priėjęs priklaupiau prie draugo. Virdas tankiai mirksėjo, jo burna vis dar buvo pražiota, tačiau ne taip siaubingai plačiai. Kitaip nei tikėjausi, jis nebuvo suprakaitavęs, jo veidas buvo įgavęs tokią pat pilką spalvą kaip galvos ir barzdos plaukai, o kai jį paliečiau, veidas buvo šaltas ir drėgnas.

Kai paliečiau Virdą, jis sumirksėjo krauju pasruvusiomis akimis, pažvelgė į mane ir šiurkščiai, tačiau gana logiškai paklausė:

– Ką čia veiki, padauža?

– Ką aš čia veikiu? Atbėgau strimgalviais. Iš čia sklido toks triukšmas, tarsi jus būtų užpuolusi ištisa vilkų gauja.

– *Akh*, nejau buvau toks triukšmingas? – teisindamasis paklausė Virdas. – Atleisk, jei sutrukdžiau tau medžioti. Aš... tik norėjau atsikosėti.

– Ką? Kosėdamas jūs sudrebinote visas Alpes. Išgąsdinote visus avių piemenis, medkirčius, visus...

– Norėjau pasakyti... kad stengiausi iškosėti skreplius ar kokią kitą bjaurastį, kuri taip ilgai buvo užkimšusi mano gerklę ir trachėją.

– *Iésus, fráuja*, – sudejavau, nors man truputį palengvėjo sužinojus, kad Virdas tai darė sąmoningai. – Jūs beveik stovėjote ant galvos. Turėtų būti paprastesnis būdas gerklei išvalyti. Kur jūsų gertuvė? Štai, atsigerkite iš manosios.

Jis kaipmat nusisuko nuo manęs, sugargaliavo tarsi vėl ketindamas staugti, ir atrodė, kad vėl susiries lyg įtemptas lankas. Tačiau akivaizdžiai stengdamasis bičiulis susitvardė ir šnopuodamas tarė:

– Prašau... ne, padauža... nekankink manęs...

– Aš tik stengiuosi jums padėti, *fráuja*, – tariau prikišdamas savo gertuvę prie jo lūpų. – Vandens gurkšnelis gali...

– Krrr! – vėl sumaurojo Virdas ir iš visų jėgų stengėsi nepasiduoti kūną suimančiam mėšlungiui. Jam pavyko viena ranka nustumti manąją. Kai bičiulis vėl pajėgė kalbėti, jis piktai suurzgė: – Kad ir ką darytum... nesiliesk prie mano burnos... ir dantų...

Atsilošiau ant kulnų, susirūpinęs pažvelgiau į Virdą ir paklausiau:

– Kas jums atsitiko? Andrajas sakė, kad nevalgėte kelias dienas, o vakar ir šiandien nei gėrėte, nei valgėte. Dabar atsisakote gurkštelėti van...

– Neištark šio žodžio! – maldavo Virdas krūptelėdamas, tarsi būčiau jam smogęs. – Maldauju, padauža... paduok mano kailį ir užkurk laužą. Taip anksti ėmė temti... ir aš sušalau...

Stebėdamasis pažvelgiau į saulės nutviekstą kalną. Tada susirūpinęs, tačiau klusniai nuo balno nuėmiau Virdo miegamąjį kailį, padėjau į jį susisupti, pririnkau sausų samanų, šakelių, vėjo nulaužtų šakų ir užkūriau laužą netoli tos vietos, kur gulėjo bičiulis. Kai laužas įsiliepsnojo, Virdas buvo užmigęs ir knarkė. Vyliausi, kad tai geras ženklas, tad tyliai pasitraukiau į šalį, kad neprižadinčiau draugo.

Įkopiau į kalną ten, kur buvau palikęs Veloksą, ir jau ketinau atrišti arklį, kai vėl išgirdau gergždžiantį, šaižų, triukšmingą *auths-hana* riksmą. Regis, visi čia esantys gyvi sutvėrimai, išskyrus mane, suprato, jog Virdo riksmas nėra vilko staugimas, ir nepabėgo išsigandę. Tad vėl įstačiau strėlę į kovinį lanką ir patraukiau paukščio riksmo kryptimi. Laikydamasis Virdo nurodymų palaukdavau, kol *auths-hana* suriaumos, ir tada staigiai perbėgdavau iš vienos slaptavietės – medžio, didžiulio akmens – į kitą ten tūnodamas, kol paukštis tylėdavo. Galiausiai išvydau jį, tupintį ant toli augančios pušies žemos šakos.

Dar kartą palaukiau, kol paukštis – užvertęs galvą ir plačiai pusračiu išskleidęs uodegos plunksnas – kurtindamas save suklykė, tada greitai nuskuodžiau į patogią šaudyti vietą. Norėjau neprašauti pro šalį, nes jei Virdas sakė tiesą, kad paukščio mėsa labai skani, galbūt draugas susigundys jos paragauti. Strėlė pataikė į paukštį, jis žuvo įpusėjęs kitą klyksmą ir su dusliu trenksmu nukrito medžio papėdėje.

Net ir negyvas paukštis buvo toks neįprastas, kad aš stabtelėjau ir kurį laiką juo žavėjausi. Jis buvo žąsies dydžio, tačiau turėjo panašią į tetervino vėduoklės formos uodegą, tik kur kas didesnę. Paukščio kojos su dideliais aštriais nagais buvo kaip erelio, o galva priminė skitų pabaisą, vadinamą *gripsu*, nes buvo su žiauriu plėšrūnišku geltonu snapu ir grėsmingais raudonais antakiais. Plunksnos buvo daugiausia juodos, išmargintos bronzinėmis ir baltomis dėmėmis, jos švytėjo tarsi metalinės, todėl saulės apšviestos skleidė purpurinius, mėlynus ir žalius atspindžius.

Tačiau ilgai negaišau žavėdamasis laimikiu. Paskubėjau švariai nupešti plunksnas, kol jos tvirtai neįstrigo sustingusiame negyvo paukščio kūne. Nukirtau galvą, kojas, išdarinėjau vidurius ir išvaliau paukštį sniego pusnyje, tada nusinešiau ten, kur laukė Veloksas. Kai grįžau prie laužo, Virdas vis dar miegojo, tad tik nusvilinau nuo paukščio odos pūkus ir laukiau, kol nusileis saulė, kad užmaučiau laimikį ant iešmo ir iškepčiau ant laužo.

Sėdėjau kurstydamas laužą, sukiodamas iešmą ir klausydamasis Virdo knarkimo, kol palengva visiškai sutemo. Matyt, ir pats iš nerimo, nuobodulio ir bejėgiškumo užsnūdau, nes staiga įsitempiau nutilus knarkimui. Ant iešmo pasmeigtas paukštis linksmai traškėdamas spirgėjo, o už jo, kitoje laužo pusėje, išvydau nerimą keliantį vaizdą – iš tamsos į mane švietė dvi gelsvos vilko akys. Nespėjus man surikti ir pašokti ant kojų, prabilo Virdas, ir aš supratau, kad bičiulis tiesiog atsisėdo, o tos gelsvos akys – jo.

– *Auths-hana* net ir kvepia gardžiai, tiesa? Valgyk jį, padauža, kol neapanglėjo.

Dar niekada nebuvau matęs taip švytinčių tamsoje Virdo akių. Tačiau nieko nepasakiau, tik tarstelėjau:

– Mėsos pakaktų keturiems žmonėms, leiskite ir jums, *fráuja*, jos pasiūlyti.

– Ne, ne, negalėčiau jos praryti. Tačiau galbūt galėčiau praryti gurkšnelį vandens. Dabar kažkodėl mintis apie jį manęs nenupurto.

Per laužą padaviau jam savo gertuvę, tada atsilaužiau paukščio kulšį ir ėmiau godžiai valgyti. Tiesą sakant, valgiau nemandagiau nei paprastai, tyčia garsiai čepsėdamas, vildamasis, kad akivaizdus mano mėgavimasis sužadins Virdo apetitą. Tačiau jis tik atsargiai, beveik nedrąsiai pakėlė mano gertuvę prie burnos.

– Buvote teisus dėl *auths-hana, fráuja*, – entuziastingai pareiškiau. – Tai skaniausias paukštis, kokį man yra tekę valgyti. O dėl to, kad paukštis lesė mėlynes, jo saldi mėsa įgavo malonaus rūgštumo. Suvalgykite truputėlį. Štai. Minkšta krūtinėlė.

– Ne, ne, – vėl pakartojo Virdas. – Tačiau man pavyko nuryti lašelį vandens. Ir neužspringau. Klausyk! Netgi galiu neužspringdamas ištarti žodį „vanduo". Tikriausiai sveikstu. – Bičiulis pažvelgė į gertuvę taip dėkingai, tarsi joje būtų buvę reto vyno, ir pakartojo žodį kelis kartus. – Vanduo. Vanduo. Girdi? Vanduo. Jokio blogo poveikio. Ar esi skaitęs Vergilijaus „Georgikas", padauža?

Apstulbęs, nes tikrai nustebau sužinojęs, kad Virdas skaitė šį kūrinį, atsakiau:

– *Ja*. Vergilijaus poemas buvo leidžiama skaityti šventojo Damijono vienuolyne.

– Tu tikriausiai to nežinai, nebent jūsų vienuolyne buvo du skirtingi poemos leidimai. Pirmojoje poemoje, kažkur antroje knygoje, Vergilijus mini Nolos miestą. Kiek vėliau

jis keliavo per šį miestą ir paprašė atsigerti vandens. Girdi? Be vargo galiu ištarti šį žodį. Vandens. Šiaip ar taip, sutiktas miestelėnas šiurkščiai atsisakė duoti atsigerti. Tada Vergilijus perrašė savo poemą ir išbraukė iš jos Nolos miesto pavadinimą. Jo vietoje įrašė žodį „*ora*“ – „kraštas“, kad išsaugotų poemos rimą. Kertu lažybų, kad daugiau joks rašytojas savo kūriniuose neminėjo nemalonaus ir šykštaus Nolos miestelio.

– Neabejoju, dabar miestas gailisi negražiai pasielgęs su poetu, – pareiškiau.

Netaręs nė žodžio, net nepalinkėjęs man labos nakties, Virdas atsigulė ant šono, apsikaišė kailiu ir užmigo. Jis knarkė, tad supratau, kad bičiulis nemirė, ir vėl vyliausi, jog miegas bus geriausias vaistas nuo jo negalios. Suvyniojau *auths-hana* likučius rytdienai, apdėjau laužo žarijas velėnomis, tada susisupau į savo miegamąjį kailį ir taip pat užmigau.

Nežinau, kaip ilgai miegojau, tačiau dar buvo tamsu, kai pašokau iš miegų išgirdęs kraują stingdantį vilko staugimą. Norėjau, kad tai būtų vilkas, nes iš tiesų staugė Virdas, jo kūnas vėl buvo išsirietęs lanku ir taip įsitempęs, kad net girdėjau, kaip traška bičiulio kaulai ir sausgyslės, o jo pasikartojantys stūgavimai neabejotinai bylojo apie agoniją. Kurį laiką, apimtas bejėgio siaubo, pajėgiau tik stebėti, klausytis ir laukti, kol priepuolis atlėgs. Tačiau kai jis nesiliovė, o Virdas ir toliau gulėjo įsirėžęs galva ir kulnais, daužydamas kumščiais į žemę ir staugdamas iš skausmo, sugalvojau vieną dalyką. Pašokęs ėmiau raustis savo mantoje ieškodamas krištolinio buteliuko, kurį taip ilgai nešiojausi.

Anksčiau mėginau priversti mirštantį *juika-bloth* paragauti nors mažytėlaitį šlakelį brangaus pieno lašo. Dabar palinkau ties Virdu ir, kai jis turėjo įkvėpti oro tarp stūgavimų, sulašinau tą likutį į draugo burną. Ar tai padarė pienas, ar Virdas tiesiog pajuto, kad esu šalia, kūnas staiga atsipalaidavo, ir bičiulis krito aukštielninkas ant žemės.

Tačiau tą pačią akimirką jis įniršęs rankos judesiu nubloškė mane į šalį.

– Prakeikimas! – gergždžiančiu balsu subarė Virdas. – Juk liepiau tau... nesiartinti!

Tad likau ten, kur mane nubloškė draugas, o šis, įkvėpęs šiek tiek oro, kimiai, tačiau ramiai tarė:

– Atleisk už mano įtūžį, padauža. Genu tave šalin nuo savęs tavo paties labui. Ką čia man sumaitinai?

– Pieno iš Nekaltosios Mergelė Marijos krūties lašelį. Jis – mano didžiausia viltis jums padėti.

Negalėdamas patikėti Virdas atsuko į mane išsekusį veidą ir nusišaipė:

– Maniau, tai aš išprotėjau. Gal *auths-hana* tau išlesė smegenis?

– Patikėkite, *fráuja*, tai tikrai Nekaltosios Mergelės pienas. Pavogiau jį iš abatės, kuri nenusipelnė jo turėti. – Ištiesiau buteliuką, kad Virdas jį pamatytų. – Tačiau jame buvo tik vienas vienintelis lašas. Daugiau neturiu.

Virdas pamėgino nusijuokti, tačiau jam pritrūko kvapo. Tad jis išbambėjo patį bedieviškiausią, kokį man yra tekę girdėti, keiksmą:

– Prisiekiu išmesta ir niekada nepriskėlusia kūdikio Jėzaus mažo *švanco* nupjauta apyvarpe! Tu bandei mane kerėti!

– Kerėti? *Ni allis*. Šis pienas yra tikra relikvija. O tokia šventa brangenybė turi galią...

– Relikvija, – suirzęs pertraukė Virdas, – turi tiek pat galios kiek šamano piktųjų dvasių išvarymas ar burtininko užkeikimas. Bet kuris pigus ir lėkštas burtas gali padaryti stebuklus tų kvailių, kurie jais tiki, akyse. Tačiau, padauža, jokie užkeikimai negali paveikti *hundswoths*. Bijau, kad tuščiai išeikvojai savo brangenybę.

– *Hundswoths*? Aš taip pat dėl jos baiminausi. Tačiau juk sakėte...

– Kad man pavyko išvengti užkrėtimo. Kai įkandimo žaizda užgijo, maniau, kad neužsikrėčiau, tačiau klydau. Turėjau prisiminti – žinojau atvejį, kai prireikė net dvylikos mėnesių, kad užsikrėtusiam žmogui pasireikštų šunų pasiutligė.

– Bet... bet... ką darysime? Jei net Nekaltosios Mergelės pienas yra bejėgis...

– Nieko negalime daryti, tik leisti ligai vystytis. O tu privalai laikytis nuo manęs atokiau. Eik ir atsigulk miegoti saugiai nuo manęs pasitraukęs. Jei pradėčiau kliedėti ir seilėtis, pakaktų menkiausio ištiškusio mano seilių lašelio, ir tau iškiltų pavojus. O aš tikrai kliedėsiu ir kalbėsiu nesąmones, kartkartėmis kęsiu kaulus laužančias konvulsijas, o kartais krisiu netekęs sąmonės. Jei šios konvulsijos nesulaužys man sprando ar stuburo, galime tikėtis, kad jos retės, trumpės ir galiausiai liausis. O iki to laiko...

Virdas gūžtelėjo pečiais.

– Tačiau dabar nekliedite, – paprieštaravau. – Kalbate labai aiškiai.

– Bus ir tokių tarpsnių.

– Ką gi... – dvejodamas tariau. – Žinau, kad religijos nevertinate taip pat kaip ir burtų. Tačiau... kol pajėgiate... gal tik šį, vienintelį, kartą pagalvotumėte apie maldą?

Virdas prunkštelėjo.

– *Skeit*! Kuo ji skiriasi nuo užkeikimo? Malda yra tokia pat beprasmė kaip ir pranašo sapaliojimai. Ne, padauža. Dabar būtų negarbinga prašytis kurio nors dievo užuojautos dėl to, kad man jos prireikė, o kai buvau sveikas ir stiprus, jos neieškojau. Nebūsiu bailys. Eik. Pailsėk.

Padariau kaip liepiamas ir gerokai toliau patraukiau savo miegamąjį kailį, tačiau ne tiek, kad negirdėčiau, jei Virdas mane šauktų prireikus pagalbos. Tačiau nelabai pailsėjau, nes miegojau neramiai, mat žinojau, jog Virdas kalbėdamas apie viltį man galantiškai melavo. Šunų pasiutligė visada

baigiasi mirtimi, o jos konvulsijų priepuoliai ne silpsta, bet darosi ir dažnesni, ir kankinamai intensyvesni.

Taip ir atsitiko. Vos prašvitus iš neramaus miego mane pažadino jau pažįstamas, tačiau nė kiek ne mažiau šiurpus staugimas. Virdo kūnas vėl buvo išsirietęs. Ir man pasirodė, kad jis dar labiau nei anksčiau įsitempęs, jei tai apskritai buvo įmanoma. Virpėjo visos matomos jo veido kraujagyslės, kurios buvo paburkusios ir paraudusios, krauju pasruvusios akys beveik iššoko ant kaktos, o iš burnos ištryško tiek seilių, kad išterliojo visą barzdą. Šios konvulsijos tęsėsi ilgiau nei kitos dvi, kurias stebėjau anksčiau, ir aš nepajėgiau suprasti, kaip Virdas liko gyvas, jam nelūžo stuburas ir nesprogo jokia kraujagyslė ar vidaus organas. Tačiau po šių spazmų ir visų kitų, kamavusių bičiulį tą siaubingą dieną, jis bent trumpai bejėgis susmukdavo, kad atsigautų, o jo veido spalva iš kruvinai raudonos tapdavo pilka tarsi lavono.

Šiomis atokvėpio akimirkomis Virdas neužmigdavo ir nepradėdavo knarkti, o iš visų jėgų stengdavosi atgauti kvapą ir kalbėti – tačiau tik su savimi. Atrodė, kad per tuos šnekumo protrūkius jis buvo pamiršęs mane, tačiau gerai prisiminė senesnius laikus. Jo kalba buvo nerišli, o balsas toks prikimęs, kad vos girdėjosi, bet keliose nugirstose rišliose nuotrupose skambėjo ilgesys, ir jų žodžiai buvo kur kas švelnesni už tuos, kuriuos paprastai vartodavo stačiokiškas senasis miškų gyventojas..

– Jei daugiau niekada netektų apsilankyti Kornovijoje... ji liks tas miestas, kuriame aš buvau...

– Seniai, seniai... slėnyje, kuriame susikerta keturi keliai... aš sutikau ją...

– Jos eisena buvo didinga, o žodžiai švelnūs...

– Tada mes buvome jauni... ir išdykavome ten, kur šoka aušra...

Vienu metu, kai Virdą vėl ištiko spazmai, pagalvojau, kad galėčiau palengvinti kančias paremdamas jo išriestą nugarą. Susupau įvairius daiktus į savo miegamąjį kailį ir jau buvau bekišąs šią savotišką pagalvę draugui po nugara, kai jis neperspėjęs staiga puolė mane dantimis tarsi vilkas.

Jis ir toliau liko persikreipęs ir kumščiais daužė žemę. Tik liovėsi staugęs, kad pasuktų galvą puldamas įkąsti man į ranką ir tik per plauką jos nepasiekė. Jo dantys taip garsiai subarškėjo, kad pagalvojau, jog jie sutrupėjo – ir tikrai žinojau, kad jie būtų prakandę mano tuniką ir išplėšę didelį rankos gabalą, jei būtų ją pasiekę. Virdo seilės aptaškė mano rankovę. Nors bičiulį ir toliau tampė siaubingos konvulsijos, jis daugiau nebandė man įkąsti. Lapais ir vandeniu iš gertuvės nusivaliau mirtinai pavojingas seiles ir pasitraukiau gerokai atokiau nuo Virdo.

Kai galiausiai priepuolis baigėsi ir Virdas bejėgiškai susmuko, neįprastas mano pakištos pagalvės spaudimas, regis, grąžino bičiulį į tikrovę. Atgavęs kvapą jis jau nekalbėjo apie senus laikus. Jis prisimerkęs pažvelgė į dangų, tada perkėlė žvilgsnį į mane, atsikosėjęs išspjovė į pūlius panašių seilių gniutulą ir kimiu balsu paklausė:

– Koks dabar nakties metas?

– Dabar diena, *fráuja*, – nusiminęs atsakiau, – vėlyva popietė.

– *Akh*, vadinasi, priepuolis truko ilgai. Ar labai tave išgąsdinau, padauža?

– Tik kai bandėte man įkąsti.

– Ką? – paklausė Virdas staigiai atgręždamas į mane galvą, tarsi ir vėl ketintų pulti. – Ar tu sužeistas?

– Ne, ne, – atsakiau kiek įmanydamas atsainiau. – Pirmą kartą gyvenime prašovėte pro šalį.

– Prisiekiu Bonu Eventu, laimingos pabaigos dievu, džiaugiuosi dėl to. – Jis apsidairė, tada su milžiniškomis pastangomis prislinko prie netoliese augančio medžio ir

atsisėdo atsirėmęs į jį nugara. Atgavęs kvapą tarė: – Padauža, noriu, kad man padarytum du dalykus. Pirmas, paimk virves, kuriomis surišta mūsų manta, ir tvirtai pririšk mane prie šio medžio kamieno.

– Ką jūs kalbate? Juk jūs sergate! Nedarysiu tokio...

– Daryk tai, ką liepia mokytojas, mokiny, ir paskubėk, kol dar pajėgiu duoti protingus nurodymus! – Spėliojau, ar Virdas išties blaiviai mąsto, tačiau paklusau. Kai pradėjau rišti bičiulį prie medžio, jis pridūrė: – Rankas palik laisvas. Tik mano burna yra pavojinga. Aš privalau nepajėgti įkąsti nė vienam, kas prisiartintų, kai kliedėsiu.

– Niekas čia neateis, – pareiškiau. – Livija man sakė, kad šioje Stogo akmens kalnų dalyje niekas negyvena.

– Privalau nekelti grėsmės ir jokiems kitiems miško gyvūnams. Žvėrys net labiau nei dauguma žmonių, kuriuos gyvenime teko sutikti, nusipelno būti apsaugoti nuo tokių kančių. *Iésus*, padauža, pririšk mane tvirčiau. Ir žiūrėk, kad mazgai būtų tvirti. O dabar noriu, kad nusivestum arklius, nes čia... nėra...

Norėdamas būti paslaugus užbaigiau sakinį už jį:

– Nes čia nėra žolės jiems deramai parupšnoti. Taip pat ir vandens...

– Brrr! – sumaurojo Virdas ir ėmė taip siautulingai rąžytis, kad apsidžiaugiau, jog jį jau buvau pririšęs prie medžio. Didvyriškomis pastangomis jis stengėsi susivaldyti, kol galiausiai pajėgė dusdamas išspausti: – Visų dievų vardu prašau... neminėk šio žodžio. Galiu ir vėl netekti proto... nespėjęs... pasakyti tai, ką privalau...

Nusiminęs klusniai stovėjau tylėdamas ir laukiau, kol Virdas vėl pajėgs tęsti.

– Paimk arklius, mūsų ryšulius ir ginklus. Visą mūsų mantą. Nuvesk arklius į arklides ir...

– Tačiau, *fráuja*, – kūkčiodamas paprieštaravau, – man neleidžia sąžinė...

– Liaukis atsikalbinėjęs! Nėra jokio reikalo tau čia būti ir stebėti, kaip aš tarsi spektaklyje vaidinu nusilpusį kūdikį ir nepadoriai apsidergiu. Man negali padėti nei tu, nei tavo prietarai, nei kerai – reikia tik laukti, kol ši negalia praeis. Tad eik iš čia. Lauk manęs tavernoje, ir aš prisidėsiu prie tavęs, kai... kai tik pajėgsiu.

– Kaip jūs prie manęs prisidėsite? – maldaujamai sudejavau, nes jau pradėjau nesislėpdamas verkti. – Juk jūs pririštas!

– *Vái*, pasipūtęs gaidžiuk, – kiek pajėgdamas šiurkščiau, kaip senais gerais laikais, subarė mane Virdas. – Kai tik mano protas prašviesės ir jėgos sugrįš, lengvai atrišiu visus mazgus, sumegztus tokio menko padaužos kaip tu. Įsakau tau – keliauk.

Ašaroms riedant skruostais supakavau beveik viską, ką atsigabenome iš Haustato, ir sukroviau ryšulius ant arklių. Pasiėmiau tik Virdo kovinį lanką ir strėlinę, kuriuos užsimečiau ant peties, ir palikau vakar iškepto paukščio likučius. Juos ir Virdo gertuvę padėjau netoli, kad bičiulis galėtų pasiekti, jei jam vėl palengvėtų, kaip jau buvo atsitikę, ir jis galbūt pajėgtų atsigerti ar net užkąsti.

– *Thags izvis*, – sumurmėjo Virdas, – tačiau abejoju, ar man jų prireiks. Tikiuosi rytoj rytą pusryčiauti kartu su tavimi pas Andrają. Tačiau iki tol nenoriu tavęs matyti. Tad – *huarbodáu mith gawaírthja, Thorn.*

Daugiau manęs Virdas nematė. Nusileidau nuo kalno jodamas ant Velokso, o Virdo arklį vesdamas už pavadžio, tačiau tik tiek, kad Virdas neišgirstų arklių, jei šie imtų žvengti. Tada nulipau nuo Velokso, vėl pririšau abu arklius ir užlipau atgal į kalną stengdamasis, kad manęs niekas neišgirstų ir nepastebėtų, kaip buvo išmokęs Virdas. Pavyko prisėlinti prie krūmokšnių, pro kuriuos galėjau matyti bičiulį jam manęs nepastebint ir negirdint, pritūpiau už jų ir stebėjau. Turėjau dažnai mirksėti, nes trukdė ašaros.

Virdas ilgai gulėjo atsirėmęs į medį ir tuščiu žvilgsniu spoksojo į niekur. Jis atrodė apgailėtinai prakaulus, paliegęs ir suglebęs, jo galvos ir barzdos plaukai buvo susivėlę. Netrukus tapo aišku, kad jis tik laukė, kol aš nukeliausiu pakankamai toli, nes Virdas drebančia ranka paėmė mano paliktą gertuvę, atkimšo ir užsipylė vandens ant galvos.

Nuo vandens jis kaipmat pradėjo staugti vilku, mojuoti rankomis ir išmetė gertuvę. Kūnas išsirietė, kaip jau buvo įvykę daugybę kartų – bent jau stengėsi išsiriesti, tačiau bičiulis tik pajėgė trūkčioti tampydamas virves, ir tai jam turėjo sukelti didesnį skausmą nei ankstesnieji spazmai – gleivėtos seilės ėmė tekėti iš burnos, ir jis ėmė įnirtingai kumščiais daužyti žemę. Supratau, kad Virdas tyčia užsipylė vandens tikėdamasis, jog priepuolis bus nepakeliamai kankinantis ir taps paskutinis.

Tad pasistengiau, kad šis priepuolis iš tiesų būtų paskutinis. Nusimečiau nuo peties kovinį lanką, įstačiau strėlę, įtempiau stygą, sumirksėjau, kad išsisklaidytų ašaros ir netrukdytų kiek įmanoma tiksliau nusitaikyti, tada paleidau strėlę – visa tai truko vos akimirką, tačiau visus veiksmus atlikau ne impulso pagautas.

Tą be galo trumpą akimirką, kol paleidau strėlę į priepuolio ištiktą Virdą, prisiminiau daugelį dalykų. Kaip Virdas man suteikė jėgų iš pasigailėjimo nužudyti susirgusį *juika-bloth*. Kaip jis pats nužudė vilkę – ir padarė tai iš gailestingumo, kad baigtų jos kančias, nors ir įtarė, jog vilkė jį patį užkrėtė šunų pasiutlige. Kaip dar šią popietę jis pasakė, kad nė vienas gyvūnas neturėtų kentėti tokių kančių, kurias jis patiria. Kaip visai neseniai jis svajojo apie savo gimtinę ir kitas vietas, su kuriomis siejo malonūs prisiminimai, apie savo jaunystę ir moterį, kurios eisena buvo didinga, o kalba maloni.

Ne, nužudžiau jį ne impulso pagautas. Taip padariau, kad Virdas galėtų ramiai ir patogiai ilsėtis ir toliau maloniai svajotų.

Virdas akimirksniu tyliai susmuko, kaip ir anksčiau *authshana*. Kai pavyko sutramdyti ašaras, priėjau arčiau ir liūdnai pažvelgiau į bičiulį. Strėlė pataikė tiesiai į širdį ir pervėrė taip giliai, kad prismeigė Virdą prie medžio, tad sukiodamas ją ištraukiau. Būčiau be vargo užkasęs savo draugą – net šiame aukštyje žemė vasariškai minkšta – tačiau prisiminiau kitą jo pastabą: laidojami tik prijaukinti sutvėrimai. Vyliausi, kad netrukus jo kūną sules maitėdos, miško tvarkytojai ir valytojai, tad juos pamaitinęs Virdas galės gyventi kitą gyvenimą, apie kurį sakydavo: „Tai ir yra dangus." Kišeniniu peiliu nugramdžiau medžio žievę virš Virdo galvos ir minkštesnėje bei lygesnėje medienoje gotiškomis raidėmis išraižiau: „Jis vaikščiojo didingai ir kalbėjo tiesą."

Kai baigiau raižyti raides, nusileido sutemos. Tada paėmiau Virdo gertuvę ir skubiai nusileidau nuo kalno prie arklių, nė karto neatsigręždamas. Jie suprunkštė skųsdamiesi, kad yra alkani ir ištroškę, tačiau tamsoje negalėjau nuvesti jų ieškoti pašaro. Tad susisupau į miegamąjį kailį ir išsekęs užmigau. Prabudau vos prašvitus ir nuvedžiau arklius žemyn į Haustato arklides.

Tavernoje, Andrajui nespėjus paklausti, pranešiau:

– Mūsų draugas Virdas mirė.

– Ką? Kaip? Jis iš čia išsvirduliavo prieš tris dienas ir...

– Jau tada jis žinojo, kad miršta, – atsakiau. – Tiesą sakant, tai jam buvo išpranašauta. Man taip pat. O dabar, gerasis Andrajau, jei gerbiate širdgėlą, nenorėčiau aptarinėti jo mirties, tik sumokėti mūsų sąskaitą, atsikratyti *fráujos* manta ir iškeliauti.

– Suprantu. Gal leistum man nusipirkti jo daiktų? Ko negalėsiu naudoti pats, rasiu kitų pirkėjų.

Taip per vieną dieną atsikračiau visko, ko neketinau pasiimti su savimi. Iš Virdo daiktų pasilikau tik jo kovinį lanką, strėlinę, žvejybos kabliukus, valą, jo saulės akmenį, bronzi-

nę lėkštę ir gotų nukaltą peilį. Jį įsikišau į prie diržo pritvirtintą makštį, o savo seną prastesnį peilį išmečiau. Andrajas nupirko Virdo kovinį kirvį, miegamąjį kailį, oda aptrauktą gertuvę ir visus drabužius. Arklidės savininkas noriai ir už gerą kainą nusipirko Virdo arklį, balną ir pakinktus, nes neturėjo arklių, kurie prilygtų puikiam kehailanų veislės žirgui, ir tikrų romėniškų karinių žirgų papuošalų.

Pardavus visus šiuos daiktus, man liko pinigų net ir sumokėjus tavernos bei arklidžių sąskaitas. Kadangi dabar turėjau savo ir Virdo pinigus, buvau gana turtingas, bent jau prasčioko akimis, tiksliau, bent jau mano amžiaus prasčioko akimis. Tačiau tai mane nelabai džiugino pagalvojus, kokiomis aplinkybėmis įgijau šiuos turtus. Pasilikau tavernoje dar vieną naktį, tada atsisveikinau su Andrajumi, jo senute ir nuėjau baigti dėtis savo mantos ant Velokso. Kraudamas daiktus pastebėjau, kad vis dar turiu motinos Eterėjos krištolinį buteliuką. Be nekaltosios Mergelės pieno jis man buvo visiškai nenaudingas – tiesą sakant, jis nebuvo naudingas ir tada, kai ten buvo Marijos pieno, – tačiau buvo per daug gražus, kad galėčiau išmesti, todėl supakavau jį kartu su kitais daiktais.

Išjojęs iš arklidžių ir Haustato trumpai stabtelėjau prie tako, vedančio į *saltwaúrstwa*, ir svarsčiau, gal taip pat reikėtų atsisveikinti ir su mažąja Livija. Tačiau pagalvojau, kad tik vėl ją paliksiu, o taip jau kartą pasielgiau. Praėjo jau keturios dienos, ir Livija turėjo priprasti, kad manęs nemato – galbūt jau mane net ir pamiršo; dauguma vaikų neilgai prisimena trumpą draugystę, kad ir kokia artima ji būtų – tad nusprendžiau, jog pasielgsiu kilniau neatnaujindamas pažinties tik tam, kad tuojau pat ją nutraukčiau.

Trumpai pasėdėjau dairydamasis balne, kad paskutinį kartą apžvelgčiau mane supančias grožybes – skaisčiai žydrą ežerą, jame plaukiojančias gulbes, garnius ir faúrda, dailius Haustato namus, kopiančius aukštai į kalno šlaitą,

dantytus sniegu užklotų Alpių kontūrus. Labai apgailestaudamas palikau Aidų slėnį, iš dalies dėl to, kad jis buvo labai gražus, tačiau labiausiai dėl to, kad čia palikau vyrą, kuris kol kas buvo brangiausias mano gyvenime – tiesą sakant, palikau reikšmingiausią savo gyvenimo dalį. Bandžiau save guosti mintimi, kad Virdas amžinajam poilsiui bent jau rado tylią ir nuostabią vietelę. Timptelėjau vadeles ir su Veloksu nukeliavome toliau į rytus, šįkart taip pat, kaip ir iš pradžių – vienas.

VINDOBONA

1

Ne, aš nepalikau Virdo. Dar visą mėnesį nuo aušros iki sutemų man atrodydavo, kad senasis Sėlintojas miškais sėlina greta. Kai pabusdavau, beveik matydavau jį vaikščiojantį netoliese, besikasantį savo susivėlusius plaukus bei barzdą ir niūriai bambantį iki pusryčių. Stojus vidudienio kaitrai, kai net driežai užmigdavo plyšiuose tarp akmenų ir nutildavo net vieversiai, beveik girdėdavau, kaip Virdas gargždžiu balsu pasakoja kažkokią ilgą ir painią istoriją. Kai įkurdavau stovyklavietę, paklusniai kreipdavau dėmesį į įsivaizduojamą Virdo kritiką dėl to, kaip sukūriau laužą ar sukapojau kepti tądien nušautą laimikį.

Taip pat daugybę kartų išsiblaškęs kalbėdavausi su Virdu. Jei kelionės metu pastebėdavau ypač įdomios formos kalną, paklausdavau: „*Fráuja*, kuri oreadė yra šios viršūnės nimfa?“ Arba jei aptikdavau itin gaivų šaltinį: „*Fráuja*, koks najadės vardas, kuri yra šio šaltinio nimfa?“ Vešliame miške: „*Fráuja*, kuri driadė?..“ Aptikęs ramų svajingą tvenkinį: „*Fráuja*, kuri limniadė?..“ Atsakymo niekada neišgirsdavau, jo ir nesitikėjau išgirsti, kaip ir niekada neišvydau tų nepagaunamų nimfų, kurių taip pat nesitikėjau išvysti.

Tačiau naktimis dažnai iš tiesų matydavau ir girdėdavau senąjį Virdą. Gal pagonys ir teisūs sakydami, kad Naktis yra ir Miego, ir tūkstančio Sapnų motina – ir kad išmintingiausias jos sapnų vaikas yra Morfėjas, galintis įkūnyti bet kurį žmogų, gyvą ar mirusį. Jei pagonių tikėjimas yra teisingas, tada Morfėjas daug kartų naktimis buvo mane aplankęs Virdo pavidalu ir davęs patarimų, nurodymų ir kitų naudingų pamokymų apie gyvenimo miške išmintį. Tačiau nežinau, ar šiuos patarimus Virdas perdavė iš ano

pasaulio, nes prabudęs prisimindavau tik tuos per sapną išgirstus patarimus, kuriuos jis man buvo sakęs dar būdamas šiame pasaulyje.

Kad ir kaip ten būtų, džiaugiausi, kad išsaugojau nuolatinės Virdo draugijos pojūtį. Todėl kelionėje nesijaučiau toks vienišas, ir šis pojūtis man padėjo palengva sumažinti sielvartą, kad netekau vyro, kuris pelnytai buvo mano įtėviu. Tai, kad ilgai prisiminiau visus Virdo pamokymus, net pačius ciniškiausius – ir vėliau dažnai jais vadovavausi – yra įrodymas, jog niekada jo neišsižadėjau, kaip mirusio ir išnykusio, ir, matyt, neišsižadėsiu iki pat paskutinės savo dienos.

Kadangi neturėjau jokios įtikinamos priežasties skubėti rasti savo tariamus gentainius gotus, per likusią Noriku-mo provincijos dalį keliavau palengva. O kadangi nebuvo poreikio ir nejaučiau godumo dar labiau praturtėti, nemedžiojau žvėrių norėdamas parduoti kailius ar ragus, tik laidykle nušaudavau maistui smulkių žvėrelių. Ir kadangi jau pasiekiau suaugusiojo ūgį, be to, jojau raitas ir buvau ginkluotas, nereikėjo baimintis, kad kas nors mane sulaikys kaip vergą. Tačiau buvau nepažįstamoje teritorijoje ir tarp nepažįstamų žmonių, be to, nebuvo ir Virdo, kuris perspėtų apie tykančius pavojus. Todėl jodamas raitas nuolatos buvau budrus ir atsargus, o naktimis miegodavau kaip Virdas saujoje sugniaužęs akmenuką virš bronzinio dubenėlio, jei, kad ir giliausiai įmigęs, pajusčiau ką nors negera.

Vėl keliavau per kraštą, kuriame visiškai nebuvo romėnų kelių, tik kartkartėmis aptikdavau vežimų paliktas vėžes, galvijų brydę ar pramintą takelį. Keliaudavau jais, jei takeliai vesdavo į rytus, kurlink keliavau aš. Tačiau jei pajusdavau, kad netoli yra kitas keliautojas, arba pamatydavau, jog takas veda į gyvenvietę, pasitraukdavau iš kelio ir nematomas sustodavau miške, kol įsitikindavau, kad keliauninkas ar žmonių gyvenvietė man nekelia pavojaus.

Veloksas, kaip ir aš, mokėjo keliauti tyliai, tad kuris nors iš mudviejų galėjo iš tolo išgirsti gyvulių varovo vežimo arba genančio galvijus piemens ar šiaip tyliai keliaujančio taku žmogaus skleidžiamus garsus. Net ir toks kėblinantis naujokas miške – koks aš neseniai buvau – tiesiog stebėdamas paukščius gali suprasti, kad netoli yra žmonių gyvenvietė. Jei matydavau juoduosius gandrus bei mėlynai ir tamsiai geltonas šarkas, žinodavau, kad esu tyruose. Kai tik pradėdavau pastebėti baltuosius gandrus, kurie suka lizdus ant stogų, ir baltai juodas šarkas, gyvenančias iš vagysčių, iškart suprasdavau, kad artinuosi prie žmonių gyvenamosios vietos.

Palaipsniui sužinojau, kad čia gyvena tik išsibarsčiusios mažesnių germanų tautų grupės – heruliai, varniai, langobardai, kurių dauguma vertėsi gyvulininkyste. Tad čia driekėsi tankių miškų masyvai, kuriuose dideliais atstumais viena nuo kitos buvo iškirstos ganyklos su piemenų ir jų šeimų trobelėmis, susispietusiomis krūvomis, kad jų gyventojai galėtų padėti vieni kitiems apsiginti, taip pat ir pabendrauti. Kartais šios gyvenvietės buvo tik mažyčiai kaimeliai, kartais pakankamai didelės, kad jas būtų galima vadinti kaimais, tačiau nė viena nebuvo miesto dydžio. Kaimelyje paprastai gyveno *sibja* – tarpusavyje susigiminiavusių žmonių grupė, kurių vyriausias arba išmintingiausias buvo *sibjos* vadas. Kaimuose gyveno *gau* – kelios į pogentį susibūrusios *sibja* grupės, kurioms vadovavo paveldintis šį titulą vadukas.

Netrukus išmokau ne tik pagal paukščius, bet ir kitus ženklus atpažinti, kad artinuosi prie *sibjos* ar *gau* gyvenvietės, ir nuspręsti, ar noriu joje apsilankyti, ar bus išmintingiau, jei ją aplenksiu. Pastebėjau, kad kiekviena šio regiono gyvenvietė apie savo svarbą ir neliečiamybę sprendžia pagal tai, kaip ji pajėgia aplink save sukurti ir išsaugoti nuošalumą. Todėl jei aptikdavau miške gana didelę proskyną, o

gyvenvietė joje būdavo taip toli, kad nuo pamiškės jos nesimatydavo, galėdavau spėti, kad jos žmonės tikriausiai yra nesvetingi ir net gali jėga išvyti atvykėlį.

Kad ir kaip ten būtų, nedažnai susigundydavau apsistoti net ir mažiausiai atgrasiose gyvenvietėse, nebent prireikdavo druskos ar užsinorėdavau atsigerti pieno arba gauti maisto, kurio pats negalėdavau pasirūpinti. Kaimai ir kaimeliai nežavėjo keliautojų, nes visi jie buvo apleisti ir skurdūs, o jų gyventojai kaimietiškai neišprusę, nevalyvi ir bjaurūs.

Kartkartėmis, kai jodamas tais numintais takais sutikdavau visiškai nepavojingų gyvulių varovų ar piemenų, kurį laiką keliaudavau kartu su jais, kad galėčiau pasikalbėti su kuo nors kitu nei Virdo *gaís*. Jei suprasdavau valstiečio kaimietišką senosios kalbos dialektą – herulių, langobardų ar kurį nors kitą – tiek, kad galėtume apskritai susikalbėti, mes pasišnekėdavome.

Dauguma mano sutiktų valstiečių mažai ką žinojo apie pasaulį, esantį už jų tėviškės ribų, ir nenorėjo jo pažinti. Kai vieno vyro paklausiau apie naujienas, svarbesnes nei vietinių menkystų vedybos, jis kažką neaiškiai numykė girdėjęs gandus apie „kažkur ten" vykstančius karus ir mūšius – kur jie vyko, vyras negalėjo pasakyti, tik paaiškino, kad paskutiniuoju metu „čia" nieko panašaus nevyksta. Kai kito vyro paklausiau, kur vedas takas, kuriuo mes keliaujame, šis tepajėgė atsakyti:

– Girdėjau, – tarsi tai būtų gandas, kuriuo jis iki galo netikėjo, – kad galiausiai šis takas iš mūsų provincijos atveda į kitą ir kad kažkur ten yra didelė upė, o prie jos – gana didelis miestas.

– Na, ir kokia ta kita provincija? Kokia upė? Koks miestas?

– Kokie jų pavadinimai? *Akh*, nepažįstamasai, jei jie ir turi pavadinimus, negaliu tau jų pasakyti.

Kartą, kai jojau vienas plačiu ir vežimų išvažinėtu taku, Veloksas staiga pastatė ausis. Netrukus ir aš išgirdau daugy-

bės kanopų dundesį. Sustabdžiau Veloksą ir suklusau. Dar po kelių akimirkų išgirdau žvangesį – jį skleidė ne tik balnai ir pakinktai, bet ir kratomi šarvai bei ginklai. Tad pasitraukiau su Veloksu saugiu atstumu nuo tako, nes raitas karinis būrys tikrai turės *speculatores* – gerokai į priekį ir į abu flangus nutolusius žvalgus.

Giliai miške radau nedidelę kalvelę, kurioje įlipęs į medį mačiau dalį to tako pats likdamas nematomas. *Speculatore* galėjo tik atsitiktinai aptikti mane prijodamas prie medžio, į kurį buvau įlipęs, ir pastebėti pririštą Veloksą. Nė vienas žvalgas manęs nesusekė, ir aš ilgai stebėjau raitelius, prajojančius toli nuo manęs. Jų turėjo būti daugiau nei du šimtai, ir tai buvo gana keistas būrys. Vadus buvo galima atpažinti kaip uniformuotus, šarvuotus ir su šalmais romėnų raitininkus, iš viso jų buvo gal viena turma. Tačiau likusi kolonos dalis, dauguma, dėvėjo įvairiausius nesuderintus galvos apdangalus ir kostiumus, kurie man nebuvo matyti, visi vyrai buvo barzdoti, o romėnai niekada nenešioja barzdos. Vargu ar jie buvo karo belaisviai, nes tada turma būtų padalyta pusiau – penkiolika raitininkų jotų belaisvių priekyje ir penkiolika – gale. Tad barzdoti užsieniečiai turėjo būti romėnų vadovaujami sąjungininkai arba samdomi kariai.

Į galvą šovė mintis, kad galbūt vertėtų sustabdyti būrį ir prisistatyti. Atrodė, kad vyrai vykdo kažkokią kovinę užduotį, o aš dar nebuvau matęs karo. Romėnai tikriausiai palankiai sutiktų mano siūlymą prie jų prisijungti išvydę, kad esu panašus į juos, ypač jei papasakočiau, jog plieno šarvus ir ginklus atsidėkodamas man padovanojo legatas Kalidijus, kuris taip pat buvo XI Klaudijaus legiono vadas. Tačiau netrukus atsisakiau šios minties. Viena priežasčių buvo ta, kad būrys traukė priešinga nei galutinis mano kelionės tikslas kryptimi. Kiek man buvo žinoma, šiuo metu mano gentainiai *ostrogotai* gali būti įsivėlę į karą su Romos imperija. Netinkamai pasielgčiau stodamas kariauti kurioje nors

pusėje nesužinojęs, kuriai pusei priklausau. Tad gerokai palaukiau, kol ilga kolona pražygiavo pro šalį ir nutilo arklių kanopų dundesys – nes žygiuojantį būrį iš paskos dažnai kaip užnugario sargybiniai lydi pavieniai kariai – tada vėl sėdau ant Velokso ir tęsiau savo kelionę.

Tik kur kas vėliau, kai kirtau nematomą liniją miške, reiškiančią, kad atsidūriau Panonijos provincijoje, sužinojau, kam priklauso šis keistai mišrus raitininkų būrys. Tai man pasakė pirmas per kelis mėnesius sutiktas žmogus, galėjęs papasakoti kažką įdomaus – tiesą sakant, jis man ir paaiškino, kad esu Panonijoje, ir parodė pirmą gyvenvietę šiuose miškuose, kas buvo neįprasta.

Šį vyrą pamačiau iš toli ir kaip paprastai stebėjau, kol įsitikinau, kad jis yra vienas ir atrodo nepavojingas. Jis tik rinko nukritusias medžių šakas kūrenimui ir krovė jas ant rėmo, pritvirtinto ant seno arklio nenormaliai įdubusios nugaros. Šį paprastą darbą vyras dirbo nepaprastai lėtai ir nerangiai. Kai prie jo prijojau, supratau kodėl. Vyras neturėjo plaštakų, tad turėjo rinkti šakas rankomis, kurios ties riešais baigėsi bukais strampais.

– *Háils, frijonds*, – pasisveikinau su juo. – Gal galiu padėti?

– Linkiu tau sveikatos, nepažįstamasai, – atsakė vyras langobardų tarme. – Aš tik renku kaimui malkas, kad apsigintume nuo artėjančios žiemos ir vilkų. – Prisimerkęs jis pažvelgė į ryškų žydrą rugsėjo dangų. – Nėra ko skubėti. Bent kol kas.

– Tačiau, – tariau, – jūsų kaimas galėjo pasiųsti žmogų, kuriam būtų lengviau rinkti pagalius. Leiskite padėti.

– *Thags izvis*, – padėkojo vyras, kai nulipau nuo Velokso. Tada sumurmėjo: – Liūdna, tačiau mūsų kaimui trūksta darbingų rankų.

Per kelias minutes pririnkau daugiau malkų nei vyras per visą tą laiką, kol jį stebėjau. Sukroviau aukštą krūvą ant jo

seno arklio, pririnkau daugiau malkų, surišau jas į ryšulius ir permečiau per Velokso balną. Tada paėmiau abu arklius už pavadžių ir, vyrui rodant kelią, kartu su juo per mišką nukeliavau į laukymę, kurioje buvo įsikūręs jo kaimelis. Kertant laukymę pastebėjau, kad ji nelabai gerai prižiūrima: čia augo aukšta žolė, piktžolės ir gana nemaži medeliai.

Kaimelio gyventojai išėjo paspoksoti smalsiai stebėdami besiartinantį nepažįstamąjį, ir tada aš supratau tikrąją malkų rinkėjo sumurmėtos paskutinės pastabos prasmę. Kaimelyje niekas neturėjo plaštakų. Vyrai, moterys, mergaitės ir berniukai turėjo tik riešų strampus. Ne, ne visai tiesa, pastebėjau, kai nustebęs iš siaubo apsidairiau. Netoliese žaisdami purve ropinėjo ir šliaužiojo keli kūdikiai, ir jie turėjo plaštakas. Akimirką pamaniau – žinodamas, kad šie žmonės yra *sibja*, todėl vieni su kitais susiję kraujo ryšiais – kad sutikau apsigimėlių gentį, gimdančią tik palikuonius be plaštakų. Tačiau jei jauniausi, maždaug dvejų metų amžiaus ar jaunesni yra normalūs, paaugę jie tikrai nenusikirto plaštakų. Vadinasi, visų šio kaimelio žmonių plaštakos buvo nukirstos maždaug prieš dvejus metus.

– Vardan *liufs Guth*, – aiktelėjau per daug priblokštas, kad pajėgčiau būti taktiškas, – kas čia įvyko?

– Edika, – atsakė malkų rinkėjas, ir atrodė, kad arčiau jo esantys žmonės, išgirdę šį žodį, ėmė drebėti. – Čia įvyko Edika.

– Kas tai? – paklausiau, ir tuo metu kažkas be plaštakų paėmė iš manęs arklio vadeles, o kiti berankiai pradėjo iškrovinėti šakas.

– Edika – tai pasikartojanti didžiulė nelaimė, – atsidusdamas paaiškino vyras. – Jis yra scirų karalius, o scirai – siaubingi žmonės.

Tikriausiai dėl to, kad neteko plaštakų ir todėl negalėjo dirbti fizinio darbo kaip kiti valstiečiai, vyras tapo mąslesnis ir mintis reiškė aiškiau nei tie stačiokai, kuriuos sutikau

paskutiniuoju metu. Kad ir kaip ten būtų, jis pakankamai sklandžiai ir su piktu įkarščiu toliau pasakojo dalykus, kurių vienus jau žinojau, o kitų ne.

Panonijos provincija, aiškino vyras, yra ta Europos vieta, kur susikerta atskiri Rytų ir Vakarų imperijos interesai. Todėl Romos imperatorius Antemijus – arba, tiksliau, „karalių skyrėjas" Rikimeras, kuris čia turėjo realią galią – ir Konstantinopolio imperatorius Leonas be paliovos kovojo ir rezgė sąmokslus vienas prieš kitą stengdamiesi tai į vieną, tai į kitą pusę pastumti įsivaizduojamą ribą, skiriančią Panoniją nuo likusios imperijos dalies, ir tokiu būdu išplėsti savo dominijos ribas bei įtaką. Roma jau seniai buvo užėmusi ir vis dar tvirtai laikė savo gniaužtuose prie Danuvijaus upės, visos Romos imperijos pasienio, įsikūrusį įgulos miestą Vindoboną. Tačiau pietinius Panonijos pakraščius – tarp jų ir gana nemažus Siscijos bei Sirmijumo miestus ir kur kas mažesnes, tokias kaip ši, gyvenvietes – nuolatos užplūsdavo tai vienos, tai kitos imperijos dalies kariuomenė ir versdavo prisiekti ištikimybę tai Romai, tai Konstantinopoliui.

Suprantama, nei Rikimeras, nei Leonas negalėjo būti tokie įžūlūs, kad įsakytų imperijos legionams, esantiems savojoje imperijos pusėje, vykti kariauti su broliškais legionais kitoje imperijos pusėje. Tad kiekvienas varžovas pasitelkdavo užsienio sąjungininkus arba samdydavo karius ir jiems vadovauti paskirdavo tariamai „išdavikiškus" romėnų karinininkus. Samdytos Romos karinės pajėgos dažniausiai būdavo karaliaus Edikos scirai arba iš Azijos, pavyzdžiui, karaliaus Babajaus vadovaujamos Sarmatijos, atsiųsti kariai. Dabar supratau, kodėl mano matyta kolona buvo tokia mišri. Mano informatorius paaiškino, kad imperatorius Leonas daugiausia pasikliaudavo savo senais sąjungininkais, *ostrogotais*, kuriems vadovavo jų karalius Teudemiras. Tai išgirdęs, žinoma, apsidžiaugiau, kad tądien nenusprendžiau prisijungti prie karių, kuriuos pastebėjau.

– Tačiau, – paklausiau, – kaip paaiškinti čia įvykusį žvėriškumą?

– Maždaug prieš trisdešimt mėnesių, – atsakė malkų rinkėjas, – šio konflikto fronto linija kaip tik netoliese persislinkdavo tai į vieną, tai į kitą pusę. Tačiau tuo metu mes manėme esą rytinėje fronto linijos pusėje. Tad dėl nežinojimo Teudemiro *ostrogotų* kariams davėme maisto, o jų arkliams pašaro. Tai buvo klaida. Netrukus Edikos scirai perėjo į puolimą ir išstūmė *ostrogotus* gerokai toliau į rytus nuo šių vietų. Mus apkaltino bendradarbiavus su priešu, ir pats Edika įsakė visus nubausti nukertant plaštakas. Vaikai, kuriuos matai su abiem rankomis, gimė vėliau. Nekantriai laukiame, kol jie užaugs, ir viliamės, kad iki to laiko Edika negrįš. Nepažįstamasai, ar galime tau ką nors pasiūlyti už tai, kad maloningai padėjai pririnkti malkų? Maisto? Gultą nakčiai?

Atsisakiau šio siūlymo ir, manau, taip pasielgti paskatino sentimentali moteriškoji mano prigimties pusė. Įsivaizdavau, kiek triūso ir vargo prireiktų bet kuriai kaimelio moteriai, kad paruoštų man valgį. Be to, matydamas šiuos suluošintus žmones jaučiau tokį gailestį ir bejėgiškumą, kad nenorėjau ilgiau su jais būti. Tad tik paklausiau, kuria kryptimi reikia keliauti į Vindoboną ir ar ji toli.

– Niekada nesu į ją keliavęs, – atsakė vyriškis, – tačiau žinau, kad į rytus nuo čia yra puikus romėnų kelias. Jis nuves tave į šiaurę prie Danuvijaus upės ir į miestą. Kelias yra maždaug už dvidešimt penkių romėnų mylių. Nuo ten iki Vindobonos dar maždaug tiek pat.

Paskaičiavau, kad norint pasiekti kelią pakaks visą dieną, nuo aušros iki sutemų, joti be paliovos. Arba dvi dienas neskubant. O kad pasiekčiau miestą, prireiks dar dviejų dienų.

– Tik būk budrus ir akylas, – perspėjo vyras. – Šiuo metu imperijų konfliktai galbūt tik vos rusena, tačiau jie bet kada gali įsiliepsnoti, ir tu atsidursi pačiame katile. Taip pat atmink, kad bet kuris tavo sutiktas žmogus gali būti Romos

ar Konstantinopolio, Edikos ar Babajaus arba Teudemiro šalininkas. Jei kuriam nors jų padarysi paslaugą ir kvailai pasipasakosi kito šnipui gyvatei, tada... – jis parodė man savo du strampus.

Pažadėjau būti atidus, laikyti liežuvį už dantų, palinkėjau jam bei jo gentainiams geresnės ateities ir išjojau.

Tačiau nespėjus nukeliauti iki romėnų kelio tapau nelaimingo atsitikimo, kuris buvo susijęs ne su žmogiškąja, o tikra gyvate, auka. Vėlyvą kitos dienos popietę sustojau prie žėrinčio upokšnio, nulipau nuo Velokso leisdamas jam atsigerti ir priklaupiau truputį aukščiau prieš srovę atsigerti pats. Dešine ranka atsirėmiau į žaliomis samanomis apaugusį akmenį. Staiga tos žalios samanos įnirtingai susirangė, ir aš rankoje pajutau aštrų skausmą. Ir atsitik tu man taip, kad atsirėmiau kaip tik ten, kur paskutiniuose saulės spinduliuose šildėsi gyvatė. Maža to, tai buvo žalsvai juoda mirtinai nuodinga gyvatė.

Piktai nusikeikiau ir kaipmat akmeniu sutraiškiau šliužui galvą. Tačiau ką reikėjo daryti toliau? Nežinojau, kaip reikia elgtis įkandus gyvatei, tačiau supratau, kad mano gyvybei iškilo pavojus. Tepajėgiau pagalvoti, kad jei mano *juikabloth* būtų gyvas, jis nebūtų gyvatei suteikęs galimybės man įgelti. Ir Virdas, jei jis vis dar būtų gyvas, patartų, ką dabar daryti.

– Tik nejudėk, – išgirdau valdingą, tačiau ne Virdo, balsą.

Pakėlęs akis kitame upokšnio krante išvydau jaunuolį. Jis buvo maždaug mano amžiaus, tačiau kur kas aukštesnis ir stambesnis. Jo plaukai buvo šviesūs ir ilgi, o veidą dengė pradėjusios želti barzdos pūkeliai. Nors jaunuolis dėvėjo miškų gyventojų drabužius, jis buvo per daug gražus, kad priklausytų vietos kaimiečiams. Pastebėjęs, kaip jis išsitraukia už diržo užkištą peilį, prisiminiau, ką man apie šnipus ir žvalgus kalbėjo Berankis, ir stvėriau prie šono kabantį savo durklą.

– Liepiau nejudėti! – sušuko jaunuolis ir lengvai peršoko per upokšnį. – Tau net nereikėjo eikvoti fizinių jėgų, kad užmuštum gyvatę. Bet koks judesys tik skatina nuodus sparčiau tekėti kraujagyslėmis.

Ką gi, pagalvojau, jei jam rūpi mano sveikata, tai jis nėra priešas. Palikau durklą makštyse ir paklusau jaunuolio paliepimui nejudėti. Priklaupęs prie manęs jis perpjovė dešinę mano tunikos rankovę ir apnuogino ranką, kurioje prie alkūnės matėsi dvi ryškiai raudonos skylutės.

– Sukąsk dantis, – paliepė jaunuolis nykščiu ir smiliumi sugnybdamas mano odą ir atsargiai pridėjo savo peilį ketindamas įpjauti.

– Palauk, nepažįstamasai, – sustabdžiau jį. – Nuo nuodų mirsiu taip pat greitai kaip ir mirtinai nukraujavęs.

– *Slaváith*! – griežtai subarė jis. – Tau kaip tik reikia nuleisti kraują. Tačiau per daug nenukraujuosi. Gali džiaugtis, kad gyvatė įgėlė kaip tik čia. Bet kurią kūno dalį, kuri sugnybiama dviem pirštais, galima saugiai prapjauti nepažeidžiant gyvybiškai svarbių kraujagyslių. Sukąsk dantis ir nusuk akis į šalį.

Padariau kaip liepiamas ir tik prislopintai aiktelėjau pajutęs aštrų skausmą, kai jaunuolis išpjovė mano odos su mėsa gabaliuką.

Nurijau seiles ir paklausiau:

– Ar aš jau išgelbėtas?

– Ne, tačiau tai padės. Taip pat ir tai. – Nepažįstamasis išsitraukė savo diržą, apvyniojo jį aplink mano ranką aukščiau žaizdos ir tvirtai suveržė. – Dabar įkišk savo ranką į šaltą vandenį. Leisk nukraujuoti. Aš privalau pririšti mūsų arklius, kol jie nenuklydo. Netrukus grįšiu.

Suglumęs svarsčiau, kas galėtų būti šis jaunuolis, ir dar labiau sutrikau, kai jis iš miško, esančio už upokšnio, išsivedė savo arklį. Jis buvo tokios pat puikios kehailanų veislės kaip ir mano Veloksas, taip pat panašus buvo ir balnas

bei kamanos, tik gausiai papuošti sidabriniais žvangučiais ir smeigėmis. Jaunuolis tikrai buvo germanų kilmės, tik aš negalėjau atpažinti jo senosios kalbos tarmės. Kadangi jis nėra nei romėnas, nei azijatas, apie kuriuos kalbėjo Berankis, tai kodėl jis apsiginklavęs kaip romėnų raitininkas? Tačiau kol kas jaučiausi jam dėkingas už pagalbą, todėl kai jaunuolis grįžo, uždaviau tik vieną klausimą:

– Ar galime susipažinti, kol aš dar nenumiriau? Mano vardas Tornas.

– Vadinasi, mūsų pirmoji vardo raidė yra ta pati. Mane vadina Tiuda.

Jis nepaklausė, kodėl mano vardas yra tik pirmoji raidė, galbūt todėl, kad jo paties vardas buvo toks pat keistas kaip ir mano. Tiuda yra daugiskaitinis daiktavardis, reiškiantis „žmonės".

– Kad ir kaip ten būtų, – tęsė Tiuda, – tu nemirsi, nors galbūt to panorėsi, kai pradės veikti gyvatės nuodai. Štai, išgerk.

Jis atsinešė išrautos karpažolės ir išspaudė jos pieningų lipnių sulčių į savo gertuvę – lygiai tokią pat kaip ir mano – įpylė į ją upokšnio vandens, energingai pakratė mišinį ir padavė gertuvę man.

Kol stengiausi nuryti karčius vaistus neužspringdamas, Tiuda sumurmėjo:

– Gyvatė išties buvo labai paslaugi. Ji gulėjo ant geriausių priešnuodžių. – Tiuda nukrapštė saują samanų nuo juodo akmens, ištraukė mano prapjautą ranką iš vandens – kraujavimas dabar buvo susilpnėjęs, ir kraujas tik vos sunkėsi – uždėjo samanas ant žaizdos ir aprišo audeklo, nuplėšto nuo savo tunikos krašto, skiaute. Jis taip pat atpalaidavo, vėliau vėl užveržė diržą ant mano rankos.

Plonu balsu, nes nuo karpažolės užpilo man sutraukė burną, paklausiau:

– Ar keliauji po šiuos miškus tik tam, kad padėtum nelaimingiems klajokliams?

– Manau, padėčiau kiekvienam, kuriam įgėlė gyvatė. Tačiau spėju, kad nesi paprastas keliaujantis valstietis, nes esi romėniškai išsipuošęs. Gal kartais esi pabėgęs iš kurio nors raitininkų būrio?

– Ne, *ni allis*! – pasipiktinęs pareiškiau, tada nusijuokiau. – Apie tave pagalvojau tą patį.

Tiuda taip pat nusijuokė ir papurtė galvą.

– Tornai, tu pirmas papasakok, kol dar pajėgi rišliai kalbėti.

Pagalvojau, kad Tiuda gali būti vienos čia, Panonijoje, kariaujančių šalių žvalgas arba šnipas, tačiau vargu ar jis mane slaugytų tik tam, kad vėliau nukirstų plaštakas. Tad papasakojau jam tiesą apie tai, kaip neseniai laikinai su Klaudijaus legionu kariavau prieš hunus, kaip dovanų gavau Veloksą, ginklų ir kitų daiktų. Taip pat gana globėjišku tonu pasigyriau, kad neseniai užsidirbau apvalią sumą iš prekybos kailiais, tad dabar keliauju tiesiog savo malonumui ir baigiau pasakojimą pareikšdamas:

– Žinoma, Tiuda, aš tau sumokėsiu už pagalbą, kaip būčiau sumokėjęs profesionaliam medikui.

– *Akh*, dosnusis turtuoli! – Jis griežtai pažvelgė ir prabilo dar išdidžiau nei aš: – Paklausyk, akiplėša. Esu *ostrogotas*. Už savo gerus darbus neprašau nei užmokesčio, nei padėkos, kaip ir neprašau atleidimo už savo blogus poelgius.

– Prašau man atleisti, – atgailaudamas tariau. – Toji mano pastaba buvo labai kvaila. Turėjau tai suprasti, nes pats esu gotų kilmės ir toks pat išdidus. – Tačiau turėjau pridurti: – Girdėjau kalbant kitus gotus, bet tavo tarmė į jų nepanaši.

Tiuda vėl nusijuokė.

– *Naí* – noriu pasakyti, taip. Esi teisus. Turiu stengtis, kad paslėpčiau savo graikišką akcentą. Gana ilgai gyvenau rytuose ir tik neseniai grįžau į savo šalį. Tik neseniai, bet jau per vėlai.

– Nesuprantu.

– Skubėjau čia, kad prisijungčiau prie savo tautos, kovojančios su bjauriausiais scirais. Tačiau mūšis buvo pasibaigęs man net nespėjus atskubėti į pagalbą. Koviausi prie Bolijos upės, vieno iš Danuvijaus intakų, ir apie kovas su scirais išgirdau per vėlai.

Tiuda atrodė toks nusiminęs, kad nuoširdžiai tariau:

– Labai apgailestauju, kad tavo tautą nugalėjo.

– *Oukh* – noriu pasakyti, ne! Jos nenugalėjo! Kaip drįsti net taip pagalvoti? – rūsčiai subarė jis, tačiau ir vėl nusijuokė. Matyt, Tiuda buvo linksmo būdo jaunuolis, bent jau tada, kai aš kvailai jo neprovokuodavau būti išdidžiam. – Mano tautai manęs tiesiog nereikėjo, ir tik dėl to aš apgailestauju. *Ja*, jie kaip reikiant įkrėtė scirams į kailį. Daugelį jų išskerdė, o likusius privertė bėgti į vakarus.

– Manau, mačiau juos besitraukiančius.

– Jų turėjo būti nedaug, – patenkintas tarė Tiuda ir išdidžiai pridūrė: – Girdėjau, kad kaip tik mano tėvas nužudė niekingąjį karalių Ediką.

– Džiaugiuosi sužinojęs, kad kažkas tai padarė, – pasakiau prisiminęs Berankį ir jo kaimelio kaimynus.

– Na, dar liko karaliaus Babajaus sarmatai, tad dar turėsiu galimybę suvilgyti krauju savo kardą. Tačiau šiuo metu, po to, kas nutiko jų sąjungininkams scirams, sarmatai išmintingai slapstosi. Tad nusprendžiau, kol ramu, aplankyti Vindobonos miestą. Netoli nuo čia gimiau ir jau daugelį metų nemačiau savo gimtinės.

– Tikrai? Aš taip pat ketinu... – pradėjau, tačiau nutilau, nes staiga ėmė svaigti galva. – Noriu pasakyti... kai... pasijusiu geriau... – ir daugiau nepajėgiau ištarti nė žodžio, nes pajutau į gerklę kylančią tulžį.

– Eik, pasilenk virš vandens ir išsivemk, – linksmai patarė Tiuda. – Teks prie to priprasti. Leisk, vėl atpalaiduosiu ir užveršiu diržą. Tada sukursiu laužą ir patiesiu mūsų miegamuosius kailius.

Ruošdamas laužą ir klodamas kailius Tiuda ir toliau linksmai čiauškėjo, tačiau aš visiškai neprisimenu, ką jis sakė. Taip pat nelabai prisimenu, kas vyko, kol sirgau, nors Tiuda man vėliau pasakė, kad negalavau tris naktis ir beveik tris dienas, per kurias dažnai skųsdavausi, jog man dvejinasi akyse, o kartais kalbėdavau taip neaiškiai, kad manęs nebuvo įmanoma suprasti.

Tačiau prisimenu, kaip Tiuda kartkartėmis gamindavo maistą, bet ne todėl, kad būčiau jį valgęs; priešingai, prisimenu todėl, kad gaminamo maisto kvapas mane labai stipriai pykindavo. Taip pat pamenu, kad mane visą laiką kankino stiprus skausmas, skrandį tampė spazmai, skaudėjo galvą ir visus raumenis; ir kad Tiuda vienodais laiko tarpais, ir dieną ir naktį, atlaisvindavo ir vėl suveržbeing diržą ant mano dešinės rankos, kol galiausiai jį visiškai nuėmė; ir kad Tiudai teko dažnai mane tramdyti – kartais net atsikeliant iš miego – kad nenuplėščiau nuo rankos samanų tvarsčio, nes beprotiškai niežtėjo ant žaizdos besiformuojantį šašą.

Kiek pamenu, tik vieną dalyką pajėgiau daryti pats – ir tik tai Tiuda man leido, galbūt nenorėdamas, kad aš drovėčiausi, arba vengdamas pasišlykštėjimo – daugybę kartų bėgti į mišką, kur visiškai ištuštindavau savo vidurius. Džiaugiuosi, kad bent jau turėjau valios ir jėgų tai atlikti ir pats apnuoginti apatines savo kūno dalis, kad nesutepčiau drabužių ir, beje, nuslėpčiau nuo Tiudos paslaptį apie šias mano kūno ypatybes.

Šiaip ar taip, Tiuda sakė, kad trečią dieną po mūsų susitikimo man galiausiai nustojo skaudėti galvą ir prašviesėjo protas, tad pradėjau kalbėti protingai, o skausmas ir spazmai visame kūne ėmė silpti – tik žaizda ir toliau niežtėjo – ir Tiuda pareiškė, kad atsigavau.

– Jaučiuosi silpnas tarsi kūdikis, – išlemenau.

– Manau, tu juo visada buvai, – nusišaipė Tiuda.

– Ką?

– Tad kodėl joji prisirišęs prie arklio?

Nuo netikėto klausimo sumirksėjau, tada supratau, ką jaunuolis turi galvoje.

– *Akh*, kalbi apie mano pėdkilpes!

Paaiškinau, kaip sugalvojau šį išradimą ir kaip jis man padeda saugiau laikytis balne.

– Taip sakai? – sumurmėjo Tiuda, tarsi ir jis, kaip Virdas, įtartinai vertintų mano naujoves. – Aš linkęs pasikliauti savo šlaunimis. Tačiau jei tau ši virvė padėjo, ji dar labiau pravers, kol atgausi jėgas. Kai pasieksi Vindoboną, turėtum vėl būti visiškai pajėgus. Ar josime ten kartu?

– *Ja*, norėčiau. Nenoriu įžeisti tavo *ostrogotiško* orumo, tačiau gal leistum man iškelti tau puotą geriausiuose miesto svečių namuose?

Tiuda plačiai nusišypsojęs atsakė:

– Tik jei jos metu dionyziškai mauksime vyną. – Ir šelmiškai pridūrė: – Kadangi atkakliai vaidini jaunuolį švaistūną, aš vaidinsiu tavo nusižeminusiai pataikaujantį tarną ir anksčiau nei tu atjosiu į miestą visiems šaukdamas: „Duokite kelią mano *fráuja* Thornareikhui!“

Gotiškas mano vardo sukilninimas turėjo reikšti „Tornas valdovas“ arba lotyniškai *Thorn Rex*.

– *Oh vái*! – nusišaipiau. – Aš visai toks nesu. Gyvenimą pradėjau kaip prie durų slenksčio paliktas pamestinukas ir buvau auklėjamas vienuolyne.

– Tai visai nesvarbu. Nebūk kuklus, – nuoširdžiai patarė Tiuda. – Jei įžengsi į miestą, žmonių susibūrimo vietą ar šiaip susidursi su nepažįstamais galvodamas, kad esi niekas, taip tave ir sutiks. Pavyzdžiui, Vindobonoje pačios prasčiausios *gasts-raznos** šeimininkas pareikalaus parodyti piniginę prieš pateikdamas valgį ar paskirdamas kambarį. Tačiau jei į miestą įžengsi trimituodamas apie save

---

*Svečių namų. – *Vert. past.*

kaip turtuolį – ir nuoširdžiai tikėdamas, kad toks esi, – tave sutiks šiltai, maloniai pasveikins, pagarbiai elgsis ir keliaklupsčiaus. Tau bus įkyriai siūlomi patys išrankiausi dalykai – maistas, vynai, moterys, patarnautojai – galėsi būti niekinamai išrankus ir tol, kol panorėsi, už viską mokėti vos vieną niekingą numą.

– *Akh*, liaukis, Tiuda!

– Aš nė kiek neperdedu. Turtuoliams visada duodama skolon ir niekada nereikalaujama, kad jie skolą grąžintų. Tik menki žmogeliai turi mažų skolų, dažniausiai vos kelias, ir nedelsdami privalo jas sumokėti. Juo daugiau ir juo didesnių skolų turi asmenybė ir kuo ilgiau ji jų nesumoka, tuo didesnės pagarbos sulaukia iš savo kreditorių. Jie net nuliūs, jei svečias sumokės, nes tada negalės girtis, kad ponas X yra jiems skolingas.

– Manau, tu papaikai, Tiuda. Negi aš panašus į turtuolį?

Tiuda atsainiai numojo ranka.

– Visi žino, kad turtingi jaunuoliai rengiasi ir elgiasi ekscentriškai. Tai, kad aš, tavo vergas, sėdėsiu kur kas puošnesniame balne nei tavo, tik dar labiau sustiprins šį įspūdį. Sakiau tau, liaukis galvojęs, kad nesi didikas. Jei aš atvyksiu į miestą anksčiau nei tu skelbdamas, kad atvyksta garsus mano jaunasis ponas ir šeimininkas, tokiu tave ir palaikys. Vėliau tau tik teks arogantiškai, valdingai elgtis ir šitaip pateisinti žmonių lūkesčius. *Khaître*! Tu tikrai būsi turtuolis!

Jo entuziastingas išdykumas buvo neįveikiamai užkrečiantis. Tad štai kaip mes po kelių dienų įžengėme pro pagrindinius Vindobonos miesto vartus. Aš sėdėjau vangiai sudribęs balne, net nesiteikdamas apsidairyti ir pažvelgti į žavų miestą bei jo prabangiai apsirengusius gyventojus ir iš visų jėgų stengiausi tramdytis, kad nenusijuokčiau. Tiuda jojo šiek tiek priekyje manęs mojuodamas rankomis, sukiodamasis balne ir pakaitomis tai lotyniškai, tai senąja kalba ir net graikiškai šaukdamas visomis kryptimis:

– Kelią! Duokite kelią mano kilmingajam *fráuja Thornareikhs*, kuris į Vindoboną atvyksta iš tolimų kraštų, kad čia praleistų laiką ir išleistų daugybę aukso! Kelią šviesiausiajam Tornareikui, kuris atvyksta nepretenzingai, be savo dvariškių palydos, savo didinga viešnage suteikdamas garbę Vindobonai! Ei, jūs, menkesni žmogeliai, duokite kelią Tornareikui ir sušukite jam *háils*!

Susigrūdę gatvėje žmonės, pėsti, raiti ir keliaujantys vergų nešamuose neštuvuose, sustodavo, įtempdavo kaklus ir sukiodavo galvas žiopsodami, kaip aš atvykstu. Ir kai aš juos pralenkdavau su niekinamu abejingumu jų susidomėjimui, visi pagarbiai nulenkdavo galvas.

2

Vindobona, kaip ir Bazilėja, yra miestas, išaugęs prie įgulos, saugančios Romos imperijos pasienį. Tačiau ji kur kas didesnė, triukšmingesnė, gausesnė gyventojų skaičiumi ir didingesnė nei Bazilėja, nes įsikūrė kelių romėnų magistralių sankirtoje ir prie sraunios, plačios rudos Danuvijaus upės, judriausios Europos vandens arterijos.

Šioje galingoje upėje galima išvysti ne tik baržas ar šalandas ir žvejų laivus; ja plaukioja krovininiai laivai, beveik tokie pat dideli kaip ir jūriniai. Sunkius Danuvijaus prekybinius laivus irkluoja daugybė irklininkų, kartais būna net dvi ar trys eilės, o kai pučia palankus vėjas, jiems padeda ant stiebų iškeltos kvadratinės burės. Šie kroviniai laivai keliauja saugiai, nebijodami, kad juos užgrobs ir apiplėš piratai ar kariaujančios šalys, nes gerai ginkluoti Romos Panonijos laivyno kariniai laivai nuolatos patruliuoja tarp savo bazių, įsikūrusių prieš srovę Lentijoje ir pasroviui Mursoje.

Vindobonos tvirtovėje, saugomoje Legio X Gemina legiono vyrų, galėjo tilpti ne mažiau kaip šešios Bazilėjos dydžio įgulos, o jos gynybiniai įrenginiai, pylimai, spąstų duobės, grioviai, mietai ir smaigai buvo atitinkamai gausesni ir tvirčiau suręsti. Tvirtovė driekiasi ant nedidelės kalvos, nuo kurios matosi siaura upės atšaka, tačiau prie tvirtovės įsikūręs miestas jau seniai išsiplėtė visomis kryptimis iki pat pagrindinės upės tėkmės krantų ir gerokai toliau.

Vindobona, kitaip nei Bazilėja, nėra tik kuklių namų, *kabanų* ir dirbtuvių miestas. Dauguma pastatų suręsti iš akmens ar plytų, nemažai jų užima didelį plotą ir yra trijų ar keturių aukštų. Tai prašmatnios rezidencijos, termos ir *lupanarai**, keliautojų *deversoriumai* ir *gasts-raznos*, pakrantės sandėliai ir didelės turgaus arkados su jose įsikūrusiomis įvairiausiomis parduotuvėmis ir dirbtuvėmis. Tačiau tarp šių įspūdingų pastatų glaudžiasi jaukios vietinės tavernos ir prabangios parduotuvėlės, prekiaujančios papuošalais, šilkais, kvepalais ir kitomis brangiomis prekėmis. Vindobonoje netgi yra kelios šventyklos įvairiems pagoniškiems dievams garbinti, nes jos gyventojai yra daugybės skirtingų rasių, tautybių ir religijų. Susidaro įspūdis, kad tik nedaugelis jų yra krikščionys ar bent jau pamaldūs krikščionys. Visame mieste išvydau tik vieną katalikų ir vieną arijonų bažnyčią, abi jos buvo mažos, kuklios, apleistos, o šventyklos buvo elegantiškos ir gerai prižiūrimos.

Kitais požiūriais Vindobona yra toks pat šiuolaikiškas, civilizuotas ir rafinuotos kultūros miestas kaip ir Roma, tačiau, žinoma, mažesnis. Miestas tvirtina esąs seniausias po Romos visoje imperijoje. Jo istorikai teigia, kad maždaug tuo metu, kai Remas ir Romulas įkūrė savo miestą (ir ginčijosi dėl jo gatvių išdėstymo), primityvi ir jau seniai išnykusi keltų gentis įsteigė nuolatinę stovyklą toje vietoje, kurioje

*Viešnamiai. – *Vert. past.*

dabar stovi Vindobona. Ši gyvenvietė išliko iki tų laikų, kol Markas Aurelijus maždaug prieš tris šimtmečius nusprendė sutvirtinti visą imperijos šiaurinę sieną – ištisus pietinius ir vakarinius Renuso ir Danuvijaus upių krantus – pastatydamas stebėjimo bokštus, tvirtoves bei avanpostus, ir vieną tvirtovę įkūrė čia.

Tiuda pradėjo šaukdamas mane liaupsinti tik tada, kai prajojome Vindobonos priemiesčius ir įžengėme į patį miestą. Mes keliavome plačia gatve Tiudai pompastiškai šūkaujant, man vaidinant nuobodžiaujantį, o praeiviams suglumusiai, tačiau pagarbiai mus sveikinant, ir gatvės gale išvydome aukštą tvirtovės palisadą. Netrukus Tiuda liovėsi šūkaliojęs liaupses, mūsų dviejų žmonių procesija sustojo, ir bičiulis pradėjo rėkaudamas klausinėti visų, kurie mus galėjo išgirsti:

– Žmonės, pasakykite man! Pasakykite, kur šiame mieste yra puikiausia, didingiausia ir brangiausia vieta apsistoti, nes mano karališkasis *fráuja* nepakęs jokių kitų, išskyrus pačias puikiausias, patalpų.

Mus supantys miestelėnai paslaugiai siūlė įvairias vietas apsistoti, tačiau dauguma jų sutiko, kad mūsų reikalavimus geriausiai atitiks Dručkio Amalriko *deversoriumas*. Tad Tiuda ranka parodė į vieną šį siūlymą pateikusį vyrą ir tarė:

– Tada nuvesk mus ten! – Ir pirštu bakstelėjo į kitą vyrą, pasiūliusį tuos pačius svečių namus. – O tu, gerasis žmogau, bėk pirmas ir pranešk Dručkiui Amalrikui apie mūsų atvykimą. Tai suteiks pakankamai laiko jam, visai jo šeimai ir tarnams susirinkti prie durų ir deramai sutikti Tornareiką, garbingiausią svečią, savo apsilankymu suteikusį garbę Amalriko įstaigai.

Dėl siaubingos Tiudos savivalės išraudau ir sau po nosimi sumurmėjau: *Iésus*. Tačiau didžiai mano nuostabai visi pakluso. Vienas vyras pasileido bėgti, o kitas ne tik ėjo

mūsų arklių priekyje, bet ir kartu su Tiuda šaukė: „Kelią! Duokite kelią Tornareikui!“

Tad užgniaužiau sumišimą dėl mūsų apgaulės ir nustebęs tik palingavau galvą. Matyt, Tiuda buvo teisus. Skelbk, kad esi Kažkas, patikėk, kad juo esi, ir toks būsi.

Deversoriumas išties buvo puikus, plytinis, trijų aukštų, jo paradinės durys buvo išpuoštos beveik taip pat spalvingai kaip ir Haustato namų. Jo savininkas buvo apkūnus, kaip ir moteriškė, kuri, kaip supratau, buvo jo žmona, bei du paaugliai, kurie, kaip spėju, buvo jo sūnūs. Jie visi, matyt, apsivilko geriausius drabužius, tačiau padarė tai labai paskubomis, nes kai kurie apdarai buvo užsegti kreivai. *Deversoriumo* erdvus ir jaukus priekinis kiemas buvo prigužėjęs tarnų, kurie, kaip ir šeimos nariai, išėjo manęs pasitikti. Vieni teberyšėjo prijuostes, kiti rankose laikė samčius ar žąsų sparnų šluotas. Iš kelių viršutinių aukštų langų smalsiai žvelgė žemyn anksčiau atvykę svečiai.

Nors savininkas buvo išties apkūnus, jam pavyko žemai nusilenkti ir kreiptis į mane lotynų, gotų ir graikų kalbomis:

– *Salve! Háils! Khaître*! Sveiki atvykę, jūsų kilnybe.

Toks pasveikinimas nėra skirtas karališkiems asmenims, didikams, valdžios atstovams ar bet kokio rango tarnautojams, tačiau kadangi Tiuda šūkaudamas išmintingai neatskleidė, kas iš tiesų aš turėčiau būti, vyras stengėsi pasveikinti mane kaip įmanydamas geriau.

Sėdėdamas balne abejingai pažvelgiau į jį ir paklausiau:

– Ar tu – Amalrikas, *niu*? – tačiau taip, tarsi man visiškai nerūpėtų, ar tai Amalrikas, ar ne.

– Taip, jūsų kilnybe. Jūsų nuolankus tarnas Amalrikas, jei teiksitės man duoti nurodymus senąja kalba. Graikiškai kalbantieji mane vadina Emeru, keltiškai – Amerigu, lotyniškai kalbantieji kreipiasi į mane Americus.

– Manau, – tingiai ištariau, – vadinsiu tave... Dručkiu. – Kažkas kieme sukikeno, o Tiuda linksmai linktelėjo pri-

tardamas mano įžūlumui, tačiau Amalrikas tik dar žemiau nusilenkė. – Tad ko lauki, Dručki? Pakviesk savo arklininką, kad nuvestų mūsų arklius.

Kartu su žmona lydėdamas mane į vidų Amalrikas tarė:

– Apgailestauju, kad man nebuvo pranešta iš anksto apie jūsų vizitą, jūsų kilnybe. – Jis ėmė grąžyti rankas. – Būčiau pasiūlęs geriausius apartamentus mūsų namuose. O dabar...

– O dabar, – pertraukiau jį, – gali juos pasiūlyti man, nes aš jau atvykau.

Pastebėjau, kad man labai lengva būti nemandagiam.

– *Oh vái*! – sudejavo vyras. – Tačiau kaip tik šią popietę laukiu atvykstant nepaprastai turtingo pirklio, kuris visada apsigyvena šiuose kambariuose ir kuris...

– Taip sakai? Kiek vertas tas tavo turtuolis? – paklausiau ir pastebėjau, kaip už Dručkio nugaros linksmai, tačiau tyliai juokiasi Tiuda. – Aš jį nusipirksiu, kai pirklys atvyks. Papildomas vergas man visada pravers.

– Ne, ne, jūsų kilnybe, – maldavo Dručkis, kurį lengvai išpylė prakaitas. – Aš jam atsakysiu kambarį nurodydamas kitą priežastį, kuri jo labai neįžeis... tai yra, kambariai, žinoma, yra jūsų. Berniukai, atneškite jo kilnybės daiktus. Gal galiu jūsų kilnybės paklausti: ar norėsite kambario ir jūsų, hm, šaukliui? Jūsų tarnui? Vergui? O gal jis paprastai miega su jūsų arkliais?

Gal būčiau pasakęs dar kažką įžeidžiančio, kas būtų tikę mano dabartinei padėčiai, tačiau Tiuda buvo greitesnis.

– Ne, gerasis pone Dručki. Jei nurodytumėte man artimiausius, pigiausius, pilnus graužikų nakvynės namus, būčiau patenkintas juose gavęs gultą. Suprantate, Vindobonoje būsiu tik vieną naktį, nes vos tik išaušus privalau išvykti vykdydamas labai svarbų *fráuja* Tornareiko potvarkį. – Jis palinko prie svečių namų savininko ir pridėjęs delną prie jo ausies suokalbiškai sušnibždėjo: – Tai labai skubūs ir slapti pranešimai, suprantate?

– Žinoma, žinoma, – sumurmėjo Dručkis, kuriam Tiudos žodžiai padarė didelį įspūdį. – Ką gi... artimiausi... hm, leiskite pagalvoti. – Jis pasikasė nuo prakaito blizgančią pliką galvą. – Tai būtų kukli našlės Denglos lūšnelė. Ji kartais sugundo neapdairius keliautojus apsistoti nakvynei su maistu, tačiau niekas ilgai neužsibūna, nes našlė vagia svečių daiktus.

– Aš miegosiu ant savo daiktų, – pareiškė Tiuda. – O dabar... pabūsiu čia tik tol, pone, kol paragausiu visų gausių karštų patiekalų ir šaltų vynų, kurių, esu įsitikinęs, jūs netrukus pateiksite mano šeimininkui. Tornareikas, žinoma, nesutiks praryti nė kąsnelio, jei aš nepatvirtinsiu, kad maistas yra sveikas, grynas, maistingas ir paruoštas kaip tik taip, kaip jam patinka.

– Žinoma, žinoma, – pritarė vargšas vyras, kuris dabar taip prakaitavo, kad atrodė tarsi tikras išvirtas mėsos kukulis. – Kai tik jo kilnybė nusipraus ir atsigaivins, jam bus padengtas stalas su skaniausiomis vaišėmis iš mūsų podėlio ir vyno rūsio. – Į mane jis kreipėsi tarsi būtų apimtas nevilties. – Jei jūsų kilnybė sutiktų sekti paskui mane, asmeniškai palydėčiau į jūsų kambarius.

Tiuda kartu su dviem Dručkio sūnumis, nešančiais mano kuklų ryšulį ir maišus su balnais, nusekė iš paskos į viršų. Apartamentai buvo labai patogūs, gražiai apstatyti, švarūs, šviesūs ir erdvūs. Tačiau aš, žinoma, apsidairiau ir sušnirpščiau, tarsi būčiau atvestas į kiaulidę, tada niekinamai mostelėjęs ranka daviau Dručkiui ženklą pasišalinti. Kai tik šeimininkas su sūnumis nutolo tiek, kad mūsų negirdėtų, mes su Tiuda susmukome atsirėmę vienas į kitą ir ėmėme linksmai kvatoti daužydami vienas kitam per nugarą.

– Esi begėdiškiausias nusidėjėlis, kokį man yra kada nors tekę sutikti, – pareiškiau, kai pajėgiau kalbėti. – O aš pasidaviau tavo užmačioms. Apgaudinėju visą Vindoboną... ir tą apgailėtinai storą vyrą...

– Tegul juos miegančius pagrobia velnias, – tebesijuokdamas pareiškė Tiuda. – Tas storulis, galbūt ir pats to nežinodamas, yra ne mažesnis apgavikas už tave. Galbūt jo vardas ir yra Amalrikas, tačiau užtikrinu, kad jis nėra net tolimai susijęs su karališkąja *ostrogotų* Amalų gimine. Apgaudinėk jį kiek tau patiks.

– *Akh*, tai daryti labai smagu, – prisipažinau, tačiau tada surimtėjau. – Bet tai gali brangiai kainuoti. Ar matei, kaip pro langus spoksojo kiti svečiai, o vėliau vogčiomis išslinko į vestibiulį, kad galėtų geriau mus apžiūrėti? Sprendžiant iš jų drabužių, visi šie svečiai yra turtingi ir garsūs didikai.

Tiuda gūžtelėjo pečiais.

– Iš patirties galiu pasakyti, kad pasipūtėlius ir pretenzingus svečius apgauti yra net lengviau nei įtarius užeigų šeimininkus ir pirklius.

– Nori pasakyti, kad turėsiu išleisti nemažai pinigų drabužiams, jei noriu ir toliau apsimetinėti.

Tiuda ir vėl gūžtelėjo pečiais.

– Jei nori. Tačiau, sakyčiau, tau gerai sekėsi ir su tais drabužiais, kuriuos turi. Galėtum pažiūrėti, koks bus poveikis, jei apsirengtum kaip griovių kasėjas ir elgtumeis dar akiplėšiškiau. Beje, jei kalbame apie griovių kasėjus, nusiplaukime kelio dulkes. Tada nusileisime į valgomąjį ir pasipiktinsime, kad stalas dar nepadengtas. Tai paskatins Dručkį Amalriką mus raminti gausybe jo geriausio vyno.

Taip mes ir pasielgėme. Kadangi pareikalavome mus pamaitinti tokiu nepatogiu laiku, tarp vidudienio *prandiumo* ir vakarinės *cenos*, valgomajame buvome vieninteliai svečiai. Turiu pasakyti, kad valgomasis buvo toks pat viliojantis kaip ir ta romėnų stiliaus salė, kurią mačiau Bazilėjoje; stalai buvo užkloti švariomis drobinėmis staltiesėmis, o vietoje kėdžių ar suolų stovėjo sofos. Su Tiuda atsidrėbėme prie vieno stalo, ėmėme pirštais nekantriai į jį barbenti, ir netrukus pas mus atbėgo Dručkis. Jis labai atsiprašinėjo,

jog maistas dar nepatiektas, ir suriko savo sūnums, kad atneštų vyno.

Sūnūs atėjo nešini labai sunkia amfora. Mudu pažvelgėme į ją nustebę ir laimingi tikėdamiesi gero vyno, nes šiais modernių statinių ir statinaičių laikais labai retai išvysi tikrą senovinę degto molio amforą. Be to, šioji buvo ne plokščiu, o smailėjančiu dugnu, tad jos negalima laikyti stačios. Todėl mes supratome, jog amfora buvo įkasta į žemę *deversoriumo* rūsyje, kad vynas subręstų, o tai teikė vilčių, jog amforoje buvo ne paprastas tavernose pilstomas vynas.

Tačiau kai Dručkis nuskėlė kamštį, įleido mažą samtį į amforą ir pripylė rubino spalvos skysčio į taurę, Tiuda valdingai ją pačiupo, įtariai pauostė, gurkštelėjo vyno, paskalavo jį burnoje ir pavartė akimis. Manau, jis būtų išdrįsęs supeikti vyną ir pareikalauti atkimšti kitą amforą, jei nebūtų, kaip ir aš, kelionės metu ištroškęs. Tad jis nenoromis sumurmėjo:

– Padorus Falernijos vynas. Tiks, – ir leido dėkingam Dručkiui pripildyti mūsų taures.

Tada, kai pradėjo tiekti maistą – o jį nešė eilės tvarka, pirmiausia paduodami veršiuko smegenų ir pupelių sriubą – aš nekreipdavau į valgį dėmesio tol, kol Tiuda ceremoningai jo neparagaudavo. Tik po įtemptos tylos minutės bičiulis pareikšdavo, kad patiekalas yra „pakenčiamas" arba „tinkamas", o kartą net pagyrė „patenkinamas", ir tai išgirdęs Dručkis iš džiaugsmo vos nepradėjo šokti. Tačiau po kiekvieno šio nedidelio žaidimo Tiuda puldavo prie maisto ir viską suvalgydavo taip pat godžiai kaip ir aš.

Tarp dviejų pagrindinių patiekalų – su žolelėmis kepto Danuvijaus ungurio ir vyno padaže troškinto zuikio – stabtelėjau nusiriaugėti ir paklausiau Tiudos:

– Ar tikrai taip greitai išvyksti? Nori vėl aplankyti savo gimtinę?

– *Ja*, tačiau ne tik dėl to. Jau seniai nemačiau savo tėvo. Todėl palei Danuvijų nukeliausiu į Moeziją, į Novos miestą. Tai visų mūsų, *ostrogotų*, sostinė, tad ten turėčiau rasti tėvą.

– Man bus gaila, kad iškeliausi.

– *Vái*. Tu jau visiškai pasveikai po gyvatės įkandimo, o dabar puikiai čia įsikūrei kaip didikas. Taip su tavimi ir elgsis. Naudokis tuo. Vindobona yra maloni vieta žiemai praleisti. O dėl manęs, šią naktį praleisiu našlės namuose, kad galėčiau išvykti anksti nelaukdamas, kol arklininkai atsikels ir atves mano arklį.

– Tada, Tiuda, leisk dabar pasakyti, kad man tavo draugija labai patiko. Esu tau skolingas už tai, kad išgelbėjai gyvybę. Žinau, jog tu, užsispyręs *ostrogote*, nepriimsi padėkos, tačiau viliuosi, man pasitaikys galimybė tau atsilyginti geru.

– Labai gerai, – nuoširdžiai atsakė Tiuda. – Kai tik išgirsi, kad karalius Babajus ir jo sarmatai vėl kažkur ėmė siautėti, vyk ten. Rasi mane besikaunantį su jais ir aš nuoširdžiai tave kviečiu kovoti kartu.

– Būtinai. Garbės žodis, atvyksiu. *Huarbodáu mith gawafrthja.*

– *Thags izvis*, Tornai, tačiau aš visai nenoriu ramiai keliauti. Kariui ramybė – tarsi graužiančios rūdys. Palinkėk man, kaip aš tau linkiu: *huarbodáu mith blotha.*

– *Mith blotha*, – tarsi aidas pakartojau ir sveikindamas draugą pakėliau kraujo spalvos vyno taurę.

Vindobonoje likau visą žiemą ir dar ilgiau, nes tame mieste žmogui – o gal reikėtų sakyti didikui, išgalinčiam susimokėti už siūlomas pramogas, todėl ir kviečiamam jose dalyvauti – siūloma įvairiausių linksmybių ir pramogų.

Nors nė iš tolo neturėjau tiek turtų, kiek apsimetinėjau jų turįs, pakako vien apsimesti. Išdidžiai žvelgiau į žemesnius už save ir elgiausi taip, tarsi dauguma žmonių tokie būtų, versdamas juos man lankstytis, brūžuoti kojomis ir

man nusileisti, lyg šie žmonės sutiktų, kad yra žemesni už mane. Tačiau leisdavau sau būti nuoširdus su asmenims, užimančiais tokią pačią aukštą padėtį, kurioje aš tariamai buvau. Tad leidau sau būti draugiškam su keliais *deversoriumo* svečiais, ir, atrodo, tai glostė jų savimeilę. Jie supažindino mane su savo pažįstamais aukštesniosios klasės miesto gyventojais, o šie – su dar kitais. Galiausiai mane pradėjo kviesti į garbingiausių Vindobonos gyventojų namus, pradėjau lankytis artimų giminių susibūrimuose ir didelėse šventėse bei prašmatniuose festivaliuose, pagyvinusiuose žiemos sezoną, ir susidraugavau su miesto garsenybėmis.

Galbūt sunku patikėti, tačiau per visą laiką, kurį praleidau Vindobonoje, nė vienas – net tie, kurie tapo mano draugais, – niekada nepasidomėjo, koks iš tiesų yra mano statusas, išskirtinumas, giminystės linija ar titulas arba kaip aš įgijau tariamų turtų. Man artimi žmonės mane familiariai vadino Tornu; kiti, prilygstantys man visuomenine padėtimi, kreipdavosi oficialiau: „šviesiausiasis“ arba gotišku atitikmeniu *liudaheins*.

Galėčiau pridurti, kad buvau ne vienintelis apsimetėlis. Daugelis kitų, net germaniškos kilmės, taip persiėmė romėnų manieromis, kad nepajėgė – arba apsimesdavo nepajėgiantys – ištarti nei gotiškos runos *thorn*, nei runų *kaun-plus-hagl*. Tad jie labai stengdavosi vengti tarti th bei kh garsus ir mano vardą tardavo romėniškai: Tornas arba Tornarikas.

Skubu pareikšti, kad nors apsimetinėjau ir buvau priimamas kaip didikas, niekada nepasinaudojau savo padėtimi siekdamas ką nors apgauti materialiai. Netgi priešingai nei patarė Tiuda, kartkartėmis sumokėdavau *deversoriumo* savininkui savo einamąją sąskaitą – taip pat lioviausi jį niekinamai vadinęs Dručkiu ir kreipdavausi į jį „Amalrikai“. Dėl tokio nuolaidžiavimo tapau jo draugu, ir Amalrikas man davė daug naudingų patarimų, kaip geriausiai mėgautis ir

pasipelnyti iš to, kad dauguma garbingiausių Vindobonos šeimų mane priėmė kaip sau lygų.

Jau iš pradžių nusprendžiau rengtis taip, kaip dera mano vaidinamam vaidmeniui. Paaiškinau Amalrikui, kad nors esu patenkintas keliaudamas be puikavimosi ir apsirengęs taip, kaip tiktų vaikščioti miške, dabar noriu pasipuošti ir paprašiau man pasakyti, kur galėčiau rasti geriausius mieste siuvėjus, kurpius, auksakalius ir taip toliau.

– *Akh*, jūsų kilnybe! – sušuko Amalrikas. – Jūsų padėties žmogus neina pas juos; jie ateina pas jus. Leiskite man juos iškviesti čia. Užtikrinu, parinksiu tik tuos, kurie aprūpina legatą, prefektą, hercogą ir kitą *liudaheins* aukštuomenę.

Kitą dieną į mano apartamentus atvyko siuvėjas su savo padėjėjais išmatuoti ir pasiūlyti įvairių darbužių modelių bei gausybės audinių rietimų. Tarp jų buvo medvilniniai audiniai iš Koso, drobė iš Kamarakumo, vilnoniai audiniai iš Mutinos ir net šilkas iš Gazos – neįtikėtinai plonas, švelnus, dailus, beveik takus audinys, kurio anksčiau nebuvo tekę matyti.

– Šilką, – paaiškino siuvėjas, – verpia ir audžia žmonės, vadinami sirais. Girdėjau, jį daro iš tam tikros vilnos, o gal iš pūkų, kuriuos renka nuo tam tikrų medžių, augančių tik jų krašte. Net nežinau, kur yra tas jų kraštas, tik girdėjau, kad jis yra toli į rytus. Šis audinys toks retas ir brangus, kad tik tokie turtuoliai kaip jūs, šviesiausiasis, išgali jį dėvėti.

Tada jis man pasakė kainą – ne už standartinį audinių matą, *tres pedes*, net ne už *pesą*, o už unciją. Stengiausi neatrodyti priblokštas, tačiau pagalvojau: „*Iésus*, suverptas auksas kainuotų mažiau“, ir puikiai žinojau, kad šviesiausiasis Tornareikas nėra toks turingas, jog galėtų sau leisti tokią prabangą. Žinoma, to siuvėjui nepasakiau; sumurmėjau kažką apie tai, kad šilkas atrodo per daug nepatvarus.

– Nepatvarus?! Ką jūs, šviesiausiasis, šilkinė tunika laikys ilgiau nei šarvinė!

Rūsčiai pažvelgiau į siuvėją, šis krūptelėjo ir nutilo, tada išsirinkau pigesnius audinius, tačiau tik ilgai pasvarstęs ir pabambėjęs dėl prastos jų kokybės. Taip pat išsirinkau tunikų, pasivelkamų drabužių, kelnių, vilnonio žieminio palto ir net romėnų stiliaus togos, kurią siuvėjas primygtinai siūlė, nes jos prireiks „oficialiomis progomis", modelius.

Dar kitą dieną atėjo kurpius, taip pat su modeliais ir fetro bei odos pavyzdžiais – įvairiausiais, pradedant minkšta stirnino ir baigiant ryškia krokodilo oda, ir aš pas jį užsakiau naminių sandalų, gatvėje avimų batų, užsegamų skitišku būdu, ir žieminę kepurę. Dar vėliau atėjo kremų pardavėjas su krepšiu, pilnu buteliukų, kuriuos jis man paeiliui atidarė ir leido pauostyti juose esančius kvepalus.

– Čia, šviesiausiasis, Trinakrijos Enos lygumų, kur medžioklinius šunis klaidina sodrus daugybės kvapių žiedų aromatas, gėlių ekstraktas. O štai čia – grynas eterinis aliejus, atgabentas iš centrinės Dakijos Rožių slėnio, kurio gyventojai neleidžia augti jokioms kitoms gėlėms, kad neužterštų nepriekaištingų rožių. Taip pat turiu pigesnio rožių eterinio aliejaus, nes jis atgabentas iš Pestumo, kur rožės žydi dukart per metus.

Iš dalies dėl taupumo, iš dalies dėl to, kad neužuodžiau jokio skirtumo tarp šių dviejų rožių kvepalų, pasirinkau pigesniuosius. Dar kitą dieną – tiksliau, vakare – atėjo auksakalys parodyti žiedų, sagių ir apyrankių, kurias galima nešioti tuojau pat, bei daugybės neaptaisytų brangakmenių, iš kurių jis galėtų pagaminti bet kokius papuošalus pagal mano pageidavimą. Auksakalys parodė man briliantus, rubinus, safyrus, smaragdus, spalvotą stiklą, berilus, hiacintus ir kitus brangakmenius, kurių vieni buvo palaidi, kiti aukso ar sidabro aptaisuose.

– Šviesiausiasis, jei nenorite skandalingai demonstruoti savo turtų, štai įvairūs brangakmeniai metalo, vadinamo *Corinthium aes*, aptaisuose. Tai varis, sulydytas su nedide-

liu aukso ir sidabro kiekiu ir spindintis ryškiau nei grynas metalas. Galbūt žinote, šviesiausiasis, kad lydinys taip pavadintas, nes buvo išrastas – tiksliau, atrastas – kai senovėje romėnai sudegino Korintą ir gaisro metu susilydė įvairūs metalai.

Ir vėl taupumo sumetimais iš visų auksakalio prekių išsirinkau dvi viena su kita derančias sages iš *Corinthium aes*, padabintas ryškiai raudonais almandinais. Manau, nebuvau labai išlaidus, o mano išsirinkti apdarai ir papuošalai jokiu būdu nerėžė akies. Pavyzdžiui, siuvėjas, grįžęs primatuoti mano užsakytus drabužius – visi jie buvo tik laikinai sudygsniuoti – paaiškino:

– Suprantama, kol kas dar nei jūsų tunikos, nei togos apsiuvų, nei apsiausto įsiuvų nedekoravau jokia spalva. Kreipdamasis į jus „šviesiausiasis" ir nė karto neišgirdęs patikslinimo negalėjau būti tikras, ar iš tiesų toks jūsų rangas – tada, žinoma, jūsų drabužius reikėtų papuošti žaliai – o gal jūs esate patricijus ir nusipelnote purpurinės spalvos. Jūs taip pat nenurodėte, ar apsiuvus ir įsiuvus reikėtų tik nudažyti, ar padabinti figūromis.

– Nereikia nieko, – atsakiau jausdamasis dėkingas už tai, kad plepėdamas siuvėjas mane apšvietė. – Jokių spalvų ar figūrų, noriu, kad audeklas nebūtų papuoštas ir natūralios spalvos – baltas, tamsiai geltonas, pilkšvai rudas ar dar kitoks.

Siuvėjas patenkintas suplojo rankomis.

– *Euax*! Štai kur žmogus, turintis gerą skonį! Suprantu samprotavimą, šviesiausiasis. Gamta šių audinių nepadarė akį rėžiančiais, tad kodėl juos tokius turėtų padaryti nešiojantysis? Apdaro paprastumas jus išskirs bet kurioje draugijoje labiau nei visos poviškos puošmenos.

Įtariau, kad siuvėjas tiesiog man pataikauja, tačiau, matyt, kalbėjo nuoširdžiai. Kai vėliau vilkėjau šiuos apdarus per susibūrimus, į kuriuos buvau pakviestas, keli inteligen-

tiški didikai, kur kas labiau gyvenime patyrę nei aš, nuoširdžiai gyrė mano skoningą apdarą.

Per šį mažytį epizodą su siuvėju išmokau vertingą pamoką: prikąsti liežuvį, kai susiduriu su dalyku, kurį turėčiau žinoti, bet nežinau. Laikydamas burną užčiauptą neatskleisiu savo keblumų keliančio nepatyrimo. O jei tylėsiu pakankamai ilgai, kas nors pasakys užuominą, leidžiančią man kažkiek suvokti, koks yra reikalas.

Kartkartėmis išmintingai tylėdamas ir savo neišmanymą slėpdamas panieka kalbėti, ne tik išvengdavau kvailų poelgių, bet ir kitiems sukeldavau įspūdį esąs už juos išmintingesnis. Kartą po vakarienės Vindobonos pagyvenusio ir nepaprastai nutukusio prefekto Mecijaus *trikliniume*, kai moterys išėjo iš salės, o mes, vyrai, pradėjome rimtai gerti, į salę įsmuko pasiuntinys ir nežymiai kažką padavė šeimininkui. Prefektas pažvelgė į gautą pranešimą ir atsikosėjo reikalaudamas dėmesio. Visi nutilo ir atsisuko į jį.

– Bičiuliai ir Romos piliečiai, – labai iškilmingai pradėjo Mecijus, – turiu jums pranešti pribloškiančią žinią. Ją skubiai perdavė mano agentai Ravenoje, tad jūs ją sužinosite gerokai anksčiau nei bus oficialiai paskelbta. Žinia yra ta, kad mirė Olibrijus.

Pasigirdo nustebę šūksniai:

– Ką? Dabar ir Olibrijus?

– Kaip jis mirė?

– Dar vienas pasikėsinimas?

Neleptelėjau, kaip būčiau galėjęs pasielgti anksčiau: „Kas tas Olibrijus?“, tiesiog abejingai sušnarpščiau ir gurkštelėjau vyno.

– Ne, šįkart ne pasikėsinimas, – paaiškino Mecijus. – Imperatorius mirė nuo vandenligės.

Pasigirdo murmesys.

– Ką gi, bent jau palengvėjo tai išgirdus.

– Tačiau kokia prasčiokiška mirtis imperatoriui.

– Nė kiek nesistebiu. Kas kitas?

Ir vėl neleptelėjau, kaip būčiau padaręs anksčiau: „Maniau, Romos imperatorius yra Antemijus!“ Tiesiog vėl mėgavausi vynu.

Prefektas tarsi aidas pakartojo vieno svečio klausimą:

– Kas kitas? Siūlau paklausti ana ten stovinčio jaunojo šviesiausiojo Tornariko, tačiau labai smarkiai įtariu, kad jis nepasakys. Pažvelkite į jį, bičiuliai. Atrodo, kad jo vienintelio iš mūsų ši naujiena nei nustebino, nei sujaudino.

Visi susirinkusieji *trikliniume* atsisukę spoksojo į mane. Man neliko nieko kita tik nuobodžiai žiūrėti į juos. Nemanau, kad dabar tiktų nusijuokti ar nusišypsoti, tačiau taip pat nebuvau linkęs ir prapliupti ašaromis.

– Ar jums kada nors teko matyti tokį šaltakraujiškumą? – kreipėsi į susirinkusius Mecijus. – Štai sėdi jaunuolis, turintis slaptų žinių!

Tačiau prefekto balse skambėjo labiau žavėjimasis nei smerkimas, o visuose į mane atsuktuose veiduose taip pat matėsi pagarba.

– Štai aš, pačios imperijos paskirtas į šią prefektūrą, ir ką aš žinau? Tik tiek, kad liepos mėnesį imperatorius Antemijus buvo labai niekšiškai nužudytas, sukurstčius karalių skyrėjui Rikimerui, jo tikram sūnui, vyrui, kuris ir pasodino jį į šį sostą. Lygiai po keturiasdešimties dienų miršta pats Rikimeras, tariamai sava mirtimi, ir Vakarų imperiją ima valdyti kita jo marionetė, Olibrijus. Dabar, praėjus vos dviem mėnesiams po įžengimo į sostą, miršta Olibrijus. Na, Tornarikai. Pasakykite mums. Žinau, kad jūs žinote. Kas ir kaip ilgai bus mūsų kitas imperatorius?

– Pasakykite, – ragino susirinkusieji salėje, – pasakykite, Tornarikai.

– Negaliu, – atsakiau nepajėgdamas suvaldyti šypsnio dėl šios nesąmonės.

– Štai! Ar nesakiau? – suriaumojo Mecijus, tačiau linksmai. – Tie, kurie trokštate tapti valdžios vyrais, imkite pavyzdį iš Tornariko. Vyras, kuriam galima patikėti paslaptį, niekada jos neatskleis. Prisiekiu Stiksu, norėčiau turėti jūsų, jaunasis Tornarikai, informacijos šaltinius! Kas yra jūsų agentai? Gal galiu juos iš jūsų perpirkti?

– Na, Tornarikai, – kreipėsi kitas miesto valdžios vyrų, – jei negalite ištarti Olibrijaus įpėdinio vardo, gal galėtumėte bent užuominomis pasakyti, kokių žinių iš Ravenos galime tikėtis ateityje. Neramumų? Didžiulių nelaimių? Ko?

– Negaliu, – pakartojau. – Nežinau nieko, ką galėčiau jums pasakyti apie reikalus Ravenoje.

Aplink išgirdau šnabždesį.

– Jis galėtų pasakyti, bet nenori.

– Tačiau atkreipkite dėmesį, kad jis neatmetė neramumų ir didžiulių nelaimių galimybės.

– Bet jis sako, kad tik ne Ravenoje.

Kai po trijų savaičių Vindoboną pasiekė žinia apie Kampanijoje įvykusį galingiausią per keturis šimtus metų Vezuvijaus išsiveržimą, mano pažįstamieji pradėjo į mane žiūrėti su neprilygstamai didesne pagarba ir susižavėjimu. Visi sutiko, kad aš viską žinau ne tik apie valstybės, bet ir dievų reikalus.

Nuo to laiko salių kampe ar gatvėse, kuriose mažai praeivių, mane dažnai užkalbindavo vienas ar kitas turtuolis klausdamas išmintingo patarimo, į kurias prekes geriau investuoti... viena ar kita matrona norėdama sužinoti, ką aš galvoju apie naujausią jos astrologo patarimą... vienas ar kitas jaunuolis, maldaujantis išburti, ką apie jį darbe iš tiesų mano jo viršenybė ir kokios yra jo kilimo karjeroje perspektyvos... viena ar kita mergina, trokštanti sužinoti savo tėvo nuomonę apie vieną ar kitą jos garbintoją.

Tačiau visiems jiems atsisakydavau patarti – lygiems sau – mandagiai, žemesniems už save – šaltai – nes tik tylėdamas apie reikalus, kurių visiškai neišmaniau, įgijau gerą reputaciją.

3

Patyriau, kad Vindobonos aukštuomenė ir galingieji yra nepaprastai išrankūs įsileisdami žmones į savo ratą. Beje, vėliau pastebėjau, kad tokie aukštuomenės atstovai ir galingieji yra visoje imperijoje. Trokštantis prasiskverbti į aukštesnius visuomenės sluoksnius privalėjo būti ne tik draugingas, geros išvaizdos ir respektabilus. Girdėjau, kaip kartą hercogas Sunja pareiškė:

– Respektabilumas tėra tik dorybė, ir net prasčiokas gali ją pasiekti. Tačiau kilnumas yra triumfo požymis. Juo pasižymi tik tie žmonės, kurie išsiskyrė iš kitų – kare, literatūroje, tarnyboje imperijai – ir šio kilnumo negali sumenkinti kartais rodoma panieka įprastam, riboto intelekto, teisuoliškam elgesiui, vadinamam respektabilumu.

Norint patekti į garbingų žmonių draugiją taip pat nepakako ir vien turtų, nes kartais ir buvę vergai susikraudavo didžiulius turtus. Tarp patricijų aukščiausią rangą turėjo tie, kurie turtus įgijo iš turimos žemės. Nors į prekybą dažniausiai buvo žiūrima iš aukšto, kitam rangui priklausė tos šeimos, kurios turtus uždirbo iš prekybos dideliais kiekiais, o tai reiškė, kad jie ar jų protėviai buvo *negotiatores** ir importuodavo arba eksportuodavo prekes. Paprastų pirklių šeimos, kurių verslas buvo laikyti parduotuves, sandėlius ar turgavietes – kad ir kiek jų kartų būtų vertęsi šiuo verslu, ir net jei jos būtų pasistačiusios rūmus – nebuvo įsileidžiamos į aukštuomenę. Labiausiai niekinama miestelėnų klasė buvo tie, kurie vertėsi iš savo rankų darbo – kalviai ir amatininkai bei, žinoma, darbininkai, net auksakaliai,

---

*Derybininkai. – *Vert. past.*

dailininkai, mozaikų kūrėjai ir skulptoriai buvo priskiriami šiai klasei ir laikomi tik truputį geresniais už valstiečius.

Nenoriu pasakyti, kad turtai buvo niekinami ar laikomi kažkuo, ką reikėtų slėpti. Tiesą sakant, labai svarbu, jog išsiskiriantis iš kitų, turintis titulą ir užimantis tam tikrą padėtį visuomenėje asmuo taip pat turėtų pakankamai pinigų, užtikrinančių atitinkamą gyvenimo būdą, jei nori būti priimtas į geriausią draugiją. Iš visų naujokų, patekusių į šiuos pasipūtusių žmonių sluoksnius, palankiausiai sutinkamas turtingas, nevedęs ir neturintis vaikų aristokratiškas vyras arba moteris. Taip yra dėl to, kad jis arba ji, jei dar yra pakankamai jauni, gali susituokti su šio sluoksnio atstovais ir taip padidinti vietinio viengungio ar netekėjusios moters turtus. Jei naujokas yra per senas tuoktis, bet neturi įpėdinių, vis dar lieka viltis, kad vietinio patricijaus vaikas gali tapti to asmens įsūniu ar įdukra ir paveldėti jo turtus.

Vindobonos šeimos, turinčios didelius turtus, nesigėdijo jų demonstruoti. Daugelis jų gyveno prabangiose romėnų stiliaus vilose, ir net supanti jų rezidencijas teritorija buvo sutvarkyta pagal savininko skonį. Čia buvo ne tik gėlynai, medžiai, pavėsinės, bet ir žaliuojantys krūmai bei gyvatvorės buvo – kaip man paaiškino, „Matijaus stiliumi“, – dekoratyviai iškarpytos suteikiant dievų, žvėrių, urnų ir kitas formas. Tarp šių krūmų ir gyvatvorių stovėjo statulos, kai kurios vaizduojančios dievus, tačiau daugiausia garsius protėvius. Jos buvo pagamintos iš brangios bronzos ar marmuro, tačiau taip pat sėkmingai galėjo būti išdrožtos iš pigaus medžio, nes visos buvo paauksuotos. Namų vidų puošė prašmatnios mozaikos ir freskos; daugelis baldų buvo pagaminti iš dramblio kaulo spalvos ir saldžiai kvepiančių tujos medžių; grindys inkrustuotos įmantriais geometriniais ornamentais.

Kai kuriose vilose buvo Egipte pagamintos klepsidros, pastatytos gerai matomoje vietoje, kad savininkai galėtų

dažnai ir demonstratyviai į jas pažvelgti. Tai mašina, ženklinanti dienos valandas – nurodanti tikslų *prandiumo** ar poilsio po *sekstos***, *cenos**** ar kurį kitą laiką – ir net nakties valandas, nes jos veikimas nepriklauso nuo saulės, o tik nuo per įrenginį lašančio vandens, kurio kiekis reguliuojamas moduliniu uždoriu.

Vindobonos aukštesniosios klasės atstovams vienodai patinka dabintis ir pasirodant viešai, prieš prastuomenę, ir namie. Ir vyrai, ir moterys viešumoje dėvi apdarus, apsiuvinėtus purpuriniais, žaliais ar kurios nors kitos spalvos, atitinkančios jų rangą, apvadais. Ir dažnai jiems atrodo būtina „atsitiktinai" praskleisti savo apsiaustą ar paltą, kad praeiviai galėtų žvilgtelėti į jų pasivelkamus drabužius, sijonus ar žvilgančio šilko kojines. Tais retais atvejais, kai patricijų luomo moteris kur nors išeidavo, virš galvos ji laikydavo – arba liepdavo laikyti tarnui – paauksuotą *umbraculum*****, kad apsaugotų savo žavią odą nuo saulės, lietaus, vėjo ar sniego. Tačiau dažniausiai šias moteris nešdavo kėdėje, jei jos norėdavo būti pastebėtos, arba neštuvuose, jei to nenorėdavo. O jei tekdavo išvykti į ilgesnę kelionę, jos keliaudavo arklių tempiamoje karietoje, vadinamoje *carruca dormitoria*, sunkioje, dėžės formos, su keturiais ratais, kurioje jos galėdavo atsilošti ir pamiegoti.

Didžioji dalis aukštuomenės komfortui ir papuošalams išleidžiamų pinigų buvo skirta tarnams pirkti ar samdyti. Čia buvo ne tik ekonomų, sodininkų, virėjų ir kambarinių, kurias, suprantama, sutiksi tokiuose didžiuliuose namuose, bet ir tokias pareigas einančių tarnų, apie kuriuos niekada nebuvau girdėjęs. Namų šeimininkas turėjo *nomenklatorių*,

---

*Pusryčių. – *Vert. past.*

**Pietų. – *Vert. past.*

***Vakarienės. – *Vert. past.*

****Skėtį. – *Vert. past.*

visur keliaujantį kartu su juo ir primenantį didikų, kuriuos šis sutikdavo gatvėje, vardus. Ponia turėjo *ornatriksę*, kurios vienintelė pareiga buvo aprengti ir sušukuoti šeimininkę bei nudažyti jos veidą. Namų atžala turėjo *adversatorių*, palydintį šeimininką namo iš naktinio lėbavimo ir perspėjantį apie kliūtis kelyje, už kurių jis girtas galėjo suklupti. Prefektas Mecijus turėjo net lauko tarną, kurio pareigos vadinosi *fazianarijus*, nes jis buvo atsakingas už Mecijaus aptvare laikomų retų paukščių maitinimą ir priežiūrą – visi jie buvo laukinių paukščių, kuriuos, kaip man paaiškino Virdas, vadina fazanais, veislės, tačiau prefektas teigė, kad teisingai juos reikia vadinti „fazės paukščiais", nes tikrasis jų arealas yra tolimojoje Kolchidoje esanti Fazės upė.

Visi šie tarnai, kuriems buvo patikėtos tokios specifinės užduotys, buvo beveik taip pat pasipūtę kaip ir jų šeimininkai, puikavosi savo ypatingu darbu bei pareigomis ir atsisakydavo atlikti darbus, jei jie nors truputėlį neatitikdavo jų aiškiai apibrėžtų funkcijų. Pavyzdžiui, *ornatriksė* verčiau mestų savo darbą nei būtų kur nors pasiųsta, nes tai buvo žemesnio rango *pedisekos* pareiga. Prisimenu, kaip kartą pakviestas pavakarieniauti į vilą vienam virtuvės ekonomų, padedančių ruošti valgį, pasakiau komplimentą kreipdamasis į jį „mano gerasis *coquus**", tačiau jis mane šaltai pertraukė:

– Atleiskite, šviesiausiasis, tačiau aš nesu paprastas *coquus*, perkantis produktus turguje. Esu savo šeimininko *obsonatorius*, perku tik pas pačius prašmatniausius tiekėjus ir gaminu tik skanėstus bei delikatesus.

Taip pat atrodė, kad šie tarnai savo titulus bei šlovę nusinešdavo su savimi į anapilį. Tvirtovėje esančiose legionierių kapinėse aptikau ten palaidoto kažkokio Trifono antkapį, kuris, sprendžiant iš užrašo, buvo legato Balburijaus *tabularijus***.

---

*Virėjau. – *Vert. past.*

**Apskaitininkas. – *Vert. past.*

Taip pat Trifonas buvo vadinamas *variatoriumi*, kas, spėju, buvo aukščiausias pagyrimas, kokio tik galėtų trokšti apskaitininkas. Šis užrašas reiškė, kad Trifonui mirus jo pajamų bei išlaidų knygos buvo patikrintos ir paaiškėjo, kad sumos jose idealiai sutampa.

Vargu ar reikia sakyti, kad aš negalėjau pasigirti nė vienu bruožu ar savybe, kurie, kaip sakiau, buvo būtini norint patekti į Vindobonos aukštuomenės sluoksnius. Nebuvau kilęs iš jokios šeimos, o ką jau ir kalbėti apie kilmingą giminę. Nebuvau žemvaldys ir net negalėjau pasigirti esąs prekybos derybininkas. Niekada nepasižymėjau kare, literatūroje ar tarnyboje imperijai, ar dar kur nors. Vienintelis „tarnas“, kurį kas nors matė man patarnaujant, buvo seniai išvykęs. Turėjau pinigų, tačiau jų niekaip nebuvo galima pavadinti turtais. Vienintelis mano turimas bruožas buvo įžūlumas, tačiau be paliovos stebėjausi, kaip sėkmingai šis bruožas man tarnavo.

Visi mane pažinojo Tiudos išgalvotu vardu, Tornareiku (nors dažniau vadindavo Tornariku), ir, matyt, visi manė, kad tai yra mano kilmės iš kažkokios gotų didikų giminės įrodymas. Kai pokalbyje atsirasdavo galimybė, kartkartėmis atsainiai užsimindavau apie „savo dvarus“, ir, regis, tai įtikindavo mano klausytojus, kad kažkur turiu žemių. Prefektas Mecijus jau buvo pareiškęs, kad turiu slaptų agentų grupę, todėl gaunu konfidencialių žinių apie viską, kas vyksta imperijoje. Ši fikcija buvo plačiai kartojama, o dėl vėliau įvykusio Vezuvijaus išsiveržimo įgijau nepelnytą gebančiojo numatyti įvykius reputaciją, tad „išgarsėjau“, ko kitaip nebūtų pavykę padaryti. Kadangi turėjau pakankamai pinigų gerai rengtis, gyventi geriausiame miesto *deversoriume* ir pirkti gėrimus, kai kartu su kitais jaunuoliais smagindavomės miesto tavernose – ir kadangi aš, kitaip nei dauguma iš tiesų turtingų vyrų, be paliovos nedejuodavau

dėl išlaidų, mokesčių ir atlyginimų – visi manė, kad turiu kur kas daugiau pinigų nei turėjau iš tikrųjų. Svarbiausia, buvau jaunas, nevedęs, bevaikis ir, kaip man sakė, dailaus veido bei kūno sudėjimo.

Žinoma, šios apgavystės ėmiausi turėdamas vieną neapčiuopiamą, bet nesunkiai pademonstruojamą privalumą: buvau kur kas labiau išsilavinęs nei tokių didikų kaip Mecijus ir Sunja sūnūs. O savo kelionėse sukaupiau pakankamai mandagumo ir galantiškumo, todėl nebuvau liurbiškas stačiokas. Tad Vindobonoje per vakarienes ir kitus susibūrimus mėgdžiodavau vyresniųjų elgesį taip vis labiau poliruodamas savo elgseną. Išmokau skiesti vyną vandeniu ir pagardinti jį cinamonu bei kasija, gerti šią bjaurastį nesiraukydamas ir nesikeikdamas kaip Virdas. Išmokau niekinamai nekilminguosius vadinti plebėjais ir „prastuomene". Taip pat išmokau belstis į duris romėnišku papročiu ne krumpliais, o švelniai spardydamas sandalu apauta koja. Turiu prisipažinti, kad man gana dažnai pasitaikydavo proga belstis į uždarytas duris ir daryti tai itin diskretiškai.

Aukštuomenės merginos ir moterys, kaip ir jų vyrai, neklausinėdamos patikėjo mano apgaule. Moteris – našles, ištekėjusias moteris, merginas – mano gebėjimo numatyti įvykius intrigavo dar labiau nei vyrus. Kad ir kaip ten būtų, jos naudodavosi kiekviena galimybe su manimi susitikti, susipažinti ir užkalbinti. Netrukus patyriau tai, apie ką anksčiau nebuvo progos sužinoti. Gana nustebau pastebėjęs, kad su moterimis galiu susidraugauti lengviau nei kiti vyrai. Nekalbu apie trumpą abipusį flirtą ar net aistringus meilės nuotykius; turiu galvoje artimus ryšius, kurie nebūtinai siejami su meile ar lytiniais santykiais. Paengva pradėjau suprasti, kodėl man šiuo požiūriu sekasi geriau nei kitiems vyrams.

Pasaulis jau taip sutvarkytas, kad vyrai apskritai yra laikomi pranašesniais už moteris, ir todėl privalo joms do-

minuoti. Tad natūralu, kad paprastas vyras moteris laiko būtybėmis, jam skirtomis naudotis. Šis eilinis vyras – net jei būtų bjaurus, senas, neišprusęs, kvailas, luošas, vargšas ir bevertis – vis tiek visas pasaulio moteris laikys jam prieinamomis, jei tik jų panorės. Net jei moteris yra kilminga, o jis tik vergo vergas, vyras yra įsitikinęs, kad jei panorėtų, galėtų moterį suvilioti ir užkariauti arba pagrobti ir išprievartauti tik todėl, kad jis yra vyras, o ji – moteris. Ką gi, man taip pat buvo įdiegtas požiūris, kurį pasaulis laiko teisingu ir deramu. Savo prigimtimi buvau pusiau vyras ir didžiąją gyvenimo dalį praleidau tarp vyrų. Dabar, būdamas suaugęs vyras, suprantama, negalėjau atsispirti gražios merginos ar moters kerams ir taip pat norėjau ją užvaldyti. Antra vertus, negalėjau nė vienos moters laikyti žemesne už save ar man pavaldžia, nes iš dalies pats buvau moteris. Net kai būdavau vyras, jausdavausi toks pat vyriškas kaip ir kiti vyrai ir siekdavau grynai vyriškų tikslų, mano prigimties moteriškoji pusė nebūdavo visiškai nuslopinta.

Jei nekreipsime dėmesio į įsidėmėtinas išimtis – paklydusią seserį Deidamiją, galantiškąją ponią Placidiją ir žvitrią mažąją Liviją bei piktas rėksnes, motiną Eterėją ir šviesiausiąją Robėją – dauguma moterų, kurias iki šiol pažinau, buvo sunkiai dirbančios valstietės arba susigūžusios vienuolės. O dabar bendravau su gerai išauklėtomis, laisvomis, inteligentiškomis ir išsilavinusiomis – kai kurios jų net mokėjo skaityti ir rašyti – todėl galėjau stebėti moteris, kurių dvasios nepalaužia sunkus, visą gyvenimą trunkantis darbas ar religingumas arba kurios netampa siaubūnėmis dėl per didelio išdidumo ir ambicingumo. Supratau, kad jų mintys ir jausmai yra visiškai tokie patys kaip ir mano, kai manyje pasireiškia moteriškoji prigimtis.

Nors vyrai, tradicijos, įstatymai ir religinės dogmos tvirtina, kad moteris tėra talpykla, kurią reikia pripildyti, ji žino, kad yra kur kas daugiau nei tik tai. Moteris vyro ne-

laiko tik varpa, galinčia ją užpildyti. Į vyrą ji žiūri kitaip nei vyras į ją. Vyras pirmiausia įvertina moters patrauklumą ir geidžiamumą. Moteris stengiasi įžvelgti, kas slypi po jo išore. Aš tai žinau, nes kaip tik taip žiūrėjau į Gudinandą.

Iš pradžių Vindobonos moterys galbūt jautė potraukį atvykėliui Tornareikui tiesiog iš smalsumo nepažįstamajam ir jo tariamoms žinioms apie daugelį dalykų. Tačiau jos tirpdavo prieš mane bei lipdavo prie manęs ir dėl paprastesnės priežasties: nelaikiau jų tokiomis, kokiomis laikė paprasti vyrai, ir nesielgiau su jomis taip kaip jie. Elgiausi su jomis taip kaip mano moteriškoji esybė norėtų, kad su ja vyrai elgtųsi. Tik to ir reikėjo. Daugelis moterų ir merginų tapo mano artimomis draugėmis ir daugelis jų aiškiai davė suprasti, kad norėtų tapti dar artimesnės, ir ne viena tokia tapo.

Drįstu teigti, kad paprastas vyras, turėdamas galimybę rinktis tokiame vešliame gėlyne, būtų išsirinkęs tik gražiausias ir tobulai sudėtas gėles. Tačiau aš mačiau ne tik išorę ir išsirinkdavau tas, kurios man labiausiai patiko nekreipdamas dėmesio į jų grožį ir amžių. Kai kurios jų buvo gražios, tačiau ne visos. Vienos buvo tik ką prisirpusios merginos, ir aš buvau pirmasis jų meilužis, jas reikėjo švelniai mokyti, ir, manau, aš jas išmokiau. Kitos buvo ne pirmos jaunystės matronos, tačiau nė viena moteris nėra per sena džiaugtis kūniškais malonumais, o kai kurios jų galėjo ir mane kai ko išmokyti.

Pirmą nedviprasmišką kvietimą meilės nuotykiams gavau ir priėmiau iš kilmingos ponios, kurią čia vadinsiu Dona. Pasakysiu tik tiek, kad ji buvo graži, žibuoklių mėlynumo akimis, tačiau išsamiau jos neapibūdinsiu, kad neatspėtumėte, kas ji.

Tą vakarą, kai buvau pakviestas, į jos rūmus nuvykau nekantraudamas, tačiau taip pat ir truputį nuogąstaudamas. Net nusirenginėdamas jos akivaizdoje jaučiausi truputį sutrikęs – ne dėl savo vyriško organo, kuris jau buvo

aistringai pasistojęs, ir ne dėl savo mergaitiškų krūtų, nes sąmoningai įtempdamas pilvo raumenis galėjau jas padaryti beveik nepastebimas. Labiau nerimavau dėl plaukų ant mano kūno stygiaus. Man buvo išdygęs tik gaktos plaukų lopelis ir kuokštai pažastyse, tad baiminausi, kad Donai pasirodys keista, jog mano krūtinė, kojos ir rankos nėra vyriškai plaukuotos, o veido oda visiškai glotni.

Paaiškėjo, kad be reikalo nerimavau. Dona žvaliai nusimetė drabužius palikdama tik vieną, kaip to reikalavo moteriškas kuklumas. Tačiau ir čia ji nebuvo pernelyg drovi, nes vienintelis daiktas, kurį ji pasiliko, buvo plona auksinė grandinėlė, juosianti liekną liemenį. Tad aiškiai pamačiau, kad ant Donos kūno visiškai nėra plaukų, tik galvą dengė varno juodumo garbanos – ir ji truputį nustebo, kad mano visas kūnas nėra glotnus ir žvilgantis. Taip sužinojau dar vieną naują dalyką – romėnų aukštuomenės vyrai ir moterys depiliuoja visus kūno plaukus, nuo skruostų iki pėdų.

Tarsi protiškai atsilikusiam vaikui Dona man paaiškino:

– Mes labai stengiamės nebūti panašūs į barbarus, kurie yra tokie pat plaukuoti kaip ir kailiai, kuriuos jie dėvi. Brangus Tornai, ar yra kokia nors priežastis, dėl kurios tu vašku nepašalini šiuos tris nereikalingus plaukų lopinėlius?

– Toks yra mano tautos paprotys, – atsakiau, – plaukus laikyti savotišku papuošalu.

Man juk reikėjo šiek tiek gaktos plaukų, kad nu slėpčiau, jog neturiu kapšelio ir sėklidžių.

– *Alius alia via,* – tarė Dona nerūpestingai pamiršdama šią temą. – Kitais požiūriais esi labai dailus jaunuolis. – Ji vertinamai nužvelgė mane. – Tas nedidelis randas ant antakio gundo pabučiuoti. Tačiau pusmėnulio formos randas ant dešinės rankos yra vienintelis defektas, darkantis tavo skaistų kūną. Nuo ko jis atsirado?

– Viena ponia, – pamelavau, – naktį apimta ekstazės negalėjo sutramdyti savo geismo ir nusprendė manęs paragauti.

– Oho! – sušuko Dona primerkdama spindinčias tarsi katės akis. – Tu jau mane jaudini, Tornai.

Ir ji tarsi katė išsidriekė savo plačioje ir minkštoje lovoje.

Tada atėjo akimirka, kai išties sunerimau, nes iki tol buvau poravęsis tik su viena moterimi, ir tai melagingu pretekstu. Nors tą naktį su Dona neketinau daryti nieko tokio, ko nebūčiau seniau daręs su Deidamija, tuo metu buvau sesė Torn ir laikiau save moterimi. Dabar turėjau tą patį daryti kaip vyras, ir aistringai, taip, kaip Gudinandas mylėjosi su Juhiza.

Todėl kai mūsų su Dona kūnai aistringai susipynė, pastebėjau, kad bent jau pasąmonės kertelėje – kaip tai pakankamai suprantamai pasakyti? – prisimindavau, kaip mokiau Gudinandą naudoti pirštus, lūpas ir varpą. Tuo pat metu, stengdamasis sukelti didesnį malonumą Donai, prisimindavau tas glamones, kurios labiausiai tenkino ir Juhizą, ir Deidamiją.

Be to, kol mudu nevaržomai mėgavomės mano vyriškumu, vėl pajutau, kad abu esame kelios asmenybės vienu metu – Tornareikas ir Dona, Juhiza ir Gudinandas, sesė Torn ir sesuo Deidamija – aktyvi ir pasyvi, įsiskverbianti ir įsileidžianti, duodanti ir gaunanti, ištrėškianti ir nuryjanti. Kaip jau buvo nutikę anksčiau, pojūtis, kad abu esame daugybė persipynusių dvigubos lyties asmenybių, pakaitomis atliekančių įvairias funkcijas, mano pasitenkinimą neapsakomai sustiprino. Manau, tai kažkaip padidino ir Donos pasitenkinimą, nors ji negalėjo patirti to daugiau nei žmogiško daugialypiškumo pojūčio.

Kad ir kaip ten būtų, kai pagaliau pajėgė rišliai kalbėti, Dona džiaugsmingai atsiduso:

– *Macte virtute*! – ir juokaudama pridūrė: – Rekomenduosiu tave savo draugėms.

– *Benigne*, – padėkojau jai pašiepiamai iškilmingai, – tačiau nemanau, kad man prireiks šios rekomendacijos. Daugybė tavo draugių jau pademonstravo savo norą...

– Ei! Nutilk, pagyrūne! Gali būti, kad susidursi su daugiau iššūkių nei pajėgsi susidoroti. Papasakosiu tau istoriją apie vyrą, kuris turėjo dvi labai savanaudes meilužes. Viena buvo graži, tačiau pagyvenusi, o kita – labai jauna ir žavi. Ar gali atspėti, kas nutiko vyrui?

– Ar tai mįslė, Dona? Manyčiau, jis ilgai ir laimingai gyveno.

– Visai ne. Netrukus jis visiškai nupliko.

– Nesuprantu. Net nuo nesaikingų... hm... pastangų vyras negali nuplikti.

– Sakiau, kad abi meilužės buvo pavydžiai savanaudės. Vyresnioji ponia išrovė visus jo juodus plaukus, o jaunėlė – visus žilus.

Ji nusijuokė iš savo pasakojimo, o Dona yra ta linksmuolė, kuri juokiasi visu kūnu, tad jis pradėjo taip gundomai virpėti, kad man vėl atsirado įkvėpimas užsiimti kitais nei kalbos reikalais.

Daugiau nepasakosiu jokių smulkmenų apie tą kartą su Dona ar kitus kartus su kitomis Vindobonos moterimis ir merginomis – pasakysiu tik tiek, kad nenuplikau. Tad dar kelis mėnesius linksminausi mėgaudamasis, kad esu Tornareikas, nuolatos pamatydamas, sužinodamas ir patirdamas naujų dalykų.

Gruodį dalyvavau – kartu su visais Vindobonos gyventojais, pradedant hercogu ir baigiant niekingiausiu vergu – septynių dienų Saturnalijos šventėje. Didingesniuose rūmuose turtingesnės šeimos rengė ištaigingas puotas, kurios tęsėsi nuo sutemų iki aušros. Nors pokyliai prasidėdavo griežtai oficialiai, vėliau įtampa atslūgdavo, ir jie virsdavo girtuokliavimu bei nešvankybėmis.

Siautulingiausia šventė, kurioje teko dalyvauti, buvo legato Balburijaus iškeltas pokylis savo Geminos legionui. Kadangi oficiali dingstis švęsti Saturnaliją yra saulės kilimas iš jos žemiausio viduržiemio taško danguje ir kadangi

Mitrą jos garbintojai laiko *Deus Solis** , ir kadangi beveik visi romėnų kariai vis dar garbina Mitrą, suprantama, kariuomenė šią šventę švenčia smarkiai girtaudama.

Dykinėjau vienoje tvirtovės kareivinių stebėdamas, kaip kareiviai girtauja su ištvirkėlėmis, atvykusiomis iš varginguјų miesto kvartalų, kai mane priėjęs užkalbino gerokai padauginęs vyno dekurijus. Jis draugiškai apkabino mane per pečius ir ėmė postringauti mėgindamas įkalbėti išsižadėti dabartinės religijos, kad ir kokia ji būtų, ir atsiversti į didingesnį mitraizmo tikėjimą.

– Žinoma, turėsi pradėti turėdamas bandomąjį laipsnį – ik – varno, slaptojo nario ar kario. Tačiau vėliau, parodęs norą sužinoti, stropumą ir pamaldumą – ik – galėsi pakilti iki perso laipsnio. Kai kuriuose legionierių postuose – ik – tai – aukščiausias laipsnis, kurį gali užsitarnauti. Tačiau čia, Geminos legione, yra keli saulės pasiuntiniai, ir vienu jų aš turiu garbės būti. Ir – nori tikėk, nori ne – tarp mūsų yra žmogus, kuriam suteiktas pats aukščiausias, geidžiamiausias mitraisto titulas – Tėvas. Vargu ar reikia sakyti, kad šis titulas suteiktas mūsų garbingajam legatui. Jaunasis Tornarikai, aš sutinku tave rekomenduoti bandomajam laikotarpiui. Ką pasakysi, ik?

– Štai ką pasakysiu, ik, – šaipydamasis taip pat sužagsėjau. – Dekurijau, saulės pasiuntiny, man teko susipažinti su daugybe žmonių, norėjusių atversti kitus į savo tikėjimą. Kiekvienas jų primygtinai tvirtino: „Privalai priimti mano dievą, mano religiją, mano dvasininkus ir mano tikėjimą." Visiems jiems – ir tau, dekurijau, – atsakau: *thags izvis, benigne, eúkharistô*, tačiau pagarbiai atmetu šį siūlymą.

Vasario mėnesį visas miestas šventė Luperkaliją. Sakoma, kad prieš daugelį šimtmečių per šią šventę būdavo aukojamas ožys, jam būdavo nudiriamas kailis, supjaustomas

---

*Saulės dievu. – *Vert. past.*

juostelėmis ir iš jo padaromi botagai. Tačiau jau seniai Luperkalija tapo sukultūrinta švente. Botagai daromi iš kaspinų, o iš senosios ceremonijos liko tik tai, kad maži nuogi berniūkščiai bėgioja miesto gatvėmis mojuodami šiais švelniais botagais, o daugybė moterų pastoja jiems kelią, kad būtų „nuplaktos". Buvo tikima, kadangi autentiški botagai padaryti iš gašlių ožių, „nuplakimas" išgydys moters nevaisingumą arba padarys ją vaisingesnę. Kitais atžvilgiais Luperkalija buvo tik dar viena priežastis puotauti, švęsti ir girtauti.

Kovo mėnesį Vindobona ir visos kitos imperijos bendruomenės turėjo dar vieną progą švęsti raudona kreida kalendoriuje nepažymėtą dieną. Pirmąją mėnesio savaitę pasiuntiniai atvykdavo į visas provincijas pranešti, kad kažkoks Glicerijus turėtų užimti imperatoriškąjį sostą šešiolika dienų prieš balandžio pirmąją. Niekas per daug nežinojo apie šį Glicerijų, išskyrus tai, jog jis buvo iš nežinios ištrauktas karys, kad laikinai valdytų imperiją po to, kai beveik vienu metu mirė imperatorius Antemijus ir karalių skyrėjas Rikimeras. Glicerijui turėdavo būti suteikiamas imperatoriaus titulas, o visiems Romos piliečiams buvo liepiama švęsti jo atėjimą į sostą nurodytą kovo mėnesio dieną ir linkėti naujajam imperatoriui *salve atque flore*! Nors Glicerijus ir buvo niekas, tačiau Vindobona su džiaugsmu sutikdavo bet kurią progą surengti šventę. Kadangi tai buvo valstybės šventė, bent jau pagal įgaliojimą, visos iškilmėse dalyvaujančios moterys dėvėdavo stolas, o visi vyrai togas, ir aš apsidžiaugiau, kad siuvėjas primygtinai įsiūlė ir man pasiūti togą.

Tačiau, tiesą sakant, nuolatinių viešų susibūrimų ir pasilinksminimų kupinas gyvenimas, susitikimai su tais pačiais žmonėmis, kad ir kur nueičiau, ištisas dienas nieko neveikiant, tik, vietinių gyventojų žodžiais tariant, „audžiant Penelopės voratinklį", kas reiškė beprasmį laiko leidimą, ėmė varginti.

Nusprendžiau, kad jau sužinojau viską, ko šie žmonės galėjo mane išmokyti apie aukštesniųjų klasių elgesio normas, manieras ir užsiėmimą. Dabar ir jų elgesys, ir pokalbiai man atrodė daugiausia dirbtini, apsimestiniai ir banalūs.

Norėjo susipažinti su mažiau rafinuotais, tačiau tikroviškesniais žmonėmis. Iš visų iki šiol turėtų draugų vyrų geriausias, senasis miškų gyventojas Virdas, iš pradžių tebuvo menkas kolonijinis karys. O Gudinandas, geriausias mano amžiaus draugas, buvo kilęs iš pačių visuomenės padugnių. Vyliausi, kad vėl nusileidęs į šiuos sluoksnius sutiksiu tokių pačių žavaus būdo ir draugiškų žmonių.

Na, neketinau visiškai išsiskirti su Vindobonos aukštuomene; manęs visiškai neišvargino daugelio moterų, su kuriomis ten susipažinau, draugija. Be to, negalėjau tiesiog slampinėti miesto varguomenės kvartale ir taip įgyti prasčiokų palankumą. Plebėjai galėjo žavėtis, pavydėti ar nekęsti pranašesnių už juos, tačiau, be jokios abejonės, kiekvieną jų atpažindavo, taip pat ir šviesiausiąjį Tornariką. Man reikėjo naujos tapatybės, kurią kada tik panorėjęs galėčiau prisiimti arba jos atsisakyti. Tam nereikėjo įmantriai maskuotis. Tereikėjo iš vyro virsti moterimi: pasirinkti kitą vardą, trupučio kosmetikos, moteriškų drabužių ir moteriškos elgsenos. Tai padaryti įtikinamai man turbūt buvo lengviau nei kam nors kitam.

Šiam mano antrajam „aš“ taip pat reikėjo kitos gyvenamosios vietos. Prisiminiau, kaip Tiudai pasiteiravus apie pigų būstą Amalrikas jį nukreipė į kažkokios našlės namus. Tad paklausiau Amalriko, kaip juos rasti.

– Našlės Denglos lūšną? – paklausė jis iš pasibjaurėjimo susiraukdamas. – *Vái*, kodėl jūsų kilnybė nori ten patekti?

– Tik pasiimti slaptų pranešimų, – pamelavau, – ir išsiųsti į juos atsakymus. Su Tiuda, savo tarnu ir agentu, susitarėme, kad našlės namai bus tokių pranešimų perdavimo vieta.

– *Gudisks Himins*, – sumurmėjo Amalrikas. – Bijau, jūsų pranešimai jau nėra slapti. Toji moteris tikrai visus bus atplėšusi ir perskaičiusi arba pagarsinusi jų turinį ir pasinaudojusi jais savo tikslais.

– Jūs nekokios nuomonės apie šią moterį, – nusijuokiau.

– Ne tik aš, jūsų kilnybe. Tokios nuomonės apie ją visi Vindobonos gyventojai, aukštuomenė ir prasčiokai. Ji ne tik vagia viską, ką gali, našlė taip pat šniukštinėja apie garsių žmonių nusikaltimus ir nuodėmes, o tada išmelžia iš jų nemažai aukso grasindama atskleisti šias nemalonias paslaptis. Vieni sako, kad ji visa tai sužino pasitelkdama raganavimą. Kad ir kaip našlė tai darytų, ji žino tiek daug slaptų dalykų apie valstybės vyrus ir įstatymų leidėjus, kad šie nedrįsta išvyti jos iš miesto, kaip privalėtų. Šiaip ar taip, tikiuosi, man pavyko jus įtikinti laikytis nuo jos atokiau.

Ir vėl nusijuokiau.

– *Ni allis*. Tik sužadinai mano smalsumą. Visada stengiuosi sužinoti ką nors nauja. Tad vos tik žvilgtelėjęs į tokią savanaudišką būtybę galiu ko nors išmokti.

4

Gyvendamas pas našlę Denglą išties daug ką sužinojau, tačiau bjaurėčiausi ką nors kitą mokyti dalykų, kurių tada išmokau pats.

Kai vieną dieną priešpiet pasibeldžiau į jos duris, vilkėjau seniausią ir labiausiai nuskurusį moterišką apdarą, o ryšulėlyje turėjau vos kelis savo mantos daiktus, kad mano išvaizda atitiktų naują vargganą plebėjišką asmenybę. Išklypusias ir pilnas rakščių duris atvėrė žema, prakauli maždaug Amalriko amžiaus moteris. Ji buvo apsirengusi truputį geriau už mane, nors apdaro patricijišku niekaip nepavadinsi.

Moters veidas buvo įdubęs, o oda atrodytų išblyškusi, tačiau buvo labai gausiai padengta rusvos spalvos jūros dumbliais, Kioso salos žeme ir vašku; plaukai tikriausiai jau pradėję žilti, tačiau jie buvo dirbtinai parausvinti agurklės dažais.

– *Caia* Dengla, – pagarbiai kreipiausi, – esu naujokė Vindobonoje ir kelioms savaitėms ieškau būsto. Man sakė, kad jūs kartais apgyvendinate nuomininkus, gaunančius visą išlaikymą.

Ji nužvelgė mane nuo galvos iki kojų, kur kas labiau tiriamai nei aš ją apžiūrėjau. Tada net nepasidomėjusi, kuo aš vardu, paklausė:

– Ar esi pajėgi susimokėti, mergaite?

Ištiesiau delną su keliomis sidabrinėmis silikomis. Nors Denglos akys godžiai sublizgo, ji niekinamai suprunkštė:

– Čia pakaks tik už savaitės nakvynę ir maistą.

Nepareiškiau, kad jos prašoma kaina yra nežmoniška, tik nuolankiai pridūriau:

– Tikiuosi užsidirbti dar.

– Iš paleistuvystės? – kapotai paklausė ji. Tačiau Dengla, matyt, neturėjo jokių moralinių prieštaravimų dėl šio verslo, nes pridūrė: – Jei savo sugulovus ketini linksminti čia, būstas kainuos brangiau.

– Nesu *ipsitilla**, *caia* Dengla, – atsakiau, tačiau neparodydamas nei paniekos, nei linksmumo, o vis dar nuolankiai aiškindamas: – Kaip ir jūs, jauna tapau našle, ir šios kelios silikos – tai viskas, ką man paliko vyras. Tačiau neblogai moku kailių tempimo amatą. Tikiuosi įsidarbinti kurioje nors vietinėje dirbtuvėje.

– Užeik į vidų. Kuo tu vardu, mergaite?

– Mane vadina Veleda, – atsakiau.

Senosios kalbos vardas, kuriuo dabar pasivadinau, reiškia „paslapčių atskleidėja“, ir juo vadinosi senovės germaniškos

---

*Paleistuvė. – *Vert. past.*

kilmės poetė vaidilutė. Buvau nusprendęs daugiau niekada nesisavinti Virdo mylimosios Juhizos bei kitos Juhizos, kurią buvo įsimylėjęs Gudinandas, vardo.

Denglos namai nė iš tolo nepriminė prabangaus Amalriko *deversoriumo*, tačiau vidus buvo kur kas prabangesnis nei atrodė iš išorės. Žinoma, negalėjau tikėtis apsigyventi gerai įrengtuose šeimyniniuose kambariuose, o kamaraitė palėpėje, kurią man parodė, buvo mažytė ir šykščiai apstatyta pigiausiais baldais, tačiau visiškai tenkino mano poreikius.

Nė kiek nesutrikusi Dengla pareiškė:

– Jei prieš ateidama klausinėjai apie mane, tau pasakė, kad aš vagiu. Nekreipk į tai dėmesio. Tau nereikės nerimauti dėl savo turto. Vagiu tik iš vyrų. Tačiau, kalbant atvirai tarp mūsų, moterų, ar mes visos to nedarome?

– Kol kas dar neturėjau galimybės, – sumurmėjau.

– Aš tave išmokysiu, – dalykiškai pareiškė Dengla, – jei pas mane gyvensi pakankamai ilgai. Kol kas neturiu kitų nuomininkų, su kuriais galėtume pasipraktikuoti. Tačiau tave išmokysiu to ir kitų dalykų, kurie tau suteiks naudos, pelno ir net malonumo. Nesigailėsi čia apsigyvenusi, caia Veleda. Duok man tuos silikus. Tačiau atmink: negrąžinsiu nė numijaus, jei apsigalvosi savaitei dar nepasibaigus.

– Kodėl turėčiau apsigalvoti?

Dengla taip susiraukė, kad vos nesutrūkinėjo jos veidą dengiantis dumblių ir vaško sluoksnis.

– Kadaise, ir tik vieną vienintelį kartą gyvenime, padariau klaidą, ir už ją buvau dukart nubausta. Apgailestaudama turiu pasakyti, kad turiu sūnus dvynius, kuriais dar nespėjau atsikratyti. Jie gyvena čia.

– Nė kiek neprieštarauju, kad namuose yra vaikų, – atsakiau.

– O aš prieštarauju, – per dantis iškošė Dengla. – Jei būčiau pagimdžiusi mergaites, dabar jos būtų tokio amžiaus, kai... gali nešti naudos ir džiaugsmo. Tačiau berniukai! Galų gale, kas yra berniukai, jei ne maži vyrai? Gyvuliai!

Ji man pasakė, kad greitai bus pateikti *prandium,* ir pasišalino. Išsipakavau kelis savo daiktus ir tvarkingai išdėliojau kambarėlyje, tada nulipau žemyn pirmą kartą pavalgyti pas Denglą. Ne itin nustebau, kad, nepaisant skelbiamo skurdo, našlė samdė tarnaitę, kuri virė valgį ir patarnavo prie stalo. Tai buvo tamsaus gymio moteris, vardu Melbai, maždaug to paties amžiaus kaip jos šeimininkė ir tokio pat negražaus veido, tik ji nesigražino vašku ir pudra. Suprantama, tarnaitėms tai nederėjo.

Kai mane supažindino su moterimi, tik iš mandagumo paklausiau:

– Melbai? Juk tai etruskų vardas, tiesa?

Ji piktai linktelėjo ir beveik rėkte išrėkė:

– „Etruskai" – lotyniškas žodis, ir mums nepatinka, kai mus taip vadina. Mūsų rasės – kuri yra gerokai senesnė už romėnų – atstovai save vadina *rasenarais.* Aš esu *rasna.* Pasistenk įsidėmėti, jaunoji Veleda!

Gana apstulbau, kad tarnaitė šitaip kalba su mokančia už paslaugas viešnia. Tačiau netrukus ji sėdo kartu su mumis pietauti, vėliau išgirdau, kaip Melbai šaukia ant berniukų, o dar vėliau gana dažnai girdėdavau ją kalbant su tariamąja šeimininke kaip su sau lygia. Tad pradėjau suvokti, kad Melbai yra ne visai namų tarnaitė, o Dengla visai nėra jos šeimininkė, tačiau gerokai vėliau sužinojau, kokie santykiai jas sieja.

Tikrieji tarnai, o gal net vergai, namuose buvo berniukai. Robeinui ir Filipusui dar nebuvo dvylikos, ir, kaip buvo galima tikėtis, jie buvo negražūs ir nelabai gabūs. Tačiau tądien ir kitų valgių metu gražiai elgėsi prie stalo ir buvo mandagūs kelis kitus kartus, kai buvau jų draugijoje. Tiesą sakant, dvyniai buvo susigūžę iš baimės, beveik nebylūs ir nematomi, nes arba motina, arba Melbai įsakydavo atlikti kokį nors nemalonų darbą arba šaukdamos liepdavo dingti iš akių.

Antrą gyvenimo pas Denglą dieną iš jos namų išėjau anksti rytą tariamai ieškoti darbo pas kailiadirbį. Jei tikrai būčiau norėjęs, tikriausiai tokį darbą būčiau gavęs, tačiau iš tiesų tenorėjau pažvelgti į miestą, taip sakant, kitomis akimis. Nustebau kaip Veleda išvydęs daugybę dalykų, kurių nepastebėdavau vaikščiodamas tomis pačiomis gatvėmis kaip Tornareikas. Dabar, būdamas liaudies atstovas, o ne žvelgdamas į žmones iš šviesiausiojo aukštumų, galėjau stebėti paprastų miestiečių veiklą nepriversdamas jų mesti savo užsiėmimą ir sveikinti mane ar pasitraukti man iš kelio arba pusiau sąmoningai stengtis kelti mažesnį triukšmą dirbant, liautis ginčytis ar ištiesti ranką prašant išmaldos. Žmonės tiesiog dirbo savo darbą ir nekreipė į mane jokio dėmesio.

Žiūrėjau, kaip puodžius žiedžia elegantišką urną, o kai jis pakilo nuo rato nunešti urną į degimo krosnį, pastebėjau, kad eina pakrypęs, nes visų puodžių ratą sukanti koja yra storesnė ir raumeningesnė už kitą. Taip pat stebėjau, kaip namų šeimininkė skalbia visą geldą skalbinių, tada apvynioja juos apie medinį volą ir ritinėja ant plokščios medinės lentos, kol sausai išgręžia. Mačiau, kaip akmentašys pemza šlifuoja ką tik atkirstą marmuro luitą ir dažnai stabteli atsikosėti, atsikrenkšti ir išspjauti skreplius, nes gerai žinoma, kad akmentašiai, kaip ir karjerų bei kasyklų darbininkai, paprastai miršta jauni nuo plaučių ligos, kurią graikai vadina *phtisis* arba džiova.

Dabar, kaip Veleda, atkreipiau dėmesį į ypatingus Vindobonoje sklindančius garsus. Žinoma, nei Tornareikas, nei joks aukščiausias patricijus negalėjo negirdėti tokio judraus ir gausiai gyvenamo miesto keliamo triukšmo. Jame sklido kanopų ir ratų kakofonija, gyvulių žvengimas, bliovimas ir maurojimas, šunų lojimas, kiaulių žviegimas, vištų kudakavimas. Taip pat girdėjosi stalių plaktukų kaukšėjimas, metalo žvangėjimas, pinigų keitikų monetų skambėjimas,

ridenamų vyno statinių dardėjimas, gatvės muzikantų čirenimas ir brunzgimas, prekiautojų ir keliaujančių barzdaskučių baubimas, girtų kareivių šūkaliojimas, besiginčijančių moterų spiegimas ir besimušančių vyrų riaumojimas. Tačiau dabar aš išgirdau dainuojant. Tą skalbėją, palinkusią ties gelda, puodžių, niūniuojantį dūzgiant jo žiedimo ratui. Iš katalikų bažnyčios sklido vaikų, dainuojančių katekizmo klausimus ir atsakymus, kad geriau juos įsimintų, balsai. Atrodė, kad visi dirbdami dainuoja.

Tą vakarą grįžęs namo pasakiau Denglai, kad radau kailių ištempėjos darbą ir kad mano atlyginimas bus vienetinis, nes kadangi gerai moku šį amatą, uždirbsiu daugiau nei paprastą algą, kurios užtektų gyventi pusbadžiu. Tad, paaiškinau, turėsiu pinigų kurį laiką mokėti jai už būstą. Dengla mane pasveikino – ir esu tikras, kad nuoširdžiai, nes ši žinia turėjo tenkinti jos godumą. O po *cenos*, kai pasakiau, kad eisiu „prasiblaškyti" po sunkios darbo dienos, ji pritardama man net supratingai šyptelėjo.

Jei būčiau aukštuomenės dama, negalėčiau viena vakare išeiti į gatvę. O kaip plebėja turėjau kur kas daugiau laisvės klaidžioti kada ir kur tik man patinka. Žinoma, negalėjau atsisėsti tavernoje, gerti ir susipažinti su tokiais šauniais vyrukais kaip Virdas ir jo sugėrovai. Taip pat kartais vakare – vaikščiojant deglų apšviestomis gatvėmis, valgant gatvės užkandinėje ar stebint mimų grupės pokštus – mane galėjo užkabinti girtas vyras ar siūlytis blaivus. Tačiau dažniausiai pakakdavo geraširdiškai pajuokauti, kad priekabiautojas pasitrauktų, o jei to nebūdavo gana, turėjau pakankamai jėgų palikti jį gulintį ant žemės pasliką su sulaužyta nosimi ar išmuštais dantimis ir išaugusia pagarba moterims. Tačiau apskritai žemesnių klasių žmonės kur kas mažiau linkę nusikalsti nei apie juos galvoja kilmingesnieji. Ir dieną, ir vakare teko sutikti padorių moterų ir vyrų, kurie tapo mano draugais, tačiau neteko susipažinti su žmogumi, ku-

riam jausčiau tokį potraukį, kokį jaučiau Gudinandui. Tad kai tik pajusdavau kūniškų santykių poreikį, grįždavau į Tornareiko tapatybę ir aplankydavau kurią nors iš kilmingesnių savo damų.

Kai baigiau pirmąją „darbo" savaitę, sumokėjau Denglai lupikišką kainą už kitos savaitės būsto nuomą. Praėjusią naktį nemiegojau jos namuose, nes ją praleidau su jauna šviesiausiąja, kurios tėvai buvo išvykę. Tad imdama mano pinigus Dengla ištvirkėliškai nusišypsojo ir atsainiai mestelėjo, kad neprieštarauja mano siekiui „pasididinti" pajamas taip, kaip man patinka.

– Doringieji ir griežtieji įsitikinę, kad *ipsitilla* pardavinėja savo kūną, tačiau aš su tuo nesutinku. *Ipsitilla* ar net pati pigiausia *noctiluca* atsiduoda už pinigus lygiai tiek pat, kiek bet kuri dama. Jai atlyginama pinigais už tai, kad atsidavė savo noru, kaip ir garbingiausia ištekėjusi žmona. Jei kada nors susigėstum, Veleda, pažvelk į visa tai, kaip aš patariu. Laikausi tokių pažiūrų, nes kartą ir aš panašiai linksminausi. Tik vieną kartą su plaukuotu *suevu*, vardu Denglis, ir to vieno karto pakako, kad visiems laikams pasišlykštėčiau vyrais. Žinoma, pabėgdama visiškai ištuštinau jo piniginę, o vėliau net nusprendžiau pasiimti jo pavardę, nes ji buvo garbingesnė, – Dengla droviai nusijuokė, – nei kitos, kurias turėjau. Tačiau, kaip žinai, vienintelis mano apčiuopiamas atpildas už pasilinksminimą yra šiedu.

Ji mostelėjo dvynių link, ir berniukai baugščiai krūptelėjo.

– Tačiau, Veleda, jei tavęs nekamuoja vaisingumas, o vyrai nekelia pasišlykštėjimo, trankykis su jais kiek tik širdis geidžia. Tik žiūrėk, kad iš jų išmelžtum visus pinigus, iki paskutinio numo. Šventikai, pamokslininkai ir filosofai – o jie visi yra vyrai – norėtų, kad visi – ypač moterys – tikėtų, jog septynios moralinės dorybės yra brangios relikvijos, kurias motinos turėtų perduoti dukterims. Tačiau mes, moterys, išmanome geriau. Kiekviena dorybė egzistuoja

tik dėl to, kad būtų parduota tam, kuris užsinori pirkti pirmas arba pasiūlo aukščiausią kainą. Pavyzdžiui, aš nesutinku įžvelgti amoralumo bet kokiame veiksme, iš kurio pasipelnau. O tau, Veleda, patariu kaip savo tikrai mylimai dukrai. Galiu pasakyti, kaip tapti dar gražesne nei esi ir taip virsti vertingesne preke. Pavyzdžiui, išeidama vakare pasiimk rankšluostėlį, sukvėpintą čiobrelių aliejumi. Sutikusi potencialų sugulovą pavėduok juo sau prieš veidą. Nuo to tavo akys ims švytėti ir gundomai žaižaruoti. Taip pat...

– *Caia* Dengla, aš nesu prekė, – nutraukiau jos patarimų srautą. – Kiekvieną numą uždirbu sąžiningu darbu. Ir įsivaizduoju, kad jei kada nors tapčiau motina, didžiuočiausi turėdama tokius du mylinčius sūnus.

– Mylinčius, – prunkštelėjo našlė. – Jei turėčiau dukras, jos tikrai mane mylėtų. O šie? Nuo pat kūdikystės, kai turėjau juos maitinti, vaikai buvo man atgrasūs. Mažas vyras, čiulpiantis mano papą – fui! Net negalėjau jų parduoti, kad taptų charizmatikais, nes nebuvo pakankamai gražūs, ar kaip vergus, nes nebuvo pakankamai protingi. Tačiau, ačiū Bakchui, netrukus jiems sukaks dvylika, ir aš jais atsikratysiu.

Dengla, matyt, buvo įsitikinusi ir neketino keisti savo nuomonės, kad esu nes kas kita, o pigi gatvės naktinė peteliškė, ypač todėl, jog aš ir toliau kartą per savaitę nenakvodavau jos namuose. O aš savo ruožtu matydamas, kaip Dengla laižo lūpas kalbėdama apie nesamas dukteris, įtariau, kad ji ir *rasna* Melbai yra sugulovės – tik jos, kiek galėjau spręsti, niekada viena kitos aistringai neglamonėjo, neištardavo meilių žodelių ir net neapsikeisdavo meiliais žvilgsniais, moterys taip pat nei dieną, nei naktį neužsibūdavo pakankamai ilgai tame pačiame kambaryje. Tačiau jos kiekvieną penktadienio vakarą, po *cenos*, išeidavo iš namų ir negrįždavo visą naktį. Man visiškai nebuvo smalsu apie tai pasiteirauti, o Dengla daugiau neklausinėjo ir neaptari-

nėjo mano naktinių žygių, tad dar kelias savaites gyvenau savo dvigubą gyvenimą be reikšmingesnių nuotykių.

Per Didžiąją savaitę kelis kartus nuėjau į mišias miesto arijonų bažnyčioje pažiūrėti, kuo krikščionių arijonų pamaldos skiriasi nuo katalikų. Kunigas, *tata* Avilfas, buvo *ostrogotas*, o jo visi diakonai ir diakono padėjėjai bei patarnautojai buvo vienokių ar kitokių germaniškų tautų ar genčių atstovai. Tačiau jie visai nepanėšėjo į nuožmius laukinius, o buvo malonūs, mandagūs ir tradiciškai, net letargiškai atsidavę laikėsi ritualų kaip ir bet kuri kita panaši katalikų šventikų grupė.

Didįjį šeštadienį bažnyčioje kunigas suteikė krikštą penkiems ar šešiems *katechumenams** beveik taip pat, kaip dažnai buvau matęs darant šventojo Damijono vienuolyno koplyčioje, tik kiekvieną *katechumeną* į krikšto vandenį panerdavo tris kartus, o ne vieną, kaip reikalauja katalikų apeigos. Šeštadienį po Velykų pas *tatą* Avilfą pasiprašiau audiencijos apsimetęs, kad esu katalikė, norinti atsiversti į arijonizmą, ir pagarbiai paprašiau paaiškinti, kodėl skiriasi panardinimas krikšto metu. Jis man paslaugiai paaiškino.

– Krikščionybės aušroje, mano dukra, visi *katechumenai* per krikštą buvo nardinami tris kartus. Tik atsiradus arijonizmui katalikai pakeitė savo liturgiją nurodydami, kad panardinti reikia vieną kartą. Tai buvo padaryta tik tam, kad jų tikėjimą atskirtų nuo mūsų, supranti, taip pat kaip seniai priimtas Bažnyčios nutarimas sekmadienį paskelbti šventadieniu, kad būtų atsiribota nuo žydų šabo šeštadienį, o Velykos tapo keliama švente tik dėl to, kad ją būtų galima kiek įmanoma labiau atitolinti nuo žydų Velykų. Tačiau mes, arijonai, nepabrėžiame skirtumų tarp katalikų ir mūsų. Mes tikime, jog Kristus pageidavo, kad jo sekėjai praktikuotų dosnumą ir pakantumą, o ne išskirtinumą. Jei tu,

---

*Kandidatams krikštytis. – *Vert. past.*

caia Veleda, šią akimirką nuspręstum, kad nori atsiversti, tarkime, į judaizmą – ar net grįžti į mūsų protėvių pagonišką tikėjimą – tiesiog tau palinkėčiau laimės pasirinkus naują religiją.

Apstulbau.

– Tačiau juk šventasis Paulius sakė: „Skelbk Dievo žodį; peik, melsk, priekaištauk; dirbk pamokslininko darbą." *Tata* Avilfai, negi net nemėgintumėte manęs atkalbėti, kad taip drastiškai nenutolčiau nuo krikščionių Bažnyčios?

– Ne, *ni allis*. Jei dorai gyvensi, dukra, neskriausi kitų, mes, arijonai, tvirtinsime, kad tu paklūsti tam, ką šventasis Paulius pavadino „Dievo žodžiu".

Visai atsitiktinai, grįždamas iš arijonų bažnyčios, pastebėjau iš kitos šventyklos – pagoniškos, garbinančios Bakchą, – išeinančias našlę Denglą ir *rasną* Melbai. Jos ir daugybė kitų moterų – bei keli vyrai – iš šventyklos išėjo slapukiškai po dvi ir tris, visos susigūžusios į apsiaustus, tačiau Dengla išsiskyrė savo raudonais plaukais. Išėję žmonės apsidairydavo į visas puses, matyt, tikrindami, ar neatsiras tokių, kurie juos galėtų atpažinti, tada skubiai sprukdavo šalin. Toks atsargumas buvo protingas. Net labiausiai dvasiškai neatgimę pagonys Bakcho garbinimą šimtmečiais laikė amoraliu ir smerktinu. Šventyklos sienos buvo išterliotos nepritariančių praeivių parašytomis nepadoriomis eilėmis ir nešvankybėmis.

Prisiminiau, kaip Dengla šaukėsi Bakcho vardo. Be to, gerai žinoma, kad romėnai, išvijęs etruskus, arba *rasenarus*, iš Italijos pusiasalio, juos laikė – ir vis dar laiko jų išsibarsčiusius palikuonis – giliai pasinėrusiais į bjaurius prietarus ir raganavimą.Taigi Dengla ir Melbai buvo bakchantės. Kadangi tai buvo šeštadienio rytas, vadinasi, šios moterys penktadienio naktis praleisdavo Bakcho šventykloje. Tačiau man buvo smalsu, kokiose pamaldose jos ir visi šie kiti žmonės galėjo būti visą naktį.

– Ar norėtum sužinoti? – tiesmukai paklausė manęs Melbai, kai visos trys grįžome namo. – Mačiau, kad tu, mergaite, mus pastebėjai, kai išėjome iš šventyklos. Daugybė gašlių žmogelių norėtų sužinoti, kas vyksta tos šventyklos viduje, ir, kertu lažybų, tau taip pat smalsu. Beje, aš esu palaimintoji – Bakcho bendrijos vaidilutė ir galiu tave atsivesti. Galbūt ritualai tau suteiks tokį malonumą, kad užsinorėsi būti priimta į naujokes.

– Bakchas – nereikšmingas dievas, – abejingai atsakiau. – Tik vyno. Žinau, kad visos jo išpažinėjos yra moterys, tačiau neįsivaizduoju, ką Bakchas galėtų man pasiūlyti, kad sudomintų.

– Ne tik vyno dievas, Veleda, – įsiterpė Dengla. – Jis taip pat yra jaunystės, puotų ir džiaugsmo dievas. Mes, bakchantės, iš tiesų geriame daug vyno, tačiau muzika, dainos ir šokiai mus svaigina kur kas aistringiau. Mes pasiekiame tokio lygio egzaltaciją, kurią graikai vadina *hysterikà zêlos,* įsčių aistra, tačiau iš tiesų aistra apima visą kūną ir pojūčius, ne tik įsčias. Moteris įsiaudrina iki laukinio ekstazinio žiaurumo ir įgyja tiek jėgų, kad ritualiniam aukojimui plikomis rankomis gali sudraskyti gyvą ožiuką.

– Žavu, – sausai pastebėjau.

– Be to, ne visi išpažinėjai – moterys, – tęsė Dengla, tarsi nebūčiau nieko pasakęs. – Iš pradžių buvo tik moterys, tačiau prieš kelis šimtmečius viena moteris iš Kampanijos išvydo regėjimą, per kurį dievas jai liepė priimti į savo tarpą du jos paauglius sūnus, ir nuo to laiko Bakcho draugijos yra mišrios. Turėjai matyti, Veleda, kaip kartu su mumis iš šventyklos išėjo keli vyrai. Na, tu galbūt jų nepavadintum tikrais vyrais. Visi palaimintieji vyrai – eunuchai. Kai kurie jų savanoriškai patys save kastravo, kad galėtų tapti mūsų dvasininkais. O visi paprasti vyrai maldininkai sanguliauja vienas su kitu.

– Dar žaviau, – pasakiau.

– Na, gana smagu juos stebėti, – suprunkštė Dengla.

– O Bakchas nėra nereikšmingas dievas, – pareiškė Melbai. – Tik šiandienėje Romos imperijoje jis yra taip gėdingai pamirštas. Galbūt žinai, mergaite, kad graikai ilgai jį aukštino kaip *Dionis*. Tačiau tikriausiai nežinai, kad mes, *rasenarai*, dar anksčiau garbinome šį dievą ir vadinome jį *Fuflunsu*. Jo garbinimo ceremonijos yra dar senesnės, nes kilo senovės Egipte, kur šis dievas, gerokai anksčiau nei tapo Fuflunsu, Dionisu ir Bakchu, buvo vadinamas Izide.

„Dar viena kintamos lyties dievybė," – pagalvojau. Galbūt kaip brolis-sesuo *manamavis* turėčiau bent jau jį-ją gerbti.

– O kitą penktadienį, – karštai aiškino Dengla, – bus mūsų švenčiausia metų diena. Kasmetė *Dionysia Arkhióteza*. Arba Bakchanalija. Tai būtų pats įdomiausias metas apsilankyti pas mus.

Nustebau.

– Maniau, senatas jau nežinia kada uždraudė Bakchanaliją.

– Taip, buvo paskelbtas ediktas, – su panieka pareiškė Dengla, – tačiau tik tam, kad nuramintų to meto šventeivas. Bakchantės tik turėjo tapti mažiau pastebimos ir anonimiškesnės. Iš tiesų puotos niekada nesiliovė, be to, ir valdžia to nenorėjo.

– Galų gale, – įsiterpė Melbai, – jos juk iškrauna žmonių, turinčių polinkį į *hysterikà zêlos*, emocijas, geismą ir potraukį. Kitaip emocijos galėtų prasiveržti pavojingomis viešajai tvarkai formomis.

– Maža to, – tarė Dengla pirštu parodydama į dvynius, kurie nuo šio gesto susigūžė. – Antradienį Filipusas ir Robeinas švęs savo dvyliktąjį gimtadienį. Tad kitą penktadienį, kuris bus ne eilinis, o didžiosios dionisijos naktis, jie galės mėgautis įšventinimo į naujokus ritualu. Galėtum savo

dalyvavimu pagerbti šį įvykį, Veleda. Atrodo, pakenčiamai myli tuos vaikėzus, o vėliau jų nebematysi, nebent ir toliau lankytum pamaldas šventykloje.

– Tu pastūmėsi savo sūnus į sanguliautojų irštvą? Ir juos ten paliksi?

– Kokio dar aukštesnio pašaukimo galėtų trokšti šie stačiokai? Jų gyvenimas bus paskirtas tarnauti Bakchui.

– Kaip jie jam tarnaus?

– Jei ateisi į bakchanaliją, pamatysi. Ateik.

Ir aš nuėjau.

5

Per kelias savaites į savo kambarėlį našlės namuose atsinešiau kelis kur kas geresnius moteriškus apdarus ir papuošalus nei tie, kuriuos dėvėjau, kai pirmąkart čia atvykau – žinoma, kiekvieną kartą apsimesdamas, kad tai mano nauji pirkiniai, kuriuos galiu sau leisti gavęs „algą“. Tad bakchanalijos penktadienį, kai buvau sumišęs, kaip ir kiekviena mergina, kuri netrukus turi įžengti į nepažįstamą jai ratą, paklausiau Denglos:

– Tikriausiai tokia proga turėčiau apsivilkti savo geriausią apdarą?

– Jei nori, – atsainiai atsakė ji. – Tačiau tai visai nesvarbu. Viską nusirengsi dar nepradėjus švisti.

– Nusirengsiu? – paklausiau truputį sunerimęs.

– Ei, nebūk tokia išsigandusi. Kodėl taip yra, kad tavo padėties merginos skrupulingai drovisi moterų, tačiau visai nesivaržo gatvėje?

– Sakiau tau, *caia* Dengla, aš – ne kekšė.

– O aš tau sakiau, kad prieš mane nėra reikalo vaidinti. Žinau, jog nė vienas kailiadirbys nemoka tiek, kad pa-

jėgtum nusipirkti šiuos „geriausius savo apdarus". Tačiau net jei juos pavogei, man tai visai nerūpi, jei tik nevagi iš manęs. Juk ir aš tokiu pat būdu įsigijau daugumą savo geriausių apdarų ir kitų vertingų daiktų. Kad ir kaip ten būtų, niekas nereikalaus, kad per ritualą nusirengtum, nors jei taip nepasielgsi, labai išsiskirsi iš kitų ir būsi nemandagi, nes visos kitos nusirengs. O jei nori laikytis romėniškų papročių, galėsi pasilikti vieną savo apatinį drabužį. Taip pat neprivalėsi – hm – dalyvauti ritualuose, jei nenorėsi. Daugelis mūsų labiausiai atsidavusių ateina į šventyklą tik stebėti ir, regis, nieko neveikdamos, tik stebėdamos jos patiria nuostabią *hysterikà zêlos*. Jei ketini persirengti, Veleda, eik ir padaryk tai dabar. Netrukus bus metas keliauti. Melbai jau nuėjo anksčiau apsivilkti savo Palaimintosios drabužio. Aš paimsiu dvynius, ir mes abi tvirtai laikykime po vieną už rankos, kad nemėgintų pabėgti. Mažieji kvailiai yra baikštūs tarsi kačiukai, vedami į vilkų narvą.

„Na, –pamaniau, – lotyniškas žodis „*lupa*" iš tiesų reiškia „vilkė", tačiau neformaliai – nors tai tikrai labai įžeidžia vilkus – jis vartojamas „nedoros moters" prasme." Tad labai tikėtina, kad „kačiukai" turėjo svarią priežastį bijoti. Apsivilkau geriausius apatinius ir viršutinius drabužius ir tik tada pasidabinau savo žaviausiu moterišku papuošalu – spirale suvyta bronzine krūtų apsauga, kurią nusipirkau Haustate, paskui klusniai tvirtai paėmiau vieną berniuką už rankos, ir mes visi keturi nukeliavome į Bakcho šventyklą.

Šventyklos vidus, kaip ir sakė Dengla, buvo blausiai apšviestas; tik po vieną deglą buvo uždegta abiejose erdvios patalpos aukštomis lubomis pusėse. Tačiau šviesos pakako pamatyti, kad baldai daugiausia buvo minkštos sofos, gal kokie du tuzinai, be tvarkos sustatytos mozaikinių grindų viduryje. Tarp sofų stovėjo aukštos vazos su vilkdalgiais, saulutėmis, raktažolėmis – visos gėlės buvo baltos, kad gerai matytųsi prieblandoje. Ant grindų visur stovėjo nedideli

puodeliai, kuriuose ruseno deginami pušų kankorėžiai, ir aš prisiminiau, ką man seniai apie šiuos sakingus smilkalus sakė senasis Virdas: „Nuo jų moters tarpkojis įkaista taip pat kaip ir smilkalai." Patalpos priekyje, kur tikėjausi išvysti altorių arba amboną, stovėjo tik milžiniškas marmurinis stalas, kuris galėjo papuošti nepaprastai elegantišką taverną, nes ant jo stovėjo dešimties vyno statinaičių piramidė – paguldytų ant šono ir su įtaisytais čiaupais, kad iškart būtų galima pilti, – daugybė taurių bei puodelių ir gausybė padėklų su pūpsančiais įvairių spalvų vynuogių kalnais.

– Iš kur tokiu metu vynuogės? – paklausiau, kai Dengla, berniukai ir aš atsisėdome ant sofos. – Juk dar net ne vasara.

– Nežinojai? Jei prinokusias vynuoges sudėsi į dėžę su ridikėliais, jos ilgus mėnesius išliks šviežios ir saldžios. O mes privalome turėti vynuogių ištisus metus, kad jas valgydamos galėtume garbinti vyno dievą.

Grupelė moterų, sėdinčių ant sofos arčiausiai stalo tyliai griežė. Kai akys priprato prie blausios šviesos, pamačiau, kad viena groja lyra, antra krato barškučius, trečia švelniai muša ant kelių padėtą būgną, ketvirta griežia pano fleita, o penkta tyliai pučia dūdelę. Visos penkios moterys buvo nuogos.

Regis, Bakcho garbinimo ceremonijos nebuvo labai formalios. Kai mes atvykome, gana daug žmonių jau buvo šventykloje, o kiti pavieniui ir poromis įslinko po mūsų. Beveik visi susirinkusieji buvo moterys; vyrų buvo ne daugiau kaip dešimt ar dvylika. Visos dalyvės prieš atsisėsdamos ėjo tiesiai prie marmurinio stalo ir į taures ar puodelius pylėsi vyno. Jos taip pat ne kartą grįždavo prie statinaičių, tikriausiai daug gerdamos tam, kad kuo greičiau atsikratytų drovumo ir santūrumo. Dengla gėrė taip pat daug bei dažnai kaip ir kitos moterys ir daugybę kartų grūdo vyno puodelius savo berniukams bei ragino gerti mane. Nuėjau, pasiėmiau taurę ir prisipildžiau ją kelis kartus, kad neatro-

dyčiau nemandagus, tačiau kiekvieną kart vogčiomis beveik visą vyną išpildavau į greta stovinčią gėlių vazą.

Taip pat, kad neatrodyčiau per daug smalsus, stengiausi nesidairyti į šalis. Tačiau nesunkiai galėjau pastebėti, kad ne visos susirinkusios bakchantės buvo plebėjos. Nepasukdamas galvos pamačiau kelias moteris, apsirengusias puikiais apdarais, ir atpažinau tris, sutiktas pobūviuose ir susibūrimuose, kuriuose dalyvavau kaip Tornareikas. Tai buvo moterys, apie kurias jau esu kalbėjęs su panieka: besmegenės, nuolat besitariančios su savo astrologu. Taip pat nustebęs atpažinau ir vieną vyresnio amžiaus nepaprastai storą vyrą – prefektą Mecijų.

Pagalvojau, kad Dengla paslaptis sužino ne pas raganas. Jai nereikėjo į jas kreiptis. Kad galėtų šantažuodama lupikauti, Denglai tereikėjo pagrasinti, jog paviešins, kad Mecijus ir šios kilmingos moterys – ir galbūt kiti žmonės, kurių dar nemačiau – yra praktikuojantys bakchantai. Melbai jau buvo mane įspėjusi laikytis švenčiausios Bakcho draugijų taisyklės: nė viena dalyvė niekada negali atskleisti nepakviestiesiems, kas vyko už šventyklos durų. Galbūt Melbai ir kitos niekada ir nepasakė, bet, manau, Dengla gali sulaužyti bet kokį pažadą, jei iš to pasipelnys.

Netrukus penkios nuogos moterys liovėsi groti, taip pat nutilo pokalbiai pašnibždomis, ir niekas negurkšnojo vyno. Tada muzikantės užgrojo, šįkart garsiau, kaip supratau, tai turėjo būti Bakcho himnas, ir jis buvo visai nemelodingas, o šaižiai rėžiantis ausį. Sienoje už marmurinio stalo atsivėrė durys, ir į patalpą įžengė žyniai bei vaidilutės. Iš viso buvo trys vyrai ir vienuolika moterų, viena jų – Melbai, ir kiekviena jų už pavadėlio tempė besispyriojantį ir gailiai mekenantį jauną ožiuką. Juos sveikindamos bakchantės šaukė: *Io!, Salve*! ir *Euoi*!, taip pat tai šen, tai ten girdėjosi: *Háils*! – ir nenutilo, kol keturiolika palaimintųjų patalpoje marširavo ratu. Palaimintieji žygiavo ne iškilmingai, o svirduliavo iš tikro

ar tariamo girtumo, kartais užkliūdami už savo mažųjų ožiukų ir vos nepargriūdami.

– Palaimintųjų visada būna keturiolika, – apgirtusiu balsu paaiškino Dengla, palinkusi arčiau mano ausies, kad girdėčiau ją per triukšmą, – nes kai Bakchas buvo kūdikis, jį augino keturiolika Nisos nimfų. Žinoma, mes jam aukojame jaunus gyvulėlius, nes dievas nekenčia suaugusių ožių. Jie ėda jo vynuoges.

Keturiolika palaimintųjų buvo užsidėję iš vynuogių lapų nupintus vainikus, o ant jų pečių buvo užmesti panteros kailio apsiaustai. Procesijos dalyviai daugiau nedėvėjo jokių kitų drabužių, o panteros kailis nėra didelis ir nedaug ką uždengia. Į beveik nuogas vaidilutes nebuvo ko šaudyti akimis, nes visos jos buvo maždaug Melbai amžiaus ir tokios pat neišvaizdžios. Du žyniai buvo aiškiai eunuchai, išblyškę, stori ir sudribę. Kitas tikriausiai buvo tas vyras, kuris išsikastravo senyvame amžiuje, nes buvo labai liesas, tačiau toks senas, kad aš spėliojau, kodėl jis varginosi kastruodamasis. Laisvoje rankoje, kuri nelaikė pavadėlio, kiekvienas palaimintasis mojuodamas nešė daiktą, kurį Dengla pavadino *thyrsos* – ilgą lazdą su pušies kankorėžiu gale.

Garsiai, stengdamasis perrėkti riksmus, mekenimą ir nedarnią muziką, paklausiau:

– Žinau, kad Bakchui pantera yra šventa, todėl ir dėvimi kailiai. Tačiau kam reikalingi pušų kankorėžiai?

Sužagsėjusi Dengla paaiškino:

– Jie skirti praplėsti, – ir girtai sukikeno.

Kai palaimintųjų procesija vėl atsidūrė salės priekyje, trylika jos dalyvių atsistojo palei sieną, o senis ryžtingai, tačiau svirduliuodamas nužingsniavo prie marmurinio stalo. Muzikantės ėmė groti tyliau, susirinkusieji palengva liovėsi šaukti, o žynys iš statinaitės iki kraštų prisipylė vyno į puodelį ir godžiai jo atsigėrė. Tada jis pradėjo kalbą – kaip su-

pratau, tai turėjo būti meldimo, pamokslo ir palaiminimo bakchiškasis variantas.

– *Euoi Bacche! Io Bacche*! – beveik spiegdamas pradėjo senis.

Jis daugiausia meldėsi graikiškai, o aš šios kalbos labai gerai nemokėjau. Tačiau nuo vyno seniui taip susipynė liežuvis, kad abejoju, ar jį būtų supratęs tikras graikas. Kitos jo pompastiško postringavimo dalys buvo sakomos kalba, kurios net nepajėgiau atpažinti – spėju, tai galėjo būti *rasenarų* arba egiptiečių kalba. Vienas trumpas lotyniškas posakis mane nustebino, nes jis buvo paimtas iš krikščioniškosios Biblijos, Evangelijos pagal Luką. Šventikas tiesiog bliaute subliovė:

– Palaimintos yra bergždžiosios ir įsčios, kurios niekada negimdė, ir krūtys, kurios niekada nebuvo žindžiamos!

Matyt, tai buvo vienintelė pamokslo dalis, į kurią reikėjo atsiliepti arba susirinkusieji buvo raginami tai padaryti. Visos patalpoje buvusios moterys, tarp jų ir Dengla, ėmė šaukti įvairiomis kalbomis: „Teisybė!“ ir „Tebūnie jos palaimintos!“

Dar kažkiek nesuprantamai paveblenęs žynys užbaigė:

– O dabar dainuokime, šokime, švęskime ir gerkime! *Euoi! Io*!

Jis nusimetė panteros kailio apsiaustą, muzika virto pašėlusiomis dainomis, ir senis pirmasis šoko į tuščią plotą, kur ėmė trypti judindamas savo gumbuotus kelius ir alkūnes. Du storuliai žyniai eunuchai ir penkios ar šešios palaimintosios, tarp jų ir Melbai, taip pat nusimetė apsiaustus ir ėmė šokti, kitoms vaidilutėms palikusios laikyti pavadėlius su išsigandusiais, nervingais ir mekenančiais ožiukais. Paprastos garbintojos – labiau pasigėrusios – taip pat puolė šėlti. Visos trypė taip pat įnirtingai kaip pirmasis ir seniausias žynys, tačiau kelios moterys šoko gracingiau ir ėmė palengva nusimetinėti po vieną apdarą. Tai darydamos jos šaukė

dievo vardą: „Bakchas!“, „Dionisas!“ arba „Fufluns!“ įterpdamos klyksmus: *Io*! ir *Euoi*!

Dengla nusivilko savo apsiaustą ir nusviedė jį ant mūsų sofos, neragindama manęs ar berniukų eiti kartu puolė į šokių aikštelę, kur ėmė strakséti, šuoliuoti ir spiegti palengva išsirenginėdama kaip ir visos kitos. Pamačiau, kad Denglos kojos, trumpos ir storos, tačiau ilgos ir plonos pėdos pleškėjo į mozaikos grindis taip garsiai, kad girdėjosi ir per visuotinį šėlsmą. Be Filipuso ir Robeino, aš buvau jauniausias šventykloje ir, turiu pasakyti, nors ir nekukliai, gražiausias. Nors vis dar buvau apsirengęs, ant greta esančių sofų įsitaisiusios moterys į mane spoksojo, mojo rankomis ir merkė akį.

Šviesa buvo per daug blanki, kad galėčiau pastebėti, ar šokančios moterys buvo lytiškai susijaudinusios – pavyzdžiui, ar jų speneliai pabrinko – o jų laukinį kraipymąsi ir staugimą lengvai buvo galima palaikyti ir beprotybe, ir kūniškos aistros sukeltu jauduliu. Tą patį galima pasakyti ir apie vyrus, nes nė vienam jų neatsirado erekcija: deglų šviesos pakako, kad galėčiau tai pastebėti. Pavyzdžiui, prefektas Mecijus susijaudino tik tiek, kad kartu su drabužiais nusimestų visą savo orumą. Jis nerangiai šokinėjo drebindamas savo senų lašinių kalnus, tačiau tirtančio pilvo apačioje kadaruojantis daikčiukas buvo susijaudinęs ne daugiau nei ausies spenelis.

Prisiartinę prie marmurinio stalo šokėjai nuo kalnais prikrautų padėklų pagriebdavo kelias vynuoges ar visą jų kekę ir dainuodami nevalyvai taškėsi sultimis bei sėklomis. Kai šokantiesiems pritrūkdavo kvapo, jie išnirdavo iš šėlstančios minios ir įsipildavo vyno. Kai kurie tiesiog aukštielninki atsiguldavo po statinaite ir leisdavo vynui iš čiaupo tekėti tiesiai į burną, dėl to netrukus grindys tapo šlapios ir slidžios. Ne viena šokėja paslydusi išsidriekė ant grindų tuo sukeldama kitų juoką.

Ant sofų liko sėdėti vos kelios moterys ir nė vieno vyro. Likusios sėdėti, regis, kaip ir aš, pasitenkino tik stebėdamos besilinksminančius, tačiau visos buvo nusirengusios, tik trys ar keturios romėnišku papročiu buvo pasilikusios vieną apatinį drabužį: raištį palei krūtis, diržą ant liemens ar siaurą strėnraištį. Be to, jos mėtė priekaištingus žvilgsnius į mane ir dvynius, tad pasilenkęs berniukams pasakiau tai, ką kadaise yra pasakęs šventasis Amrozijus:

– *Si fueris Romae, Romano vivito more...*

Berniukai, matyt, nesuprato lotyniško posakio, tačiau išvydę mane nusirenginėjant pasielgė taip pat. Dvyniai išsirengė visiškai nuogai, aš, žinoma, palikau raištį ant klubų, kad paslėpčiau savo vyriškumą. Norėdamas nuslėpti, kad raištis skirtas paslėpti tam tikroms mano kūno dalims, pasirišau ploną drobulę, išsiuvinėtą spalvotais karoliukais. Atpalaidavau krūtinės raumenis ir atsisėdau šiek tiek palinkęs į priekį, kad mano mažos krūtys kiek įmanoma pastebimiau pūpsotų.

Tačiau kai kartu su dvyniais prisitaikėliškai apsinuoginome ir vėl atsisėdome – abu berniukai droviai užsidengę delnais intymias savo kūno vietas – pastebėjau, kad niekas į mus jau nelaido žvilgsnių. Visų stebėtojų akys buvo nukreiptos į salės priekį, kur dabar vyko toks neįprastas aukojimo ritualas, kokio liudininku man dar neteko būti. Dengla ir daugybė kitų nuogų šokančių moterų baigė savo beprotišką šokį ir taip pat maniakiškai puolė prie pririštų ožiukų.

Visos jos – be paliovos spiegdamos: „*Io Bacche*! *Euoi Bacche*!“ – stengėsi pagriebti, išplėšti ir sučiupti ožiuką. Ta, kuriai pavyko tai padaryti, o Denglai pavyko, puolė prie ožiuko vidurių nagais tarsi plėšrūnas pradrėksdama pilvo odą, įkišdama vidun galvą, grauždama gyvą žvėrelį. Jei vienas ožiukas atitekdavo dviem ar daugiau moterų, jos tampė už kojų ar kando dantimis draskydamos gyvūnėlį į dalis.

Nelaimingi ožiukai, kai jiems rovė kojas, kramtė ausis ir uodegas, plėšė apatinius žandikaulius, spiegė dar šaižiau nei moterys ir nutildavo tik tada, kai jiems nusukdavo galvas.

Kai galiausiai visi keturiolika ožiukų buvo visiškai sudraskyti į gabalėlius, palaimintosios paėmė tuos likučius, kurių nesurijo moterys mėsininkės, ir išmėtė po visą salę. Kai kurios šokėjos ir toliau beprotiškai šoko, kol vyko šis kruvinas siautėjimas, nesiliovė net ir tada, kai į jas pataikydavo skriejantis ožiuko šonkaulis, akis ar žarnų gniutulas. Tačiau dauguma bakchančių nustojo šokti laukdamos apdovanojimo, o visos nešokančios žiūrovės pakilo iš savo sofų ir pribėgo prie minios.

Dabar visi šioje minioje stumdėsi alkūnėmis, pešėsi ir grūmėsi, kad gautų mėsos gabalėlį – net jei jo nebuvo įmanoma atpažinti, nes kažkas jį sutrypė, arba jei tai buvo atpažįstamai šlykštus gabalėlis, pavyzdžiui, ožiuko lytinis organas – ir apimti palaimos suvalgytų jį žalią. Tada dauguma nuskubėjo prie vyno statinaičių užgerti žalią mėsą. Nuo dvynių sklido tylus gurguliavimas, tad pažvelgiau į juos. Jie tampėsi, springo ir savo vėmalais papildė vyno balą, kuri dabar jau buvo atitekėjusi iki mūsų sofos.

Jei nuogumas, muzika, dainos ir šokiai nesukėlė pakankamos bakchančių lytinės aistros, tai tą padarė gašlus žalios mėsos valgymas. Žyniai dabar rodė stačius *fascinum* ir ėmė naudoti šiuos organus, tačiau ne su Bakcho garbintojomis. Mecijus sugriebė vieną palaimintųjų eunuchų, užvertė žynį ant sofos atkaltės veidu žemyn, užsiropštė ant vyro didžiulio užpakalio ir ėmė skverbtis į jo išangę. Kiti vyrai darė tą patį, ir jie visi – tie, kurie buvo apačioje, ir tie, kurie buvo viršuje – rangėsi bei laimingi dejavo ir inkščiojo, tarsi būtų pajutę normaliam vyro ir moters aktui būdingą virpulį.

Viskas, ką iki šiol pamačiau šiose ceremonijose, galėjo būti paimta iš Petronijaus „Satirikono“, tik visa tai buvo atliekama ne su humoru, nerūpestingai ar pašaipiai; visi šie

veiksmai buvo atliekami šventeiviškai uoliai. Tad nenuostabu, kad tokie žmonės kaip Mecijus mokėjo prievartautojai Denglai. Jis ir kiti jo rango ceremonijos dalyviai turėjo pakankamai svarių priežasčių neleisti Denglai išplepėti net ir tai, kad jie tik dalyvauja Bakcho garbinimo ritualuose. Mecijui reikėjo kur kas labiau baimintis, kad moteriškė paviešins tai, kas romėnų teisėje vadinama *concacatus*, „susitepęs ekskrementais", arba, kitaip tariant, lytiškai santykiauja su vyrais. Už tokį nusikaltimą prieš gamtą įstatymas numato didelę baudą ir bausmę, tad Mecijus tikrai netektų savo garbingų Vindobonos prefekto pareigų.

Bakchantės taip pat elgėsi labai nenatūraliai. Suprantama, aš spėjau, kad jos yra sanguliautojos, ir taip buvo iš tiesų. Tačiau tikėjausi, kad jos teiks viena kitai malonumą šiltai, artimai, meiliai, kaip darėme mes su Deidamija galvodamos, kad esame sesės. Šios moterys taip nesielgė. Melbai ir kelios kitos moterys iš kažkur išsitraukė *olisbós* ir prisirišo šiuos įtaisus savo tarpukojyje. *Olisbós* – tai dirbtinis *fascinum*, pagamintas iš glotnios odos ir nupoliruoto medžio. Kai kurie šių įtaisų buvo natūralaus vyro varpos dydžio ir spalvos, tačiau kiti atrodė groteskiškai dideli arba prismaigstyti gumbų, išriesti, dar kiti buvo nudažyti etiopų juoda spalva arba paauksuoti ar nudažyti akį rėžiančiomis neįprastomis spalvomis.

Dabar supratau, ką turėjo galvoje Dengla sakydama „praplėsti", nes prisitvirtinusios *olisbós* moterys elgėsi taip pat, kaip Mecijus su savo pasyviuoju partneriu. Nė trupučio meiliai nepakalbėjusios ir nerodydamos jokių meilės ar gundymo ženklų jos vertė kitas moteris ant sofų, užgriūdavo ant jų ir prievartavo. Galbūt žodis „prievartavo" ne visai tinka, nes aukos aiškiai norėjo būti prievartaujamos. Melbai „tvarkė" vieną kilmingą moterį, kurią aš anksčiau atpažinau, o Denglą prievartavo bjauri sena ragana, tačiau nei šviesiausioji, nei Dengla nesipriešino ir nerėkė siekdamos išsilaisvinti nuo užpuolikių.

Tiesą sakant, panašiai kaip vyrai ir jų prievartautojai, abi šios susiporavusios moterys rangėsi, aikčiojo ir spiegė iš džiaugsmo. Galėjau spėti, nors tuo patikėti nebuvo lengva, kad apačioje esanti moteris patiria kažką malonaus net nuo dirbtinio *fascinum*. Tačiau niekaip nepajėgiau suprasti, kad turinti *olisbós* galėtų ką nors jausti, nebent šie pojūčiai kilo tik jos galvoje: galbūt jos jautė kažkokį iškrypėlišką pasimėgavimą vaidindamos vyrą, sugulovą ir prievartautoją.

Kad ir kaip ten būtų, netrukus pamačiau, kad moterys susikeitė vietomis ir net viena kitai perdavė blizgančius nuo drėgmės *olisbós*. Tad ritualo dalyvės visos paeiliui vaidino smurtautoją ir auką, malonumo teikėją ir jo patyrėją ar dar kažką, ką jos įsivaizdavo. Tiesą sakant, kai kurios moterys vienu metu vaidino abu partnerius, nes išsitraukė labai ilgus *olisbós* su dviem galais, kurių nereikėjo pritvirtinti tarpukojyje. Su šiuo įtaisu bet kurios dvi moterys galėjo atsistoti keturpėsčios suremdamos pasturgalius, įsikišti į save tą daiktą ir tada tiesiog siūbuodamos pirmyn ir atgal patirti malonumą.

Tiesa, kai kurios moterys nedalyvavo šioje orgijoje, tik stebėjo. Tačiau jos skleidė apsiseilėjusius garsus kutendamos ir pirštais masažuodamos savo tarpukojį, tad spėjau, kad taip pat juto *hysterikà zêlos*. O kitos moterys, gulinčios ant sofų netoli manęs ir laikinai neturinčios partnerių, man šypsojosi ir mojo ranka. Tačiau aš visai nenorėjau dalyvauti šiame netikrame poravimesi. Jau buvau išdykavęs su daugeliu moterų – kartą pats būdamas moterimi, o vėliau visą laiką vyru – tačiau visada naudojausi savo kūnu, kad sujaudinčiau ir suteikčiau malonumą jų kūnui. Šių moterų viena kitos tenkinimo būdas buvo ne tik šaltas, santūrus bei brutalus, bet taip pat ir juokingas; jos man priminė karves, kurios savo pailgais nukarusiais tešmenų speniais įsiskverbia viena į kitą.

Taip pat nekilo noras prisijungti prie bakchantų vyrų, kurie poravosi Nerono būdu, nors vyrai bent jau naudo-

jo savo kūnus, o ne apgailėtinus pakaitalus. Iš patirties jau žinojau, kokį pasitenkinimą galima patirti sugulus su vyru būnant moterimi, ir nenorėjau patikėti, kad šių vyrų praktikuojamas *concacatus* gali bent iš tolo jam prilygti.

Visą šį laiką penkios muzikantės grojo lėtą, malonią, beveik šleikštulį keliančią muziką – be jokios abejonės, siekdamos sužadinti bakchančių meilės jausmus. Dabar jos vėl liovėsi groti, kad seniausiasis žynys – kurio dabar „neplėtė" nė vienas Bakcho garbintojas – galėtų paskelbti dar vieną žinią. Taip pat pompastiškai kaip ir *praeco*, kuris skelbia žaidynių amfiteatre pradžią, jis suriko iš pradžių graikiškai, tada lotyniškai ir galiausiai gotiškai:

– Visi nutilkite! Nes netrukus tapsime tikrai reikšmingo įvykio, kuris dar labiau papuoš šią džiugiausią Bakcho garbinimo naktį, liudininkai ir dalyviai!

Didžioji minios dalis nutilo, tačiau nemažai garbintojų vis dar poravosi kriokdamos, spiegdamos ar kikendamos. Senasis palaimintasis sušuko dar garsiau:

– Didžiuodamasis pranešu, kad šiąnakt du naujokai bus paskirti dievui ir įšventinti! Bakchantė Dengla šiąnakt mus pagerbia pateikdama Bakchui du savo sūnus.

Dvyniai, kurie dabar sėdėjo abipus manęs, gailiai suinkštė ir įsikibo man į ranką. Muzikantės padėjo į šalį lengvesnius instrumentus ir pasiėmė sunkesnius – būgnus ir lėkštes.

– Pati motina atliks įšventinimo ceremoniją, – tęsė senis, – ir padarys tai tradiciniu būdu, kurį pirmą kartą pritaikė senovės bakchantė iš Kampanijos. Prieš daugelį metų jos atliktą sūnų įšventinimą mes vis dar prisimename ir garbiname! Todėl dabar prašau dėmesio šiam didingam momentui!

Visos neužsiėmusios kitais reikalais bakchantės ėmė ploti, basomis kojomis trypti į grindis ir spiegti: „*Euoi Bacche*! *Io Bacche*!" Svarsčiau, gal reikėtų čiupti dvynius ir pabėgti su jais. Nuoširdžiai baiminausi, kad bakchantės ketino su-

draskyti ir suvalgyti Filipusą su Robeinu, kaip buvo pasielgusios su jaunais ožiukais. Tačiau man nespėjus nuspręsti, ar turėčiau kištis į įvykius, prie mūsų grėsmingai prisiartino Dengla su Melbai.

Jų plaukai buvo susivėlę, o akys paklaikusios. Moterų šlaunys, nuskustos kirkšnys ir sudribusios atsikišusios apatinės lūpos buvo gleivėtos. Iš burnos sklido bjaurus vyno tvaikas, tačiau mano moteriškai aštri uoslė užuodė dar bjauresnį gaižų žuvies kvapą, sklindantį nuo jų persisotinusių lytiniais santykiais kūnų. Ant moterų lūpų buvo sukrešėjęs kraujas, jo taškeliai taip pat buvo užtiškę ant nukarusių krūtų. Melbai pačiupo abu berniukus už riešų, o Dengla tuo metu rausėsi apsiauste, kurį buvo palikusi ant sofos. Iš apsiausto klosčių jis ištraukė *olisbós*, tačiau tokį, kokio dar nebuvau matęs. Tai buvo *olisbós* rinkinys, panašus į grybą su keliais kotais ir galvutėmis: jį sudarė palaipsniui didėjantys vyriški organai, pradedant mažu berniuko ir baigiant visiškai pasistojusiu suaugusio vyro.

– Eime, sūnūs, – paragino Dengla. – Nesipriešinkite ir nesiskųskite, kitaip sugrūsiu *thyrsos*.

Melbai nutempė berniukus prie sofos, kur netoliese sėdėjo muzikantės, Dengla sekė iš paskos. Ji naujo siaubingo *olisbós* nedavė nė vienai garbintojai, o pati jį prisirišo. Iš ten, kur sėdėjau, ir blankioje šviesoje negalėjau atskirti, kuris tai buvo dvynys, tačiau Melbai ir dar viena vaidilutė surietė vieną berniukų ant sofos atkaltės. Visos kitos bakchantės stovėjo salėje atokiau nuo vaikų, kad visi galėtų juos gerai matyti, ir toliau skandavo: „*Io Bacche*! *Euoi Bacche*!“

Dengla atsistojo už suriesto berniuko ir apsidairė, tarsi norėdama įsitikinti, ar tikrai yra dėmesio centre. Ji sugavo lieso senojo palaimintojo žvilgsnį, ir šis iškilmingai linktelėjo. Minios skandavimas akimirksniu virto riaumojimu, o visos muzikantės ėmė mušti būgnus ir daužyti lėkštėmis, kad užgožtų berniuko riksmą, kai jam buvo įgrūstas

pirmas, mažiausias, *olisbós*. Niekas neišgirdo jo klyksmo, tačiau aš žinau, kad berniukas klykė, nes jo kūnas persikreipė, vaikas atlošė galvą ir neįtikėtinai plačiai išsižiojo. Jį stebinčio kito dvynio akys buvo beveik taip pat neįtikėtinai išsiplėtusios.

Perkūniškas triukšmas nesiliovė, kol Dengla dar kurį laiką krutino savo šlaunis, tada ji atsitraukė. Berniukas trūkčiodamas susmuko ant sofos, tačiau šis atokvėpis buvo trumpas. Kai į jį sugrūdo kitą, tada dar kitą ir dar kitą *olisbós*, dvynys konvulsingai trūkčiojo ir klykė be garso. Paskutinį, didžiausią, *olisbós* stumdė pirmyn atgal ilgėliau, ir Melbai bei kitos stebinčios bakchantės ėmė šypsotis, nes atrodė, kad berniukas priprato prie smurto, dabar kentė jį atsipalaidavęs ir gal net jautė malonumą.

Galiausiai Dengla pasitraukė nuo sūnaus, nusisegė ir numetė ant žemės *olisbós* rinkinį, tada atsuko berniuką veidu į salę. Pamatėme, kad jo mažas organas, tarsi kažkaip būtų žadinamas iš vidaus, stebuklingai išaugo iki pagarbaus *fascinum* dydžio. Kad išlaikytų organą susijaudinusį, Dengla paėmė jį į saują, pradėjo masažuoti ir tuo pat metu palinkusi kažką aiškinti vaikui. Nuo motinos kalbų ir masažo vaiko veide nusiminimą pakeitė nuostaba, o vėliau berniukas džiaugsmingai nusišypsojo.

Melbai stebėdama laukė, kada tai įvyks. Dabar ji antrąjį dvynį nutempė prie ant sofos ir jėga paguldė ant pilvo. Bakchantės vėl ėmė mauroti, muzikantės mušti būgnus ir daužyti lėkštėmis, o Dengla pirmąjį berniuką pristūmė prie brolio užpakalio, viena ranka sugriebė jo *fascinum* ir nukreipė ten, kur reikia, o kita staigiai stumtelėjo jo liemenį. Kniūbsčias dvynys konvulsiškai sutrūkčiojo kaip ir jo brolis anksčiau, tyliai suklykė ir ėmė rangytis. Brolis gal ir būtų pasitraukęs, tačiau Dengla jo nepaleido, ir berniukas ėmė judinti klubus pirmyn atgal. Netrukus jis tai pradėjo daryti neverčiamas. Neraginamas sugriebė brolį ir ėmė judėti

labai energingai, kol galiausiai staiga sudrebėjo visu kūnu, atlošė galvą ir palaimingai išsiviepė.

– *Euoi! Io*! *Euoi Bacche*! – triumfuodama stūgavo minia.

– Įšventinimas sėkmingai baigtas! – sušuko senis palaimintasis vėl išdidžiai išlįsdamas į priekį. – Ir tai buvo padaryta garbingu senoviniu būdu, kurį pirmoji panaudojo motina iš Kampanijos ir jos sūnūs! *Io Mater Dengla*! *Euoi Méter Dengla*! O dabar... dainuodami pasveikinkime naujuosius bakchantus Filipusą ir Robeiną!

Muzikantės dabar griežė melodingesniais instrumentais ir pradėjo melodiją, kurią buvo įmanoma atpažinti, o visi bakchantai vyrai bei eunuchai uždainavo nepaprastai nešvankią dainą, liaupsinančią vyrų meilę vyrams.

– O dabar, – sumaurojo senasis eunuchas, – kas nori būti antras ir pasismaginti su kuriuo nors berniuku?

Ne eunuchai vyrai ėmė šaukti: „Aš!", „Aš noriu!". Tačiau Dengla iškėlė rankas, kad juos nutildytų.

– Ne! Pirmojo pasirinkimo garbė turi atitekti mūsų seniausiam, garsiausiam ir gerbiamiausiam bakchantui.

Savo supuvusią šypseną ji atsuko Mecijui, kuris taip pat jai kvailai išsiviepė. Tada visu savo storu kūnu prefektas nukrypavo į priekį, apkabino vieną iš berniukų ir nusivedė jį prie sofos.

Nusprendžiau, kad Dengla ne tik *lupa*; ji taip pat buvo *lena*, kas lotyniškai reiškia žemiausią, šlykščiausią sąvadautoją – o Dengla buvo *lena*, prekiaujanti savo vaikais. Manęs nenustebino, kad ji taip kilniaširdiškai sūnus pirmiausia pasiūlė prefektui, nes šis ir taip jai jau mokėjo duoklę. Ir, be jokių abejonių, už tai, ką prefektas dabar darė su tuo berniuku ant sofos, Dengla išmelš dar daugiau pinigų.

Kiti sanguliautojai ėmė ginčytis, kuriam turėtų atitekti antras berniukas, ir senasis žynys mėgino juos visus nuraminti:

– Kantrybės, broliai, kantrybės. Jūs dar visi spėsite sudalyvauti iki aušros ir išsiskirstymo. Be to, atminkite, kad šie

naujieji bakchantai dabar priklauso Bakchui ir šventyklai. Nuo šiol jie kiekvieną penktadienį dalyvaus ritualuose. Taip pat atminkite, kad juos galima aplankyti individualiai sumokėjus niekingą auką į draugijos iždą, kai tik jums bus patogu, arba, – jis nešvankiai sukikeno, – kai pajusite neatidėliotiną poreikį.

Ką gi, tariau sau, Filipusas ir Robeinas gyvendami šventykloje galbūt bus laimingesni nei su savo motina. Turint galvoje jų bukagalviškumą, berniukams galbūt net pradės patikti gyventi tik kaip išnuomojama mėsa. Atvirai sakant, man buvo labiau gaila nužudytų ožiukų, kurie galėjo užaugti gražūs ir protingi bei kur kas naudingesni.

Kad ir kaip ten būtų, nenorėjau toliau stebėti bakchanalijos ir neketinau ten likti iki „aušros ir išsiskirstymo". Norėjau ištrūkti iš šio gyvačių lizdo ir būčiau kumščiais skynęsis kelią, jei kas nors mėgintų mane sustabdyti. Tačiau niekas nesustabdė. Beveik visi susirinkusieji šventykloje buvo šlykščiai užsiėmę vieni kitais – arba bejėgiškai paraudę nuo vyno – tad tik kelios moterys pastebėjo, kad aš vėl apsirengiu, ir tik truputį nepritariamai nužvelgė. Nors šventyklos durys buvo apdairiai užsklęstos skląsčiu, jis buvo viduje, tad aš lengvai laimingas iš jos išsmukau.

6

Tamsiomis, tuščiomis priešaušrio gatvėmis nuskubėjau į našlės namus, kad į juos patekčiau ir išeičiau anksčiau nei grįš Dengla su Melbai. Viduje nusivaliau veidą ir persirengiau Tornareiko drabužiais, kuriuos laikiau paslėpęs Veledos garderobe. Tada surišau į ryšulį likusią savo mantą ir visam laikui palikau Denglos buveinę.

Išeinant buvo kilusi mintis padegti namą. Taip pat pagalvojau, kad dvyniams reikėtų kažkaip patarti atkeršyti jų šlykščiai *lupai-lenai* motinai. Tačiau nieko nepadariau. Nors ši bjauri moteris neabejotinai nusipelnė, kad už bloga būtų atlyginta blogu, ne aš tai turėjau padaryti. Ją tikrai teis tribunolas, kuris bus dar negailestingesnis nei aš. Kaip sakoma, *abyssus abyssum advokat* – pragaras prisišaukia pragarą.

Kai atvykau į Dručkio Amalriko *deversoriumą*, dar tik buvo vos pradėję brėkšti, tačiau kai kurie tarnai jau buvo pakirdę ir dirbo savo darbus. Tad elgdamasis kaip Tornareikas pusryčiams užsakiau maisto ir gėrimų. Nusinešiau daiktus į savo kambarius, o kai vėl nusileidau žemyn, man jau buvo padengtas stalas. Gurkšnodamas Kefalonijos vyną ir užkąsdamas jį Sasinano sūriu su konservuotomis Kaunijos figomis bei puikia balta duona mąsčiau, kokių naujų dalykų paskutiniuoju metu sužinojau apie vyrų, moterų ir dievų pasaulį. Pirma, jei kas nors kada nors manęs paklaustų apie orgiją, galėčiau sąžiningai pasakyti, kad ji nėra maloniai šelmiška, o šlykšti.

Iš kelių dievų, apie kuriuos teko sužinoti, Bakchas tikrai buvo pats atgrasiausias. Kareivių numylėtinė Mitra man taip pat nebuvo patraukli, nes tarp mitraizmo išpažinėjų nebuvo moterų, o aš ja buvau. Vienintelis mano sutiktas žmogus, kuris gal kiek ir turėjo naudos iš pagoniškų dievų, buvo senasis išminčius Vingurikas iš karaliaus Ediulfo genties – tačiau Vingurikas bendravo su savo dievybe pasitelkdamas absurdišką priemonę – čiaudėjimą. Vienintelė žavi dievybė, su kuria iki šiol teko susidurti, buvo krikščionių arijonų Dievas, kuriam, regis, nerūpi, ar žmogus garbina jį, ar kitą konkuruojantį Dievą, jei tik tas žmogus gyvena dorai.

Vis dar meditavau apie šiuos dalykus ir, kadangi buvau sočiai prisivalgęs puikaus maisto, po bemiegės nakties jau-

čiausi mieguistas. Tuo metu į salę įėjo Amalrikas, ir aš pažvalėjau.

– Prisidėk prie manęs, Amalrikai, – pakviečiau. – Padėk man išpliaupti šį puikų tavo Kefalonijos vyną.

– *Thags izvis*, jūsų kilnybe, būtinai. – Jis išsidriekė ant greta manęs stovinčios sofos ir pamojo tarnui atnešti dar vieną taurę. – Jau seniai nesikalbėjome.

– Buvau... užsiėmęs, – atsakiau ir pagalvojau, kad nepakenks dar labiau sustiprinti savo apsišaukėlišką įvaizdį. – Tyrinėjau įvairias jūsų šaunaus miesto dalis. Ieškojau verslo, į kurį galėčiau investuoti.

Amalrikas įsipylė vyno ir tarė:

– Atleiskite, kad kišuosi į jūsų reikalus, jūsų kilnybe, tačiau, atsižvelgiant į staiga susiklosčiusią permainingą padėtį imperijoje, galbūt būtų išmintinga kol kas jūsų pinigus laikyti paslėptus po čiužiniu.

– Tikrai? Paskutiniuoju metu nesekiau reikalų valstybėje. Buvau per daug užsiėmęs savais. Net nesivarginau surinkti ir iššifruoti savo agentų pranešimų. O pokalbiuose su... asmenimis, su kuriais turėjau reikalų... niekada nelietėme svarbių valstybinių klausimų. Tad kas taip staiga pasikeitė, Amalrikai?

– Jūs turėjote tyrinėti, hm, tikrai puikias miesto dalis, – ironiškai atsakė Amalrikas. – Svarbiausia kitų žmonių pokalbių tema, žinoma, yra mūsų naujasis imperatorius Ravenoje.

– Ką? Kitas?! Taip greitai?

– *Ja*. Glicerijų nuvertė nuo sosto ir jį pakeitė Julijus Nepas. Siekiant paguosti Glicerijų dėl šios netekties, jis buvo paskirtas Salonos vyskupu Ilirijoje.

– *Iésus*! Glicerijus buvo karys, vėliau tapo imperatoriumi. O dabar jis – vyskupas? O kas yra tas Julijus Nepas?

– Imperatoriaus Leono Konstantinopolyje numylėtinis. Nepas ir Leonas buvo kažkaip susiję giminystės ryšiais.

– Buvo? Ar šie ryšiai nutrūko?

– Kaip jie galėjo nutrūkti? – palingavo galvą Amalrikas. – Nejau negirdėjote didžiausios naujienos? Leonas mirė.

– *Credat Judaeus Apella*! – sušukau. Tai buvo madinga šmaikšti pastaba, kurią išmokau iš savo pažįstamųjų aukštuomenėje. Ji reiškė „Tegul žydas Apela tuo patiki!“ arba, kitaip tariant, „Negaliu patikėti!“

– Patikėkite, patikėkite, – pareiškė Amalrikas. – Juk sakiau, kad atėjo sudėtingi laikai. Beveik katastrofiški, nes įvykiai keičiasi labai sparčiai.

– *Iésus*! – pakartojau. – Regis, Leonas valdė Rytų imperiją visą mano gyvenimą. Ir maniau, kad jis valdys amžinai.

– *Akh*, Konstantinopolyje vis dar tebėra imperatorius Leonas. Tačiau tai jo vaikaitis, Leonas antrasis. Jis dar visai vaikas, penkerių ar šešerių metų, tad jam valdyti tikrai padės koks nors regentas. Gal negirdėjote ir šios naujienos: tą patį pavasarį mirė abu Burgundijos karaliai broliai – Gundiokas ir Kilperikas.

– *Gudisks Himins*, – sumurmėjau. – Šiedu tikrai valdė visą mano gyvenimą.

– Dabar kartu valdo jų sūnūs. Gundobadas – Lugdunume ir Godegiselis – Genavoje. Tai gal negirdėjote ir šios naujienos? *Ostrogotų* karalius Teudemiras taip pat mirė, ne nuo senatvės, kaip kiti, o nuo šiltinės.

– Ne, negirdėjau. Ar jo mirtis taip pat kažkaip prisidėjo prie nestabilumo imperijoje?

– *Oh vái*, žinoma. Daugelį metų velionis Leonas pirmasis mokėjo Teodemirui už taikos palaikymą palei šiaurines Rytų imperijos sienas. Tiesą sakant, tai buvo panašiau į kyšį – kad patys *ostrogotai* nekeltų rūpesčių. Teudemiras nekėlė rūpesčių, tačiau jis taip pat veiksmingai kovojo su kitų svetimšalių genčių ir tautų invazija bei plėšimais.

– *Ja*, – pritariau, – teko matyti Teudemiro narsą šioje srityje ir apie tai girdėti.

– Ką gi. Dabar, kai ir Vakarų, ir Rytų imperijoje vyrauja sumaištis, pradedant karaliais bei imperatoriais ir baigiant paprastais žmonėmis, o *ostrogotai* neturi savo vado, svetimšaliai, kurių nebuvo įsileidžiama, gali nuspręsti, kad jiems atsirado puiki galimybė. Tiesą sakant, viena tauta taip jau nusprendė. Karaliaus Babajaus valdoma Sarmatija.

– Teko girdėti ir apie šią tautą, – pasakiau. – Ką jie dabar padarė?

– Jie laiko užėmę Singidunumo miestą-tvirtovę prie šiaurinės imperijos sienos. Tačiau, tikėkimės, tai truks neilgai. Sklinda kalbos, kad Teudemiro sūnus tapo *ostrogotų* karaliumi, ir jis gali ne tik pavarde įrodyti, kad yra savo tėvo sūnus. Pranešama, kad sūnus vadovauja *ostrogotų* žygiui, kuriuo siekiama tą miestą apgulti ir susigrąžinti.

Prisiminiau Tiudos žodžius: „Mane rasi mūšyje... ir kviečiu tave kautis kartu su manimi." Paklausiau Amalriko:

– Kur yra tas Singidunumo miestas?

– Moezijoje Primoje, jūsų kilnybe. Šios, Danuvijaus, upės žemupyje, – jis mostelėjo upės link, – ten, kur Danuvijus skiria Moeziją Primą nuo barbarų šalies, dabar vadinamos Senąja Dakija. Nuo čia iki jo bus gal trys šimtai šešiasdešimt romėnų mylių.

– Vadinasi, greičiausias būdas ten patekti, tai plaukti upe?

– *Akh, ja*. Nė vienas sveiko proto žmogus nesugalvotų joti raitas visą šį kelią per laukinius miškus ir galbūt priešiškai nusiteikusias tautas... – Jis nutilo ir sumirksėjo. – Tačiau, jūsų kilnybe, tikriausiai neketinate ten keliauti?

– Ketinu.

– Į pačią karo sumaištį? Ten nerasite jokių investavimo galimybių. Nei komforto, nei pramogų, kuriomis mėgavotės čia. Jokių malonumų – jei leisite pasakyti įžūliai – jokių kūniškų malonumų, kuriuos, jūsų žodžiais, jūs tyrinėjote.

Nusišypsojau.

– Yra kur kas svarbesnių ir įdomesnių dalykų nei kvaila komercija. Patrauklesnių nei tingumas, pramogos ir net žavūs kūnai.

– Bet... bet...

– Dabar man reikia gerai išsimiegoti ir atgauti jėgas. Tačiau prieš eidamas gulti apsilankysiu pas strėlininką ir nusipirksiu strėlių. O tu, Amalrikai, nusiųsk ką nors prie upės. Liepk jam pasamdyti valtininką, kuris sutiktų mane nugabenti į Singidunumą – arba jei tas žmogus išsigąs, iki kurios nors vietovės, esančios pakankamai arti to miesto. Valtininkas privalo turėti pakankamai didelę šalandą ar baržą, kad taip pat galėtų plukdyti ir arklį. Tada pasirūpink laivo atsargomis. Maistu man ir įgulai. Pašaru mano arkliui – ne tik šienu, bet ir gerais grūdais, kad jis sustiprėtų ir būtų pasirengęs būsimoms negandoms. Ar Veloksas buvo deramai kasdien mankštinamas, kol aš čia gyvenau? Kelionės metu jam teks dykinėti.

– Na, ką jūs, jūsų kilnybe, – įsižeidė Amalrikas.

– *Akh*, žinau, žinau. Nereikėjo man klausinėti ir dalyti nurodymų. Atsiprašau. Pasitikiu tavimi ir žinau, kad viskuo pasirūpinsi. Tada suskaičiuok, kiek aš tau skolingas, nes noriu iškeliauti švintant.

Niekas manęs nevertė iškeliauti ir nusprendžiau ne įkarščio pagautas, tiesiog pasitaikė gera proga. Nei Tornareikas, nei Veleda nesigailės išvykę iš Vindobonos. Galėjau laimingai gyventi visą likusį gyvenimą niekada jokioje gatvėje nė akies krašteliu neišvysdamas bjauriosios našlės Denglos. O kai dėl tų moterų ir merginų, kurios tapo mano draugėmis ar daugiau nei draugėmis... ką gi, tikėjausi sutikti jų daugiau visur, kur nukeliausiu.

Buvau pasirengęs keliauti ir nekantravau. Tikėjausi vėl atnaujinti draugystę su Tiuda, pirmą kartą pabendrauti su kitais gotų gentainiais ir pareikšti pagarbą jų – mūsų – nau-

jajam karaliui. Taip pat jau seniai nekantravau patirti tikrą karą ir jame dalyvauti. Tad visiškai nesigailėdamas ir neatsigręždamas atgal atsikračiau Tornareiko bei Tornariko tapatybių – ir, bent jau laikinai, Veledos – ir auštant vėl kaip Tornas panirau į upės miglą.

Geografinių vardų rodyklė

Pavadinimas „senąja“ kalba	Dabartinis
Balsan Hrinkhen	Balzamo žiedas
Bazilėja	Bazelis
Brigantino ežeras	Konstancos (Bodeno) ežeras
Danuvijus	Dunojus
Genava	Ženeva
Haustatas	Halštatas
Haustaths Saiws	Halštato ežeras
Hrau Albos	Juros kalnai
Iupos kalnai	Juros kalnai
Konstancija	Konstanca
Lungdunumas	Lionas
Renusas	Reinas
Rodanas	Rona
Vezontijus	Bezansonas
Vindobona	Viena

Apie autorių

Garis Dženingsas (Gary Jennings) (1928 09 20-1999 02 13) – amerikiečių vaikų ir suaugusiųjų literatūros autorius. Kai 1980 metais išėjusi jo knyga „Actekas“ sulaukė itin didelės sėkmės, G. Dženingsas pradėjo rašyti tik istorinius romanus suaugusiesiems. Jis laikomas vienu geriausiu šio žanro XX a. amerikiečių autorių.

Rašytojas nevengė atvirai aprašinėti erotines scenas.

G. Dženingso knygose „Actekas“ ir „Acteko ruduo“ (jas ketina išleisti leidykla „Mileda“) pasakojama apie actekų imperiją prieš atvykstant ispanams ir jiems užkariavus imperiją.

Dar keturias „Acteko“ serijos knygas: „Acteko kraujas“, „Acteko įniršis“, „Acteko liepsna“ ir „Acteko kerštas“ G. Dženingso slapyvardžiu pagal autoriaus rankraščius parašė buvęs jo redaktorius R. Glisonas (Robert Gleason) ir D. Podrugas (Junius Podrug).

Gary Jennings

Je-84

Plėšrūnas. Pirmoji knyga. Balzamo žiedas: [romanas]/ Gary Jennings; iš anglų kalbos vertė Donatas Masilionis – Kaunas: Mileda, 2013. – 448 p.

ISBN
978-9955-787-26-6
978-9955-787-25-9

Nepanašus į jokį kitą, nuotykių ieškotojas – plėšrūnas... drąsiai pasinėrė į imperijos, kuri buvo tiek pat sugedusi kiek ir didinga, aistras bei smurtą.
Šviesiaplaukį, pilkaakį gotą pamestinuką vadino tiesiog Tornu. Vyrų ir moterų vienuolynuose netradicişkai susipažinęs su lytiniu gyvenimu, o vėliau keliaudamas po Europą, kurioje ieškojo savo tautos, Tornas įgijo kario įgūdžių ir gebėjimo išlikti išminties. Kadangi slėpė pritrenkiančią paslaptį, jis visur buvo svetimas, bet puikiai nutuokė apie slapčiausius vyrų ir moterų troškimus. Didinguose yrančios imperijos miestuose, Romos legionų mūšių laukuose ir prabangiuose didikų bei karalių rūmuose Tornas susipažino ir su kilniausiomis, ir su brutaliausiomis žmonių savybėmis. Jo neprilygstami nuotykiai prikelia naujam gyvenimui į praeitį nugrimzdusius amžius ir veikėjus, kurių didingiems žygdarbiams ir... nuožmiam kerštui niekas negali prilygti.

UDK 821.111(73)-31

Gary Jennings

PLĖŠRŪNAS
Pirmoji knyga
BALZAMO ŽIEDAS

Romanas

Iš anglų kalbos vertė
Donatas Masilionis
Redaktorė Stanislava Šatkutė
Dailininkė Jolanta Miliūnienė
Maketuotojas Leonardas Kepežinskas

Išleido leidykla „Mileda“
www.mileda.lt

Spaudė UAB „BALTO“,
Utenos g. 41a, LT-08217, Vilnius

Tiražas 2000 egz.

GARIS DŽENINGSAS (Gary Jennings) (1928 09 20 – 1999 02 13) – amerikiečių vaikų ir suaugusiųjų literatūros autorius. Kai 1980 metais išėjusi jo knyga „Actekas" sulaukė itin didelės sėkmės, G. Dženingsas pradėjo rašyti tik istorinius romanus suaugusiesiems. Jis laikomas vienu geriausiu šio žanro XX a. amerikiečių autorių.

Rašytojas nevengė atvirai aprašinėti erotines scenas.

G. Dženingso knygose „Actekas" ir „Acteko ruduo" (jas ketina išleisti leidykla „Mileda") pasakojama apie actekų imperiją prieš atvykstant ispanams ir jiems užkariavus imperiją.

Dar keturias „Acteko" serijos knygas: „Acteko kraujas", „Acteko įniršis", „Acteko liepsna" ir „Acteko kerštas" G. Dženingso slapyvardžiu pagal autoriaus rankraščius parašė buvęs jo redaktorius R. Glisonas (Robert Gleason) ir D. Podrugas (Junius Podrug).

Nepanašus į jokį kitą nuotykių ieškotojas – plėšrūnas... drąsiai pasinėrė į imperijos, kuri buvo tokia pat sugedusi kaip ir didinga, aistras ir smurtą.

Šviesiaplaukį, pilkaakį gotą pamestinuką vadino tiesiog Tornu. Vyrų ir moterų vienuolynuose netradiciškai susipažinęs su lytiniu gyvenimu, o vėliau keliaudamas po Europą, kurioje ieškojo savo tautos, Tornas įgijo kario įgūdžių ir gebėjimo išlikti išminties. Kadangi slėpė pritrenkiančią paslaptį, jis visur buvo svetimas, bet puikiai nutuokė apie slapčiausius vyrų ir moterų troškimus. Didinguose yrančios imperijos miestuose, Romos legionų mūšių laukuose ir prabangiuose didikų bei karalių rūmuose, Tornas susipažino ir su kilniausiomis, ir su brutaliausiomis žmonių savybėmis. Jo neprilygstami nuotykiai prikelia naujam gyvenimui praeitin nugrimzdusius amžius ir veikėjus, kurių didingiems žygdarbiams ir... nuožmiam kerštui niekas neprilygs.

ISBN 978-9955-787-26-6
978-9955-787-25-9

www.mileda.lt